بەهاری دڵان

نووسینی
عوسمان محمد رشید

نارین

بەهاری دڵان

نـــــاوی کتێـــــب: بەهاری دڵان

نووســــــــــینی: ئەندازیار عوسمان

نەخشەسازی نـاوەوە: کۆمپیوتەری نارین (محمد علی)

بـــــــــــەرگ: ١-٦

نـۆرەو ســاڵی چــاپ: چوارەم، ٢٠١٤

ژمـــارەی ســـپاردن: (٣٥٣) ی ساڵی (٢٠٥) ی پێدراوە

دەزگای

چاپو پەخشی نارین

هەولێر: بازاڕی زانست بۆ کتێب و چاپەمەنی
www.nareenpub.comwebsite:
nareenpub@gmail.com
تەلەفۆن: ٢٥١١٩٨٢ ٦٦ (٠٠٩٦٤)

مۆبایل: ٠٠٩٦٤ ٧٥٠٤٠٦٤٦١٠

بەهاری دڵان

نووسینی

عوسمان محمد رشید

بەرگی
یەکەم

بەهاری دڵان

بەهاری پڕ ئەفسوونی جوانی ملوانکەیەکە لەهاژەی شەماڵ وهەناسەی هەلاڵەو هەنسکی هەورو هەنگوینی هەڵۆژەو هەنارو هەرمێ و هەمیشە هوەیدای بارانی گەشت و سەیرانی دەشت و تریفەی گوڵ وجلوەی دڵ.

بەلام! ئەفسووس بەهارێك بەو فەرشی جوانییە، تەمەنی لەنێرگز ناسکترەو لە تەقینی دەنکە هەنارێك زووتر ئاوی یاقووتی ئە پڕژێ، هەر لەبەرەبەیاندا خۆری ئەو ئاوا ئەبێ.. جا ئەگەر بیەوێ لەهەمیشە بەهارێکدا ژیان بگوزەرێنێ ئەوا وەك سەعدی شیرازی مەگەر لە سەیرانگای کتێبدا (گوڵستانێك) پێکبهێنێ، مەگەر لەگەڵ فوارەی ئایەتەکان و باخچەی سوورەتەکان و سەرچاوەی جوزئەکاندا بەهاری دڵی ئاودێر بکاتو لە ژێر ئەسیمی ئزاکەی رەسولی ئازداردا (د.خ) قورئان ببێتە بەهاری دڵی و رووناکی رێ و چراوگی ژیانی و شەفاعەتکاری رۆژی پەسلانی.. کەزنجیرەی (بەهاری دلان) یش هەر لە ژێر سایەی ئەو ئزایەوە ناوی خوای لێهێنراوە و هەر بەهیوای ئەو ئزایەش درێژە بەچەند بەرگێکی تەمەنی ئەدات.

پێشەکی

سوپاس وستایشی بێپایان بۆ خوای پەروەردگار و درودوسلاویش لەسەرگیانی خۆشەویست ویارویاوەران و شوێنکەوتوان.

خۆشەویست (د.خ) ، هەمیشە دوعای دەکرد کە (اللهم یا مُقلب القلوب ثبت قلبي علی دینك) ، ئەی ئەو خوایەی کە دڵەکان بەدەست تۆوەیە و هەر چۆنێکت بوێ دەیگۆڕی، دڵ دامەزراوم بکە لەسەر ئاینەکەت.

هەروەها لەدوعایەکی تردا بەهەموو ناوە جوانەکانی پەروەردگار دەپاڕێتەوە کە قورئانی پیرۆز بکا بەبەهاری دڵی و ڕووناکی سنگی و لابەری خەمی (أسألك بكل اسم هو لك.... أن تجعل القران العظيم ربيع قلوبنا، ونور صدورنا) .

ئێمەش بەباسوخواسێکی قورئانی و ئیمانیەوە هاتینە خزمەتتان و لەدوعاکەی خۆشەویستەوە (د.خ) ناومان نا (بەهاری دڵان) بەوهیوایەی کەدڵەکان بگەشێنەوە و زیاتر دامەزراوبن لەسەر دوا پەیامی خوایی بۆ بەرەی ئادەمی.

لەتەوەرەی یەکەمدا، لەخزمەت سوورەتی (محمد) دا دەبین و پاشان لەبەرئەوەی سورەتەکە باس لەهەوڵ و تێکۆشان و بەختکردنی سەرومال و شەهید بوون دەکات، چەند نموونەی هەوڵ و خەبات و شەهیدی باسدەکەین.

لەتەوەرەی دووەمدا باس لەتێگەیشتن لەقودەرت و دەسەلاتی خوادەکەین، کە ئەویش بۆ هەموو موسڵمانێك پێویستە بەگشتی و بۆ بانگخوازان زۆر پێویسترە بەتایبەتی. لەتەوەرەی سێیەمدا باسی چەندنموونەیەك دەکەین لەپیلانی دوژمنانی بەرنامەی خوا.

لەتەوەرەی چوارەمدا باسی بلاوبوونەوەی پەیامی ئیسلام دەکەین، بەفەزڵی خواو هەوڵ و دامەزراوی موسڵمانان لەسەرتاسەری جیهاندا.

لەتـەوەرەی پێنجەمـدا باسـی ئوممـەتی ئیسـلام دەکـەین وتیشـك دەخەینـە سـەر هەستانەوەی موسڵمانانی ئاسیای ناوەڕاست.

لەتەوەرەی شەشـەمدا باسـی دڵنیـایی دەکـەین بەرامبـەر ئـەو هـەموو موعجیزانـەی کەلەقورئان و سوننەتدان.

کە ئەمانەش هـەمووی دڵۆپێکن لەدەریایـەك و لـەبوارێکی ئـاوا کەمـدا هەرئەوەنـدە دەتوانرێت باسی لێوەبکرێت..

دیارە هەوڵ و تێکۆشان و جیهادکردن لوتکەی ئیمانە (وذروة سنامه الجهاد في سـبيل الله) هەروەك پێغەمبەر (د.خ) فەرموویەتی، بۆیە هـەق وایـە لـەخۆمان بپرسـین چـەندە تێکۆشـاوین لـەرێی خـوادا، مەگـەر داوامـان لێنـەکراوە کەبەچـاکی جیهـاد بکـەین؟!
﴿وَجَاهِدُوا فِي اللَّهِ حَقَّ جِهَادِهِ هُوَ اجْتَبَاكُمْ وَمَا جَعَلَ عَلَيْكُمْ فِي الدِّينِ مِنْ حَرَجٍ مِلَّةَ أَبِيكُمْ إِبْرَاهِيمَ هُوَ سَمَّاكُمُ الْمُسْلِمِينَ مِنْ قَبْلُ وَفِي هَذَا لِيَكُونَ الرَّسُولُ شَهِيدًا عَلَيْكُمْ وَتَكُونُوا شُهَدَاءَ عَلَى النَّاسِ فَأَقِيمُوا الصَّلَاةَ وَآتُوا الزَّكَاةَ وَاعْتَصِمُوا بِاللَّهِ هُوَ مَوْلَاكُمْ فَنِعْمَ الْمَوْلَى وَنِعْمَ النَّصِيرُ (٧٨)﴾ الحج.

واتـە: هـەوڵ و کۆشـش و خـەبات بکـەن لـەپێناوی خـوادا بەوشـێوەیەی کـە شایستەیەتی چونکە هەر ئـەو هەڵیبـژاردوون بـۆ ئـەو کـارە لـەناو خەڵکدا و، لـەئاین و بەرنامەکەیدا هیچ جۆرە شتێکی ناڕەوا و قورس و گرانی بۆ بڕیارنەداون، ئەم بەرنامەیە ڕێوشوێن و بەرنامەی ئیبراهیمی باواتانە، کەپێشتر هەر ئەو ناوی ناون موسڵمان و، لەم قورئانەشدا بەموسڵمان ناسراون، تا پێغەمبەر ببێتە شـایەت بەسـەرتانەوە کـە پـەیامی خـوای پێڕاگەیانـدوون و، ئێـوەش بەگەیانـدنی ئەوپەیامـە، ببنـە شـایەت بەسـەر خەڵکیەوە، کەواتە نوێژەکانتان بەچـاکی ئـەنجام بـدەن و، زەکـاتیش بـدەن و، پشـت بەخوا ببەستن، چونکە هەر ئەو زاتە یارو یاوەرتانە، دڵنیابن کە یارمەتیدەرێکی چاك و، پشت و پەنایەکی مەزنە.

دوژمنان زانیویانە کە سەرچاوەی هێز و گەورەیی موسڵمانان قورئانە، بۆیە هەر لەکۆنەوە هەوڵیانداوە گوێ لەقورئان نەگیرێ و خەڵکی لێدووربخەنەوە، هەروەك قورئان خۆی تۆماری کردووە ﴿وَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا لَا تَسْمَعُوا لِهَذَا الْقُرْآنِ وَالْغَوْا فِيهِ لَعَلَّكُمْ تَغْلِبُونَ (٢٦)﴾ فصلت: واتە: کافرەکان دەڵێن گوێ بۆ ئەم قورئانە مەگرن و غەڵبەغەڵب بکەن بەڵکو کەس شوێنی نەکەوێ و سەربکەون.

لەسەردەمی نوێشدا پیاوێکی رۆژئاوایی فێڵباز بەناوی کاتلی دەڵێ: (پێویستە قورئان کە گرنگترین چەکی ئیسلامە بەکاربهێنین دژی ئیسلام، تا بەتەواوی لەناوی دەبەین، هەروەك چۆن پێویستە موسڵمانان تێبگەیەنین کە راستیەکانی قورئان تازەنین و، تازەکانیشی راست نین) .ل١٦ / التغير على منهاج النبوة / جمعة أمين عبدالعزيز.

هەڵوێستەیەك لەخزمەت سورەتی (محمد) دا (د.خ)

بسم الله الرحمن الرحيم

﴿الَّذِينَ كَفَرُوا وَصَدُّوا عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ أَضَلَّ أَعْمَالَهُمْ (١) وَالَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ وَآمَنُوا بِمَا نُزِّلَ عَلَى مُحَمَّدٍ وَهُوَ الْحَقُّ مِنْ رَبِّهِمْ كَفَّرَ عَنْهُمْ سَيِّئَاتِهِمْ وَأَصْلَحَ بَالَهُمْ (٢)﴾ محمد.واتە: بەناوی خوای بەخشندەی میهرەبان، ئەوانەی کافر و بێبڕوان و بەرهەڵستی ڕێبازی خوا دەکەن، ئەوانە خوا کار و کردەوەیان پووچ دەکاتەوە و پاداشتی لەسەر وەرناگرن.

بەڵام ئەوانەی کە ئیمان و باوەڕیان هێناوە وکاروکردەوەی چاکیان ئەنجام داوە و باوەڕیان بەو قورئانە بووە کە بۆ (محمد) (د.خ) رەوانەکراوە، کە هەر ئەویش راستە و لەلایەن پەروەردگارەوە هاتووە، ئەوانە خوا لەگوناهیان خۆشدەبێت و دڵ و دەروون و بۆچوونیان ڕێکوپێك دەکات.

﴿ذَلِكَ بِأَنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا اتَّبَعُوا الْبَاطِلَ وَأَنَّ الَّذِينَ آمَنُوا اتَّبَعُوا الْحَقَّ مِنْ رَبِّهِمْ كَذَلِكَ يَضْرِبُ اللَّهُ لِلنَّاسِ أَمْثَالَهُمْ (٣) ﴾ ئەمەش بەهۆی ئەوەوەیە چونکە ئەوانەی کەبێباوەڕن شوێنی ناڕاستی کەوتوون، بەڵام ئەوانەی کەباوەڕیان هێناو موسڵمان بوون، شوێنی هەموو ڕاستییەك کەوتون کەلەلایەن پەروەدگارەوە هاتووە، ئابەوشێوەیە خوا نموونە دەهێنێتەوە بۆ خەڵکی (تا فریای خۆیان بکەون) .

﴿فَإِذا لَقِيتُمُ الَّذِينَ كَفَرُوا فَضَرْبَ الرِّقَابِ حَتَّى إِذَا أَثْخَنْتُمُوهُمْ فَشُدُّوا الْوَثَاقَ فَإِمَّا مَنًّا بَعْدُ وَإِمَّا فِدَاءً حَتَّى تَضَعَ الْحَرْبُ أَوْزَارَهَا ذَلِكَ وَلَوْ يَشَاءُ اللَّهُ لَانْتَصَرَ مِنْهُمْ وَلَكِنْ لِيَبْلُوَ بَعْضَكُمْ بِبَعْضٍ وَالَّذِينَ قُتِلُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ فَلَنْ يُضِلَّ أَعْمَالَهُمْ (٤) سَيَهْدِيهِمْ وَيُصْلِحُ بَالَهُمْ (٥) وَيُدْخِلُهُمُ الْجَنَّةَ عَرَّفَهَا لَهُمْ (٦) يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِنْ تَنْصُرُوا اللَّهَ يَنْصُرْكُمْ وَيُثَبِّتْ أَقْدَامَكُمْ (٧) ﴾.

واتە: کاتێ لەمەیدانی جەنگدا گەیشتن بەکافرەکان، بێنە دەست لێیان و لەگەردنیان بدەن، جا ئەگەر یەخسیرتان کردن ئەوکاتە پەیمانی توند و تۆڵیان لێوەرگرن و، یان بەپیاوەتی و منەتنان، یاخود دیل بەدیل ئازادیان بکەن، تا شەڕ ئاسەواری نامێنێت، خوا ئەگەر بیەوێ خۆی دەتوانێت بەسەریاندا سەربکەوێت، بەڵام دەیەوێت هەندێکتان بەهەندێکتان تاقیبکاتەوە، بێگومان ئەوانەی لەپێناوی خوادا شەهیدبوون، هەوڵ و کۆششیان بەزایە نادات، ئەوانە ڕێنموویی دەکات بۆ جێگە و ڕێگەی خۆش، وە دڵ دەروون و بیروهۆشیان ئاسودە دەکات هەروەها دەیانخاتە ئەو بەهەشتەوە کە بەجۆرەها شێواز بۆی باسکردوون، ئەی ئەو کەسانەی باوەڕتان هێناوە، ئەگەر ئێوە پشتیوانی لەئاینی خوا بکەن و هەوڵی سەرکەوتنی بدەن، خواش پشتیوانی لەئێوە دەکات و سەرتان دەخات و، پایەدار و جێگیرتان دەکات.

﴿وَالَّذِينَ كَفَرُوا فَتَعْسًا لَهُمْ وَأَضَلَّ أَعْمَالَهُمْ (٨) ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ كَرِهُوا مَا أَنْزَلَ اللَّهُ فَأَحْبَطَ أَعْمَالَهُمْ (٩) أَفَلَمْ يَسِيرُوا فِي الْأَرْضِ فَيَنْظُرُوا كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ دَمَّرَ اللَّهُ

عَلَيْهِمْ وَلِلْكَافِرِينَ أَمْثَالُهَا (١٠) ذَلِكَ بِأَنَّ اللَّهَ مَوْلَى الَّذِينَ آمَنُوا وَأَنَّ الْكَافِرِينَ لَا مَوْلَى لَهُمْ﴾ محمد / واتـه: ئەوانـەش کـەکافر و بێبڕوابـوون خەجاڵـەتی و سـەر شـۆڕی و نەگبـەتی بەخەیان پێدەگرێت و کاروکردەوەشیان لەدنیادا بێئاکامە و لەقیامەتیشدا مایەپووچن، چـونکە ئـەوان ڕقیـان لـەقورئان دەبێتـەوە و حـەزیان لەبەرنامـەی خـوا نیـە، ئـەویش کاروکردەوەیان پووچ دەکاتەوە.

ئایـا ئـەوە نەگـەڕاون بـە زەویـدا و سـەرنجیان نـەداوە، سـەرەنجامی ئـەو خەڵکـە نالـەبارەی پـێش ئـەمان چـۆن بـوو؟ خـوای بەدەسـەلاّت مـاڵ و حاڵیـانی بەسـەردا ڕووخاندن، جا بۆ هەموو بێباوەڕان سزای ئاوا شتێکی چاوەڕوانکراوە و درەنگ یان زوو دووچاریان دەبێت. ئەمەش بەهۆی ئەوەوەیە چونکە خواپشتگیر و پشتیوانی ئەوانەیـە کە بڕوایان هێناوە، لەکاتێکدا بێباوەڕان هیچ جۆرە پشتیوانێکیان نیە.

جـا بەراسـتی زۆر پێویسـتە تێگەیشـتن لـەوەی خـوا پـەکی لەکـەس نەکـەوتووە و ئەگەربیەوێ دینی خۆی سەردەخات و، کاری ئێمە تـەنها بـۆ تاقیکردنەوەیـە، هـەروەك فەرمووی: ﴿ذَلِكَ وَلَوْ يَشَاءُ اللَّهُ لَانْتَصَرَ مِنْهُمْ وَلَكِنْ لِيَبْلُوَ بَعْضَكُمْ بِبَعْضٍ وَالَّذِينَ قُتِلُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ فَلَنْ يُضِلَّ أَعْمَالَهُمْ (٤) ﴾

تێگەیشتن لەوەی کە تەنها خوا (ولی) و دۆست و پشتگیری موسڵمانانە زۆر جـەختی کراوەتـە سەر ﴿ذَلِكَ بِأَنَّ اللَّهَ مَوْلَى الَّذِينَ آمَنُوا وَأَنَّ الْكَافِرِينَ لَـا مَـوْلَى لَهُـمْ ﴾. هـەروەها لەسەر زمانی موساش (سەلامی خـوای لێبێـت) دەفـەرموێت ﴿وَقَـالَ مُوسَـى إِنْ تَكْفُـرُوا أَنْتُمْ وَمَنْ فِي الْأَرْضِ جَمِيعًا فَإِنَّ اللَّهَ لَغَنِيٌّ حَمِيدٌ (٨) ﴾ ابراهيم

هەروەهادەفەرموێ: ﴿إِنْ تَكْفُرُوا فَإِنَّ اللَّهَ غَنِيٌّ عَـنْكُمْ وَلَـا يَرْضَـى لِعِبَـادِهِ الْكُفْـرَ وَإِنْ تَشْكُرُوا يَرْضَهُ لَكُمْ وَلَا تَـزِرُ وَازِرَةٌ وِزْرَ أُخْـرَى ثُـمَّ إِلَـى رَبِّكُـمْ مَـرْجِعُكُمْ فَيُنَبِّـئُكُمْ بِمَـا كُنْـتُمْ تَعْمَلُونَ إِنَّهُ عَلِيمٌ بِذَاتِ الصُّدُورِ (٧) ﴾ الزمر.

نمونەیەك لە ژیاننامەی خۆشەویستەوە:

پاش غەزای ئوحود ئەبوسوفیان بانگی کرد لەموسڵمانان: ئایا (محمد) تان لەناودایە؟ پێغەمبەر (د.خ) فەرمووی: وەڵامی مەدەنەوە، سێ جار ئەمەی دوبارەکردەوە پاشان وتی: ئەبوبەکرتان لەناودایە؟

خۆشەویست (د.خ) فەرمووی وەڵامی مەدەنەوە، سێ جار ئەمەشی دووبارە، کردەوە.. ئنجا وتی: عومەرتان لەناودایە؟

خۆشەویست (د.خ) فەرمووی وەڵام مەدەنەوە ئەبوسوفیانیش ئەمەشی سێ جار دووبارەکردەوە. کەکەس وەڵامی نەدایەوە بەدەنگی بەرز بە قورەیشیەکانی وت: لەدەست ئەم سیانەیان رزگارتان بوو.

عومەر خۆی پێنەگیراو وتی: بەخوا ئەی دوژمنی خوا ئەوانە هەموو زیندوون و خوا بەشی بەدبەخت کردنی تۆی هێشتۆتەوە. ئەویش وتی: بەخوا (عمر) من باوەڕ بەتۆ ئەکەم.

پاشان ئەبوسوفیان هاواری کرد، باش بوو، جەنگ بەنۆرەیە، ئەم رۆژە بە رۆژەکەی بەدر و، وادەمان ساڵێکی تر و بەدربێ، پێغەمبەر (د.خ) فەرمووی: بڵێن باشە و وادەمان بێ و رۆژەکانمان وەك یەك نین،کوژراوی ئێمە لەبەهەشتان و وکوژراوی ئێوە لەئاگری دۆزەخدان.

ئنجا وتی: بڵندبە (هوبەل) . پێغەمبەر (د.خ) فەرمووی بەعومەر وەڵامی بدەرەوە و بڵێ: خوا گەورەتر و بڵندترە.

ئەبوسوفیان وتی: ئێمە (عوزا) مان هەیە وئێوە نیتانە،پێغەمبەر (د.خ) فەرمووی: بڵێن: خوای گەورە پشتیوانی ئێمەیە و ئێوە پشتیوانتان نیە (الله مولانا ولا مولی لكم) .

هەوڵ و تێکۆشانی هاوەڵان

١ ـ زەید و خوبەیب:

لەمانگی صەفەری ساڵی چوارەمی کۆچیدا، دوا بەدوای شەهیدکردنی حەفتا موسڵمان بە ناڕەوا لە (بئـر المعونـة) دا لەلایەن هۆزەکانی (سولەیم) ەوە، نوێنەری (عضل) و (قارە) هاتنە مەدینە و بەسەرزاری و موسڵمان بوونی خۆیان راگەیاند و داوایان لەخۆشەویست کرد (د.خ) کەچەند هاوەڵێکی موسڵمانی شارەزای قورئان بنێرێت لەگەڵیانا تافێری ئیسلامیان بکەن.

پێغەمبەر (د.خ) دە هاوەڵی شارەزای لەگەڵیانا نارد و (مرثـد کوڕی ابـي مرثـد) ی کردە ئەمیریان.

پاش ئەوەی لەگەڵ موسڵمانەکاندا ئەوکەسانە گەڕانەوە بەرەو ناوچەکانی خۆیان، لەرێگا لەسەر ئاوی (رجیع) لایاندا، کاتێکیان زانی نزیکەی سێسەد کەس بەچەکەوە هاتنە سەریان کە ئەمەش پیلانێک بوو داڕێژرابوو بۆ زیانگەیاندن بەبانگەوازی ئیسلامی.

حەوت کەس لەهاوەڵان شەهیدبوون و سیانیشیان کەزەیدی کوڕی دەسینەو و خوبەیبی کوڕی عەدیی و عەبدوڵلای کوڕی تاریق بوون، کەزانیان بەرگری کردن سوودی نیە، ڕازیبوون بەبەڵێنی کافرەکان کە ئەگەر خۆیان بدەن بەدەستەوە نایانکوژن، بەڵام دیارە کافران بەڵێنیان نا بەنەسەر، بۆیە هەر زوو قۆڵ بەستیان کردن و بردیانن بەرەو مەککە، لەرێگا کە گەیشتنە (مـر الظهـران) ، عەبدوڵلای کوڕی تاریق پەلاماری شمشێرێکی داو ویستی دەربازبێ، بەڵام کافران توانیان دەوری بدەن و، بەبەردبارانکردن شەهیدیان کرد.

هۆزی (هوذەیل) ـ زەید و خوبەیبیان بەرەو مەککە برد و گۆڕیاننەوە بە دووکەسی (هوذەیل) کەلەلای خەڵکی مەککە دیل کرابوون.

ئنجا صەفوانی کوڕی ئومەییە، زەیدی کڕی تا لە تۆڵەی ئومەییەی کوڕی خەلەفی باوکیا بیکوژێتەوە، کە موسڵمانەکان لەجەنگی بەدردا کوشتبوویان.

حوجەیری کوری ئەبی ئیهابیش خوبەیبی کڕی بۆ عوقبەی کوڕی حاریسی کوڕی عامیری خوشکەزای تا لەتۆڵەی باوکی کوژراویدا لەبەدردا بیکوژێتەوە.

بەڵام لەبەرئەوەی ئەم ڕووداوە لەمانگەکانی حەرامدا بوو، هەردوودیلەکەیان خستە بەندیخانەوە و لەسێدارەدانەکەیان دواخستن تا ئەم مانگانە بەسەرچن.

خوبەیب لەماڵی (ماویە) ی کارەکەری حوجەیردا بەندکرابوو، جا لەم کاتەدا زۆرشتی سەیری بەخوبەیبەوە بینی بۆیە دوایی موسڵمانیش بوو، هەروەك خۆی دەیگێڕێتەوە و دەڵێ: (خوبەیب لەماڵەکەی مندا بەندکرابوو، ڕۆژێکیان چووم بەسەرا، هێشووە ترێیەکی بەدەستەوەبوو لێی دەخوارد، باوەڕناکەم لەوکاتەدا لەسەر زەوی خوادا ترێ بووبێ) .

کاتێ خوبەیب زانی شەهیدکردنی نزیك بۆتەوە، داوای گوێزانێکی لە (ماویە) کرد تا خۆی پاك و ئامادەبکات بۆ شەهیدکردن.

ماویە ئەڵێ: (گوێزانەکەم دا بەمناڵێکی دراوسێمان و پێم وت: بیبە بۆ ئەو پیاوەی وا لەژوورەوە ،جا هەر ئەوەندە مناڵەکە ڕۆیشت و بردی خێرا بەخۆمم وت:چیم کرد؟ بەخوا کابرا، بەکوشتنی مناڵەکە، تۆڵەی خۆی کردەوە، ئەوکاتە ئەبێتە پیاوێك بەپیاوێك) .خوبەیب گوێزانەکەی وەرگرت و سۆزی بۆی جوڵاو وتی: دایکت لەناپاکی کردنی من نەترسا وا ئەمەی پیاناردی؟ ئنجا کەوتە لاواندنی و یاریکردن لەگەڵیا، ئا لەم

کاتەدا ئافرەتەکە هات و خوبەیب سەیری کرد و پێی وت: وادەزانی من دەیکوژم؟ ئاینەکەم رێم نادا ستەم و ناپاکی بکەم!

زەید و خوبەیبیان برد بۆ (تەنعیم) کەسێ میل لەمەککەوە دوورە لەسەر رێگای مەدینە، صەفوانی کوڕی ئومەیە، زەیدی دایە دەست خزمەتکارێکی کەناوی نەسگاس بوو تا بیکوژێ.

ئەبوسفیان بەزەیدی وت: سوێندت ئەدەم بەخوا ئەی زەید، ئایا پێت خۆشە ئێستا (محمد) لەم شوێنەی تۆدابێت و ئێمە بدەین لەگەردنی و تۆش لەناوخێزانی خۆتابیت؟ زەید وتی: نەبەخوا، پێم خۆش نیە لەوشوێنەدا کە ئێستا (محمد) تیا دانیشتووە درکێکی پیابچێ و منیش لەناو خاوو خێزانما دانیشم!

ئەبوسفیان وتی: کەسم نەدیوە وایەکێکی خۆش بوێ وەك هاوەڵانی محمد کە محمدیان خۆش ئەوێت.

(نەسطاس) بەفەرمانی صەفوانی ئاغای زەیدی شەهیدکردو، بەبەهەشتی بەرین شادبوو، شایانی باسە (نەسطاس) لەپاش چەند ساڵێك موسڵمان بوو.

کاتێك خوبەیبیان برد بیکوژن وتی: مۆڵەتم بدەن بادوورکات نوێژ بکەم کەنوێژەکەی کرد پێی وتن: بەخوا لەبەرئەوە نەبوایە کە ئێوە واتێبگەن لەترسی مەرگ درێژەم دا بەنوێژەکەم، نوێژی زۆرم ئەکرد! (واتە / حەزم دەکرد زیاتر لەخزمەت پەروەردگار رابوەستامایە و نوێژم بکردایە) .

(خوبەیب یەکەم کەسە کە ئەم دوورکات نوێژەی داهێنا لەپێش شەهیدکردندا)

ئنجا خوبەیب ئەم هەڵبەستەی وت کە تیایدا دەریدەخات بەهیچ شێوەیەك باکی نیە لە شەهیدبوون و بەشادمانی بەرەو پیری مەرگ دەچێت:

ولستُ أُبالي حين أُقتل مسلماً   على أي شق كان في الله مصرعي

وذلـك في ذات الالـه وان يـشـأ   يـبـارك على أوصال شلو ممـزق

وە لـە دوودێـڕی تـردا دەڵـێ: بـەهیچ شـێوەیەك مـل بـۆ دوژمـن کەچـناکەم چـونکە گەڕانەوە هەر بۆ لای خودایە.

ولـسـت بـمبـدٍ لـلعـدو تخشـعـاً   ولاجزعاً، اني الى الله مرجعي

ئنجا پێڕی خوانەناسـان دەسـتیان دایـە بڕینـی گۆشـتی ئەندامانی لاشـەی هـەر بـە زیندوویی بۆ ئەوەی وازبێنـێ لەئیسـلام و هەڵگەڕێتـەوە، پاشـان پێیـان وت: لەئیسـلام پەشـیمان بـەرەوە وازت لێدێنین، وتـی: نـا بـەخوا پەشـیمان نابمـەوە، ئەگـەر هـەموو دنیاشم بدەنێ.

ئنجا لەگەڵ هەموو گۆشت بڕینێکیدا لێیان دەپرسـی: ئایا پێـت خۆشـە محمد لـەم شوێنەدا بوایە و تۆش ڕزگارت بوایە؟ ئەویش لەوەڵامدا دەیووت: نا بەخوا، پـێم خـۆش نیە من ئێستا لەناوماڵ و منالی خۆمابم و محمدیش دڕکێکی پیابچێ.

ئنجا کافران ڕوویان لەکەعبـە وەرگێـڕاو ئـەویش پێـی وتـن: کـە ئێـوە رووم لەقیبلـە وەردەگێڕن،خواوەند بڕیاریداوە موسڵمان بۆ هەرکوێ ڕووبکـا، ئەگـەر نیـازی خوابێـت، ئەوە ڕووی لەخوا کردووە کە ئەفەرموێ ﴿ فأينما تولوا فَثمَ وجه الله ﴾ البقرة: ١١٥

ئنجا وتی: خوایە، جگە لەدوژمنان هیچ کەس نابینم، خوایە هیچ کەس نیە تاسەلامم بگەیەنێ بەپێغەمبەرەکەت، خوایە خۆت سەلامی منی پێ بگەیەنە.

پاشان دوعای لەکافران کرد و وتـی: (اللـهم احصـهم عـدداً، واقتلـهم بـدداً، ولا تُغـادر منهم أحداً) .

کە ئەم دوعایەی کرد ئەبوسوفیان خێرا معاویـەی کـوڕی پاڵخسـت لەترسـی نزاکـەی خوبەیب، چونکە بڕوایان وابوو، هەرکەسێ نزای لێبکـرێ و پـاڵ بکـەوێ کـاری لێناکـات پاشان خوبەیب بەزۆر خۆی ڕاستکردەوە بەرەوقیبلەو وتی (سـوپاس بـۆ ئـەو خوایـەی

کەرووی کردمەوە ئەو قیبلەیەی کە بۆ خۆی و پێغەمبەرەکەی و بۆ موسڵمانەکانی بڕیارداوە) ئنجا چل گەنج بەنێزەوە دایان گرتەوە، خوبەیب لەدوا هەناسەکانیدا هاواریکرد و وتی (لا اله الا الله محمد رسول الله) و شەهیدبوو..

ئوسامە دەڵێ لەو ڕۆژەدا کەقوڕەیش خوبەیبیان لەسێدارە دا، پێغەمبەر (د.خ) لەنێو هاوەڵەکانیدا دانیشتبوو، ئەو شێوەیەی بەسەردا هات کەلەکاتی هاتنی وەحیدا بەسەری دەهات، ئنجا گوێمان لێبوو ئەیفەرموو: (وعليه السلام ورحمه الله وبركاته) جا فەرمووی: ئەوە جبریلە سەلامی خوبەیبی بۆهێناوم و قوڕەیش کوشتوویانە.

لەوکاتەدا پێغەمبەر (د.خ) عەمری کوڕی ئومەییەی لەگەڵ سەلەمەی کوڕی ئەسلەمدا ناردبوو بۆ مەککە تا ئەبوسوفیانی کوڕی حەرب بکوژن لەتۆڵەی ئەوەدا کەپیاوێکی خوانەناسی ناردبووە مەدینە تا پێغەمبەر (د.خ) بکوژێت (بەڵام خواویستی وابوو پێغەمبەرەکەی ئاگاداریکا، ئنجا کابراش راستی نیازەکەی و ئەوەی کە ناردبووی راستە وخۆ ئاشکرای کرد) .

عەمر و هاوەڵەکەی گەیشتنە مەککە و تەوافی کەعبەیان کرد، بەڵام لەبەر ئاشکرابونیان نەیانتوانی بەکارەکەیان هەڵسن، بۆیە لەمەککە هەڵاتن و بەمەینەتێکی زۆر لەدەستی قوڕەیش رزگاریان بوو تا گەیشتنە (تەنعیم) ، ئەو ناوچەیەی کە خوبەیبی تیا شەهیدکرا، سەیر دەکەن خوبەیب وا بەسەر داری چوار مێخەکەوە و پاسەوانی قوڕەیش بەدەوریدان، بۆیە عەمر مایەوە تا پاسەوانەکان خەوتن،ئنجا بەپەلە لەشەودا خوبەیبی کردەوە و ویستی تەرمەکەی راکێشێ، پاسەوانەکان خەبەریان بۆوە، ناچار خۆی لەوناوەدا شاردەوە، دوایی گەڕایەوە سەری نەیبینی، بەرەبەیانی هاتەوە هیچی نەبینی، ناچار گەڕایەوە لای خۆشەویست (د.خ) و بۆی گێڕایەوە ئەویش فەرمووی: (خوبەیب مەلائیکەت ناشتوویانە بۆیە دیار نەماوە) .. (زنجیرەی هاوەڵان/ حەبیب محمد سعید) و بەرنامەی نلقی الاحبة / قناة اقرأ.

خوبەیب و زەید و شەهیدانی دیکەی ئیسلام بەخوێنی گەشیان مەشخەڵی ئیمانیان گەیاندە دەست نەوەی دوای خۆیان، کاریگەری زۆریان هەبوو لەبەرەو پێش بردنی ئیسلامدا و بڵاوبوونەوەی زیاتریدا.

هەڵوێستی مەردانەی خوبەیبی ئازا و نەبەرد بووە هۆی موسڵمانبوونی (ماویە) کەلەماڵیاندا بەندکرابوو، هەروەها لەکاتی شەهید بوونیشدا بووە هۆی موسڵمان بوونی (سەعیدی کوری عامر) کەلەگەڵ کافرەکاندا وەستابوو، زۆر جار سەعید دوای ئەو رووداوە و موسڵمان بوونی، کەیادی شەهید بوونەکەی خوبەیبی دەکردەوە لەکاریگەری زۆری ئەو رووداوە لەسەر دڵ و دەروونی بۆ ماوەیەك لەهۆش خۆی دەچوو. کاتێك پرسیاری لەوبارەیەوە لێکرا وتی: (بەخوا هەرچەند ئەو رۆژەم بیردەکەوێتەوە، کەچۆن کۆمەکی ئەوم نەکرد، وا ئەزانم هەرگیز خوا لێم خۆش نابێت).

(٢) تەڵحەی کوڕی عوبەیدوڵا:

لاوێکی تەمەن (١٥) ساڵ بوو، وریا و لێهاتوو زیرەك بوو، لەگەڵ قورەیشدا بۆ بازرگانی چوو بۆ شاری (بوصرا) لەشام. کاتێك سەرگەرمی کڕینی شتومەك بوو، گوێی لەراهیبێك بوو جاڕی دەدا، ئەی بازرگانەکان کامتان خەڵکی مەککە و حەرەمن، تەڵحە چوو بۆلای و وتی: من خەڵکی مەککە و حەرەمم، وتی: ئایا ئەحمەد ناوێکتان تیا پەیدا نەبووە؟، وتی: ئەحمەد کێیە؟ وتی: (کوڕی عبداللە ی کوڕی عەبدولموتەلیب) ە. ئێستا کاتی هەڵبژاردنی ئەو پێغەمبەرەیە، ئەگەر هەڵبژێردرا کەس پێشت نەکەوێ بۆ ئیمان هێنان پێی چونکە ئەو بەڕاستی پێغەمبەری خوایە.

تەڵحە کە ئەمەی بیست خێرا کارەکانی تەواوکرد و لەکاروانی قورەیشیەکان جیابوویەوە و بەخێرایی گەڕایەوە بۆ مەککە و، لەدایکی پرسی هیچی تازە رووی نەداوە لەمەککەدا؟ وتی: نازانم. ئنجاچوو بۆ لای ئەبوبەکری ئامۆزای و پرسیاری لەم

بارەیەوە لێکرد، ئەویش وتی: بەڵێ تازە محمدی کوڕی عەبدوڵڵا هەڵبـژێردراوە لەلایـەن خواوە.

پاشـان بەیەکـەوە چـوونە لای خۆشەویسـت (د.خ) و ئـەویش قورئـانی بـۆ خوێنـد و تەڵحە موسڵمان بوو، پاشان تەڵحە بەسەرهاتەکەی شاری (بوصرا) ی بـۆ خۆشەویسـت (د.خ) گێڕایەوە، ئەویش رووی نوورینی گەشایەوە و زۆری پێخـۆش بـوو کەلەشـامەوە راهیبێك هەواڵ بدات بەهاتنی.

دایکی تەڵحە سێ ساڵ سزای ئـەدا بـۆ ئـەوەی پەشـیمان ببێتـەوە سـوودی نـەبوو، لەگـەڵ خۆشەویسـتدا (د.خ) کۆچـی کـرد بـۆ مەدینـە و لەجـەنگی بـەدردا لـەدەرەوەی مەدینە خەریکی بازرگانی بـوو، هەرچـەند بەشداریشـی نـەکردبوو، خۆشەویسـت (د.خ) بەشێکی لەغەنیمەت بۆ دانا، تەڵحە وتی: ئەی پێغەمبەری خـوا ئایـا مـن هـیچ پاداشـتم دەسـت نەکـەوتووە، خۆشەویسـت (د.خ) فـەرمووی: بـەڵێ تـۆ بەهێنـدەی پێـنج کـەس پاداشـتتت دەسـتکەوتووە (ڕەنگـە بەفـەرمانی پێغەمبـەر (د.خ) چـوویێ بـۆ کـاری بازرگانی) .

لەجـەنگی ئوحـودا بەشـداری کـرد، بـەجۆرێك هـەرکاتێك باسـی ئـەو رۆژە بکرایـە ئەبوبەکر دەیووت: ئەو رۆژە رۆژی تەڵحە بوو.

لەورۆژەدا هـاوەڵاْن تێشـکان وبەدابـەزینیان لـەکێوی ئوحـود شـپرزەبون و، جـاڕدرا خۆشەویست (د.خ) کوژراوە و، ژمارەیەکی زۆر لەهاوەڵاْن شەهید بوون، دوژمن شـوێنی پێغەمبەری (د.خ) دۆزیەوە و بەهەمووان هێرشیان بۆی دەکرد تا بیکوژن.

خۆشەویستیش (د.خ) تەنها دە لاوی ئەنصاری و یەزیدی کوری سـەکەن و تەڵحـەی لەگـەلاْ بـوو، خۆشەویسـت دەیویسـت وردە وردە بکشـێتەوە بـۆ پـاڵ کێـوی ئوحـود، دوژمنـانیش بـەهورووژم دەهـاتن، خۆشەویسـت (د.خ) فـەرموی: کـێ دەیانگێڕێتـەوە و رووبەڕوویان دەبێتەوە هاوەڵم دەبێت لەبەهەشتا. تەڵحە وتی: من! خۆشەویست (د.خ) فەرمووی جارێ تۆ بوەستە. لاوێکی ئەنصاری چووە پێشەوە و شەهید بوو،بەم جۆرە هەر دە لاوەکە یەك بەدوای یەکدا لەگەڵ یەزیدیشدا شەهید بوون.

ئنجا خۆشەویست (د.خ) فەرمووی: دەی تەڵحە تۆ بچۆ رووبەڕوویان بەرەوە، تەڵحەش وەك شێر پەلاماری دان، هەر ئەوەندە تۆزێ دوور دەكەوتنەوە خێرا دەهاتەوە بەلای خۆشەویستەوە (د.خ) ویارمەتی دەداو وپشتی بۆ دادەنا تاسەر كەوێتە سەر بەردێك. بەم جۆرە لەبەردەمیا وەستابوو بۆی بوبوو بەقەڵغان و بەخۆشەویستی دەووت: سەرم بەقوربانی سەرت بێت خۆت دەرمەخە باتیری دوژمنانت بەرنەكەوێ! لەوكاتەدا تیرێك هات و تەڵحە دەستی دایە بەر، بەوەش دەستی تووشی شەلەل بوو (خۆشەویست (د.خ) كە ئەم فیداكارییەی بینی فەرمووی: تەڵحە بەهەشتی بۆ خۆی مسۆگەر كرد) .

تەڵحە لەزیاتر لەحەفتا لاوە بریندار بوو خوێنی لەبەر دەڕۆیشت و لەناو شەهیدەكان دا لەهۆش خۆی چوو، ئەبوبەكر و ئەبوعوبەیدەش هاتن بەلای پێغەمبەرەوە تا خوێنی دەم وچاوی خۆشەویست بگێرسێننەوە، لەبەرئەوەی بەخەستی برینداربوو بوو بەهۆی چاڵێكەوە كە (ئەبو عامری فاسق هەڵی كەندبوو وەك داوێك بۆ موسڵمانان) ..

خۆشەویست (د.خ) فەرمووی: واز لەمن بهێنن، بڕۆن بەلای تەڵحەی براتانەوە، كە تەڵحە هاتەوە هۆش خۆی وتی: پێغەمبەر (د.خ) چی لێهات؟

وتیان: سەلامەتە، وتی پیشانمبدەن، كەپشانیاندا وتی: هەموو بەلاَو موسیبەتێك ئاسانە بەمەرجێ تۆ سەلامەت بیت.

وتیان: با تۆ بگێڕینەوە بۆ مەدینە، رازی نەبوو وتی: چۆن خۆشەویست (د.خ) بەجێ دەهێڵم؟! لەو رۆژەدا خۆشەویست (د.خ) ناوی نا، (تەڵحەی خێر) كە هەموو گیانی خێر و بەرەكەت و ئازایەتی بوو..

تەڵحە پیاوێكی بازرگان بوو، پارەیەكی زۆری دەستدەكەوت، رۆژێك هاتەوە ماڵەوە بە (ئوم كلثوم) ی هاوسەری وت كە كچی ئەبوبەكر بوو، من زۆر بێتاقەتم، وتی: خۆ ناڕەحەتی و بێتاقەتیەكەت بەهۆی ئێمەوە نیە؟! وتی: نەخێر، خوا پاداشتت بداتەوە تۆ باشترین هاوسەریت، بەلاَم من خەممە خوا پرسیاری ئەم هەموو پارەیەم لێبكات،

ئەویش وتی: ئاسانە، ئەوە چەندەها توورەکە پارەیان تێ بکە تا بیان بەخشینەوە بەسەر هەژاراندا، بەو شێوەیە هەر بەو شەوە پارەیەکی زۆری بەخشیەوە.

لەجەنگی حونەین دا ئەوەندەی بەخشی خۆشەویست (د.خ) ناوی نا (طەلحەی جەواد) واتە تەڵحەی سەخی.

لەجەنگی (تەبوك) یشدا بیرێکی بۆ موسڵمانان کڕییەوە ئاوی لێبخۆنەوە و هاوکارییەکی باشی سوپاکەی کرد، خۆشەویست نازناوی (طەلحەی الفیاض) ی دایە و فەرمووی: (انك یا طلحة الفیاض) واتە: ئەی تەڵحە تۆ خێر و چاکەت هەڵدەقوڵێ و سەردەکات!

هاوەڵان بە تەڵحە یان دەووت: شەهیدی زیندوو،لەبەرئەوەی خۆشەویست پاش جەنگی ئوحود وتاریدا و، فەرمووی: (مِنَ الْمُؤْمِنِينَ رِجَالٌ صَدَقُوا مَا عَاهَدُوا اللَّهَ عَلَيْهِ فَمِنْهُمْ مَنْ قَضَى نَحْبَهُ وَمِنْهُمْ مَنْ يَنْتَظِرُ وَمَا بَدَّلُوا تَبْدِيلًا (٢٣) ﴾ الاحزاب

واتە: لەنێوان بڕواداراندا کەسانێك هەن کە پابەندن بەوپەیمانەی بەپەروەردگاریان داوە و لێی لانادەن، هەیانە شەهید بوون، یاخود کۆچی دواییان کردوە، هەشیانە چاوەڕوانن و بەهیچ شێوەیەك گۆڕان و لادان رووی تێنەکردوون..﴿ لِيَجْزِيَ اللَّهُ الصَّادِقِينَ بِصِدْقِهِمْ وَيُعَذِّبَ الْمُنَافِقِينَ إِنْ شَاءَ أَوْ يَتُوبَ عَلَيْهِمْ إِنَّ اللَّهَ كَانَ غَفُورًا رَحِيمًا (٢٤) ﴾ واتە: تا خوای گەورە بەهۆی راستگۆییانەوە پاداشتی راستگۆیان بداتەوە. هەروەها سزای دووڕووەکانیش بدات، یان تەوبە و پەشیمانیان لێوەربگرێت، بەڕاستی خوا هەمیشە میهرەبان و لێبووردەیە.

پیاوێك هەستاو وتی: ئەی پێغەمبەری خوا ئەوانە کێن؟ لەوکاتەدا تەڵحە هات، پێغەمبەر رووی کردە پرسیارکەر و ئاماژەی بۆ تەڵحە کرد و فەرمووی (کاکی پرسیارکەر، ئەمە یەکێکە لەو شەهیدە زیندووانە!) .

دوای ئەو رۆژە پێغەمبەر (د.خ) دەیفەرموو: (من سره أن ینظر الی رجل یمشي علی الارض، قد قضی نحبه، فلینظر الی طلحة بن عبیدالله) . واتە: هەرکەس پێی خۆشە

سەیری پیاوێکی شەهید بکا کەلەسەر زەویدا ئەگەڕێ، باسەیری تەڵحەی کوڕی عبید الله بکات.

لەشەڕی (جمل) دا سوپای عائیشە و سوپای ئیمامی عەلی خەریك بوو بگەنە ڕێکەوتن و هەمووان بگەڕێنەوە، لەوکاتە ناسکەدا جوولەکەیەکی بەرووکەش موسڵمان، تیرێکی گرتە تەڵحە و قاچی بریندار کرد و تووشی خوێن بەربوون بوو دواتر شەهیدبوو، بەوەش شەڕەکە هەڵگیرسا و خەڵکێکی زۆر کوژران و پاش تەواوبوونی شەڕ کە لەخەیاڵی هیچ لایەکیاندا نەبوو، تەڵحە هەر لەوناوەدا لەشاری (بەصرە) نێژرا.

پاش بیست ساڵ چووە خەوی (عائیشە) ی کچیەوە وتی: ئاو هاتۆتە ناو قەبرەکەم و بمگوێزنەوە، کە قەبرەکەیان هەڵدایەوە، ئاو چوبووە ناوی و لاشەکەی هیچ تێك نەچوو بوو، گۆڕانی بەسەردا نەهاتبوو، تەنها ڕیشی نەبێ چەند موویەکی سپی تێکەوتبوو! !

لەکاتی شەهید بوونەکەیدا ئیمامی عەلی سەری لەسەر رانی خۆی داناو زۆر گریا و فەرمووی: خۆزگە بیست ساڵ پێش ئێستا بمردمایە و ئەم ڕۆژەم نەبینیایە، پاشان فەرمووی: (من شایەتم کە خۆشەویست (د.خ) فەرمووی: تەڵحە دراوسێمە لە بەهەشتدا. (تەڵحەی کوڕی عبید الله - حبیب محمد سعید، بەرنامەی فەزایی اقرأ - نلقى الاحبة).

چاو لەهیممەت بەرزان بکەن

١) هیممەتی بەرزی پیرێژنێکی بەنی ئیسرائیل:

ڕۆژێك پێغەمبەر (د.خ) دەبێت بەمیوانی عەرەبێکی دەشتەکی، زۆر ڕێز لەخۆشەویست دەگرێ و خزمەتی دەکات، ئەویش پێی دەفەرموێ: چیت دەوێ داوابکە، وتی: ئەی نێرراوی خوا، حوشترێك بەپێداویستیەکانیەوە و، بزنێك کەخێزانم بیدۆشێ، ئەمەی دووجار دووبارە کردەوە.

خۆشەویست (د.خ) پێی فەرموو: (نەتتوانی وەك پیرێژنەكەی بەنی ئیسرائیل بیت) هاوەڵان وتیان: ئەی نێردراوی خوا پیرێژنەكەی بەنی ئیسرائیل چیە؟ فەرمووی: (كاتێك موسا (سەلامی خوای لێبێت) ویستی لەگەڵ بەنی ئیسرائیلدا شەو دەرچێ، ڕێی لێتێكچوو، زانایانی بەنی ئیسرائیل وتیان: ڕەنگە حیكمەتی تیابێت ونبووین و ڕێمان لێتێكچووە، بۆ ئەوەی كە هەرخۆمان نەڕۆین و دەمانەوێ پێت بڵێین كە یوسف پێغەمبەر پەیمانی لێوەرگرتووین كە ئەگەر لەمیسر دەرچووین لاشەی ئەویش لەگەڵ خۆمان ببەین.

موسا فەرمووی: كامتان دەزانێ قەبری یوسف لەكوێیە؟ وتیان: تەنها پیرێژنێكی بەنی ئیسرائیل دەزانێ قەبری یوسف لەكوێیە، ناردی بەدوایدا و كەهات پێی فەرموو: قەبری (یوسف) م پێنیشان بدە، وتی: بەخوا پیشانت نادەم هەتاوەكو نەبمە هاوەڵت لەبەهەشتا.

ئەویش پێی ناخۆش بوو، (ڕەنگە لەبەر ئەوە بێ كە ئەو داوایەی بۆ چوونە بەهەشت بەدەست ئەو نیە، یان لەبەرئەوەی كە ئەو پرسیارەی بۆ پیشاندانی قەبەرەكە، كەی ئەوە دێنێ و ئەوەندە گەورەیە بەرامبەر بەهەشت بێ؟) . خوای گەورە نیگای بۆ نارد، كەپەیمانی بەهەشتی بدەرێ، كە پەیمانی چوونە بەهەشت و هاوەڵێتی دایە، ئەویش شوێنێكی پیشاندان كە ئاوی تیاوەستابوو، وتی: ئاوەكە لابدەن، كەلایان برد، وتی: دەی ئێرە هەڵكەنن، كەهەڵیان كەند لاشەی یوسف دەركەوت، لاشەكەی هیچ تێك نەچوو بوو، كەدەریان هێنا دەدرەوشایەوە و ڕێگای بەوشەوە بۆ ڕووناك كردنەوە و ڕێی خۆیان دۆزیەوە. (دەڵێن لاشەی یوسف و موساش سەلامی خوایان لەسەربێ لەفەلستین نێژراون) .

ئـاینی پـیرۆزی ئیسـلام گرنگـی زۆری داوە بەهیممـەت بـەرزی و دوورکەوتنـەوە لەتەمەڵی و سستی و کەمتەرخەمی. خۆشەویست دەفەرموێ: ئەگەر داوای بەهەشتان کرد، داوای (فیردەوسی ئەعلا) بکەن.

٢) رەبیعەی کوڕی کەعب:

لاوێکی تازە پێگەیشتووی مەدینەبوو، حەزی کرد کە هەمیشە لەخزمەت پێغەمبەردا بێت (د.خ) ، بۆیە داوای لێکرد کە ببێتە خزمەتکاری و هەرچی کارێکی هەبێ بۆی جێبەجێ بکات. جاری وا هەبوو بێجگە لەڕۆژ بەشەویش دەمایەوە لەدڵی خۆیدا دەیووت نەك خۆشەویست (د.خ) بەشەو کارێکی هەبێ.

بەڵێ بەشەو لەدەرەوەی ماڵی خۆشەویست (د.خ) لەمزگەوتەکەدا دەمایەوە، خۆشەویستیش زۆربەی شەوی بەشەونوێژ بەسەردەبرد و قورئانی زۆری دەخوێند، رەبیعەش گوێی دەگرت تاماندو دەبوو ئنجا خەوی لێدەکەوت.

رۆژێك خۆشەویست (د.خ) پێی فەرموو: ئەی رەبیعەی کوڕی کەعب!

وەڵامی دایەوە: (لبیك یارسول الله وسعدیك) واتە: گوێڕایەڵ و فەرمان بەردارتم، خوای گەورە جار لەدوای جار بەختەوەرترت بکات.

فەرمووی: داوای شتێك بکە بۆت بکەم و پێت ببەخشم.

ڕەبیعە ماوەیەك بێدەنگ بوو بیری کردەوە، دوایی وتی: ئەی پێغەمبەری خوا! مۆڵەتم بدە تا بیربکەمەوە.

فەرمووی: قەیناکە بیربکەرەوە. رەبیعە هەژار و کەم دەست بوو لەگەڵ (ئەهل صوفە) دا دەمایەوە لەمزگەوتی پێغەمبەردا (د.خ) ، بەبیری دا هات داوای شتی دنیایی

لەخۆشەویست (د.خ) بکات، بەلاَم بەخۆی وت: دنیا هەرچی بێت تەواو دەبێت، قیامەت چاکترە.جا هاتەوە خزمەت خۆشەویست، لێی پرسی: رەبیعە چیت دەوێ بت دەمێ؟

وتی: ئەی پێغەمبەری خوا! داوات لێدەکەم کەلەخوای گەورە بۆم بپاڕێیتەوە تا لەبەهەشتدا بمکاتە هاورێت.

خۆشەویست (د.خ) فەرمووی: کێ ئەمەی فێرکردیت؟

وتی: بەخوا کەس فێری نەکردووم، خۆم بیرم لێکردۆتەوە و قیامەتم پێ باشترە لەدنیا.

خۆشەویست (د.خ) ماوەیەك بێدەنگ بوو ئنجا فەرمووی: رەبیعە،ئەی شتی تر نابێت؟

رەبیعە وتی: نەخێر ئەی پێغەمبەری خوا، ئەوەی داوام لێکردووی بەهیچی تری ناگۆڕمەوە، فەرمووی: (اذن أعني علی نفسك بكثرة السجود) واتە کەواتە بەنوێژ و سوجدەی زۆر هاوکاری خۆت بکە کەشیاوبیت بۆ بەهەشت.

٣) ئەبو موسلیمی خەولانی:

یەکێ بوو لەشوێنکەوتوان و خاوەن هیممەتێکی بەرز بوو، لەگەڵ ئەوەدا کە خواپەرستی زۆری دەکرد، قامچیەکی لەماڵەوە هەڵواسیبوو بەدیواری ئەوشوێنەوە کەنوێژی تیادەکرد، ئەگەر سستیەکی لەخۆیدا بەدی بکردایە، ئەیووت: ئەی نەفس هەڵئەستی باشە، هەڵناستی ئەوە قامچیە سزات دەدەم. چۆن دەبێ کەمتەرخەمی بکەیت و دوابکەویت، چۆن دەبێ هاوەڵان پێغەمبەر (د.خ) بۆ خۆیان بەرن و تەنها لەگەڵ ئەوان بێت، ئێمەش هەوڵی زۆر دەدەین بۆ گەیشتن پێی و، هەتا هاوەڵانیش بزانن کە پیاویان دوای خۆیان بەجێ هێشتووە.

٤) دایکانێکی هیممەت بەرز:

دایك رۆڵێکی گرنگی هەیە لەپەروەردەکردن و هیممەت بەرزی منداڵەکانیدا، نموونەش بۆ ئەمە زۆرە، ئیمامی شافعی و بوخاری و مالیك و هارونە رەشید هەموویان بەهۆی دایکیانەوە پایەبەرز بوون و رێی هیممەت بەرزیان گرتەبەر.

بەکورتی موسڵمانان هیممەت بەرزبوون، سەردار و پێشەوای جیهان بوون، هەرکاتێکیش کەم کەم دواکەوتوون، تووشی پاشا گەردانی بوون، زانایان و خواناسان، ئەو راستیەیان خستۆتەوە بەرچاویان و هانیان داون لەسەر ورە بەرزی و کۆڵ نەدان، ئەوە (ابن الجوزي) یە بەموسڵمانان دەڵێت: (پێویستە مرۆڤی ژیر تا دوا پلە هەوڵ بدات، ئەگەر تصور بکرێت کە مرۆڤ بگاتە ئاسمانەکان، من وادەبینم کە زۆر کەم کورِی و ناشیرینە مرۆڤ بەسەر زەوی رازی بێت! ! وە ئەگەر پێغەمبەرایەتی بەهەوڵ و کۆشش بەدەست بهاتایە، من وادەبینم ئەوەی هەوڵی بۆ نەدایە لەزۆنگاوو نزمترین پلەدایە) ل ٢٦٣ التغیر علی منهاج النبوة (جمعە أمین)

هەروەها (وهیب کوڕی الورد) دەڵێ: (ئەگەر دەتوانی هەوڵ بدە کەس پێشت نەکەوێ لەگەیشتن بەخواو بەدەستهێنانی رەزامەندیدا) .

گرنگی هەوڵ و هیممەت لەئیسلامدا

قورئانی پیرۆز دەفەرموێت ﴿وَلَا تَهِنُوا وَلَا تَحْزَنُوا وَأَنْتُمُ الْأَعْلَوْنَ إِنْ كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ (١٣٩) ﴾ ئال عیمران واتە: لاواز مەبن و خەفەتبار مەبن، ئێوە بەرزترن ئەگەر بڕوادارن.

هەست کردن بەگەورەیی و پایە بەرزی لای هاوەڵان روون بوو، بۆیە دەیان وت (کنا قوماً اذلاء فاعزنا الله بالاسلام) ئێمە گەلێکی زەلیل و بێ دەسەڵات بوین خوای گەورە بەئیسلام پایەدار و پایەبەرزی کردوین.

هەوڵدان بۆ بەدەستهێنانی پلەوپایەی بەرزی دینی و دنیایی، خوای گەورە پێی خۆشە هەروەك پێغەمبەر (د.خ) دەفەرموێت: ﴿ان الله يحب معالي الاخلاق، ويكره سفاسفها﴾ صحيح الجامع / ١٨٨٩ سفاف ـ واتە خراپ و بێ نرخ لەهەموو شتێكدا.

هەروەك بۆ بالآ دەستی و بەخشینیش دەفەرموێت:

(اليد العليا خير من اليد السفلى) پێغەمبەریش (د.خ) دوعای دەكرد و دەیفەرموو: (وأسالك العزيمة على الرشد) وە دەیفەرموو (اللهم اني أعوذ بك من الهم والحزن، وأعوذ بك من العجز و الكسل) هەروەها لەفەرموودەیەكدا هاتووە كە خۆشەویست (د.خ) دەفەرموێ: (ان الله عزوجل يلوم على العجز، فَأبْلُ من نفسك الجهد، فان غلبت، فقل: توكلت على الله، أو حسبي الله ونعم الوكيل) (واتە خوا لۆمە دەكات لەسەر دەستەوسانی، چەند دەتوانی هەوڵ بدە، ئەگەر ژێر كەوتی، ئەوە بڵێ، پشتم بەخوا بەستوە، یان تەنها خوام بەسە و هەر ئەو چاكترین دۆست و پاڵپشتە) ابوداود وطبراني ریوایەتیان كردووە ل ١٥٣ مناهج التربية الاسلامية جزء ٣.

موسڵمانانیش هەردەم بەهیممەتی بەرزیان توانیویانە رووبەرووی دوژمنان ببنەوە و سەركەوتن بەدەست بهێنن، هەروەك (مونتغمری) لەپەڕاوی (الحرب عبر التاريخ) دا شایەتیان بۆ دەدات و دەڵێ: (گرنگترین سیفاتی سوپای ئیسلامی كەجیای دەكاتەوە لەسوپاكانی تر، چەك و تەقەمەنی و رێكخستن نە بوو، بەڵكو ئەو گیان فیدایی و ورە بەرزەیان بوو كەبەهۆی ئیمانیانەوە بە بانگەوازی ئیسلامی دروست دەبوو) ل٩١ جند المعالي.

چەند نمونەیەكی تری هیممەت بەرزی

١) (عبدالرحمانی داخل) :لەساڵی ١٣٢ كۆچیدا لاوێك بوو، رووخانی ئەمەویەكانی بینی و لەترسی گرتن و كوشتن، دەشت و دەر و بیابان و چیای بڕی و گەیشتە (ئەندلس) و زۆر بەچالاكی و ژیرانە و بەهیممەتی بەرزەوە لەتەمەنی بیست و پێنج

ساڵیدا توانی دەوڵەتێ بۆ ئەمەوییەکان دابمەزرێنێت وە لەئەندەلس نزیکەی سێ‌وسێ ساڵ و چوار مانگ فەرمانڕەوایی بکات. بۆیە نازناوی هەڵۆی قورەیشی پێدرا.

٢) (عزالدین القسام) یش پاش ئەوەی ئەزهەری تەواوکرد بیری دەکردەوە کەوەك (سلیمان حلبی) جیهاد بکات و چۆن ناوبراو گیانی سەرۆکی فەڕەنسیەکانی بەجەهەنەم شادکرد ئەمیش روو بەرووی داگیرکەران ببێتەوە. جاکاتێ لەمیسر بوو لەبەرئەوەی بژێوی خۆی پەیدا بکات بەدەم خوێندنەکەیەوە (هەریسە) ی دەفرۆشت..

کاتێ گەڕایەوە سوریا کەوتە دژایەتی کردنی فەرەنسیەکان و دەیووت: ئەمانە ئەگەر رێیان لێنەگیرێ گەرا دادەنێن و فەسادو دەنێنەوە لەم وڵاتەدا. بەڵام لەبەرئەوەی فەڕەنسیەکان زۆر فشاریان بۆ دەهێنا و سەیری کرد ناتوانێ بەچاکی کاری خۆی بکات، بۆیە چووە فەلەستین و لەوێش کەوتە هەوڵ و تێکۆشان دژی ئینگلیزی داگیرکەر و جولەکەی خوێنرێژ و، هەمیشە دەیووت: عەرەبێکی زەمانی نەفامی لەپێناوی حوشترێکدا خۆی ئەدا بەکوشت، ئێمەی موسڵمان چۆن بۆ پاراستنی خاکی ئیسلام خۆمان بەختنەکەین..؟!

سەرەنجام لەساڵی ١٩٣٥دا شۆڕشی راگەیاند دژی ئینگلیز و جولەکە و زۆری لێکوشتن، تا لەشەڕێکدا دەوریان گرت، کەلەگەڵ (یانزە) مجاهیدا بوو، پاش شەڕێکی مەردانە شەهیدکراو بەئاواتی خۆی گەیشت و لاپەڕەیەکی گەشتی لەمێژووی خواناسیو تێکۆشاندا بۆ خۆی تۆمارکرد.

٣) (شێخ ئەحمەد یاسین) یش لەچواردە ساڵیدا تووشی ئیفلیجی بوو، لەساڵی ١٩٥٢دا، بەوحاڵەشەوە خوێندنی تەواوکردو بوو بەمامۆستا، توانی پێشەوایەتی لاوان بکات و بەچاکی پەروەردەیان بکات بۆ شارەزا بوون لەئاینەکەیان و رووبەرووبوونەوەی پیلانەکانی زایۆنی، لەگەڵ ئەوەشدا کەبەندکراو تووشی هەزارەها چەرمەسەرێ بوو. کۆڵی نەداو تائێستاش رابەری رۆحی بزوتنەوەی (حماس)ەو بووە بە رەمزی

خواویستی و تێکۆشان و گەورە و دەسەڵاتدارێکی وەك ئەمیر عبدالله ی سعودیە و زۆر لەسەرکردەکانی جیهانی ئیسلامی کەپێی دەگەن ناچاردەبن بچەمێنەوە و ناوچەوانی ماچ بکەن! (جندالمعالی / خلیل صقر) .

٤) (کمال السنانیری) لەدایك بووی ساڵی ١٩١٨ یەو خەڵکی وڵاتی میسرە و لەساڵی ١٩٣٤دا بڕنامەی دواناوەندی وەردەگرێ و لەوەزارەتی تەندروستی بەشی نەهێشتنی مەلاریا دادەمەزرێ.

لەساڵی ١٩٣٨ دا وازدێنێ لەکارەکەی و دەیەوێ بچێت لەزانکۆیەکی ئەمریکی بەشی دەرمانسازی تەواو بکات و بچێتە سەر دەرمانخانەکەی باوکی بەڵام یەکێ لەزانایانی ئیسلام ئامۆژگاری دەکات کە نەچێ و ئەویش بەقسەی دەکات.

لەسەرەتای چلەکاندا پەیوەندی کرد بەبرایانەوە و لە (١٩٥٤) داگیراو و پاش (٢٠) ساڵ حوکم ئازادکرا، لەساڵی ١٩٧٣دا، لەپێش بەندکردنیدا ژنی هێنابوو کچێکی هەبوو، پاش گرتنەکەی بەچەند مانگێك کچەکەی مردو ژنەکەشی بەزۆری کەس و کاری ناچارکرا داوای تەڵاق بکات و ئەویش تەڵاقیدا.

لەبەندیخانەدا بەجۆرێك سزایان دا، کە ژن براکەی چاوی پێی کەوت عەقڵی تێك چوو، وە داخڵی خەستەخانەی نەخۆشییە دەروونییەکانیان کرد!

هێشتا لەبەندیخانەدا بوو کە (ئەمینە) خوشکی (سەید قوتب) ی مارەکرد دوایی کە بەربوو گواستیەوە و منداڵی لێی نەبوو، کمال سنانیری لەبەرکاری بانگەوازو هاتوچۆ نەیتوانی ماڵێکی سەربەخۆ پێکەوەبنێ بۆیە خۆی و ژنەکەی لەماڵی خوشکە گەورەکەیدا دەژیان.

کاتێ لەبەندیخانەدابوو، دایکی داوای لێکرد کەنامەیەك بنوسێ و بپاڕێتەوە لەحکومەت تارزگاری ببێ، ئەویش رازی نەبوو وتی: ئەگەر شتی وا بکەم سبەینێ کە

مردم چی وەڵامی خوا بدەمەوە؟ کەمال سنانیری توندوتۆڵ بوو لەئیمانداریەکەیدا، بۆیە ڕۆژ ناڕۆژێ بە ڕۆژوو دەبوو وەك داود (سەلامی خوای لێبێت) .

لەسەرەتای هەشتاکاندا گیرایەوە و لەژێر سزادا گیانی سپارد و شەهیدبوو لەتەمەنی (٦٣) ساڵیداو، بەومەرجە تەرمەکەیان دانەوە کە تەعزێی بۆ دانەنرێ و تەنها خزمە نزیکەکانی لەگەڵیا بچن بۆ سەر قەبران! (مفاهیم تربویة / بەشی چوارەم محمد عبدالله الخطیب) .

مصطفی صادق الرافعی لە (وحی القلم) دا لەبارەی ئەم هیممەت بەرزییەوە دەڵێ: خوای گەورە بەندەی تایبەت بەخۆی دەنێرێ، کەیەکەم سیمایان ئەوەیە کە زیللەت دەخەنە ژێر پێیانەوە، ئەوانە دێنە ئەم دنیایەوە بۆ ئەوەی ئەوە بسەلمێنن کە مرۆڤ توانای هەیە زاڵ ببێ بەسەر هەواو ئارەزوویدا، جا ئەوانە کەسانێکی ئازان کە قەدەری خوا دەیانهێنێ تا دەوری خۆیان ببینن) ل ٩٠ سەرچاوەی پێشوو

٥) شێخ عەلی گرگاوی بۆ بانگەواز دەگاتە یابان:

د. یوسف القرضاوي لەوتاری هەینی ٢٣محرم ساڵی ١٤١٨دا وتی:

لەدوو جاری پێشوودا کەچووم بۆ یابان، هەستم کرد کە بانگەواز لەوێ لاوازە، بەڵام ئەمجارە کەچووم، بینیم گەرمو گوڕی یەك هەیە و لەهەموو بنکە ئیسلامیەکانەوە هاتنە لام و ئێستا مزگەوتیان هەیە و قوتابیان لەوڵاتانی ئیسلامی دەخوێنن.

یەکێك لەو سەربازە نەناسراوانەی کەڕۆڵێکی گرنگیان هەبوو لەبانگەوازی ئیسلامی یابان دا، شێخ عەلی یە کە زانایەکی ئەزهەری میسرییە و خەڵکی (گرگا) ی باشووری میسرە و گۆڤاری (الارشاد) ی دەردەکرد.

نزیکەی سەد ساڵ لەمەوبەر دەنگو باسێك بڵاوبۆوە کەئیمپراتۆری یابانی کۆنفرانسێك دەگرێت بۆ لێکۆڵینەوەی ئاینەکان. شێخ عەلی داوای لەزانایانی ئەزهەر کرد کەبچن بۆ بەشداریکردن لەو کۆنفرانسەدا و کەس بەگوێی نەکرد، بۆیە ناچار چەند

نۆنمێك زەوی‌وزار خـۆی فرۆشـت و بەكەشـتی چـوو بـۆ یابـان، لـە ڕێگـەدا پیـاوێكی (صینی) ناسی كەناوی سولەیمان بوو، ئەویش بەپیاوێكی تری یابانی ناسـاند و پاشـان دوانی تریان ناسی، بەمەش كەبوون بـەپێنج كـەس كۆمەڵەیـەكی ئیسـلامییان دروسـت كرد بۆ بڵاوكردنەوەی ئیسلام لەیاباندا، شێخ عەلی یادەوەرەیەكانی لەپەڕاوێكدا بەناوی (گەشتی یابان) تۆمار كردووە.

یـەكێ لـەو یابانیانـە خانووەكـەی خـۆی دایـە كۆمەڵەكـە و لەبەرئـەوەی زمـانی ئینگلیزیشـی دەزانـی، قسـەكانی شـێخی وەردەگێـڕا بـۆ ئینگلیـزی و یابـانی، بەمـەش نزیكەی دوانزە هەزار كەس موسڵمانبوون.

هەندێ كەس لایان وایە كە یابانیەكان ڕۆژانە (١٥) سەعات كاردەكەن و بـیر لـەئایین ناكەنـەوە و ئـەوەی لـەباوو باپیریانـەوە بۆیـان ماوەتـەوە لێـی لانـادەن و زەحمەتـە ئیسلامیان تیا سەوز بێت.

من ئەوە بەڕاست نازانم، ئایینی پیرۆزی ئیسلام بۆ هەموو گەلانە، چـۆن صـینیەكان هەر لەسەدەی یەكـەمی كۆچییەوە موسڵمان بـوون و پاشـان ئـاینی ئیسـلام گەیشـتە مالیزیـا و ئیندونیسـیا و فلیـپین و ئەوانـە بەسـنگێكی فراوانـەوە بـەرەو پـیری ئیسـلام چوون، ئاوەهـاش یابانیـەكان موسـڵمان دەبـن بەمـەرجێ بـانگخوازی بـۆ خـوا لێـبڕاو و دڵسۆزو شارەزا بەبار و زرووفی یابانیەكان ڕێیان نیشان بدەن.

قودرەتی خوا

تێگەیشتن لەناوو سـیفاتەكانی خـوا بەگشـتی و قـودەرەتی خـوا بەتایبـەتی ئـەركی سەرشانی موسڵمانە، قورئانی پیرۆز دەفەرموێت: ﴿ فَاعْلَمْ أَنَّهُ لَا إِلَـهَ إِلَّـا اللَّـهُ وَاسْـتَغْفِرْ لِذَنْبِكَ وَلِلْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ وَاللَّهُ يَعْلَمُ مُتَقَلَّبَكُمْ وَمَثْوَاكُمْ (١٩) ﴾محمد.

قورئانی پیرۆز لەڕێی چیرۆك و لـەڕێی دیـاردە سروشـتیەكانەوە، قـودرەتی خـوا بـۆ خـەڵكی و بـۆ موسـڵمانان ڕوون دەكاتـەوە، كـە ئەمـەش باشـترین ڕێگایـە و ئاسـانترین

شێوەیە، تا مرۆڤ (أسماء وصفات) ی خوای باڵا دەستی بۆ ئاشکرا ببێت و تێی بگات، بەبێ ئەوەی تووشی چەن و چوون و دەمەقاڵێ ببێت و بەبێ ئەوەی تووشی (تعطیل وتشبیه) بێت.

بۆ نموونە قورئان باسی ئەو کەسە دەکات کە سەد ساڵ خوای گەورە مراندی و دوایی زیندووی کردەوە:

﴿أَوْ كَالَّذِي مَرَّ عَلَى قَرْيَةٍ وَهِيَ خَاوِيَةٌ عَلَى عُرُوشِهَا قَالَ أَنَّى يُحْيِي هَذِهِ اللَّهُ بَعْدَ مَوْتِهَا فَأَمَاتَهُ اللَّهُ مِئَةَ عَامٍ ثُمَّ بَعَثَهُ قَالَ كَمْ لَبِثْتَ قَالَ لَبِثْتُ يَوْمًا أَوْ بَعْضَ يَوْمٍ قَالَ بَلْ لَبِثْتَ مِئَةَ عَامٍ فَانْظُرْ إِلَى طَعَامِكَ وَشَرَابِكَ لَمْ يَتَسَنَّهْ وَانْظُرْ إِلَى حِمَارِكَ وَلِنَجْعَلَكَ آيَةً لِلنَّاسِ وَانْظُرْ إِلَى الْعِظَامِ كَيْفَ نُنْشِزُهَا ثُمَّ نَكْسُوهَا لَحْمًا فَلَمَّا تَبَيَّنَ لَهُ قَالَ أَعْلَمُ أَنَّ اللَّهَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ (٢٥٩)﴾ البقرة

واتە: ئایا نەتبیستووە، یان (نەتڕوانیوەتە) ئەوکەسەی تێپەڕی بەلای شارۆچکەیەکدا کە هەموو خانووەکانی بەسەر سەقفەکانیا تەپیبوون، لەبەر خۆیەوە وتی: ئاخۆ خوای گەورە چۆن خەڵکی ئەم شارۆچکەیە دوای مردنیان زیندوودەکاتەوە؟ یەکسەر خوای گەورە سەد ساڵ مراندی و پاشان زیندووی کردەوە و پێی فەرموو: چەند مایتەوە؟ (دەڵێن ئەوکەسە (عوزەیر) پێغەمبەربووە) (عوزەیر) فەرمووی: ڕۆژێك یان کەمتر لەڕۆژێك ماومەتەوە.

(خوا) فەرمووی: ئەوە سەد ساڵت پێچووە، جا تەماشای خواردن و خواردنەوەکەت بکە، بۆیە ئەمەمانکرد تا بەم بەسەرهاتە بتکەینە موعجیزە بۆ خەڵکی، جا سەیری ئێسکەکانی گوێدرێژەکەت بکە چۆن بەرزیان دەکەینەوە و بەیەکەوەیان دەبەستین و پاشان بەگۆشت دایدەپۆشین، کاتێك بینی و بۆی دەرکەوت وتی: چاك دەزانم ودڵنیام بە راستی خوا دەسەڵاتی بەسەرهەمووشتێکدا هەیە.

من وادەزانم بانگخواز بووە ئەوکەسە، یان پێغەمبەربووە، خوای گەورەش لەبەرئەوەی کاری بانگخوازی پێسپاردووە، دیارە دەبێ باش لەقودرەت و دەسەڵاتی

خوا تێبگات. بۆیە پاش ئەوەی وانەی کرداری فێربوو، وتی: چاك دەزانم و دڵنیام بەراستی، کەخوا دەسەڵاتی بەسەر هەمووشتێکدا هەیە.

هەروەها کاتێ خوای گەورە ویستی موسا (سەلامی خوای لێبێت) بنێرێ بۆ لای فیرعەون، دەسەلات و قودرەتی خۆی پیشاندا بەوەی کە عەساکەی دەستی بۆ کرد بەمار و پاشان بۆی کردەوە بەعەساکە، ئەمە بێجگە لەوەی چەند بەڵگە و نیشانەیەکی تریشی دایە وەك درەوشانەوەی دەستی و.هتد، هەروەك دەفەرموێت:

﴿ اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ لَهُ الْأَسْمَاءُ الْحُسْنَى (٨) وَهَلْ أَتَاكَ حَدِيثُ مُوسَى (٩) إِذْ رَأَى نَارًا فَقَالَ لِأَهْلِهِ امْكُثُوا إِنِّي آنَسْتُ نَارًا لَعَلِّي آتِيكُمْ مِنْهَا بِقَبَسٍ أَوْ أَجِدُ عَلَى النَّارِ هُدًى (١٠) فَلَمَّا أَتَاهَا نُودِيَ يَا مُوسَى (١١) إِنِّي أَنَا رَبُّكَ فَاخْلَعْ نَعْلَيْكَ إِنَّكَ بِالْوَادِ الْمُقَدَّسِ طُوًى (١٢) وَأَنَا اخْتَرْتُكَ فَاسْتَمِعْ لِمَا يُوحَى (١٣) إِنَّنِي أَنَا اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنَا فَاعْبُدْنِي وَأَقِمِ الصَّلَاةَ لِذِكْرِي (١٤) إِنَّ السَّاعَةَ آتِيَةٌ أَكَادُ أُخْفِيهَا لِتُجْزَى كُلُّ نَفْسٍ بِمَا تَسْعَى (١٥) فَلَا يَصُدَّنَّكَ عَنْهَا مَنْ لَا يُؤْمِنُ بِهَا وَاتَّبَعَ هَوَاهُ فَتَرْدَى (١٦) ﴾ طه

واتە: خوا زاتێکە کە جگە لەوخوایەکی تر نیە، هەرچی ناوە پیرۆز و سیفاتە جوانەکان هەیە هەر شایستەی ئەوە.

ئەی پێغەمبەر (د.خ) ئایا بەسەرهاتی موسات پێگەیشتووە؟!

کاتێك ئاگرێکی بینی، لەگەڕانەوەیدا بۆ میسر، لەشەوێکی ساردا، لەبیابانی سینادا، بەخێزانەکەی وت: ئێوە لێرەبن، بەراستی من ئاگرێکم بەدی کردووە، بابڕۆم بەڵکو سەلکە بزوتێکتان بۆ بهێنم، یان کەسێکم دەست بکەوێت ڕێنمونیم بکات،جاکاتێك نزیکی ئاگرەکە بۆوە، بانگی لێکرا، ئەی موسا،دڵنیابە من پەروەردگاری تۆم، کەواتە پێڵاوەکانت دابکەنە، چونکە بێگومان تۆ لەدۆڵی پیرۆزی ـ طوی ـ دایت. منیش هەڵم بژاردوویت بۆ رابەرایەتی و پێغەمبەرایەتی جا گوێ بگرە بۆ ئەوشتانەی لەرێگەی وەحی و نیگاوە پێت رادەگەیەنرێت.بەڕاستی هەر من خوام، هیچ خوایەك نیە جگە

لەمن، کەواتە هەر من بپەرستە و نوێژەکانیشت بەچاکی ئەنجام بدە، تا هەمیشە منت لەیاد بێت.

بێگومان ڕۆژی قیامەت بەڕێوەیە و هەردێت، نزیکە بیشارمەوە، بۆ ئەوەی هەموو کەسێك بەگوێرەی کاروکردەوە و هەوڵ و کۆششی پاداشت بدرێتەوە.

ئەی موسا نەیەڵێت ئەو کەسانەی کەباوەڕیان بەقیامەت نیە و شوێنی ئارەزووی خۆیان کەوتوون لەم ڕاستیە وێڵت بکەن، چونکە ئەوسا تیادەچیت و زیانت لێدەکەوێ.

﴿وَمَا تِلْكَ بِيَمِينِكَ يَا مُوسَى (١٧) قَالَ هِيَ عَصَايَ أَتَوَكَّأُ عَلَيْهَا وَأَهُشُّ بِهَا عَلَى غَنَمِي وَلِيَ فِيهَا مَآرِبُ أُخْرَى (١٨) قَالَ أَلْقِهَا يَا مُوسَى (١٩) فَأَلْقَاهَا فَإِذَا هِيَ حَيَّةٌ تَسْعَى (٢٠) قَالَ خُذْهَا وَلَا تَخَفْ سَنُعِيدُهَا سِيرَتَهَا الْأُولَى (٢١) وَاضْمُمْ يَدَكَ إِلَى جَنَاحِكَ تَخْرُجْ بَيْضَاءَ مِنْ غَيْرِ سُوءٍ آيَةً أُخْرَى (٢٢) لِنُرِيَكَ مِنْ آيَاتِنَا الْكُبْرَى (٢٣)﴾

ئنجا خوای گەورە پرسی ئەی موسا: ئەی ئەوە چیە بەدەستی ڕاستتەوە؟

موسا وتی: ئەوە گۆچانەکەمە، خۆمی بەسەردا دەدەم و دەیماڵم بەدرەختدا تا گەڵا بوەرێنم بۆ مەڕەکانم و، چەند مەبەستێکی تریشم تێیدا هەیە.

خوا فەرمووی: دەفڕێی بدە ئەی موسا.

جا هەر کەفڕێی دا، یەکسەر بوو بەمارێکی زیندوو، بەخێرایی دەجووڵایەوە، خوا فەرمووی: بیگرە و مەترسە،وەك ئەوسای خۆی لێدەکەینەوە.

دەستیشت بخەرە ژێر باڵتەوە، ئەوکاتە بەڕەنگی سپی و درەوشایی دێتە دەرەوە، بێ ئەوەی عەیبدار بێت، ئەوەش نیشانەو بەڵگەیەکی ترە.

ئەم شتانە بۆ ئەوەیە تا هەندێك لەموعجیزە گەورەکانی خۆمانت نیشان بدەین ﴿اذْهَبْ إِلَى فِرْعَوْنَ إِنَّهُ طَغَى (٢٤) قَالَ رَبِّ اشْرَحْ لِي صَدْرِي (٢٥) وَيَسِّرْ لِي أَمْرِي (٢٦) وَاحْلُلْ عُقْدَةً مِنْ لِسَانِي (٢٧) يَفْقَهُوا قَوْلِي (٢٨) وَاجْعَلْ لِي وَزِيرًا مِنْ أَهْلِي (٢٩) هَارُونَ

أخِي (٣٠) اشْدُدْ بِهِ أَزْرِي (٣١) وَأَشْرِكْهُ فِي أَمْرِي (٣٢) كَيْ نُسَبِّحَكَ كَثِيرًا (٣٣) وَنَذْكُرَكَ كَثِيرًا (٣٤) إِنَّكَ كُنْتَ بِنَا بَصِيرًا (٣٥) قَالَ قَدْ أُوتِيتَ سُؤْلَكَ يَا مُوسَى (٣٦) ﴾ طه

واته: دەبچۆ بۆ لای فیرعەون (پاش ئەوەی لەدەسەلات و قودرەتی خوا تێگەیشتیت و بەشێوەی کرداری بینیت، پاش ئەوەی زانیت ئەگەر خوابیەوێ دار عەسای دەستت دەکات بەمار و کەویستیشی دەیکاتەوە بەدار عەسا، کەواتە قازانج و زیان هەر لەخواوەیە و هەر ئەوە کە (الضار والنافع) ە، هیچ شتێك و هیچ کەس ناتوانێت لەفەرمانی ئەو دەربچێ و، هەر ئەوە کە (المعطي المانع، المعز المذل، الخافض الرافع، القابض الباسط)ە.

بچۆ بۆلای فیرعەونی سەرکەش و یاخی، لەسنووری بەندایەتی دەرچووە، موسا دەیزانی کارەکەی گران و سەختە، چونکە چاك فیرعەونی ستەمکاری دەناسی و چەند ساڵ لەماڵی ئەودا گەورەبووبوو، بۆیە کەوتە نزاکردن و فەرمووی: پەروەردگارا سینە و دڵ و دەروونم ئاسوودە و گوشاد بکە. ئیش و کار و هەوڵ و کۆششم بۆ ئاسان بکە.

گرێی زمانم بکەرەوە و زمانم گویا و پاراو بکە، تا لەقسە و گوفتار و مەرامم تێبگەن، لەکەس و کاریشم هاوکار و یارمەتیدەرێکم بۆ بڕیاربدە.

حەزیش دەکەم هارونی برام بێت، خوایە پشتمی پێ قایم بکە و، بیکە بەهاوبەش و یاریدەدەرم، لەگەیاندنی پەیامەکەتدا، تا تەسبیحات و ستایشی تۆ زۆر بکەین و، زۆر یادی تۆ بکەین و ناوی تۆ بەرین. چونکە بە راستی تۆ هەمیشە بینای بەحاڵی ئێمە، بەهەڵسوکەوتی ئێمە و، بەهەموو شتێکی ئێمە، خوای گەورەش فەرمووی: ئەی موسا هەموو داخوازیەکانت بەجێیە و پەسەندە و هەموویانت پێدرا..

ئیبراهیمیش (سەلامی خوای لێبێ) داوای کرد کە خوا پیشانی بدات چۆن مردوان زیندوو دەکاتەوە، تا زیاتر لەقودرەتی خوا تێبگات، خوای گەورەش فەرمانی پێدا کە چوار باڵندە سەر ببڕێ و تێکەڵ بەیەکیان بکا و لەسەر چەند شاخێك دایان بنێ و

پاشـان بانگیـان بکـات، زینـدوو دەبنـەوە بەفـەرمانی خـوا و دێـن بەدەنگیـەوە، ئـەم وانەکردارییە بۆ ئیبراهیمی (اولوا العزم) زۆر گرنگ بوو، تا لـەداهاتوودا بێباکانـە بچێتە ئاگرەوە و تەحەدای کوفر و ستەمکاران بکات.

هەروەك دەفەرموێت: ﴿وَإِذْ قَالَ إِبْرَاهِيمُ رَبِّ أَرِنِي كَيْفَ تُحْيِي الْمَوْتَى قَالَ أَوَلَمْ تُؤْمِنْ قَالَ بَلَى وَلَكِنْ لِيَطْمَئِنَّ قَلْبِي قَالَ فَخُذْ أَرْبَعَةً مِنَ الطَّيْرِ فَصُرْهُنَّ إِلَيْكَ ثُمَّ اجْعَلْ عَلَى كُلِّ جَبَلٍ مِنْهُنَّ جُزْءًا ثُمَّ ادْعُهُنَّ يَأْتِينَكَ سَعْيًا وَاعْلَمْ أَنَّ اللَّهَ عَزِيزٌ حَكِيمٌ (٢٦٠)﴾ البقرە: واتە: بەیادبهێنە کاتێك ئیبراهیم فەرموی: پەروەردگارا نیشانم بدە چۆن مـردوو زینـدوو دەکەیتەوە؟ خوا فەرمووی: ئایا باوەڕت نەهێناوە؟ ئیبراهیم وتی: بەڵێ (باوەڕم) هەیە بەڵام حەزدەکەم (بەچاوی خۆم ببینم) ، تا دڵم ئارام بگرێت.

خوا فەرمووی: جا کەواتە چوار باڵندە بهێنە و جوان سـەرنجیان بـدە و دوایـی هـەر چـواریان سـەربڕە و گۆشـت و پـەڕوخوێنیان تێکـەڵ بکـە، ئەوسالەسـەر لوتکـەی هـەر شاخێك هەندێك لەوتێکەڵەیە دابنێ، پاشان بانگیان بکە، بەگورجی و بەپەلە هـەموویان دێنەوە بۆلات و چاك بزانە و دڵنیابە بەراستی خوا باڵادەست و کار بەجێیە.

هەروەها خوای گەورە قودرەت و دەسەڵاتی خۆی پیشانی هاوسەری ئیبراهیم سارە خاتوون دا، کاتێ هاتنـە میسـر و ئـەمیش ئـافرەتێکی جـوان بـووە وپاشـای میسـریش کەپێدەزانێ لەئیبراهیم دەپرسێ ئەوەچی تۆیە؟

دەفەرموێ: خوشکمە بۆ ئەوەی رزگاری ببێ لەدەستی، پاشان کـە دەیهێننـە لای، چی دەیەوێ دەستی بۆ بەرێ، دەسـتی تووشـی شـەلەل دەبـێ بەفـەرمانی خـوا، ئنجـا پەیمان دەدات بە (سارە) کەهیچی لێناکات بەمەرجێ چاك ببێتەوە ئەویش دوعـا دەکـا و چاك دەبێتەوە، پاشان پاشای میسر، خزمەتکارێکی دەداتێ کە ناوی (هاجەرە) بوو، ئەم وانە کرداریەش بۆ سارە خاتوون پێویست بوو، هـەروەها (هاجـەرە) خـاتوونیش پێویست بوو لەم وانەیە تێبگات، دیارە سوودی چـاکی لێـوەرگرت، بۆیـە کـاتێ لەگـەڵ

ئیسماعیلی کوڕیدا لەناوبیابان و چۆڵەوانی مەککەدا ئیبراهیم بەجێی هێشتن، فەرمووی: خوا فەرمانی پێداوی؟ ئیبراهیم فەرمووی: بەڵێ، وتی: دەکەواتە خوامان بەسە و ئەو ئاگادارمانە و دێ بەهانامانەوە!

طبری لەئیمامی عەلیەوە دەگێڕێتەوە (کاتێ هاجەرە خاتوون بۆ دواجار چووە سەرکێوی (مەروە) سەیری لای منالەکەی کرد، جوبرائیلی بینی،جوبرائیل لێی پرسی: تۆ کێیت؟ ئەویش وتی: من دایکی کوڕی ئیبراهیمم.

(رەنگە هەستی کردبێ کە ئەوە مرۆڤ نیە و لەئاسمانەوە هاتووە ئەهلی ئاسمانەکانیش ئیبراهیم دەناسن، بۆیە وتی: من دایکی کوڕی ئیبراهیمم) .

جوبرائیل فەرمووی: ئێوەی لای کێ بەجێ هێشتووە و ئێوەی داوەتە دەست کێ؟ هاجەرە خاتوون وتی: ئێمەی داوەتە دەست خوا.

جوبرائیل فەرمووی: (دەی بەراستی) ئێوەی داوەتە دەست کەسێك کەکافیە و بەستانە.

قورئان دەفەرموێ: ﴿أَلَيْسَ اللَّهُ بِكَافٍ عَبْدَهُ وَيُخَوِّفُونَكَ بِالَّذِينَ مِنْ دُونِهِ وَمَنْ يُضْلِلِ اللَّهُ فَمَا لَهُ مِنْ هَادٍ (٣٦) وَمَنْ يَهْدِ اللَّهُ فَمَا لَهُ مِنْ مُضِلٍّ أَلَيْسَ اللَّهُ بِعَزِيزٍ ذِي انْتِقَامٍ (٣٧)﴾ الزمر:

واتە: ئایا خوا بەس نیە بۆ بەندەکانی؟ جا تۆ دەترسێنن بەغەیری خوا، جاکێ خوا سەری لێتێك بدات و سەرگەردانی بکات (لەبەرچەوتی ئەوکەسە خۆی) ئەوا کەس نیە هیدایەتی بدات، هەرکەسیش خوا هیدایەتی بدات کەس ناتوانێت سەری لێ بشێوێنێ، ئایا خوا تۆڵە سێنی بەهێز نیە؟

خوای گەورە قودرەت و دەسەڵاتی خۆیمان پیشان ئەدات

ئەوەتا دەفەرموێ:

* ﴿ وَاللَّهُ خَلَقَ كُلَّ دَابَّةٍ مِنْ مَاءٍ فَمِنْهُمْ مَنْ يَمْشِي عَلَى بَطْنِهِ وَمِنْهُمْ مَنْ يَمْشِي عَلَى رِجْلَيْنِ وَمِنْهُمْ مَنْ يَمْشِي عَلَى أَرْبَعٍ يَخْلُقُ اللَّهُ مَا يَشَاءُ إِنَّ اللَّهَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ (٤٥) ﴾ النور: واتە: خوا هەموو زیندەوەرێکی لەئاو دروست کردووە، هەیانە لەسەر سکی دەڕوات، هەیشە لەسەر دووقاچ دەڕوات، هەیشە لەسەر چوارپێ دەڕوات، خوا هەرچی بوێت دروستی دەکات، بەراستی خوا دەسەڵاتی بەسەر هەمووشتێکدا هەیە.

* ﴿ وَهُوَ الَّذِي خَلَقَ مِنَ الْمَاءِ بَشَرًا فَجَعَلَهُ نَسَبًا وَصِهْرًا وَكَانَ رَبُّكَ قَدِيرًا (٥٤) ﴾ فرقان: واتە: هەر خوایە کە لەئاو مرۆڤی دروست کرد و بەهۆی ژن و ژن خوازییەوە خزمایەتی دروست دەکات، بێگومان پەروەردگاری تۆ هەمیشە دەسەڵاتدار وبەتوانایە.

* ﴿ لِلَّهِ مُلْكُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ يَخْلُقُ مَا يَشَاءُ يَهَبُ لِمَنْ يَشَاءُ إِنَاثًا وَيَهَبُ لِمَنْ يَشَاءُ الذُّكُورَ (٤٩) أَوْ يُزَوِّجُهُمْ ذُكْرَانًا وَإِنَاثًا وَيَجْعَلُ مَنْ يَشَاءُ عَقِيمًا إِنَّهُ عَلِيمٌ قَدِيرٌ (٥٠) ﴾ الشورى واتە: هەر بۆ خوایە خاوەندارێتی ئاسمانەکان و زەوی، هەرچی بوێت دروستی دەکات، بەرهەکەس بیەوێت کچ دەبەخشێت و بەهەر کەس بیەوێت کوڕ دەبەخشێت، یاخود لەهەردوو جۆر " بەهەندێك خێزان دەبەخشێت لەکوڕ و لەکچ " هەیشە ویستی خوا وایە هیچی ناداتێ و نەزۆك دەبێت، بەراستی ئەو زاتە زاناو بەدەسەڵاتە.

مەسەلەی منداڵبوون موعجیزەیەکی زۆر گەورەیە، گەورەترین بەڵگەیە لەسەر مردن وزیندووبوونەوە و دەسەڵاتی بێپایانی خوا، کەچی لەئەنجامی زۆر روودان و دووبارە بوونەوەیەوە لای مرۆڤ ئاسایی بووە و زۆر سەرنجی نادات، بۆیە قورئان ئاوا جەخت دەکاتە سەری و سەرنجمان رادەکێشێ بۆی، تا چاکتر لە قودرەت و دەسەڵاتی خوا تێ بگەین.

نموونەیەك لەكوردستانەوە

ساڵێكیان كوللەیەكی زۆر هێرش دەهێنن و دائەبارێن بەسەر كشتوكاڵی زۆر ناوچەی كوردستاندا، بەتایبەت دێهاتەكانی قەرەداغ.

لەدێی (بەردێ) ی قەرەداغ، خەڵكەكە تەواو شپرزە دەبن ودێنە لای سەعید ناوێكی شێتۆكەو و دەڵێن: كوللەدای بەسەر كشتوكاڵی دێهاتی دەوروبەرداو هیچی نەهێشت و وا بەرەو ناوچەكانی ئێمەش دێن، ئەویش وتی: هیچ كوللەكان خوایان خوارد؟

وتیان نەخێر. وتی: خۆ خوا ماوە؟! وتیان: بەڵێ، وتی: دەخوا كەریمە.

ئەوانەی كە ئاگایان لەم مەسەلەیەیە دەڵێن: خوا ئاگادارە كوللە نەگەیشتە كشتوكاڵی ئەم و بەبەرەكەتی ئەو (حسن الظن) ە بەخوا، رزگاری بوو تەنانەت بەروو بوومی لەساڵانیش زیاتر بوو..

هەر خوا پشت و پەنا و دۆستی بڕوادارانە

لوط سەلامی خوای لێبێ وەك هەموو پێغەمبەرانی تر چاك لەقودرەت و دەسەڵاتی خوا تێگەیشتبوو، كەلەكەشی هەتا بلێی خراپ و سەرسەخت و تاوانباربوون، كاتێ میوانەكان هاتن بۆ لای كەمەلائیكەت بوون، لەشێوەی چەند لاوێكی جوان و پێكەوتوودا زۆر بێتاقەت بوو. قورئان لەم بارەیەوە دەفەرموێت:

﴿وَلَمَّا جَاءَتْ رُسُلُنَا لوطا سِيءَ بِهِمْ وَضَاقَ بِهِمْ ذَرْعًا وَقَالَ هَذَا يَوْمٌ عَصِيبٌ (٧٧) وَجَاءَهُ قَوْمُهُ يُهْرَعُونَ إِلَيْهِ وَمِنْ قَبْلُ كَانُوا يَعْمَلُونَ السَّيِّئَاتِ قَالَ يَا قَوْمِ هَؤُلَاءِ بَنَاتِي هُنَّ أَطْهَرُ لَكُمْ فَاتَّقُوا اللَّهَ وَلَا تُخْزُونِ فِي ضَيْفِي أَلَيْسَ مِنْكُمْ رَجُلٌ رَشِيدٌ (٧٨) قَالُوا لَقَدْ عَلِمْتَ مَا لَنَا فِي بَنَاتِكَ مِنْ حَقٍّ وَإِنَّكَ لَتَعْلَمُ مَا نُرِيدُ (٧٩) قَالَ لَوْ أَنَّ لِي بِكُمْ قُوَّةً أَوْ آوِي إِلَى رُكْنٍ شَدِيدٍ (٨٠) قَالُوا يَا لوط إِنَّا رُسُلُ رَبِّكَ لَنْ يَصِلُوا إِلَيْكَ فَأَسْرِ بِأَهْلِكَ بِقِطْعٍ مِنَ اللَّيْلِ وَلَا

يَلْتَفِتْ مِنكُمْ أَحَدٌ إِلَّا امْرَأَتَكَ إِنَّهُ مُصِيبُهَا مَا أَصَابَهُمْ إِنَّ مَوْعِدَهُمُ الصُّبْحُ أَلَيْسَ الصُّبْحُ بِقَرِيبٍ (٨١)﴾ هود

واتە: کاتێك وەفدی فریشتەکانی ئێمە هاتنە لای لوط، نارەحەت بوو پێیان و زۆر دڵتەنگ بوو (چونکە لەشێوەی چەند لاوێکی جواندا هاتبوون) لەدڵی خۆیدا وتی: ئەمە رۆژێکی سەختە (منی تێکەوتووم) .

هۆزەکەشی بەبیستنی هاتنی ئەم میوانانە، بەپەلەو بێ شەرمانە کشان بۆ لای و پێشتریش کردارە خراپەکانیان دەکرد، کاتێك لوط ئەم دیمەنەی دی فەرمووی: ئەی خزمەکانم ئائەوانە کچەکانمن و ئەوان پاك و خاوێنن بۆ ئێوە (وەرن لەناو هۆزدا) کێتان بەدڵە بەشێوەیەکی شەرعی لێتان مارەبکەم، جا لەخوا بترسن و شەرمەزارم مەکەن لەناو میوانەکاندا، ئایا پیاوێکی ژیر و مەردتان تیا نیە کە گوێ لەهەق بگرێ و جڵەوگیری بکات لەخراپە؟

ئەوانیش بێ شەرمانە وتیان: سوێند بەخوا بەراستی تۆ دەزانی ئێمە هیچ هەقێکمان نیە بەکچەکانی تۆوە، بێگومان تۆش دەزانیت ئێمە چیمان دەوێت!

لوط فەرمووی: خۆزگە هێزێکم دەبوو بۆ بەرامبەری ناپاکەکانتان! یان پشت و پەنایەکی بەهێزم دەستدەکەوت و دەرۆیشتم بۆلای تا تۆڵەتان لێبکەمەوە و تەمێتان بکەم. لوط بۆ تاقە ساتێك فەرمووی: خۆزگە هێزێك یان پشت و پەنایەکم دەبوو، لەساتەوەختێکی زۆر ناهەموار و دژواردا، خۆشەویست (د.خ) لە بارەی ئەم ئایەتەوە دەفەرموێت: ﴿ یرحم الله لوطاً لقد کان یأوي الی رکن شدید ﴾ مسلم.

واتە: خوا ڕەحم بە (لوط) بکات، بەڕاستی ئەو لەپەنای زاتێکی بەتواناو بەهێزدا بوو کەخوای گەورەیە! ل ٢٤٣ التاج الجامع للاصول / بەرگی شەشەم / نوری فارس / ئەم ساتە وەختە زۆری نەخایاند کە مەلائیکەتەکان پێیان فەرموو: ئەی لوط بە راستی

ئێمە فریشتەی نێرراوی پەروەردگاری تۆین، ئەوتاوانبارانە هەرگیز ناگەنەلات، تابتوانن دەستدرێژی بکەنە سەر ئێمە، جا خاووخێزانت لەبەشێکی شەودا دەربکە و کەس لەنێوە لانەکاتەوە و ئاوڕنەداتەوە، جگە هاوسەرەکەت کەلاسارە و بەگوێت ناکات، چونکە بەراستی ئەو سزایەی کەتاوانبارانی گرتۆتەوە ئەویش دەگرێتەوە، بەراستی کاتی سزا کەشیان لەبەرەبەیاندایە، ئایا بەرەبەیانی ئەمشەو نزیك نییە؟! (دیارە نزیکەو خوای گەورەش لەناوی بردن و کردنی بەپەندی زەمانە!) .

ئالێرەدا بانگخواز هەقە هەڵوێستەیەك بکات، ئاخۆ غافڵبوونی لەدەسەڵات و قودرەتی خوا ساتێکەو تەواو دەبێت کە بەخۆیدا دەچێتەوە، یان بەردەوامە و زۆربەی کاتەکانی دەترسێ و خوای گەورە ودەسەلاتی لەیاد نیە؟! بانگخواز ئەگەر هەمیشە دەسەڵات و قودرەتی خوای لەیاد نەبێت ناتوانێ بەکاری بانگەواز هەستێ، چونکە دژمنان هەمیشە و هەردەم دژایەتی دەکەن و رێی لێدەگرن.

دوژمنانی هەق و ڕاستی

خوای گەورە یەکێ (لەسوننەکانی) و لەیاساکانی ئەم دنیایەی، دانانی دوژمن و ناحەزە کە هەردەم دژایەتی بەرنامەکەی دەکەن، چونکە ئیختیاری داوە بە مرۆڤ و سەرپشکی کردووە و رێی پێدراوە ئیمان بهێنێ یان نەیهێنێ، ماوەیەك لەدنیادا لغاویان بۆ شل دەکات، ستەمکاران شوڵی لێهەڵدەکێشن، بەلاّم پاش تاقیکردنەوەی بڕواداران و، پاش ئەوکێشمە کێشەی لەنێوان هەق و ناهەقدا ڕوودەدات خوای گەورە بەفەزڵی خۆی عاقیبەتی بۆ هەق و ڕاستی داناوە و هەر خۆی سەرخەر و پاڵپشت و دۆستی بڕوادارانە، هەروەك دەفەرموێت: ﴿وَكَذَٰلِكَ جَعَلْنَا لِكُلِّ نَبِيٍّ عَدُوًّا شَيَاطِينَ الْإِنسِ وَالْجِنِّ يُوحِي بَعْضُهُمْ إِلَىٰ بَعْضٍ زُخْرُفَ الْقَوْلِ غُرُورًا وَلَوْ شَاءَ رَبُّكَ مَا فَعَلُوهُ فَذَرْهُمْ وَمَا يَفْتَرُونَ (١١٢) وَلِتَصْغَىٰ إِلَيْهِ أَفْئِدَةُ الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِالْآخِرَةِ وَلِيَرْضَوْهُ وَلِيَقْتَرِفُوا مَا هُم مُّقْتَرِفُونَ

(١١٣) ﴾ الانعام: واتە: هەر بەوشێوەیە کێشمە کێشی ئیمانداران و خوانەناسان بەردەوامە، جا بۆ هەموو پێغەمبەرێك و بۆ ئیماندارانیش دوژمنمان داناوە لەشەیتانەکانی ئادەمیزاد وپەری، کەبەردەوام قسەی زل و رازاوە دەدەن بەگوێی یەکدا و خۆیان و خەڵکی پێ سەرگەردان دەکەن، خۆ ئەگەر پەروەردگارت بیویستایە رێی نەدەدان شتی وابکەن، دەوازیان لێبهێنە لەگەڵ ئەو درۆ و دەلەسەیەی کەهەڵی دەبەستن، بۆ کوێ دەچن؟، لەدەست سزای خوایی رزگاریان نابێت.

هەروەها بەو قسەو جوان و بریقەدارانە ئەیاندا بەگوێیەکدا، با ئەوانەی باوەڕیان بەقیامەت نیە دڵی بدەنێ و پێی رازی بن و بۆئەوەی ئەوتاوانە بکەن کە ئەوان بەردەوام دەیکەن.هەروەها دەفەرموێت: ﴿وَكَذَلِكَ جَعَلْنَا لِكُلِّ نَبِيٍّ عَدُوًّا مِنَ الْمُجْرِمِينَ وَكَفَى بِرَبِّكَ هَادِيًا وَنَصِيرًا (٣١) ﴾ الفرقان: واتە: هەر بەوشێوەیەی کە تۆ ئەی محمد (د.خ) دژایەتی دەکرێت، بۆ هەر پێغەمبەرێك دوژمن وملۆزممان لەتاوان باران فەراهەم هێناوە، بەڵام دڵنیا بە کەپەروەدگارت بەسە رێنموونیت بکات و پشتیوانیت لێبکات.

مشتێك لەخەرواری دوژمنایەتیکردنی هەق و راستی

ئەگەر لەکۆنەوە باسی پیلانی دوژمنان بکەین بەچەندەها موجەڵەد تەواو نابێت و جاریەجاریش ئاماژەمان پێکردووە لەناملکە و نوسراوەکانی پێشتردا، بۆیە تەنها چەند لایەنێکی ئەو مەسەلە گرنگە و چەند نموونەیەك باس دەکەین.

یەکەم/ دەوڵەتی عوسمانی وتێروانینێك:

دەوڵەتی عوسمانی بۆچەند سەدەیەك ئاڵا بەدەستی موسڵمانان بوون، لەگەڵ خراپەی هەندێك سوڵتانیاندا، چاکە و کاری مەزنیشیان هەیە کە هەق وایە بە ئینصافەوە و بەویژدانەوە باسی لێ بکرێت.

کاتێك جوولەکە ویستی لەفەستین دا ڕەگ دابوکتیّ و ببێتە خەنجەرێك و جەرگی عالەمی ئیسلامی ببڕێت، عوسمانیەکان بەتایبەت سوڵتان عبدالحمید رێگر بوو لەرێیاندا وشل نەبوو بۆ ئیغرائات و هەڕەشەکانیان.. بۆیە جوولەکەیەکی زۆریان ناردە شاری سالونیك و بەسەرزارەکی موسڵمان بوون و پێیان دەوترا (جولەکەی دونمە) و کەوتنە ئاژاوەنانەوە و پیلان گێڕان.

لەلایەکی تریشەوە هانی کابرایەکیاندا بەناوی (ئەحمەد رەزا) کەدایکی نەمساوی بوو، باوکیشی بەناوبانگ بوو بە (عەلی بەگی ئینگلیزی) ، ئەمەش لەبەرئەوەی زۆر خۆشەویستی هەبوو بۆ ئینگلیز و پیاویان بوو، جا ئەحمەد رەزای (ناموبارەك!) کەبەشیری ئیلحاد گۆشکرابوو، کۆمەڵەی (ترکیا الفتاة) ی دامەزراند و لەپاریس رۆژنامەیەکیان بەناوی (مەشوەرەت) دەرکرد لەساڵی (١٨٩٥) زاینیدا و، ئیستعماری رۆژئاوا و جوولەکە هەموو ئاسانکارییەکیان بۆ دەکرد و یارمەتیان دەدا، تەنانەت بەهۆی پۆستە و گەیاندنی بیانیەکانەوە لەسەفارەتەکان کە نەئەپشکنران ئەو رۆژنامەیەیان بەهەموو لایەکی دەوڵەتی عوسمانیدا بلاّودەکردەوە.

ئەوانیش لەسەرەتادا لەبەیاننامەیەکدا وتیان (ئێمە کار ناکەین بۆ لابردنی بنەماڵەی سوڵتان، کەبە پێویستیان دەزانین بۆ پاراستنی نیزام، بەڵکو کاردەکەین بۆ بلاّوکردنەوەی بیروبۆچوونی پێشکەوتووخوازانە) .

جوولەکە هەر زوو لەپرۆتۆکۆلاتەکانیاندا، بەرنامەیان دانابوو دەوڵەتی عوسمانی لاببەن و خەلافەتی ئیسلامی هەرەس پیّ بهێنن، ئەم کۆمەڵەی (ترکیا الفتاة) ەش کە دوایی بوو بە (جمعية الاتحاد و الترقي) بەوکارە هەستان و کاری دوژمنانیان جێبەجیّ کرد، هەرچەند زۆر کەسیان پیّ خەڵەتاو، لەدوایشدا هەندێکیان لەمەرامی گلاّوی دوژمن

تێگەیشتن بەڵام پاش چی؟ پاش ئەوەی کە کار لەکارترازا و شیرازەی موسڵمانان بچڕا.

لەراستیدا پیلانەکانی جوولەکە دژی دەوڵەتی عوسمانی ئەوەی کە ئاشکرابووبێ دەگەڕێتەوە بۆ سەدەی پانزەهەمی زاینی ئەوەش بەوەی کە جوولەکە توانی ئافرەتێکی جوانی خۆیان بنێرنە کۆشکی سوڵتانی عوسمانیەوە و توانی ببێتە هاوسەری سوڵتان سولەیمانی قانونی و، لەبەرئەوەی دەسەلاتی ئەم ئافرەتە زۆر بوو لەکۆشکی سوڵتاندا توانی کچەکەی کەناوی (میهرماه) بوو مارەی بکات لە (رۆستەم پاشا) و، توانی (صدر الاعظم ــ رئیس وزراء ــ ئیبراهیم پاشا) بکوژێ و (رۆستەم پاشا) بخاتە جێگای، ئنجا بەپیلانێکی تر وەلی عەهد (مصطفی) ی کوڕی (سلیمان القانون) ی خنکاند بەبیانووی ئەوەی گوایە نیازی ئینتقلابێتی بەسەر باوکیا..

ئنجا (سەلیم) ی کوڕی خستە جێگای و کردی بەوەلی عەهد، ئەم ژنە جوولەکەیە توانی وا لەسوڵتان سولەیمان بکات کەفەرمان دەرکات بۆ رێدان بە کۆچی جوولەکە بۆ فەلەستین، ئەم کۆچکردنەش بەردەوام بوو تاسوڵتان عبدالحمید قەدەغەی کرد و رێگای لێگرتن، بۆیە ئەوانیش سوڵتانیان بەو دەردە برد و خەلافەتی عوسمانیان رووخاند! (ل ١٨١) احذروا الاساليب الحديثة في مواجهة الاسلام.

سوڵتان بەجوولەکەکانی وت (ئەگەر پڕ بەهەموو دنیا ئاڵتونم بدەنێ، نەك هەر سەدو پەنجا ملیۆن لیرەی ئاڵتونی ئینگلیزی، رازی نابم بەداواکارییەکانتان، من زیاتر لەسی ساڵ خزمەتی ئوممەتی ئیسلام و ئومەتی محمدم کردووە، لاپەڕەی سوڵتانە موسڵمانەکانی باوو باپیرم رەش ناکەم و هەرگیز رازی نابم بەداواکاریەکانتان) .

دووەم/ تەونی دوژمن و بێئاگایی ئێمە:

دوژمنـان هەمیشـە پشـتی بیدعەچی و ئـەو مەزهەبانـەیان گرتـووە کـە دژی ئـەهلی سـوننەت و جەماعـەتن، بـۆ نموونـە (نوصـەیری) یـەکان کـە کۆمـەڵێکی خـاوەن بـیرو بۆچـوونی چـەوتن و هەنـدێکیان (ئیمـامی عـەلی بـەخوا دەزانـن!) لەکاتێکـدا کەشـا ئیسـماعیلی سـەفەوی دژی عوسمانیـەکان جـەنگاو ویسـتی قەڵـەمڕەوی خـۆی فـراوان بکات، (نوصەیری) یەکان پشتیان گرتن لەشام.

کەسـولتان سـەلیمی یەکـەم رووبـەڕوویان بـووەوە و سـەرکەوت بەسـەریاندا، (نوصەیری) یـەکان رایـان کـردە شـاخ.پاشـان فەڕەنسـیەکان پشـتیان گـرتن و لەشـاخ هێنایاننە خوارەوە و لەساڵی (١٩٢٠ هەتا ١٩٣٦) دەوڵەتیان بۆ دروست کردن و ناویـان نا دەوڵەتی عەلەوییەکان.پاشـان کـە بەدەسـتی دوژمـن لەناوەڕاسـتی ئـەم سـەدەیەدا حیزبی بەعسیان دروست کرد (نوصەیری) یەکان باڵا دەستکران تیایـدا، هـەر بەهـەمان شێوەش دوژمنان دەستیان وا بەپشتی چەندەها کۆمەڵەی دروستکراوی وەك (بـابی) و (بەهائیەکان) و (قادیانیـەکان) و (ئـەحباش) ەکانـەوە، کـە هەنـدێکیان دەڵـێن: نوێـژو ڕۆژوومان لەسەر هەڵگیراوە و بـەئارەزووی خۆیـان حـەڵاڵ حـەرام دەکـەن و حـەرامیش حەڵاڵ دەکەن.. وەیان بەڕێنماییو یارمەتی ئینگلیـز قادیانیـەکان فـەریزەی جیهادیـان دایە دواوە و حەرامیان کرد کەکەس دژ بەئینگلیز ڕاپەڕێت.

سێیەم / جوولەکە و دروستکردنی دوژمنایەتی:

جوولەکە بێجگـە لـەوەی ئـایینی مەسـیحیان شێواند و هەرچـی خـراپ بـوو کردیـان بەرامبەر بەگاورەکان، هەمیشـە لەهـەوڵی ئەوەشـدان کـە ئـاگری رق و کینـەیان خـۆش بکەن دژی موسڵمانان، بۆ ئـەوەی گـاورو موسـڵمان سـەرقاڵی یـەکتری بـبن و خۆشـیان چیان بویَ بیکەن.

لەساڵی ١٩٤٥ دا کۆمەڵێ دەستنووسی زۆر گرنگ و بەنرخ لەلای دەریای مردوو لەئەشکەوتەکانی (قومران) دۆزرانەوە، پاشان کەوتنە لای جوولەکە، کاتێك ئەمریکا داوای کردن، بەومەرجە دایان پێیان کەبڵاونەکرێنەوە.

لەو دەستخەتانەدا هەموو (سفر ئەشعیا) هەیە بەتەواوی، لەکاتێکدا کەبەشێکی کەمی لەتەورات دا هەیە ئەم دۆزراوانە شۆڕشێکی مەزن بوو لەبیری مەسیحیەکاندا و کە پاپا پولسی شەشەم بینی زۆرکاری تێکرد. لەو (سفر ئەشعیا) یەدا هاتووە:

(دوای مەسیح پێغەمبەرێکی عەرەب دێت لەوڵاتی فاران ـ فاران بەزمانی ئارامی واتە حیجاز ـ وە ئەبێ جوولەکە شوێنی بکەون. نیشانەی ئەو پێغەمبەرە ئەوەیە کە لەکوشتن رزگاری دەبێت، ئەوە پێغەمبەری چاوەڕوان کراوە، چونکە لەوشمشێرە رزگاری دەبێت کە ئەخرێتە سەرگەردنی و،پاشان بەدەهەزار (قدیس) خواناسەوە دەگەڕێتەوە بۆی) .

پاپا لەساڵی ١٩٦٥ دا بەیاننامەیکی گرنگی دەرکرد، وەکو داننانێکی رەسمی وا بوو بەئاینی ئیسلام دا. بە بانگهێشتێکی رەسمی وەفدێکی ئیسلامی چوو بۆ فاتیکان، لەوێ کۆبووەوە لەگەڵ (کردینال بیمونلی) کەوەزیری دەوڵەت بوو لەحکومەتی فاتیکان، لەکۆبونەوەکەدا باس لەپەیوەندی نێوان موسڵمان و گاورەکان کرا و پاش دانوستانێکی گەرم و گوڕ، (کردینال بیمونلی) بەموسڵمانەکانی وت: لەمڕۆدا مژدەدان دەوەستێنم لەجیهانی ئیسلامیدا، چونکە پێویست ناکات بانگ بکرێن بۆ سەر ئاینی مەسیحی و موڵمانانیش خاوەنی پەیامێکی ئاسمانین و دەچنە بەهەشتەوە، ئنجا مژدەکەی (سفر ئەشعیا) ی بۆ خوێندنەوە.

بەڵام بەداخەوە نوێنەری ئیسرائیل لەفاتیکان، پاپای ئاگادارکردەوە کەنابێ ئەو دەستخەتانە بڵاوبکرێنەوە و پاش ماوەیەك پاپا پۆلصی شەشەم لەبارو زروفێکی تەم ومژاویدا لەسەر جێگاکەی خۆی مرد، هەروەها پاش ماوەیەکی کەمیش لەمردنی پاپا،

(کردینـال بیمـونللی) یـش بەهـەمان شـێوە مرد،بەمـەش گفـت و گـۆ و نزیکبوونـەوەی موسـڵمانان ومەسـیحیەکان نشووسـتی هێنـا، وە ئـەو بەیاننامەیـەش کـەبلأوکرابۆوە زۆربەی کۆکرایـەوە، هەرچـەند لەچـەند شـوێنێك و لای چـەند کەسایەتیەکی موسـڵمان ماوە و پارێزراوە، (ئەم رووداوە دکتۆر معروف الـدوالیبی دەیگێرێتـەوە کـە ئەنـدامێکی لیژنەی دانوستانی موسڵمانان و مەسیحیەکان) بوو ل ٤١٣ پەڕاوی/ البحث عـن الحقیقـة الکبری /المهندس عصام قصاب) .

چوارەم / مژدەدەران و رۆژهەلاتناسان:

پاش ئەوەی موسڵمانان فـەتحی (بیـت المقـدس) و (انطاکیـة) و (ڕەهـا) یـان کـرد و لەدەرگای قەلاکانی (قسـطنطنیة) یـەیان دەدا کـە پایتـەختی دەوڵـەتی بێزەنتـی بـوو. گاورەکان کەوتنە خۆیان بۆ هێرش کردنە سەر جیهانی ئیسلامی.

ئیمپراتـۆر (قسـطنطین) ی حەوتـەم لەکەنیسـەی (ئۆرسـۆزۆکس) ی بێزەنتـی رۆژهەلاتـەوە هـەوڵی بـۆ دەسـتگرتن بەسـەر هەنـدێ ناوچـەدا و، لەسـاڵی ٩٧٢زاینیـدا دەسـتیان گـرت بەسـەر شـاری (نوصـەیبین) و هەنـدێ سـەرکەوتنیان بەدەسـت هێنـا، پاشـان موسـڵمانان هێـز و تواناکانیـان کـۆکردەوە و بەسـەر (بێزەنتیـەکان) دا سـەرکەوتنەوە، بـەم جـۆرە هێـرش و دژە هێـرش بـەردەوام بـوو، تـا هێرشـی خاچپەرستەکانی رۆژئاوای (کاثولیکی) دەستی پێکرد بـەهۆی پاپـا (ئـەربانی دووەم) یەوە لەساڵی ١٠٩٥زدا، لەیەکەم هێرشیاندا نزیکەی سێ سەد هەزاریان لێکوژرا.

ئنجا هێرشی دووەمیان هات و (بیت المقدس) یان گرت و حەفتا هەزاریان لەخـەڵکی بێتـاوان قـەتڵ و عـام کـرد، هـۆی سەرکەوتنیشـیان پەرتـەوازەیی موسـڵمانان و لاوازی دەوڵەتی عەباسی بوو.

(عمادالدین زنکی) لەساڵی ١١٢٨زدا فەتحی حەڵەبی کرد و لەساڵی ١١٤٢دا فەتحی رەهای کردەوە.

دوای ئەویش (نورەدین مەحمود) هەوڵی فەتحی (بیت المقدس) ی دا بەلأم کۆچی دوایی مۆڵەتی نەدا کارەکەی تەواو بکات، تا خوای گەورە (صلاح الدین) ی نارد و لەجەنگی (حطین) دا دوژمنانی شکاند و فەتحی قودسی کرد.

خاچپەرستان چی هەوڵی تریاندا تێکشکان، تا لویسی حەوتەم پاشای فەرەنسا هێرشی کردە سەر میسر و لەناوچەی (دمیاط) ەوە پەلاماریدا. ئنجا نامەیەکی نووسی بۆ پاشای دادپەروەر (نەجمەدین ئەیوب) وتیایا دەیوت (ئێمە خەڵکی دەکوژین و پێدەنێین بەولأتا و زەوی پاك دەکەینەوە لەفەساد، ئەگەر بەجەنگ رووبەڕوویان بیتەوە خۆت تووشی ناڕەحەتی و گەلەکەت تووشی کۆت و پێوەندی نەگبەتی و تووشی لاوانەوە و قوڕپێوانی زۆریان دەکەیت. ئێمە بەزەییمان نایەتەوە نەبەدەسەلأتدار و نەبەبێ دەسەلأتدا) .

(نەجمەدین ئەیوب) یش وەلأمی دایەوە بەنامەیەك کەتیایا وتی: (بەسوپاکەت و پاڵەوانەکانت و سوار و پیادەکانت هەڕەشەمان لێدەکەیت، ئایا تۆ نازانیت ئێمە پیاوی جەنگ و خاوەنی شمشێرین و، چووبینە سەر هەر قەلأیەك رووخاندوومانە و، هەر کەسێ لەسنوور لایدابێ و زیادەڕەوی کردبێ لەناومان بردووە و. ئەگەر نامەکەمت پێگەیشت، ئەوا چاوەڕێی سەرەتای سورەتی نەحل و کۆتایی سورەتی (ص) بە کە دەفەرمووێ ﴿ أتی امرُ الله فلا تستعجلوه﴾ ﴿ ولتَعلمن نبأه بعد حين ﴾.

ئنجا نەجمەدین ئەیوب سوپای کۆکردەوە بۆ ڕووبەڕوو بوونەوەیان، بەلأم مەرگ بردی و ژنەکەی (شجرة الدر) مردنەکەی شاردەوە و (تۆران شا) ی کوڕی رووبەڕووی خاچپەرستان بووەوە و لویسی نۆیەمی بەدیل گرت و سوپاکەی تێکشکاند و دوایی بەپارەیەکی زۆر ئازادی کرد.

بەم شێوەیە دووسەد ساڵ جیهانی ئیسلامی سەرقاڵ بوون پێیانەوە، کە دوای ئەمەش (تەتەرەکانیان) هانداو (هۆلاکۆ) بەغدادی گرت لە ساڵی (٦٥٦) ی کۆچیدا و نزیکەی دوو ملیۆن موسڵمان کوژران.

پاشان تەتەرەکان تێکشکان لەسەر دەستی هەردوو سەرکردە (قطز) و (ظاهر بیبرس) دا و، لە جەنگی (عەین جالوت) دا خۆیان پێنەگیرا لەبەردەم موسڵماناندا و شەوکەتیان نەما.

تەتەرەکان زۆریان موسڵمانبوون و پاشان دەوڵەتی عوسمانی دامەزرا، ئنجا جارێکی تر خاچپەرستەکان وەك ئیستعمارێکی نوێ روویان کردەوە جیهانی ئیسلامی و لەساڵی (١٨٧٥ز) دا ئینگلیز هیندی داگیرکرد و دەوڵەتی مەغۆلی رووخاند و، لەساڵی ١٨٨٢زدا میصریان داگیرکرد و لەساڵی ١٩١٤زدا دەستیان گرت بەسەر عێراقدا و لەساڵی ١٩١٧زدا فەلەستینیان خستە ژێر رکێفی خۆیانەوە.

لەم لاشەوە (فەرەنسا) (سوریا و لوبنان و جەزائیر و تونس) ی داگیرکردو، روسیای قەیصەریش (قرم و قوقاز و اذربیجان و ترکستان و سیبریا و بخاری) ی داگیرکرد.

هەرچەند دەیانویست وا دەرخەن کە جەنگێکی ئاینی نیە، بەڵام هەرچیان دەکرد رق وقینیان بۆ نەئەشاردرایەوە و شەڕیان بەکۆنەقین دەکرد و، داخی شکاندنەکانی زەمانی خاچپەرستانیان هەر لەدڵدابوو، بۆیە (اللورد اللنبي) سەرکردەی ئەو سوپایەی کەلەجەنگی جیهانی یەکەمدا چووە فەلەستینەوە وتی: ئەمرۆ جەنگی خاچپەرستەکان تەواو بوو.

بەڵێ پاش نزیکەی شەش سەدە، هەروان لەیادی شکستەکانیاندا.

هەر لەبەرئەوەش بوو کە (لوید جورج) وەزیری دەرەوەی بەریتانی جەنگی جیهانی یەکەمی ناونا (جەنگی دووەمی خاچپەرستان) .

کاتێك جەنراڵ غورو چووە (دیمەشق) هەوەیەکسەر چووە سەرقەبری (صلاح الدین) و شەقێکی تێهەڵداو وتی: (ئەوا هاتینەوە صلاح الدین) . هەر ئەمەشە کەوای لەجورج بوش کرد ئەم جەنگی جیهانی سێیەمەش ناوبنێ جەنگی خاچپەرستان.

باول شمتز دەڵێ (لەناو پاشماوە و وێرانەی جەنگی جیهانی یەکەمەوە، لەناوچەکانی عالەمی ئیسلامیدا، خێوێك هەستایەوە وەك ئەفسانە کە دەڵێت: باڵندەیەك مرد و سوتا، پاشان لەو گڵکۆیەی باڵندەیەکی خێراتر هەستایەوە و باڵی گرت، کە تۆوی شۆڕش دەچێنێ لەهەموو جێیەك لەدژی تەماعی ئیستعمار، بەپشتی عەقیدە و کۆکردنەوەی موسڵمانان لەسەر ئایدۆلۆژیەتی ئیسلامی نوێ، بۆ بەرەنگاری مەترسی هاتوو لەرۆژئاواوە) .

هەروەك دەزانین کەلەزۆربەی وڵاتە ئیسلامیەکانەوە، شۆڕشگێڕان راپەڕین و داگیرکەرانیان دەرپەڕاند، بەڵام ئەوانیش زۆرزان بوون، کاتێ رۆیشتن کە مسۆگەریان کردبوو دوای خۆشیان ئەوانەی دێنە سەر حوکم هەر لەسەر رێبازی ئەوان دەڕۆن بەڕێوە. توانرا شۆڕش و ڕەنج و خەباتی موسڵمانان بدزرێ و کەسانێکی تری غەیری موسڵمان سوودی لێ ببینێ.

لویسی نۆیەم وانەی لەتێکشکاندنی وەرگرت و بیری لەجەنگی دەروونی و رۆشنبیری کردەوە، بۆیە بەپاپا (ئەنوسنتی چوارەمی) وت: کەیەکەم کۆمەڵەی مژدەدەران دروست بکات لەساڵی ١٢٥٣زدا.

لەساڵی (١٢١٤ـ ١٢٩٤ز) (رۆجەر بیکون) داوای دەکرد کەفێری زمانی عەرەبی ببن بۆ ئەوەی موسڵمانەکان راکێشن بەرەو گاورێتی. ئیتر لەوساوە هەر خەریکن و ناوبەناو کۆبوونەوە دەکەن و پەیمانگای پێگەیاندنی مژدەدەرانیان دروست کرد و بەملیارەها دۆلاریان بەخت کرد، بۆ نموونە لەساڵی ١٩٧٧ دا کۆبونەوە لەسویسرا و باسی بەگاورکردنی جیهانیان دەکرد، پاشان لەساڵی ١٩٧٨دا لە ئەمریکا کۆبوونەوە بۆ

بـەگاورکردنی موسـڵمانان و لـەو کۆبوونەوەیـەدا یـەك ملیـار دۆلاریـان کـۆکردەوە لەدەوڵەمەندەکان.

لەگـەڵ (تبشـیر) مـژدەدانیش دا، رۆژهەلاَتناسـەکان لێکۆڵینـەوەیان دەکـرد لەسـەر جیهـانی ئیسـلامی و پیلانیـان دادەنـا و نـاوی گـوێی ئەوکەسـانەیان ئـەدا کـە گـوێ لەمستیان بوون.

هەنـدێ لەوانـەی پێیـان خەڵـەتابوون قسـەکانیان دووبـارە دەکردنـەوە، وەك علـی عبدالرزاق کەپەڕاوی (الاسلام وأصول الحکم) ی دانـا و کۆمـەڵێ گومـان و هەڵـەی ئـەدا بەگوێی خوێنەرانیدا، ئەو قسانەی دەیکات کـت و مـت قسـەی رۆژهـەلاَت ناسـەکانە و ناوی پەڕاوەکە هی خۆیەتی.

کەسانی تریش هەبوون کەلەسەر هـەمان رێبـاز دەرۆیشـتن (د.تـەها حسـین، سـلامة مُوسی، امین الخولی، زکی نجیب محمود، توفیق الحکیم) و. هتد.

دیارە ئەمانیش زۆر زیاتر لەبێگانەکان زیانیان گەیاند بەموسڵمانان چونکە ئاشکرایە دلر پـوازی لـەخۆی نـەبێ ناقلّیشـێ. (پـەڕاوی احـذروا الاسـالیب الحدیثـة فی مواجهـة الاسلام).

پێنجەم: دکتۆر طه حسین:

دکتۆر طـە حسـین فەڕەنسـا دەسـتی پێـوەی بـوو، بـۆ بـەکارهێنانی دژی ئیسـلام، بەتایبـەت لـەرێی ژنەکەیـەوە کـە ئـافرەتێکی جوانی خانـەدانی فەڕەنسـی بـوو، ئـەم ئافرەتە رازی بوو بەپیاوێکی کوێری عـەرەبی هـەژاری میسـری تـا مێشـکی داشـۆرن و کارێك بۆ رۆژئاوا بکات.

بەڵێ ئەو ژنە بەپێی بەرنامەیەکی حساب بۆکراو شووی کرد بە دکتۆر طە حسین و ئەویش پیاوانە هەرچیان وت بەچاکی بەئەنجامی گەیاند و کاتێك مرد، ژنەکەی وتی: (طە حسین ئەو رۆڵەی بینی کەداوای لێکرابوو!) .

دکتۆر طە حسین لەبواری رۆشنبیری و ئەدەبدا لەپەنجاکاندا، هەوڵی زۆری دا و بیروبۆچوونی نوێی هێنایە کایەوە و زۆر بەگەرمی داوای لەموسڵمانان بەتایبەت میسریەکان دەکرد کە رۆژئاوا بکەنە رووگەیخۆیان و هەرچی شتێ لەرۆژئاواوە بێت وەریگرن، ئنجا ئەوشتە چاك بێت یان خراپ!

بیرو بۆچوونەکانی طە حسین و رۆژئاوا پەرستیەکەی خەڵکانێکی زۆری لەخشتە برد و موسڵمانانی سەرقاڵکرد کەوەڵامی بدەنەوە و قسەکانی پووچ بکەنەوە! (المجتمع ژ ١٤٧٢ /١٣/١٠/٢٠٠١) .

قسەکانی دکتۆر طە حسین هەمان ئەوقسانەن کە رۆژهەڵاتناسەکان دەیانکردن، بۆیە رۆژهەڵاتناس (ماسنیون) دەڵێ: (لو قرأنا کتب طه حسین لقلنا هذه بضاعتنا ردت الینا) واتە: ئەگەر نوسینەکانی طە حسین بخوێنینەوە بەدڵنیاییەوە دەڵێین ئەوە هەر قسەکانی خۆمانە و بۆمان گەڕاوەتەوە. واتە هەرقسەکانی ئێمەیە کردویەتیەوە. (احذروا الاسايب الحديثة فى مواجهة الاسلام) ا.د. سعد الدين السيد صالح ل ١٢٧.

طە حسین کتێبێکی نووسی بەناوی ((في الشعر الجاهلي) کە هۆی نووسینەکەی و فیکرەکەی دەگەڕێتەوە بۆ رۆژهەڵاتناسی جوولەکە (مرجلیوث) و، نوسینەکەی (طە حسین) وەك حاشیەیەکە بۆ نووسینێکی (مرجلیوث) کەلە گۆڤاری (الاسيوية) دا بڵاوی کردبۆوە بەزمانی ئینگلیزی لەساڵی ١٩٢٥دا بەناونیشانی (نشأة الشعر الجاهلي) . لێکۆڵەرەوان دەڵێن کە (مرجلیوث) داوای کردووە لە (طە حسین) کە ئەو بابەتە بنوسێ. (ل٦٣ مشكلات في طريق التربية الاسلامية د. السيد احمد فرج) .

هەروەها بیری نەتەوایەتی عەرەبیش هەر رۆژئاوا چاندی لەولاتە ئیسلامیەکاندا و هەر ئەوانیش ولاتە ئیسلامیەکانیان پێ پارچە پارچە کرد، ئەوەتا مایلزکوبلاند بەرپرسی (موخابەراتی ئەمریکی) لەرۆژهەلاتی ناوەڕاست لەشەستەکاندا دەلێ:

(لەزانکۆی ئەمریکی لەلوبنان، بیری نەتەوایەتی عەرەبی لەدایك بوو، بانگخوازانی ئەوبیرەش لەو زانکۆیەدا گەورەبوون، تەنانەت لەسەدا نەوەدی بانگخوازانی بیری نەتەوایەتی عەرەبی دەرچووی زانکۆی ئەمریکین لە لوبنان) لعبە الامم ل ٢١٩.

شەشەم / لوردکرومر:

حاکمی ئینگلیز بوو لە میسر، قەشە (دانلوب) ی کرد بە راوێژکاری وەزارەتی مەعاریفی میسری، ئەم دووانە بیریان کردەوە کە بۆ ئەوەی عالەمی ئیسلامی بەگشتیو میسر بەتایبەتی لەئیسلام دووربخەنەوە دەبێ کاربکەن لەسەر پەرەپێدانی ئەزهەر بەجۆرێك کە بەرنامەی خوێندنی رۆژئاوا قبول بکات و زانستە ئاینیەکان بخاتە لاوە. دیارە ئەمەش کاریان بۆ کرد بەلام هەر بەوەوە نەوەستان چونکە کاریگەریەکەی کەم بوو.

لەلایەکی ترەوە کەوتنە کردنەوەی قوتابخانە و زانکۆی مەدەنی، بەجۆرێك کە خۆیان پرۆگرامەکەی بۆ دابرێژن.

بەلێ بەرنامەیان دارشت و زمانی ئینگلیزی کرا بەزمانی خوێندن و گرنگی زۆری پێدرا و، وانەی ئاین کرا بەوانەیەکی وەك وانەی وەرزش و وێنە کێشان و کەنارکرا و شتانێکی تیادەخوێنرا کە رووکەشی ئاین بوون.

ئنجا مامۆستایەکی دەرچووی ئەزهەر بە (سێ جونەیە) دادەمەزرا کەچی ئەوەی لەقوتابخانە مەدەنیەکان دردەچوون مووچەی چەوریان دەدانێ بۆ ئەوەی پلەوپایەی ئەزهەر لەدلی خەلکیدا نەمێلن.

تـا ئێسـتاش ئـەمریکا و ڕۆژئـاوا وازنـاهێنن، ئـەوەتا ئەمـەریکا (٧٥) ملیـۆن دۆلاری بەخشـی بەبنکـەی پەرەپێـدانی بەرنامـەی خوێنـدن لـە میسـر، بـۆ گۆڕینی بەرنامـەی خوێنـدن، لەکاتێکـدا لـەو بنکەیـەدا چـەندەها شـارەزای ئـەمریکی کاردەکـەن وەك (گیرالدفیرس، بیتر تریمان، جوان کبرود، لیزالمبرت، کارولینا) وە بەسەرۆکایەتی دکتۆر کوپر کوجك، دیارە مەبەست لەبەرەوپێش بردن و گۆڕینی بەرنامـەی خوێنـدن ئەوەیـە کە بابەتە ئیسلامیەکان زیاتر کەم بکرێنەوە، بۆیە ئەو بابەتانەی کەباس لەسەرکەوتنی پێغەمبەر (د.خ) دەکات لەغەزاکاندا بەسەر جوولەکـەدا لابـران لەقۆناغـەکانی خوێندنـدا (ل ٢٠٠ / احذروا الاساليب الحديثة في مواجهة الاسلام) .

لەگەڵ هەموو ئەو گۆڕینانەشدا هێشتا ئـەمریکا هەرگلـەیی لەمیسـر دەکـات و زیـاتر هانی دەدات کە ئیسلامیەکان لەژیان و کۆمەڵ دابڕێ و نەیـەڵێ هەناسـەبدەن و بـەهیچ جۆرێك سەر زیاد نەکەن.

ئـەمریکا هــەر بــەوەوە نەوەســتاوە بــەڵکو دەنــووکی لەســەر وڵاتــی پاکســتان و سعودیەشە و دەیەوێت ئەوانیش هەروەك میسر، بەخێرایی شوێن ڕێنماییەکانی ئەمریکا بکەون و بەرنامەی خوێندنی خۆیان بگۆڕن!

حەوتەم / میسرو وازهێنان لە شەریعەت:

میسر یەکەم وڵاتی ئیسلامیە کەوازی لەئەحکامی شەریعەتی ئیسـلام هێنـا، ئـەوەش لەکاتێکـدا کـە (محمـد علـی) هاتــە سـەر حـوکم و (بعثـات) ی نـارد بـۆ دەرەوە، تـا لەفەرەنسا دیراسەی قانونی وضعی بکەن لەساڵی ١٨٢٨ز، وەکـاتێ ئەوانـە گەڕانـەوە و گوێیان ئاودرابوو بەبەرنامەی ڕۆژئاوا و یاساکانی، بوونە سەرەتایەك بۆ ڕۆیشـتن بـەرەو (القــانون الوضــعي) و (مەدرەســەی حقــوق) یــش بــۆ ئەومەبەســتە دامــەزرا، ئنجـا داگیرکردنی میسر لەلایەن ئینگلیزەوە زیاتر هانیدان بـۆ ئـەم کـارە و بـەردەوام هێـرش

دەكرايە سەر شەريعەتى ئيسلامى، تا لەساڵى ١٨٨٥ زدا (قانونى فرنسى) خرايە جێى شەريعەتى ئيسلامى و، ئەوا زياتر لەسەد ساڵە ميسر وازى لە پەيڕەوى كردنى شەريعەت هێناوە.

كاتێك ميسريەكان لەساڵى ١٩٣٧دا لەكۆنگرەى (جنێف) دا داوايان كرد شەريعەتى ئيسلامى سەرچاوەى ياسادانان بێت، دوژمنان رازى نەبوون و وتيان بەمەرجێك (ئيمتيازاتى بيانى) لەميسردا لادەبەين كە كار بەياساكانى شەريعەتى ئيسلام نەكەن و (قوانين وضعى) بەرقەراربێ.

تا ئێستا چى گەل داواى (تطبيق) ى شەريعەتى ئيسلامى دەكات، حكومەتى ميسرى دەستى يان پێدەكات، بەبيانووى ئەوەى گوايە كەمايەتى گاورەكان (قيبتيەكان) نارازين. ! (لەساڵى ٢٠١٣ شدا كەگەل دەنگى دا بە ئيسلام، كودەتاى سەربازيان بەسەر حوكمى مورسيدا كردو بەهەزاران كەسيان شەهيد كردو جارێكى تر حوكمى عەسكەر سەپێندرايەوە بەسەر ميسريەكاندا) .

دواى ميسريش توركيا لەساڵانى دواى جەنگى جيهانى يەكەمدا ملكەچ بوو بۆ مەرجەكانى دوژمنان كە وتيان: بەمەرجێك سەربەخۆيى دەدەين بەتوركيا كەدەستبەردارى ياساكانى شەريعەتى ئيسلام بێت.

پاشان (مصطفى كمال اتاتورك) يان هێنا، كرديان بە پەرستراوى جەماوەرى بێئاگاى دوور لەخوا، ئەويش هەرچى پێكرا كردى لەبردنى توركيا بەرەو رۆژئاوا و ياساكانى رۆژئاوا.ل٢٢٤ (احذروا الاساليب الحديثة في مواجهة الاسلام) . (گەلى توركياش پاش دەيان ساڵ دوورخستنەوە لەئيسلام دەنگى خۆى دايەوە بەئيسلام و بەسەركردايەتى پارتى دادو گەشە پێدان توركيا پێشكەوتنى باشى بەخۆيەوە بينى) .

کاتی خۆی (گلادستون) ی بەریتانی وتی: بۆ ئەوەی هێزی ئیسلام نەهێڵین، پێویستە لەچکی سەری ئافرەتان لابەین و قورئانی پێداپۆشین و سەرقاڵی ماددە بێهۆشکەرەکان و سەرخۆشکەرەکانیان بکەین..) ل ٢٦٦ (احذروا.)

هەر لەبە ئەوەش بوو کەهێرشێکی زۆر دەکرایە سەر خۆداپۆشین و لەچك و بەنیشانەی دواکەوتوویی ئەیاندایە قەڵەم و، بە ئافەرین و هاندانی ئینگلیز هەندێ لەو کەسانەی کە کوێرانە دوای رۆژئاوا کەوتبوون گۆڤاری (السفور) یان دەردەکرد لەکاتی جەنگی جیهانی یەکەمدا لەمیسر.

لەساڵی ١٩٢٣دا بروسکەیەك هات بەدوای (هدی شەعراوی) و (سیزا نەبراوی) دا کە بەشداری کۆنگرەی ژنانی نێودەوڵەتی بکەن کە لە رۆما بەسترا، پاش ئەوەی ئەو دوو ئافرەتە میسرییە بەشداریان کرد و گەڕانەوە، لەچکەکانیان فڕێدا و خستیانە ژێر پێوە، ئیتر لەو رۆژەوە کار دەکرێ بەگەرمی بۆ تێکەڵاوی ژن و پیاو و نەمانی هیچ بەربەستێك لە ژێر پەردەی ئازادی و مافی ئافرەتانەوە، کە لە راستیشدا مەبەست هەر دژایەتی ئایین و تێکدانی کۆمەڵگایە بۆ هێنانەدی ئاواتەکانی داگیرکەران و دوژمنانی خواو بەرنامەکەی. ل ٢٧٦ هەمان سەرچاوەی پێشوو.

باسکردنی پیلان و دوژمنایەتی رۆژئاوا و ئیستعماری کۆن و نوێ، ئەوانەی کەتا ئێستا ئاشکرابووە، چەندەها موجەلەدی دەوێت و ئاسان نییە تیشك بخرێتە سەر هەمووی، بۆیە بەوەندە دەست هەڵدەگرین و دەچینە سەر نوێترین جەنگی ئەمەریکا و خۆرئاوا دژی ئیسلام کە هەندێ زانای وەك (د. یوسف القرضاوي) دای دەنێ بەجەنگی جیهانی سێیەم دژ بەئیسلام بەگشتی و دژ بە بزافە ئیسلامیەکان بەتایبەتی.

هەشتەم / ئەمریکا و جەنگی جیهانی سێیەم:

بە راستی یاری و گەمەیەکی گەورەیە لەسەدەی بیست و یەکدا، گەمەیەك کەدەستی شاراوەی بەهێز پێی هەستاوە و ئەنجامیداوە لەپشت پەردەوە، ئەم یاری و گەمە یە هەزاران جار گەورەترە لەتێرۆر کردنی سەرۆکی ئەمریکی (جون کینیدی) ، کە ئەمەش هەر ئەو دەستە رەشە شاراوەیەی ناو ئەمەریکا ئەنجامی داو توانیشی چاك پەردە پۆشی بکات.

ئەم رووداوە گەورەیە، واتە تەقینەوەکانی ئەم دواییەی ئەمریکا بۆ چەندەها سالّی تریش رەنگ ئەداتەوە و کاریگەری دەبێ لەسەر سیاسەتی نێو دەولّەتی و رەنگە سەرەتایەکیش بێت بۆ ئەوکێشمە کێشەی کە (هانتنگتون) باسی لێدەکرد و نوقلأنەی بۆ لێئەدا.

ئەم کارەساتە ئەوەندە گەورەیە کە پێویستی بەهاوکاری و رێکخستن و سازدانی زۆر هەیە لەنێوان بەرپرسانی پنتاگۆن و دەزگا گەورە بەرپرسەکانی ئەمەریکادا. ئەگینا چۆن دەتوانرێ تەفسیری ئەوەبکرێ، کە بۆماوەی نزیکەی یەك سەعات جیهازی ئینزاری سەرتاسەری ولأت لەکاربکەوێ!

لەکاتێکدا ئەو ئامێرانە چەند سالّ لەوەوبەر دانراوە، لەکاتی جەنگی ساردا، تا ئەمەریکا بپارێزێ لەهەر پێشهاتێکی لەپڕی لەوجۆرە.

چۆن ئامێرەکانی ئاگادارکردنەوەی پێنتاگۆن کاریان نەکرد، کەناسراوە بە پتەوترین و پارێزراوترین بینا لەجیهاندا!

کێ هەیە دەستی گەیشتبێتە ئەو ئامێرانە، کەکەس ناتوانی بیگاتێ تا بەچەند خالّێکی پشکنینی وردا تێنەپەڕێت؟

کێ هەیە ئاگاداری هێماو شفرەی نهێنی ئەو ئامێرانە بێت؟ دیارە کەسانێك لەبەرزترین و بالاَ ترین پلەی لێپرسراوێتیدا دەیزانن!

لەزانستی تاواندا دەوترێ (هیچ تاوانێك نیە جێ دەستێك بەجێ نەهێڵێ و لەسەدا سەد تەواوبێت) ، بۆیە لەم کارە ساتەشدا دەکرێت بپرسین؟

١ ــ دەڵێن ئەوانەی بەم کارە هەستاون عەرەب و موسڵمان بوون و مەشقیان کردووە لەسەر فڕۆکەوانی، ئاشکرایە ئەم کارە ترسناکە مەزنە، کە تا ئێستا کاری تیرۆری ئاوا گەورە ئەنجام نەدراوە، بەکەسانی شارەزایی کەم ئەنجام نادرێ لەئاسمانی ئەمریکایەکدا کە ئەو هەموو بالاَخانانە سەریان لەئاسمان توندبووە و گەورەترین و بەدەسەلاَتترین ولاَتی جیهانە.

٢ ـ چۆن چوار فڕۆکە لەڕێڕەوی خۆیان لابدەن و هیچ کارەساتێکی بەیەکدا ماڵین روونەدات؟ چۆن ئەو فڕۆکانە بورجی چاودێریان ئاگادارنەکردەوە، کە ئاگادارکردنەوە تەنها چەند چرکەیەکی کەمی دەوێت؟ لەکاتێکدا فڕۆکەکان نزیکەی سەعاتێك ماوە هەبوو لەنێوان یەکەم و دواهەمینیاندا و زیاتر لەنیو سەعات فڕۆکەکان لەهێڵی ئاسمانی خۆیان لایاندابوو، بەئاسمانەوە بوون.

٣ـ بۆچی ئەو فڕۆکانە داوای یارمەتی یان نەکرد و نەیانووت فڕێنراوین؟ لەکاتێکدا کەلە مێژووی فڕۆکەوانیدا، هیچ فڕۆکەیەك نەبووە کەفڕێندرابێ و پەیوەندی نەکردبێ بەبورجی چاودێرییەوە! کوا سندوقە رەشەکان و چیان تیا تۆمار کراوە، دیارە هەمووی پەردە پۆش دەکرێ.

٤ ـ پاش رووداوەکە، هێڵی ئاسمانی ئەمریکی یەکەم لیستی ناوی راگەیاند کەلە فڕۆکەکەدا بوون و هیچیان عەرەب نەبوون، دوایی لیستەکە گۆڕدرا بەجۆرێك کەناوی (١٩) کەسی عەرەبی تیابێت، کەلەناویاندا کەسانێك هەبوون پێش دوو ساڵ مردوون و هەشیانە لەولاَتەکانی خۆیاندا زیندوون و خەریکی کاری خۆیانن.

٥ ـ بۆچی چوار هەزار جوولەکە کە لەو باڵەخانانەدا کاردەکەن ئەو ڕۆژە نەچوون بۆ سەرکارەکانی خۆیان، لەکاتێکدا ڕۆژی پشوودانیش نەبوو.

هەروەها بۆچی شارۆن کەنیازبوو لەورۆژەدا سەردانی شاری نیویورک بکات پێشتر سەردانەکەی گۆڕی و هەڵی وەشاندەوە؟ یان بۆچی چەند جوولەکەیەك دەستگیرکران کە بەتەمای تەقاندنەوەی پردێکی گەورەبوون و کەس باسیان ناکات.

٦ ـ بۆچی دوو ڕۆژ پێش ڕووداوەکە (بۆرصە) ی نیویورك جووڵەیەکی نائاسایی پێوە دیاربوو؟ ئایا ئەمە ئەوە ناگەیەنێ کەکەسانێ هەبوون ئاگایان لەمەبووە؟

٧ ـ بۆچی پێش چەند مانگێك ئەو دووباڵاخانەیەی بازرگانی جیهانی کە بەدەست جوولەکەکانەوە بوو دابوویانەوە بەکرێ، لێی دەرچوون و فرۆشتیانەوە؟

٨ ـ چۆن وێنەگران ئامادەبوون لەیەکەم ساتدا وێنەی زیندووی ڕووداوەکە بگرن تەنانەت پێش ئەوەی فرۆکەکەش خۆی بماڵێ بەباڵەخانەکاندا!

نیزامی (JPLS)

لەساڵی ١٩٨٤ەوە لەئەمەریکا تاقیکردنەوە دەکرێت لەسەر دەستگرتن بەسەرفڕۆکەدا لەدوورەوە و، نزیکەی هەشت ساڵە سەرکەوتون لەم بوارەدا، یەکەم تاقیکردنەوەی سەرکەوتوو بەسەر فرۆکەیەکی مدنی جۆری (بۆینگ) دا ئەنجام درا، کەکەسی تیانەبوو، وە ئەم فرۆکەیە بەهۆی ئەم تەکنۆلۆجیایەوە هەڵسێنراوە و بەسەلامەتی نیشێنراوەتەوە لەیەکێك لەقاعیدەکاندا.

فڕۆکەی مدنی و جەنگی لەدوورەوە و لەمانگە دەستکردەکانەوە دەتوانرێت ڕێنمایی بکرێت کەپێی دەوترێت (JPLS) کە ئەمەریکا بۆ ئەم بەرنامەیە (٣,٢) ملیار دۆلاری

سەرف کردووەن، وەزارەتی بەرگری ئەمریکی لەگەڵ کۆمەڵێ کۆمپانیادا هاوکاریان کرد کەناویان (رایثون) ە ونزیکەی (بیست) کۆمپانیان.

بەهۆی ئەم نیزامەوە دەتوانرێت هەر فرۆکەیەکیان بوێت، هێماو شفرەکانی بکەنەوە و هەموو ئامێرەکانی ئاگادارکردنەوەشی لەکار بخەن و بەبێ ئەوەی فڕۆکەوانەکەی هیچ دەسەلآتێکی بمێنێ، بیبەن بەرەو ئەو ئامانجەی کەدەیانەوێت بۆیە گومان دەبرێ و گومانەکەش زۆر بەهێزە کە ئەو فرۆکانە نەفڕێنراون بەڵکو لەمانگە دەستکردەکانەوە دەستیان بەسەردا گیراوە، بۆیە نوسینگەی لێکۆڵینەوەی فیدراڵی لێپێچینەوەی دەست پێکردووە لەگەڵ سەرۆکی ئەو کۆمەڵە کۆمپانیایەدا کەناوی (دانیال بورنهام)ەو، هەروەها لەگەڵ سەرۆکی ئەندازیارانی سەرپەرشتیار بەسەر ئەو نیزامەدا کەناوی (بروس سولومون)ە کەبەناوەکەیدا دیارەجوولەکەیە !

بۆچوونی سیاسە تمەدارێکی گەورەی ئەمریکی

(لیندون لاروش) کەیەکێکە لە هەڵبژێردراوەکانی حیزبی دیموکراتی بۆ سەرۆکایەتی ئەمریکا لەهەڵبژاردنەکانی (٢٠٠٤) دا، لەوتارێکیدا لەواشنتۆن لە ٢٠٠١/٧/٢٤ دا، واتە پێش (٤٨) رۆژ لەرووداوەکە دەڵێت:

(ئێمە لەئەزمەیەکی ئابووریدایین، ولآتە یەکگرتووەکانی ئەمریکا خراپ دەبرێ بەرێوە،لەزەمانی کارتەرەوە نیزامەکەمان لەسەر لێواری ئیفلاس بوونە. نیزامی هاتووچۆ و وزە و فێرکردن و تەندروستی و، ژێرخانی ئابووریمان لەحاڵەتی داڕووخاندایە، لەسەدا هەشتای گەل خاوەن داهاتێکی کەمن و، ئێستا حاڵیان زۆر خراپترە لەچاوساڵەکانی ١٩٧٧دا، وە هەتا سندوقی دراوی نێو دەوڵەتی و سیاسەتی ئێستامان و (وال ستریت) ونیزامی ئیحتیاتی فیدراڵی بەسەرمانا زاڵ بێ، کەس بەتەمای چاکردن و چاك بوون نەبێت.

جائەگەر حالّ وابرِوات، ئەوا سەرۆك بۆش ناچار دەبێت واز لە پۆستەكەی بهێنێ پێش ئەوەی ماوەی سەرۆكایەتیەكەی تەواوببێت، دارِووخان یەكسەر دەرناكەوێت بەڵكو سیاساتی هەڵە بەردەوام دەبێت هەتا لەپرِ كارەساتێك دەقەومێت.ئنجا نەك هەر ولاَتە یەكگرتووەكانی ئەمریكا، بەڵكو ئینگلتەرە و ئەڵمانیا و فەرِەنسا و ئیتالیا، واتە ولاَتەكانی ئەورووپای رۆژئاواش، لەسەر لێواری ئیفلاسن.

لەلایەكی ترەوە گۆرِانی زۆری تازە روویانداوە لەئاسیادا، لەرووسیا و چین و هیند وتەنانەت یابانیش، (یەكێتی شەنگەهای) دامەزراوە و هەوڵیش لەئارادایە بۆ دامەزراندنی هێڵی هاتووچۆ كەلەچینەوە دەست پێدەكات و بەئاسیادا تێدەپەرِێ و دەگاتە ئەورووپا.

ئێمە دەتوانین دەستی یارمەتی بۆ ئەو ولاَتانە درێژ بكەین كەلەسەر ئەوهێڵەن و یارمەتی ولاَتانی تریش بدەین بەبێ (سوود) بەمەش بازارِی نوێ بۆخۆمان فەراهەم دێنین. بەلاَم لەم جۆرە وەزعانەدا و لەم كاتانەدا عادەتەن، جەنگی جیهانی بەرپادەكرێ، كاتی خۆی ئینگلیز جەنگی جیهانی یەكەمی بەرپاكرد بۆ ئەوەی گۆرِانكاری لەئاسیادا روونەدات، لەپێشدا ئاگری جەنگیان لەبەلقان هەڵگیرساند و دوایی هەموو جیهانی گرتەوە.

هەروەها ئەڵمانیەكانیش جەنگی دووەمی جیهانیان هەڵگیرساند بۆ هەمان مەبەست، ئێستاش دەسەلاَتدارانی ولاَتە یەكگرتووەكانی ئەمریكا و ئینگلیز (لەناویاندا بریجنسكی) دەیانەوێ جەنگێكی جیهانی تر هەڵگیرسێنن، تا ئەو گۆرِانكاریانە لەئاسیادا نەیەنەدی، كەمانگی (ئاب) یش چاكترین كاتە بۆ ئەو جۆرە جەنگەو، ئەوسا رایدەگەیەنن كە جەنگە لەنێوان رۆژئاوا و ئیسلام دا.

دەبێ ئێمە ڕێبگرین لەم جۆرە جەنگە و، دەبێت شارون رابگرین لەشەڕکردن کەتاقە هیوایەتیەتی، دەبێ ڕێی لێبگرین و ئاشتی لەرۆژهەلاتی ناوەڕاستدا بەدیبهێنین و، دەبێ نیزاممان ببوژێنینەوە و بەرەو هەستانەوە بچین لەسەر ڕێبازی (رۆزفلت) .

پاش ڕوودانی تەقینەوەکانی نیویورکیش بەهەفتەیەك، لەبەرنامەیەکی ڕادیۆیدا وتی: ڕووداوی ١١ی سێبتەمبەر، کارێکی مکیاجە، دروستکراوە لەماوەیەکدا کە ئەزمەی ماڵی و نەقدی ڕوویداوە لە زۆربەی ولاتەکاندا، هەرگیز هیچ هێزێك لەدەرەوەی ولاتە یەکگرتووەکان ئەمەی نەکردووە، هەرچەندە ڕەنگە هەندێ کەس لەولاتانی ترەوە بەکارهاتبن لەم کارەدا. ئەوەی بەم کارە هەستاوە، ئەو هێزانەی ناو ولاتە یەکگرتووەکانی ئەمریکان، کە ئامانجیش تیایدا ئەوەیە کودەتایەکی ئیداری بکەن و ولات بەرەو جەنگ بەرن و، ئەوانە ئامادەن کاری تریش بکەن بۆ ئەوەی بگەنە ئامانجەکانیان.

ئەوانە هەوڵ دەدەن جەماوەر تاوبدەن، تا حکومەت بەرن بەرەو جەنگ، ئەبێ ئەمە رابگرین، هەرگیز بڕوا بەهەواڵەکانی کەناڵی CNN و FOXTV و هاوشێوەکانیان مەکەن.چونکە بڕواکردن بەو هەواڵانەی ئەو کەناڵانە بڵاوی دەکەنەوە، ولات دەبەن بەرەو جەنگ، کە ئەوەش دەبێتە ئالەتێك بۆ هاتنەدی ئامانجی ئەوانەی بەوکارە هەستاون.

هەق وایە بیر لەچوونە ناو ئەفغانستان نەکەینەوە، هەقە لەسەرمان کە ئیسرائیل رابگرین لەحەددی خۆیدا، چونکە مەترسی هەیە بۆ سەر ئەمەریکا و ولاتانی تریش.

هەروەها دەبێت ئاشتی لەرۆژهەلاتی ناوەڕاستدا بەرقەرار بکەین، چونکە ئەو پشێویەی کە ئێستا لەناوچەکەدایە بەشێکە لەو جەنگەی کەنەخشەی بۆ کێشراوە لەئاسیادا) .

لەچاوپێکەوتنێکدا (لاروش) لە ٢٠٠١/٩/١٨ دا وتی:

(لەپێش هەموو شتێکدا، بەراستی ئەوەی لەولاٌتە یەکگرتووەکاندا روویدا، هێرشێکە کە هێزێکی شاراوە رێکی خستووە و ئەم کردارە جۆرێکە لەخەڵەتاندن و پەردە پۆشی هێزی ئاسایش لەئەمریکا. ئەوانەی ئەمەیان کردووە لەرۆژهەلاٌتی ناوەڕاستەوە نەهاتوون و لەئەوروپاو ئەمەریکای خوارووە نەهاتوون، هەرچەند لەوانەیە خەڵکانێکی تری لەولاٌتانی ترەوە تێوەگلابن، ئەم رووداوە کردارێکی ئاڵۆز و زۆر گەورەیە، ناکرێ یەکێ لەدەرەوەی ئەمەریکا بێت و بتوانێ شتی وابکات) .

ئەوەی سەیرە ئەوەیە کە ئەمەریکا و بەریتانیا نەیانهێشت فلیمێکی ئەمریکی پیشان بدرێ لەولاٌتەکانیاندا، لەبەرئەوەی لەفلیمەکەدا سیناتۆرێك لە لەکۆنگریسی ئەمریکی کەنیشانەیە بۆ هێزی شاراوەی پشت پەردە بەسیخورێکی نهێنی (کە دەیەوێ هەندێ کاری نایاسایی بۆ بکات) دەڵێ: بەڵێ هەڵدەستین بە خستنە خوارەوەی فرۆکەمان و، هەڵدەستین بەلێدانی بیناکانمان و، ڕووی ناشیرینی ئیرهاب دەخەینە بەرچاو، بەوەش پشتگیری رای گشتیمان دەست دەکەوێت و ئنجا جەنگ دەکەین لەگەڵ ولاٌتە ئیرهابیەکاندا) .المجتمع /١٤٧٥/٣/١١/٢٠٠١

ئەوەی جوولەکە ئاواتی بوو!

(بنیامین نتنیاهو) سەرۆك وەزیرانی پێشووی جوولەکە لەپەڕاوێکی دا کەلەساڵی ١٩٩٦دا دەری کردوە دەڵێ: (ئیسلام بەردەوام هەڕەشەیە بۆ جوولەکە، وە بۆ نەهێشتنی ئیرهابی نێودەوڵەتی ئیسلامی، هەر ئەبێ رۆژئاوا بەشدار بکرێت لەروو بەرووبوونەوە و جەنگیداو، رۆژئاواش بەشداری ناکات مەگەر ئەمەریکا وەکو سەرکردەی ئەو جەنگە بەشداری بکات، کە ئەمیش دیارە بەشداری ناکات مەگەر راستەوخۆ بەرژەوەندیەکانی بکەونەبەر هێرشی ئیرهابیەکان) .

زیاتر لە (٢٠) ساڵە (نتنیاهو) خەریکی گەلاڵەکردنی بیردۆزی (ئیرهابی دەولی ئیسلامی) یە و هەوڵی زۆریشی داوە کە رای گشتی ئەمریکا و ئەوروپا بۆ خۆی مسۆگەر بکات و، لە (قودس) پەیمانگایەکی بۆ لێکۆڵینەوەی ئیرهاب دامەزراند بەناوی براکەیەوە (جوناثان) کە گوایە تیرۆرکراوە!

(نتنیاهو) لەم بوارەدا پەڕاوێکی دەرکرد لەساڵی ١٩٨٦دا بەناوی (الارهاب: کیف یمکن للغرب أن ینتصر؟) و هەروەها لەساڵی ١٩٩٦دا پەڕاوێکی تری دەرکرد بەناوی (محاربة الارهاب).

ئەوەی کەنتنیاهو بڕوای پێیەتی و بانگەشەی بۆ دەکات ئەوەیەکە (ئەمریکا قەناعەت ناکات بەدژایەتی ئیرهاب و پێویستی رووبەڕووبوونەوەی، مەگەر بەرهێرشی راستەوخۆ بکەوێ) جا ئەم جۆرە بیروبۆچوونە زیاتر جوولەکە دەخاتە ژێر پرسیارەوە، کە هەروەك چۆن هەمیشە کێشەیان بۆ گەلان ناوەتەوە، ئەم رووداوەش لەوانەیە دەستی ئەوان بێت و خۆئاشکراشە باشترین سوودیان لێوەرگرت و عالەمیان سەرقاڵ کرد بەکێشەیەکی واوە کە فەلەستینیان بیرچێتەوە و ئەویش بەئارەزووی خۆی چیدەوێت بیکات. (گۆڤاری الفتوی: (١٠٦) ساڵی٢٠٠٢).

موعجیزەیەکی هەمیشە و بەردەوام

خوای گەورە بەپێغەمبەر (د.خ) دەفەرموێت: ﴿ وما أرسلناك الا رحمة للعالمین﴾ یان دەفەرموێت ﴿ وما أرسلناك الا كافة للناس بشیراً ونذیراً ﴾ وە داواشی لێدەکات کەبەخەڵکی رابگەیەنێ: ﴿ قل یا ایها الناس اني رسول الله الیکم جمیعاً ﴾، ئەم ئاینەش کە بۆ هەموو جیهانەو بیانووی بۆ کەس نەهێشتۆتەوە لەقیامەتدا، خوای گەورە وەعدی پاراستنی داوە، بۆیە پەیامەکەشی دوا پەیامە و پێغەمبەرەکەش (د.خ) دوا پێغەمبەرە.

خــوای گــەورە خــۆی زانایــە بەهەمووشــتێك، جــاران کەپەیوەنــدی و هۆکــاری بەیەکگەیشــتن کــەمتر بــوون، هــەر گەلــەو پێغەمبــەرێکی بــۆ دەنــارد، بــەڵام لــەزەمانی خۆشەویســتەوە پەیوەندیەیــەکان بەرەوچــاکتر دەڕۆن و پێویســت نــەبووە کــە خــوا پێغەمبەری تر بنێرێ. ئەمڕۆش هۆکاری ڕاگەیانـدن و هاتووچـۆکرن و لەیـەکتر گەیشـتن کە زۆر پێشـکەوتووە و دنیـابووە بەلادێیـەکی بچـووك، گـەورەترین بەڵگـەی راسـتێتی پێغەمبـەرە (د.خ) ، کـە بەراسـتی وایـە دەبـێ دوا پێغەمبـەربێ، ئـەوەتا ئیسـلام بـە رۆژهەڵات و رۆژئاوادا بڵاودەبێتەوە و قوتابیان و شاگردانی ئەو پێغەمبەرە هـەنگ ئاسا کاردەکەن و مژدە ئەدەن کەپاشە رۆژ بۆ ئیسلامە. هەروەك خۆشەویست (د.خ) هەواڵی پێداوین و دەفەرموێت: (لاتزال طائفة من أمتي ظاهرين على الحق لا يضـرهم مـن خـذلهم حتى يأتي أمر الله وهم كذلك) مسلم.

هەروەها خۆشەویست (د.خ) دەفەرموێت (ان الله زوى لي الارض مشارقها ومغاربهـا، وسيبلغ ملك أمتي مازوي لي منها) .

هەروەها ئیمام ئەحمەدیش ریوایـەتی کـردووە کـە خۆشەویسـت (د.خ) دەفـەرموێ: (أنــه ســتفتح لكـم مشــارق الارض ومغاربهــا،وأن عمالهــا في النــار الا مــن اتقــى الله وأدى الامانــة) واتــە: خــوای گــەورە رۆژهــەڵات و رۆژئــاوای پیشــاندام و مــوڵکی ئومــەتم بــاڵ دەکێشــێ بەســەر رۆژهــەڵات و رۆژئــاوادا، وە لــە فەرموودەیــەکی تــردا باســی فتحــی رۆژهەڵات و رۆژئاوا دەکات و دەفـەرموێت، کـار بەدەسـتەکانیش هـەموویان لـەئاگردان مەگەر ئەوانەیان کە پارێزکارن و پارێزەری ئەمانەتن.

لەفەرموودەیـەکی تریشـدا زیـاتر جـەخت دەکاتـەوە سـەر بڵاوبوونـەوەی ئیسـلام و دەفەرموێت: (ليبلغن هذا الامـر مـابلغ الليـل والنهـار، ولا يـترك الله بيـت مَـدَر ولا وبَـر الا أدخله الله في هذا الدين بعز عزيـز وبـذل ذليـل، عـزاً يعـز الله بـه الاسـلام وذلا يـذل الله بـه الكفر) مسلم واتە: ئیسلامەتی بەهەموو دنیادا بڵاودەبێتەوە (هەموو ئەو شـوێنانەی کـە

شەوو ڕۆژ دەیانگرێتەوە)، هیچ ماڵێکی لادێ و شار نامێنێ ئەم ئاینەی نەگاتێ، بەعیزەتی عەزیز، یان زەلیلی زەلیلەکان، عیزەتێك کە خوا ئیسلامی پێ پایەدار و عەزیز دەکات و، زەلیلیەك کە خوا کافرانی پێ ڕیسوا و سەر شۆڕ و زەلیل دەکات.

تریفەی مانگ لەجوانی ناکەوێ

لەلێکۆڵینەوەیەکی زانکۆی ئەزهەردا دەرکەوت کە نزیکەی (٤٥) ئیستگە بە (٢٨) زمان و لەهجەی جیاواز بەرنامەکانیان بۆ ناشرینکردنی ئیسلام بڵاودەکەنەوە لەجیهاندا.

بۆ نموونە: دەنگی ئەمریکا و بەریتانیا و مۆسکۆ ٧٣٪ هەواڵەکانیان ئەو بابەتانەن کەباس لەئیرهاب و ناشیرینکردنی وێنەی موسڵمانەکان دەکەن.

ڕێکخراوەکانی مژدەدەرانیش کە بەملیارەها دۆلارساڵانە سەرف دەکەن بۆ بەگاورکردنی موسڵمانان بەتایبەتی و خەڵکی تریش بەگشتی ژمارەیان زیاترە لە (٢٤٥٨٠) ڕێکخراو، کەلەم ژمارەیەدا نزیکەی (٢٠٧٠٠) ڕێکخراوەیان لەبواری تەندروستی و فریاکەوتندا ئیش دەکەن و لەژێر ئەو پەردەیەدا کارەکانیان ئەنجام دەدەن و، نزیکەی (٣٨٨٠) ڕێکخراوەشیان ئەو مژدەدەرانەی کەلە پەیمانگەکانی لاهوت دەردەچن دەیانێرن بەملاو ئەولادا بۆکاری بەگاورکردن.

ژمارەی پەیمانگاکانی مژدەدان نزیکەی (٩٨٧٢٠) پەیمانگایە لەجیهاندا!

ژمارەی مژدەدەرانیش لەدەرەوەی (ئەمەریکا و ئەوروپادا) کەبەتەواوی دەست بەتاڵکراون بۆ کاری بەگاور کردن و مژدەدەرێتی نزیکەی (٣٧٣٧٧٠) کەسە.

ژمارەی ئەو پەڕاوانەی کەدانراون بەزمانە جیاجیاکانی دنیا تـا سـاڵی ١٩٨٩نزیکـەی (٢٢١٠٠) پەڕاوە. ئەمە بێجگە لە (٢٢٧٠) بلاّوکراوە و گۆڤاری تر کە بۆ هەمان مەبەست بەکاردێن، کەهەفتانە و مانگانە دەردەچن.

ژمارەی تەلەفزیۆن و رادیۆ کە بۆ مەبەستی بەگاور کردن کاردەکەن نزیکـەی (١٩٠٠) ئیستگەن. (دیارە ئەم ئامارانە هـی دەیـان سـاڵ لەمەوبـەرە و ئێسـتا ئـەو ژمارانـە زۆر زیاترن) .

بەڵێ جولەکەکان ئاینەکـەیان هـەر بـۆ خۆیانـە و ئـەوانیش لەگـەڵ ئـەوەدا کـە هـەر خـەریکی خراپەنانـەوە و ئـاژاوەن، کـەس بـانگ ناکـەن بـۆ ئاینەکـەیان و تـەنها ئەوانـە بەجوولەکە دەزانن کەدایکیان جوولەکەیە و لەدنیادا تەنها (١٥) ملیۆن کەس دەبن.

گاورەکانیش ئاینیەکەیان کە هەر بـۆ (بنـی اسـرائیل) ە کەچـی بەپێچـەوانەی داوای ئاینەکەیانەوە، لەهەوڵی بەردەوامدان بۆ بلاّوکردنەوەی گاورێتی هەر چـەندە لەجیهانـدا نزیکەی (٢) ملیارن، بەلاّم ژمارەیـەکی کـەمیان پابەنـدی گـاورین و تـەنها ئاینداریـەکی رووکەشیان بۆخۆیان هێشتۆتەوە.

موسوڵمانانیش کـە ئاینەکـەیان نەسـخی هـەموو ئـاین و بەرنامـەکانی کـردوە و بـۆ هەموو خەڵکی سەر زەمینە، ئێستا ژمارەیان (١,٥) ملیار کەسە، ئەگەرسستی و خـاوی خۆیان نەبووایە، ئێستا دنیا بەجۆرێکی تردەبوو.

هەرچـەندە وەك باسمـانکرد پیلانـی دوژمنـان و هـەوڵی بێوچـانیان رێگـرە بـۆ بلاّوبوونەوەی ئیسلام، بەلاّم هۆکاری سەرەکی موسڵمانەکان خۆیـانن کـە نەشـارەزان و بێئاگان لەو دیاریەیە بە نرخەی کەخوا بۆی ناردون و، قـەدری نـازان، هـەروەك منداڵێـك گەوهەرێکی گران بەهای بەدەستەوەبێت و لەناو خۆڵدا یاری پێ بکات!.

بەراستی هەڵسو کەوت و رەفتاری هەندێ بەناو موسڵمان بوونەتە رێگر و، ورياكردنەوەی بەردەوام پێويستە بۆيان.

جارێك زانايەك موسڵمان دەبێت و بەتەلەفۆن هەواڵ دەدات بەباڵوێزی ولآتێكی موسڵمان، ئەويش لەجياتی ئەوەی هانی بدات و پيرۆزبايی لێ بكات، تەلەفۆنەكە دادەخاتەوە بە رووبدا!

جارێكی تر يەكێكی بيانی موسڵمان دەبێت، رێی دەكەوێت لەدوو موسڵمانی عەرەب كە فول سەرخۆشن، ئەويش خزمەتيان دەكات تا دێنەوە هۆش خۆيان، ئنجا سەرزەنشتيان دەكات و دەڵێت: من هاتمە ئاينەكەتانەوە و ئێوەش لێی دەرچوون! ئەم قسەيە وايان لێدەكات پەشيمان ببنەوە و بەچاكی پەيرەوی ئيسلام بكەن.

بەڵێ، موسڵمانان زۆريان بێئاگان و كافرانيش لەوپەڕی هەوڵدان و بەلێشاو پارە بەخت دەكەن، بەڵام پەيمانی خوايە كە ئەگەر بۆ ماوەيەك چرای ئەم ئاينە كزيش بێت، نايەڵێ بكوژێتەوە! ئەم ئاينە هەردەمێنێ و پاشە رۆژيش بۆ ئيسلامە و دوژمنانيش رەنج بەخەسار دەبن، قورئان دەفەرموێت: ﴿إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا يُنْفِقُونَ أَمْوَالَهُمْ لِيَصُدُّوا عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ فَسَيُنْفِقُونَهَا ثُمَّ تَكُونُ عَلَيْهِمْ حَسْرَةً ثُمَّ يُغْلَبُونَ وَالَّذِينَ كَفَرُوا إِلَى جَهَنَّمَ يُحْشَرُونَ (٣٦) ﴾ الانفال: واتە: بەراستی كافران ماڵی خۆيان بەخت دەكەن بۆ دوورخستنەوەی خەڵكی لەرێی خوا، بەختی دەكەن بەڵام بۆيان دەبێ بەداخ و خەم و پاشان ژێريش دەكەون، وەكافرانيش بەرەو دۆزەخ حەشر دەكرێن و راپێچ دەكرێن.

نموونەيەك لەيەمەنەوە

كۆمەڵێك مژدەدەر لەكۆتايی پەنجاكاندا روودەكەنە يەمەن و لەگوندێكدا دەيانەوێت هەندێ كەس راكێشن بەلای خۆياندا، لەناو هەموو دانيشتواندا، پياوێك زۆر خزمەتيان دەكا و بەدەور خولياندا دێت، ئەوانيش وادەزانن بڕوای هێناوە بەمەسيحيەت، رۆژێك پێی دەڵێن ئێمە دەمانەوێ پاداشتت بدەينەوە لەسەر ئەو هەموو هەوڵ و ماندووبونەت

لەگەڵماندا، جا بۆ کوێ حەزدەکەی بتنێرین و چیت ئەوێت بۆت بکەین، ئەویش دەڵێت: ماڵتان ئاوابێت، تەنها داوای من ئەوەیە یارمەتیم بدەن بچم بۆ مەککە بۆ حەجی ماڵی خوا!

ئیمانداری دامەزراو

خوای گەورە مرۆڤی سەرپشك کردووە، حەز دەکات مرۆڤ بەئازادی تەواوەوە بەرنامەی ژیانی هەڵبژێرێ. پیاوێکی ئەنصار لە (بەنی سالم کوڕی عەوف) کەناوی (الحصنی) بوو، خۆی موسڵمان بوو بوو، دوو کوڕیشی هەبو هێشتا هەرگاوربوون، حەزی کردووە فشار بخاتە سەریان بۆ موسڵمان بوونیان، خوای گەورەش ئەم ئایەتەی لەسەری ناردە خوارەوە ﴿لَا إِكْرَاهَ فِي الدِّينِ قَدْ تَبَيَّنَ الرُّشْدُ مِنَ الْغَيِّ فَمَنْ يَكْفُرْ بِالطَّاغُوتِ وَيُؤْمِنْ بِاللَّهِ فَقَدِ اسْتَمْسَكَ بِالْعُرْوَةِ الْوُثْقَى لَا انْفِصَامَ لَهَا وَاللَّهُ سَمِيعٌ عَلِيمٌ (٢٥٦)﴾ البقرە، واتە: زۆرکردن نیە لەئاین دا، هەق و ناهەق ڕوون کراوەتەوە و خەڵکی ئازادن دوای چی دەکەون.

(عتاب کوری شمیر) دەڵێ: وتم بەپێغەمبەری خوا (د.خ) : ئەی نێرراوی خوا باوکێکی پیر و برام هەیە بابیانهێنم بەڵکو لەسەر دەستا موسڵمان ببن، ئەویش فەرمووی: ئەگەر موسڵمان بن چاکترە بۆیان، خۆ ئەگەر لەسەر ئاییني خۆشیان بمێننەوە و موسڵمان نەبن، ئەوا ئیسلام پان وپۆڕ و فراوانە واتە: وازیان لێبهێنە بابە ئارەزووی خۆیان بڕیار بدەن و ئیسلام سنگی فراوانە!

لەمێژووی ئیسلامیشدا ئەم سنگ فراوانی و زۆر نەکردنە هەر بەردەوام بووە و ڕێز لەشوێنی پەرستن و مەراسیمی ئەهلی کیتاب گیراوە، بۆیە دەبینین لەهەموو جیهانی ئیسلامدا کەنیسە و پەرستگاکان ماون و ئەهلی ئەو ئاینانە بەئازادی و سەربەستی مەراسیمی ئاینی خۆیان پەیڕەوی دەکەن.

(ابن العطار الاندلسي) لەسەدەی چواری کۆچیدا دەڵێ: بۆ موسڵمان بوونی هەر گاورێك یان جوولەکەیەك دەبێت بەڵگەنامەیەك بهێنێ لەلای قازییەوە کەشایەتی چەند کەسێکی لەسەر بێت، کەکەس زۆری لێنەکردوەو بەئازادی و هەموو حەز و ئارەزووی خۆیەوە ئیسلامی هەڵبژاردووە.) .

بەڵێ ئەم بێ منەتیەی ئیسلام و ئەم دابینکردنی ئازادی و سەربەستی فیکرییەی وای دەکرد کەخەڵکانی غەیری موسڵمان ئیسلامیان زیاتر لا شیرین ببێ، هەروەها رەفتاری جوان و مامەڵەی بەرزی موسڵمانانیش هاندەرێکی چاك بوون بۆ ئەم مەسەلەیە، خۆشەویست دەفەرموێت (انكم لا تسعون الناس باموالكم، ولكن ليسعهم منكم بسط الوجه وحسن الخلق) واتە: ئێوە بەپارەو ماڵ دەستتان ناگات بەخەڵکیدا تا بیانهێنن بەرەو ئیسلام، دەی ئەگەر وایە با ڕووخۆشی و رەفتار جوانیتان خەڵکی بگرێتەوە و بیانهێنێ بەرەو هەق و راستی.

بەعەقڵ و باڵغبوون مرۆڤ بەرپرسیارێتی دەکەوێتە سەری، جادیارە مرۆڤی عاقڵیش بیردەکاتەوە و سەیری دەورووبەری خۆی دەکات و بیروبۆچوونەکان هەڵدەسەنگێنێ بۆیە دامەزراوی موسڵمان و پابەندێتی زۆر کاریگەری هەیە لەکاری بانگەوازدا، خوای گەورە بەپێغەمبەر (د.خ) دەفەرموێت: ﴿فَاسْتَقِمْ كَمَا أُمِرْتَ وَمَنْ تَابَ مَعَكَ وَلَا تَطْغَوْا إِنَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ (١١٢) وَلَا تَرْكَنُوا إِلَى الَّذِينَ ظَلَمُوا فَتَمَسَّكُمُ النَّارُ وَمَا لَكُمْ مِنْ دُونِ اللَّهِ مِنْ أَوْلِيَاءَ ثُمَّ لَا تُنْصَرُونَ (١١٣) وَأَقِمِ الصَّلَاةَ طَرَفَيِ النَّهَارِ وَزُلَفًا مِنَ اللَّيْلِ إِنَّ الْحَسَنَاتِ يُذْهِبْنَ السَّيِّئَاتِ ذَلِكَ ذِكْرَى لِلذَّاكِرِينَ (١١٤) وَاصْبِرْ فَإِنَّ اللَّهَ لَا يُضِيعُ أَجْرَ الْمُحْسِنِينَ (١١٥) ﴾هود

واتە: وەکو چۆن فەرمانت پێدراوە (ئەی محمد) (د.خ) هەروا بەڕاست و بەڕێکی فەرمانەکان بەجێبهێنە، هەروەها ئەوکەسانەش لەگەڵ تۆدان و گەڕاونەتەوە بۆ لای

خواو تەوبەیان کردووە، نەکەن لەسنووری فەرمانی خوا دەربچن، چونکە بەڕاستی بینایە بەو کردەوانەی دەیکەن.

نەکەن لادەن و مەیلتان ببێت لەگەڵ ئەوانەدا کەستەمیان کردووە و لەخوا یاخی بوون، چونکە ئەوکاتە ئاگر دەتانسوتێنێت و، جگە لەخواش کەس پشتیوانتان نابێت، لەوەودواش یارمەتی نادرێن.

نوێژیش بەچاکی ئەنجام بدە لەهەردوو سەری ڕۆژەوە کە نیوەڕۆ و عەسرە و لە سێ کاتەکەی شەویشدا کە مەغریب و عیشاو بەیانییە، نزیکن لەئەمسەر و ئەوسەری ڕۆژەوە، بە ڕاستی کردەوە چاکەکان کردەوە خراپەکان لادەبەن و گوناهەکان دەشۆرنەوە،ئەوە ئامۆژگاری و بیرخەرەوەیە بۆ ئەوانەی یادی خوا دەکەن.خۆت بگرە و بەئارامبە، چونکە بێگومان خوای گەورە پاداشتی چاکەخوازان بەزایە نادات.

هاوەڵێک داوای لەخۆشەویست کرد (د.خ) کە شتێکی پێبڵێ لەئیسلامدا، کە پێویست نەکات پرسیار لەکەسی تر بکات ئەویش فەرموی: (قل آمنت بالله ثم استقم) مسلم.

بەرەکەتی دامەزراوی لەبەریتانیا

بانگخواز (عبدالله حەکیمی) کەسەرۆکی جالیەی عەرەبی یەمەن بوو لەبەریتانیا بانگکرا بۆ سفرە و خوانی شاهانە لەگەڵ گەورە پیاوانی وڵات و باڵوێزی وڵاتاندا، لەکاتی نوێژدا (عبدالله) عەباکەی شانی داخست و لەهۆڵەکەدا زۆر بەئاسایی نوێژەکەی کرد. زۆربەی ئامادەبووان هەرچەند موسڵمانیش بوون ئەمەیان پێناخۆش بوو، ترسان کاریگەری خراپی بێ لەسەر ئامادەبوان،کەچی بەپێچەوانەوە شاژنی بەریتانیا دوای نوێژەکەی ڕووی تێکرد وتی: ئێمە بەڕێزەوە سەیری ئازایەتی و شانازیت دەکەین بەئاینەکەتەوە لەبۆنەیەکی وەك ئەمڕۆدا، بۆیە بەڕاستی حەزدەکەین دیارییەکی بەنرخت پێشکەش بکەین!

(عبدالله) وتی: دیارییەك كە پێشكەش بەمن و بەئامادەبوان و خەڵكی (مەملەكەتی متحدە) ی بكەی ئەوەیە كە موسڵمانبوونی خۆت راگەیەنی!

ئەویش پێكەنی و وتی: من سورم لەسەر ئەوەی دیارییەكی بەنرخت بدەمێ، رێم بدە پارچە زەوییەكی گەورە و چەند خانوویەكت بدەینێ! (عبدالله) ش فرسەتەكەی قۆستەوە و وتی: دیارییەكەتم وەرگرت بەڵام رێمان بدەن مزگەوتێكی لەسەر دروست بكەین. ئەویش رازی بوو، بەمەش مزگەوتی (كاردف) ی یەكەم دروست كرا كە تا ئێستا موسڵمانان رووی تێدەكەن و خواپەرستی تیا ئەنجام دەدەن.

بەرەكەتی دامەزراوی لەئەمەریكا

دكتۆر (ئەكویا) كەمامۆستایە لەزانكۆیەكی ئەمریكی و پاش موسڵمانبوونی ناوی خۆی گۆڕیوە بۆ (محمد ئەكویا) باسی سەرگوزشتەی خۆی دەكات و دەڵێت: (كچێكی موسڵمانی داپۆشراو، لەزانكۆ لەلایەن یەكێ لەمامۆستاكانەوە كە زۆر قینی لەمرۆڤی دیندار بوو دژایەتی دەكرا، بەجۆرێك كە ئەیویست هەقی بخواو بێزاری بكات و واز لەزانكۆ، یان واز لەخۆداپۆشین بێنێت.

ئەویش ئازاو بەجەرگ و دینداربوو، سوربوو لەسەر ئاینەكەی و ئامادەنەبوو تۆزقاڵێك دابەزێ لەپابەند بوونی بەئیسلامەوە.

كچەكە ئەوەندە زۆری بۆ هات، ناچار لای سەرۆكی زانكۆ شكاتی كرد، ئەویش هەردووكیانی داناو گوێی لەقسەكانیان گرت، بەئامادەبوونی زۆربەی مامۆستاكان و كۆمەڵێ قوتابی، كە ئەمەش یەكەمجار بوو كۆڕی وابگیرێ بۆ مەسەلەی ئاوا،كچەكە وتی: مامۆستاكەم لەبەر ئاینەكەم دژایەتیم دەكات، چەند قوتابیەكیش شایەتیان بۆدا، مامۆستاكەش بەرگری لەهەڵوێستی خۆی كرد و لە تورەییدا خۆی پێنەگیرا و جنێوی بەئاینەكەیدا!

لەگەڵ ئەم لەسنوور دەرچوونەی مامۆستاکەشدا کچەکە هیچ هاوسەنگی خۆی لەدەست نەدا و زۆر بەسەلارو سەنگینی بەرگری لەخۆی و ئاینەکەی کردو زانیاری بەپێزی پێشکەش کرد، قسەکانی ئەوەندە کاریگەری هەبوو لەسەرمان، جار جار رامانده‌گرت و پرسیارمان لێدەکرد. مامۆستا قین لەدڵەکەش لەداخا کۆڕەکەی بەجێهێشت.

پاشان کچەکە دوو پەڕەی دایێ کەتیایا باسی ئیسلام و خۆداپۆشینی تیابوو، هەرچەندە کۆڕەکە ئەنجامێکی نەبوو، بەڵام سووربوون و دامەزراوی کچەکە وانەیەکی بەرزی دا بەمن و چەند مامۆستایەکی تر.

پاش چەند مانگێك لەخوێندنەوە و گەڕان بەدوای راستیدا، موسڵمان بووم و، بەدوای منیشدا سێ دکتۆری تریش موسڵمان بوون و پاشان چوار قوتابیش موسڵمان بوون، لەماوەیەکی کەمدا بوین بەکۆمەڵێکی وا کە بەشانازییەوە بانگ بکەین بۆ ئیسلام و لەداهاتوویەکی نزیکدا بەرهەمی ئەوکارەمان دردەکەوێت، لەوەدا کەخەڵکانێکی زۆر بەنیازن موسڵمان ببن) . (جريدة الاتحاد الاماراتية /١٤٢٠ کۆچی) .

ئوممەتی ئیسلام

خوای گەورە لەبارەی هاتنی ئەم ئوممەتەوە دەفەرموێت: ﴿كُنْتُمْ خَيْرَ أُمَّةٍ أُخْرِجَتْ لِلنَّاسِ تَأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَتَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ وَتُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ (١١٠) ﴾ ال عمران.

واتە: بە راستی ئێوە چاکترین ئوممەتێکن کە بۆ سوودی خەڵکی هێنراونەتە مەیدانەوە، فەرمانده‌دەن بەچاکە و جڵەوگیری دەکەن لەخراپە و باوەڕتان بەخودا دامەزراوە.ئنجا دەفەرموێت: ﴿ وَلَوْ آمَنَ أَهْلُ الْكِتَابِ لَكَانَ خَيْرًا لَهُمْ مِنْهُمُ الْمُؤْمِنُونَ وَأَكْثَرُهُمُ الْفَاسِقُونَ﴾ ال عمران: ١١٠ واتە: ئەگەر ئەهلی کیتاب باوەڕیان بهێنایە بەئاینی ئیسلام ئەوە چاکتربوو بۆیان، هەیانە بڕواداران، بەڵام زۆربەیان گوناهبار و تاوانکار و فاسقن.

ئنجا دەفەرموێ: ﴿ لَنْ يَضُرُّوكُمْ إِلَّا أَذًى وَإِنْ يُقَاتِلُوكُمْ يُوَلُّوكُمُ الْأَدْبَارَ ثُمَّ لَا يُنْصَرُونَ (١١١) ﴾ ال عمران: واتە: دیارە ئەهلی کیتاب دژایەتیتان دەکەن و رازی نابن ئێوە پێشەوایەتی مرۆڤایەتی بکەن و هەرچیان بۆ بکرێ لەرێگری دەیکەن، بەڵام هەرگیز ناتوانن زیان لەبیرو باوەڕتان بدەن مەگەر ئازارێکی کەم و ئەگەر بجەنگن دژتان، پشت هەڵدەکەن و هەڵدێن، لەوەدواش سەرکەوتوو نابن.

خوای گەورە پەیمانی سەرخستنی ئەم ئاینەی داوە بەمەرجێك موسڵمانان شایانی ئەو سەرکەوتنە بن و پەیمانێك کەداویانە بەخوا نەیشکێنن، هەروەك دەفەرموێت: ﴿وَعَدَ اللَّهُ الَّذِينَ آمَنُوا مِنْكُمْ وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَيَسْتَخْلِفَنَّهُمْ فِي الْأَرْضِ كَمَا اسْتَخْلَفَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ وَلَيُمَكِّنَنَّ لَهُمْ دِينَهُمُ الَّذِي ارْتَضَى لَهُمْ وَلَيُبَدِّلَنَّهُمْ مِنْ بَعْدِ خَوْفِهِمْ أَمْنًا يَعْبُدُونَنِي لَا يُشْرِكُونَ بِي شَيْئًا وَمَنْ كَفَرَ بَعْدَ ذَلِكَ فَأُولَئِكَ هُمُ الْفَاسِقُونَ (٥٥) وَأَقِيمُوا الصَّلَاةَ وَآتُوا الزَّكَاةَ وَأَطِيعُوا الرَّسُولَ لَعَلَّكُمْ تُرْحَمُونَ (٥٦) ﴾ النور.

واتە: خوا بەڵێنی داوە بەوانەی بڕوایان هێناوە لەئێوە و کاروکردەوە چاکەکانیان ئەنجامداوە، بەڕاستی لەئایندەیەکی نزیکدا جێنشین و پایەداریان دەکات لەوڵاتدا هەروەك چۆن بڕوادارانی پێش ئەمانی جێنشین کردووە و ئەو ئاینەیان بۆ دەچەسپێنێت کە خوا خۆی پێی رازیە و بۆی هەڵبژاردوون، هەروەها ترس و بیمیان بۆ دەگۆڕێت بەئارامی و هێمنی ئەوکاتە ئیتر بەتەواوی هەر من دەپەرستن و هەرگیز هیچ جۆرە هاوەڵ و هاوبەشێکم بۆ بڕیار نادەن، ئەوسا ئەوەی دوای ئەو پایەداریە بێباوەڕبێت، ئا ئەو جۆرەکەسانە هەر تاوانبارو لەسنوور دەرچوون.

ئەی بڕواداران، نوێژەکانتان لەکاتی خۆیدا بەچاکی ئەنجام بدەن و زەکات بدەن و فەرمانبەرداری پێغەمبەریش بکەن بەڵکو رەحمتان پێ بکرێت.

عومەر لەبارەی ئایەتی ﴿کنتم خیر امة﴾ ەوە دەڵێت: (کێ حەز دەکات لەم ئوممەتە بێت با ئەو مەرجە بهێنێتەدی کە خوا بۆی داناوە) طبري.

هەروەها (ثوري) دەڵێ: (ئەگەر فەرمانتدا بەچاکە ئەوا پشتی موسڵمانت گرتووەو، ئەگەر جڵەوگیریت کرد لەخراپە لوتی دووڕوت شکاندووە) ل ٤٧٨ فقه التمکین.

کەباس لەم ئوممەتە دەکرێ و باس لەپیلانی دوژمنان دەکرێت، رەنگە هەندێك بێهیوابن و هەندێکیش بپرسن چاچی بەئێمە دەکرێت، ئێمەش دەڵێین: ئەو بڕوادارەی لەقودرەت و دەسەلاتی خوا تێبگات بێهیوا نابێت، هەروەها هەرچیت پێدەکرێت بیکە لەو مەرجانەی دانراوە بۆ بوون بەئەندام لەئوممەتی ئیسلامدا، کە ئەویش ئیمان و کردەوەی چاکە و فەرماندانە بەچاکە و جڵەوگیرییە لەخراپە.

ئەوەی لەسەر شانتە بەجێی بگەینە و باش بزانە، کەکاری ئەم بوونەوەرە خوا دەیگێڕێ و بەفەرمانی ئەوە، خوای گەورە دنیای بەرەڵانەکردووە بۆ خراپەکاران، تەنها ئەوەندە هەیە، هەمووان تاقیدەکاتەوە،هەروەك دەفەرمووێ: ﴿وَاللَّهُ غَالِبٌ عَلَى أَمْرِهِ وَلَكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ لَا يَعْلَمُونَ (٢١) ﴾ یوسف.

لاپەڕەیەك لەمێژووی ئوممەتی ئیسلام

پاش چەند ساڵێك رەنج و خەباتی خۆشەویست (د.خ) و یارانی لەمەککەدا ژمارەیان بوو بە نزیکەی (١٥٠) کەسێك و (٨٠) یان چوون بەرەو حەبەشە. لەحەبەشە وازیان لێ نەهێنان، عەمری کوڕی عاصیان نارد کە زۆرزان و (داهیە) ی عەرەب بوو، دیاری گران بەهای ئەو سەردەمەی برد بۆ پاشا و دەستەودایەرەکەی.

لەلای نەجاشی وتی: ئەمانە لەرێی باوباپیران لایان داوە، بەڵکو داڵدەیان نەدەیت و بیاندەیتەوە دەستمان،ئەویش بانگی کردن گوێی لەقسەیان گرت و پاشان لەبەرئەوەی قەناعەتی تەواوی بەراستێتی (محمد) (د.خ) و یارانی پەیداکرد، رازی نەبوو لانەیان لێ بشێوێنێ و دەست بەرداریان ببێ، کە عەمر زانی هیچی بەدەستەوە نەماوە وتی:

قوربان ئەمانە حاڵ و ئاسایشی ئێوەش دەشێوێنن، بەهەر حاڵ ئەمەشی بۆ نەچووە سەر و هەروا بەدەستی خاڵی گەڕایەوە.

پاش ماوەیەك شۆڕشێك دژی نەجاشی پەیدابوو، ئەویش خۆی بۆ بەرەنگاربونەوەیان ئامادەکرد و ئامۆژگاری موسڵمانەکانی کرد، ئەگەر خوا نەخواستە شکام، ئەوا ئامادەبن و خۆتان دەرباز بکەن.

موسڵمانانی بێکەس و بێدەر لەخاکی غەریبی و دوورە وڵاتیدا زۆر دەترسان، بۆیە بەردەوام لەخوا دەپاڕانەوە، کەنائومێدیان نەکات و ئەو پەناگەیەیان لێنەشێوێنێ.

لەنێوان موسڵمانان و شەڕەکەی نەجاشیدا ئاوێك هەبوو، بۆیە (زوبەیری کوڕی عەوام) کوندەیەکی فوو تێکرد و قایمی کرد بەخۆیەوە و بەمەلەچووە ئەوبەر ئاوەکە تازوو دەنگو باس بزانێ، پاش ماوەیەك گەڕایەوە هەواڵی خۆش و مژدەی هێنایەوە بۆ موسڵمانان، کە نەجاشی سەرکەوتووە و دوژمنانی شکاون و بەوشێوەیەش تا فەتحی خەیبەر ئەو کۆمەڵە لەحەبەشە مانەوە.

پاشان موسڵمانان لەمەککەوە کۆچیان کردە مەدینە و دەوڵەتیان دامەزراند و لە جەنگی بەدرا سەرکەوتنێکی گەورەیان بەدەست هێنا.

لەجەنگی ئوحودیشدا سەرەتا سەرکەوتن و دوایی بەهۆی دەرچوونی تیرهاوێژەکانی سەرشاخی ئوحود لەفەرمانی خۆشەویست (د.خ) و چۆڵکردنی سەنگەرەکەیان لەسەر شاخەکە، تێشکان، ئالێرەدا دەپرسین بۆچی خوا چاو پۆشی لێنەکردن و لەبەر هەڵەوکەمو کوڕی هەندێکیان سەری نەخستن؟!

زانایان دەڵێن: ئەگەر خوای گەورە سەری بخستنایە، ئەوا راست نەئەبوونەوە و بەچەوتی پەروەردە دەبوون، دیارە خوای گەورە کاری مەزنی داناوە بۆ ئەو ئوممەتە

تا رۆژی قیامەت، بۆیە پەندێکی وای دایان کە بوو بە خێر بۆیان و بوو بە ئامۆژگاری بۆ نەوەکانی دوای خۆشیان.

هەروەك قورئان دەفەرموێ: ﴿أَوَلَمَّا أَصَابَتْكُمْ مُصِيبَةٌ قَدْ أَصَبْتُمْ مِثْلَيْهَا قُلْتُمْ أَنَّى هَذَا قُلْ هُوَ مِنْ عِنْدِ أَنْفُسِكُمْ إِنَّ اللَّهَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ (١٦٥) وَمَا أَصَابَكُمْ يَوْمَ الْتَقَى الْجَمْعَانِ فَبِإِذْنِ اللَّهِ وَلِيَعْلَمَ الْمُؤْمِنِينَ (١٦٦) وَلِيَعْلَمَ الَّذِينَ نَافَقُوا﴾ ال عمران

واتە: کاتێك بەڵاو ناخۆشیەکتان تووشهات لەجەنگی ئوحودا وتان: ئەمە چی بوو؟ بۆ وامان بەسەرهات؟ (ئەی لەیادتان چوو لەجەنگی بەدرا ئێوە دوو ئەوەندەتان بە کافرەکان کرد) ، ئنجا پێیان بڵێ: ئەو بەڵایە لەلایەن خۆتانەوە تووشتان هات، کاتێك نافەرمانی پێغەمبەرتان کرد و تەماعی دنیا لەدەروونتاندا جووڵا، بە راستی خوا دەسەڵاتی بەسەر هەمووشتێکدا هەیە. ئەوەش کە تووشتان هات لەرۆژی بەیەك گەیشتنی دوو ئۆردووەکەدا لەجەنگی ئوحودا ئەوە بەفەرمان و ویستی خوا بوو تا ئیمانی باوەڕداران دەربخات و، دوو ڕوویی و نالەباری دووڕووەکانیش دەربخات.

لەجەنگی خەندەقیشدا موسڵمانان تەواو ماندووشەکەت بوون، بەڵام بەهۆی خۆڕاگریانەوە ویەهۆی سەرپێچی نەکردنیان لەفەرمانی پێغەمبەر (د.خ) خوای گەورە بەسەربازانی نەبینراوی خۆی لەمەلائیکەت و رەشەبا، سەری خستن و کافرانی سوك و ریسواکرد، پاشان رێکەوتنی حودەیبیە فەتحێکی گەورەبوو، قورئان هاتە خوارەوە لەسەری و فەرمووی: ﴿انا فتحنا لك فتحاً مبيناً﴾ الفتح

عومەر رەزای خوای لێبێت پرسیاری کرد: بۆ ئەوە فەتحە؟! خۆشەویست (د.خ) فەرمووی: بەڵێ، بەخوا ئەوە فەتحە.

* * *

موسڵمانان هەر لەسەرەتاوە رووبەڕووی ناڕەحەتی و زەحمەت دەبوونەوە، خوای گەورەش وردە وردە پەروەردەی دەکردن بەو رووداو و کارەساتانە، موسڵمانان چۆن لەبەرەی دەرەوەدا رووبەڕووی کافران دەبوونەوە، ئاوەهاش لەناوەوە رووبەڕووی گێچەڵ و ئاژاوەی دووڕووەکان دەبوونەوە،کە هەندێ جار ئەم رووبەڕووبوونەوەیەی ناوخۆ زۆرگرانتر و کاریگەرتریش لەسەریان، بۆ نموونە:

دووڕووەکان لەگەڕانەوەدا لەغەزایەکدا بوختانیان بۆ خاتوو عائشە کرد، کە بە رووداوی (افك) بەناوبانگە،ئەم رووداوە یەکەمجار بوو روویدات، راستەوخۆ کاریگەریەکەی لەسەر ماڵ و ژیانی خۆشەویست بوو، لەکاتێکدا کە عائیشەی لەهەمووان خۆشتر دەویست، یەك مانگی خایاند (وەحی) دانەبەزی هەواڵ بدات و راستی مەسەلەکە بخاتە روو، کە ئەمەش گەورەترین بەڵگەیە کە خۆشەویست (د.خ) غەیب نازانێ و هاتنی وەحی بەدەست ئەونیە!

خۆشەویست (د.خ) راوێژی بە (ئوسامە و ئیمامی عەلی) و کەسانی تر دەکردو لەبارەی عائیشەوە پرسیاری لێدەکردن، تا دوا هەمین رۆژ کە عائیشە لەماڵی باوکی بوو، خۆشەویستیش (د.خ) چوو بۆ ماڵیان و پێی فەرموو: (ئەی عائیشە ئەگەر گوناهێکت کردووە ئەوا تەوبە بکە و داوای لێخۆش بوون بکە لەخوا) .

عائیشەش بەباوکی وت: بابە وەڵامی بدەرەوە، ئەویش وتی: بەخوا نازانم بڵێم چی، وتی: دایکە وەڵامی بدەرەوە، ئەویش وتی: بەخوا منیش نازانم بڵێم چی! ئالەم کاتەدا کەس لەجێی خۆی نەجولا بوو خۆشەویست (د.خ) سروشی بۆهات و پاشان بە روویەکی گەشەوە فەرمووی: مژدەت لێبێ عائیشە، خوا بەرائەتی بۆ ناردیت و ئایەتەکەی خوێندەوە.

ئەم باسەمان بۆ ئەوە هێنا کە بزانین خوای گەورە چەندە گرنگی داوە بەپەروەردەی ئەم ئوممەتە، چونکە تاقیامەت گەورەترین ئەرك وا لەئەستۆیدا، ئەرکی

پێشەوایەتی و ڕێنمایی خەڵکی. ئەرکێك کەدنیا و قیامەتی خۆیان و خەڵکی وەستاوەتە سەری.. ئەم ڕووداوە ناخۆش بوو هەمووانی ناڕەحەت کرد، بەلآم خێربوو لەلایەنەکەی تریەوە کە گەورەترین پەند و ئامۆژگاری بوو، هەروەك قورئان دەفەرموێت: ﴿إِنَّ الَّذِينَ جَاءُوا بِالْإِفْكِ عُصْبَةٌ مِنْكُمْ لَا تَحْسَبُوهُ شَرًّا لَكُمْ بَلْ هُوَ خَيْرٌ لَكُمْ لِكُلِّ امْرِئٍ مِنْهُمْ مَا اكْتَسَبَ مِنَ الْإِثْمِ وَالَّذِي تَوَلَّى كِبْرَهُ مِنْهُمْ لَهُ عَذَابٌ عَظِيمٌ (١١)﴾ النور.

کەواتە بەشەڕی مەزانن، بەڵکو خێرە بۆتان. جا بەهەمان شێوە ئەم ئوممەتە تووشی نوشست و ناهەمواری زۆر دەبێت، بەلآم هەموو کەوتنێکیان هەستانەوەیەکی نوێی لەدوایە، بەئەزموونێکی نوێوە زۆر لە رابردوو چاکتر ئەکەونەوە کار..

پاش ئەوەش کە خۆشەویست (د.خ) وەفاتی کرد عەرەب هەڵگەڕانەوە و موسڵمانان تووشی کارەساتێکی قورس بوون، خوای گەورە دڵی ئەبوبەکری قایم کرد و بەفەزڵی خوا ئەوکێشەیەش نەماو ئیسلام زیاتر پەرەی سەند.

تا ساڵی (٤١) ی کۆچی کەناونرا ساڵی (الجماعة) و ئیمامی حەسەن وازی لەفەرمانڕەوایی هێنا بۆ (معاویە) ، ئیسلام بووە گەورەترین دەوڵەت و دەسەلآت لەناوچەکەدا.

ڕۆم و فارس ئەو دوودەوڵەتە زلهێزەی کەبەهەزار ساڵ دامەزرابوون و، پەلیان هاویشتبوو لەبەرامبەر هێرشی ئیسلامدا پاشەکشەیان دەکرد.

(ئەندەلوس) یش لەساڵی ٩٢ بۆ ٩٥ کۆچی، موسڵمانان فەتحیان کرد و ئاڵای ئیسلام بەسەریا شەکایەوە.

ئەگەر پرسیار بکرێ چۆن لەماوەیەکی ئاوا کەمدا ئەو دەوڵەتە گەورانە ئاوایان بەسەرهات، کە هەریەکەیان سوپای (٢٥٠) هەزار کەسیان بە ئاسانی بۆ کۆدەکرایەوە و دەکرانە خۆراکی جەنگ و بەرەنگاربوونەوە، لەوەلآمدا دەڵێین: زوڵم و ستەم و نادادی

و دەردە کۆمەڵایەتیەکان وەك خۆرە لەناوەوە خواردبوونی و تەنها قاوغیان مابۆوە، بۆ رووخانیان دەبوایە هێزێکی دەرەکی پاڵیان پێوەبنێت، جا ئەو هێزەش ئیسلام بوو کەلەوپەڕی گوڕوتیندا بوو، لەماوەیەکی کەمدا بەپێی سوننەتی ﴿ وَتِلْكَ الْأَيَّامُ نُدَاوِلُهَا بَيْنَ النَّاسِ﴾ ئال عمران ١٤٠، واتە:دنیا دەگێڕین لەناوخەڵکیدا و هەر ڕۆژەی بەدەست کۆمەڵێکەوەیە، وە هەروەها ئایەتی ﴿ وَلَوْلَا دَفْعُ اللَّهِ النَّاسَ بَعْضَهُمْ بِبَعْضٍ لَفَسَدَتِ الْأَرْضُ وَلَكِنَّ اللَّهَ ذُو فَضْلٍ عَلَى الْعَالَمِينَ (٢٥١)﴾ البقرة واتە: ئەگەر خوا کۆمەڵێك بەکۆمەڵێکی تر لەناو نەبات ئەوا فەساد و ئاژاوە و خراپە سەر زەوی دەتەنێت.

بەڵێ ئەمە قەدەری خوایە، یاسا و باوی خوایە لەم دنیایەدا، سەرکردەی فارسەکان بەنوێنەری موسڵمانەکانی وت: بۆچی هاتوون؟ ئەگەر برسین نانتان بدەینێ، ئەگەر ڕووت و رەجاڵی پاڵی پێوەناون، ئەوە جلوبەرگتان دەدەینێ و پۆشتەتان دەکەینەوە و بگەڕێنەوە وشەڕمان لێ لادەن، نوێنەری موسڵمانەکانیش پێی وت: ئێمە قەدەری خواین، ئێمەی بەئێوە تاقیکردۆتەوە و ئێوەشی بەئێمە تاقیکردۆتەوە، ئەگەر لەهەوریشدابن، یان سەر دەکەوین بۆتان، یان دەبێ دابەزن بۆمان.

دەوڵەتی ئەمەوی و عەباسی نزیکەی (٦٠٠) ساڵێك حوکمیان کرد، لەگەڵ ئەوەدا کاری مەزنیان بۆ ئیسلام ئەنجامداوە و خەلیفەی خواناس و چاکیان بووە، خەلیفەی خراپ و کار نابەجێشیان بووە.

تەتەر و مەغۆلەکان هێرشێکی گەورەی بەرفراوانیان کردە سەرخاکی ئیسلام و قەتڵ و عامی موسڵمانیان کرد و پەڕاوو دەست خەتی زۆریان سوتاند و بۆماوەی (٤٠) ڕۆژ لەمزگەوتەکانی بەغدادا نوێژ نەکرا.

تا ئەوەبوو وردە وردە موسڵمانان هەستانەوە و لەگەڵ ئەوەی کەلەمەیدانی جەنگدا سەرکەوتنیان بەدەست هێنا، لەمەیدانی دڵ و دەروونیش دا بەهەمان شێوە سەرکەوتن

وتوانرا تەتەر و مەغۆلەكان موسڵمان بكرێن و دڵیان كەمەندكێش بكرێ بۆ خێر و چاكە و پارێزگاری لەئیسلام.

هێرشی خاچپەرستانیش بۆ دووسەد ساڵێك جیهانی ئیسلامی سەرقاڵ كرد، (٩١) ساڵ نەیانهێشت لە (مسجد الاقصی) دا نوێژ بكرێت، تا خوای گەورە بەرەكەتی خستە رەنجی (عمادالدین زەنكی) و (نورالدین) ی كوڕی و (صلاح الدین) ی ئەیوبی و، سەرەنجام بنكە و پێگەی خاچپەرستان لەقكراو هەڵكەندران.

جەنگی جیهانی یەكەم و دووەمیش بوونە مایەی پارچە پارچە بوونی ئیمبراتۆریەتی عوسمانی و رووخاندنی خەلافەت.

ئیسلامیان لەسیاسەت و حوكمداری جیاكردەوە و پەیرەوی كردنی ئایین بوو بەنیشانەی دواكەوتوویی و حاڵی نەبوون، بەقەدەری خوا لەجێی ئەو خزان و خلیسكانە، رابوونی ئیسلامی چەكەرەی كرد، ئیمام بەننا لەمیسر و مەودودی لەهیندستان و نوورسیش لەتوركیا، چاكی مەردایەتیان لێ كرد بەلاداو گروتینێكی نوێیان كردەوە بەگیانی موسڵماناندا.

لەو رۆژەدا داوای پەیرەوی شەریعەت ئەستەم بوو، بەلاَم ئەمرۆ داوایەكی جەماوەرییە لەسەر تاسەری جیهانی ئیسلامیدا، هەرچەند سیاسەتمەداران و فەرمانڕەوایان و پادشایان بەربەستن لەرێیدا.

هەروەها خۆداپۆشین دیاردەیەكی سەیر بوو، كەچی ئەمڕۆ خۆداپۆشین شانازییە و ئەوەی خۆی داناپۆشێ و لاسایی رۆژئاوا دەكاتەوە دەبێ بەخۆیدا بچێتەوە، لەساڵی ١٩٧٣دا لەزانكۆی كوەیت تەنها سێ ئافرەت خۆیان داپۆشی بوو، كەچی پاش (٢٥) ساڵێك هەوڵ و خەباتی رابوونی ئیسلامی لەسەدا نەوەدی كیژانی زانكۆی كوەیت خۆیان داپۆشیوە (وتاری المنحنى التاريخي للاسلام / د. طارق السويدان) .

ڕۆژنامەیەکی ئەورووپی دەڵێ (ئەمجارە لەئەورووپاوە خۆری ئیسلام هەڵدێتەوە، وا خەریکە منارەی مزگەوتەکان جێ بە کەنیسەکان لێژ دەکەن و، بانگی منارەی مزگەوتەکان چاکترین شایەتن کە ئیسلام هەر ڕۆژەی لەزەوییەکی نوێدا بڵاودەبێتەوە).

لەئەمەریکادا مانگانە نزیکەی دوو هەزار کەس موسڵمان دەبوون، پاش ڕووداوەکانی نیویورك لەدوومانگدا (٢٤) هەزار کەس موسڵمان بوون، واتە شەش ئەوەندەی جاران. ئەمە بێجگە لەوەی چاپەکانی قورئانی وەرگێڕدراوی ئینگلیزی و فەرەنسی لەبازاڕدا نەماون و پەڕاوی (ماهو الاسلام) بەفەرەنسی نەماوە و داوای زۆری لەسەرە .

هەروەها لەسەری ساڵی نوێی (٢٠٠٢) دا ئیتاڵیەکان قورئانی وەرگێڕدراو بۆ زمانی ئیتاڵییان بەدیاری دەنارد بۆ یەکتری، ئاماری کتێبخانەکان دەڵێن کە لەیەك هەفتەدا بیست هەزار قورئانیان فرۆشتووە، کە ئەمەش ئارەزوویان دەردەخات بۆ شارەزابوون لەو دینەی ئەو هەموو قسە و باسەی لەسەر دەکرێت. (ڕۆژنامەی یەکگرتوو ژ ٣٧٣) .

دیکتاتۆرەکانی وڵاتە ئیسلامیەکان

دیکتاتۆریەت و پێشێل کردنی مافەکانی مرۆڤ، وا دەکات کە خەڵکی هەق و ڕاستیان لێ بشێوێ ئەگەر بۆ ماوەیەکیش بێت، بۆیە ڕۆژئاوا هەرچەند لای خۆیان جۆرێك دیموکراتی و سەروەری یاسا و پاراستنی مافی مرۆڤ هەیە، بەڵام بۆ وڵاتانی ئیسلامی بە ڕەوای نابینن، بۆ ئەوەی هەمیشە لەکاروان دوابکەون و مل ملانێ نەکەن لەگەڵ ڕۆژئاوادا، بەڕێوەبەری (تایم) ی ئەمریکی لە پەڕاوەکەیدا (سَفر آسیا) دەڵێ (دەبێت نیزامی دیکتاتۆری سەربازی لەوڵاتە ئیسلامیەکاندا دروست بکرێت، بۆ ئەوەی ئیسلام دەست نەگرێتەوە بەسەر ئوممەتی ئیسلامدا و نەتوانن ڕووبەڕووی ڕۆژئاوا و شارستانیەکەی و ئیستعمارکردنەکەی ببنەوە، هەرچەندە ئەبێ ئەوە لەبیر نەکرێ

کەجاروبار مۆڵەتێکیان بدرێ هەناسەیەك بدەن تاوەکو لەژێر فشاری زۆردا نەتەقنەوە!).

ئەمە بێجگە لەوەی چەندیان بۆ کرابێ وڵاتە ئیسلامیەکانیان لاواز کردووە بۆنموونە: ئەندەنوسیا توانی ببێ بەیەکێك لەو شەش دەوڵەتەی جیهان کە فرۆکەی بازرگانی لەجیهاندا بەرهەم بهێنێ، بەشێوەیەکی زۆرچاك و بەنرخێکی هەرزان، کە ئەمەش بووە هۆی ئیفلاس کردنی کۆمپانیا مونافیسەکانی بۆیە بەپیلانێکی ژەهراوی کەوتنە دابەشکردنی ئەندەنوسیا و تەیموری رۆژهەلاتیان لێ دابڕی و ئاژاوەی زۆری تریان بۆ نایەوە، لەلایەکی تریشەوە تووشی داڕووخانی ئابوریان کردو مالیزیاشیان بەهەمان دەرد برد. (ل٩٣،٣٢٥ المعجزة المتجددة).

موسڵمانانی ئاسیای ناوەڕاست

رێژەی موسڵمانان لەئاسیای ناوەڕاستدا، پێش شۆڕشی ئۆکتۆبەری ساڵی ١٩١٧ نزیکەی (٩٨٪) بوو، کاتێك شۆڕش هەڵگیرسا، (لینین) سەرکردەی شۆڕشەکە لە ٢٢ ی نوفمبری ١٩١٧دا یەکەم بەیاننامەی ئاڕاستەی موسڵمانەکان کرد، کەتیایا دەڵێت:

(ئەی موسڵمانانی روسیا، ئەی تەتەری فۆڵگاو قرم، ئەی (قرقیز) و دانیشتوانی سیبریا و تورکستان، ئەی دانیشتوانی قەوقازی پاڵەوان و هۆزەکانی شیشانی شاخە گەردن کەشەکان، ئەی ئەوانەی کە مزگەوتەکانتان روخێنرا و پەرستگاکانتان کاول کرا و، قەیسەرەکان قورئانەکانیان دڕاندن و دژایەتی ئاینەکەتانیان کرد و زمان و کەلتور و رۆشنبیریتانیان لەناوبرد، شۆڕش بکەن و راپەڕن لەپێناوی ئاین و قورئان و ئازادی خواپەرستیتاندا، ئێمە لێرەوە رای دەگەیەنین رێزمان بۆ ئاین و مزگەوتەکانتان. عادەت و تەقالیدتان ئازادە و کەس ناتوانێ دەستی بۆ بەرێت، ژیانی ئازادی سەربەخۆتان بنیات بنێن، بەبێ هیچ بەربەستێك کە ئەوەش هەقی خۆتانە!. داواتان

لێدەکەین پشتگیری شۆڕش بکەن، چونکە بۆ ئێوەیە و لەپێناوی ئێوەدایە) (ل ٣٢٠ سەرچاوەی پێشوو) .

پاش ئەوەی شۆڕشەکە سەرکەوت، پەیمانەکانی خۆیان نەبردە سەر بەرامبەر موسڵمانەکان، لەبەرئەوەی لەبنەڕەتدا شۆڕشەکە دەستی جوولەکەی تێدابوو، ئەندامانی سەرکردایەتی شۆڕش حەڤدەکەس بوون، چواردەیان جوولەکەبوون، سیانەکەی تریشیان ژنیان جوولەکە بوو، سەرەنجام رووی ناشیرینی خۆیان دەرخست و بەئاگر و ئاسن رووبەڕووی موسڵمانان بونەوە، نزیکەی سی و دووهەزار مزگەوتیان داخست و، بیست و دووهەزار قوتابخانەی ئیسلامییان قەدەغەکرد و بەملیۆنەها کەسیان کوشت و دەربەدەرکرد.

لەساڵی ١٩٢٢زدا بەهۆی ئابڵۆقەی ئابورییەوە دووملیۆن موسڵمانی تەتەری (قرم) برسێتی رووی تێکردن و سەد هەزاریان مردن.

دانیشتوانی قرم لە (پێنج ملیۆن) ەوە لەساڵی ١٩٢٢ دا بوون بەیەك ملیۆن لەساڵی ١٩٤٠زدا، بەردەوام ستالینیش دەربەدەری کردن تا موسڵمانی لەناوچەکەدا نەهێشت.

تورکستانیش بەهەمان شێوە لەساڵی (١٩٢٢ ـ ١٩٣٢) زیاتر لە ٣ ملیۆن موسڵمانی تورکستان مردن بەهۆی برسێتی و رەشە کوژییەوە، تەنانەت لەبرساندا گۆشتی مردوویان دەخوارد، ئەمەش کەبەچیرۆکێك باسکراوە بەکوردی بەناوی مردوو خۆرەکانەوە.

دیارە موسڵمانانیش بێدەنگ دانەنیشتن و نزیکەی (٢٥) شۆڕشیان بەرپاکرد لەساڵی (١٩٢٠) ەوە تا ساڵی (١٩٨٠) (ل ٢٢ شمس الاسلام) .زانایان و پیاوانی ئایینی زیندە بەچاڵ دەکران، یان لەسیبریا و ناوچە دووردەستەکاندا بۆ دەیان ساڵ بەند دەکران، دەڵێن نزیکەی پەنجا هەزار زانای ئاینی کوژران و لەگۆڕی بەکۆمەڵدا ناشتویانن.

تا ساڵی ١٩٣٥ بزوتنەوەی جیهاد (الباشمس) یان لـەناوبرد لەئاسیای ناوەڕاستدا و تەفر و تونایان کردن.

شێخ (عبدالغفور) لەشاری بوخارا دەڵێ: (یـەك لەسـەر پێنجـی دانیشـتوانی بوخـارا کوژران، هەرچـی زانـای ناوچـەکە هەیـە شـەهیدکران، تـاوای لێهـات خەڵکەکـەی زیـاتر لەهەموو ناوچەکانی تر بێئاگابون لەدین) (ل ٣٢٢ المعجزة المتجددة).

ڕووخانی شیوعیەت

پاش زیاتر لەحەفتا ساڵ زوڵم و ستەم، بیری شیوعیەتی نەگونجاو لەگەڵ فیترەتـدا، هەرەسی هێنا و خۆیان و بیروبۆچوونی چەوتیان چوونە زبڵدانی مێـژووەوە، ڕۆژنامـەی (نیوز ویك) بەگەورەیی لەسەر لاپەڕەی یەکەمی وتەیەکی پاپای بڵاوکردەوە کە دەڵـێ: (مارکس و لینین، ئێستا پاش ڕووخـانی ئیشـتراکیەتی جیهـانی بۆشـاییەکی گـەورەیان بەجێهێشتووە بۆ (محمد) ، بۆیە کەنیسە بەهەموو توانایەوە دەیـەوێ ڕێـی لێ بگـرێ لەرووسیا وچ لەوڵاتە ئیسلامیەکاندا) ل ٢٢١ سەرچاوەی پێشوو.

مژدەدەران بەفەرمانی فاتیکان کەوتنە بڵاوکردنەوەی ئینجیـل و هـەموو هـەوڵێکیان خسـتە گـەڕ بـۆ ئـەوەی ئیسـلامەتی سـەرکوتکراو لەرووسـیا و وڵاتـەکانی تـری ژێـر چـەپۆکیدا جـارێکی تـر سـەرهەڵنەداتەوە، تـەنها لـە (اذربیجـان) دا، بیسـت ڕێکخـراوی مژدەدەرەکان خـەریکن بـۆ ڕاکێشـانی خـەڵکی بـەرەو گـاورێتی و، بـۆ ئـەم کارەشـیان ئینجیلیان وەرگێڕا بۆ (١٦١) لەهجە و زمانی ناوچەکە. (ل ٢٢٤ سەرچاوەی پێشوو) .

خەباتی ژێر زەمینی موسڵمانان

لەروسیا و ناوچـەکانی ژێـر دەسـتیدا بۆمـاوەی حـەفتا سـاڵ زانایـان و خواناسـان، باوکان و دایکان، ژێر بەژێر و بەدزیەوە، لەناو ژێرخان و شوێنی شاراوە و نـەزانراودا،

قوتابیـان پێدەگەیانـد و دەسـت بەدەسـت ئـاڵای ئیمـان و ئیسـلامەتیان بەیـەکتری دەگەیاند.چیرۆك و بەسەرهات و مێژووی ئەو گەلە چەوساوە و ستەم لێکراوە، بەدەیان هەزار لاپەڕە تەواو نابێ وتەنها دوونموونە باس دەکەم:

نموونەی یەکەم:

دووکەسی خەڵکی یەمەن بۆ مەشقی سـەربازی و خوێنـدن دەچـنە روسـیا و لـەوێ لەبەرئەوەی لەوڵاتی غەریبین و کەس نایانناسێت و بڕواکەشیان لاواز بوو، بڕیار دەدەن بێ دڵی خۆیان نەکەن و سڵ نەکەنـەوە لـەکاری بەدڕەوشـتی. بۆیـە هەرچاودەگێڕن و لەفرسەت دەگەڕێن. رۆژێك کچێکی جـوان دەبیـنن لـەدوورەوە ئاماژەیـان بـۆ دەکـات و ئەمانیش بەخۆشیەوە ئەم جادە و ئەو جادە شوێنی دەکەون، تا دەگەنە ماڵێـك، کچـە دەچێتە ژوورەوە و یەکێکیشیان لەپێشدا دەچێتە ژوورەوە و گوایە ئەگـەر وەزعەکـەی بەدڵ بوو، هیچ مەترسیەك نەبوو ئـەوی تـریش بەدوایـدا بچێت،کە یـەك بـەدوای یەکدا چـوون لـەناو حەوشـە و باخێکـدا پیرێـژنێك دانیشـتبوو، کـەلای پیرێژنەکـە دانیشـتن، کچەکەی ئاماژەی بۆ کردبوون و ئیغرای کردبوون بە جلێکـی سـەرتا پۆشـەوە و بـەدوو پەرداخ شـەربەتەوە زۆر بەشـەرمەوە هـات و شـەربەتەکەی پێشـکەش کـردن و بـەجێی هێشتن.

پیرێژنەکە لێی پرسین: ئێوە خەڵکی کوێن؟

وتیان: خەڵکی یەمەنین.

وتی: یەمەن. یەمەن. زۆر چاکە، ئنجا بەچاوی پڕ ئەسرینەوە وتی: کوڕەکانم ئێمـە لەم وڵاتەدا مـەحرومین لـەفێربوونی ئیسـلامەتی و چـاومان گێـڕاوە کەسـێکمان دەسـت بکەوێ عـەرەبی بزانـێ و لێـی ئـەمین بـێن و خەبـەرمان لێنـەدات، بۆیـە کـە کچـەزاکەم هەستی بەزمانی عەرەبی ئێوە کردبوو لەو ڕێگاویانەدا کەهاتووچۆتان دەکرد، بەوفێڵـە

بانگمـان کـردن، تـاخۆم و ئـەو کچـە زایـەم و ئـەو منالآنـە، فێـری قورئـان خوێنـدن و نوێژکردن بکەن.چونکە بەڕاستی کاتی خۆی باووباپیرانی ئێـوە ئیسـلامەتیان بـۆ ئێمـە هێناو لەپێناویدا شەهید بوون.

ئەو دووبرادەرە هەروەك لەبانێك بەریاندەیتەوە، لـەجێی خۆیـان سـڕ بـوون، ئـەمان بۆچـی هـاتن و ئـەویش داوای چـیان لێـدەکات، سـەرەنجام ئـەم رووداوە وای لێکـردن تەوبەبکەن و پابەندبن بەفەرمانەکانی خواوە (ل ٢٢٨ المعجزة المتجددة).

نموونەی دووەم:

ئەفسەرێکی رووسی لەسەر کەشتیەکی سەربازی رووسی لەعەدەن، بەدزیەوە داوا لەکرێکارێکی یەمەنی دەکات، کە ئەگەر قورئانێکی هەیە بۆی بهێنێ، ئەویش لای سەیر دەبێـت و بۆبـەیانی قورئـانێکی بچـوك دەبـات بـۆی، ئەفسـەرەکە قورئانەکـەی لێـوەردەگرێو چـەند جـار ماچـی دەکـات و دەیخاتـە سـەر سـەری و دوایـی دەیداتەوە،ئـەویش دەڵـێ قوربـان هـەڵی گـرە بـۆ خـۆت، ئەفسـەرەکە بەچـاوی پـڕ فرمێسکەوە دەڵێ: ئەگەر پێم بزانن و ئەو قورئانەم پێ بگرن هـەڵم دەواسـن. (هـەمان سەرچاوە) .

هەستانەوەی موسڵمانانی روسیا

لەدوای ساڵی (١٩٩٠) ەوە کە فشار لەسەر موسڵمانان کەم بۆوە، وتارخوێنی یەکەم نوێژی هەینی مۆسکۆ لەبارەی هەستانەوەی موسڵمانان و رابوونی ئیسلامیەوە دەڵێت: لەسـەدا پـەنجای خـەڵکی کـە شـیوعیەکان دەیانوویسـت مێشـکیان داشـۆرن، بـەهۆی رابوونی ئیسلامیەوە روویان کـردەوە مزگەوتـەکان و دوای حـەفتا سـاڵ ئیلحـاد و دوور لەخوایی لەیاریگایەکی گەورەدا گەنجەکان بانگیاندا و نوێژی تەراویحیان کرد.

لەتەتەرستان (٧٠٠) مزگەوت دروستکراوە و چاککراوەتەوە، لەداغستان زیاتر لە (٣٠٠) مزگەوت و (٨٢٠) قوتابخانەی ئایینی و (٤٠٠) ئەڵقەی قورئان لەبەرکردن کراونەتەوە.

لەتورکمانستان (٢٤٠) مزگەوت کراونەتەوە کە هەریەکەشیان قوتابخانەیەکی قورئان لەبەرکردنی لەگەڵدایە.

لەکازاخستان (٥٠٠٠) مزگەوت و (٢٠٠) قوتابخانەی ئایینی کراونەتەوە. لە خۆشی سەرفرازی و رزگاربوون لەچەپۆکی خوانەناسان و هەڵمژینی هەوای ئازادی، کۆمەڵێك موسڵمان لەشیشان و روسیاوە بڕیاریاندا، بەپێ بچن بۆ حەج، وەك لاسایی کردنەوەیەك بۆ هەوڵ و رەنجی باوباپیرانی موسڵمانیان.

ئەم گەرم و گوڕیەی موسڵمانان و پەیرەوی کردنەیان بۆ ئاینی خوا وای لەسەرۆکی حیزبی شیوعی گاجیکستان کرد کە بڵێ (بەراستی سەیرە! چۆن ئەمە روودەدات، پاش ئەو هەمووەی کەفێرمان کردن لەقوتابخانە حیزبیەکاندا و، پاش ئەو هەمووەی کە کوشتمان و، پاش ئەو هەموو پارەیەی کە خەرجمان کرد بۆ دوور خستنەوەیان لەئاینەکەیان) ل ٣٣١ (المعجزە).

تۆڵە و سزای خودا

خوای گەورە لەناووسیفاتە پیرۆز و بەرزەکانی (الجبار) و (المنتقم)ە، خوا بەدەسەڵاتە و تۆڵەسێنە، خۆی دەفەرمووێ:﴿ وَلَا تَحْسَبَنَّ اللَّهَ غَافِلًا عَمَّا يَعْمَلُ الظَّالِمُونَ إِنَّمَا يُؤَخِّرُهُمْ لِيَوْمٍ تَشْخَصُ فِيهِ الْأَبْصَارُ (٤٢) مُهْطِعِينَ مُقْنِعِي رُءُوسِهِمْ لَا يَرْتَدُّ إِلَيْهِمْ طَرْفُهُمْ وَأَفْئِدَتُهُمْ هَوَاءٌ (٤٣)﴾ ابراهيم.

واتە: واگومان مەبەن کە خوا بێ ئاگایە لەوکارو کردەوەیەی ستەمکاران دەیکەن، بەراستی خوا سزاکەیان دوا دەخات بۆ رۆژێك کەچاوەکانیان تیایدا ئەبڵەق دەبن

(هەرچەند جاری واش هەیە لەدنیاداسزاکەیان بۆ پێش دەخات) ، بەپەلەو شپرزەییەوە دێن، سەریان بەرزکردۆتەوە و لەترسا چاو ناتروکێنن، دڵەڕاوکێیانە و دڵ و دەروونیان بەتاڵە و هیچ حاڵی نین.

خوای گەورە مرۆڤی سەرپشک کردووە و مۆڵەتێکی داوەتێ، بۆیە سزاکەی بۆ دەخاتە قیامەت، ئەمەش هەر میهرەبانییە، بەڵکو پەشیمان ببنەوە، جاری واش هەیە خوای گەورە بەشێك لەسزاکەی بۆ دەنێرێ بەڵکو بگەڕێنەوە.

رووسیا خوا رووسیای کرد و تووشی داڕووخانی ئابووری و پچڕاندنی شیرازەی کۆمەڵ و هەزارەها کێشەی تربوو، دەڵێن چل ملیۆن کەسیان هەژارونەدارن، ئەمە بێجگە لەوەی کە هەر جارەی لەلایەکەوە کونی تێدەبێت، ژێر دەریاییە ئەتۆمیەکەی نقوم بوو بەسەرنشینەکانیەوە و ئەم دەستەوسان بوو هیچی بۆ نەکراو، وێستگەی ئەتۆمی (چرنۆبل) ی هەناسەیەکیدا و لەچەند چرکەیەکدا سەدوبیست هەزار کەسی کوشت و تائێستاش زیانی بەردەوامی هەیە بۆ رووسیا و وڵاتانی دەوروبەریشی.

ئەمەریکاش زریان و تۆفان ساڵانە بەملیارەها دۆلار زیان دەدەن و ئەم تەقینەوانەی دوایش بەدەیەها ملیار زیانی دا لەئابووری ئەمەریکا ئیتر هەرکەس پێی هەستابێ و هەرچۆن بێت، تۆڵەیەکی خواییە بەرامبەر ستەم و زۆرداری ئەمەریکا بەرامبەر گەلانی جیهان ئەگەر بەخۆیان بزانن.

تورکیاش بەهەمان شێوە، وازی لەئیسلام هێنا و رووی کردە رۆژئاوا بەڵکو پێش بکەوێت، کەچی یەکێتی ئەوروپا هەر رۆژەی بیانوویەکی پێدەگرێ و هەرچی دەکات لەیەکێتیەکەیان وەری ناگرن! باری ئابووریشیان رۆژ بەرۆژ روو لەداڕووخانی زیاترە و هەرچەندە پارەش قەرز دەکەن لەسندوقی نێودەوڵەتی، لەباری شڵۆق و خراپیان قوتار نابن..

لەقاعیدەی بەحریەکیاندا، ئاهەنگێك گێڕدرا کە نزیکەی سی جەنراڵی تورکی و سی جەنراڵی ئەمەریکی وسی جەنراڵی ئیسرائیلی تیایا بەشداریان کردو، ئافرەتانی سەماکەر و گۆرانی بێژیش لەگەڵ مەی خواردنەوەدا ئاهەنگەکەیان گەرم کردبوو.

ئالەم کاتەدا جەنراڵێکی تورکی داوای لە (نقیب) ێکی تورکی بەردەستی کرد کە قورئانێك بهێنێ، کەهێنای وتی: بخوێنە، ئەویش هەندێکی خوێند و پاشان وتی: تەفسری بکە، وتی: نازانم.. جەنراڵەکە قورئانەکەی لێوەرگرت و دڕاندی وفڕێی دایە بەر پێی سەماکەرەکان و وتی: کوا خوا دەڵێ قورئان دەپارێزم، دەبابێت بیپارێزێ.

(نەقیبەکە) رای کردە دەرەوە، لەوە دەچوو ئیمان لەدڵیا بووبێ و بەدەم خۆیەوە دەیووت خوا غەزەبمان لێ دەگرێ. ئەوەندەی نەخایاند (قاعیدەکە) هەر هەمووی بەجەنراڵەکان و پاسەوانەکان و میوانەکانەوە، کەنزیکەی سێ هەزار کەس دەبوون نغرۆی زەوی بوون و بوومەلەرزەیەی کورتی چەند چرکەییان بەس بوو کە پەندی ئەوانیش و هەموو ئەو ملهوڕانەش دابدات کەلەخوا یاخی دەبن.

ئەم رووداوەش رۆژنامە تورکیەکان باسیان کرد و، ئەو (نقیب) ەش، خوا رزگاری کرد، بەهۆی ئەوەی کەپێش رووداوەکە بەپەلە هۆڵەکە و ناوچەکەی بەجێهێشت و دوایی ئەم هەواڵ و باسانەی گێڕایەوە.

ئەم بومەلەرزەیە (٥٠) چرکەی خایاند و (٤٥) هەزار کەسی کوشت و بریندارکرد، وە (٢٠٠) هەزار کەسی ئاوارەکرد، وەنزیکەی (٢٥) ملیار دۆلار زیان کەوت لەتورکیا و گەورەترین شاری پیشەسازی وێران بوو کەلەسەدا حەفتای کەل و پەلی ناردنە دەرەوەی لێ بەرهەم دەهات. (مجلة الاسرة عدد ٧٦/ ١٤٢٢هـ) .

قورئان دەفەرموێت: ﴿وَلَا يَزَالُ الَّذِينَ كَفَرُوا تُصِيبُهُمْ بِمَا صَنَعُوا قَارِعَةٌ أَوْ تَحُلُّ قَرِيبًا مِنْ دَارِهِمْ حَتَّى يَأْتِيَ وَعْدُ اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ لَا يُخْلِفُ الْمِيعَادَ (٣١) وَلَقَدِ اسْتُهْزِئَ بِرُسُلٍ مِنْ قَبْلِكَ فَأَمْلَيْتُ لِلَّذِينَ كَفَرُوا ثُمَّ أَخَذْتُهُمْ فَكَيْفَ كَانَ عِقَابِ (٣٢) ﴾ الرعد

واتـه: بـەردەوام ئەوانـەی کـافر و بێبـاوەڕن، بـەهۆی خراپەیانـەوە تووشـی بـەڵاو موسیبەت و تێسرەواندن دەبن، خۆیان یـان دەرودراوسـێیان هـەتا بـەڵێنی خـوا دێتـە دی، بەڕاستی خوا پەیمانی ناشکێنێت و دەیهێنێتە دی.

ئەی پێغەمبەر (د.خ) ئەگەر خوانەناسان گاڵتە دەکەن بە تۆ و بەئاینەکەت، خەفەت مـەخۆ، چـونکە سوێند بـەخوا بەڕاسـتی گاڵتـەکراوە بەپێغەمبـەرانی پـێش تـۆش، جـا ماوەیەك مۆڵەتم دانێ و پاشان خەشم و قینم لێگرتن، جا چۆن تۆڵەیـەك بـوو تۆڵەکـەم (ئەوە مێژوو کێ دەیەوێ باسەیری ئاسەواریان بکات!).

تێبینی:

باری ئابووری داڕووخـاوی تورکیـا لەئامارەکانـدا دەردەکـەوێت کـە دەڵـێن: قـەرزی دەرەکـی تورکیـا لەسـاڵی ١٩٨٠دا (١٥,٧) مليـار دۆلاربـوو، کەسـاڵی یـەك مليـار دۆلار سووی ئەدا لەگەڵ دانەوەی قەرزەکەدا، لەساڵی (١٩٩٩) دا ئەو قەرزە دەرەکی یە بـوو بە (١٠٠) مليار و ساڵانەش (٥) مليار دۆلار سووی ئەدا لەگەڵ دانەوەی قەرزەکەدا.

قەرزی ناوخۆی تورکیاش لەسـاڵی ١٩٨٠دا (٧,٩) مليـار دۆلاربـوو، لەسـاڵی ١٩٩٩دا بوو بە (٦٣,٢) مليار.

لەبیست ساڵی رابردوودا تورکیا (٤٢٧) مليـار دۆلاری داوەتـەوە بەقـەرزدا کـەبڕێکی باشـی سـووە زیادەکەیـە کـە ئـەبێ بیـدات و هەرچـی دەکـات رزگـاری نابێـت لێـی، تائێستاش قەرزی ناوخۆی و سووەکەی لەسەدا نـەوەد و پێنجـی وارداتـی بـاجی مـیری دەبات کە کۆدەکرێتەوە.

زیـادەڕۆیی و خراپـی حکومـەت بووەتـە مایـەی بـەفیڕۆدانی (١٩٥,٣) مليـار دۆلار لەدەساڵدا واتە، لە (١٩٩٠ ـ ٢٠٠٠) .

نزیکەی سەد ملیار دۆلاریش دزراوە لەبانقەکاندا بەناوی قەرزدان بە بازرگان و کۆمپانیا وەهمیەکان، کە ئەوانەی قەرزیان دەکرد خۆیان و پارەکانیان رایان دەکرد بۆ دەرەوە (وەرگیراوە لەوتاری الازمة الاقتصادية التركية / اورخان محمد علي) .

(بەهاتنی جەماعەتی ئەردۆگان وڵات بەرەو پێشکەوتن هەنگاوی ناو هەموو قەرزەکانیشیان دایەوەو ئێستا دەتوانن خۆیان قەرز بدەن، لە ئۆردۆگانیان پرسی چۆن توانیتان ئەوەبکەن، وتی: ئەوەمان بۆکرا چونکە من دز نیم و سیاسەتم بۆ خواو بۆگەلەکەم کردووە... وا ئێستاش ٢٠١٤ کە بەم نووسینەدا دەچمەوە ئەردۆگان هەڵبژێردرا بەسەرۆك کۆماری تورکیا).

وریابە دڵت گەرد نەگرێت!

دوژمنانی هەق و راستی هەر لەدێر زەمانەوە خەریکن کە گومان بخەنە دڵی بڕوادارانەوە بۆ ئەوەی ساردیان بکەنەوە وبڕواکەیان لەق بکەن. بۆ نموونە:

زەیدی کوڕی حاریثەی خۆشەویستی پێغەمبەر (د.خ) لەماڵی خۆشەویستدا گەورەبوو، کاتێك جەنگی (موئتە) هاتە پێشەوە، خۆشەویست (د.خ) سێ سەرکردەی دیاری کرد و فەرمووی: با زەید سەکردایەتی سوپاکە بکات، ئەگەر ئەو شەهید بوو با جەعفەری کوڕی ئەبوتالیب ببێتە سەرکردە، ئەگەر ئەویش شەهید بوو با عەبدوللای کوڕی رەواحە ببێتە سەرکردە و پێشەوا.

کە ئەم دەنگ و باسە بڵاوبۆوە، جوولەکەیەك هاتە خزمەت خۆشەویست (د.خ) وتی: ئەی (ابا القاسم) ئێمە لەپەڕاوەکانماندا هاتووە ئەگەر پێغەمبەرێك چەند سەرکردەیەك دابنێ بۆ جەنگێك مانایوایە دەزانێ کە دەکوژرێن.

خۆشەویست (د.خ) خوا خستبویە دڵیەوە کەچی دەبێت، بەڵام هەرچی بەجوولەکەکە بووتایە کێشە دروست دەبوو، بۆیە هیچی وەڵام نەدایەوە. پاشان

جووله‌كه‌كه چووه لای زه‌ید و وتی: ئه‌زانی ئه‌گه‌ر پێغه‌مبه‌رێك چه‌ند سه‌ركرده‌یه‌ك دیاری بكات بۆ جه‌نگێك ئه‌وا مانای وایه ئه‌و سه‌كردانه شه‌هید ده‌بن، ئنجا یان ئه‌وه‌تا پێغه‌مبه‌ره‌كه‌تان راسته پێغه‌مبه‌ره و ئێوه ده‌كوژرێن، جاكه‌وابوو بچۆره‌وه لای ماڵ و منالّت و دوا خواحافیزی بكه، ئیتر نایان بینیته‌وه، ئه‌گه‌ر ئه‌وه‌ش نه‌هاته دی مانای وایه محمد پێغه‌مبه‌ر نیه !

زه‌ید له‌مه‌به‌ستی گلاّوی جووله‌كه‌كه تێگه‌یشت و زانی ده‌یه‌وێ دڵی ساردبكاته‌وه و بیخاته گومانه‌وه، بۆیه به‌باوه‌ڕی پته‌وه‌وه وتی: من شایه‌تی ئه‌ده‌م كه ئه‌و پێغه‌مبه‌ری خوایه و ناگه‌ڕێمه‌وه و سه‌ر له‌ماڵ و منالّم ناده‌م و پشت به‌خوا ده‌به‌ستم، چی ده‌بێت با ببێت !

به راستی دڵ دامه‌زراوی ودڵنیایی مه‌سه‌له‌یه‌كی گه‌وره‌یه بۆیه خۆشه‌ویست (د.خ) هه‌میشه ده‌یفه‌رموو: (اللهم يا مقلب القلوب ثبت قلبي على دينك) .

مرۆڤی بڕوادار ئه‌بێ به‌رده‌وام له‌هه‌وڵدابێت بۆ پته‌وكردنی بڕواكه‌ی و، ئه‌بێ شاره‌زابێ له‌ئاینه‌كه‌ی بۆ ئه‌وه‌ی دوژمنان زه‌فه‌ری پێ نه‌به‌ن، جا بۆ زیاتر به‌رچاو رۆشنی و دڵنیایی باسی هه‌ندێ لابه‌نی ئیعجازی قورئانی ده‌كه‌ین، كه‌ته‌واوكه‌ره بۆ ئه‌و باسانه‌ی كه‌له‌په‌ڕاوه‌كانی تردا ئاماژه‌مان پێكردووه.

ئاشكرایه ئه‌م قورئانه موعجیزاتی و عه‌جایباتی ته‌واو نابن، هه‌روه‌ك پێغه‌مبه‌ر (د.خ) له‌باره‌ی قورئانه‌وه ده‌فه‌رموێت: (ولاتنقضي عجائبه) .

جا ئه‌و باس و ئاماژه زانستیانه‌ی قورئان هه‌قمانه بیخه‌ینه روو وه‌ك هۆكارێكی چاكی بانگه‌واز بۆ دینی خوا و هه‌قه لێی بێ ده‌نگ نه‌بین. هه‌روه‌ك دكتۆر مارشال جونسون وتی له‌كۆنگره‌ی پزیشكی جیهانی هه‌شته‌مدا (ئه‌گه‌ر ئه‌م راستیانه‌ی له‌لایه‌ن زانایانی موسڵمانه‌وه پێشكه‌شكران لای ئێمه بوونایه، دنیامان هه‌ڵده‌ستانه سه‌رپێ و نه‌مان ده‌هێشت دانیشن، چۆن ئه‌م هه‌موو به‌ڵگه و نیشانه‌یه‌تان له‌لایه له‌باره‌ی راستی

پێغەمبەرەکەتانەوە و بێدەنگ دەبن؟) شایانی باسە دکتۆر مارشال راوێژکاری هەشتا کۆمپانیای دەرمانە لەجیهاندا. (ل ١٩٣ المعجزة المتجددة) .

١/ بەردە ڕەشەکەی کەعبە :

کاتێك ئیبراهیم (سەلامی خوای لێبێ) کەعبەی دروستکردەوە، بە (ئیسماعیل) ی فەرموو بگەڕێ، بەڵکو بەردێکم بۆ پەیدا بکەی کەلەبەردەکانی تر جیاواز بێت وبیکەم و بەنیشانە بۆ سەرەتای تەواف کردن بەدەوری کەعبەدا، ئیسماعیل چەند گەڕا بەردێکی وای دەست نەکەوت، کە گەڕایەوە لای باوکی بینی بەردێکی ڕەنگ جیاواز لەبەردەکانی تر هەیە پرسیاری کرد کە ئەو بەردەی لەکوێ بوو، ئیبراهیم فەرمووی: ئەو بەردە خوا لەبەهەشتەوە بۆی ناردووم.پێغەمبەرمان (محمد) یش (د.خ) ئاماژە بەوە دەکات لەفەرموودەیەکدا کە ئەو بەردە خوای گەورە لەئاسمانەوە و لەبەهەشتەوە ناردوویەتیە خوارەوە، هەروەك ئیمام ئەحمەد ریوایەتی کردووە.

ئینگلیزەکان بیریان لەوەکردەوە کە ئەفسەرێکی لێهاتوو بنێرنە ولاتی (مەغریب) تا فێری زمان و لەهجەی مەغریبی ببێت. ئەو ئەفسەرەش ناوی (ریچارد) بوو کە ناردیانە مەغریب بەچەند ساڵێك فێری زمانیان بوو. پاشان هێنایان بۆ میسر و بەکەشتی وەك حاجیەکی مەغریبی ناردیان بۆ حەج.

ئەو کاتە حەج وەکو ئێستا قەرەباڵغ نەبوو، لەفرسەتێك و لەکاتێکی شەووچۆڵیدا، بەئەڵماسێکی تایبەتی پارچەیەکی بچووکی لەبەردە ڕەشەکە کردەوە و لای خۆی شاردیەوە.

پاشان چوو بۆ سەفارەتی ئینگلیزی لە (جەدە) و ئەوانیش ئاهەنگێکی گەورەیان گێڕاو باڵوێزی ولاتەکانی تریشیان بانگ کرد. ئنجا لەرێی خۆیانەوە ئەفسەرەکەیان ناردەوە بۆ بەریتانیا و لەوێ لە (متحف) لەلایەن شارەزای جیۆلۆجی دکتۆر (ڕید) ەوە

لێکۆڵینەوەی لەسەرکرا، کاتێك ئەنجامەکەیان بە (ریچارد) وت کە ئەم بەردە بەردی سەرزەوی‌نیە و بەردێکی تایبەتە، لەهۆش خۆی چوو.

پاشان (ریچارد) پەڕاوێکی نووسی لەدووبەرگدا بەناونیشانی (رحلة الی المکة المکرمة) کەتیایا باسی یادەوەری خۆی دەکات لەم مەسەلەیەدا، کە چۆن پیلانێکی ئالەو جۆرەیان داناوە بۆ بەدرۆخستنەوەی فەرموودەی پێغەمبەر و سەرنەکەوتنیان لەوکارەدا، هەروەها لەبەرگی دووەمیشدا باسی ترسی خۆی دەکات لەخوا لەپاش دەرکەوتنی ئەو راستیە بۆی و موسڵمان بوو. (دکتۆر زەغلول النجار باسی کرد) .

ئاوی زەمزەمیش کە بەهەر نیەتێك بخورێتەوە خوا بەفەزڵی خۆی دەیهێنێتەدی و نەك هەر تینوێتی دەشکێنێ بەڵکو مرۆڤیش تێردەکات. ئەو ئاوە نزیکەی سێ هەزار ساڵە هەڵدەقوڵێ و بەردەوامە لەکاتێکدا رەنگە بیرێك یان کانی‌یەك دەساڵ، بیست ساڵ یان سەد ساڵ بربکات.

٢ / شوێنەواری گەلی عاد:

شوێنەواری هەندێ لەو گەلانەی کە قورئان باسی کردوون،هەر لەوکاتەوە زانراون و بینراون، وەك شوێنەواری گەلی (ثمود) ، کەلەرێی تبوك دا بوو، کاتێ موسڵمانان چوون بەرەو شام بۆ روو بەڕووبونەوەی رۆمەکان و خۆشەویست فەرمووی: بەگریانەوە بەلای دابڕۆن و لەئاوی ناوچەکەیان مەخۆنەوە و ئەوەش کەهەویری پێ شێلاوە بیدات بەوڵاخەکەی، ئەمەش بۆ ئەوەی دڵ و دەروونیان وشیاربێ و بترسن لەو غەزەبەی کە خوا لەوگەلەی گرتبوو، ئێستاش ئەو ناوچەیە ماوە و لەئاسەوار و شوێنەدێرینەکانی وڵاتی سعودیەیە و خەڵکی وەك شوێنێکی دێرین سەردانی دەکەن.

بەڵام شوێنەواری گەلی عاد کە قورئان لەچەند جێگایەکدا باسی کردووە، تا ساڵی ١٩٩٦ کەس جێ وڕێیانی نەدەزانی، قورئان دەفەرموێ: ﴿ الم تر كيف فعل ربك بعاد ارم ذات العماد التي لم يخلق مثلها في البلاد ﴾ واتە: ئایا نەتزانیوە پەروەردگاری تۆ چی کرد بەهۆزی عاد، کە ئەویش هۆزی (ارم) ە و خاوەنی پایەی بەرز و کۆڵەکە و نێرگەی درێژبوون، لەسەردەمی ئەواندا لەهیچ شارو شوێنێکدا کۆشك و تەلاری وەك ئەوەی ئەوان دروستنەکراوە.

مانگی دەستکردی ئەمریکی کەلەئاسمانەوە بەسەر ناوچەی (ربع الخالی) دا دەسوڕایەوە و لەقووڵی (١٠) م لەژێر خاکدا لێکۆڵینەوەی دەکرد، شێنەواری دوو جۆگەی ئاوی دۆزیەوە، پاشان مانگێکی دەستکردی تریان بۆ هەڵدا کە تاقولایی (٢٥)م لەژێر خاکدا لێکۆڵینەوەی دەکرد، سەرەنجام دۆزیانەوە ئەو دوو جۆگەی ئاوە دەڕژێنە ناو شوێنێکی گەورەوە کە بەدەوریا خانوو ئاوەدانی هەبووە، کە ئەویش پاشماوە و ئاسەواری گەلی عاد بووە.

بەهۆی رەشەبای (لم) ەوە داپۆشران و لەچەند رۆژێکدا لەناوچوون هەروەك قورئان هەواڵی داوە. بەم شێوەیە کە هیچ کەس لەپێش زەمانی خۆشەویستیشەوە ئەو هەواڵانەی نەزانیوە و، تا دەساڵ لەمەوبەر ئەو زانیاریانە شاراوە بوون.. ئێستاش کەلەسەر دەستی رۆژئاوادا دەدۆزرێتەوە بەڵگەیەکی حاشا هەڵنەگرەو کەس قسەی نامێنێ کە ئەم قورئانە لەخواوەیە و هەر ئەوە کە ئاگاداری نهێنی ئاسمانەکان و زەویە. (پرۆفیسۆر زەغلول النجار باسی کرد) .

کەشتیەکەی نوحیش لەسەر چیای جودی شوێنەواریان دۆزیوەتەوە و، ئەمەریکا لە ساڵی (٢٠٠١) بەهۆی مانگی دەستکردەوە لێکۆڵینەوەی لەسەر کردو، پاش دیراسەو لێکۆڵینەوەی زۆری زانایان ئاسەوای کەشتیەکەی نوحیان لەسەر شاخی جودی ۆزیەوە کەئەوەش موعجیزەیەکی گەورەی قورئانە کە شوێنی کەشتی نوحی ئاوا دیاریکردووە.

٣/ لەبارچوونی شاراوە و هەست پێنەکراو:

لەقورئاندا وشەی (غیض الماء) بەکارهاتووە لەسوورەتی (هود) دا، بۆ ڕۆچوون و نەمانی ئاوی لافاوو تۆفانەکەی زەمانی نوح سەلامی خوای لێ بێ، هەروەك دەفەرموێ:﴿ وَقِيلَ يَا أَرْضُ ابْلَعِي مَاءَكِ وَيَا سَمَاءُ أَقْلِعِي وَغِيضَ الْمَاءُ وَقُضِيَ الْأَمْرُ وَاسْتَوَتْ عَلَى الْجُودِيِّ وَقِيلَ بُعْدًا لِلْقَوْمِ الظَّالِمِينَ (٤٤)﴾ هود واتە: فەرمان درا بەزەوی ئاوەکەت بارۆبچێت بەناختدا، ئەی ئاسمان تۆش بابەس بێت و باران مەبارێنە، ئیتر ئاوەکە مژرایەوە و ڕۆچوو، فەرمانیش بەڕێکی و تەواوی ئەنجامدرا، کەشتیەکەش لەسەر کێوی جودی وەستاو لەنگەری گرت و وترا: دەك دووری لە بەزەیی خوا و تیاچوون بۆ بەرەی ستەمکاران.

هەمان وشە خوای گەورە لەقورئاندا بەکاری هێناوە لەبوارێکی تردا کە زۆر جیاوازە لەم بوارە و هەر لەزانینی خوادایە ئاوەها وشەیەك بەکاربهێنرێ بۆ مەسەلەیەکی شاراوە و نهێنی کەلەساڵی ١٩٧٧ دا زانایان دۆزیانەوە. قورئان دەفەرموێت ﴿اللَّهُ يَعْلَمُ مَا تَحْمِلُ كُلُّ أُنْثَى وَمَا تَغِيضُ الْأَرْحَامُ وَمَا تَزْدَادُ وَكُلُّ شَيْءٍ عِنْدَهُ بِمِقْدَارٍ (٨) عَالِمُ الْغَيْبِ وَالشَّهَادَةِ الْكَبِيرُ الْمُتَعَالِ (٩) سَوَاءٌ مِنْكُمْ مَنْ أَسَرَّ الْقَوْلَ وَمَنْ جَهَرَ بِهِ وَمَنْ هُوَ مُسْتَخْفٍ بِاللَّيْلِ وَسَارِبٌ بِالنَّهَارِ (١٠) ﴾ الرعد

واتە: خوا چاك دەزانێت بەوەی هەر مێینەیەك چی هەڵگرتووە لەسکیدا، هەروەها دەزانێت بەوەش کەدەپوکێتەوە و لەبار دەچێت و بەوەش کە زیاد دەکات و گەورە دەبێت، هەمووشتێك لای ئەو زاتە بەئەندازە و پێوانەیە، ئەو زاتە زانای نهێنی و شاراوەکانە، هەروەها زانای ئاشکرا و بینراوەکانیشە، زاتێکی زۆر گەورە و بەشکۆ و بڵند و پایەدارە. چونیەکە لای ئەوزاتە کەسێکتان قسە بشارێتەوە، یان بیڵێت و ئاشکرای بکات، هەروەها ئاگاداری ئەوکەسەیە کە لە تاریکی شەودا خۆی دەشارێتەوە، ئەوەش کەبە ڕۆژدا دەڕوا و ئاشکرا و دیارە.

لەساڵی (١٩٧٧) دا دووزانا بەناوی (روینسون) و (جانیس) سۆناریان کرد بۆ سێ ئافرەتی دووگیان کەلەسەرەتای مانگی سێیەمدا بوون و سکەکانیان دوانەبوون، پاش تەواوکردنی نۆمانگ و منداڵ بوونیان، چواردەیان دوانەیان بوو، یانزەیان یەکێیەك منداڵیان بوو، یەکێکیان کیسی کۆرپەلەکە هاتەدەرەوە و هیچی تیانەبوو، چواریشیان هیچیان نەبوو، کۆرپەلەکانیان پووکابوونەوە و لەلایەن رەحمیانەوە مژرا بوونەوە و هیچ ئاسەوارێکیان بەجێ نەهێشتبوو) .

لەساڵی (١٩٧٩) دا زانایەك بەناوی (فارما) هەمان ئەنجامی دەستکەوت، وەئەمەشیان ناو نا (الاجهاض الخفي) واتە لەبارچوونی نهێنی و شاراوە. لێرەوە تێدەگەین کە قورئان بۆچی وشەی (وما تغيض الارحام) بەکار دەهێنێ، بەمەرجێ عەرەب بەهیچ جۆرێ ئەم وشەیەی بۆ مەسەلەی (رەحم) بەکارنەهێناوە..

بەڵێ زمانی عەرەبی ئەوەندە دەوڵەمەندە، کە هەندێ زانا وەك دکتۆر عبدالصبور شاهین، وشەکان و رەگەکانی زمانی عەرەبی لە (لسان العرب) و پەڕاوەکانی زماندا ژمارد و پاشان لەگەڵ وشە بەکارهاتووەکانی قورئاندا بەراوردی کردن بۆی دەرکەوت کە قورئان یەك لەسەرچلی زمانی عەرەبی بەکارهێناوە.

جا بەڕاستی لەزمانێکی ئاوا دەوڵەمەندا هەڵبژاردنی وشەیەك کەلەلایەك بۆ نەمانی ئاوی تۆفان و لافاو بەکارهاتبێ و دوایی لەبواری کۆرپەلەناسی و رەحم دا بەکارهێنرابێ و تەواو و لەسەدا سەدیش لەلایەنی زانستیەوە وشەکە ماناکەی بۆی بەکارهاتووە بپێکێت، موعجیزەیە و هەر لە عیلمی خوادا هەیە کە هەر خۆی (عالم الغيب والشهادة)یە..

(گۆڤاری الاعجاز العلمي في القران والسنة ژمارە (٥)) .

٤/ کوڕ یان کچ:

مامۆستا (عبدالمجید الزندانی) دەڵێت: دەگەڕاین بەدوای مانای ئەم فەرموودەیەی خۆشەویستدا (د.خ) کە (ابن کثیر) گێڕاویەتیەوە و دەفەرموێ: (اذا علا ماء الرجل ماء المرأة أذکرا باذن الله، واذا علا ماء المرأة ماء الرجل انثا باذن الله) .

(واتە: ئەگەر ئاوی پیاو سەرکەوت بەسەر ئاوی ژندا، نێرینە ئەخولقێ بەئیزنی خوا، وە ئەگەر بەپێچەوانەشەوەبوو مێیینە دەخولقێ بەئیزنی خوا..) .

دووسێ ساڵ لەمەوبەر لەزانکۆکانی فەرەنسا و بەریتانیا و ئەڵمانیا و ئەمەریکا و یابان پرسیارمان دەکرد وەلآممان چنگ نەدەکەوت.

پاشان بیستمان کە شتێك هەیە لەجیهانی گیانلەبەراندا، گوایە زانایان بۆیان دەرکەوتووە کە ئیفرازاتی نێرینە تفتە و هی مێیینەش ترشە و، کاتێ بەیەك دەگەن (واتە تۆوی نێرینە و هێلکەی مێیینە) ئەگەر ترشیەکە زاڵ بوو ئەوا ئەو تۆوەی دەچێ بۆ هێلکە کە مێیینەی پێ دەخولقێ، وە ئەگەر تفتی زاڵ بوو ئەوا ئەو تۆوە یە دەچێ بۆ هێلکەکە و دەیگاتێ کەنێرینەی پێ دەخولقێ. ئەمەشیان لە فەڕەنسا تاقیکردەوە لەسەر مانگا.

لەکۆنگرەی پزیشکی زانکۆی (مەلیك فەیسەڵ) لە (دمام) کە زانا ناودارەکانی جیهان ژمارەیەکی زۆریان ئامادەبوو بوون، پێیان وتین، یەك کەس دەتوانێ وەلآمی ئەو پرسیارەتان بداتەوە کە ئەویش (پرۆفسۆر سعد حافظ مسلم) ی مصریە کەلەئەمەریکا دادەنیشێ.

لەکۆنگرەکەدا بەخزمەتی ناوبراو گەیشتین و زانیمان کە بەڕێزیان دامەزرێنەری زانستێکی نوێیە لەجیهاندا بەناوی (زانستی نەزۆکی لای پیاوان) وەزانیمان کە بەڕێوەبەری دوو گۆڤاری زانستیە لەئەمەریکا و (٣٤) پەڕاوی هەیە و نزیکەی دەساڵە

خەریکە و لێکۆڵینەوە دەکات لەسەر پەیوەندی نێوان ئاوی پیاو و ئافرەت بەمیکرۆسکۆبی ئەلکترۆنی و کۆمپیوتەر. وە بەقەدەری خوا رێی کەوتووە لەو مەسەلەیەی کە ئێمە بەدوایدا دەگەڕێین و لەفەرموودەکەدا باسکراوە. کە ئەوەش راستیەکەو سەد لەسەد تەواوە و، پێی وتین ئەوەنهێنیەکی زانستیە و تا ئێستا بڵاونەکراوەتەوە، تا زانکۆ رێمان نەدات ناتوانین رای بگەیەنین بەجیهاندا. بەڵام لەبەر ئەوەی ئێوە هەوڵتانداوە و بەدوای ئەم راستیەدا گەڕاون بۆیە ئەم نهێنیەم لا درکاندن. (پەڕاوی _ انت تسأل الشيخ الزنداني يجيب).

٥/ سوێندێکی گەورە بەئاسمان و ئەستێرە:

قورئانی پیرۆز دەفەرموێت ﴿ وَالسَّمَاءِ وَالطَّارِقِ (١) وَمَا أَدْرَاكَ مَا الطَّارِقُ (٢) النَّجْمُ الثَّاقِبُ (٣) إِنْ كُلُّ نَفْسٍ لَمَّا عَلَيْهَا حَافِظٌ (٤) ﴾ الكارق: واتە: سوێند بەئاسمان و ئەو ئەستێرانەی بەشەودا دەردەکەون و (طارق) ن. جا تۆ چووزانیت (طارق) چیە؟ ئەستێرەیەکە بەرووناکیەکەی تاریکی دەبڕێت. سوێند بەوانە هیچ کەس نیە چاودێری نەبێت (خوای گەورە چاودێری هەمووانە و، فریشتەشی کردووە بەچاودێر و پارێزەر بۆ مرۆڤ) .

پرۆفیسۆر (زەغلول النجار) دەڵێت: نزیکەی دەساڵێکە زانایان جۆرە ئەستێرەیەکیان دۆزیوەتەوە، کەچڕ دەبێتەوە و تیرەکەی دەبێتە نزیکەی (١٦) کم و (٣٠) جار دەخولێتەوە لەچرکەیەکدا بەدەوری خۆیدا و لەئەنجامی ئەوەوە دەنگێک دروست دەبێت هەر دەڵێی لەدەرگادانە، وە ئەو دەنگەش تۆمارکراوە و کاتێک لەبەرنامەی (نور على نور) دا لێمان داو باسمان کرد لەمیسرەوە، بینیم هەموو ئەوانەی لەستۆدیۆکەدا کاریان لەگەڵ دەکردین فرمێسک هۆن هۆن بەچاویاندا دێتە خوارێ لەگەورەیی دەسەڵاتی خوا و موعجیزەی ئەم قورئانە، کە ئاوا پاش زیاتر لە (١٤)

سەدە راستیەکانی دەردەکەون، جا وشەی (طارق) عەرەب زانیویەتی و بەرکاریهێناوە، بۆ ئەوەی کە بەشەو دێت و لەدەرگای دەدات و، خۆشەویستیش (د.خ) لەدوعایەکدا پەنا دەگریێ بەخوا لەهەموو (طارق) ێکی شەو مەگەر (طارق) ێك کە بۆ خێر بێت.

٦/ رۆژو و مانگی زۆر:

قورئانی پیرۆز دەفەرموێت: ﴿ وَمِنْ آيَاتِهِ اللَّيْلُ وَالنَّهَارُ وَالشَّمْسُ وَالْقَمَرُ لَا تَسْجُدُوا لِلشَّمْسِ وَلَا لِلْقَمَرِ وَاسْجُدُوا لِلَّهِ الَّذِي خَلَقَهُنَّ إِنْ كُنْتُمْ إِيَّاهُ تَعْبُدُونَ (٣٧) ﴾ فصلت.

واتە: لەنیشانە و بەڵگەکانی دەسەڵاتی پەروەردگار شەوو رۆژ و خۆر و مانگە، هەرگیز نەکەن سوژدە بۆ خۆر، یان مانگ ببەن، بەڵکو سوژدە بۆ ئەو خوایە ببەن کە دروستی کردوون، ئەگەر ئێوە خۆتان بەبەندەی راستەقینەی ئەو دەزانن و هەر ئەو دەپەرستن.

ئەم ئایەتە لەگەڵ ئەوەدا کە ئازادکردنی عەقڵی مرۆڤە لەوەی کەببێ بەبەندەی دارو بەرد و دروستکراوەکانی خوا، موعجیزەیەکیشی تیایە، چونکە وشەی (خلقهن) بەلای ئێمەوە کە تەنها یەك خۆر و یەك مانگ دەبینین دەبوو بوترایە (خلقهما) ، کەچی بەکۆ باسی کردووە، کە ئاماژەیە بۆ ئەوەی کە تەنها ئەو مانگ و خۆرە نیە و، چەندەها مانگ و خۆری تر هەن، کەلەم سەدەیەی دوایدا زانایان دۆزیویانەتەوە.

٧/ شوێنی ئەستێرەکان:

قورئان دەفەرەموێت ﴿ فَلَا أُقْسِمُ بِمَوَاقِعِ النُّجُومِ (٧٥) وَإِنَّهُ لَقَسَمٌ لَوْ تَعْلَمُونَ عَظِيمٌ (٧٦) إِنَّهُ لَقُرْآنٌ كَرِيمٌ (٧٧) فِي كِتَابٍ مَكْنُونٍ (٧٨) لَا يَمَسُّهُ إِلَّا الْمُطَهَّرُونَ (٧٩) تَنْزِيلٌ مِنْ رَبِّ الْعَالَمِينَ (٨٠) ﴾الواقعة

واتە: سوێندم بەشوێنی ئەستێرەکان، بێگومان ئەو سوێندە ئەگەر بزانن سوێنێدکی زۆر گەورەیە، بەراستی ئەوەی کە محمد (د.خ) دەیخوێنێتـەوە قورئانێکە زۆر پـیرۆز و بەرێزە، لەکتیبێکی شاراوەدا کـە (لوح المحفـوظ) ە، پـارێزراوە و تـەنها پاکـان نـەبێت کەس دەستی لێنـادات، ئـەم قورئانـە لەلایـەن پـەروەردگاری جیهانیانـەوە نێردراوەتـە خوارەوە.

خوای گەورە ئەم سوێندە گەورەیـە دەخـوات، ئـەمڕۆ زیـاتر دەردەکـەوێت، ئـەوەی ئێمە لەسەر زەویەوە دەیبینین شوێنی ئەستێرەکانە، نەك ئەستێرەکان خۆیان، چونکە رووناکی ئـەو ئەسـتێرانە تـا دەگەنـە ئێمـە، ئەسـتێرەکان لەشـوێنی خۆیـان نـەماون و بـەردەوام لەجووڵانـدان. ئەمـەش رەحمـەت و میهرەبـانی خوایـە، چـونکە ئەگـەر ئەستێرەکان خۆیان ببینین و نزیك بوونایـە و بـەم جۆرەی ئێسـتا نەبوونایـە، زیانیـان لەچاودەدا و مەترسی دەبوو لەسەر بینین.

بۆ نموونە خۆر گەرمی ناوەکـەی نزیکـەی (١٥) ملیـۆن پلەیـە و گـەرمی رووەکەشـی نزیکەی شەش هەزار پلەیە، نزیکەی (١٥٠) ملیۆن کـم لێمانـەوە دوورە و رووناکیەکـەی بەنزیکەی هەشت خولەك و یەك لەسەر سێی خولەکێك دەمـان گـاتێ، تـا رووناکیەکـەی دەگاتـە ئێمـە خـۆر جـووڵاوە و لەشـوێنێکی تازەدایـە، ئێمـە شـوێنی پـێش (٨ر٣٣) خولەکی دەبینین، هەروەها رووناکیەکەش بەهێڵی راست نایەت و دەشکێتەوە، کەواتـە شوێنی ئەستێرەکان مەسەلەیەکی گرنگە و پەیوەندی بەبینین و چاوی مرۆڤەوە هەیـە، ئەمەش مەگەر هەر لەعیلمی خوادابێت، بەتایبەت پێش هەزار و چوار سـەد سـاڵ زیـاتر لەمەوبەر کە مرۆڤ بەچاکی راست و چەپی خۆشی نەدەزانی!

٨/ موعجیزەی نوێژ و رۆژوو:

ئـەمڕۆ زانایـان گەیشـتونەتە ئـەوەی مـرۆڤ پێویسـتی بەهێوربوونەوەهەیـە، ئەگـەر بۆماوەیەکی کەمیش بێت، دوای هەستان لەخەو، لەئێوارەدا و پێش خـەوتن، هـەروەها

لەنیوەڕۆدا، بەجۆرێك كە كێشە و خەم و خەفەتەكانی وەلابنێت و (تركیز) بكاتە سەر یەك شت.

ئێمەش دەڵێین زۆر باشە تا ئێستا قەناعەتیان بەسێ كات كردووە، هەرچەند لای ئێمە پێنج كاتە، بەڵێ، پێنج كات موسڵمان دەست لەهەموو شتێك هەڵدەگرێ و دەست نوێژێك دەشوات و بەوەستان لەخزمەت خوادا پشووی تەواو دەدات و هەموو دەمارە گرژەكانی خاو دەبنەوە. خۆشەویست (د.خ) ئاماژە بەمە دەكات و دەفەرموێت (ارحنا بها یا بلال) ئەی بیلال بانگەكەت بدە و پشوومان پێ بدە.

ڕۆژوویش خێرە و چاكە بۆ مرۆڤ، قورئان دەفەرموێت ﴿ وَأَنْ تَصُومُوا خَيْرٌ لَكُمْ إِنْ كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ (١٨٤) ﴾ البقرە، دكتۆر ئەحمەد قازی لەپەیمانگای پزیشكی ئیسلامی بۆ فێربوون و لێكۆڵینەوە لە فلۆریدا هەشت ئافرەت و دوانزە پیاوی خستە ژێر تاقیكردنەوەوە كەتەمەنیان لە (١٢ ساڵەوە تا ٥٢ ساڵ بوو) .

دكتۆر هەمو پشكنینێكی بۆ كردن پێش بەڕۆژووبوون و دوای بەڕۆژووبوون سەرەنجام بۆی دەركەوت كە ڕۆژوو لەهەموو لایەنێكەوە سوود بەخشە بۆ مرۆڤ. دەستنوێژیش (بەئاو بێت یان بەتەیەموم) مایەی پاكبوونەوەیە، هەروەك قورئان پاش باسی دەستنوێژ و تەیەموم دەفەرموێت ﴿ مَا يُرِيدُ اللَّهُ لِيَجْعَلَ عَلَيْكُمْ مِنْ حَرَجٍ وَلَكِنْ يُرِيدُ لِيُطَهِّرَكُمْ وَلِيُتِمَّ نِعْمَتَهُ عَلَيْكُمْ لَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ (٦) ﴾ المائدە

واتە: خوا نایەوێت لەئایندا تووشی سەغڵەتی و ناڕەحەتیتان بكات بەڵكو دەیەوێت پاك و خاوێنتان بكات و ناز و نیعمەتی خۆیتان بەسەردا تەواو بكات بۆ ئەوەی سوپاسگوزاربن، (عبدالمجید الزندانی) دەڵێ : دەستنوێژم گرت لەبەرچاوی (پرۆفیسۆر لارسن) ی دانیماركی زۆرلای سەیر بوو، وتی: چۆن ئێوە پێنج جار ئاوا خۆتان پاك دەكەنەوە؟؟ وتم: بەڵێ.

ئنجا پێم وت: باشە لەسەفەردا ئەگەر ئاو دەست نەكەوێت، ئاوا دەستنوێژ بشۆریَ بە تۆز و خۆڵ و گەردی ڕێگا و بان، ئاخۆ تەیەموم كردن بەخۆڵ دەبێتە مایەی كوشتنی بەكتریا (جراثیم) ؟ وتی: بەڵیَ بەمەرجیَ پاك بێت وشك بێت.

منیش وتم: قورئانیش ئەو دوو مەرجەی بۆ تەیەموم داناوە كە دیارە ئەمەش موعجیزەیەكی ئاشكرایە، ئەگینا هەزار و چوار سەد ساڵ لەمەوبەر كیَ دەیزانی كە خۆڵی پاك مایەی پاكردنەوەیە و ئەو بەكتریا و میكرۆبانەی كەلەدەم وچاوو ڕوو دەنیشن بەو خۆڵ و تۆزە لەناو دەچن؟! ﴿فَتَيَمَّمُوا صَعِيدًا طَيِّبًا فَامْسَحُوا بِوُجُوهِكُمْ وَأَيْدِيكُمْ إِنَّ اللَّهَ كَانَ عَفُوًّا غَفُورًا (٤٣)﴾ المائدە: واتە: ئەگەر ئاوتان دەست نەكەوت بەخاكێكی پاك و وشك تەیەموم بكەن (لەپی دەستتان بەئاستەم بماڵن بەخاكدا و بیهێنن بەڕووخسار و دەستاندا تا ئانیشكتان) .

دكتۆر جون هونفر لارسن مامۆستایە و بەڕێوەبەری بەشی بەكتریا یە لە گەورەترین خەستەخانەی (كوبنهاكن) ە، پاش ئەوەی باسی سەربڕینی ئاژەڵی زانی لەئیسلامدا و هەروەها نەخواردنی گۆشتی ئەوگیاندارانەی كەپیس خۆرن تاوەكو شیر و گۆشتەكەیان پاش ماوەیەك پاك دەبێتەوە كە پێغەمبەر (د.خ) لەفەرموودەدا باسی كردووە و وە خۆپاراستن لەونەخۆشیانەی كەلەسەگەوە دەبێت وتی: (هیچ ڕێنماییەكی حەكیم نەبینیوە ڕێنمایی بكەن بەوردی بۆ خۆ پاراستن و چارەسەری ئەو نەخۆشیانەی كەلەسەگەوە دەگوێزرێنەوە وەك ئەوەی كە (محمد) (د.خ) هێناویەتی) ل ٢٠٣ المعجزة المتجددة.

٩/ ڕاستیەكانی فەرموودەی خۆشەویست (د.خ) :

لەبەرئەوەی خۆشەویست (د.خ) ئەوەی دەیفەرموو (وحی) بوو، هیچی لەخۆیەوەیان لەهەواو ئارەزووەوە نەبوو، بۆیە ئەگەر لێی بكۆڵینەوە دەبینین لەگەڵ تازەترین

زانستەکانی ئەم سەردەمەدا جیاوازی و دژایەتیان تێدانیە. بۆ نموونە دەفەرموێ: (یحرم من الرضاع ما یحرم من النسب) بخاری ومسلم.

ئەم فەرموودەیە زانست دەیسەلمێنێ بەوەی کەلە شیری دایکدا پاش سێ تا پێنج جار خواردنی لەلایەن منالّەوە شتێك هەیە کە دەبێتە مایەی وەرگرتنی هەندێ سیفاتی بۆماوەیی تایبەت بەبەرگری لەشەوە (المناعة)، بەمەش لەیەك چوون و هاوشێوە بوونێکی بۆ دروست دەبێت لەگەلّ خوشك و براکانیدا کە هەمان شیریان خواردووە. ڕەنگە ئەمەش یەکێ بێ لەحیکمەتەکانی خوشك و برایی شیری کە ئیسلام بەگرنگ گرتویەتی و قەدەغەی کردووە و حەرامی کردووە کە خوشك و برای شیری ببنە هاوسەری یەکتری (الاعجاز العلمي في الاسلام و السنة النبوية ـ محمد کامل عبدالصمد).

موسلمانبوونی زانایان

ئەم ئاماژە زانستیانەی قورئان بوونە هۆی موسلّمان بوونی زیاتر لە (٣٧) زانای رووسی لەموسکۆ پاش (کۆنگرەی ئیعجازی زانستی قورئان) کەلەوێ گیرا بۆ یەکەم جار، لەوشوێنەدا کە (٧٢) سالّ پایتەختی ئیلحاد و بێ دینی بوو.هەروەها هەر لەوێدا چوار وەرگێڕ (مترجم) موسلّمان بوون تەنها بەهۆی وەرگێڕانەکەیانەوە، بەبێ ئەوەی کەس باسی ئیسلامی بۆ کردبن و هانی دابن، تەنها وتار و باسەکانی کۆنگرەکە کاری تێکردن.

دوا وتە

دلّ نەخۆش دەکەوێت، دلّ ڕەق دەبێت، دلّ دەمرێت!!

دلّیش گەورەترین سەرمایەی مرۆڤە، کە ئەوی لەدەستدا ئیتر چی بۆ دەمێنێتەوە؟! ئیتر دەبێ دلّ بەچی خۆش بکا؟! و ژیانی چ مانایەك ببەخشێ!

لەقیامەتدا نەماڵ و نەمناڵ فریای مرۆڤ ناکەون، ئەوەی کە مایەی سەرفرازییە دڵی پاك و چاك و ساغە، هەروەك قورئان دەفەرموێ: ﴿يَوْمَ لَا يَنْفَعُ مَالٌ وَلَا بَنُونَ (٨٨) إِلَّا مَنْ أَتَى اللَّهَ بِقَلْبٍ سَلِيمٍ (٨٩)﴾ الفرقان.

هەر لەبەرئەوەشە کە خۆشەویست دەستنوێژی دەشت ڕووەو قیبلە و ماڵی خوا دوعای دەکرد و دەیفەرموو: (اللهم اجعلني من التوابين واجعلني من المتطهرين) خوایە وائێمە دەم و چاوو دەست و قاچمان شت و پاکمان کردەوە، دەخوایە بمانکە بە یەکێ لەپاکان و بەتەوبەو پەشیمانیشمان بمانگێڕە بەیەکێ لەتەوبەکاران و هەروەك بە ڕووکەش پاك بووینەتەوە دڵیشمان پاك بکەرەوە، جا ئەم نزاوپاڕانەوەیەیی پاش دەستنوێژ پێویستە بۆمان، بەڵکو خوای گەورە قبوڵی بفەرموێ و دەرگای بەهەشتمان بۆ بکرێتەوە هەروەك لەفەرموودەدا هاتووە.

خەم خواردنمان بۆ پاکردنەوەی دڵمان و یادکردنی زۆری خوای باڵادەستی میهرەبان بۆ دامەزراوی و دڵنیایمان مەسەلەیەکی گرنگە و قورئان دەفەرموێ: ﴿أَلَا بِذِكْرِ اللَّهِ تَطْمَئِنُّ الْقُلُوبُ (٢٨)﴾ الرعد.

خوا دەیەوێ بەفەزڵی خوایەتی خۆی لێمان خۆش بێ (يريد الله أن يتوب عليكم) بۆیە ئێمەی گوناهكار، بەتەوبەکردن، بەدەست نوێژ گرتن وبەنوێژ کردن، بەچاکەکردن، بەجومعەکردن، بەعومرە کردن، بەحەجی ماڵی خوا، بەهەموو ئەمانە و زۆری تریش لەگوناه پاك دەبینەوە، خوا دەیەوێ پاکمانکاتەوە و بەهەشتی بەرین جێمان بێت کەچی هی واهەیە هەر سەرسەختە و نایەوێ بەوپلەوپایە بەرزە شادبێ. زۆر سەیرە نایەوێ خوا لێی خۆش بێ.! ﴿وَاللَّهُ يُرِيدُ أَنْ يَتُوبَ عَلَيْكُمْ وَيُرِيدُ الَّذِينَ يَتَّبِعُونَ الشَّهَوَاتِ أَنْ تَمِيلُوا مَيْلًا عَظِيمًا (٢٧) يُرِيدُ اللَّهُ أَنْ يُخَفِّفَ عَنْكُمْ وَخُلِقَ الْإِنْسَانُ ضَعِيفًا (٢٨)﴾ النساء، ئەوانەی دوای هەواو ئارەزوو کەوتوون دەیانەوێ زیاتر لەهەق و ڕاستی لابدەن و زیاتر سەرگەردان ببن، لەکاتێکدا خوا دەیەوێ باری شانی ئەم مرۆڤە لاواز و

کەمدەستە سووك بکات، کەچی ئەم مرۆڤە شەیتان فوودەکا بەلوتیا و باری شانی خۆی قورس دەکات.

لەقیامەتدا گوناهی خۆی وا بە کۆڵیەوە و گوناهی ئەوانەش کەسەرگەردانی کردوون ﴿ وَلَيَحْمِلُنَّ أَثْقَالَهُمْ وَأَثْقَالًا مَعَ أَثْقَالِهِمْ ﴾ العنکبوت ١٣.

بەڵێ! مەسەلەکە گرنگە، یا سەرفرازی هەتا هەتایی و بەختەوەرییە.. یان تیاچوون و لەناوچوونی هەتا هەتاییە، هەمووشی لەسەر دڵ وەستاوە.

زنجیرەی بەهاری دڵان. هەوڵێکە بۆ گەشانەوە و بوژانەوەی دڵەکان، ئەگەر هەر هیچ نەکات، گوڵێکە و لەدەشت و دەروچیاو بانێکدا گەشاوەتەوە و چاوەڕێیە هەر هیچ نەبێ شوانێك بەلایا بگوزەرێ چاودڵی پێی ڕوون ببێتەوە.

ئاشکرایە هەموو شوانین، هەرکەس بەپێی خۆی و بەجۆرێك (کلکم راع وکلکم مسؤول عن رعيته) .

جا باشوانێکی وریابین، ئەگەر لەدووری شارەوە مەڕو ماڵاتەکەمان لەوەڕان و دوژمن دەرکەوت با زوو فریاکەوین و بەگورجی خەریکی وریا کردنەوەی مەست وخومار و بێئاگایان بین و، هەروەك خۆشەویست ببینە (النذير العريان) و، کراسەکەمان دابکەنین و هەڵی بسوڕێنین و بەپەلەو دەنگی بەرز هاواربکەین بەڵکو فریاکەوین و دوژمنان زەفەرمان پێنەبەن!

ڕۆژێك خۆشەویست لەمەککە خزمانی هەموو کۆکردەوە و فەرمووی ئەگەر هەواڵتان بدەمێ کە دوژمنان لەودیو شاخەوەن و دەیانەوێ بدەن بەسەرتانا بڕوام پێدەکەن وتیان بەڵێ، درۆمان لێنەدیویت.

فەرمووی: دەمن ئاگادارتان دەکەمەوە لەسزای دۆزەخ و پەیامی خوام پێیە بۆتان.ئەبولەهەبی مامی وتی: (تباً لك ألهذا جمعتنا) .

قورئانیش هاتە خوارەوە فەرمووی: ﴿تَبَّتْ يَدَا أَبِي لَهَبٍ وَتَبَّ (١) مَا أَغْنَى عَنْهُ مَالُهُ وَمَا كَسَبَ (٢) سَيَصْلَى نَارًا ذَاتَ لَهَبٍ (٣) ﴾ جا ئەگەر هەزارەهای وەك ئەبو لەهەب پیامانا هەڵشاخێ، هیدایەت بەدەست خوایە و ئێمە هەوڵدانمان لەسەرە. دڵەکان

بەدەست خواوەن و هەرکەس خێری تیابێ، ئەو خۆی باشتر دەزانێ و بێگومان هیدایەتی دەدات.

پیاوێکی پزیشکی بەعسی ئەوەندەی ڕق لەئاینی ئیسلام بوو کوڕەکەی ناونا (لهب) بۆ ئەوەی پێی بڵێن (أبو لهب) ! !

کوڕە گەورەبوو، لەقۆناغی ناوەندیدا بەهۆی هاوەڵانیەوە کەوتە نوێژکردن و بووە لاوێکی جوانخاس و ڕەوشت بەرز! !

بۆیە لەداخا باوکی دەست ڕۆیشتووی دەسەڵاتداری ناردی بۆ (بەریتانیا) بۆ تەواوکردنی خوێندن، بەڵکو واز لەنوێژ و ڕۆژو بهێنێ و ناوی خوای بیربچێتەوە. بەقەدەری خوا لەوێش هاوەڵی چاکی دۆزیەوە و لەسەر خواناسی بەردەوام بوو زۆر لەجاران چاکتر و بووە پزیشك.

ئنجا ناوبەناو پەیوەندی بەباوکیەوە دەکرد و توانی ببێتە مایەی ڕزگارکردنی باوکی بەرەو ئیمان و ئیسلامەتی و سەرەنجام باوکیشی عێراقی بەجێهێشت و هەردووکیان مافی پەنابەرێتیان لەوڵاتێکی عەرەبی وەرگرت وبوونە پەپولەی باڵ سووتاوی دەوری شەمعی ئەو چرایەی کە خوا تا ئەبەد هەڵی کردووە وناکوژێتەوە.

سەرچاوەکان:

١ـ التغير على منهاج النبوة ـ جمعة أمين عبدالعزيز.

٢ ـ زنجیرەی هاوەڵان ـ حبيب محمد سعيد.

٣ـ بەرنامەی نلقى الاحبة ـ قناة اقرأ الفضائية.

٤ ـ صحيح القصص النبوي ـ د. عمر الاشقر.

٥ـ صحيح الجامع ـ الالباني.

٦ـ جند المعالي ـ خليل صقر.

٧ ـ مناهج التربية الاسلامية ـ جزء ٢/ د. ماجد الكيلاني.

٨ ـ مفاهيم تربوية ـ جزء ١ ـمحمد عبدالله الخطيب.

٩ ـ وتارى هەينى شێخ يوسف القرضاوي ـ ئينەتەرنێت ٢٣محرم ١٤١٨.

١٠ ـ الاساليب الحديثة في مواجهة الاسلام ـ م.ا د. سعدالدين السيد صالح.

١١ ـ البحث عن الحقيقة الكبرى ـ المهندس عصام قصاب.

١٢ ـ مجلة المجتمع ـ چەند ژمارەيەك ـ.

١٣ـ مشكلات في طريق التربية الاسلامية ـ د. السيد أحمد فرج

١٤ ـ لعبة الامم ـ مايلز كوبلاند.١٥ ـ مجلة الفتوى ـ عدد ١٠٦ سالّى ٢٠٠٢.

١٦ ـ جريده الاتحاد الاماراتيه /١٤٢٠ هـ ـ الانترنيت

١٧ـ محاضرة المنحنى التاريخي للأسلام ـ د. طارق السويدان.

١٨ ـ رۆژنامەى يەكگرتوو /٣٧٣.

١٩ ـ المعجزه المتجدده ـ أبى عبدالرحمان اليافى.

٢٠ ـ شمس الاسلام تشرق من جديد / محمد عثمان عثمان

٢١ ـ وتارى ـ الازمة الاقتصادية التركية ـ اورخان محمد علي / على الانترنيت.

٢٢ ـ مجلة الاعجاز العلمي في القران والسنة ـ العدد (٥)

٢٣ ـ محاضرات زغلول النجار.

٢٤ ـ پەراوى (أنت تسأل والشيخ الزنداني يجيب) لەئينتەرنێتەوە.

٢٥ ـ الاعجاز العلمي في الاسلام والسنة النبوية ـ محمد كامل عبدالصمد.

بــەرگــی

دووەم

پێشەکی

سوپاس و ستایشی بێپایان بۆ پەروەدگاری جیهان و درودو سەلاواتیش لەسەرگیانی خۆشەویست و یارو یاوەران و شوێنکەوتووان.

ئیبن تەیمیە بەرەحمەت بێ بەنەیارەکانی دەووت: دەتوانن چیم لێ بکەن؟ من باخ و بەهەشتەکەم وا لەناو دلّ و سینەمدا، بەندم بکەن خەلّوەتە و، دوورم بخەنەوە گەشتو گوزارە و، بمکوژن شەهادەتە.

خۆشەویست (د.خ) دەفەرموێ: زستان بەهاری بڕواداره، ڕۆژەکەی کورتە بۆ ڕۆژوو، شەوەکەی درێژە بۆ شەونوێژ..

کەواتە بادەرەوە هەر سەرما و کرێوەبێت، با زوقم و شەختە بێت، گرنگ ئەوەیە لەدلا بەهاربێت.

زانایەك دەلّێت: لەدنیادا باخ و بەهەشتی یادی خوا و خۆشەویستی خوا هەیە ئەوەی نەچێتە ناوی، لەئاخیرەتدا ناچێتە بەهەشتەوە.

زنجیرەی (بەهاری دلان) بەشی دووەم دێتەوە خزمەت خوێنەرانی بەو هیوایەی کە ئەمیش لەگەلّ بەشەکەی پێش خۆیدا بتوانن ڕۆلّێك ببینن، ئەگەر کەمیش بێت لەبووژاندنەوەی دلّەکان و بەسەربردنی چەند ساتێکدا لەخزمەت کۆمەلّێ ماناو مەبەستی ئیمانی، کە لەم دنیا ماددیەی ئەمڕۆ لەهەموو کات زیاتر ئاتاجمان پێیەتی.

ئەمڕۆ لەهەموو کات زیاتر ئیمان و بڕوا و لایەنی ڕۆحی پێویستن تامرۆڤایەتی ڕزگار بکەن لەوبارودۆخە ناهەموارەی کەتیایەتی و ئەمەش بەتەنها قسەی موسلّمانان نیە بەلّکو یەکێکی وەك (الفن توفلر) کە ڕۆشنبیرێکی گەورەی ڕۆژئاوایە لەپەڕاوەکەیدا کەناوی (صدمە المستقبل) ەو لەسالّێکدا نۆ جار لەچاپدراوەتەوە و نزیکەی (٢٧) ملیۆن نوسخەی لێخراوەتە بازاڕەوە، باس لەوەدەکات کە مرۆڤایەتی لەسای سێبەری شارستانی ڕۆژئاوادا هەر چەند لە زۆر بواری ماددیدا پێشکەوتووە بەلام لە زۆر لایەنی ترەوە دێتەوە دواوە و بەرەو دەوارنشینی دەگەڕێتەوەو، بەداخەوە هەولّ دەدەن

بەهەموو جۆرێك شەرعیەت بدەن بە (شذوذ) ی جنسی و منداڵ لەباربردن و ماددە بێهۆشکەرەکان کە مایەی تیاچوون و قڕبوونی بەرەی ئادەمیە.

ئەمڕۆ قورئان لەرابردوو چاکتر دەتوانێ کێشەکانی مرۆڤایەتی چارەسەربکات، بەوەی کە دەتوانێ وەڵامی هەموو پرسیارەکانی دڵی مرۆڤ بداتەوە و هەموو بنەمایەکی پێشکەوتن و بەختیاربوونی مرۆڤ دەستەبەر بکات، ڕۆژهەڵاتناسێك لەفەرەنسا بەشێخ (محمد عبده) ی وت: ئێوە دەڵێن: قورئان بەکەڵکی هەموو کات و شوێنێك دێت و هەمووشتێکی تیایە، باشە پێم نالێی فەردەیە ئارد چەند نانی تیادەبێ و ئایا لەقورئاندا هەیە؟ ئەویش وتی: بەڵێ هەیە، سبەینێ وەڵامت دەدەمەوە!

ئەو ڕۆژە (شێخ محمد عبده) لەنانەوایەکی پرسی، فەردەیە ئارد چەند نانی تیادەبێت، ئەویش وەڵامی دایەوە. بۆ بەیانی (شێخ) بەرۆژهەڵاتناسەکەی وت: پرسیارم کرد فەردەیەك ئارد ئەوەندە نانی تیادەبێت. کابرا وتی: جا ئەوە چۆن دەبێ و کوا لەقورئاندایە؟ شێخ وتی: ئاخر قورئان دەفەرموێ:﴿ فَاسْأَلُوا أَهْلَ الذِّكْرِ إِنْ كُنْتُمْ لَا تَعْلَمُونَ (٤٣) ﴾ النحل. منیش کە نایزانم بەپێی ڕێنمایی قورئان چووم پرسیارم کرد لە شارەزای ئەو بوارە و وەڵامەکەم بۆ هێنای!

ئەمانەت

ئاسمانەکان و زەوی و ئەمانەت:

قورئان دەفەرموێت: ﴿ إِنَّا عَرَضْنَا الْأَمَانَةَ عَلَى السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَالْجِبَالِ فَأَبَيْنَ أَنْ يَحْمِلْنَهَا وَأَشْفَقْنَ مِنْهَا وَحَمَلَهَا الْإِنْسَانُ إِنَّهُ كَانَ ظَلُومًا جَهُولًا (٧٢) ﴾ الاحزاب: واتە: ئەمانەتمان ڕانواند بەسەر ئاسمانەکان و زەوی و کێوەکاندا، بۆ ئەوەی هەڵی بگرن و بیگرنە ئەستۆ، کەچی هەڵیان نەگرت و ترسان لێی کە نەتوانن ئەو ئەمانەتە بەباشی چاودێری بکەن، (پێیان چاك بوو هەر فەرمانبەردارین و سەرپشك نەبن) ، کەچی

ئادەمیزاد شانی دایە بەر و گرتیە ئەستۆی خۆی، بە راستی ئادەمیزاد ستەمکار و نەفام بوو (ئەگەر زۆرینە رەچاو بکەین) .

ئنجا مرۆڤ کە بۆ هەڵگرتنی ئەم ئەمانەتە دروستکراوە و توانای تایبەتی پێدراوە، خوای گەورە یارمەتی دەدا و کار ئاسانی بۆ دەکات، ئەگەر ئەم ئەمانەتەی بەچاکی گەیاند و گرتیە ئەستۆی خۆی، ئەگەر گوناهیش بکات کەم تا زۆر، بەلام پەشیمان بێتەوە، خوا لێی خۆش دەبێت و چاوپۆشی لێدەکات و پاداشتی دەداتەوە، بەپێچەوانەشەوە دووڕووەکان و خوانەناسانیش بەسزای دۆزەخ شاد دەکرێن و ئازار دەدرێن، قورئان دەفەرموێت:

﴿ لِيُعَذِّبَ اللَّهُ الْمُنَافِقِينَ وَالْمُنَافِقَاتِ وَالْمُشْرِكِينَ وَالْمُشْرِكَاتِ وَيَتُوبَ اللَّهُ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ وَكَانَ اللَّهُ غَفُورًا رَحِيمًا ﴾ الاحزاب ٧٣.

لەبارەی رانواندنی ئەمانەتەوە زانایان دوو رایان هەیە:

یەکەم/ دەڵێن حەقیقەتە و خوای گەورە فام وژیری لەئاسمانەکان و زەوی و کێوەکاندا دروست کردووە و قسەی لەگەڵداکردوون. ئیمامی ترمزی دەگێڕێتەوە کە پێغەمبەر (د.خ) فەرموویەتی (خودا فەرمووی بەئادەم: من ئەمانەتم بەسەر ئاسمانەکان و زەویدا رانواند بۆ ئەوەی هەڵی بگرن، بەلام نەیانتوانی، ئایا تۆ ئەو ئەمانەتە هەڵدەگریت بەهەرچیەکەوە کەتیایەتی؟! ئادەم وتی: پەروەردگارا چی تێدایە؟ خواوەند فەرمووی: ئەگەر هەڵتگرت و پاراستت پاداشت دەدرێیتەوە، وە ئەگەر لەناوتدا سزا دەدرێیت، دەی شانی بدەرە بەر و بیگرە ئەستۆت بەهەرچیەکەوە کەتیایدایە) .

دووەم/ هەندێ لەزانایان دەڵێن کە ئەوە هێمایە بۆ ئەوە ئەگەر زەوی و ئاسمانەکان خاوەن فام بن و ئەم ئەرکە بخەینە سەریان، بۆیان هەڵناگیرێت، لەبەر گەورەیی و گرانی ئەمانەت.

ئەمانەت لەقوڵایی دڵدا دانرا:

کاتێك مرۆڤ رازی بوو بە هەڵگرتنی ئەمانەت، پەروەردگار لەناو قووڵایی دڵی مرۆڤدا ئەمانەتی دانا، تاوەکو بەدڵ حەزی پێبکات و ببێتە سروشت و فیترەت بۆی. پێغەمبەر (د.خ) لەم بارەیەوە دەفەرموێت: (ان الامانة نزلت في جذر قلوب الرجال، ثم نزل القران فعلموا من القران وعلموا من السنة) .

واتە: ئەمانەت لەقووڵایی دڵی مرۆڤدا دانرا، ئنجا قورئان هاتە خوارەوە و خەڵکی بەهۆی قورئان و سوننەتەوە شارەزای ئەمانەت بوون و هەموو بوار و لایەنەکانیان بۆ روون بووەوە. (ئاشکرایە قورئان و سوننەت بەردەوام هانی مرۆڤ دەدەن بۆ پاراستنی ئەمانەت و دوورە پەرێزی لەخیانەت) .

لەم لاشەوە شەیتانەکانی ئادەمی و پەری، مرۆڤ سەرقاڵی هەواو ئارەزوو، خیانەت و دەست پیسی دەکەن، بەمانەش مرۆڤەکە خەوی غەفڵەت دایدەگرێ و ئەمانەت لەدڵی هەڵدەگیرێتەوە و شوێنەوارێکی کەم بەجێدەهێڵێ (ینام الرجل النومة فتقبض الامانة من قلبه، فيظل أثرها مثل الوكت) .

ئنجا ئەو کەسە زیاتر غافڵ دەبێت و خەوەکەی قورستر دەبێت و بەیەکجاری ئەمانەتەکە لەدڵیدا نامێنێت و شوێنەوارێکی وەك تلۆق بەجێ دەهێڵێت، هەروەك چۆن کەسێك پشکۆیەك بهێنێت بەقاچی داو تلۆق بکات، دەبینێت هەڵتۆقیوە و بەرزبۆتەوە، بەلاّم بێجگە لەئاوێکی بێسوود هیچی تری تیانیە، جا بۆ زیاتر روونکردنەوە خۆشەویست (د.خ) بەردێکی بچووکی هەڵگرت و هێنای بەقاچیدا، ﴿ ثم ينام النومة،

فتقبض الامانة من قلبه، فيظل أثرها مثل المجل، كجمر دحرجته على رجلك فنفط، فتراه منتبراً، وليس فيه شيء ثم أخذ الرسول (د.خ) حصى، فدحرجه على رجله ﴾.

ئنجا خۆشەویست (د.خ) فەرمووی: ورد ورده كۆمەڵ دەشێوێت و خیانەت بڵاودەبێتەوە، بەجۆرێك خەڵكی مامەڵە لەگەڵ یەك دەكەن و كەسیان ئەمین نین، تاوای لێدێت دەوترێت: لەفلاّن عەشرەتدا پیاوێكی ئەمین هەیە، تاوەكو دەوترێت بەپیاوێك: ئای چەندە بەهێزە! چەندە زۆرزان و لێزانە! چەندە وریا و ژیرە! كەلەراستیشدا هێندەی دەنكە خەرتەلەیەك بڕوا لەدڵیدا نیە.

(فيصبح الناس يتبايعون، فلا يكاد أحد يؤدي الامانة، حتى يقال: ان في بني فلان رجلاً أميناً، حتى يقال للرجل: ما أجلده! ما أظرفه! ما أعقله! وما في قلبه مثقال حبة من خردل من ايمان) (بخاري ومسلم) .

پێغەمبەران ئەمینی ئاسمان و زەوین:

خوای پەروەردگار لەناو بەرەی ئادەمیدا نێرراوی تایبەتی ئەمینی هەڵبژاردووە بۆ ئەوەی پەیامی هەق و راستی خوایی بگەیەنن بەئادەمیزاد و بەمەش مرۆڤ بیانووی نەمێنێ و لەپاشەڕۆژدا نەڵێ: ئاگادار نەكراومەتەوە و كەسمان بۆ نەهاتووە!

پێغەمبەرانیش هەردەم جەختیان كردۆتەوە لەسەر ئەمینی خۆیان. بۆ نموونە: نوح سەلامی خوای لێبێ بەگەلەكەی دەفەرموێ: ﴿إِذْ قَالَ لَهُمْ أَخُوهُمْ نُوحٌ أَلَا تَتَّقُونَ (١٠٦)﴾ الشعراء.

بەهەمان شێوەش پێغەمبەرانی تر هەمان فەرمایشتیان گەیاندووە بەگەلەكانیان هەروەك قورئان لەزمانی ئەوانەوە تۆماری كردووە.

پێغەمبەری خۆشمان (د.خ) بەهەمان شێوە، خوای گەورە بەجوبرەئیلی ئەمیندا دوا پەیامی بۆ نارد، تا لەدڵە ئەمینەكەیدا جێگیر ببێ و پاشان بە ئەمانەتەوە بێ زیاد و

کەم بیگەیەنیّ. قورئان دەفەرمویّت: ﴿ وَإِنَّهُ لَتَنْزِيلُ رَبِّ الْعَالَمِينَ (١٩٢) نَزَلَ بِهِ الرُّوحُ الْأَمِينُ (١٩٣) عَلَى قَلْبِكَ لِتَكُونَ مِنَ الْمُنْذِرِينَ (١٩٤) ﴾الشعراء:واتە: بەراستی ئەم قورئانە پەروەردگاری جیهانیان ناردویەتی بەهۆی جوبرائیلی ئەمینەوە بۆ سەر دڵی تۆ، تاببی بەیەکیّ لە ترسیّنەران لەسزای خوا.

پیّغەمبەر (د.خ) تا دوا پلە ئەمین بوو، تەنانەت لەناو گەلەکەیدا بە (صادق الامین) ناوی دەرکردبوو. رۆژیّك نەفامیّك لەکاتی شت دابەشکردندا پیّی وت: (دادپەروەر بە ئەی محمد) ، ئەویش فەرمووی (ئەگەر من دادپەروەر نەبم کیّ دادپەروەرە؟! بەخوا من ئەمینم لەئاسماندا و ئەمینم لەزەویدا) .

لەگەڵ ئەوەشدا خۆشەویست (د.خ) هەمووکات دوعای دەکرد و دەیفەرموو: (اعوذ بك من الخيانة فانها بئس البطانة) .واتە: پەروەردگارا پەنا بەتۆ دەگرم لەخیانەت کەبەڕاستی خراپترین رەوشت و هاودەمە.

کاتیّك پیّغەمبەر (د.خ) فەتحی مەککەی کرد، کلیلی دەرگای کەعبەی لە (عوسمانی کوڕی تەڵحە) وەرگرت کەلەلای ئەو بوو، لەوکاتەدا کە (عوسمان) دەستی هیّنا کلیلەکانی بداتیّ، عەبباسی کوری عەبدول موتەلیب وتی: ئەی پیّغەمبەری خوا، دایك و باوکم بەفیدات بیّت، بەڵکو کلیلەکان دوایی بدەیت بەمن و لەگەڵ ئەوەدا کە (سقایە) م لایە، واتە: (ئاودان بەحاجیان) ئەمەش لای من بیّت.

(عوسمان) کە ئەمەی بیست خەریك بوو دەست بگیّڕیّتەوە، خۆشەویست (د.خ) فەرمووی: (عوسمان) کلیلەکانم بدەریّ، ئەویش دایە و وتی: دەبگرە ئەوە ئەمانەتەکەی خوا.

پاشان خۆشەویست (د.خ) چووە ناو کەعبەوە و پاکی کردەوە و، ئنجا کەهاتە دەرەوە تەوافی کرد و کلیلەکانی دایەوە دەست (عوسمان) و فەرمووی: ﴿ إِنَّ اللَّهَ يَأْمُرُكُمْ أَنْ تُؤَدُّوا الْأَمَانَاتِ إِلَى أَهْلِهَا وَإِذَا حَكَمْتُمْ بَيْنَ النَّاسِ أَنْ تَحْكُمُوا بِالْعَدْلِ إِنَّ اللَّهَ

نِعِمَّا يَعِظُكُمْ بِهِ إِنَّ اللَّهَ كَانَ سَمِيعًا بَصِيرًا (٥٨) ﴾ النساء: تا ئێستاش ئەو کلیلەی کەعبە هەر لای ئەو بنەماڵەیەیە (بەنی شەیبە) و کەس لێیان ناسەنێت.

جوولەکە و خیانەت کردن لەئەمانەت:

قورئان باسی جوولەکەکان دەکات، کەپیاوی وەك (عبدالله ی کوڕی سەلامیان) تیابوو، کەبڕێکی زۆر ئاڵتونیان بەئەمانەت لادانابوو، وەك خۆی دایەوە بەخاوەنەکەی و، ئەم ئەمانەت و دەست و دڵ پاکیەشی وای لێکرد موسڵمان ببێ.

کەسی تری واش هەبوو کە بڕێکی زۆر کەمی پارە و ئەمانەتی ئەو زەمانەی لەلا دابنرایە دەیخوارد و خیانەتی لێ دەکرد، بەبیانووی ئەوەی گوایە ماڵی غەیری جوولەکەیان بۆ حەلاڵە. ﴿ وَمِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ مَنْ إِنْ تَأْمَنْهُ بِقِنْطَارٍ يُؤَدِّهِ إِلَيْكَ وَمِنْهُمْ مَنْ إِنْ تَأْمَنْهُ بِدِينَارٍ لَا يُؤَدِّهِ إِلَيْكَ إِلَّا مَا دُمْتَ عَلَيْهِ قَائِمًا ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ قَالُوا لَيْسَ عَلَيْنَا فِي الْأُمِّيِّينَ سَبِيلٌ وَيَقُولُونَ عَلَى اللَّهِ الْكَذِبَ وَهُمْ يَعْلَمُونَ (٧٥) ﴾ ال عمران

واتە: لەخاوەن نامەکاندا هی وا هەیە ئەگەر خەزنەیەك بەسپاردە دابنێیت لای دەتداتەوەو، هی واش هەیە ئەگەر دینارێکی لادابنێیت ناتداتەوە مەگەر بە سەر سەریەوە بوەستیت، ئەم ناپاکیە بەهۆی ئەوەوەیە کەدەیانوت: گوناهمان ناگات لەخواردنی ماڵی ئەم نەخوێندەوار و نەفامانە (کەعەرەبن) و، درۆ بەدەم خواوە دەکەن و، دەزانن کە تەورات فەرمانی وای تیا نیە وەهەڵی دەبەستن.

پەروەردەکردن لەسەر دەستپاکی و ئەمینی:

بێجگە لەچەندەها ئایەت و فەرموودە کە موسڵمانانی هاندەدا و پەروەردەی دەکردن لەسەر دەستپاکی و پاراستنی ئەمانەت، خۆشەویست (د.خ) چیرۆکی

دەستپاکی بۆ هاوەڵان دەگێڕایەوە، لەبەر ئەوەی کە چیرۆك و بەسەرهات کاریگەرییەکی زۆریان هەیە لەسەر دڵ و دەروون.

خۆشەویست (د.خ) رۆژێك نموونەی ئەو سێ کەسەی بۆ گێڕانەوە کە دەچنە ئەشکەوتێك و تاشەبەردێکی گەورە دەکەوێتە خوارەوە و دەمی ئەشکەوتەکە دەگرێت، هەریەکەیان دەکەوێتە پاڕانەوە بەکردارێکی باش کە کردوویەتی.

یەکەمیان باسی چاکەی خۆی دەکات لەگەڵ دایك و باوکی و داوادەکات کە خوا لەبەر ئەو چاکەیە رزگاریان بکات بەوەش تۆزێك دەمی دەرگاکە دەکرێتەوە.

دووەمیان باس لەداوێن پاکیەکەی دەکات، کە چۆن خۆی گێڕاوەتەوە لەترسی خوا لەداوێن پیسی لەگەڵ ئامۆزاکەیدا و لەخوا دەپاڕێتەوە کەلەبەر ئەو خۆگری و لەخواترسانە رزگاریان بکات، دەرگاکە تۆزێکی تر دەکرێتەوە.

پاشان سێیەمیان باس لەئەمانەت و دەستپاکی دەکات و دەڵێت: خوای گەورە من کرێکارێك کاری کرد لەلام و پارەکەی وەرنەگرت و رۆی، منیش بۆم دا بەمەڕ و ماڵات و بۆم بەخێوکرد، کە پاش چەند ساڵێك هاتەوە داوای هەقەکەی کردەوە، هەموو ئەو مەڕو ماڵاتەم پێدا کەزیادیان کردبوو، تەنانەت کابرا بڕوای نەدەکرد. خوایە لەبەر ئەوکارە چاکە رزگارمان بکە، خوای گەورەش رزگاری کردن و، بەردەکە لەدەمی ئەشکەوتەکە ترازا و لاچوو.

بوارەکانی ئەمانەت:

قورئان و سوننەت بەم جۆرەی خوارەوە بوارەکانی ئەمانەتیان دیاری کردووە و جەخت دەکەنە سەری:

یەکەم: هەریەك لەئەندامەکانی لەش ئەمانەتن، بۆیە دەبێت مافی هەریەکەیان بدرێت و لەکاری خێروچاکەشدا بەکاربهێنرێت.قورئان دەفەرموێ:﴿ وَلَا تَقْفُ مَا لَيْسَ

لَـكَ بِـهِ عِلْـمٌ إِنَّ السَّـمْعَ وَالْبَصَـرَ وَالْفُـؤَادَ كُـلُّ أُولَئِـكَ كَـانَ عَنْـهُ مَسْـئُولًا (٣٦) ﴾ الاسراء..هەروەها پێغەمبەر (د.خ) دەفەرموێت: (ان لجسدك عليك حقا) .

جا ئەگەر ئەو ئەندامانە بەپێچەوانەوە لەکاری نابەجێ و بێ فەرمانی خوادا بەکارهاتن، ئەوا خیانەتە لەئەمانەت و خوای گەورەش ئاگای لێیەتی و لێی دەپرسێتەوە، قورئان دەفەرموێت: ﴿ يَعْلَمُ خَائِنَةَ الْأَعْيُنِ وَمَا تُخْفِي الصُّدُورُ (١٩) ﴾ غافر: واتە:خوا ئاگاداری خیانەتی چاوە و ئەزانێت چی لەدڵ و دەروون و سینەدا شاراوەتەوە.

دووەم: ئەنەس (رەزای خوای لێبێت) دەڵێت کەمجار بووە پێغەمبەر (د.خ) وتارمان بۆ بدات و نەفەرموێت (لا ايمان لمن لا أمانة له، ولا دين لمن لاعهد له) ئیمام ئەحمەد/ واتە بڕوای نیە ئەوکەسەی ئەمین نەبێت و، ئاینی نییە ئەو کەسەی عەهد و پەیمان نەشارێزێ.

ئەوانەش کە ئەمانەت و عەهد و پەیمان دەپارێزن لەبڕواداره سەرفرازەکانن ﴿ قَدْ أَفْلَحَ الْمُؤْمِنُونَ (١) الَّذِينَ هُمْ فِي صَلَاتِهِمْ خَاشِعُونَ (٢) وَالَّذِينَ هُمْ عَنِ اللَّغْوِ مُعْرِضُونَ (٣) وَالَّذِينَ هُمْ لِلزَّكَاةِ فَاعِلُونَ (٤) وَالَّذِينَ هُمْ لِفُرُوجِهِمْ حَافِظُونَ (٥) إِلَّا عَلَى أَزْوَاجِهِمْ أَوْ مَا مَلَكَتْ أَيْمَانُهُمْ فَإِنَّهُمْ غَيْرُ مَلُومِينَ (٦) فَمَنِ ابْتَغَى وَرَاءَ ذَلِكَ فَأُولَئِكَ هُمُ الْعَادُونَ (٧) وَالَّذِينَ هُمْ لِأَمَانَاتِهِمْ وَعَهْدِهِمْ رَاعُونَ (٨) ﴾ المؤمنون.

سێیەم: ئافرەتان ئەمانەتێکی خوایین لای پیاوان، پێغەمبەر (د.خ) لەوتاری ماڵئاوایدا ئامۆژگاری پیاوانی کرد کەباش بن لەگەڵ هاوسەرەکانیاندا و فەرمووی (فاتقوا الله في النساء، فانكم أخذتموهنّ بأمانة الله، واستحللتم فروجهنّ بكلمة الله) مسلم ، واتە: لەخوابترسن لەمەسەلەی ژنەکانتانا، ئێوە وەك ئەمانەتێك خواستوتانن، وە بەفەرمانی خوا بۆتان حەڵاڵ بوون.

چوارەم: پێغەمبەر (د.خ) خیانەت کردن لە ئەمانەتی داناوە بەیەکێك لەنیشانەکانی دووڕوویی (آية المنافق ثلاث اذا حدث كذب، واذا وعد أخلف واذا اؤتمن خان، وان صام وصلى وزعم أنه مسلم) مسلم.

پێنجەم: پێغەمبەر (د.خ) قەدەغەی کردووە خیانەت بکرێ بەرامبەر کەسێك کە خیانەتی کردووە (ادّ الامانة الى من ائتمنك ولا تخن من خانك) ترمذي.

واتە: راسپاردە بدەنەوە بەوەی کەلای داناون و ناپاکی مەکەن لەگەڵ ئەو کەسەدا کە ناپاکیتان لەگەڵدا دەکات. قورئانیش دەفەرموێت ﴿إِنَّ اللَّـهَ يَأْمُرُكُمْ أَنْ تُؤَدُّوا الْأَمَانَاتِ إِلَى أَهْلِهَا وَإِذَا حَكَمْتُمْ بَيْنَ النَّاسِ أَنْ تَحْكُمُوا بِالْعَدْلِ إِنَّ اللَّهَ نِعِمَّا يَعِظُكُمْ بِهِ إِنَّ اللَّهَ كَانَ سَمِيعًا بَصِيرًا (٥٨) ﴾ النساء: واتە: خوا فەرمانتان پێدەدات کە ئەمانەت بدەنەوە بەخاوەنەکانی و، ئەگەر بوونە دادوەر لەنێوان خەڵکیدا بەعەدالەت دادوەری بکەن، بەڕاستی پەروەردگار ئامۆژگاری چاکتان دەکات و بەڕاستی پەروەردگار بیسەر و زانایە.

پێغەمبەر (د.خ) کاتێ کۆچیکرد بۆ مەدینە عەلی دانا لەجێگای خۆیدا بۆ ئەوەی ئەو راسپاردانەی لەلای بوون بیداتەوە بەخاوەنەکانی، ئاشکراشە کەخەڵکی مەککە چی خراپ بوو کردیان بەرامبەر بەخۆشەویست (د.خ) و موسڵمانان، بەڵام ئەم ناپاکی و خراپانە وای لەخۆشەویست (د.خ) نەکرد دەستبگرێ بەسەر ئەو شتانەدا کەبەئەمانەت لەلای دانرابوون.

شەشەم: کاربەدەستێتی ئەمانەتە، بۆیە کاتێك (ئەبوزەڕ) داوای کاربەدەستێتی کرد، پێغەمبەر (د.خ) پێی فەرموو: (ئەبوزەڕ تۆ لاوازیت، ئەمەش ئەمانەتە و، لەقیامەتیشدا سەر شۆڕی و پەشیمانیە، مەگەر کەسێك بەهەق وەریبگرێت و هەقی خۆیشی بداتێ بە چاکی) مسلم.

ئەمە لەکاتێکدا کە ئەبو ذر بەشایەتی خۆشەویست (د.خ) زۆر پارێزکار و راستگۆ بووە، بەڵام دیارە کاربەدەستێتی لێهاتوویی و توانای تایبەتی دەوێت، بۆیە شیاوترین

کەس بۆ پۆستێك ئەوەیە کە لەگەڵ پارێزکاریەکەیدا پسپۆڕ و شارەزابێت لەوکارەدا کە پێی دەسپێردرێت تا کارەکە بەدەستیەوە نەمرێت و موسڵمانان تووشی زیان نەبن.

حەوتەم: هەڵبـژاردن (دەنگدان) ئەمانەتـە، ئەگـەر کەسێك یـەکێك هەڵبـژێرێت بـۆ فەرمانـداری و لەوباشـتر هـەبێت و شـیاوتربێت بـۆ ئـەوکارە، ئەوەخیانـەتی کـردووە، خۆشەویست (د.خ) دەفەرموێت ﴿من استعمل رجلاً على عصابة وفيهم من هو ارضـى لله منه فقد خان الله ورسوله والمؤمنين﴾ حاكم.

ڕۆژێك عومەری کوڕی خەتتاب بەهاوەڵەکانی وت (هەرکەس ئاواتی چـیە بـا بیڵـێ) ، یەکێکیان وتی: خۆزگە پڕ بەم ژوورە ئـاڵتوونم هەبوایـە و لـەڕێی خـوادا بم بەخشـیایە، ئەوانی تریش هەریەکە و شتێکیان وت.

عومەریش وتی: منیش ئاواتـەخوازم کـەپڕ بـەم ژوورە پیـاوی وەك ئـەبو عوبەیـدەم هەبوایە و کارم پێ بسپاردایە.

لەوتەیەکی تردا عومەر دەڵێ (من ولى من أمر المسلمين شـيئاً، فـولى رجـلاً لمـودة أو قرابـة بينهمـا، فقـد خـان الله ورسـوله والمسـلمين) واتـە: کـێ ببێتـە کـار بەدەسـتی موسڵمانان و پاشـان کەسێك دابمـەزرێنێ لەبـەر خۆشەویسـتی یـان خزمایـەتی، ئـەوە خیانەتی لەخواو پێغەمبەر و موسڵمانان کردووە.

جـاری وا هـەبوو خۆشەویسـتی عومـەر کەسـێکی بۆمـاوەی سـاڵێك دەخسـتە ژێـر چاودێرییەوە، ئنجا ئەگەر دڵنیابوایە لەباشیەکەی، کاری پێدەسپارد.

حوزەیفەی کوڕی یەمان تاقەکـەس بـوو کەخۆشەویسـت (د.خ) نـاوی دووڕوەکـانی پێوتبوو، بۆیە عومەر دەوروخولی دەدا و تکای لێدەکرد کە ئاگاداری بکـات لـەوەی کـە دووڕوو لـەناو کاربەدەسـتەکانیدا هـەبێ. ئـەویش دەیـووت خـۆت بگـەڕێ و لێیـان بکۆڵەرەوە. عومەریش زۆر دەگـەڕاو چـاودێری دەکـردن ئەگـەر هـەر ئەوەنـدە گومـانی بکردایە لەکەسێك زوو لای دەبرد و لەکاری دەخست.

ئاشکرایە کاربەدەستی خراپ بەڵایەکی گەورەیە بۆ موسڵمانان، بۆیە خۆشەویست (د.خ) دەفەرموێت: (اذا ضُيعت الامانة فانتظر الساعة) ، ئەگەر ئەمانەت زایەکرا چاوەڕێی هاتنی قیامەت بن، وترا: چۆن ئەمانەت نامێنێ وزایە دەکرێت؟ فەرمووی: (اذا اسند الامر الى غير اهله فانتظر الساعة) واتە: ئەگەر کاروبار درایە دەست کەسانی لێنەهاتووی هیچ لەبارا نەبوو، ئەوا چاوەڕێی هاتنی قیامەت بن.

هەشتەم: درکاندنی نهێنی خەڵکی ناپاکیە، خۆشەویست (د.خ) دەفەرموێت:

(اذا حدث الرجل ثم التفت فهي أمانة) ترمذي، واتە: ئەگەر کەسێك قسەیەکی لاکردیت و حەزی نەکرد بەکەس بڵێی ئەوە ئەمانەتە لەلات. مەگەر لەچەند حاڵەتێکدا نەبێت، خۆشەویست (د.خ) دەفەرموێت: (المجالس بالأمانة الا ثلاثة مجالس: سفك دم حرام، أو فرج حرام، أو اقتطاع مال بغير حق) ئەبوداود، واتە: قسەی مەجلیس ئەمانەتە مەگەر سێ‌مەجلیس نەبێت، کۆڕو مەجلیسێك کەخوێنێکی ناهەقی تیا ڕێژرابێت، یان زینای تیاکرابێت، یان ماڵێکی بەناهەق تیا خورابێت.واتە لەوشوێنانەدا ئەگەر کەسێك ئامادەبوو وەداوای شایەتی لێکرا، پێویستە هەق بڵێ وهیچ نەشاریتەوە.

نۆیەم: خۆشەویست (د.خ) لەکاتی بەڕێکردنی کەسێك یان سوو پایەکدا دەیفەرموو: (استودع الله دينك، وامانتك وخواتيم عملك) ترمذي، واتە: ئاین و ئەمانەت و خاتیمەی کردەوەتان ئەدەمە دەست ئەو خوایەی کەسپاردە زایەناکات.

دەیەم: دەست پاکی و پاراستنی ئەمانەت پاداشتی گەورەی هەیە، خۆشەویست (د.خ) دەفەرموێت (ان الخازن المسلم الامين الذي يعطي ما أُمِر به فيعطيه كاملاً موفراً، طيبة به نفسه فهو أحد المتصدقين) بوخاری و مسلم. واتە: ئەو موسڵمانەی سەرپەرشتیاری خەزێنەی کەسێك بێت و دەستپاك بێت و، ئەوەی پێی دەوترێت کەبیبەخشێت، بەبێ زیاد و کەم و بەدڵخۆشیەوە بیبەخشێت و بیداتە دەست ئەوانەی کە بۆی دیاریکراون، ئەوا ئەویش وەك خاوەن ماڵەکە پاداشتی بۆ دەنووسرێت.

واتە ئەوەی هۆکارێکی باش بێت و ئەمین بێت لەگەیاندنی خێرێکدا بەکەسێك وەك خاوەن خێرەکە پاداشت وەردەگرێت.

پارێزکاری

(عومەری کوڕی خەتتاب) ڕەزای خوای لەسەربێت پرسیاری لە (ئوبەی کوری کەعب) کرد، تەقوا چیە؟ ئەویش وتی: ئایا بەرێگایەکی دڕکاویدا نەڕۆیشتوویت؟ عومەر وتی: بەڵێ، وتی: چیت کرد؟ عومەر وتی: خۆم گورج کردەوە و ورد ورد بە وریای ڕۆیشتم، کەعب وتی: دە ئەوە تەقوایە.

قورئانی پیرۆز باسێکی زۆری پارێزکاری دەکات بۆ ئەوەی موسڵمانان پەروەردە بکات لەسەر پارێزکاری لەگوناهو هەموو ئەوشتانەی کەخوا پێی ناخۆشە.

پلەوپایە و گرنگی تەقوا:

(١) خوای پەروەردگار دەفەرموێت: ﴿وَلَقَدْ وَصَّيْنَا الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ مِنْ قَبْلِكُمْ وَإِيَّاكُمْ أَنِ اتَّقُوا اللَّهَ﴾ النساء: ١٣١ / واتە: بەراستی ئێمە ئامۆژگاری ئەوانەمان کردووە کە پەیامیان بۆ هاتبوو لەپێش ئێوەدا و، ئامۆژگاری ئێوەشمان کردووە کە لەخوابترسن و پارێزکاربن.کەواتە پارێزکاری لەهەموو گەلانی پێشین داوا کراوە هەروەك قورئان لەچەندەها ئایەتدا ئاماژەی بۆ دەکات:

﴿وَإِذْ نَادَى رَبُّكَ مُوسَى أَنِ ائْتِ الْقَوْمَ الظَّالِمِينَ (١٠) قَوْمَ فِرْعَوْنَ أَلَا يَتَّقُونَ (١١)﴾ الشعراء

#﴿ إِذْ قَالَ لَهُمْ أَخُوهُمْ نُوحٌ أَلَا تَتَّقُونَ (١٠٦) ﴾ الشعراء

﴿ إِذْ قَالَ لَهُمْ أَخُوهُمْ هُودٌ أَلَا تَتَّقُونَ (١٢٤) ﴾ الشعراء

﴿ إِذْ قَالَ لَهُمْ أَخُوهُمْ لوط أَلَا تَتَّقُونَ (١٦١) ﴾ الشعراء

﴿ إِذْ قَالَ لَهُمْ شُعَيْبٌ أَلَا تَتَّقُونَ (١٧٧) ﴾ الشعراء

#﴿ وَإِنَّ إِلْيَاسَ لَمِنَ الْمُرْسَلِينَ، إِذْ قَالَ لِقَوْمِهِ أَلَا تَتَّقُونَ (١٢٤) ﴾ الصافات

﴿ إِذْ قَالَ لَهُمْ أَخُوهُمْ صَالِحٌ أَلَا تَتَّقُونَ، إِنِّي لَكُمْ رَسُولٌ أَمِينٌ (١٤٣) ﴾ الشعراء

عيساش (سەلامی خوای لێبێت)فەرمویەتی﴿ وَجِئْتُكُمْ بِآيَةٍ مِنْ رَبِّكُمْ فَاتَّقُوا اللَّهَ وَأَطِيعُونِ (٥٠) ﴾ ال عمران

قورئان لەسەر زمانی خۆشەویستیش (د.خ) دەفەرموێت ﴿ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ حَقَّ تُقَاتِهِ وَلَا تَمُوتُنَّ إِلَّا وَأَنْتُمْ مُسْلِمُونَ (١٠٢) ﴾ ال عمران

(٢) خوای پەروەردگار پارێزکاری کردۆتە پێوەری دوور و نزیکی بەندەکانی لەخۆیەوە ﴿ إِنَّ أَكْرَمَكُمْ عِنْدَ اللَّهِ أَتْقَاكُمْ إِنَّ اللَّهَ عَلِيمٌ خَبِيرٌ (١٣) ﴾ الحجرات: واتە: چاکترینتان و بەرێزترینتان لای خوا ئەوکەسەیە کە پارێزکاری زیاترە..

(٣) باشترین توێشوو لەدنیادا کەهەوڵی بۆ بدرێت و بەدەست بهێنرێت بۆ قیامەت پارێزکارییە ﴿ وَتَزَوَّدُوا فَإِنَّ خَيْرَ الزَّادِ التَّقْوَى وَاتَّقُونِ يَا أُولِي الْأَلْبَابِ (١٩٧) ﴾ البقرة.

(٤) چاکترین بەرگ پارێزکارییە کە مرۆڤی پێ جوان بێت و دایپۆشێت ﴿ يَا بَنِي آدَمَ قَدْ أَنْزَلْنَا عَلَيْكُمْ لِبَاسًا يُوَارِي سَوْآتِكُمْ وَرِيشًا وَلِبَاسُ التَّقْوَى ذَلِكَ خَيْرٌ ذَلِكَ مِنْ آيَاتِ اللَّهِ لَعَلَّهُمْ يَذَّكَّرُونَ (٢٦) ﴾ الاعراف: واتە: ئەی نەوەی ئادەم لەئاسمانەوە بەرگێکمان بۆ ناردوون کە بیپۆشن و عەورەتتانی پێداپۆشن و جوانتان بکات و، بەرگی پارێزکاریش چاکترە..

(٥) کردەوەی پارێزکاران وەردەگیرێت ﴿إِنَّمَا يَتَقَبَّلُ اللَّهُ مِنَ الْمُتَّقِينَ﴾ المائدة ٢٧.

(٦) خۆشەویستانی خوا ئەوانەن کە پارێزکارن ﴿ ان الله يحب المتقين ﴾ التوبە ٧ ﴿ أَلَا إِنَّ أَوْلِيَاءَ اللَّهِ لَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ (٦٢) الَّذِينَ آمَنُوا وَكَانُوا يَتَّقُونَ (٦٣)

یونس/ واتە: خۆشەویستان و دۆستانی خوا ناترسن و دڵتەنگ نابن لەدنیاو ئاخیرەتدا، ئەوکەسانەی کە بڕوادار و پارێزکارن.

(٧) قورئان بیرخەرەوە و ڕێنماییە بۆ پارێزکاران ﴿وانه لتذكرة للمتقين﴾ الحاقة ٤٨، ﴿ ذلك الكتاب لاريب فيه هدى للمتقين ﴾ البقرة: ٢

(٨) پارێزکاران لەفێڵی شەیتان ڕزگاریان دەبێت ﴿ إِنَّ الَّذِينَ اتَّقَوْا إِذَا مَسَّهُمْ طَائِفٌ مِنَ الشَّيْطَانِ تَذَكَّرُوا فَإِذَا هُمْ مُبْصِرُونَ (٢٠١) ﴾ الاعراف، بەراستی ئەوانەی کەپارێزکارن، هەرکاتێك خەیاڵێك لەلایەنی شەیتانەوە بۆیان بێت و پاڵیان پێوەبنێ بەرە و هەواو ئارەزوو، گورج خوای پەروەردگاریان بیر دەکەوێتەوە و پەنای پێدەگرن و خواش بەرچاو ڕوونیان دەکات و هۆشیاریان دەکاتەوە و نایەڵێ شەیتان لەخشتەیان بەرێت.

(٩) هەموو بیناکردنێك لەسەر غەیری پارێزکاری دەڕوخێت و خاوەنەکەشی دەخرێتە دۆزەخەوە و سزای سەخت ئەدرێت ﴿ أَفَمَنْ أَسَّسَ بُنْيَانَهُ عَلَى تَقْوَى مِنَ اللَّهِ وَرِضْوَانٍ خَيْرٌ أَمْ مَنْ أَسَّسَ بُنْيَانَهُ عَلَى شَفَا جُرُفٍ هَارٍ فَانْهَارَ بِهِ فِي نَارِ جَهَنَّمَ وَاللَّهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الظَّالِمِينَ (١٠٩) ﴾ التوبة، واتە: ئایا کەسێك ئاینی خۆی دامەزراندبێت لەسەر تەقوا و ترس لەخوا، وەکو یەکێك وایە کەبینای خۆی دانابێت لەسەر کەنارێکی وا ئاوی لافاو دڕیبێتیێ ونزیك بێت هائێستا یا تاوێکی تر بڕوخێت بەوکەسەوە بۆ ناو ئاگری دۆزەخ؟!

(١٠) سەرکەوتن و یارمەتی خوا و پاشە ڕۆژ بۆ پارێزکارانە، ﴿ واعلموا ان الله مع المتقين ﴾ التوبة ٣٦ ﴿ والعاقبة للمتقين ﴾ الاعراف: ٢٨.

(١١) ڕۆزی چاك و دەرچوون لەهەموو تەنگ و چەڵەمەیەك بەستراوە بەپارێزکاریەوە، ﴿وَمَنْ يَتَّقِ اللَّهَ يَجْعَلْ لَهُ مَخْرَجًا (٢) وَيَرْزُقْهُ مِنْ حَيْثُ لَا يَحْتَسِبُ (٣) ﴾

الطلاق: واتە: هەرکەسێك لەخوا بترسێت و پارێزکاربێت، خوا سەرفرازی دەکات و ڕۆزی بۆ دەنێرێت لەلایەکەوە کە گومانی بۆی نەچێت و بەتەمای نەبووبێت.

ئەمەش بۆ ئەوەی کەباش بزانێ خوای گەورە بەفەزڵی خۆی لەپاداشتی پارێزکاری‌یەکەیدا بۆی ناردووە و زیاتر گەرمبێ لەسەر پارێزکاری‌یەکەی و سوپاسی خوای لەسەر بکات.

(١٢) پارێزکاران هەق و ناهەق لەیەك جیادەکەنەوە و بەرچاویان ڕوونە: ﴿ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِنْ تَتَّقُوا اللَّهَ يَجْعَلْ لَكُمْ فُرْقَانًا وَيُكَفِّرْ عَنْكُمْ سَيِّئَاتِكُمْ وَيَغْفِرْ لَكُمْ وَاللَّهُ ذُو الْفَضْلِ الْعَظِيمِ (٢٩) ﴾ الانفال: واتە: ئەی ئەو کەسانەی بڕواتان هێناوە ئەگەر خۆتان بپارێزن لەگوناهو لەخوا بترسن، خوا ڕووناکیەکی وا دەخاتە دڵتانەوە کە هەق و ناهەق لەیەك جیابکەنەوە و گوناهەکانیشتان دادەپۆشێ ولێتان خۆش ئەبێت و، خوا خاوەن فەزڵ و چاکەیەکی گەورەیە.

(١٣) چاکبوونی ئیش بۆ پارێزکارانە ﴿ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ وَقُولُوا قَوْلًا سَدِيدًا (٧٠) يُصْلِحْ لَكُمْ أَعْمَالَكُمْ وَيَغْفِرْ لَكُمْ ذُنُوبَكُمْ وَمَنْ يُطِعِ اللَّهَ وَرَسُولَهُ فَقَدْ فَازَ فَوْزًا عَظِيمًا (٧١) ﴾ الاحزاب: واتە: ئەی ئەوکەسانەی بڕواتان هێناوە لەخوابترسن و قسەیەك بکەن کەڕاست و تەواوبێت، خوا کردەوەکانتان بۆ باشدەکات و لەگوناهەکانتان خۆشدەبێت، کێ گوێڕایەڵی خوا و پێغەمبەرەکەی بێت سەرکەوتووە بە سەرکەوتنێکی گەورە و باش لەدنیاو قیامەتدا..هەروەها خوای گەورە کاریان بۆ ئاسان دەکات ﴿ ومن يتق الله يجعل له من أمره يسراً ﴾ الطلاق: ٤.

(١٤) لەڕۆژی قیامەتدا پارێزکاران پلەوپایەیەکی بەرزیان هەیە و، لەچەند بەهەشتو سەرچاوەیەکدا ئەوەی پەروەردگاریان پێیداون وەریدەگرن، ﴿إِنَّ الْمُتَّقِينَ فِي جَنَّاتٍ وَعُيُونٍ (١٥) آخِذِينَ مَا آتَاهُمْ رَبُّهُمْ إِنَّهُمْ كَانُوا قَبْلَ ذَلِكَ مُحْسِنِينَ (١٦) ﴾ الذاريات.

پێناسەکانی تەقوا:

پێناسەی یەکەم / بسم الله الرحمن الرحيم ﴿ الم (١) ذَلِكَ الْكِتَابُ لَا رَيْبَ فِيهِ هُدًى لِلْمُتَّقِينَ (٢) الَّذِينَ يُؤْمِنُونَ بِالْغَيْبِ وَيُقِيمُونَ الصَّلَاةَ وَمِمَّا رَزَقْنَاهُمْ يُنْفِقُونَ (٣) وَالَّذِينَ يُؤْمِنُونَ بِمَا أُنْزِلَ إِلَيْكَ وَمَا أُنْزِلَ مِنْ قَبْلِكَ وَبِالْآخِرَةِ هُمْ يُوقِنُونَ (٤) أُولَئِكَ عَلَى هُدًى مِنْ رَبِّهِمْ وَأُولَئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ (٥) ﴾ البقرة

بەناوی خوای بەخشندەی میهرەبان، ئەلف لام میم، ئەم قورئانە هیچ گومانێکی تیا نیە، ڕێپیشاندەری پارێزکارانە ئەوانەی:

ا ـ بڕوا دەهێنن بەشتی نادیار. ب ـ نوێژ دەکەن.

ج ـ لەوەی کە کردوومانە بە ڕۆزیبان بەختی دەکەن.

د ـ بڕوایان هەیە بەو بەرنامەیەی کە بۆ تۆ نێرراوە و بەو بەرنامانەی کە پێش تۆ نێرراون.

هـ ـ بڕوایان هەیە بە ڕۆژی دوایی. ئەوانە لەسەر ڕێی راستن لە لایەن پەروەردگاریانەوە و، هەر ئەوانن سەرفراز.

پێناسەی دووەم / ﴿لَيْسَ الْبِرَّ أَنْ تُوَلُّوا وُجُوهَكُمْ قِبَلَ الْمَشْرِقِ وَالْمَغْرِبِ وَلَكِنَّ الْبِرَّ مَنْ آمَنَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَالْمَلَائِكَةِ وَالْكِتَابِ وَالنَّبِيِّينَ وَآتَى الْمَالَ عَلَى حُبِّهِ ذَوِي الْقُرْبَى وَالْيَتَامَى وَالْمَسَاكِينَ وَابْنَ السَّبِيلِ وَالسَّائِلِينَ وَفِي الرِّقَابِ وَأَقَامَ الصَّلَاةَ وَآتَى الزَّكَاةَ وَالْمُوفُونَ بِعَهْدِهِمْ إِذَا عَاهَدُوا وَالصَّابِرِينَ فِي الْبَأْسَاءِ وَالضَّرَّاءِ وَحِينَ الْبَأْسِ أُولَئِكَ الَّذِينَ صَدَقُوا وَأُولَئِكَ هُمُ الْمُتَّقُونَ (١٧٧) ﴾ البقرة: واتە: چاکە ئەوەنیە کە ڕووبکەنە ڕۆژهەڵات و ڕۆژئاوا، بەڵکو چاکە، چاکەی کەسێکە کە:

أ– بڕوای ببێت بەخوا، بەڕۆژی دوایی، بەفریشتە، بەنامە ئاسمانیەکان و بەپێغەمبەران.

ب ـ دارایی خۆی ببەخشێت، لەگەڵ ئەوەشدا کە خۆشی دەوێت، بەخزمان و هەتیوان و بێنەوایان و ڕێبواران و سواڵکەران و، لەڕێی ئازادکردنی کۆیلەدا.

ج ـ نوێژ بکات و زەکات بدات.

د ـ پەیمان بەجێ دەهێنن کاتێك پەیمان ئەدەن.

هـ خۆڕاگرن لەکاتی نەبوونی و ناخۆشی و جەنگدا، ئەوانەن کە ڕاستیان کردووە و هەر ئەوانەن کە پارێزکارن.

پێناسەی سێیەم /

ئایەتی ﴿ قُلْ أَؤُنَبِّئُكُمْ بِخَيْرٍ مِنْ ذَلِكُمْ لِلَّذِينَ اتَّقَوْا عِنْدَ رَبِّهِمْ جَنَّاتٌ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا وَأَزْوَاجٌ مُطَهَّرَةٌ وَرِضْوَانٌ مِنَ اللَّهِ وَاللَّهُ بَصِيرٌ بِالْعِبَادِ (١٥) الَّذِينَ يَقُولُونَ رَبَّنَا إِنَّنَا آمَنَّا فَاغْفِرْ لَنَا ذُنُوبَنَا وَقِنَا عَذَابَ النَّارِ (١٦) الصَّابِرِينَ وَالصَّادِقِينَ وَالْقَانِتِينَ وَالْمُنْفِقِينَ وَالْمُسْتَغْفِرِينَ بِالْأَسْحَارِ (١٧) ﴾ ال عمران

بەدوای ئایەتی ﴿ زُيِّنَ لِلنَّاسِ حُبُّ الشَّهَوَاتِ مِنَ النِّسَاءِ وَالْبَنِينَ وَالْقَنَاطِيرِ الْمُقَنْطَرَةِ مِنَ الذَّهَبِ وَالْفِضَّةِ وَالْخَيْلِ الْمُسَوَّمَةِ وَالْأَنْعَامِ وَالْحَرْثِ ذَلِكَ مَتَاعُ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَاللَّهُ عِنْدَهُ حُسْنُ الْمَآبِ (١٤) ﴾ ال عمران: هاتە خوارەوە، کە دەفەرموێ: ڕازێنراوەتەوە و جوان کراوە لەدەروونی خەڵکیدا ئارەزووی ئافرەت و بوونی نەوەی نێرینە و خاوەنێتی ئاڵتون و زیوی زۆر و زەبەندە و ئەسپی چاك و ڕەسەن و (هۆکانی هاتوچۆ) هەروەها ماڵات و زەوی و زاری کشتوکاڵ، ئەوانە هەمووی نازونیعمەتی ژیانی دنیان، خواش بۆ چاکان شوێنی گەڕانەوەی ڕازاوە و خۆشی لای خۆی ئامادەکردووە کە بەهەشتە.

رازاندنەوەی ئەوشتانە بۆ ئەوەیە لەڕێی حەلاڵەوە بەدەستبهێنرێن و ژیان بەردەوام بێت. عومەری کوڕی خەتتاب کە ئەم ئایەتە هاتە خوارەوە فەرمووی: (الآن وقد زينتَ لنا يارب) . پەروەردگارا ئەوشتانەت بۆ رازاندوینەتەوە. (چارەمان چییە؟!) پەروەردگاریش ئایەتی بەدوادا ناردەخوارەوە بۆ زیاتر روونکردنەوەی مەسەلەکە و فەرمووی: ﴿ قل: اؤنبئكم بخير من ذلكم. هتد ﴾ واتە: ئەی محمد (د.خ) پێیان بڵێ: ئایا هەواڵی چاکتر لەو ناز و نیعمەتەتان پێ رابگەیەنم؟!

بۆ ئەوانەی پارێزکارن، لای پەروەردگاریان باخەکانی بەهەشت ئامادەیە بۆیان کەچەندەها رووبار بەژێر دەرختەکانیدا و بەبەردەم کۆشکەکانیدا دەڕوات، هاوڕێ لەگەڵ ژیانی نەبڕاوە لەگەڵ هاوسەرانی پاکیزەدا و بەدەم هەستکردنی بەردەوام بەرەزامەندیی پەروەردگاری ئازیز، بێگومان ئەوخوایە بینایە بەبەندەکانی. (ئنجا قورئان باسی پارێزکاران دەکات) .

ا – ئەوانەی دەڵێن پەروەدگارا بەراستی ئێمە باوەڕمان هێناوە، دە لەگوناهەکانمان خۆش ببە و لەئاگری دۆزەخ بمانپارێزە.

ب – ئەو پارێزکارانە خۆڕاگرن و، راستگۆ و خواپەرستن و، ماڵ و سامان دەبەخشن و لەبەرەبەیانەکاندا داوای لێخۆشبوون دەکەن.

پێناسەی چوارەم/

﴿وَسَارِعُوا إِلَى مَغْفِرَةٍ مِنْ رَبِّكُمْ وَجَنَّةٍ عَرْضُهَا السَّمَاوَاتُ وَالْأَرْضُ أُعِدَّتْ لِلْمُتَّقِينَ (١٣٣) الَّذِينَ يُنْفِقُونَ فِي السَّرَّاءِ وَالضَّرَّاءِ وَالْكَاظِمِينَ الْغَيْظَ وَالْعَافِينَ عَنِ النَّاسِ وَاللَّهُ يُحِبُّ الْمُحْسِنِينَ (١٣٤) وَالَّذِينَ إِذَا فَعَلُوا فَاحِشَةً أَوْ ظَلَمُوا أَنْفُسَهُمْ ذَكَرُوا اللَّهَ فَاسْتَغْفَرُوا لِذُنُوبِهِمْ وَمَنْ يَغْفِرُ الذُّنُوبَ إِلَّا اللَّهُ وَلَمْ يُصِرُّوا عَلَى مَا فَعَلُوا وَهُمْ يَعْلَمُونَ (١٣٥) أُولَئِكَ جَزَاؤُهُمْ

مَغْفِرَةٌ مِنْ رَبِّهِمْ وَجَنَّاتٌ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا وَنِعْمَ أَجْرُ الْعَامِلِينَ (١٣٦) ﴾ ال عمران

واتــە: بەپەلــەبن و پێشــبڕكێ بكــەن تــا دەگەنــە لێخۆشــبوونی پــەروەردگارتان و بەهەشــتێك كەپانیەكــەی بەهێنــدەی ئاسمانــەكان و زەویـیــە و ئامــادەكراوە بــۆ پارێزكاران. (سیفاتەكانی پارێزكارانیش) .

ا ـ ئەوانەی لەخۆشی و ناخۆشیدا، لەهەرزانی و گرانیدا ماڵی خۆیان دەبەخشن و، رق و كینەی خۆیان دەخۆنەوە و خۆگرن و، لەخەڵكی خۆش دەبن و لێبوردەن و، خوای میهرەبانیش چاكەكار و چاكەخوازانی خۆش دەوێت.

ب ـ ئەوانەش كە تاوان و گوناهێكیان ئەنجامدا، یان ستەمیان لەخۆیان كرد، خوا دێتەوە یادیان و داوای لێخۆش بوون دەكەن، چاكێ هەیە كەلە گوناهان خۆش ببێت جگە لەخوا؟! هەروەها لەسەر گوناهو تاوانیان بەردەوام نابن، لەكاتێكدا دەزانن ئەوە تاوانە.

ئەوانــە پاداشــتیان لێخۆشــبوون و لێبووردنــە لەلایــەن پەروەردگاریانــەوە لەگــەڵ باخــەكانی بەهەشــتدا كەچــەندان رووبــار بــەژێر درەخــت و بەبــەردەم كۆشــكەكانیاندا دەڕوات و ژیانی هەمیشەیی تیایدا دەبەنە سەر، ئەم بەهرەیە پاداشتێكی زۆر چاكی كۆششكارانە (كەهەوڵی بەدەستهێنانی رەزامەندی پەروەردگاریانە) .

پێناسەی پێنجەم /

﴿ وَلَقَدْ آتَيْنَا مُوسَى وَهَارُونَ الْفُرْقَانَ وَضِيَاءً وَذِكْرًا لِلْمُتَّقِينَ (٤٨) الَّذِينَ يَخْشَوْنَ رَبَّهُمْ بِالْغَيْبِ وَهُمْ مِنَ السَّاعَةِ مُشْفِقُونَ (٤٩) ﴾ الانبیاء

ئەم پێناسەیە دوو سیفەتی پارێزكاران باسدەكات:

ا ــ ئەوپارێزكارانە لەخوا دەترسن هەر بەغەیب و بەبێ ئەوەی ببینن.

ب ــ هەروەها لەرۆژی دوایی دەترسن.

پێناسەی شەشەم /

﴿إِنَّ الْمُتَّقِينَ فِي جَنَّاتٍ وَعُيُونٍ (١٥) آخِذِينَ مَا آتَاهُمْ رَبُّهُمْ إِنَّهُمْ كَانُوا قَبْلَ ذَلِكَ مُحْسِنِينَ (١٦) كَانُوا قَلِيلًا مِنَ اللَّيْلِ مَا يَهْجَعُونَ (١٧) وَبِالْأَسْحَارِ هُمْ يَسْتَغْفِرُونَ (١٨) وَفِي أَمْوَالِهِمْ حَقٌّ لِلسَّائِلِ وَالْمَحْرُومِ (١٩)﴾ الذاريات

سیفاتەكانی پارێزكارانیش لەم پێناسەیەدا:

ا ـ چاكەكارن و شەرم دەكەن لەخواو دەزانن كە خوا چاودێرە بەسەریانەوە.

ب ــ شەو خەریكی شەونوێژن و كەم دەخەون.

ج ــ لەبەرەبەیاندا داوای لێخۆشبوون دەكەن لەخوا.

د ــ لەماڵ و سامانیان بەشی هەژار و بێنەوایان دەدەن.

پێناسەی حەوتەم /

﴿إِنَّ الَّذِينَ اتَّقَوْا إِذَا مَسَّهُمْ طَائِفٌ مِنَ الشَّيْطَانِ تَذَكَّرُوا فَإِذَا هُمْ مُبْصِرُونَ﴾ الاعراف ٢٠١،واتە: ئەوانەی كەپارێزكارن ئەگەر خەیاڵێك لەشەیتانەوە لێیان بدات و پاڵیان پێوەبنێت بۆ هەواو ئارەزوو، گورج بیرلە خوای پەروەردگار دەكەنەوە و پەنای پێدەگرن، خواش زوو حاڵیان چاك دەكات و بەرچاو رۆشنیان دەكات.

ئەم حەوت پێناسەیە زۆربەی سیفاتەكانی پارێزكارانی تیاباسكراوە هەتاوەكو بروادار چاویان لێبكات و هەوڵبدات بگاتە ئەو پلە و پایە بەرزە.

ڕێگاکانی گەیشتن بە پارێزکاری:

ڕێگای یەکەم:

﴿ وَكَذَلِكَ أَنْزَلْنَاهُ قُرْآنًا عَرَبِيًّا وَصَرَّفْنَا فِيهِ مِنَ الْوَعِيدِ لَعَلَّهُمْ يَتَّقُونَ أَوْ يُحْدِثُ لَهُمْ ذِكْرًا (١١٣) ﴾ طـه: واتـه:ئابـەو شـێوەیە ئێمـە قورئـانێکی عـەرەبی و پـاراوو ڕەوانمـان دابەزاندووە و جۆرەها هەڕەشەمان تیادا باس کردووە، بۆ ئەوەی لەخوابترسن، یاخود ببێتە هۆی ئەوەی کە یاداوەریان تێدا بەدیبهێنێت.

﴿ وَأَنَّ هَذَا صِرَاطِي مُسْتَقِيمًا فَاتَّبِعُوهُ وَلَا تَتَّبِعُوا السُّبُلَ فَتَفَرَّقَ بِكُمْ عَنْ سَبِيلِهِ ذَلِكُمْ وَصَّاكُمْ بِهِ لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ (١٥٣) ﴾ الانعام: واتە: ئەمانەی کە لە قورئاندایە ڕێگای ڕاستی منن، ئێوە پەیڕەویان بکەن و، مەکەونە شوێنی هەواو ئارەزوو ڕێبازی تر، چونکە ئێوە دوور دەخاتەوە لـەڕێگای ڕاسـتی خـوا، ئـەم ئامۆژگاریانـەمان کـردوون، بـەڵکو خۆتـان بپارێزن لەگوناهو سزای خوا.

کەواتە خوێندنەوەی قورئان و تێگەیشتنی و پەیڕەوی کردنی دەبێتە هـۆی دروست بوونی پارێزکاری.

ڕێگای دووهەم:

﴿وَالَّذِينَ اهْتَدَوْا زَادَهُمْ هُدًى وَآتَاهُمْ تَقْوَاهُمْ (١٧) ﴾ محمـد: واتـە: ئەوکەسـانەی کەشـارەزای هـەق بـوون و ڕێبـازی هیدایـەت و ئیمانیـان گرتۆتەبـەر، خـوای گـەورە ڕێنمایی‌و هیدایەتی بۆ زیادکردن و پارێزکاری پێبەخشین.

مرۆڤ پاش ئەوەی قەناعەت بەم ئاینە دەکات و بڕوایەکی لا دروست دەبێت و ئنجا خەریکی ئیسلامەتی دەبێت، قۆناغی تر دێت بەدوایدا. کـە ئـەویش زیـاتر چەسپاندنی ئیمانـە لەدڵدا و دوای ئـەویش ڕۆیشـتنە بـەرە و پلـەی (ئیحسـان) واتـە هەسـتکردنی

بەچاودێری خوا و شەرم کردن لەنافەرمانی و سەرپێچی، پاشان پلەی پارێزکاری و ئنجا پلەی سوپاسگوزاری.هتد.

تێگەیشتن لەپلەکانی ئیمان مەسەلەیەکی زۆر گرنگە و لە (مدارج السالکین) ی (ئیبن قەییم) دا باسی زیاتر لەشەست پلەوپایەی ئیمانی کراوە کە هەق وایە باشتر لێیان شارەزابین. ئاشکرایە کەسێك بۆ نموونە مانای خۆشەویستی نەزانێ چۆن دەتوانێ خۆشەویستی خوا و پێغەمبەر و ئیسلام و موسڵمانان لەخۆیدا فەراهەم بهێنێت؟

ڕێگای سێهەم :

﴿ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا كُتِبَ عَلَيْكُمُ الصِّيَامُ كَمَا كُتِبَ عَلَى الَّذِينَ مِنْ قَبْلِكُمْ لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ (١٨٣) ﴾ البقرة: واتە: ئەی ئەوانەی کەبڕواتان هێناوە ڕۆژووتان لەسەر فەرزکراوە هەروەك چۆن لەسەر ئەوانەی پێش ئێوە فەرزکرابوو، بەڵکو ببێتە مایەی پارێزکاریتان،کەواتە ڕۆژوو یەکێکە لەهۆکارە سەرەکیەکانی گەیشتن بەپارێزکاری.

ڕێگای چوارەم :

﴿ يَا أَيُّهَا النَّاسُ اعْبُدُوا رَبَّكُمُ الَّذِي خَلَقَكُمْ وَالَّذِينَ مِنْ قَبْلِكُمْ لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ (٢١) ﴾ البقرة: واتە: ئەی خەڵکینە ئەو خوایەی خۆتان بپەرستن کەئێوە و ئەوانەی پێش ئێوەی دروست کردووە بەڵکو بەو پەرستنە بگەنە پارێزکاری، کەواتە خواپەرستی بەگشتی ڕێگایە بۆ گەیشتن بەپارێزکاری.

وەك پێشتر باسمانکرد پارێزکاریش یەکێکە لەپلەکانی دینداری و مرۆڤ دەبات بەرەو پلەیەکی تر کە ئەویش پلەی سوپاسگوزاریە قورئان دەفەرموێت: ﴿ فاتقوا الله لعلكم تشكرون ﴾ ال عمران /١٢٣ کە ئەمەش پلەیەکی بەرزە و هەوڵ و ماندووبوونی دەوێ و کەسانێکی کەم پێی دەگەن ﴿وقليل من عبادي الشكور﴾ السبأ: ١٣.

پێغەمبەر (د.خ) بۆ گەیشتن بەم پلەیە ئەوەندە شەونوێژی کرد تا ئاوی پێی داهات، جارێك هاوسەرێکی پێی وت: بۆچی ئەوەندە خۆت ماندوو دەکەیت لەکاتێکدا خوا لەگوناهی بەرو دوات خۆش بووە، فەرمووی: ﴿ افلا أكون عبداً شكوراً ﴾ بوخاری.

دامەزراوی

قورئان دەفەرموێت: ﴿ وَأَنْ لَوِ اسْتَقَامُوا عَلَى الطَّرِيقَةِ لَأَسْقَيْنَاهُمْ مَاءً غَدَقًا (١٦) لِنَفْتِنَهُمْ فِيهِ وَمَنْ يُعْرِضْ عَنْ ذِكْرِ رَبِّهِ يَسْلُكْهُ عَذَابًا صَعَدًا (١٧) ﴾ الجن: واتە: ئەگەر دامەزراوبوونایە لەسەر رێی راست، بارانی زۆر و بەسوودمان بەسەریاندا دەباراند، تا تاقیان بکەینەوە و، هەرکەسێك روو وەرگێڕێت لەیادی خوای خۆی دەیخاتە ناو سزای سەختەوە.

سوفیانی کوڕی عبدالله پرسیاری لەخۆشەویست (د.خ) کرد و وتی: (قل لي في الاسلام قولاً لا أسال عنه احداً غيرك، فقال: قل آمنت بالله ثم استقم) مسلم، واتە: شتێکی وام پێبڵێ لەئیسلامدا کە ئیتر پێویست نەکات پرسیار لەکەسی تر بکەم، ئەویش فەرمووی: بڵێ باوەڕم هێناوە و پاشان دامەزراوبە لەسەری.

قورئانی پیرۆز رێنمایی خۆشەویست (د.خ) و موسڵمانان دەکات و دەفەرموێ ﴿فَاسْتَقِمْ كَمَا أُمِرْتَ وَمَنْ تَابَ مَعَكَ وَلَا تَطْغَوْا إِنَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ (١١٢) وَلَا تَرْكَنُوا إِلَى الَّذِينَ ظَلَمُوا فَتَمَسَّكُمُ النَّارُ وَمَا لَكُمْ مِنْ دُونِ اللَّهِ مِنْ أَوْلِيَاءَ ثُمَّ لَا تُنْصَرُونَ (١١٣) ﴾ هود:

واتە: ئەی (محمد) (د.خ) چۆن فەرمانت پێدراوە، هەروابەو بە راست و بەڕێکی فەرمانەکان بەجێبهێنە، هەروەها ئەو کەسانەش کەلەگەڵ تۆدان و گەڕاونەتەوە بۆ لای خوا و تەوبەیان کردووە، نەکەن لەسنووری فەرمانی خوا دەربچن، چونکە بەڕاستی ئەو زاتە بینایە بەو کردەوانەی کەدەیکەن. نەکەن مەیلی دڵتان لەگەڵ ئەوانەدا بێت

کەستەمیان کردووە و لەخوا یاخی بوون، چونکە ئەوکاتە ئاگر دەتانسوتێنێت، کەسیش بێجگە لەخوا پشتیوانتان نابێت، لەوەودواش یارمەتی نادرێن.

ئیبن عەبباس دەڵێ: هیچ ئایەتێك ئەوەندەی ئەم ئایەتە قورس وگران نەبوو لەسەر خۆشەویست (د.خ) .

پرسیارکرا لەخۆشەویست (د.خ) کە بۆچی ئاوا زوو پیر بوویت؟ لەوەڵامدا فەرمووی: سوورەتی هود و دەستەخوشکانی پیریان کردم. کەمەبەستی ئەو ئایەتە و ئەو ئایەتانەیە کەباسی قیامەت دەکەن.

پەروەردەی قورئانی

قورئانی پیرۆز چاودێربوو بەسەر هاوەڵانەوە، پەیوەندی بەردەوام هەبوو لەنێوان ئاسمان و زەویدا، چی روویدەدا زۆربەیان قورئان تیشکی دەخستنە سەر و روونی دەکردنەوە و ڕاستەوخۆ پەروەردەی دەکردن.ها فلان تۆ ئەم خەیاڵاتە هات بەدڵتا، ئەی تۆ نەبوویت فلانە کارت کرد، ئەوەش راست و دروستی کارەکانتانە. ئەی ئێوە پەیماندەرانی ژێر درەختەکە خوا دەزانێت چی لەدڵتاندایە، خوا لێتان خۆش بووە.

هاوەڵان چەند بەختەوەر بوون، چۆن لەخۆشیابالّیان نەگرتووە؟! چۆن لەخۆشیا شامەرگ نەبوون؟ ئێمە ئێستا پاش نزیکەی ١٤٣٥ ساڵ ئەو ئایەتانە ئەخوێنین کەلەسەر ئەو خوا پێداوانە هاتوونەتە خوارێ، سەرسام دەبین، ئاواتیان پێدەخوازین. ئێمە دڵخۆش دەکەین بەئایەتێکی وەك ﴿ انّ الله یُدافع عن الذین آمنوا﴾ الحج: ٣٨ خودا داکۆکی لەبڕواداران دەکات، دەڵێین ئێمەش خۆمان بەبڕوادار دەزانین (ان شاء الله) ئێمەش دەگرێتەوە ! باشە ئەگەر ئەو ئایەتە لەسەر من یان تۆ بەتایبەت بهاتایەتە خوارێ، چۆن دڵ بەرگەی دەگرێ؟!

هاوەڵان باش لەم پەیوەندیە راستەوخۆیەی ئاسمان و زەوی و دابەزینی جوبرائیل تێگەیشتبوون، بۆیە پاش وەفاتی خۆشەویست (د.خ) ئەبوبەکر و عومەر چوون بۆ

سەردانی ئوم ئەیمەن، هەرکەچاوی بەمان کەوت زۆرگریا، پێیان وت: بۆچی دەگریت؟ مەگەر لای خوا باشتر نیە بۆ پێغەمبەر (د.خ) ؟

ئەویش وتی: دەزانم لای خوا باشترە بۆی لەم دنیایە، بەڵام بۆ بچڕانی وەحی دەگریم لەئاسمانەوە. ئەوانیش بەم قسەیەی کەوتنە گریان! (موسلیم) .

گرنگی دامەزراوی لەژیاندا:

لەژیاندا کۆسپ و تەگەرە و ڕێگر زۆرن، وەك نەفس و شەیتان. کەشەیتان هەمیشە لەڕێی نەفسی (الامارة بالسوء) هوە فەرماندەدات بەخراپە، مەگەر ئەوکەسە جڵەوی نەفسی باش بگرێت و خوای گەورەش یارمەتی بدات و دەروونی پەروەردەبکات و ببێتە نەفسێکی لۆمەکار (النفس اللوامة) و لەسەر هەموو کاروکردەوەیەك لۆمەی خۆی بکات و بەخۆیدا بچێتەوە.ئنجا زیاتر هەوڵ بدات و بەرەو نەفسی (المطمئنة) ی دڵنیاو ئارام بچێت.

قورئان دەفەرموێت ﴿ انّ النفسَ لأمارة بالسوء الا مارَحِم ربي ﴾ یوسف: ٥٣ شەیتان بەهەموو شێوەیەك هەوڵ و کۆشش دەکات بۆ فریودانی مرۆڤ، هەر لەیەکەم ساتی لەدایکبوونیەوە سیخورمەی لێدەدات و خۆی پێدەناسێنێت و دەیخاتە گریان، پاشان تا کۆتا هەناسەی ژیانی کۆڵی لێنادات.

پیاوچاکێك لەسەرەمەرگدا زۆر دەترسا لەخلیسکان و لادان. پێیانوت: بۆ ئەمەندە دەترسیت خۆ تۆ چاکەکار بوویت لەژیاندا؟ ئەویش وتی: چۆن نەترسم، ئەم چەند ساتەی کۆتایی ژیانم دوا فرسەتی شەیتانە و زۆر هەوڵدەدات زەفەرم پێبەرێت و لەدەستی قوتار نەبم.

شەیتان شەوو ڕۆژ لەهەوڵدایەو، لەخەویشدا واز لەمرۆڤ ناهێنیٚ،پیاوێك پرسیاری کرد لە حەسەنی بەسری: ئایا شەیتان دەخەوێت؟! ئەویش لەوەڵامدا وتی: جابرا گەر بنووستایە پشوویەکمان دەدا!

ژن ومناڵ و پارە و سامانیش مرۆڤ سەرقاڵ دەکەن و شەیتان بەهۆیانەوە مرۆڤ لەرێ لا ئەدات ﴿ ان من ازواجکم واولادکم عدواً لکم فاحذروهم ﴾ التغابن: ١٤ واتە هەندێ لەژن و مناڵتان دوژمنتانن و بەرەو دنیاپەرستی و دوور لەخواییتان دەبەن، ئاگاداری خۆتان بن و لەرێ لامەدەن.

دیارە خۆشویستنی ماڵ و مناڵ لەفیترەتدایە و جوانی ژیانی دنیان، باشترین پاڵپشتیشن ئەگەر گوێڕایەڵی فەرمانی خوابن، خۆشەویست (د.خ) دەفەرموێ: (الدنیا متاع وخیر متاعها المرأة الصالحة) .

گرنگی دامەزراوی لەسەرەمەرگ و ئاخیرەتدا:

سەرەنجامی دامەزراوی مژدەی خۆشی فریشتەکانە بۆ بڕواداران، کەپێیان دەڵێن مەترسن لەداهاتووتان و خەم مەخۆن بۆ ڕابردووتان و، بچنە ئەو بەهەشتەی کە پەیمانتان پێدرابوو، ئێمە دۆست و هاوەڵتانین لەدنیا و قیامەتدا. لەبەهەشتا چی ئارەزوویکەن هەیە و، چی داوابکەن ئامادەیە بۆتان بەفەرمانی پەروەردگاری لێخۆشبووی میهرەبان ﴿ إِنَّ الَّذِينَ قَالُوا رَبُّنَا اللَّهُ ثُمَّ اسْتَقَامُوا تَتَنَزَّلُ عَلَيْهِمُ الْمَلَائِكَةُ أَلَّا تَخَافُوا وَلَا تَحْزَنُوا وَأَبْشِرُوا بِالْجَنَّةِ الَّتِي كُنْتُمْ تُوعَدُونَ (٣٠) نَحْنُ أَوْلِيَاؤُكُمْ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَفِي الْآخِرَةِ وَلَكُمْ فِيهَا مَا تَشْتَهِي أَنْفُسُكُمْ وَلَكُمْ فِيهَا مَا تَدَّعُونَ (٣١) نُزُلًا مِنْ غَفُورٍ رَحِيمٍ (٣٢) ﴾ فصلت

زەیدی کوڕی ئەسلەم دەڵێت: فریشتەکان لەسەرە مەرگ و لەقەبر و لەکاتی زیندوو بوونەوەدا مژدەدەن بەبڕواداران.

جۆرەکانی دامەزراوی:

١ ـ دامەزراوی لەتێگەیشتندا:

ئەمەش بەوە دێتەدی کە بزانین (وحی) بنەڕەت و سەرچاوەیە و رووناکیە بۆ عەقڵ چاو، بۆیە قورئانی پیرۆز دەفەرموێت:﴿ لا تُقدموا بين يـدي اللهِ ورسـولهِ واتقـوا الله ان الله سميع علـيم ﴾ الحجـرات ١، واتـە: بیروبۆچـوون و هـەواو ئارەزووتـان مەخەنـە پـێش فـەرمانی خـوا و پێغەمبـەرەوە، خۆشەویسـتیش (د.خ) دەفـەرموێت ﴿ لايـؤمن احـدكم حتى يكون هواه تبعاً لما جئتُ به ﴾ واتە: کەسێ لـەئێوە بـڕوادار نیـە، تـاوەکو هـەواو ئارەزووی شوێنکەوتووی ئەو بەرنامەیە نەبێت کەهێناومەو پێم راگەیاندوون.

خۆشەویسـت (د.خ) بەعەبـدوڵڵای کـوڕی مەسـعودی فـەرموو (ئـەزانی کـێ زانـاترین کەسە؟) ئەویش وتی: خواو پێغەمبەرەکەی باشتر دەزانـن.فـەرمووی: ﴿ فـاعلم النـاس أبصرهم بالحق اذا اختلفـت النـاس، وان كـان مقصـراً في العمـل ﴾ حـاكم ٤٨٠/٢ کەواتـە زانـاترین کـەس ئەوەیـە کەلـەکاتی فیتنـە و ئاشـووب و سـەر لێ تێکچـوونی خەڵکیـدا بەرچاووی روونبێ و بەئاسانی بتوانێ هەق و ناهەق لێك جیابکاتـەوە و دەمـارگیری بـۆ رایەك و بۆچوونێك وای لێنەکات لەهەق لابدات، چونکە بەداخەوە موسڵمانی وا هـەبووە کـەدەمارگیری مەزهـەبی وای لێکـردووە بڵێـت (ئەگـەر ئایـەتێك یـان فەرموودەیـەك پێچەوانەی بـۆ چوونی ئیمامەکـەم بێـت ئـەوا تـەئویلی ئایـەت و فەرموودەکـە دەکـەم تابگونجێت لەگەڵ رای ئیمامەکەمدا) .

دەبێ بزانین کـە هەمووکـەس دەکرێ قسـەی وەربگـیرێ یـان بدرێتـە دواوە، تـەنها پێغەمبەر (د.خ) نەبێ، چونکە تەنها ئەوەکە (معصوم) ە و هەرچی دەڵێ (وەحی) یە و لەخواوەیە ﴿ وما ينطق عن الهوى ان هو الا وحي يوحى﴾ (النجم) .

لـەزەمانی خۆشەویسـتدا (د.خ) دەسـتەیەك لەموسـڵمانان چـوون بـۆ ئەنجامـدانی کارێك، لەرێگا لەگەڵ فەرماندەکەیاندا تێکچوون، ئەویش ویستی تاقیان بکاتەوە، بۆیـە

ئاگرێکی پێکردنەوە و فەرمانی پێدان کەبچنە ناوئاگرەکەوە، ئەوانیش وتیان: ئێمە لەتاو ئاگری دۆزەخ بڕوامان هێناوە، ئێستا چۆن بچینە ئاگرەوە و فەرمانەکەیان شکاند. کە گەڕانەوە خزمەت پێغەمبەر (د.خ) و بۆیان گێڕایەوە، ئەویش فەرمووی: بچوونایەتە ناویەوە لێی نەدەهاتنە دەرێ، چونکە (انما الطاعة في المعروف) .

خاڵێکی تریش هەیە زۆر گرنگە و دەبێ ئاگاداری بین ئەویش ئەوەیە کە هەمیشە هەق بکرێت بەپێوەر بۆ ناسین و هەڵسەنگاندنی خەڵکی، نەك خەڵکی بکرێنە پێوەر بۆ ناسینی هەق.

ك- دامەزراوی لەپەرستنشدا:

قورئانی پیرۆز لۆمە و سەرزەنشتی ئەوکەسانە دەکات کە خواپەرستیەکەیان مۆلەقە و دامەزراونین و دەفەرموێت:﴿ وَمِنَ النَّاسِ مَنْ يَعْبُدُ اللَّهَ عَلَى حَرْفٍ فَإِنْ أَصَابَهُ خَيْرٌ اطْمَأَنَّ بِهِ وَإِنْ أَصَابَتْهُ فِتْنَةٌ انْقَلَبَ عَلَى وَجْهِهِ خَسِرَ الدُّنْيَا وَالْآخِرَةَ ذَلِكَ هُوَ الْخُسْرَانُ الْمُبِينُ (١١) ﴾ الحج:

واتە: کەسی واهەیە خواپەرستی دەکات لەسەر بەردێکی مۆلەقی قەدپاڵی شاخێك، ئەگەر تووشی خێر و خۆشی بوو دڵی پێی خۆشە، خۆ ئەگەر تووشی تاقیکردنەوەیەك هات هاوسەنگی خۆی لەدەستدەدات و سەرەنرێ دەبێ و دەکەوێتە خوارەوە، بەمەش خەسارەتمەندی دنیا و قیامەت دەبێت، کەبەراستی ئەوەیە زیان لێکەوتنی راستەقینەی روون و ئاشکرا.

ئەم ئایەتە دەربارەی هەندێك عەرەبی کۆچەری هاتۆتە خوارەوە، کە هاتن لەمەدینە جێگیربوون، جا هەرکامیان ساغ و دروست بوایە و ماینەکەی بزایە و ژنەکەی کوڕی ببوایە، دڵئارام دەبوو، دەیووت: لەوکاتەوە کەهاتومەتە سەر ئەم ئایینە لەچاکە زیاتر تووشی هیچ نەبووم، بەڕاستی ئایینێکی چاکە، بەلام ئەگەر یەکێك حاڵەکەی بەپێچەوانەوە بوایە دەیووت: لەوکاتەی هاتوومەتە سەر ئەم ئایینە لەخراپە زیاتر

تووشـی هـیچ نـەبووم (هـەروەك ئاینەکـە شـووم بێـت) ، بۆیـە وازی دەهێنـاو لـەدین وەردەگەڕا.

لەگەرمەی جەنگی یەرموکدا، نامەی عومەر گەیشتە دەست خالیـد کەسـەرکردایەتی سووپاکە بداتە دەست (ئەبوعوبەیدە) ، ئەویش وەك خواناسێکی بەئەمـەکی دامـەزرا و هاوسـەنگی خـۆی لەدەسـت نـەدا و وتـی: (مـن لـەپێناوی عومـەردا ناجـەنگم، بـەڵکو لەپێناوی خوای عومەردا دەجەنگم) .

بەڵێ خالید وەك لەبواری سەربازیدا سەرکەوتنی زۆری بەدەستهێنا لەبواری جـەنگی دەروونی خۆشـیدا سـەرکەوتنی بەدەسـتهێنا و زاڵ بـوو بەسـەریدا، کـە ئەمـەش دیـارە کارێکی ئاسان نیە و خەڵکانێکی زۆر هەن لەبانگەوازدا نەك بە لەسەرکار لابـردن بـەڵکو تەنها ڕووگرژیەکیان بەسە کەواز لەهەمووشتێك بهێنن! !

٣ـ دامەزراوی لەخووڕەوشتدا:

دامەزراوی لەسەر ڕەوشتە بەرزەکان نیشانەی بڕواداری تـەواوە، ئاشـکرایە شـەیتان هـەردەم لەهەوڵدایـە بـۆ تێکـدانی نێـوان خـەڵکی و ئاژاوەنانـەوە، پێغەمبـەر (د.خ) دەفـەرموێت ﴿ ان الشـيطان قـد أيـس أن يعبـده المصـلون في جزيـرة العـرب ولكـن في التحريش بينهم ﴾مسلم

واتە: شەیتان بێهیوا بووە لەوەی موسڵمانان لەنیوەدوورگـەی عەرەبـدا بیپەرسـتن و ڕازیيە بەوەی ئاژاوە و دووبەرەکی لەنێوانیاندا بنێتەوە.

قورئانی پیرۆز دەفەرموێت: ﴿وَقُلْ لِعِبَادِي يَقُولُوا الَّتِي هِيَ أَحْسَنُ إِنَّ الشَّيْطَانَ يَنْـزَغُ بَيْنَهُمْ إِنَّ الشَّيْطَانَ كَانَ لِلْإِنْسَانِ عَدُوًّا مُبِينًـا (٥٣) ﴾ الاسـراو: واتـە: بەبەنـدەکانم بڵـێ: چاکترین گوفتار بڵێن، چونکە شەیتان بە ڕاستی دەیەوێت نێوانیان تێکبدات، بە ڕاستی شەیتان دوژمنی ئاشکرای ئادەمیزادە.

جا بۆئەوەی فرسەت بۆ شەیتان نەڕەخسێنین و نەیەڵین رق و کینە لەدڵماندا بچنێ، چاکتروایە دڵفراوان و سینە ساف بین بەرامبەر موسڵمانان و هەمیشە خۆمان بەڕەوشتە جوانەکانی ئیسلام برازێنینەوە و هەرگیز فەزڵ و چاکەی یەکتری لەیاد نەکەین ئەگەر کەمیش بێت، قورئان دەفەرموێت: ﴿ ولا تَنسَوا الفضلَ بينكم ﴾ البقرة: ٢٣٧..هەرچەندە ئەم ئایەتە بۆکاتی جیابوونەوەی ژن ومێرد هاتووە، کەلەوکاتە ناخۆش و دژوارەدا، شیر و تیر لەیەك نەسوون و لەهەق لانەدەن، جا دیارە بۆ کاتەکانو بارووروفەکانی تر زیاتر دەبێت پەیڕەوی ئەم ئەدەبە بەرزە بکرێت.

هۆکارەکانی کەیشتن بەدامەزراوی:

یەکەم/ پاڕانەوە و داواکردن لەپەروەردگار، کە یارمەتیمان بدات و دامەزراومان کات، هەروەك چۆن خۆشەویست (د.خ) دەیفەرموو: ﴿ یا مقلب القلوب ثبت قلبي علی دینك ﴾ ترمذي یان دقیفةرموو: ﴿ اللهم یاحي یاقیوم ویا بدیع السماوات والارض لا الە الا أنت برحمتك أستغیث، أصلح لنا شأننا کلها ولا تکلنا الی أنفسنا طرفة عین أو الی أحد من خلقك ﴾.واتە: ئەی خوای زیندووی بەدەسەڵات و بەدیهێنەری ئاسمانەکان و زەوی، هەر تۆ خوایت، پەنا دەگرم بەمیهرەبانیەکەت، کارەکانمان بۆ چاك بکە و تەنها بۆ چاو تروکاندنێکیش مەماندەرە دەست نەفسمان و هیچ یەکێ لەدروستکراوەکانت..

دووەم/ وازهێنان لەقسەی زیاد و خۆ خەریك کردن بەکرداری چاك و بەسوودەوە، چونکە قسە هەموو کەس پێی دەوێرێت، بەڵام کردار سەنگی مەحەکە.

پیاوێك هات بۆ لای ئیمام ئەحمەد پرسیاری کێشەی (خَلق القرآن) ی لێکرد کە لەو رۆژەدا فیتنەیەکی گەورەبوو، ئەویش لەوەڵامدا پێی وت: برام ئەو دوعایە دەزانی کەلەکاتی چوونە ناو مزگەوتەوە دەخوێنرێت، کابرا وتی: نەخێر، ئیمام ئەحمەد پێی وت: دەبڕۆ فێری ئەو دوعایە ببە و کاری پێ بکە، ئەوە چاکتر و خێرترە

بۆت،.بەواتایەکی تر، با هەوڵ بدەین ریزبەندی (اولویة) ی کارمان لێنەشێوێ، چونکە شەیتان یەکێك لەفێڵەکانی ئەوەیە کەسێك بەسوونەتەکانەوە سەرقاڵ بکات و فەرزەکانی بیربەرێتەوە.

سێیەم / هاوەڵی کردنی کەسانی ورەبەرز و دامەزراوو خواناس، هەروەك قورئان دەفەرموێت: ﴿ وكونوا مع الصادقين ﴾ التوبة: ١١٩، یان عەبدولقادری گەیلانی دەڵێت: (سيروا مع الهمم العالية) هاوەڵ و هاودەمی هیممەت بەرزان بن و لەگەڵ ئەواندا و شان بەشانی ئەوان برۆن بەرێدا.

دوانەکەوتن لەکاروان مەسەلەیەکی گرنگە بۆ گەیشتنە مەنزڵ و ڕێ ون نەکردن، دکتۆر (محمد اقبال) لەهۆنراوەیەکیدا، باس لەوە دەکات ئەگەر بۆ ساتێك کەسێك لەکاروانێکدا سەرقاڵ بێت بەدرکێکەوە کە چووە بەقاچیدا بۆ ئەوەی دەری بهێنێ، سەر هەڵدەبڕێ کاروانەکە دوورکەوتۆتەوە و بەجێیان هێشتووە، بەمەش چەندەها (میل) ڕێگاکەی دووردەکەوێتەوە و ڕەنگە لەبرسێتی و تینوێتیدا بمرێت. یان گورگ بیخوات.

لحظة ياصاحبي انْ تغفل
ألف ميــل زاد بُعدُ المنزل
رام نقش الشوك حينا رجل
فاختفى عن ناظريه المحمل

چوارەم / خوای گەورە پێی خۆشە ئێمە بە بەکۆمەڵ ڕووبەڕووی دوژمنان ببینەوە، کاری بەکۆمەڵ بەرەکەتی زۆرە و زامنی لا نەدان و دامەزراوییە. خۆشەویست (د.خ) دەفەرموێ (انما يأكل الذئب من الغنم القاصية) واتە گورگ لەمەڕی

دووره ران دەخـوات. ئاشـكرایە شـەیتان لەیەكێكـەوە نزیكـە و لەدوانـەوە دووره و لەسیانەوە زیاتر دوورتره و ناتوانێ بەئاسانی زەفەریان پێبەرێت و لەرێ لایان بدات.

دادوەری و هەق بێژی

لەقورئان و سوننەتدا گرنگی زۆردراوە بەمەسەلەی دادوەری و هـەق بێـژی، وە ئـەم گرنگی پێدانەش بۆ بەرژەوەندی تاك و كۆمەڵە و زۆر گرنگە كەلەژیاندا رەنـگ بداتـەوە، بۆیە لەم كورتە باسەدا هەوڵدەدەین تیشك بخەینە سەری.

١ ــ خواوەند داد پەروەرە:

خـوا یـەكێك لـەناوه پیرۆزەكـانی (العـدل) ە، وشـەی (العـدل) بـەلیفترە لەدەلالـەت كردنیدا بۆ دادپەروەری، كەچاوگە و لـەجیاتی وشـەی (العـادل) بـەكارهاتووە، قورئـان دەفەرموێت: ﴿شَهِدَ اللَّهُ أَنَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ وَالْمَلَائِكَةُ وَأُولُو الْعِلْمِ قَائِمًا بِالْقِسْطِ لَـا إِلَـهَ إِلَّـا هُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ (١٨) إِنَّ الدِّينَ عِنْدَ اللَّهِ الْإِسْلَامُ﴾ ال عمران

واتە: خوای گەورە شایەتی داوە و دەریخستووە و سەلماندویەتی كەبەڕاسـتی جگـە لەو هیچ خوایـەكی تـر نیـە كەشـایانی پـەرسـتن بێـت، هـەروەها فریشـتـەكان و خـاوەن زانستەكانیش (لەپێغەمبەران و زانایان) ، لەحاڵێكدا كە ئەم شایەتیدانە هەق و راست و دادوەرییـە و هـیچ لادانێكـی تیانیـە، هـەر ئـەو خوایـە بەدەسـەلآت و كاردروسـتە و، بەڕاستی ئاینی پەسەند كراو لای خوا هەر ئیسلامە.

لەقیامەتیشدا تـەرازووی داد دائـەنرێت و كـەس مسـقاڵە زەرەیـەك زوڵمـی لێناكرێـت ﴿وَنَضَعُ الْمَوَازِينَ الْقِسْطَ لِيَوْمِ الْقِيَامَةِ فَلَا تُظْلَمُ نَفْسٌ شَيْئًا وَإِنْ كَانَ مِثْقَالَ حَبَّةٍ مِنْ خَرْدَلٍ أَتَيْنَا بِهَا وَكَفَى بِنَا حَاسِبِينَ (٤٧) ﴾ الانبياء

واتە: ئێمە پێوەر و تەرازووەکانی دادپەروەری لەرۆژی قیامەتدا دادەنێین و، هیچ کەس بەهیچ شێوەیەك ستەمی لێناکرێت، ئەگەر بەقەدەر دەنکە خەرتەلەیەك لەکاری چاك یان خراپ ئەنجامدرابێ دەیهێنینە مەیدان، جا ئەوەندە بەسە بۆ ئێمە کە ئاوا بە وردی حساب و لێپرسینەوە ئەنجام دەدەین.

٢ـ هەموو پێغەمبەران دادپەروەرن:

پێغەمبەران سەلامی خوایان لێ بێ فەرمانیان پێدراوە بەدادپەروەری ﴿ فَلِذَٰلِكَ فَادْعُ وَاسْتَقِمْ كَمَا أُمِرْتَ وَلَا تَتَّبِعْ أَهْوَاءَهُمْ وَقُلْ آمَنتُ بِمَا أَنزَلَ اللَّهُ مِن كِتَابٍ وَأُمِرْتُ لِأَعْدِلَ بَيْنَكُمُ اللَّهُ رَبُّنَا وَرَبُّكُمْ لَنَا أَعْمَالُنَا وَلَكُمْ أَعْمَالُكُمْ لَا حُجَّةَ بَيْنَنَا وَبَيْنَكُمُ اللَّهُ يَجْمَعُ بَيْنَنَا وَإِلَيْهِ الْمَصِيرُ (١٥) ﴾ شوری:کەواتە ئەی پێغەمبەر (د.خ) تۆ بۆ ئەم بەرنامەیە بانگەواز بکە و پایەدار و دامەزراوبە، هەروەك فەرمانت پێدراوە و، شوێن ئارەزووی ئەوان مەکەوە و بەئاشکرا بڵێ: من باوەڕم هێناوە بەو پەیام و پەڕاوەی کە خوا ناردوویەتی و، فەرمانم پێدراوە کەدادپەروەری بکەم لەناوتاندا.

هەروەها قورئان دەفەرموێت: ﴿ لَقَدْ أَرْسَلْنَا رُسُلَنَا بِالْبَيِّنَاتِ وَأَنزَلْنَا مَعَهُمُ الْكِتَابَ وَالْمِيزَانَ لِيَقُومَ النَّاسُ بِالْقِسْطِ وَأَنزَلْنَا الْحَدِيدَ فِيهِ بَأْسٌ شَدِيدٌ وَمَنَافِعُ لِلنَّاسِ وَلِيَعْلَمَ اللَّهُ مَن يَنصُرُهُ وَرُسُلَهُ بِالْغَيْبِ إِنَّ اللَّهَ قَوِيٌّ عَزِيزٌ (٢٥) ﴾ حدید

واتە: بەراستی ئێمە پێغەمبەرانی خۆمانمان ڕەوانەکرد بەنیشانە و بەڵگەی زۆری روونەوە و، نامەی ئاسمانی و تەرازووی دادمان لەگەڵدا ناردن، تا مەردووم بەدادو یەکسانی کاربکەن لەگەڵ یەکتریدا و، ئاسنمان ناردە خوارەوە کە هەرچی هێزی سەختی جەنگی هەیە بەوە و، قازانجێکی زۆری هەیە بۆ خەڵکی و، خوا ئەمانەی کرد تا دەرکەوێ ئەو بڕوادارانەی کە ئاییی خوا و پێغەمبەرەکانی سەردەخەن، بەهۆی بڕوابوونیان بەغەیب، بێگومان خوا بەتوانا و زاڵ و باڵادەستە.

٣ ــ خوا فەرمان دەدات بەداد پەروەری و دەستپاکی:

﴿ إِنَّ اللَّهَ يَأْمُرُكُمْ أَنْ تُؤَدُّوا الْأَمَانَاتِ إِلَى أَهْلِهَا وَإِذَا حَكَمْتُمْ بَيْنَ النَّاسِ أَنْ تَحْكُمُوا بِالْعَدْلِ إِنَّ اللَّهَ نِعِمَّا يَعِظُكُمْ بِهِ إِنَّ اللَّهَ كَانَ سَمِيعًا بَصِيرًا (٥٨) ﴾ النساء

واتــە: خــوا فــەرمانتان پێــدەدات بەدانــەوەی ســپاردەکان بەخاوەنــەکانیان و، هــەرکاتێکیش داوەریتــان کــرد لــەنێوان خەڵکیــدا، دادپەروەرانــە حــوکم بــدەن، چــونکە بەراســتی خــوا بــەجوانی و تــەواوی ئامۆژگــاری و فــەرمانتان پێــدەدات، بەڕاســتی خــوا هەمیشە و بەردەوام بیسەر و بینایە.

هەروەها قورئان دەفەرموێت: ﴿ قل امر ربي بالقسـط ﴾ ال عمـران: ٢٨ واتـە: ئـەی محمد (د.خ) پێیان رابگەیەنە وبڵێ:پەروەردگارم فەرمانی داوە بەدادپەروەری.

٤ ــ داد پەروەری لەمامەڵە و کڕین و فرۆشتندا:

﴿ واوفوا الكيل والميزان بالقسط ﴾ الانعام: ١٥٢ واتە: کێشان وپێوان بەڕێك و پێکی بەکاربهێنن و بەدادگەری ئەنجامی بدەن و فێڵی تیامەکەن.

لەسوورەتی (المطففين) یشـدا هەڕەشـەیەکی سـەخت کـراوە لەوانـەی تـەرازووبازی دەکەن ﴿ وَيْلٌ لِلْمُطَفِّفِينَ (١) الَّذِينَ إِذَا اكْتَالُوا عَلَى النَّاسِ يَسْتَوْفُونَ (٢) وَإِذَا كَالُوهُمْ أَوْ وَزَنُوهُمْ يُخْسِرُونَ (٣) أَلَا يَظُنُّ أُولَئِكَ أَنَّهُمْ مَبْعُوثُونَ (٤) لِيَوْمٍ عَظِيمٍ (٥) يَوْمَ يَقُومُ النَّاسُ لِرَبِّ الْعَالَمِينَ (٦) ﴾ واتە: وای بۆ تەرازوو بازان، ئەوانەی کە پێوانە بکەن لەسـەر مـاڵی خەڵکی بەتەواوی وەری دەگرن و، کاتێکیش بۆیان پێوانـە یـان کێشـانە بکـەن کـەمیان دەدەنێ، ئایـا ئەوانـە نـازانن کـە زینـدوو دەکرێنـەوە، لـەڕۆژێکی گـەورەدا، ڕۆژێـك کـە خەڵکی لەبەر بارەگای پەروەردگاری جیهانیاندا دەوەستن.

٥ ـ ناوبژی کردنی داد پەوەرانە:

﴿ وَإِنْ طَائِفَتَانِ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ اقْتَتَلُوا فَأَصْلِحُوا بَيْنَهُمَا فَإِنْ بَغَتْ إِحْدَاهُمَا عَلَى الْأُخْرَى فَقَاتِلُوا الَّتِي تَبْغِي حَتَّى تَفِيءَ إِلَى أَمْرِ اللَّهِ فَإِنْ فَاءَتْ فَأَصْلِحُوا بَيْنَهُمَا بِالْعَدْلِ وَأَقْسِطُوا إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُقْسِطِينَ (٩) ﴾ الحجرات: واتە: ئەگەر دوو کۆمەڵی ئیماندار شەڕیان کرد، هەوڵبدەن بۆیەکخستن و ئاشتکردنەوەیان، ئنجا ئەگەر یەکێکیان دەستدرێژی کرد، ئەوا جەنگی لەگەڵدا بکەن و وازی لێمەهێنن تادەگەڕێتەوە بۆ لای فەرمانی خوا، کەبریتیە لەکۆتایی هێنانی ئاژاوە و شەڕ،جا ئەگەر گەڕایەوە و ڕازی بوو بەئاشتی، ئەوسا دادپەروەرانە سوڵحیان لەگەڵ بکەن، بەڕاستی خوا ئەوکەسانەی خۆش دەوێت کە دادپەروەرن.

٦ ـ فەرمانڕەوای داد پەروەر:

خۆشەویست (د.خ) دەفەرموێت: (سبعة يظلهم الله في ظله يوم لا ظل الا ظله. امام عادل. هتد) بخاري / واتە: حەوت کۆمەڵ هەن کە خوای پەروەردگار ئەیانخاتە ژێر سێبەری رەحمەتی خۆیەوە، لەو رۆژەدا کە هیچ سێبەرێك نیە بێجگە لەو سێبەرە. یەکەم پێشەوا و فەرمانڕەوای دادپەوەر.

هەروەها دەفەرموێت ﴿ ان المقسطين عند الله على منابر من نور، الذين يعدلون في حكمهم في اهليهم وماولّوا ﴾ مسلم / واتە: دادپەروەران لە قیامەتدا لەخزمەت خوادا دەبن لەسەر مینبەری نوور، ئەوانەی کەدادپەروەرن لەماڵ و کەسوکار و ئەوانەدا کەلەژێر دەستیاندان.

دادوەری و هەق بێژی و پەروەردەی ئیسلامیی:

تەنها ئیسلام و پەروەردەکەیەتی کە بتوانێت وا لەمرۆڤ بکات کەدادوەر و هەق بێژ بێت بەرامبەر بەهەموو کەس و، لەبەر خواو لەترسی خوا بەسەر دەروونی خۆیدا زاڵ

بێت و بەرژەوەندیەکانی بخاتە لاوە.ئەوە بەڕاستی شتێکی گرانە لەسەر دڵ و دەروون، بەتایبەت کاتێك راستی لەکەس وکار یان لەخۆت بڵێیت، یان بەهۆی هەق وتنەوە خۆت یان کەسوکارت تووشی ناڕەحەتی و زیانێك ببن. قورئان دەفەرموێت:

١) ﴿ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا كُونُوا قَوَّامِينَ بِالْقِسْطِ شُهَدَاءَ لِلَّهِ وَلَوْ عَلَى أَنْفُسِكُمْ أَوِ الْوَالِدَيْنِ وَالْأَقْرَبِينَ إِنْ يَكُنْ غَنِيًّا أَوْ فَقِيرًا فَاللَّهُ أَوْلَى بِهِمَا فَلَا تَتَّبِعُوا الْهَوَى أَنْ تَعْدِلُوا وَإِنْ تَلْوُوا أَوْ تُعْرِضُوا فَإِنَّ اللَّهَ كَانَ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرًا (١٣٥) ﴾النساء.

واتە: ئەی کەسانێك کە بڕواتان هێناوە هەمیشە و بەردەوام پایەداربن لەسەر دادپەروەری و شایەت بن بۆ خوا لەسەر هەق، هەرچەند ئەوشایەتیدانە زیانی خۆتان یان دایك و باوکتان، یان خزمتانی تیابێت، جا ئەوکەسەی شایەتیەکەی لەسەر دەدرێت دەوڵەمەندبێت یان هەژار، ئێوە لەسەر هەق و راستی لامەدەن بۆ کەسیان، چونکە پەروەردگار لەپێشترە و نزیکترە بۆ چاوەدێری ئەوانە لەئێوە، واتە:مەڵێن ئەوکەسە هەژارە با ئێمە لایەنی ئەوبگرین، چونکە جاری وا هەیە هەقی دەوڵەمەندەکەیە، یان مەڵێن ئەوکەسە دەوڵەمەندە با ئێمە لایەنی بگرین، چونکە جاری وا هەیە هەقی هەژارەکەیە.

کەواتە هیچ شتێکی دنیایی نابێت کارتان تێبکات و لەراستبێژی و شایەتیدانی هەق لاتان بدات و، مەکەونە شوێن هەواو ئارەزووتان و، ئەگەر زمانتان بگۆڕن و هەق نەڵێن، یان لادەن و ڕوو وەرگێڕن لەهەق، ئەوە خوا ئاگادارە بەوەی کەدەیکەن و، هەموو کەس ڕووبەڕووی پاداشتی کردەوەکانی خۆی دەبێتەوە.

٢ ـ ﴿ وَلَا يَجْرِمَنَّكُمْ شَنَآنُ قَوْمٍ أَنْ صَدُّوكُمْ عَنِ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ أَنْ تَعْتَدُوا وَتَعَاوَنُوا عَلَى الْبِرِّ وَالتَّقْوَى وَلَا تَعَاوَنُوا عَلَى الْإِثْمِ وَالْعُدْوَانِ وَاتَّقُوا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ شَدِيدُ الْعِقَابِ (٢) ﴾ المائدة: واتە: باکینە و ڕق و دوژمنایەتیتان بۆ کۆمەڵێك کەرێی (مسجد الحرام) یان لێگرتن، واتان لێنەکات زیادەڕەوی بکەن لەتۆڵە سەندنەوەدا و، یارمەتی یەکتر بدەن

لەسەر چاکە و پارێزکاری و یارمەتی یەکتر مەدەن لەسەر گوناهو تاوان، لەخوا بترسن‌و پارێزکاربن بە راستی خوا سزاکەی سەختە.

٣ ـ ﴿ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا كُونُوا قَوَّامِينَ لِلَّهِ شُهَدَاءَ بِالْقِسْطِ وَلَا يَجْرِمَنَّكُمْ شَنَآنُ قَوْمٍ عَلَى أَلَّا تَعْدِلُوا اعْدِلُوا هُوَ أَقْرَبُ لِلتَّقْوَى وَاتَّقُوا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ خَبِيرٌ بِمَا تَعْمَلُونَ (٨) ﴾ المائدة: واتە: ئەی کەسانێك کەبڕواتان هێناوە، راوەستاوبن لەسەر هەق و شایەتی راستی بدەن و، با دوژمنایەتیتان بۆ گەلێك واتان لێنەکات کەدادپەروەرنەبن لەگەڵیاندا، چونکە ئەوە نزیکە لە پارێزکارییەوە، لەخوا بترسن و پارێزکاربن، خوا ئاگادارە بەکارەکانتان.

٤ـ ﴿ وَإِذَا قُلْتُمْ فَاعْدِلُوا وَلَوْ كَانَ ذَا قُرْبَى﴾ الانعام: ١٥٢ واتە: هەق وراستی بڵێن و دادپەروەربن، تەنانەت ئەگەر ئەو هەق وتنە لەسەر خزم و کەس و کاریشتان بکەوێت.

لەهەقدا براکەت سەربخە:

پەروەردەی ئیسلامیی توانی ئەو نەفام و نەخوێندەوارانە کەلەهۆز و گەل و عەشیرەتیاندا تواوبوونەوە، بەجۆرێکی ئەوتۆ پەروەردەبکات کە هەمیشە هەقبێژبن، لەکاتێکدا کەلەناویاندا باوبوو (انصر أخاك ظالماً أو مظلوماً) واتە: براکەت سەربخە و هاوکاری بکە ئەگەر ستەمکاربێت یان ستەملێکراو. تیرە و هۆزەکەیان ئەوەندە لاپێرۆز بوو کوێرانە دوای دەکەوتن لەهەق و لە ناهەقدا، هەروەکو یەکێ لەشاعیرەکانیان دەڵێت:

وهل أنـا الا مِن غُزية ان غَوَت

غَويت، وان تَرشد غُزية أرشد

واتە: من یەکێکم لەتیرەی (غوزەیە) ئەگەر خوار بڕوات خوار دەڕۆم و، ئەگەر راست بڕوا راست دەڕۆم.

پێغەمبەر (د.خ) ئەو بیرو بۆچوونەی گۆڕی و فەرمووی: (براکەت سەربخە ستەمکار بێت یان ستەم لێکراو).

موسڵمانان وتیان: ئەی پێغەمبەری خوا چۆن ستەمکار بێت سەری بخەین؟

ئەویش فەرمووی: ئەگەر ستەمکاربوو رێی لێبگرن ئەوە سەرخستنە بۆی.

تەنها ئیسلام توانی مرۆڤ بگەیەنێتە ئەو پلەیە، کە هەمیشە هەق بڵێت ئەگەر زیانی خۆی و کەسوکاریشی تیابێت. لەملاو لەولا رەنگە کەسێك لە کۆمەڵگایەکی نەفامیدا شتێکی وابکات لەبەرهەر هۆیەك بێت، بەڵام کە هەموو خەڵکی یان زۆربەیان بخرێنە سەر ئەو رێگایە، ئەوە هەرگیز نەبووە و نابێت، چونکە (خۆ خۆیی: الانانیە) هێزێکە وا لەقوڵایی دەروونی مرۆڤدا و، تەنها ئیمان و بڕوایە دەتوانێت زاڵ بێت بەسەریدا.

پاش فەتحی خەیبەر پێغەمبەر (د.خ) عەبدوڵڵای کوڕی رەواحەی نارد بۆ لای جوولەکەکان تا بەروبوومی ئەهلی خەیبەر بخەملێنێت و لەگەڵیاندا بیکات بەدوو بەشەوە بەپێی ئەو پەیمانەی کەبەستبوویان لەگەڵ پێغەمبەردا (د.خ) .

جولەکەکان ویستیان بەرتیل بدەن بە عەبدوڵڵا تاوەکو لەخەملاندنەکەدا کەم دابنێتو چاوی لێیان بێت، ئەویش وتی: بەخوا لای خۆشەویسترین کەسمەوە هاتووم، بەخوا ئێوەش لەلام لەمەیمون و بەراز خراپترن و زیاتر رقم لێتانە، بەڵام دڵنیابن، نەخۆشەویستیەکەم بۆ ئەو و، نەرقەکەم بۆ ئێوە، وام لێناکات دادپەروەر نەبم لەگەڵتاندا. ئەوانیش وتیان: راستدەکەیت ئاسمانەکان و زەوی لەسەر ئەو دادپەروەرییە راوەستاون!!

قورئانی پیرۆز بەهۆی پەروەردە تاقانە بێ وێنەکەیەوە، هەردەم دەتوانێت خەڵکانی دادپەوەر و هەقبێژ فەراهەم بهێنێت. لاپەڕە پرشنگدارەکانی مێژووی ئیسلام بەهەزارەها رووداوی لەو جۆرەی تۆمارکردووە و، ئەوەش کە تۆمار نەکراوە لەژمارە نایەن.

زانایان و خواناسان هەردەم هەقیان وتووە بەکار بەدەست و دەسەڵاتداران بەبێ ترس و مەبەستیشیان تەنها رەزامەندی خوابووە.

رۆژێك زانایەك بەخەلیفەی موسڵمانان هارونە رەشید دەڵێ: ئەی هارون ئەوە كۆشك وتەلاری ئەوانەی پێش تۆیە و ئەوەش گۆڕەكانیانە،ئەی هارون مردن بەسە كە ئامۆژگاریكاربێت.

دادپەروەری لەقەزادا:

بۆ دادپەروەریش لەقەزادا و یەكسانی خەڵكی لەبەردەم دادگادا نموونەی زۆرمان هەیە كە گەورەیی ئەم ئیسلامە دەردەخات.

دەگێڕنەوە كە ئیمامی عەلی زرێپۆشەكەی لێ ون دەبێت و دەكەوێتە لای كابرایەكی جوولەكە، كاتێك ئیمامی عەلی دەزانێت زرێپۆشەكەی لای ئەو جوولەكەیەیە شكاتی لێدەكات، بەمەرجێ ئیمامی عەلی خۆی خەلیفە بوو، دەیتوانی هەربێ سێ و دوو كردن لێی بسەنێتەوە.

لەرۆژی دیاری كراودا ئیمامی عەلی و جوولەكەكە لەبەردەم قازی دا وەستان و هەریەكە قسەی خۆی كرد. قازی بەخەلیفەی وت: من دەزانم كە تۆ ڕاست دەكەیت، بەلاّم چونكە بەڵگەی وات بەدەستەوەنیە و تەنها حەسەنی كوڕیشت شایەتە، ئەوا بڕیارماندا زرێپۆشەكە بۆ جوولەكەكە بێت.

ئیمامی عەلیش رازی بوو بەبڕیاری دادگا. ئەم رووداوە كاری لەجوولەكەكە كرد و وتی: من شایەتی ئەدەم كە ئەمە رەوشتی پێغەمبەرانە و، ئەم ئاینەش هەقە و زرێپۆشەكەش هی ئیمامی عەلیە و. من لەسەر دەستی ئێوەدا موسڵمان بوونی خۆم رادەگەیەنم. اشهد أن لا اله الا الله وأشهد أن محمداً رسول الله.

پابەند بوون

قورئان دەفەرموێت: ﴿ وَمَا كَانَ لِمُؤْمِنٍ وَلَا مُؤْمِنَةٍ إِذَا قَضَى اللَّهُ وَرَسُولُهُ أَمْرًا أَنْ يَكُونَ لَهُمُ الْخِيَرَةُ مِنْ أَمْرِهِمْ وَمَنْ يَعْصِ اللَّهَ وَرَسُولَهُ فَقَدْ ضَلَّ ضَلَالًا مُبِينًا (٣٦) ﴾ الاحزاب

واتە: بۆ هیچ پیاوو ئافرەتێکی بڕوادار دروست نیە، کاتێك خواو پێغەمبەرەکەی بڕیاری شتێك بدەن، ئەوان سەرپشك بن لەئەنجامدانی ئەو کارەدا، چونکە ئەوەی سەرپێچی بکات لەفەرمانی خوا و پێغەمبەرەکەی ئەوە بەراستی سەرلێشێواوە، سەر لێشێواویەکی ئاشکرا.

پابەند بوون لەخەسڵەتی بڕوادارە راستگۆکانە، چونکە هەرکەس هەواو ئارەزووی شوێنکەوتەی بەرنامەی خوا نەبێت، باوەڕەکەی تەواو نیە و کەم و کوڕی تێدایە.

چەند راستیەك کە ئەبێ بیزانین:

١ـ هەموو کەس ئازادە لەهەڵبژاردنی رێبازی ژیانیدا ﴿ فمن شاء فليؤمن ومن شاء فليكفر ﴾ الكهف: ٢٩.

٢ ـ پەروەردگار مرۆڤی دروستکردووە و هەر ئەو دەزانێت چی باشە بۆی لەدنیا و قیامەتدا ﴿ الا يعلم من خلق، وهو اللطيف الخبير ﴾ الملك: ١٤ ﴿ أأنتم أعلم ام الله﴾ البقرە: ١٤٠ واتە: پێیان بڵێ: ئێوە زاناترن یان خودا؟. یان دەفەرموێت: ﴿ ومن أحسن من الله حكماً لقوم يوقنون ﴾ المائدە: ٩٠، واتە: کێ هەیە حوکم و یاساکەی لەخوا چاکتر بێت بۆ بڕواداران.

٣ ـــ پابەند نەبوون بەبەرنامەی خواوە مایەی سەرگەردانی دنیا و تیاچوون و بەدبەختی ئاخیرەتە ﴿ ومن أعرضَ عن ذكري فان له معيشة ضنكا، ونَحشرُهُ يوم القيامة أعمى ﴾ طه: ١٢٤، واتە: هەرکەس روو لەبەرنامە و یادی من وەرگێڕێت ژیانێکی ناڕەحەت و ناخۆش و تاڵی دەبێت و، لەقیامەتیشدا بەکوێری حەشری دەکەین

﴿ قَالَ رَبِّ لِمَ حَشَرْتَنِي أَعْمَى وَقَدْ كُنْتُ بَصِيرًا (١٢٥) قَالَ كَذَلِكَ أَتَتْكَ آيَاتُنَا فَنَسِيتَهَا وَكَذَلِكَ الْيَوْمَ تُنْسَى (١٢٦) وَكَذَلِكَ نَجْزِي مَنْ أَسْرَفَ وَلَمْ يُؤْمِنْ بِآيَاتِ رَبِّهِ وَلَعَذَابُ الْآخِرَةِ أَشَدُّ وَأَبْقَى (١٢٧) ﴾ طه، واته: دەڵێت: ئەی پەروەردگار بۆ بەکوێری حەشرت کردم خۆ من کاتی خۆی چاوساغ و بینا بووم؟ لەوەڵامیدا خوا دەفەرموێت: تۆ ئابەوشێوەیە بوویت، کوێر بوویت لەئاستی ئایەت و بەڵگەکانی ئێمەدا، کاتێك پێت راگەیەنرا، ئێمەش ئەمڕۆ ئاوا مامەڵەی کەسێکی لەبیرکراوت لەگەڵدا دەکەین و لەسزا و ئازاردا دەهێڵرێیتەوە.

ئابەوشێوەیە، تۆڵە دەکەینەوە لەوکەسەی کەلەسنوور دەترازێت و باوەڕ بە ئایەتو فەرمانەکانی پەروەردگاری ناهێنێت، بێگومان سزای قیامەت زۆر سەخت تر و بەردەوامترە لەسزای دنیا.

٤ ـ دڵ تەنها جێگای یەك بەرنامە و رێبازە ﴿ مَا جَعَلَ اللَّهُ لِرَجُلٍ مِنْ قَلْبَيْنِ فِي جَوْفِهِ ﴾ الاحزاب: ٤ واتە: خوا دوو دڵی نەداوە بەکەس و هەر کەسێك یەك دڵی هەیە و دەبێت خۆی یەکلایی بکاتەوە، یان ئیسلام یان نەفامی هەڵبژێرێ.

پابەند بوون گرنگە:

ا ـ پابەندبوون و گوێڕایەڵی مایەی سەرکەوتنە، موسڵمانەکان لەغەزای ئوحوددا بەپابەند نەبوونیان بەفەرمانی خۆشەویستەوە (د.خ) تێکشکان و پەروەردگار وانەیەکی کرداری وای دادان کە هەرگیز لەبیریان نەچێتەوە و ببێتە پەند و عیبرەت بۆ خۆیان و بۆنەوەکانی دوای خۆشیان ﴿ وَلَقَدْ صَدَقَكُمُ اللَّهُ وَعْدَهُ إِذْ تَحُسُّونَهُمْ بِإِذْنِهِ حَتَّى إِذَا فَشِلْتُمْ وَتَنَازَعْتُمْ فِي الْأَمْرِ وَعَصَيْتُمْ مِنْ بَعْدِ مَا أَرَاكُمْ مَا تُحِبُّونَ مِنْكُمْ مَنْ يُرِيدُ الدُّنْيَا وَمِنْكُمْ مَنْ يُرِيدُ الْآخِرَةَ ثُمَّ صَرَفَكُمْ عَنْهُمْ لِيَبْتَلِيَكُمْ وَلَقَدْ عَفَا عَنْكُمْ وَاللَّهُ ذُو فَضْلٍ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ (١٥٢) ﴾ ال عمران

واتە: سوێندبێت، خوا بەڵێنی خۆی بۆ ئێوە بە راستی بردە سەر لەسەرەتای جەنگی ئوحوددا، هەر بەمۆڵەت و یارمەتی ئەو، دوژمنتان بەگیرهێنا و تێکتان

شكاندن، هەتا ئەو كاتەی كەساردیی رووی تێكردن و بوو بەكێشەتان لەسەر هەندێك شت و سەرپێچیتان كرد لە فەرمانی پێغەمبەر و سەنگەرتان چۆڵ كرد، دوای ئەوە هەندێك شتی دنیایی (غەنیمەتی) پیشاندان كە حەزتان لێدەكرد، هەتانە دنیای دەوێت و هەتانە قیامەتی مەبەستە، لەوەودوا دەستی ئێوەی كۆتا كرد لەدوژمنان، تا تاقیتان بكاتەوە، سوێندبێت، بەراستی خوا چاو پۆشی لێكردن و لێتان خۆشبوو، خوا فەزڵ و رێزی هەیە بۆ بڕواداران.

٢ ـ پابەند بوون نیشانەی راستگۆیی بەندەیە لەبەرەو خوا چووندا، چونكە باوەڕداری تەنها بەقسە نابێت و، كردار دەیسەلمێنێت، قورئان دەفەرموێت ﴿ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لِمَ تَقُولُونَ مَا لَا تَفْعَلُونَ (٢) كَبُرَ مَقْتًا عِنْدَ اللَّهِ أَنْ تَقُولُوا مَا لَا تَفْعَلُونَ (٣) ﴾ الصف

واتە: ئەی ئەوانەی باوەڕتان هێناوە، بۆ شتێك دەڵێن كە نایكەن، گوناهێكی گەورەیە لای خوا كەسێك شتێك بڵێت و نەیكات، واتە كردار و گوفتاری یەك نەبن.

پەروەردگار هەمیشە بەندەكانی تاقیدەكاتەوە، تا باش و خراپ و راست و نا راست لەیەكتری جیابكاتەوە، هەروەك دەفەرموێت:﴿ الم (١) أَحَسِبَ النَّاسُ أَنْ يُتْرَكُوا أَنْ يَقُولُوا آمَنَّا وَهُمْ لَا يُفْتَنُونَ (٢) وَلَقَدْ فَتَنَّا الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ فَلَيَعْلَمَنَّ اللَّهُ الَّذِينَ صَدَقُوا وَلَيَعْلَمَنَّ الْكَاذِبِينَ (٣) ﴾ العنكبوت: واتە: ئایا خەڵكی وایانزانیوە، وازیان لێدەهێنرێت كەبڵێن باوەڕمان هێناوە و تاقیناكرێنەوە؟ سوێند بەخوا ئێمە ئەوانەی پێش ئەمانمان تاقیكردۆتەوە بەجۆرەها شێوە، تا لەجیهانی واقیعدا خوا راستگۆیان و درۆزنەكان دەربخات و بناسرێن.

یان دەفەرموێت ﴿ أَوَلَا يَرَوْنَ أَنَّهُمْ يُفْتَنُونَ فِي كُلِّ عَامٍ مَرَّةً أَوْ مَرَّتَيْنِ ثُمَّ لَا يَتُوبُونَ وَلَا هُمْ يَذَّكَّرُونَ (١٢٦) ﴾ التوبة، واتە: ئایا دوو ڕووەكان نابینن و نازانن كە بەراستی ئەوان لەهەموو ساڵێكدا جارێك یان دووجار تاقیدەكرێنەوە و،پیلان و نەخشە و دەستیان

ئاشکرا دەبێت، پاشان تەوبەناکەن و پەشیمان نابنەوە و یادەوەری وەرناگرن و ئەوان بیرناکەنەوە.

خەسڵەتەکانی بڕواداری راستەقینە:

١ـ وەرگرتنی عەزیمەت و نەگەڕان بەدوای ڕوخسەت و مۆڵەتدا، بەتایبەت ئەوانەی کەپێشەوا و سەرمەشقن بۆ کەسانی دیکە، ئەوەی سەیری ژیانی هاوەڵان بکات دەبینێت کە بەدوای روخسەتدا نەدەگەڕان تا پابەندبوونی تەواویان دەربخەن بۆ ئاینی خوا. یەکێك لەهاوەڵان ڕۆژی جارێك خەتمی قورئانی دەکرد، خۆشەویست (د.خ) فەرمانی پێدا کە بیکات بەمانگی جارێك، وتی: توانام زیاترە، فەرمووی: با هەفتەی جارێك بێت، وتی: توانام زیاترە، فەرمووی: باسێ ڕۆژ جارێك کەمتر نەبێت.

(نوعمان کوڕی موقرین المزنی) والی شاری (کەسکەر) بوو لەئێران، زۆر ناڕەحەت دەبوو بەوەی کەپارە و ماڵی زەکات دەهاتە لای، زۆرتکاو ڕجای کرد لای عومەری کوری خەتتاب کە لە کاربەدەستێتی لای ببات و بیکات بەسەربازێکی سوپای ئیسلام، عومەریش رازی بوو، کردی بەسەرکردەی یەکێك لەسوپاکانی (نەهاوەند) ، کاتێك (نوعمان) گەیشتە (نەهاوەند) سەربازەکانی کۆکردەوە و پێی وتن: من دوعایەك دەکەم سوێندتان دەدەم بەخوا کە (ئامین) بکەن بۆم، خوایە (نوعمان) لەڕێی خۆتا شەهید بکەیت. هەموو سوپاکە سەرسام بوون چۆن دوعای وادەکات! ئەویش دووبارەی کردەوە و وتی: خۆ من سوێندم دان! ئەوانیش ناچار هەموو بەیەك دەنگ وتیان: ئامین. پاش دەستپێکردنی جەنگەکە بەماوەیەکی کەم (نوعمان) شەهید بوو، بەئاواتی خۆی گەیشت. کە ئەمەش بەڵگەیەکی گەورەیە لەسەر هیممەت بەرزی و پابەند بوونی ئەو خواپێداوانە.

٢ـ گوێڕایەڵی و فەرمانبەری بێ راوەستان و دوو دڵی، ئەنەسی کوڕی مالیك دەڵێت: (مەی) م دەگێڕا بۆ (ئەبی تەڵحە) و (ئەبی عوبەیدە) و (ئەبی دوجانە) تا تەولو سەرخۆش بوون، ئنجا گوێم لەبانگەوازێك بوو دەیووت: مەی یاساغ کراوە. هەر لەوێدا

دەمودەست و بێ ڕاوەستان هەموو کوپە مەیەکانمان قلّپ کردەوە و هەندێکمان خۆمان شت و هەندێکیشمان تەنها دەستنوێژمان شت. ئنجا چووین بەرەو مزگەوت، خۆشەویست (د.خ) ئەو ئایەتانەی بۆ خوێندین کەلەسەر یاساغ کردنی مەی هاتبوونە خوارێ (ئاشکرایە مەی بەچوار قۆناغ یاساغ کراو ئەمە دوا قۆناغیان بووە) .

٣ ـ پەیڕەوی کردن بەبێ گەڕان بەدوای (تەئویل) و لێکدانەوەی نادروستداو، گێڕانەوەی هەموو مەسەلەیەك بۆ حوکمی خوا و پێغەمبەر (د.خ) ﴿ فَلَا وَرَبِّكَ لَا يُؤْمِنُونَ حَتَّى يُحَكِّمُوكَ فِيمَا شَجَرَ بَيْنَهُمْ ثُمَّ لَا يَجِدُوا فِي أَنْفُسِهِمْ حَرَجًا مِمَّا قَضَيْتَ وَيُسَلِّمُوا تَسْلِيمًا (٦٥) ﴾ النساء: واتە: سوێندبێت بەپەروەردگارت باوەڕیان تەواو دامەزراو نیە هەتاوەکو تۆ نەکەنە حەکەم و فەرمانڕەوا لەوکێشانەدا کەدێتە ڕێیان، پاشان لەدڵ و دەروونیاندا ناڕەحەت وبێزارنەبن و بەتەواوی پابەندی فەرمانت بن.

٤ ـ بڕواداری ڕاستەقینە خۆی دەپارێزێ لەوشتانەی کەشوبهەی تیایە، نەباوەکو تووشی حەرام بێت و خوای گەورەی لێ بڕەنجێت. پێغەمبەر (د.خ) دەفەرموێت:

(ان الحلال بين وان الحرام بين وبينهما امور مشتبهات لايعلمهن كثير من الناس، فمن اتقى الشبهات فقد استبرأ لدينه وعرضه، ومن وقع في الشبهات وقع في الحرام كالراعي يرعى حول الحمى يوشك أن يرتع فيه. ألا وان لكل ملك حمى، ألا وان حمى الله محارمه، ألا وان في الجسد مضغة اذا صلحت صلح الجسد كله، واذا فسدت فسد الجسد كله ألا وهي القلب) مسلم.

واتە: حەڵاڵ دیار و ئاشکرایە و حەرامیش بەهەمان شێوە، لەنێوانیاندا هەندێ شت هەن گەلێ کەس حوکمەکەیان نازانن، جا ئەوەی خۆی بپارێزێ لەشتی گومانلێکراو، ئەوا ئایین و نامووسی خۆی لەنەنگ و لەکەداری دەپارێزێ، بەڵام ئەوەی کە دوای شتی گومانلێکراو دەکەوێت و تووشی حەرام دەبێت، وەك چۆن شوان ئەگەر ڕان لەدەوروبەری پاکژ و پاوەند بلەوەڕێنێ بەرەبەرە ڕانەکە لە پاوەندەکەیش دەلەوەڕێ. باش ئاگادارین! کە هەموو پادشایەك پاوەندی تایبەتی خۆی هەیە، بزانن کە پاوەندی

خواش ئەوشتانەیە کە حەرامی کردوون.باش ئاگاداربن کە گوڵمەیەك گۆشت هەیە لەناو جەستەدا ئەگەر باش بوو ئەوا هەموو جەستەش باش دەبێت، وە ئەگەر خراپ بوو ئەوا هەموو جەستەش خراپ دەبێت و، بزانن کە ئەوەش دڵە.

هەروەها خۆشەویست (د.خ) دەفەرموێت: (لا يبلغ العبد أن يكون من المتقين حتى يدع مالابأس به حذراً لما به بأس) ترمذي ، واتە: بەندەیەك ناگاتە ئەوەی ببێ بەیەکێ لەپارێزکاران، هەتاوەکو واز لەهەندێ شتی ڕەوا و حەڵاڵ نەهێنێ لەترسی ئەوەی نەباوەکو تووشتی شتێ ببێ کەناڕەواو حەرامە.

گۆڕانکاری

ئەم بوونەوەرە و هەرچی تێدایە موڵکی خوایە و هەر ئەویش باڵادەستە، قورئان دەفەرموێت: ﴿ قُلِ اللَّهُمَّ مَالِكَ الْمُلْكِ تُؤْتِي الْمُلْكَ مَنْ تَشَاءُ وَتَنْزِعُ الْمُلْكَ مِمَّنْ تَشَاءُ وَتُعِزُّ مَنْ تَشَاءُ وَتُذِلُّ مَنْ تَشَاءُ بِيَدِكَ الْخَيْرُ إِنَّكَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ (٢٦) ﴾ ال عمران / واتە: بڵێ خودایە ئەی خاوەنی هەمو شتێك، موڵك و ماڵ و دارایی دەدەیت بەهەر کەسێك کەبتەوێت و، دەسەڵات و سەروەت و سامان دەسێنیتەوە لەهەرکەسێك کەبتەوێت، هەرکەسێکت بوێت بەڕێز و بەرز و بڵندی دەکەیت و، هەر کەسێکت بوێت بێڕێز و بێنرخ و نابوتی دەکەیت، هەرچی خێر و چاکە هەیە بەدەستی تۆیە، بەراستی تۆ بەسەر هەموو شتێکدا توانا و زاڵیت.

جا ئەم گۆڕانانە وەنەبێت هەر لەدارایی و پلە وپایەدا بێت بەڵکو ﴿ تُولِجُ اللَّيْلَ فِي النَّهَارِ وَتُولِجُ النَّهَارَ فِي اللَّيْلِ وَتُخْرِجُ الْحَيَّ مِنَ الْمَيِّتِ وَتُخْرِجُ الْمَيِّتَ مِنَ الْحَيِّ وَتَرْزُقُ مَنْ تَشَاءُ بِغَيْرِ حِسَابٍ (٢٧) ﴾ال عمران ، شەو دەکەیت بەناو ڕۆژداو، ڕۆژ دەکەیت بەناو شەودا، زیندو دەردێنیت لەمردوو، مردوو دەردێنیت لەزیندوو، ڕزق و ڕۆزی بێ ئەندازە ئەدەیت بەهەرکەسێك بتەوێت.

ئەوكاتەی خوا نیعمەتەكانی دەگرێتەوە!

قورئان دەفەرموێت: ﴿ ذَلِكَ بِأَنَّ اللَّهَ لَمْ يَكُ مُغَيِّرًا نِعْمَةً أَنْعَمَهَا عَلَى قَوْمٍ حَتَّى يُغَيِّرُوا مَا بِأَنْفُسِهِمْ وَأَنَّ اللَّهَ سَمِيعٌ عَلِيمٌ (٥٣) ﴾ الانفال:

واتە: خوا ناز و نیعمەتێك كەبیدات بەگەلێك لای نابات تاوەكو ئەوان دڵ و دەروونیان نەگۆڕن.

كەواتە گۆڕانی باری ژیان پەیوەندی بە بیروباوەڕەوە هەیە، خوا كاتێك بارو گوزەرانی خەڵكی چاكدەكات كەپەیڕەوی بەرنامە و یاساكەی بكەن.

گۆڕین لەدڵەوە دەست پێ دەكات:

قورئان دەفەرموێت: ﴿ ذَلِكَ بِأَنَّ اللَّهَ لَمْ يَكُ مُغَيِّرًا نِعْمَةً أَنْعَمَهَا عَلَى قَوْمٍ حَتَّى يُغَيِّرُوا مَا بِأَنْفُسِهِمْ وَأَنَّ اللَّهَ سَمِيعٌ عَلِيمٌ (٥٣) ﴾ الرعد:

واتە: بێگومان خوا بارودۆخی هیچ گەلێك ناگۆڕێت، لەخۆشیەوە بۆ ناخۆشی، یان لەگرانیەوە بۆ هەرزانی، یان لەزەلیلیەوە بۆ سەربەرزی، هەتا ئەوان ئەوەی بەخۆیان دەكرێت نەیگۆڕن و نەیكەن، كاتێكیش خوابیەوێ بەڵایەك بەسەر هەر میللەتێكدا بهێنێت لەسەرەنجامی سەركەشی و یاخیبوونیاندا، ئەوە هیچ هێزێك ناتوانێت بەری بگرێت، هیچ كەسیش ناتوانێت جگە لەخوا فریایان بكەوێت و رزگاریان بكات.

خۆشەویستیش (د.خ) دەفەرموێت: (ان الله لا ينظر الى صوركم ولا الى أجسامكم ولكن ينظر الى قلوبكم وأعمالكم) مسلم ،واتە: بەراستی خوا سەیری لاشە و وێنەتان ناكات، بەڵكو سەیری دڵ و كردەوەكانتان دەكات.

سوننەت و یاسای گۆڕین لەكاردایە:

قورئان دەفەرموێت: ﴿ هَاأَنْتُمْ هَؤُلَاءِ تُدْعَوْنَ لِتُنْفِقُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ فَمِنْكُمْ مَنْ يَبْخَلُ وَمَنْ يَبْخَلْ فَإِنَّمَا يَبْخَلُ عَنْ نَفْسِهِ وَاللَّهُ الْغَنِيُّ وَأَنْتُمُ الْفُقَرَاءُ وَإِنْ تَتَوَلَّوْا يَسْتَبْدِلْ قَوْمًا غَيْرَكُمْ ثُمَّ لَا يَكُونُوا أَمْثَالَكُمْ (٣٨) ﴾ محمد ٢٨ واتە: وا ئێوە بانگدەكرێن تا ببەخشن

لەرێی خوادا، تیاتاندایە بەخیلە، جا هەرکەس نەبەخشێ و بەخیلی بکات ئەوە بەخیلی دەکات بەرامبەر نەفسی خۆی، خوا دەوڵەمەندەو ئێوە هەژارن،ئەگەر ئێوە پشت هەڵکەن و لەبەرنامەی خوا لابدەن، ئەوا گەلێکی تردێنێ و دەیخەینە جێگاتان کەچاك بن و وەك ئێوە نەبن. پرسیارکرا لەخۆشەویست (د.خ) (أنُهلك وفينا الصالحون؟ قال: نعم اذا كثُر الخبث) واتە: ئایا لەناو دەچین ئەگەر پیاوچاکمان تیابێت؟ فەرمووی: بەڵێ ئەگەر خراپە زۆر بوو.

خوا هەمووان بەیەکەوە لەناو دەبات و دوایی هەرکەسە و لەسەرنیەتی خۆی زیندووی دەکاتەوە.

ئەو گۆڕانکاریانەی کە ئیسلام کردوونی:

١_ لەسەرچاوەی وەرگرتندا:

کاتێك ئیسلام هات، خەڵکی دوای عورف و عادەت و هەواو ئارەزوو، ڕچەو ڕێبازی باوباپیران کەوتبوون، قورئان ئەو خەڵکەی گێڕایەوە سەر سەرچاوەی ڕاستەقینەی وەرگرتن کەبەرنامەکەی خوایە.

بۆنموونە: کاتێك خۆشەویست (د.خ) چوو بۆ مەدینە، بەفەرمانی خوا لە نوێژەکانیدا ڕوویان دەکردە (مسجد الاقصى) و، ئەمەش نزیکەی شانزە مانگی خایاند، پاش ئەوەی گوێڕایەڵی و پابەندبوونی خۆیان سەلماند، خوای گەورە فەرمانی پێکردن ڕوویکەنەوە کەعبە (کەدیاربوو ئەمەیان زۆر پێخۆش بوو) قورئان دەفەرموێت :

﴿ وَمَا جَعَلْنَا الْقِبْلَةَ الَّتِي كُنْتَ عَلَيْهَا إِلَّا لِنَعْلَمَ مَنْ يَتَّبِعُ الرَّسُولَ مِمَّنْ يَنْقَلِبُ عَلَى عَقِبَيْهِ وَإِنْ كَانَتْ لَكَبِيرَةً إِلَّا عَلَى الَّذِينَ هَدَى اللَّهُ وَمَا كَانَ اللَّهُ لِيُضِيعَ إِيمَانَكُمْ إِنَّ اللَّهَ بِالنَّاسِ لَرَءُوفٌ رَحِيمٌ (١٤٣) ﴾ البقرة: واتە: بۆیە (مسجد الاقصى) مان کردە ڕووگەتان تا دەربکەوێت کێ دوای پێغەمبەر دەکەوێت و کێش پاشگەز دەبێتەوە، (ئەمەیان لاقورس بوو، چونکە کەعبە هەر لەدێر زەمانەوە پیرۆز بوو لە لایان) ، هەروەك عورف و

عادەتێك دەقیان بەكەعبەوە گرتبوو، جاكاتێ عورف و عادەتەكەیان لەلایەن خواوە شكێنرا و رووی پێكردنە (قدس) زۆر گران بوو لەسەریان. بەڵام چاك تێگەیشتن كەمەسەلەكە هەواو ئارەزووی ئەوان نیە بەڵكو خوا فەرمان دەدا و خۆشی دەزانێت بۆ چ حیكمەتێك ئەوكارەدەكات. دوایش كە موسڵمانەكان قاڵ بوون و دامەزران هەر بەفەرمانی خوا روویان كردەوە كەعبە.

٢ ـ لەپەیوەندی و دۆستایەتیدا:

كاتێك ئیسلام هات خەڵكی سەرگەرمی تایەفەگەری بوون، هۆز و عەشرەت تاقە هۆكاری پەیوەندی و دۆستایەتی بوو.ئیسلام برایەتی ئیمانی هێنایە كایەوە و دڵەكانی یەكخست ﴿ إِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ إِخْوَةٌ فَأَصْلِحُوا بَيْنَ أَخَوَيْكُمْ وَاتَّقُوا اللَّهَ لَعَلَّكُمْ تُرْحَمُونَ (١٠)﴾ الحجرات، واتە: بەراستی برواداران برای یەكترین، جا نێوانی براكانتان چاك بكەن و لەخوا بترسن.

ئەم كارە كارێكی مەزن بوو، بەفەزڵی خوا هاتەدی و ئوممەتێكی گەورە و فراوان فەراهەم هات، كە هەموو هۆز و گەل و نەتەوەكان و رەنگە جیاجیاكان تیایا بوونە برا و هاوكار، قورئان دەفەرموێت:﴿ وَأَلَّفَ بَيْنَ قُلُوبِهِمْ لَوْ أَنْفَقْتَ مَا فِي الْأَرْضِ جَمِيعًا مَا أَلَّفْتَ بَيْنَ قُلُوبِهِمْ وَلَكِنَّ اللَّهَ أَلَّفَ بَيْنَهُمْ إِنَّهُ عَزِيزٌ حَكِيمٌ (٦٣) ﴾ الانفال: واتە: ئەگەر هەموو موڵكی دنیات سەرف بكردایە، نەتدەتوانی دڵەكانیان یەك بخەیت و هەموویان ئاوا كۆبكەیتەوە، خوا بەفەزڵ و میهرەبانی خۆی لەسایەی بیروباوەڕی بێگەردی ئیسلامدا دڵەكانی یەكخستن و كۆی كردنەوە.

٣ ـ لەبیروهۆش و ژیریدا:

ئاینی پیرۆزی ئیسلام هەست و هۆش و بیری خەڵكی گۆڕی، یەكێكی وەك عومەری كوڕی خەتتاب پیاوێكی توند و تیژی نەفام بوو، بوو بەوپیاوە دڵناسەكەی كەشەوێك

گوێی لەقورئان خوێنێک بوو کە ئایەتی ﴿ إِنَّ عَذَابَ رَبِّكَ لَوَاقِعٌ (٧) ﴾الطور/ ی دەخوێند، بەجۆرێك دای لەدڵی و کاری تێکرد کە بۆ چەند ڕۆژێك لەماڵەوە کەوت و خەڵك سەردانیان دەکرد.

ئەو عومەرەی کە دەیووت: ئەگەر بەڕۆژ بخەوم ڕەعیەتەکەم لەدەست ئەدەم و ئەگەر بەشەو بخەوم و عیبادەت نەکەم خۆم لەدەست ئەدەم.

عەبدوڵلای کوڕی مەسعودیش شوانێکی ڕەش پێستی هەژار و لاواز بوو، کاتێ موسڵمان بوو، بوو بە پیاوێکی بلیمەت و خواناس کە خۆشەویست لەبارەیەوە دەفەرموێ: کێ دەیەوێ گوێی لەقورئانێکی تەڕ و تازە بێت، هەورەك چۆن دابەزیوە، با گوێ لەقورئان خوێندنی عەبدوڵلای کوڕی مەسعود بگرێت. لەفیقهیشدا عەبدوڵلای کوڕی مەسعود بووە قوتابخانەیەك و ڕۆڵی گرنگی بینی.

ڕۆژێك خۆشەویست (د.خ) لەبارەی لاوازی و باریکی قاچەکانیەوە فەرمووی: ئەگەر سەیرتان دێ لەلاوازی و باریکی قاچەکانی، ئەوە بزانن لەتەرازووی خوادا لەقیامەتدا لەکێوی ئوحود قورستر و سەنگینترە.

٤ ـ لەدڵقایمی و بەرگەگرتندا:

ئیسلام شوێنکەوتوانی لەسەر دڵقایمی و خۆڕاگری و وەرەبەرزی پەروەردە دەکات، نەك هەر پیاو بەڵکو ئافرەتیش، نەك هەر گەورە بەڵکو منداڵیش.

(خنساء) ، (صخر) ی برای کوژرا لەسەردەمی نەفامیدا، ئەوەندەی بۆ گریا و ئەوەندەی بۆ لاواندەوە، کە بەنموونە باس دەکرێت و، دەیووت ئەگەر شیوەنکەر و کۆستکەوتوو زۆر نەبوونایە لەدەورم لەوانەبوو خۆم بکوشتایە.

ئەم ئافرەتە کەموسڵمان بوو، هەرچوار کوڕەکەی هاندا بەرەو شەهیدی و کاتێك لەجەنگێکدا هەرچواریان یەك بەدوای یەکدا شەهید بوون، (خنساء) وتی: (سوپاس بۆ

ئەو خوایەی ڕێزی لێنام بەشەهید بوونیان، داوا دەکەم خوا منیش بگەیەنێت بەوان) .لەم سەردەمەی خۆشماندا دایکانی فەلەستین، زۆریان لەشەهید بوونی ڕۆڵەکانیاندا سەرخۆشی قبوڵناکەن و داوادەکەن پیرۆزباییان لێبکرێ و زۆریان شیرینی دەبەخشنەوە.

٥- لەڕەوشت و خوودا:

ئاشکرایە ئیسلام هاتووە ڕەوشتە جوانەکان تەواو بکات و بیانچەسپێنێ، خۆشەویست (د.خ) دەفەرموێت: ﴿ انما بعثت لأُتمِمَ مكارم الاخلاق ﴾ مسلم واتە: من هەڵبژێردراوم و نێردراوم بۆئەوەی ڕەوشتە بەرزە جوانەکان تەواو بکەم.

هەروەها دەفەرموێت: (ان المؤمن ليدرك بحسن خلقه درجة الصائم القائم) ئەبوداود واتە: بڕوادار بەڕەوشتی جوانی دەگاتە پلەی ئەو کەسەی کەبەڕۆژ بەڕۆژوو بەشەویش خەریکی شەونوێژە.

ئیسلام گرنگی دا بەچاکە لەگەڵ ماڵ و منداڵ و دایک و باوك و دراوسێ و میوانو...هتد، چاکەیەك کە مرۆڤ پاداشتەکەی بەچەند قات لای خوا وەردەگرێتەوە، تەنانەت هانمان دەدات کە هیچ چاکەیەك بەکەم نەزانین ئەگەر زەردەخەنەیەکیش بێت لەڕووی خەڵکیدا..بەکورتی ئیسلام گۆڕانکاری لەسەرتاپای ژیاندا کردو، دنیایەکی تری هێنایە ئاراوە کە ئادەمییەکان خەمی یەکتری بخۆن، خۆشەویست (د.خ) دەفەرموێ (لەئێمە نیە کەسێك کە گوێ نەدات بەکاروبار و حاڵی موسڵمانان).

خۆشویستن لەبەرخوا

مامۆستا عەباس سیسی کە برایەکی دێرینی برایانی میسرەو چەند ساڵێکە وەفاتی کردووە، لەبارەی ئەم فەرموودەیە (مثل المؤمنين في توادهم وتراحمهم كمثل الجسد الواحد اذا اشتكى منه عضو تداعى له سائر الجسد بالسهر والحمى) و خۆشەویستییەوە دەڵێ: ئەوبێئاگاییە کە لاوانی ئەم سەردەمەی تیا دەژین وای

کردووە کە سەرچاوەیەکی گرنگ لەسەرچاوەکانی ڕۆحیەتی ئیسلامیان لێون ببێ، کەمایەی هیممەت و ورە بەرزییە بۆ گێڕانەوەی سەربەرزی موسڵمانان و بووژاندنەوەی ژیاری ئیسلامی. ڕۆژئاوای زۆرزان و فێڵباز و داگیرکەران دەزانن کەلەهەموو مرۆڤێکدا غەریزەی سۆز و خۆشەویستی هەیە، بۆیە پێش ئەوەی بەخۆشەویستی خوا و سۆز بۆ موسڵمانان پڕبێتەوە، بە خۆشەویستی زایەندی (جنس) و بەدڕەوشتی پڕی دەکەنەوە.

بۆ ئەمەش هەموو هۆکارەکانی ڕاگەیاندن خراونەتەکار و بەرنامەی بۆداڕێژراوە. حەزدەکەم بزانن کەمن لەهەژدەساڵیمدا هەستم دەکرد کەبینای ڕۆحیم تەواو نەبووەو، شتێك هەیە ڕێگری کامڵ بوونیەتی، کە ئەگەر ئەو ناتەواوییەی نەمێنێ زۆر بەختیار و شادمان دەبم، بەمەوە دەتلامەوە بەبێ ئەوەی لای کەس بیدرکێنم، تا خوای گەورە بەفەزڵی خۆی ڕێنمایی کردوم و لەشاری (رشید) لەساڵی ١٩٣٦دا بۆیەکەمجار مامۆستای پێشەوا (بەننا) م بینی و گوێم ئاودرا بەوتارە شیرینەکانی لەوکاتەدا کەتەمەنی بەڕێزیان (٣٠) ساڵ دەبوو.

لەیەکەم چاوپێکەوتنەوە هەستم کرد بۆلای خۆی ڕام دەکێشێ و، کانیاوی خۆشەویستی هەست و سۆزمی ژیانەوە. پاشان سێ شەممان لەوتاری (عاطفة الثلاثاء)دا هەموو جارێك گەشتێکی پیرۆزی ڕۆحی پێدەکردین و لەجیهانێکەوە دەیبردینە جیهانێکی تر و دڵەکانمانی دەبووژاندەوە.

گەشتێك بەفەرموودەکاندا:

خۆشەویست (د.خ) دەفەرموێت:

(١) (والذي نفسي بيده لا تدخلوا الجنة حتى تؤمنوا، ولا تؤمنوا حتى تحابوا، الا ادلكم على شيء اذا فعلتموه تحاببتم؟ أفشوا السلام بينكم) مسلم. واتە: بەوخوایەی گیانی منی بەدەستە ناچنە بەهەشتەوە تا ئیمان نەهێنن و، ئیمانیش ناهێنن هەتا

یەکتریتان خۆش نەوێ، ئایا شتێکتان پێ بڵێم ئەگەر بیکەن خۆشەویستیتان لەلا دروست ببێ؟ سەلام لەیەکتری بکەن.

(٢) (اذا أحب الرجل أخاه فليخبره أنه يحبه) أبوداود / واته: ئەگەر کەسێك برایەکی خۆش ویست باهەواڵی بداتێ کە خۆشی دەوێت.

(٣) (أن رجلاً زار اخاً له في قرية أخرى، فارصد الله له على مدرجته ملكا فلما اتى عليه قال: أين تريد؟ قال: اريد اخاً لي في هذه القرية. قال: هل لك عليه من نعمة تربُّها عليه؟ قال: لا، غير أني أحببته في الله تعالى، قال فاني رسول الله اليك، أخبرك بأن الله قد احبك كما احببته فيه) مسلم.

واته: پیاوێ دەچێ بۆ گوندێك بۆ دیدەنی برادەرێکی خۆی، خودا فریشتەیێ دەنێرێتە سەر رێگەکەی، کە دەگاتە لای پێی دەفەرموێت: بۆ کوێ دەچیت؟ دەڵێ: دەچم بۆ لای برادەرێکم لەم گوندەیە.

فریشتەکە دەفەرموێت: ئایا هیچ نیازێکت پێی هەیە؟ دەڵێ: نەخێر، تەنها بۆ ئەوەیە کەلەبەر خوا خۆشم دەوێت، فریشتەکە فەرمووی: دە من فرستادەی خودام، منی ناردووە بۆ لای تۆ کەپێت بڵێم: کە خوداش تۆی خۆش دەوێت چونکە تۆ ئەوت لەبەر خوا خۆش دەوێت.

(٤) ئەبو ئیدریس ئەلخەولانی دەڵێ: چوومە مزگەوتی دیمەشق، پیاوێکی رووگەشم بینی خەڵك لێی کۆبووبوونەوە و پرسیاریان لێ دەکرد، پرسیارم کرد کە ئەو پیاوە کێیە وتیان: (معاذ کوڕی جبل) ە، بۆ بەیانی زوو چوومە مزگەوت، لەپێش مندا لەوێ بوو نوێژی دەکرد، چاوەڕێم کرد تا تەواو بوو، چوومە بەردەمی و سەلامم لێکرد و وتم: بەخوا من تۆم لەبەر خوا خۆش دەوێ، وتی: توخوا؟ وتم: بەخوا، وتی: توخوا؟ وتم: بەخوا، ئنجا رای کێشام بۆ لای خۆی و باوەشی پیاکردم و وتی: مژدەت لێبێ، من گوێم لەپێغەمبەر بووە دەیفەرموو (خوای گەورە فەرموویەتی: وجبت محبتي

للمتحابين في، والمتجالسين في، والمتزاورين في، والمتباذلين في) حديث صحيح رواه مالك. واته: خۆشەویستی من پێویست بووە بۆ ئەمانە: یەکەم بۆ ئەوانەی لەبەرمن یەکتریان خۆش دەوێت، دووەم ئەوانەی کەلەبەرمن بەیەکەوە دادەنیشن و کۆڕ و کۆبوونەوە دەبەستن، سێیەم: ئەوانەی لەبەر من سەردانی یەکتری دەکەن، چوارەم: ئەوانەی لەبەرمن یارمەتی یەکتر دەدەن و شت بەیەکتری دەبەخشن.

(٦) مەعاذی کوڕی جەبەل دەڵێ: خۆشەویست دەستی گرتم و فەرمووی: (ئەی مەعاذ.بەخوا من تۆم خۆش دەوێ، ئنجا ئامۆژگاریت دەکەم ئەی مەعاذ: لەدوای هەموو نوێژێ بڵێ: اللهم أعنّي على ذكرك وشكرك وحسن عبادتك) حديث صحيح رواه ابوداود والنسائي.

(٧) (اقربكما من الله تعالى أشدكما حبا لصاحبه) واته: نزیکترینتان لەخواوە و چاکترینتان ئەوەتانە کە خۆشەویستی زیاترە بۆ براکەی.

(٨) خۆشەویست (د.خ) لەگەڵ ئەنەسی کوڕی مالیك دا لەخەیبەر دەگەڕانەوە، کەگەیشتنە لای شاخی (احد) فەرمووی: (هذا جبل يحبنا ونحبه) ئەوە کێوێکە ئێمەی خۆش دەوێ و ئێمەش خۆشمان دەوێت.

(٩) (حقُّ المسلمِ على المسلمِ ستٌّ. قيل: ما هنَّ؟ يا رسولَ اللهِ! قال: إذا لقِيتَه فسلِّمْ عليه. وإذا دعاك فأَجِبْه. وإذا استنصحَك فانصحْ له. وإذا عطِس فحمِدَ اللهَ فشَمِّتْهُ وإذا مرِضَ فعُدْهُ. وإذا مات فاتَّبِعْهُ) (واذا دعاك فاجبه، واذا استنصحك فانصح له) . برایەتی موسڵمانان وایان لێدەکات کە مافەکانی یەکتری بدەن، کە ئەومافانەش بریتین لە: ئەگەر پێی گەیشت سەلامی لێ بکات و، ئەگەر دیار نەبوو ئەحواڵی بپرسێت و، ئەگەر نەخۆش بوو سەردانی بکات و، ئەگەر پژمی و وتی سوپاس بۆ خوا پێی بڵێ: خوا ڕەحمت پێبکات و،ئەگەر مرد شوێن تەرمەکەی بکەوێ بۆ گۆڕستان..جا ئەگەر بانگیشی کرد بۆ سفرە و خوان وەڵامی بداتەوە و بێ دڵی نەکات و، ئەگەر داوای

ئامۆژگاری لێکرد ئامۆژگاری بکات. دیاره بەمانە هەمووی خۆشەویستی و برایەتی زیاتر پەرە دەسێنیٚ و گەشە دەکات و دەچەسپیٚ.

(١٠) (ثلاث من كن فيه وجد حلاوة الايمان : أن يكون الله ورسوله أحب اليه مما سواهما، وأن يحب المرء لايحبه الا لله، وأن يكره أن يعود في الكفر بعد أن أنقذه الله منه كما يكره أن يقذف في النار) بخاري ومسلم

واتە: هەرکەسیٚ ئەم سیٚ سیفەتەی تیابیٚ تامی شیرینی باوەڕ دەچێژێت، یەکەم خواو پێغەمبەری لەهەمووشتێکی تر لا خۆشەویستربێت، دووەم: هەرکەسێکی خۆش ویست لەبەرخوا خۆشی بوێت، سێیەم:چۆن حەز ناکات بیخەنە ئاگرەوە، ئاواش حەزنەکات کەجارێکی تر بگەڕێتەوە سەر کوفر و بێباوەڕی.

بەراستی هەوڵدان بۆ بەجێهێنانی ئەم سیٚ خەسڵەتە زۆر گرنگە تاوەکو تامی شیرینی ئیمان بچێژین..

(١١) (ما تفرق بين اثنين تحابا في الله الا بذنب قد اقترفه أحدهما) هەردووکەسێك کەلەبەرخوا یەکتریان خۆشویستبیٚ و دوایی لەیەکتری جیابوونەوە هەر بەهۆی ئەوەوەیە کەیەکێکیان گوناهێکی کردووە، کە ئەمەش خراپی وشوومی گوناهو تاوان دەردەخات، کە ئەمە یەکێکیانە و نەمانی بەرەکەت و کەمی رۆزی و ژیانی تاڵ.هتد، هەموویان سەرئەنجامی گوناهکردنن..

(١٢) (ان من عباد الله عباداً ليسوا بأنبياء ولا شهداء يغبطهم الانبياء والشهداء لمكانتهم عند الله تعالى. قيل: من هم لعلنا نحبهم؟ قال: هم قوم تحابوا بنور الله من غير أرحام ولا انساب، وجوههم نور، على منابر من نور، لايخافون اذا خاف الناس، ولايحزنون اذا حزن الناس، ثم قرأ ﴿ ألا انّ أولياء الله لا خوف عليهم ولاهم يحزنون ﴾ يونس: ٦٢. النسائي وابن حبان.

واتـە: کەسـانی وا هـەن لەبەنـدەکانی خـوادا کەنـە پێغەمبـەرن و نەشـەهیدن و پێغەمبەران و شەهیدان ئاوات دەخوازن بەپلەو پایەیان لای خوا، وترا: کێن ئەوانـە تـا خۆشمان بوێن؟

فـەرمووی: ئەوانـە کەسـانێکن کەلەبـەر خـوا یـەکتریان خـۆش دەوێ بـەبێ ئـەوەی خزمایەتی و ناسیاویان هـەبێت، روویـان وەك نـوور ئەدرەوشـێتەوە و لەسـەر مینبـەری نـوورن و ناترسـن لەوکاتانـەی کەخـەڵك دەترسـێ، خـەمناخۆن لەوکاتـەدا کەخـەڵك خەمدەخۆن. ئنجا خۆشەویست (د.خ) ئەم ئایەتەی خوێند (خۆشەویسـتان و دۆسـتانی خوا ترسیان لەسەر نیە و خەم ناخۆن) .

بەراستی مرۆڤ سەرسام دەبێت لەهاوەڵان کە چەندە وێڵ بوون بەدوای کاری چاکدا و بەدوای ناسینی چاکاندا. چەند خێرا وتیـان ئـەو پیاوچاکانە کێن باخۆشمـان بـوێن. بۆئەوەی هیچ نەبێت بـەهۆی خۆشویسـتنیانەوە لەگـەڵ ئەوانـدا حەشـر بکرێن چـونکە (المرء مع من أحب) .

(١٣) (لو أن اثنين تحابا في الله وكان احدهما في المشرق والاخر في المغرب لجمع الله تعالى بينهما يوم القيامة وقال هذا الذي كنت تحبه فيَّ) . واتە: ئەگەر دووکەس یەکتریان خۆشویسـت لەبـەرخوا، یـەکێکیان لەرۆژهـەڵات و ئـەوی تریشـیان لـەرۆژئاوا بـوو، خـوا کۆیاندەکاتەوە لەقیامەتدا بۆ ئەوەی بەیەکـەوەبن و دەفـەرموێ: ئەوەتـە ئـەو کەسـەی کەلەبەر من خۆشت دەویست.

چەند وشەیەکی تر لەسەر خۆشەویستی:

عومەری کوڕی خەتتاب دەفەرموێت: (اذا أصاب احدكم وداً من صاحبه فليتمسك بـه فقلما يصيب ذلك) واتە: ئەگەر کەسێکتان خۆشەویسـتیەکی چنگ کـەوت لەبراکەیـەوە بادەستی پێوەبگرێ و بیپارێزێ چونکە خۆشەویستی کەم دەست دەکەوێت!

زەیدی کوڕی حاریسە وازی لەباوك و کەسوکاری هێنا، وتیان: کەس هەیە شتی وابکات و بەندایەتی لاباشتربێت لەئازادی و باوك و دایك و کەس و کاری؟ وتی: بەڵێ من ئەوەی لەم پیاوەم دیوە وای لێکردووم نایگۆڕمەوە بەهیچ شتێك.

کاتێك خۆشەویست (د.خ) کردی بەسەرکردەی سوپایەکی سێ هەزار کەسی و ناردنی بۆ روو بەڕووبوونەوەی رۆم و شەهید بوو، خۆشەویست (د.خ) لەمەدینە بەهاوەڵانی فەرموو (داوای لێخۆشبوون بکەن چووە بەهەشتەوە بەخێرایی و بەهەڵپەوە) .ئنجا هاتە ماڵیان و هەواڵەکەی دانێ و، کچی زەیدی بینی، خۆشەویست (د.خ) زۆر گریا، سەعدی کوڕی مەعاز وتی: ئەی پێغەمبەری خوا. ئەمە چیە؟ فەرمووی: (هذا شوق الحبیب الی حبیبه) .

برایەتی و خۆشەویستی لەرابوونی نوێدا:

پێشەوا بەننا دەڵێت: (الاخوة في الله أن ترتبط القلوب والارواح برباط العقيدة وهي أوثق الروابط، والاخوة أخوة الايمان، والتفرق أخو الكفر، ولا وحدة بغير حب، وأقل الحب سلامة الصدر وأعلاه مرتبة الايثار. والاخ الصادق يرى اخوانه أولى بنفسه من نفسه، لأنه ان لم يكن بهم فلن يكون بغيرهم وهم ان لم يكونوا به كانوا بغيره) وصدق الله العظيم: ﴿وَأَلَّفَ بَيْنَ قُلُوبِهِمْ لَوْ أَنْفَقْتَ مَا فِي الْأَرْضِ جَمِيعًا مَا أَلَّفْتَ بَيْنَ قُلُوبِهِمْ وَلَكِنَّ اللَّهَ أَلَّفَ بَيْنَهُمْ إِنَّهُ عَزِيزٌ حَكِيمٌ (٦٣) ﴾ الانفال: ﴿وَاذْكُرُوا نِعْمَةَ اللَّهِ عَلَيْكُمْ إِذْ كُنْتُمْ أَعْدَاءً فَأَلَّفَ بَيْنَ قُلُوبِكُمْ فَأَصْبَحْتُمْ بِنِعْمَتِهِ إِخْوَانًا﴾ ال عمران: ١٠٣.

واتە: برایەتی لەبەرخوا ئەوەیە کە دڵەکان و گیانەکان بەهۆی بیروباوەڕ و عەقیدەوە بەیەکەوە ببەسترێن، کە پتەوترین پەیوەندی و پێکەوە بوونە، برایەتیش برایەتی ئیمانە و جیاوازی و تەفرەقە برای کوفرە، یەکبوونیش بەبێ خۆشەویستی نابێت و، کەمترینی خۆشەویستیش سینەسافیيە و بەرزترینیشی ئەوەیە باوی براکەت بدەی بەسەر خۆتا. برای راست براکانی لەپێشتر دەزانێ لەخۆی، چونکە ئەو بەمانەوە

نەبێت هیچ نیە و لەگەڵ کەسی تردا هیچی بۆ ناکرێت، هەرچەند ئەوان ئەگەر ئەمیش نەبێ هەر هەن.

خوای گەورەش دەفەرموێ: ئەگەر چی موڵکی دنیایە سەرفی بکەیت ناتوانی دڵەکانیان یەك بخەیت و کۆیان بکەیتەوە، بەڵام خوا بەفەزڵی خۆی کۆی کردونەتەوە و یەکی خستوون، بەراستی خوا بەتوانا و کاردروستە. هەروەها دەفەرموێت: یادی ناز و نیعمەتی خوا بکەن ئێوە دوژمنی یەکتری بوون، دڵی یەکخستن‌و بەنیعمەتی ئەو بوونە برای یەکتری.

ئەم برایەتیە لەپەروەردەی برایاندا رەنگی دایەوە و نەك هەر لەبارو زروفی ئاساییدا بەڵکو لەناخۆشترین کاتدا، لەزیندانەکاندا و لەژێر سزا و ئازاردا برایەتی و خۆشەویستیان دەپاراست، لاوێکی مەسیحی مارونی لەرووداوی قەسابخانەی (لیمان طره) لەساڵی ١٩٥٧دا لەگەڵ برایاندا لەزینداندا بوو، کەبینی حکومەت (٢٢) برای بەناهەق کوشت لەبەندیخانەدا. سوێندی خوارد کە ئەگەر بەربوو پەراوێك لەوبارەیەوە بنووسێ، کاتێك بەربوو پەراوێکی بەناوی (اقسمت أن أروي) نووسی، کەتیایدا باسی برایەتی و خۆشەویستی و هاوکاری برایانی کرد و باسی ئەو هەموو ستەم و سزادانەی کرد کە کرابوو بەناهەق بەرامبەریان. کەبەڕاستی ئەمە بەڵگەیەکی مێژوویی کەسێکی بێلایەنە، کە هەر موسڵمانیش نیە و ئاوا بەئینسافەوە باس لەئەزموونی برایان و گیان فیداییان دەکات.

پیاوێکی خواناس کە پێشتر هاوەڵی پێشەوا بەننابوو لە (دار العلوم) ، رۆژێك بە توورەیی هات بۆ لای بەننا و گلەیی هەبوو لەسەر جل و بەرگی کەشافەی برایان کە پانتۆڵەکەیان تاسەر ئەژنۆ بوو. بەپێشەوا بەننای وت: حەسەنەفەنی. ئەویش وتی: بەڵێ قوربان.

_من زۆر ڕقم لێته. بەننا بەزەردەخەنەوە و زۆر بە لەسەر خۆیی وتی: بەخوا من تۆم خۆش دەوێ. پیاوەکە وتی: من لەبەرخوا ڕقم لێته. بەنناش وتی: ئەمەش وام لێدەکات کە زۆرترم خۆش بوێی.

بەم سنگ فراوانی و ڕۆحیەتە بەرزەوە (بەننا) توانی خەڵکانێکی زۆر لەموسڵمانان بە ئاگابهێنێ و لەژێر ناونیشان و چەترێکدا کۆیان بکاتەوە بۆ خزمەتی ئیسلام.

#پرسیارکرا لەپێشەوا بەننا، ئایا تۆ دەوڵەمەندی؟ وتی: بەڵێ من دەوڵەمەندم بەم دلآنە کە یەکتریان خۆش دەوێ لەگەڵ مندا لەبەر خوا، پرسیارکەرەکە وتی: من مەبەستم لایەنی ماددیە، وتی: بەڵێ دەوڵەمەندم چونکە هەرچی لەگیرفانی براکانداية موڵکی دەعوەیە.

پێشەوا بەننا دەڵێ (سنُقاتل أعداءنا بالحب) .واتە: لەگەڵ دوژمنانماندا دەجەنگین بەچەکی خۆشەویستی کە ئەمەش لەبنەڕەتدا لەم ئایەتەوە هاتووە کە دەفەرموێت :

﴿ وَلَا تَسْتَوِي الْحَسَنَةُ وَلَا السَّيِّئَةُ ادْفَعْ بِالَّتِي هِيَ أَحْسَنُ فَإِذَا الَّذِي بَيْنَكَ وَبَيْنَهُ عَدَاوَةٌ كَأَنَّهُ وَلِيٌّ حَمِيمٌ (٣٤) وَمَا يُلَقَّاهَا إِلَّا الَّذِينَ صَبَرُوا وَمَا يُلَقَّاهَا إِلَّا ذُو حَظٍّ عَظِيمٍ (٣٥) ﴾ فصلت: واتە: کێ لەوکەسە قسەی جوانتر و بەجێترە کەبانگەوازی کردووە بۆلای خوا و کارو کردەوەی چاکیشی ئەنجام داوەو وتوشیەتی: بەڕاستی من لەریزی موسڵمانانم. بێگومان چاکە و خراپە وەك یەك نین، تۆ ئەی بڕوادار بەجوانترین و چاکترین شێوە بەرەنگاری خراپە ببەرەوە، ئەوکاتە ئیتر دەبینیت ئەوەی کەلەنێوان تۆو ئەودا دوژمنایەتی و ساردیەك هەیە، دەبێتە دۆستێکی دڵسۆز و گیانی بەگیانی. جا کەسیش ناتوانێ بەو ڕەفتارە هەستێت جگە لەوانەی کە ئارامیان گرتووە، هەروەها کەسیش ناتوانێت هەڵوێستی وابنوێنێت جگە لەکەسێك نەبێت کەخاوەنی بەهرەیەکی گەورەبێت.

بەڵێ. ئەم برایەتی و سۆز و خۆشەویستیە بۆ هاوسەنگەر و هاو خەبات و بۆ هەموو موسڵمانان کارێکی وایکرد هەرچی لێیان نزیک بێتەوە، یان لەشوێنێك لەگەڵیاندا کۆبێتەوە سەرسام بێت پێیان، بۆ نموونە:

دکتۆر صلاح خەلیفە:

یەکێك بوو لەوچوار کەسەی کەموعید بوون لەدەزگای ئەتۆمی میسری، لەکاتی لێپێچینەوەدا، سەرۆکی دادگای عەسکەری ویستی دکتۆر بخاتە بارێکەوە دژی برایان قسەبکات، بۆیە پێی وت: ئەو تەحقیقەی لەگەڵیان کردوی خوێندومەتەوە کە تۆ لاوێکی هەڵکەوتوویت و لێکۆڵینەوەی زانستی گرنگت هەیە لەگۆڤارە زانستیەکانی جیهاندا، هەروەها بۆم دەرکەوت کە تۆ لە (ئیخوان مسلمین) نیت و لەخشتەیان بردووی بەبێ ئەوەی بەخۆت بزانی.

هەموان چاوەڕێی ئەوەیان دەکرد هەر هیچ نەبێت بۆ خۆ قوتارکردنیش بێت بکەوێتە سەرزەنشت و قسەوتن بەبرایان، کەچی وەك شێر روو بەڕوویان بووەوە و شتێکی وت کە هەرگیز چاوەڕێی شتی وانەبوون، وتی: پاش ئەوەی هەڵس و کەوت و مامەڵەم کرد لەگەڵ برایاندا و زۆرشتم زانی لەبارەیانەوە و راستییان تێگەیشتم، ئێستا من خۆم بەیەکێ لەوان دەزانم!!

خۆشویستن و رق لێبوون لەبەرخوا:

بڕوادار خوای لەهەموو شتێك خۆشتر دەوێت، قورئان دەفەرموێت ﴿ وَمِنَ النَّاسِ مَنْ يَتَّخِذُ مِنْ دُونِ اللَّهِ أَنْدَادًا يُحِبُّونَهُمْ كَحُبِّ اللَّهِ وَالَّذِينَ آمَنُوا أَشَدُّ حُبًّا لِلَّهِ وَلَوْ يَرَى الَّذِينَ ظَلَمُوا إِذْ يَرَوْنَ الْعَذَابَ أَنَّ الْقُوَّةَ لِلَّهِ جَمِيعًا وَأَنَّ اللَّهَ شَدِيدُ الْعَذَابِ (١٦٥) ﴾ البقرة: واتە: هەندێك کەس هەن لەجیاتی ئەوەی خواپەرست بن، شتانی تر دەکەنە هاوبەش و هاوەڵ بۆ خوا و خۆشیان دەوێن وەك خۆشەویستی خوا، بڕواداران زۆر زیاتر لەوان

خوايان خۆش دەوێ ﴿ إِذْ تَبَرَّأَ الَّذِينَ اتُّبِعُوا مِنَ الَّذِينَ اتَّبَعُوا وَرَأَوُا الْعَذَابَ وَتَقَطَّعَتْ بِهِمُ الْأَسْبَابُ (١٦٦) ﴾ البقرة: جا ئەوانەی کەستەمیان کردووە گەر دەیانزانی ئەوکاتەی کەسزاکە دەبینن و بۆیان دەردەکەوێت کە هەموو هێز و توانایەك هەر هی خوایە و بە راستی ئەو خوایەش سزاکەی توند و بەئازارە (هەرگیز وایان نەدەکرد و رێی راستیان دەگرتەبەر) .

لەخۆشەویستی خواوە و لەبەر خوا خۆشەویستیەکانی تر دێنە کایەوە، بڕوادار لەبەرخوا پێغەمبەران و بەرنامەکانیانی خۆش دەوێت، خۆشەویست (د.خ) دەفەرموێت (احبوا الله لما يغذوكم من نعمه، وأحبوني لحب الله اياي) ترمذي (حسن غريب) . واتە: خواتان خۆش بوێت کە ئەو هەموو ناز و نیعمەتەی داوە پێتان و، منتان خۆش بوێ چونکە خوا خۆشی دەوێم و (منی هەڵبژاردووە و ناردوومی بۆتان) .

بروادار هەرکەسێك و هەرشتێکی خۆش بوێت لەبەرخوایە نەك لەبەر بەرژەوەندی و روپامایی و، هەرکەسێك و هەرشتێکیشی رق لێبێت لەبەر خوایە و هەواو ئارەزووی تێکەڵ نابێت، کە ئەمەش نیشانەی بڕواداری تەواوە (من أعطى لله، ومنع لله، وأحب لله، وأبغض لله، وأنكح لله، فقد استكمل ايمانه) البيهقي.

رۆژێك خۆشەویست (د.خ) پرسیاریکرد: أي عرى الايمان أوثق؟ (چ قوڵفێکی ئیمانداری پتەوترینە) ؟ وتیان: نوێژ، فەرمووی: نوێژ چاکە، بەڵام ئەونیە !

وتیان: حەج کردن، فەرمووی: حەج چاکە، بەڵام ئەونیە !

وتیان: رۆژوو، فەرمووی: رۆژووش چاکە بەڵام ئەویش نیە !

ئنجا فەرمووی: (اوثق عُرى الايمان أن تحب لله وتبغض لله)

واتە: پتەوترینی قوڵفەکانی ئیمانداری ئەوەیە کە خۆشویستنت لەبەرخوابێ و رق لێبوونت لەبەرخوابێ. (ل ١٨٦ ج ٣ منهاج التربية الاسلامية) بیهقی ریوایەتی کردووە.

خۆشی نازانێ بۆچی ڕقی لێتە؟!

لەسەردەمی خۆشەویستدا (د.خ) پیاوێك بەلای کۆمەڵێك لەیاراندا ڕۆیشت و سەلامی کرد، ئەوانیش وەڵامی سەلامەکەیان دایەوە.کەتێپەڕی یەکێك وتی: من ڕقم لەوپیاوەیە لەبەر خوا! ئەهلی مەجلیسەکە وتیان: قسەیەکی خراپت کرد، بەخوا پێی دەڵێین!

ئنجا یەکێکیان لەخۆیان نارد، ئەمەی بەپیاوەکە وت. ئەویش هاتە لای خۆشەویستو شکاتی لێکرد. خۆشەویستیش (د.خ) ئەوکەسەی کە قسەکەی کردبوو، بانگی کرد و لێی پرسی: تۆشتی وات وتووە؟ وتی: بەڵێ.

خۆشەویست (د.خ) فەرمووی: بۆچی ڕقت لێیەتی؟

وتی: من دراوسێیم و ئاگام لێیەتی، بەخوا نەمدیوە لەفەرزەکان زیاتر نوێژی تر بکات.

شکاتکەرەکەش وتی: ئەی پێغەمبەری خوا لێی پرسە بزانە نوێژەکانم هیچ دواخستووە لەکاتی خۆیان، یان بەخراپی دەستنوێژم گرتووە؟ یان ڕکوع و سجودم باش نەبردووە؟ کەخۆشەویست لێی پرسی: کابرا وتی: نەخێر ئەوانەی هەموو بەباشی ئەنجامداوە!

ئنجا کابرای خاوەن ڕق وتی: بەخوا لە ڕۆژووی ڕەمەزان کە چاك و خراپ دەیگرێ زیاتر نەمدیوە ڕۆژێك بەڕۆژوو بووبێ. خاوەن شکات وتی: ئەی پێغەمبەری خوا لێی بپرسە، بزانە هەرگیز دیومی ڕۆژووەکەم شکاندبێ و هیچ ڕۆژێکم لێخواردبێ؟ کە خۆشەویست (د.خ) لێی پرسی، کابرا وتی: نەخێر نەمدیووە هیچی لەفەرزەکان خواردبێ!

ئنجا وتی: بەخوا هەرگیز نەمدیوە هیچی دابێ بەهەژارێك و، نەمدیوە هیچی بەخشیبێت لەڕێی خوادا مەگەر ئەو زەکاتەی کەچاك و خراپ ئەیدەن!

پیاوەکە وتی: ئەی پێغەمبەری خوا لێی بپرسە، ئایا لەو زەکاتدانەدا هیچ کەم و کوڕیم کردووە، یان دوام خستووە؟ کەلێی پرسی: وتی نەخێر دوای نەخستووە!

خۆشەویست (د.خ) کەزانی بەخۆڕایی ڕقی لەو موسڵمانەیە و خۆشی نازانێ لەبەرچی ڕقی لێیەتی، پێی فەرموو: (قم فلعله خير منك) هەستە ڕەنگە ئەو زۆر لەتۆ باشتربێت! ئیمام ئەحمەد گێرایەویتیەوە لە (عامری کوڕی وائل) ەوە.

دوعای خۆشەویست (د.خ) بۆ خۆشەویستی: خۆشەویست (د.خ) فێرمان دەکات کە وەك خۆی بپاڕێینەوە، کە خوا خۆشەویستی خۆیمان بداتێ و خۆشەویستی ئەو کارانەش کە دەمانگەیەنێت بەخۆشەویستی ئەو، وەخۆشەویستی هەموو ئەوانەی کە خۆشویستنەکەیان لەلای خوا سوودی دەبێت بۆمان، هەروەك دەفەرموێت: (اللّهمَّ إنّي أسألُكَ حبَّكَ، وحبَّ من يحبُّكَ، والعَملَ الّذي يبلِّغُني حبَّكَ، اللّهمَّ اجعل حبَّكَ أحبَّ إليَّ من نفسي وأهْلي والماءِ البارِدِ) هەروەها (اللهم ارزقني حبك وحب من ينفعني حبه عندك) ترمذي.

نموونەیەك لەخۆشەویستی هاوەڵێك بۆ خۆشەویست:

ڕۆژێك هاوەڵێك کەناوی (جەریر) بوو هات بۆ مەجلیسی پێغەمبەر (د.خ)، لەبەرئەوەی جێگا نەبوو لەناو دەرگاکەدا ویستی دانیشێ، خۆشەویستیش (د.خ) جلێکی خۆی بۆ هەڵدا کەلەسەری دانیشێ، ئەویش جلەکەی گرت و ماچی کرد و ڕازی نەبوو لەسەری دانیشێ و وتی: ئەی پێغەمبەری خوا (د.خ) چۆن من لەسەر جلی تۆ دادەنیشم! !خوا ڕێزت لێ بگرێت وەك ڕێزت لەمن گرت.

بەڵێ هاوەڵان ئەوەندەیان خۆشەویست (د.خ) خۆش دەویست و ئەوەندەش شەرمیان لێدەکرد چاویان تێر نەدەبوو لەسەیرکردنی بۆیە ئەگەرلێت بپرسینایە

کەوەسفی رەنگ و رووی خۆشەویست بکەن (د.خ) ، زۆریان نەیان دەتوانی یان تەنها دەیان وت: رووی نورینی وەك مانگی چواردە دەدرەوشایەوە.

رێزدار و بێ رێز

خوای گەورە کە (ذوالجلال والاکرام) ە وڕێزی لەنەوەی ئادەم گرتووە، هەروەك دەفەرموێت ﴿ وَلَقَدْ كَرَّمْنَا بَنِي آدَمَ وَحَمَلْنَاهُمْ فِي الْبَرِّ وَالْبَحْرِ وَرَزَقْنَاهُمْ مِنَ الطَّيِّبَاتِ وَفَضَّلْنَاهُمْ عَلَى كَثِيرٍ مِمَّنْ خَلَقْنَا تَفْضِيلًا (٧٠) ﴾ الاسراء

واتە: سوێند بەخوا، بەراستی ئێمە رێزمان لەنەوەی ئادەم گرتووە و بەسەر وشکانی و دەریادا بەجۆرەها هۆکاری گواستنەوە هەڵمان گرتوون و لە رۆزی پوخت و چاکی جۆراو جۆر بەهرەوەرمان کردوون. بەراستی ئێمە رێزی زیادەی ئەوانمان داوە بەسەر زۆربەی ئەو بەدیهێنراوانەدا کەدروستمان کردوون، (لەهەموو روویەکەوە، تا قەدرورێزی خۆیان بزانن) .

خوای گەورە قورئانی بەرێز و پایەبەرزی ناردووە ﴿ فِي صُحُفٍ مُكَرَّمَةٍ (١٣) ﴾ عبس، کەلەچەندین لاپەرەی بەرێز و پیرۆزدا هەڵگیراوە و لە (لوح المحفوظ) دایە، کە بەرز و پاك و بڵندوخاوێنن، ﴿مَرْفُوعَةٍ مُطَهَّرَةٍ (١٤) ﴾ عبس ، بەدەستی فریشتەکانەوە کە بەرێز و خواناس و ملکەچ و فەرمانبەردارن‌و، بەهۆی جوبرائیلی بەرێز و (ئەمین) ەوە نارودوویەتی بۆ پێغەمبەری بەرێز و پایەبەرز تاوەکو مرۆڤێکی بەرێزی پایە بەرز پەروەردە بکات و لەژیاندا رۆڵی چاکی خۆی ببینێ..

بەرێزی و گەورەیی خۆشەویست:

لەباسی بەرێزی و پایەداری خۆشەویستدا (د.خ) دەچینە خزمەت مەولەوی خواناسی خۆمان، کەلەچەند دێرِ هۆنراوەیەکدا لەعەقیدەی مرضیەکەیدا دەڵێ:

فە ضلیکە حەق، داگییە بەم خاکە؟
ئەصلە بۆ ئەم گشت، گەوهەری پاکە!
ئاسمان لەروتبەی عولوی چی کەم بوو؟

نـەبوو بـەمـەدفـەن بۆ عیسـا، ئەم بـوو!

واتە: ئەمە چ بەهرە و گەورەییەکە خوا داویە بەخاکی ئەم زەوییـە کـە بنەڕەتـە بـۆ ئەم گشت گەوهەری پاکی پێغەمبەرانە، لێی پەیدا ئەبن و بۆیشی ئەگەڕێنەوە، ئاسمـان بەو هـەموو بەرزیـیـەوە چـی لێ کـەم بـوو، نـەبوو بـەئارامگای عیسـا ئـەم زەوییـە بـوو بەئارامگای کەلە نزیك قیامەتدا دادەبەزێتـەوە و لەسـەر زەوی دەمرێـت و لەخاکەکەیـدا دەنێژرێت، (لەلای قەبرەکەی پێغەمبەرەوە (د.خ)) .

فـەلەك نـەقشی پێی دی لـــە زەمیندا

خـوێی گـرینی هــات وە ڕووی بـریـنـدا

چاوگەی چاوەکەی لێڵ و حەسرەتمەند

(لـیتنـی کـنــت تـرابـا)ی دەخـــۆنـد!

واتە: ئاسمان جێ پێی خۆشەویستی دی لەسەر زەوی گریانی بـەڕووی بریـنـدا هاتـە خوارەوە و فرمێسکی سەر برینیش گەلێ بەئازار و سۆیە و لەبەر زۆری گریـان چـاوگەی چـاوی لێـڵ و، دڵـی پـڕداخ و ناسـۆر بـوو، بۆیـە ئاسمـان هـەر (لیتنـی کنـت ترابـا) ی دەخوێند و ئاواتی بەزەوی ئەخواست و لەدڵی خۆیدا ئەیووت:

هەرچی ریفعەت و عیـزز و هەستی وێ

فیدای نەبوونی و خواری و پەستی وێ

واتـە: هەرچـی بـەرزی و دەسـەلات هەیـە (کـەمن هەمـە) ببـێ بـەقوربانی نزمـی وبێچارەیی و نەبوونیەك کە زەوی هەیەتی.

حەق رەحمی ئاورد بەو سۆز و تـاودا

دەقیقێ پــــەردەی لابـــرد لەنـاودا

سورمەی گەردی پێی کێشا وەچاودا

بەوچاوی پڕ ئێش دووری و بێخاودا

ئێشی چاوی چوو نەختێ پڕ خەوبوو

لەحیکمەت میعراج ئەویەکێ ئەوبوو

واتە: خوا بەزەیی هاتەوە بەو سۆز و دڵگەرمیەی ئاسماندا و ماوەیەکی کەم پەردەی لابرد لەنێواندا و، کلی گەردی پێی پێغەمبەری هێنا بەچاویدا و ئەوچاوە پڕ لەسۆو بێخەوی ئاسمان لەگەل کەوت و تێر خەوبوو، بەڵێ یەکێ لەحیکمەتەکانی (میعراج) وچوونی خۆشەویست بۆ ئاسمان ئەمە بوو.

هەزاران رەحمەت لەگۆڕی مەولەوی بێت، چەند جوان بەچەند دێڕ هۆنراوەیەك ئەسپی خەیاڵی تاوداوە و لەباسی میعراجەوە دەچێتە سەرباسی پایە بەرزی و رێزداری سەرداری پێغەمبەران (هەزاران هەزار درودوسلاوی لەسەر بێت) .

(هەڵبژاردەیەك لەعەقیدەی مرضیەی مەولەوی) بابە عەلی شێخ عومەر قەرەداغی.

رێزگرتنی ئیسلام لەعەقلی مرۆڤ:

بەژیری و عاقڵی، مرۆڤ تەکلیفی دەکەوێتە سەرو، ئیسلام کە (مەی) حەرام کردووە بێجگە لەزیانە زۆرەکانی، ئاگا لەخۆنەمان و لەدەستدانی عەقڵیش مەسەلەیەکە رەچاوکراوە، کە ئیسلام هەرگیز پێی رازی نیە و بەسەرچاوەی هەموو خراپیەکانی دائەنێ و (أم الخبائث) ە.

ئیسلام دەیەوێت بەبەڵگە روون و ئاشکرا زۆرەکانی قەناعەت و دڵنیایی بۆ ئادەمیزاد دروست بکات.

ئایینی پیرۆزی ئیسلام کە دانوستان دەکات ڕێز لە عـەقڵی بەرامبـەر دەگرێـت بۆیـە دەفەرموێت، ئێوە بەڵگەکانتان بهێنن ﴿ قُلْ هَاتُوا بُرْهَانَكُمْ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ (١١١) ﴾ البقرة، جا ﴿ وَإِنَّا أَوْ إِيَّاكُمْ لَعَلَى هُدًى أَوْ فِي ضَلَالٍ مُبِينٍ (٢٤) ﴾ السبأ، ئێمە یـان ئێـوە لەسەر ڕێی ڕاست و هیدایەتین یان لەگومڕایی و سەرلێشوایی ئاشکرادابن.

ئێمە ئەوەنـدە بەڵگـە و بورهانمـان لامەبەسـتە، ئەگـەر توانیتـان بیهێـنن، ئێمـە بـێ دەمارگیری دواتان دەکەوین ﴿ قل ان كان للرحمن ولـد فأنـا أول العابـدين ﴾ الزخـرف: ٨١ واتە: پێیان بڵێ (ئەی محەممەد) ئەگەر خوای میهرەبان کوڕی ببوایە و (بەبەڵگـە و بورهان بۆمان بسـەلمێنرایە) ئـەوا مـن یەکـەم کـەس دەبـووم لەوکەسـانەی کـە ملکـەچ دەبووم! ﴿ سُبْحَانَ رَبِّ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ رَبِّ الْعَرْشِ عَمَّا يَصِفُونَ (٨٢) ﴾ الزخـرف: واتە: پاکی وبێگەردی بۆ پەروەردگاری ئاسمانەکان و زەوی، بۆ پەروەردگاری عـەرش، دەربارەی ئەو گوفتارە ناقۆڵاو بێ سەروبنانەی کە نەفامان بۆ خوای هەڵدەبەستن.

کاتێك کە ئیبراهیمی کوڕی خۆشەویست وەفاتی کرد خۆرگیرا، هەنـدێك دەیانویسـت بڵێن لەبەرمردنی ئیبراهیم خۆرگیراوە، خۆشەویسـت (د.خ) ئەمـەی بـۆ ڕاسـتکردنەوە و فەرمووی: خۆرومانگ دوو بەڵگە و نیشانە و دروستکراوی خوان، نـە بـۆ لـەدایك بـوونی کەس و نە بۆ مردنی کەس نـاگیرێن. کـە بەراسـتی ئەمـەش گـەورەترین ئازادکردنـە بـۆ عەقڵی مرۆڤ کە نەبێ بەبەندەی دارو بەرد و دیاردە سروشتیەکان.

قورئـانیش دەفـەرموێت: ﴿ وَمِنْ آيَاتِهِ اللَّيْلُ وَالنَّهَارُ وَالشَّمْسُ وَالْقَمَرُ لَا تَسْجُدُوا لِلشَّمْسِ وَلَا لِلْقَمَرِ وَاسْجُدُوا لِلَّهِ الَّذِي خَلَقَهُنَّ إِنْ كُنْتُمْ إِيَّاهُ تَعْبُدُونَ (٣٧) ﴾ فصلت

واتـە: لەنیشـانە و بەڵگـەکانی دەسـەڵاتی پـەروەردگار شـەوو ڕۆژو خـۆر و مانگـە، هەرگیز کڕنووش بۆ خۆر یان مانگ مەبەن، بەڵکو کڕنووش تەنها بۆ ئەو خوایە ببەن کە دروستی کردوون (واتە خۆر و مانگی زۆری دروست کردووە کە ئەمـەش موعجیزەیـەکی قورئانە ئەگینا (محمد) (د.خ) چووزانێ خۆر و مانگی تر هەیە،ئەگەر هەر مەبەست ئـەو

خۆر و مانگە بینراوە بوایە دەبوایە بفەرمویٚ (خلقهما) ، ئەگەر ئێوە خۆتـان بەبەنـدەی ڕاستەقینەی ئەو دەزانن و هەر ئەو دەپەرستن.

مرۆڤی ڕێزدار:

وتمان خوای گەورە قورئانێکی بەرز و پیرۆز و بەڕێزی بەجوبرەئیلی ئەمین و بەڕێزدا نارد بۆ خۆشەویستمان (محمد) (د.خ) کـە پایـەدارترین و بـەڕێزترین ئـادەمیزادە، بـۆ ئەوەی کەخەڵکی پەروەردەبکات لەسەر ڕێزداری و پایەبەرزی، هەروەك چۆن لەچاکترین شـێوە (احسـن التقـويم) دا دروسـتی کـردوون دانەبەزنـە (اسـفل السـافلين) هـەروەك دەفەرموێت﴿ لَقَدْ خَلَقْنَا الْإِنسَانَ فِي أَحْسَنِ تَقْوِيمٍ (٤) ثُمَّ رَدَدْنَاهُ أَسْفَلَ سَافِلِينَ (٥) إِلَّا الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ فَلَهُمْ أَجْرٌ غَيْرُ مَمْنُونٍ (٦) فَمَا يُكَذِّبُكَ بَعْدُ بِالدِّينِ (٧) أَلَيْسَ اللَّهُ بِأَحْكَمِ الْحَاكِمِينَ (٨) ﴾ التين.

واتـە: بەڕاسـتی ئێمـە ئادەمیزادمـان دروسـت کـرد لـەجوانترین و ڕێکـوپێکترین شـێوازدا، ئەگـەر ڕێبـازی خـوا نەگرێتەبـەر ئـەوا بـەرەو نـزمترین پلـەی ئـادەمێتیەو سەختترین شوێنی دۆزەخ دەچێت. ئەوانەشـی کـە باوەڕیـان هێنـاوە و کـاروکردەوەی چاکیان ئەنجام داوە پاداشتی هەمیشە و نەبڕاوەیان بۆ ئامادەیە.

ڕێزداری ڕاستەقینە ئەوەیـە کـەخوا ڕێـزت بگـرێ، بـوونی مـاڵ و سـامان و نـەبوونی نیشانەی ڕێزداری و بێڕێزی نیە، قورئان لەمبارەیەوە دەفـەرموێت ﴿ فَأَمَّا الْإِنسَانُ إِذَا مَا ابْتَلَاهُ رَبُّهُ فَأَكْرَمَهُ وَنَعَّمَهُ فَيَقُولُ رَبِّي أَكْرَمَنِ (١٥) وَأَمَّا إِذَا مَا ابْتَلَاهُ فَقَدَرَ عَلَيْهِ رِزْقَهُ فَيَقُولُ رَبِّي أَهَانَنِ (١٦) كَلَّا ﴾ الفجر ..

واتە: کاتێك ئادەمیزاد لەلایەن پەروەردگاریـەوە تاقیدەکرێتـەوە، ڕێـزی لێدەنێت و ناز و نیعمەتی بەسەردا دەڕێژێت، دەڵێت: بەخوا وادیارە پەروەردگارم خۆشی دەوێـم و ڕێزم هەیە لای. کاتێکیش تاقیدەکاتەوە و ڕۆزی کەمی پێدەبەخشێت و لێی دەگرێتەوە

دەڵێت: وادیارە پەروەردگارم منی خۆشناوێت و رقی لێمە و ریسوای کردووم. نەخێر ئەو شتانە هیچی وانیە، نە بەخشین مانای رێز و قەدرە، نەلێگرتنەوە مانای بێڕێزی و بێ قەدرییە.جا کەباس باسی رێز گرتنە، با (گلەییەك) لەئێوە بکەین، ئەی ئێوە بۆ رێز لەمنداڵی بێباوك ناگرن، بۆهانی یەکتری نادەن خواردن بدەن بەهەژاران ﴿بَل لَّا تُكْرِمُونَ الْيَتِيمَ (١٧) وَلَا تَحَاضُّونَ عَلَى طَعَامِ الْمِسْكِينِ (١٨) ﴾الفجر.

بەڵێ. رێزگرتن لەهەتیو و لاکردنەوە لێی پاداشتی گەورەی هەیە، ئەگەر دەست بهێنی بەسەریدا بەسۆز و میهرەبانیەوە، بەقەدەر مووی سەری خێرت بۆ دەنووسرێ و، ئەگەر ژیانی بۆ دابین بکەی لەگەڵ خۆشەویستدا (د.خ) حەشر دەکرێی لەقیامەتدا.

هەندێ لەوانەی کە پێویستە رێزیان لێ بگیرێ:

١ـ رێزگرتن لەخۆشەویست (د.خ) و فەرموودەکانی:

﴿ إِنَّا أَرْسَلْنَاكَ شَاهِدًا وَمُبَشِّرًا وَنَذِيرًا (٨) لِتُؤْمِنُوا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ وَتُعَزِّرُوهُ وَتُوَقِّرُوهُ وَتُسَبِّحُوهُ بُكْرَةً وَأَصِيلًا (٩) ﴾ الفتح: واتە: ئێمە تۆمان رەوانە کردووە ئەی محمد (د.خ) کەشایەت و مژدەدەر و بەئاگاهێنەربیت بۆ گرۆی ئادەمیزاد. بۆ ئەوەی ئێوە باوەڕبهێنن بەخوا و پێغەمبەرەکەی و پشتیوانی لەپێغەمبەر بکەن و رێزی شایستەی خۆی لێبگرن و تەسبیحات و ستایشی خوا بکەن لەبەرەبەیان و عەسراندا.

هەروەها دەفەرموێت ﴿ لَا تَجْعَلُوا دُعَاءَ الرَّسُولِ بَيْنَكُمْ كَدُعَاءِ بَعْضِكُمْ بَعْضًا قَدْ يَعْلَمُ اللَّهُ الَّذِينَ يَتَسَلَّلُونَ مِنْكُمْ لِوَاذًا فَلْيَحْذَرِ الَّذِينَ يُخَالِفُونَ عَنْ أَمْرِهِ أَنْ تُصِيبَهُمْ فِتْنَةٌ أَوْ يُصِيبَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ (٦٣) ﴾ النور: واتە: نەکەن بانگی پێغەمبەر بکەن، وەك ئەوەی یەکتری بانگدەکەن (چونکە دەبێت رێز و قەدری پێغەمبەر (د.خ) تایبەتی بێت) ، بێگومان خوا دەزانێت بەوانەی کەخۆیان دەدزنەوە لەکار و فرمان، دەبا ئەوانەی

کەسەرپێچی لەفەرمانی دەکەن بترسن لەوەی کەتووشی تاقیکردنەوەیەکی سەخت، یان تووشی سزایەکی بەئێش و ئازاربین.

لەسوورەتی (الحجرات) یشدا دەفەرموێ ﴿ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تُقَدِّمُوا بَيْنَ يَدَيِ اللَّهِ وَرَسُولِهِ وَاتَّقُوا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ سَمِيعٌ عَلِيمٌ (١) يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَرْفَعُوا أَصْوَاتَكُمْ فَوْقَ صَوْتِ النَّبِيِّ وَلَا تَجْهَرُوا لَهُ بِالْقَوْلِ كَجَهْرِ بَعْضِكُمْ لِبَعْضٍ أَنْ تَحْبَطَ أَعْمَالُكُمْ وَأَنْتُمْ لَا تَشْعُرُونَ (٢) إِنَّ الَّذِينَ يَغُضُّونَ أَصْوَاتَهُمْ عِنْدَ رَسُولِ اللَّهِ أُولَئِكَ الَّذِينَ امْتَحَنَ اللَّهُ قُلُوبَهُمْ لِلتَّقْوَى لَهُمْ مَغْفِرَةٌ وَأَجْرٌ عَظِيمٌ (٣) إِنَّ الَّذِينَ يُنَادُونَكَ مِنْ وَرَاءِ الْحُجُرَاتِ أَكْثَرُهُمْ لَا يَعْقِلُونَ (٤) ﴾ الحجرات: واتە: ئەی ئەو کەسانەی باوەڕتان هێناوە لەبڕیار و پێشنیاردا پێش پێغەمبەری خوا مەکەون، لەخوا بترسن و پارێزکاربن، چونکە بەڕاستی خوا بیسەرە بەگوفتارتان و زانایە بەنیاز و نهێنیەکانتان.

ئەی ئەوانەی باوەڕتان هێناوە، دەنگتان بەسەر دەنگی پێغەمبەردا (د.خ) بەرزمەکەنەوە لەکاتی قسەکردندا، هەروەك چۆن قسە لەگەڵ یەکتریدا دەکەن، نەوەکو بەو دەنگ بەرزکردنەوەیەتان خوا لێتان بڕەنجێ و کردەوەکانتان پووچەڵ ببێتەوە و هەستیشی پێنەکەن.

بە ڕاستی ئەوانەی بەدەنگی نزم لەخزمەت خۆشەویستدا (د.خ) قسەدەکەن، ئەوانە ئەوکەسانەن کە خوای گەورە دڵەکانیانی زاخاوداوە بۆ تەقوا و خواناسین، ئەوانە لێخۆشبوون و پاداشتی گەورە ئامادەیە بۆیان.

بەڕاستی ئەوانەی لەدەرەوەی ژوورەکانەوە بانگت لێدەکەن، ئەوانە زۆربەیان نەفامن و ژیرنین﴿ وَلَوْ أَنَّهُمْ صَبَرُوا حَتَّى تَخْرُجَ إِلَيْهِمْ لَكَانَ خَيْرًا لَهُمْ وَاللَّهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ (٥)﴾الحجرات خۆ ئەگەر ئەوانە خۆگر بوونایە، هەتا دەچوویتە دەرەوە بۆلایان، ئەوە چاکتر بوو بۆیان، خوا لێخۆشبوو میهرەبانە.

لەئـەنجامی ئـەم ڕێنماییانـەوە هـاوەڵان تـادوا پلـە ڕێزیـان لەخۆشەویسـت (د.خ) دەگـرتوو بـەدەنگی نـزم و لەسـەرخۆ قسـەیان لەگەڵدا دەکـرد و لەخزمـەتیا بێـدەنگ دادەنیشتن، هـەروەك ئـەوەی کـە باڵنـدە بەسـەر سـەریانەوە بێـت و نەیانـەوێ بفرێـت لەسەریان.

زۆریان کە خۆشەویست (د.خ) وتاری بۆدەدان، لەگەڵ ئەوەدا کەسەریان داخسـتبوو هۆن هۆن فرمێسك بەچاویاندا دەهاتە خوارێ! ! هـەزاران ڕەحمـەت و میهرەبـانی خـوا برژێ بەسەریاندا.

هەمیشە حەزیان دەکرد شتێ بکەن، یان شـتێك ببـێ، کەمایـەی دڵخۆشـی ئـەوبێت، کاتێـك بـاوکی ئەبوبـەکر موسـڵمان بـوو، ئەبوبـەکر فـەرمووی: حـەزم دەکـرد لـەجیاتی باوکم، مامی پێغەمبەر (د.خ) موسڵمان ببوایە، چونکە ئەوە زیاتر چـاوی خۆشەویسـتی پێ ڕوون دەبۆوە و، مایەی دڵخۆشی ئەبوو بۆی.

ئاشکراشە کە دوای کۆچی خۆشەویست (د.خ) ڕێزگرتن پێویسـتە لەفـەرموودەکانی، هەروەها سەڵەوات و سەلام، لەدوای ناوهێنانی.

هەنـدێ لـە زانـا پایـە بـەرزە خواناسـەکانی ئـەم ئوممەتـە، بـەبێ دەسـتنوێژ، یـان بەپێوە، یان بەڕێگاوە فەرمایشتی خۆشەویستیان نەگێڕاوەتەوە، دیارە ئەمـەش ڕێـز و ئەمەکدارییە بۆ ئەو موحەممەدەی کەجارێکی تر هیچ دایکێك وێنەی ئەوی نابێت.

٢ ــ ڕێزگرتن لەدایك و باوك:

ئایینی پیرۆزی ئیسلام گرنگی زۆری بەدایك و باوك داوە، تەنانەت ئەگەر کافریش بن پێویستە خزمەتیان بکرێ و ڕێزیان لێبگیرێ و ئاخ و ئۆف نەکرێت لـە دەسـتیان ﴿ فَلَـا تَقُلْ لَهُمَا أُفٍّ وَلَا تَنْهَرْهُمَا وَقُلْ لَهُمَا قَوْلًا كَرِيمًا (٢٣) ﴾ الاسراء.

٣ ــ ڕێزی سێ دەستە:

خۆشەویست (د.خ) دەفەرموێت: ﴿ ان من اجلال الله تعالى اكرام ذي الشيبة المسلم وحامل القرآن غير الغالي فيه والجافي عنه، واكرام ذي السلطان المقسط ﴾ (ئەبوداود، حديث حسن) ل ١٤٤ رياض الصالحين. واتە: ڕێزگرتنە لەفەرمان و بەرنامەی خوا، ئەگەر ڕێز لەموسڵمانی بەتەمەن بگیرێ و، ڕێز لەو مەشخەڵدارەی قورئان بگیرێ کە نە زیادڕەوی تیادەکا و نەفەرامۆشی دەکات و، ڕێز لەفەرمانڕەوای دادپەروەر بگیرێ.

هەروەها دەفەرموێت ﴿ ليس منا من لم يرحم صغيرنا ويعرف شرف كبيرنا ﴾ ترمذي (حسن صحيح) واتە: لەئێمە نیە کەسێك بەزەیی بەبچووکدا نەیەتەوە و ڕێزی گەورەمان نەگرێت.هەروەها دەفەرموێت ﴿ ما أكرم شاب شيخاً لسنه الا قيض الله له من يكرمه عند سنه ﴾ ترمذي (ل ١٩٢ رياض الصالحين) .

واتە: هەر لاوێك ڕێزی پیرێك بگرێت، لەبەرپیرییەکەی، خوای گەورە یەکێکی بۆ دەنێرێ کەلەپیری ئەمیشدا ڕێزی لێبگرێ، خوا هەر لەدنیادا هەقی بۆ دەکاتەوە.

٤ ــ ڕێزگرتنی میوان:

خۆشەویست (د.خ) دەفەرموێت: ﴿ من كان يؤمن بالله واليوم الاخر فلا يؤذ جاره، ومن كان يؤمن بالله واليوم الاخر فليكرم ضيفه ﴾ واتە: هەرکەس باوەڕی بەخوا و بەڕۆژی دوایی هەیە با ئازاری دراوسێی نەدات و، هەرکەس باوەڕی بەخوا و بەڕۆژی دوایی هەیە با ڕێز لەمیوانی بگرێت.

٥ ــ ڕێزگرتن لەئەندامەکانی لەش

بڕواناکەم لەهیچ بەرنامە و پەیڕەو و پرۆگرامێکی ئەم دنیایەدا، وتەیەکی جوانی وەك ئەم وتەیەی خۆشەویست (د.خ) هەبێت، کاتێك هاوەڵێك هات و وتی: ئەی

پێغەمبەری خوا قژم زۆرە، ئایا خزمەتی بکەم و بیشۆم و داییهێنم قەیناکە؟! ئەویش فەرمووی (بل اکرمها) ـنەك هەر ئەوەندە بەڵکو ڕێزی قژت بگرە.

ئای ئەم ئیسلامە چەندە ناوازە و بەرزە، لەکوێدا هەیە ڕێزگرتن لەئەندامەکانی لەش و لەقژ.

ئاشکرایە لەشەرعدا ڕەوا نیە کەسێك لایەکی لەبەرسێبەربێت و لایەکی لەبەر هەتاو، یان دەبێ بەتەواوی بچێتە بەر سێبەر یان بەتەواوی بچێتە بەرهەتاو.

ژنێك نەزری کردبوو قسەنەکات و لەبەر هەتاوبێت، کە خۆشەویست (د.خ) بەمەی زانی فەرمووی: با قسە بکات و بچێتە بەر سێبەر، خوا شتی وای ناوێت.

بەڕێزترین کەس لای خوا:

قورئانی پیرۆز دەفەرموێت: ﴿ يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِنَّا خَلَقْنَاكُمْ مِنْ ذَكَرٍ وَأُنْثَى وَجَعَلْنَاكُمْ شُعُوبًا وَقَبَائِلَ لِتَعَارَفُوا إِنَّ أَكْرَمَكُمْ عِنْدَ اللَّهِ أَتْقَاكُمْ إِنَّ اللَّهَ عَلِيمٌ خَبِيرٌ (١٣) ﴾ الحجرات: واتە: خەڵکینە ئێمە ئێوەمان لەنێر و مێیەك دروستکردووە و، کردوومانن بەچەندەها گەل و تیرە و هۆزی جۆر بەجۆر، تا یەکتر بناسن و پەیوەندیتان خۆشبێت بەیەکەوە. بەڕاستی بەڕێزترینتان لای خوا ئەو کەسانەیە، کە زۆر تر پارێزکارن، بێگومان خوا زاناو ئاگادارە بەهەمووان.

دیارە هەرکەس خوا بەڕێزی بکات ئەوە ڕێزدارە و هەرکەسیش خوا ریسوای بکات ئەوە ریسوای راستەقینەیە و کەس ناتوانێت فریای بکەوێت، قورئان دەفەرموێت ﴿ أَلَمْ تَرَ أَنَّ اللَّهَ يَسْجُدُ لَهُ مَنْ فِي السَّمَاوَاتِ وَمَنْ فِي الْأَرْضِ وَالشَّمْسُ وَالْقَمَرُ وَالنُّجُومُ وَالْجِبَالُ وَالشَّجَرُ وَالدَّوَابُّ وَكَثِيرٌ مِنَ النَّاسِ وَكَثِيرٌ حَقَّ عَلَيْهِ الْعَذَابُ وَمَنْ يُهِنِ اللَّهُ فَمَا لَهُ مِنْ مُكْرِمٍ إِنَّ اللَّهَ يَفْعَلُ مَا يَشَاءُ (١٨) ﴾

واتــە: ئایـا نـەتبینیوە و نەتبیسـتووە کـە بەراسـتی هەرکـەس و هەرچـی هەیـە لـە ئاسمانەکان و زەویدا سوجدە بـۆ خـوا دەبـەن، هـەروەها خـۆر و مـانگ و ئەسـتێرە و چـیاکان و درەخـت و مـاڵات و زۆرێـك لەخـەڵکی، زۆرێکـیش خـۆی شایسـتەی سـزاو تۆڵـەکردووە، ئـەوەی خـوا قـەدر و رێـزی بشـکێنێت و ریسـوای بکـات، ئـەوە هـیچ رێزلێنەرێکی نیە، بە راستی خوا ئەوەی بیەوێ دەیکات.

بڕوادار رێز لەخۆی دەگرێت:

بڕوادار بەهۆی بڕواکەیەوە، پایە بـەرز و بـەڕێزە، هەرچـەند لەهـەموو سـەردەمێکدا نەفام و ستەمکاران هەردەبن کەدژایـەتی بکـەن و تانـە و تەشـەری لێبـدەن، بۆیـە رێـز لەخۆی دەگرێ و دانابەزێ، قورئان ئاماژە بەم رەوشتە دەکات و دەفەرموێت: ﴿وَعِبَـادُ الـرَّحْمَنِ الَّـذِينَ يَمْشُـونَ عَلَـى الْـأَرْضِ هَوْنًـا وَإِذَا خَـاطَبَهُمُ الْجَـاهِلُونَ قَـالُوا سَـلَامًا (٦٣)﴾ الفرقان: واتە: بەنـدەکانی خـوای میهرەبـان ئەوکەسـانەن کـە زۆر بـەهێمنی و سـەلاری بەسـەرزەویدا دەڕۆن، کـاتێکیش نـەفامان بەقسـەی نـاخۆش بـەرەنگاریان دەبنـەوە، لەوەڵامیاندا دەڵێن، سڵاو (بەمەش رەوشت بەرزی خۆیان دەنوێنن) ئنجا باسـی چـەند سیفەتێکی تریان دەکات تـا دەگاتـە ﴿ وَإِذَا مَـرُّوا بِـاللَّغْوِ مَـرُّوا كِرَامًـا (٧٢) ﴾ الفرقـان: واتە: کاتێکیش بـەلای گەمـە و گاڵتـەی نەفامانـدا تێدەپـەڕن، رێـز لـەخۆیان دەگـرن و لاناکەنەوە بەلایاندا و بەهێمنی و لەسەرخۆیی و سەربەرزیەوە تێدەپەڕن.

رێزداری یان ریسوایی لەقیامەتدا:

ئەوانـەی کـەرێزدار و خواناسـن ئەوانـە سـەرەنجام دەسـتی رێزیـان لێـدەنرێت و بەبەهەشـتی بـەرین پاداشـت دەدرێنـەوە و رێزیـان لێـدەگیرێ و نـاز و نیعمـەتێکیان

پێدەدرێت کە نەچاودیویەتی و نەگوێ بیستوویەتی و نەبەدڵی کەسیشدا هاتووە.
﴿أُولَئِكَ فِي جَنَّاتٍ مُكْرَمُونَ (٣٥) ﴾ المعارج

خراپەکاران و تاوانبارانیش، هەروەك چۆن لەدنیادا بێڕێز و دووربوون لە رەحمەتی خوا، لەئاخیرەتیشدا لەناو دۆزەخدا ریسوا دەکرێن و سزای سەخت دەنۆشن ﴿ وَمِنَ النَّاسِ مَنْ يَشْتَرِي لَهْوَ الْحَدِيثِ لِيُضِلَّ عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ بِغَيْرِ عِلْمٍ وَيَتَّخِذَهَا هُزُوًا أُولَئِكَ لَهُمْ عَذَابٌ مُهِينٌ (٦) ﴾ لقمان: واتە: هەندێك لەخەڵکی هەن قسەی بێ خێر و بێ مانا دەکەن، تا خۆیان و کەسانی تریش لە رێبازی خوا وێڵ بکەن و گاڵتە بەبەرنامەی خوابکەن، ئائەوانە سزاو تۆڵەیەکی ریسواکەر و ئابڕووبەر چاوەڕێیانە

سینە سافی

پێغەمبەر (د.خ) دەفەرموێت: ﴿ ان الله يحب العبد التقي الغني الخفي ﴾ مسلم، واتە: بەڕاستی خوا بەندەی پارێزکاری دەوڵەمەندی شاراوەی خۆش دەوێت. (دیارە دەوڵەمەندی بەهەردوو لایەنەکەیەوە، بوونیماڵی دنیا کەهەقی خوای لێبدرێت و لەدەستا بێت و نەچێتە دڵەوە، هەروەها دەوڵەمەندی نەفس کە خۆشەویست (د.خ) دەفەرموێ (الغنى غنى النفس)).

لەپێغەمبەر (د.خ) پرسیارکرا: کێ چاکترین کەسە؟ فەرمووی: (كل مخموم القلب صدوق اللسان) وتیان (صدوق اللسان) دەزانین، ئایا (مخموم القلب) چیە؟ فەرمووی: (هو التقي النقي لا اثم فيه ولا بغي ولا غل ولا حسد) (ابن ماجه) الصحيح الجامع ٣٢٩١ واتە: (مخموم القلب) ئەو پارێزکارە دەروون پاکەیە کە دڵی نەگوناهو نەخراپە و نەرق و کینە و نەئێرەیی تیا نیە بەرامبەرکەس. (وشەی مخموم لە (خممت البيت) ەوە هاتووە،واتە گسك دان لەناوماڵ و پاکردنەوەی).

بۆ ئەوەی بگەینە ئەو پلە ئیمانیە:

١ ــ خۆبەزل نەزانین:

دەبێت خۆمان بەگەورە نەزانین و هەمیشە لەکەم و کورپیمان بترسین و بەخۆماندا بچینەوە، واتە ترس و هیوا (الخوف والرجاء) لەدڵماندا بێت، خۆشەویست (د.خ) سەردانی لاوێکی کرد لەسەرەمەرگدا بوو، فەرمووی: حاڵت چۆنە؟

وتی: ئەی پێغەمبەری خوا هیوام بە رەحمی خوایە و لەگوناهەکانیشم دەترسم، خۆشەویست (د.خ) فەرمووی: ئەم دووشتە لەدڵی هەرکەسێکدا کۆببێتەوە، خوای گەورە ئەوەی هیوای پێیەتی ئەیداتێ و دەشیپارێزێ لەوەی کەلێی دەترسێ.

عومەری کوڕی خەتتاب دەڵێت: ئەگەر بانگدەرێك بانگبدات لەرۆژی قیامەتدا و بڵێ تەنهایەك کەس دەچێتە دۆزەخەوە، دەترسم من بم و، ئەگەر بڵێ تەنهایەك کەس دەچێتە بەهەشتەوە، هیوام وایە من بم.

! پیاوباشان زیاتر ترسەکەیان زاڵ بووە، بۆ ئەوەی خۆیان چاکتر بکەن و لەخۆیان بایی نەبن، (بکر عبدالله المزنی) لە رۆژی عەرەفەدا لەکێوی عەرەفە وتی (لا الە الا الله لو أني فيهم لقلت قد غفر الله لهم) واتە: تەنها هەر خوایە شایەنی پەرستنە، ئەگەر منیان تیا نەبومایە، دەمووت بەراستی خوا لەهەموویان خۆش دەبێت (واتە: رەنگە بەهۆی خراپی منەوە خوا غەزەب لەوانیش بگرێت) .

!پیاوباشێك دەڵێت، یەك لەسەر سێی هاوەڵانی پێغەمبەرم بینی هەموو دەتووت لەپلەی ئیمانی (جوبرائیل و میکائیل) دان کەچی لەدووڕوویی دەترسان.

٢ ــ لێخۆشبوون و سنگ فراوانی:

یەکێك لەسیفەتەکانی بڕواداران ئەوەیە کەداوا دەکەن و لەخوا دەپاڕێنەوە ﴿ وَالَّذِينَ جَاءُوا مِنْ بَعْدِهِمْ يَقُولُونَ رَبَّنَا اغْفِرْ لَنَا وَلِإِخْوَانِنَا الَّذِينَ سَبَقُونَا بِالْإِيمَانِ وَلَا تَجْعَلْ فِي

قُلُوبِنَا غِلًّا لِلَّذِينَ آمَنُوا رَبَّنَا إِنَّكَ رَءُوفٌ رَحِيمٌ (١٠) ﴾ الحشر: واتە: پەروەردگارا لەئێمە و لەوبرایانەشمان خۆش ببە کە پێش ئێمە ڕێبازی ئیمانیان گرتە بەر و لەدڵەکانماندا هیچ جۆرە بوغز و کینەیەك مەهێڵە بەرامبەر ئەوانەی ئیمانیان هێناوە، پەروەردگارا تۆ بە ڕاستی بەسۆزو و بەخشندە و میهرەبانیت.

هەروەها قورئان بەخۆشەویست (د.خ) و بەموسڵمانان دەفەرموێت:﴿ خُذِ الْعَفْوَ وَأْمُرْ بِالْعُرْفِ وَأَعْرِضْ عَنِ الْجَاهِلِينَ، وَإِمَّا يَنْزَغَنَّكَ مِنَ الشَّيْطَانِ نَزْغٌ فَاسْتَعِذْ بِاللَّهِ إِنَّهُ سَمِيعٌ عَلِيمٌ (٢٠٠) ﴾ الاعراف:

واتە: کاری ئاسان لەخەڵکی داوابکە و چاوپۆشی لەهەڵە و کەمو کورپیەکانیان بکە و خەڵکی عەفو بکە بۆ ئەوەی خوا عەفوت بکات، کە تۆ یەکێکت عەفو کرد، وەك ئەوەیە کە عەفووی خوات وەرگرتبێ بۆیە هەردوو مەبەستەکە کورت دەکاتەوە وباسی (فاعف) ناکات و یەکسەر دەفەرموێ: (خذ العفو) (ئەمە بۆچوونی شێخ متولی شەعراویە) . هەروەها فەرمان بدە بەچاکە و کردەوەیەك کەپەسەندی شەرعە، رووش وەرگێڕە لەنەفام و تێنەگەیشتوان. جا ئەگەر شەیتان تووشی وەسوەسەی کردیت و ویستی بێ بەلاتا پەنا بگرە بەخوا، چونکە بە ڕاستی ئەو زاتە بیسەر و زانایە.

بە ڕاستی ئەوانەی کەپارێزکارن، کاتێك خەیاڵاتێك لەلایەن شەیتانەوە بەدڵیانابێت، ئەوا خێرا بێدار ئەبنەوە و خوای خۆیان بیردەکەوێتەوە، ئنجا دەسبەجێ بەرچاویان روون دەبێت و ڕێی ڕاستیان لێناشێوێت.

پیاوێکی سینە ساف:

خۆشەویست (د.خ) لەگەڵ هاوەڵاندا دانیشتبوو لەمزگەوتدا فەرمووی: ئێستا پیاوێك دێتە ژوورەوە ئەهلی بەهەشتە، لەوکاتەدا پیاوێك کە ئاوی دەستنوێژ لە ریشی دەتکاو جووتێ نەعل بەدەستی چەپیەوە بوو خۆی کرد بەمزگەوتدا.

بۆ سبەینێش خۆشەویست (د.خ) هەمان شتی فەرموو، هەمان پیاو هاتە ژوورەوە، بۆ ڕۆژی سێیەمیش بەهەمان شێوە.

عەبدوڵڵای کوڕی عەمر، حەزی کرد بزانێ ئەوپیاوە چ کارێك دەکات وا گەیشتۆتە ئەو پلەوپایەیە بۆیە چوو بۆلای و وتی: من لەگەڵ باوکم زویر بووم و سوێندم خواردووە سێ شەو نەڕۆمەوە ماڵەوە جانازانم بەمیوان ڕام دەگریت، ئەویش بەگەرمی پێشوازی لێکرد .

پاش سێ شەوەکە، عەبدوڵلا شتێکی زیادەی وای نەبینی کە ئەمان نەیانبێت، بۆیە پێی وت: برا من هیچ شتێکم نیە لەگەڵ باوکمدا، تەنها ویستم بزانم چ کارێك دەکەیت کە ئێمە نەمانکردبێ تاچاوت لێبکەم، چونکە خۆشەویست (د.خ) سێ ڕۆژ بەو جۆرە باسی تۆی کرد.

ئەویش وتی: من لەدڵمدا هیچ شك نابەم بەرامبەر موسڵمانان و، حەسەد بەهیچ کەس نابەم ئەگەر خوا شتێکی پێدابێت.

عەبدوڵلاش وتی: ئەمەیە تۆی ئاوا بەرزکردۆتەوە کە بەهەموو کەس ناکرێت!

کێ هەیە وەك ئەبی (ضمضم) بێت:

ڕۆژێك خۆشەویست (د.خ) بەهاوەڵانی فەرموو: کەس هەیە وەکو (ابوضمضم) ی پێبکرێت، وتیان: (أبوضمضم) کێیە ئەی پێغەمبەری خوا؟

فەرمووی: ئەوە پیاوێکە بەیانیان کەڕۆژی لێبوەوە دەڵێت: خوایە من سەر و ناموسم بەخشیوە ئیتر هەرکەس قسەی پێ بووتایە وەڵامی نەئەدایەوە و، ستەمی نەئەکرد بەرامبەر ئەوانەی کەستەمیان لێ دەکرد و، دەستدرێژی نەئەکردە سەر ئەوەی کەدەستدرێژی دەکردە سەر) ئەبوداود.

(البـزار) يـش لەپـەڕاوی (كشـف الاسـتار) دا لـەبابی (الزكـاة) دا دەڵـێ: ڕۆژێـك خۆشەويست (د.خ) هانی هاوەڵانيدا بۆ خێر و سەدەقە، (عولبە ی كوڕی زەيـد) هەسـتا و وتی: من لەبەر ئەوەی هيچم نيـە، تـەنها سەروناموسی خـۆم دەبەخشـم، هەركـەس هەرچی پیێ وتم وستەمی لێكردم گەردنی ئازادبێت.

خۆشەويست (د.خ) پاش ماوەيەك فەرمووی: (كوا عولبـەی كـوڕی زەيـد) ، دووسـێ جار دووبارەی كردەوە، ئنجا كە (عولبە) هەستا، پێی فەرموو (تۆيت سـەر و ناموسـی خۆت بەخشی، خوا لێی وەرگرتيت) .

كاری كەم و پاداشتی زۆر:

سوفيانی كوڕی دينار بە (ئەبی بيشر) دەڵێ كە هـاوەڵی ئيمـامی عـەلی بـوو، هـەواڵم بدەرێ لەبارەی ئيشـی پێشـينانمانەوە، ئـەويش وتـی: ئـەوان كـاری كـەميان دەكرد و پاداشتی گەورەيان وەردەگرت، وتی: باشە چۆن؟ وتـی: ئـەوان دڵ وسـينەيان سـاف و بێگەردبوو..

فضيلی كوڕی عياض دەڵێ: ئەوانەی لای ئێمە گەيشتوونەتە پلـەی بـەرز، بـەزۆری نوێژ و ڕۆژوو نەبووە، بەڵكو بە سەخاوەتی نەفس و سينەسـافی و دڵسـۆزيان بـووە بـۆ ئوممـەت.خۆشەويسـتيش (د.خ) بـۆ ئـەم مەسـەلەيە دەفـەرموێت: (ان المـؤمن ليـدرك بحسن الخلق درجة الصائم القائم) ئەبوداود / واتە: بەراسـتی بـڕوادار بەڕەوشـتی جـوان ئەگاتە پلەی ئەوكەسەی كەهەميشە بەڕۆژووەو خەريكی شەونوێژە.

حەزدەكەن خوا لێتان خۆش بێت؟

ئەبوبەكر مانگانە هاوكاری هاوەڵێكی خزمـی دەكرد لەبەرئـەوەی هـەژاربوو، كاتێـك زمـانی نەپاراسـت و بوختانەكـەی بلاوكـردەوە بـۆ عائيشـە، ئەبوبـەكر رقـی هەسـتا و سوێندی خوارد ئيتر هاوكاری نەكات. خوای گەورەش ئەم ئايەتی نارده خوارەوە ﴿وَلَا

يَأْتَلِ أُولُو الْفَضْلِ مِنْكُمْ وَالسَّعَةِ أَنْ يُؤْتُوا أُولِي الْقُرْبَى وَالْمَسَاكِينَ وَالْمُهَاجِرِينَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَلْيَعْفُوا وَلْيَصْفَحُوا أَلَا تُحِبُّونَ أَنْ يَغْفِرَ اللَّهُ لَكُمْ وَاللَّهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ (٢٢) ﴾ النور

واتە: ئەوانەی خاوەنی سامان و بەخشندەیین لەئێوە باسوێند نەخۆن کەیارمەتی خزمان و هەژاران و کۆچکەران لەپێناوی خوادا نەدەن، دەبا لێبوردەبن و، چاوپۆشی بکەن، مەگەر حەزناکەن خوا لێتان خۆش بێت، خواش هەمیشە لێخۆشبوو میهرەبانە.ئەبوبەکریش فەرمووی: بەڵێ ئێمە حەزدەکەین خوا لێمان خۆش بێت، بۆیە لەخزمەکەی خۆش بوو، هەموو مانگێك هاوکارییەکەی دەدایە.

لێخۆشبوون عیززەتە:

!پێغەمبەر (د.خ) دەفەرموێت: (مازاد الله عبداً بعفو الا عزاً) مسلم / واتە هەرکەس لێخۆشبوو بێت خوا عیززەتی بۆ زیاد دەکات.

بە بوخارییان وت: چۆن دوعاناکەیت لەوانەی بوختانیان بۆ کردوویت و ئازاریان داویت، وتی: خۆشەویست (د.خ) فەرموویەتی: (اصبروا حتى تلقوني على الحوض) بخاري واتە: ئارام بگرن تا لەسەر حەوزی کەوثەر بەمن دەگەنەوە.

زين العابدين ئامۆزایەکی لێی تورە دەبێت و قسەی پێ دەڵێت ئەویش هیچ وەڵامی ناداتەوە، شەوێ دەچێت بۆ لای و دەڵێ: (برام ئەگەر ئەوەی وتت راستە، خوالێم خۆش بێت و، ئەگەر ئەوەی وتت وانیە خوا لەتۆ خۆش بێت) . ئیتر خوات لەگەڵ ئەویش لەم رەفتارە جوانە شەرمەزار بوو، پەیمانی دایە کەجارێکی تر شتی وانەکاتەوە.

هاوەڵێکی ئیمام ئەحمەد شەو لەماڵیان میوان دەبێت، سەیر دەکات ئەوشەوە ئیمام ئەحمەد زۆر دەگری، بەیانی لێی دەپرسێ کە بۆچی ئەمشەو ئەوەندە گریای، ئەویش دەڵێت: بیرم لە لێدان و قامچیەکانی خەلیفە موعتەصەم کردەوە لەلایەك و لەلایەکی تریشەوە بیرم لەم ئایەتە کردەوە کە دوێنێ لەوانەیەکدا بەقوتابیەکانم وتەوە

که دەفەرموێت: ﴿ وَجَزَاءُ سَيِّئَةٍ سَيِّئَةٌ مِثْلُهَا فَمَنْ عَفَا وَأَصْلَحَ فَأَجْرُهُ عَلَى اللَّهِ إِنَّهُ لَا يُحِبُّ الظَّالِمِينَ (٤٠) ﴾الشورى. بۆیە منیش سوجدەم بۆ خوا بردو گەردنی هەموو ئەوانەم ئازاد کرد کە ئازاریان داوم، ئێمەچ سوودێك وەردەگرین ئەگەر برایەکی موسڵمان بەهۆی ئێمەوە سزابدرێت، لەکاتێکدا ئەگەر لێی خۆش بین چاکترە چونکە خوالێمان خۆش دەبێ..

ئیبن تەیمیەش هەرگیز دوعای لەکەس نەکردووە، بەپێچەوانەوە دوعای دەکرد بۆ ئەوانەی کەدژایەتیان دەکرد، رۆژێك مژدەیان بۆ هێنا کەیەکێ لەدوژمنە سەرسەختەکانی مردوون، ئەویش پێی ناخۆش بوو کە مردووە و پاشان چوو سەرەخۆشی کرد لەکەسوکاری و وتی هەرچیتان پێویست بوو من لەخزمەتتاندام.

بەلێخۆشبوون دڵ ئارام دەبێت و مرۆڤ پاداشتی گەورە وەردەگرێت، رۆژێك پیاوێك بەعەمری کوری عاصی وت: بەخوا هەقت لێدەکەمەوە و چارت دەکەم، ئەویش وتی: دەی برا بۆ خۆت خراپە سەرقاڵ دەبیت.

ئەبو دوجانە لەسەرەمەرگدا زۆر دڵخۆشبوو، پرسیاریان لێکرد چۆن ئاوا دڵخۆشە وتی: قسەم لەشتێکدا نەکردووە پەیوەندی بەمنەوە نەبووبێ و هەرگیز دڵم هیچی تیانەبووە بەرامبەر موسڵمانان و سینە ساف بووم..

لەکۆتاییدا وەك خۆشەویست لەخوا دەپارێینەوە (اللهم اني أسالك الثبات في الامر وأسالك قلباً سليما) نسائی و احمد / پەروەدگارا من داوای دامەزراوی و داوای دڵێکی چاك و پاك و بێ غەل و غەشت لێدەکەم (پەراوی/ الانقياء) .

ئاسۆی هیمەت بەرزان

سەکینەی ئیمانی و لەززەتی وامان لێناکات دانیشین لەسوچێکی خەڵوەتگادا و خەریکی زیکر و فیکر و یادی خوابین، بەڵکو لەگەڵ زیکر و فیکر و یادی خوادا، هەوڵی بەردەوام و نەسرەوتن کارمانە بۆ گەیاندنی ئاینی خوا و (موراغەمەی شەیتان) .

لەسەرەتادا شەیتان دەیەوێت لە پڕ گومانی کوفر بخاتە دڵەوە و بەمەش خەڵکانێکی زۆری لەهەموو کاتێکدا سەرگەردان کردووە، هەرچەندە ئەمە لەلای شوێنکەوتوانی خۆشەویستدا (د.خ) کەمترە بەهۆی بەڵگەو بورهانی ئیمانیەوە، بەتایبەت لەلای بانگخوازان.

ئەگەر شەیتان ئەمەیانی بۆ نەکرا ئەوا هەوڵدەدات بڕوادار بەرەو بیدعە و زیادوکەم لەعەقیدە و کاردا ببات، بەمەش کەسانێکی زۆر گیرۆدە دەکات، تەنانەت بانگخوازانیش ئەمەیان تووش دەبێت و لێرەوە هۆشیارکردنەوەی بەردەوام پێویستە بۆیان.

پاش ئەمە شەیتان هەواو ئارەزوو، وەگوناهی گەورە جوان دەکات، کە ئەمەش زۆرکەسی پێوە گیرۆدەیە، هەرچەندە بانگخوازان زۆربەیان لەمەوە دوورن.

شەیتان نەفەسی درێژە و ئەگەر ئەمانەی بۆ نەکرا ئەوا بە گوناهی بچووکەوە بڕوادار سەرقاڵ دەکات، ئەوانەش کە بێئاگان، لەم کێشمە کێش و بگرە و بەردەیەدا بریندار دەبن، جا ئەگەر بانگخوازان بەهۆی هۆشیاریانەوە بریندایش نەبن، رەنگە زۆریان بڕوشێن و کەم تا زۆرێك کاریان تێبکات.

شەیتان دەزانێت کەنابێ بەئاشکرا ڕوو بەڕووی بانگخوازان ببێتەوە، چونکە ئەوان هۆشیار و زیرەکن و هیممەتیان ئەوەندە بەرزە بەئاسانی فریونادرێن، بۆیە لەبەرگی ئامۆژگاری کاردا دێتە پێشەوە و وایان لێدەکات بەشتی (مباح) ەوە سەرقاڵیان بکات و وردە وردە ساردببنەوە، بانگەوازیش (الدعوة) ئالێرەدا پێویست

دەبێت لەسەری کەداوا لەبانگخوازان بکات زۆر خەریکی (موباحات) نەبن، بۆئەوەی سەرقاڵ نەبن و دوورنەکەونەوە لەگۆڕەپانی هەوڵ و خەبات.هەروەها بۆئەوەی هەمیشە گەرم و گوڕ و گیان لەسەر دەست و ئامادەبن بۆ هەموو ئەوپێشهاتانەی کەدێنەڕێ یان لەناو کۆمەڵگادا..

ئەگەر شەیتان لەهەموو ئەمانەدا سەرنەکەوت و زەفەری بە بانگخوازێک نەبرد، ئەوا هەوڵ دەدات ئەولەویەتی لێ بشێوێنێ، واتە ئەگەر بانگخوازێك هەق بێت خەریکی زانست و زانین بێ، وای لێدەکات خەریکی هەندێ سوننەت و کاری وابێ، هەرچەند خێرن، بەڵام لەشتانێك دوای دەخەن کە بۆ ئەو خێرترن.

ئنجا ئەگەر بانگخواز لیستی ئەولەویاتی لێ نەشێواو نەبوو بەداوی شەیتانەوە ئنجا هەوڵ ئەدات کەدڵناسکی بکات، بەجۆرێك ئەگەر ئەم چاکەیەکی کرد و ئەوانەی دەوروبەری پێیان نەزانی، یان بەچاکی مامەڵەیان لەگەڵدا نەکرد، زوو دڵی گەرد بگرێ و هەمیشە لەبیانووبێت و لەسەر پێ بێ بۆ تۆران و دوورکەوتنەوە.

ئەمەش بەوەچارەبێت کەڕەوشت بەرزی و سنگ فراوانی ببێتە کاڵای بالآمان و هەرکەس نیەتی خێر بوو بەرامبەرمان پێ بزانین و سوپاسی بکەین، خۆ ئەگەر نیەتەکەشی بوو بەکردەوەی چاك بەرامبەرمان زیاتر دەستی رێز و حورمەتی لێ بنێین.

خەلیفە مەئمون دەڵێ: (من لم یحمدك علی حسن النیة، لم یشکرك علی جمیل الفعال) واتە: هەرکەس سوپاست نەکات لەسەر نیەت چاکی، سوپاسیشت ناکات لەسەر کردەوەی چاك.

بەڵێ مەسەلەی نیەت زۆر گرنگە، ئەگەر دۆستێك دڵنیابین کەنیەتی خراپ نیە بەرامبەرمان، ئەگەر کارێکی نابەجێی بەرامبەرمان لێوەشایەوە هەقە زوو پیاهەڵنەشاخێین و نیەتە باشەکەی شفاعەتی بۆ بکات لەلامان.

خۆ ڕاستە ئێمە هەموو حەز بە دۆست و هاوەڵی نموونەیی دەکەین، کە دڵفراوان و بێکەم و کوڕی بێ، بەڵام هەروەك وتراوە (من طلب أخاً بلاعیب صار بلا أخ) واتە:

هەرکەس بەدوای بەندەی بێ عەیب دا بگەڕێ بیکا بەهاوەڵی، بێ هاوەڵ و بێبرا بەتاقانەیی دەمێنێتەوە.

دەستکەوتنی برایەکی راستەقینەی بێ غەل و غەش هەموو موڵکی دنیا دێنێ بۆیە کە (مخارق) ئەم دێرە هۆنراوەیەی (ابی العتاهیة) ی بۆخەلیفە (مأمون) خوێندەوە:

واني لمحتاج الى ظل صاحب

يروق ويصفو ان كدرت عليه

واتە: من پێویستم بەسایەی هاوەڵێکە کە هەر ڕوون و چاك بێت، ئەگەر من لێڵیش بووم بەرامبەری و کەم و کوڕیشم هەبێ.

(مأمون) حەوت جار پێی دووبارە کردەوە و پاشان وتی: ئەی (مخارق) خەلافەتەکەم بەرە بۆ خۆت و هاوەڵێکی وام بدەرێ ئەگەر دەستدەکەوێت!

شەیتان وا دەکات زوو هەڵچین و زوو بەر پەرچ بدەینەوە، بەڵام دەبێ بزانین کەس بێجگە لەپێغەمبەران (معصوم) نیە.. کە ئەمەش حاڵی بووین دەبێت لەبەر خوا دەست بەینە باڵی ئەوانەی کە دەخلیسکێن، بەتایبەت ئەوانەی بەتاوانکار و خراپەکار نەناسراون، تەنها جارێك یان چەند جارێکی کەم شتێکیان لەدەست قەوماوە، خۆشەویست (د.خ) دەفەرموێت: (اقيلوا ذوي الهيئات عثراتهم) واتە: کەسی بەشان و شەوکەت و نەناسراو بەخراپەکاریی ئەگەر کەوت زوو دەست بدەنە باڵی باهەستێتەوە.

بڕوادار بەردەوام وا لەکێشمە کێشدا لەگەڵ نەفامی و شەیتاندا، جا ئەوانەی کەبەرچاوڕوون و شارەزان زیاتر دەتوانن لووتی شەیتان بشکێنن و خوا لەخۆیان رازی بکەن. قورئان دەفەرموێت:﴿ ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ لَا يُصِيبُهُمْ ظَمَأٌ وَلَا نَصَبٌ وَلَا مَخْمَصَةٌ فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَلَا يَطَئُونَ مَوْطِئًا يَغِيظُ الْكُفَّارَ وَلَا يَنَالُونَ مِنْ عَدُوٍّ نَيْلًا إِلَّا كُتِبَ لَهُمْ بِهِ عَمَلٌ صَالِحٌ إِنَّ اللَّهَ لَا يُضِيعُ أَجْرَ الْمُحْسِنِينَ (١٢٠) ﴾ التوبة

واتــە: بەڕاسـتی هـیچ تینوویـەتی و مانـدوبوون و برسـێتیەکیان تـووش نـەدەهات لەپێناوی خوادا بەزایە بچێت و، نەدەچوونە هـیچ شـوێنێك و پێیـان نەدەخسـتە هـیچ جێیەك بێباوەڕان پێی سەغڵەت بێ و دەستیان لەهیچ دوژمنێك نەدەوەشان، کەنەبێتـە هۆی ئەوەی بەکار و کردەوەیەکی چاك بۆیـان تۆمارنـەکرێت، بەڕاسـتی خـوا پاداشـتی چاکەکاران ون ناکات و بەزایەی نادات.

هەروەها دەفـەرموێت ﴿ وَمَثَلُهُمْ فِـي الْإِنْجِيـلِ كَـزَرْعٍ أَخْـرَجَ شَـطْأَهُ فَـآزَرَهُ فَاسْـتَغْلَظَ فَاسْتَوَى عَلَى سُوقِهِ يُعْجِبُ الزُّرَّاعَ لِيَغِيظَ بِهِـمُ الْكُفَّـارَ (٢٩) ﴾ الفـتح: ٢٩ واتـە: نموونـە و پێناسەی بڕواداران لەئینجیلیشدا وەك رووەکێك وایـە کەلەسـەرەتاوە چـەکەرە بکـات و پاشان ئەستووربیێت لەسەر قەدەکـەی، ئەوەنـدە زوو پێبگـات کشـتیارەکان سەرسـام بکات و پێیان سەیر بێت: چۆن واپێگەیی؟! چۆن ئاوا خۆی گرت؟! ئەم پێناسـەیە بـۆ ئەوەیە خوا داخ و خەم بدات بەکافران.

بەڵێ نەشونمای موسڵمانان قین و داخ دەکا بەدڵی کافراندا و خەریکە لەداخا بتـەقن و هەلاهەلا ببن، جا بڵێین ﴿ قُلْ مُوتُوا بِغَـيْظِكُمْ إِنَّ اللَّـهَ عَلِـيمٌ بِـذَاتِ الصُّـدُورِ (١١٩) ﴾ ال عمران / واتە: دەبمرن لە داخا، خوا دینی خۆی هەر سـەر دەخـات و هەمیشـە پشـت و پەنای موسڵمانانە.

خەم وداخ دان بە کافران لەکاتی ڕوو بەڕووبوونەوە و دووبەرەکیـدا و، بـڕوای پتـەوو ئیمانی دامەزراوو تەزاندنی لووتی شەیتان مەسەلەیەکە و، هەر لێرەشەوەیە کـە کاتێـك شەیتان دەیەوێت بڕوادار لەنوێژدا سـەرقاڵ بکـات و ژمـارەی ڕکاتـەکانی لێ تێـك بـدات، خۆشەویست (د.خ) فێرمـان دەکـات کەمەکـە حسـاب بکـەین و نوێژەکـە تەواوبکـەین و دوایش دوو سوجدەی سەهو ببەین، ئەم دوو سوجدەیە کاری شەیتان پووچ دەکاتەوەو

خەمی پێدەخوات،هەروەك دەفەرموێت (ان صلاته تامة، كانتا (أي السجدتين) ترغمان أنف الشيطان) مسلم.

لەكۆتایدا بەرەو ئاسۆی هیممەت بەرزان،با زیاتر دڵفراوان بین، باڕەوشت و خومان چاك بكەین و با زیاتر بەرچاو روون بین و شارەزابین لەفرت وفێڵی شەیتان و پیلانەكانی. سا بەڵكو خوای گەورە لەخۆمان رازی بكەین.

هیوایەتی كۆكردنەوەی تۆزوخۆڵ!

ئەگەر بانگخوازێك بیەوێ دڵخۆش بكات، بادڵ بەو بازرگانیە بێ وێنەیە خۆش بكات كە پڕ خێر و بەرەكەت و ڕوون و ئاشكرا و بێ پێچ و پەنایە.

بازرگانی بانگخوازان لەگەڵ خوادا، وەكو بازرگانی خەڵكانی تر نیە، هیچ ترسی دابەزینی نرخی دۆلار و كێشەی ناردن و تەحویلی پارە و كێشەی بۆرصەكانی تیا نیە.

نرخی سەهمەكان دیاریە و چەند زیاتر ماندووبێت زیاتر خوالێی رازی دەبێت و پاداشتی دەداتەوە و قازانج دەكات.

قازانجێك لە دە قاتەوە هەتا حەوت سەد قات بگرە زۆر لەوە زیاتریش﴿ وَاللَّهُ يُضَاعِفُ لِمَنْ يَشَاءُ وَاللَّهُ وَاسِعٌ عَلِيمٌ (٢٦١) البقرة / بۆیە هەر بڕوادارێك لەم بازرگانیە تێبگات، شەوو رۆژ دەداتە دەم یەك و پیاوانە قۆڵی لێ هەڵدەماڵێت و كات بەفیڕۆ نادات.

ئای چ خۆشیەکە، گەیشتن بەپێغەمبەران و پیاوچاکان و شەهیدان و راستگۆیان و هاوەڵی کردنیان بۆ هەتا هەتایی، سەرباقی هەموو ئەوانەش نیعمەتی بینینی خوای گەورە کە لەهەموو نیعمەتێك گەورەترە.

ئاشکرایە بەهەشتیش پلەپلەیە، هەر پلەیەك بتەوێ بیگەیتێ، نرخی خۆی هەیە و، هەوڵی تایبەتی خۆی دەوێت، کەدەستیشت کەوت یەکجاری و موڵکایەتیە و حسابی کرێچیت بۆ ناکرێ!

بەهەشت بەزەحمەت و نارەحەتی تەنراوە و ژیانیش ئەو هەوڵ و زەحمەت و رەنجەیە کە ئەدرێت بۆ گەیشتنە بەهەشت ﴿ يَا أَيُّهَا الْإِنسَانُ إِنَّكَ كَادِحٌ إِلَى رَبِّكَ كَدْحًا فَمُلَاقِيهِ (٦) ﴾ الانشقاق، واتە: ئەی ئادەمیزاد تۆ خۆت ماندوودەکەیت و رەنجدەریت بەرە و لای پەروەردگارت، کە سەرەنجام لای ئەو پاداشتەکەی وەردەگریت.

جا ئەگەر ژیان بۆ خۆی بەگشتی زەحمەت و ماندوبوون بێ بۆ خەڵکی، بۆ بانگخوازان زەحمەتترە بەتایبەتی، چونکە ئەو هەقەی لای ئەمە بەزۆر کەس ناخوات و دژایەتی دەکرێت ﴿ واكثرهم للحق كارهون ﴾ المؤمنون: ٧٠

حەسەنی بەسری دەڵێت: (ئەم هەقە قورس و گرانە، خەڵکی هەوڵیان داوە وئەم هەقە بۆتە رێگر و بەربەست لەنێوان خۆیان و زۆر لەهەواو ئارەزووەکانیاندا، سا بەوخوایە کەسێ لەسەر ئەم هەقە دانامەزرێ مەگەر لەفەزڵەکەی تێ گەیشتبێ و چاوەڕوانی عاقیبەت و پاداشتەکەی بێت) .

بەتێگەیشتن لەم ڕاستیانە، هەوڵدان دەبێتە خولیای سەری بانگخواز و هەموو شەوێ بێ خەم سەرنانێتە سەر سەرین و هەموو ڕۆژێکیش خەمێکی تازەی لەبەرە بۆ کارێکی تازە و بۆ داهێنانێك کە خزمەت بەئاین و بەخەڵکی بکات.

ئنجا ئەگەر لەم ڕێگایەشدا خۆڵاوی ببێت و تۆز و گەردی لێ بنیشێت، ئەو تۆز و خۆڵ و گەردەی بۆدەبێت بەپارێزەر لەئاگری دۆزەخ، هەروەك خۆشەویست (د.خ) دەفەرموێت: (من أغبرت قدماه في سبيل الله، حرمه الله على النار) . جا ئەگەر کەسانێك خەو بە دۆلارو دینارەوە دەبینن، ئەم دڵخۆشی و دڵشادییەکەی بەو تۆز و خۆڵەیە کە لەبانقی قیامەتدا پاشەکەوتی کردووە!

پادشای دادپەروەری ئەندەلس (المنصور أبو عامر محمد بن ابی عامر) یەکێکە لەو خواناسە تێکۆشەرانەی کەچاك لەم مەسەلەیە تێگەیشتبوو، بۆیە لەسەردەمی دەسەڵاتیدا بەردەوام خەریکی جەنگی ڕۆم بوو، ئەوەندە شەوقی هەبوو بۆ جیهاد، جاری وا هەبوو دوای نوێژی جەژن بەڕێ دەکەوت بەرەو گۆڕەپانی جیهاد و ڕوو بەڕووبوونەوە، سوپاکەشی بەدوایدا دەچوون و بەم جۆرە جەژنیان لەناو تۆز و غوباری گۆڕەپانی جەنگدا دەکرد!

لەماوەی فەرمانڕەوایەتیەکەیدا زیاتر لەپەنجا جار جەنگا لەگەڵ ڕۆمەکاندا و سەرکەوتنی باشی بەدەستهێنا کە ئەوانەی پێش خۆی بەدەستیان نەهێنابوو. کە ئەوانەش (ابومروان بن حیان) لەپەڕاوی (مآثر العامرية) دا باسی کردوون.

بەڵێ، لەش سووك بوو بۆ جیهاد، ساڵی واهەبوو دووجار دەچوو بۆ ڕوو بەڕوو بوونەوەی دوژمنان و، هەرکاتێکیش لەجەنگ بگەڕایەتەوە فەرمانی دەدا جلەکانی بتەکێنن و ئەو تۆز و خۆڵەی کەپێیانەوەبوو کۆبکرێتەوە و هەڵبگیرێت.

جا کاتێکیش لەسەرەمەرگدا بوو، فەرمانیدا: ئەگەر مرد ئەو تۆز و خۆڵی جیهادەی کۆکراوەتەوە بیکەن بەسەر کفنەکەیدا، کاتێك ئەسپەردە بەخاك کرا.

بەڵێ. لەدوورترین (ثغور) ی موسڵمانان، لەناوچەیەك کە پێی دەوترا (مدینة سالم) بەئازاری ناوسك لەکاتی جیهادا وەفاتی کرد، لەساڵی ٣٩٣ ی کۆچیدا، کە (ان شاء الله) شەهیدە و هەر لەوێش نێژدرا و وەسیەتەکەی جێبەجێکرا.

کەنارگرتنی بانگخوازان

ڕاست نیە و ناگونجێ بانگخواز دەستەوسان بێت و دەست لەئەژنۆ دانیشێ و هیچ کارێك نەکات بەرامبەر نەفامی. کارکردنیش شارەزایی و لێزانینی دەوێت، بانگ بۆ جیهاد نابێ سەرشێتانە بێت و حساب بۆ دەوروبەر نەکرێت، هەروەك لەسەر خۆیی بانگخوازیش نابێت بەجۆرێك بێت کە فرسەتەکان لەکیس بچن کاتێك دێنە بەردەست.

چاوگێڕانێکی خێرا بەژیاننامەی خۆشەویست (د.خ) و هاوەڵاندا ئەم ڕاستیەمان زیاتر بۆ ڕوون دەکاتەوە و بەئاشکرا لەقۆناغ بەندی وخوێندنەوەیان بۆ دەوروبەریان تێدەگەین.

ڕاستە ئێمە دڵخۆش و سەربەرزین بەسەرکەوتنەکانی پێشینان، بەڵام ئەبێ بزانین کە ئەو سەرکەوتنانە لەئەنجامی چوونە پێشەوەیەکی حساب بۆ کراوەوە بووە، ئەوەتە ئامۆژگاری سەرکردەیەك بەم جۆرە کراوە (انت تاجر الله لعبادە، فکن المضارب الکیس

الـذي ان وجـد ربحـاً اتجـر، والا احـتفظ بـرأس مالـه) واتـە: تـۆ بازرگـانی خودایـت بـۆ بەنـدەکانی، جـا ئـەو بازرگانـە داناو وریایـە بـە کـە ئەگـەر زانـی قـازانجێتی پارەکـەی دەخاتە گەڕو، ئەگەر زانی قازانج ناکات سەرمایەکەی دەپارێزێ و نایخاتە کارەوە.

بەڕاستی ئامۆژگاریەکی بەرز و بەپێزە، ئەوەتا بە بازرگانێکی ژیری دا ئەنێ کە لە مەوسیمی تایبەتدا بازرگانی دەکات، کەدڵنیایـە لـەقازانج و سـەرکەوتن، خـۆ ئەمـەش عەیبی تیانیە، مادام ئازایە و لەفرسەت دەگەڕێ و دەست لەئەژنۆ دانەنیشتووە..

بـەڵێ، ئازایـەتی ئەوەیـە کـە عـەقڵی لەگەڵـدابێت، غـەزالی دەڵێـت: (مەبەسـتمان لەئازایـەتی ئەوەیـە کـە هێـز و توانـای تووڕەبـوون و تۆڵەکردنـەوە مـل بـدات بـۆ عـەقڵ لەچوونەپێش و نەچوونە پێشدا) .

بەنناش دەڵێت: (پیاوی جیهادی تەنها، وەك پیاوی جیهادی دانـای بەبەرهـەم نیـە، کەبەکەمترین بەخشین و بەختکردن زۆرترین قازانج بەدەست بهێنێ) .

عبدالوهاب عەزام دەڵێت: (هەموو حەرەکەت و جووڵەیـەك بەرەکـەت نیـە و، هـەموو چوونە پێشێك دانایی نیە و، هەموو ڕۆشتنێك رووەو خێر نیە) .

جارێکی تریش بـەننا بەقوتابیـەکانی دەڵێ: (هـەروەك چۆن بەهەڵچوەکانتان وتـرا لەسـەر خـۆبن و چـاوەڕێی فرسـەت و کـاتی گونجـاو بکـەن، ئـاواش بەوانـە دەڵـێم کەدانیشتوون، هەستن کاربکەن، لەگەڵ جیهادا پاڵدانـەوە نیـە ﴿ وَالَّذِينَ جَاهَدُوا فِينَا لَنَهْدِيَنَّهُمْ سُبُلَنَا وَإِنَّ اللَّهَ لَمَعَ الْمُحْسِنِينَ (٦٩) ﴾ العنکبـوت، بەرەوپێشـەوە هەمیشـە هەنگاوبنێن (والله اکبر) .

ئێمە بێهیوا نابین و پەلەش ناکەین و پێش ڕووداوەکان ناکەوین، دوورو درێـژی ڕێـی جیهاد سست و لاوازمان ناکـات و کۆڵمـان پێنادات،چـونکە دەزانـین کـە ئێمـە پاداشـت وەردەگرین ئەگەر نیەتمان چاك بێت و تەنها بۆ خوابێت) .

لەبارەی کەنارگیرییەوە بۆ خۆ چاکردن و خۆ ئامادەکردن بۆ خزمەتی بەرنامەی خوا، (د. مستەفا مەحمود) باسی خۆی دەکات و دەڵێت (من جۆرێك لەکەنارگیریم هەیە، بەلاّم سوودی زۆرم لێ بینیووە، هەروەك چۆن زەوییەك دەکێڵی و تۆوی پێوەدەکەیت، منیش هەروام، دیارە ئەبێ ئەو تۆوە ماوەیەك لەژێر خاکدا لەبەرچاو نەبێ، بۆ ئەوەی چەکەرە بکات و پاشان بەرهەم بدات) .

د. مستەفا مەحمود لەگەشتەکەیدا لەبێباوەڕییەوە بەرەو ئیمان سوودی لەو کەنارگیرییە بۆ خۆشارەزاکردن وەرگرت و پاشان لەزنجیرە ئەڵقەیەکی بەرنامەی (العلم والایمان) دا زۆرترین سوودی بە موسڵمانانی جیهان گەیاند و تێی گەیاندن کە زانست و ئیمان دژی یەك نین، بەڵکو دۆستی یەکترین و هەرگیز ئیمان دژ بە زانستی راست و بەسوود نەبووە کەلەخزمەتی مرۆڤایەتیدا بێت.

یەك بەدوو تا یەك بەهەزار!

قورئانی پیرۆز دەفەرموێت: ﴿ يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ حَرِّضِ الْمُؤْمِنِينَ عَلَى الْقِتَالِ إِنْ يَكُنْ مِنْكُمْ عِشْرُونَ صَابِرُونَ يَغْلِبُوا مِائَتَيْنِ وَإِنْ يَكُنْ مِنْكُمْ مِئَةٌ يَغْلِبُوا أَلْفًا مِنَ الَّذِينَ كَفَرُوا بِأَنَّهُمْ قَوْمٌ لَا يَفْقَهُونَ (٦٥) الْآنَ خَفَّفَ اللَّهُ عَنْكُمْ وَعَلِمَ أَنَّ فِيكُمْ ضَعْفًا فَإِنْ يَكُنْ مِنْكُمْ مِئَةٌ صَابِرَةٌ يَغْلِبُوا مِائَتَيْنِ وَإِنْ يَكُنْ مِنْكُمْ أَلْفٌ يَغْلِبُوا أَلْفَيْنِ بِإِذْنِ اللَّهِ وَاللَّهُ مَعَ الصَّابِرِينَ (٦٦)﴾ الانفال

واتە: ئەی پێغەمبەر (د.خ) تەنها خوا بەسە بۆ خۆت و ئەوانەی شوێنت کەوتوون لە ئیمانداران کە پشتگیر و یاریدەدەرتان بێت، ئەی پێغەمبەر (د.خ) هانی ئیمانداران بدە لەسەر جەنگ، (دژی ئەوانەی کە کۆسپن لەرێی گەیاندنی پەیامی خوادا) ، ئەگەر بیست کەسی خۆڕاگر هەبێت لەئێوە، ئەوە زاڵ دەبن بەسەر دووسەد کەسدا، خۆ ئەگەر سەد کەس لەئێوە هەبن، ئەوە بەسەر هەزار کەس لەوانەی کەبێباوەڕن زاڵ

دەبن، چونکە بە راستی ئەوانە کەسانێکن کەتێناگەن (چ هێزێك پشتیوانی لە ئێوە دەکات) .

ئەی ئیمانداران ئێستا ئیتر خوا ئەرکی لەسەر کەمکردنەوە و ئەزانێ کەلاوازیتان تیایە لەرووی ماددی و مەعنەوی یەوە، لەبەرئەوە ئەگەر سەد کەسی خۆڕاگر هەبێت لەئێوە، ئەوە زاڵ دەبن بەسەر دووسەد کەسدا و ئەگەر هەزار کەستان هەبێت، ئەوەزاڵ دەبن بەسەر دوو هەزاردا، ئەویش بەویست و یارمەتی خوا، خواش یار و یاوەری خۆڕاگرانە.

لەڕاستیدا بەهۆی ئیمان و بڕواوە دەکرێت بڕوادارێك بەرامبەر دە کافر ببێتەوە، بەڵام خوا بەڕەحمە تەنها داوای یەك بە دوو دەکات، هەرچەند ئەگەر سەیری جەنگی موسڵمانەکان بکەین زۆر جار لەو ژمارە و ڕێژانەش زیاتر بووە.

بۆ نموونە:

لەبەدردا موسڵمانان ٣١٣ کەس بوون بەرامبەر زیاتر لە هەزار کەس و، لە (موئتە) دا موسڵمانان سێ هەزار کەس بوون بەرامبەر دووسەد هەزار، هەرچەند سێ سەرکردە شەهیدبوون پاش شەش رۆژ لەجەنگ، بەهەزارەها کافریان کوشت، سەرەنجام بەسەرکردایەتی خالیدی کوڕی وەلید کشانەوە، بەجۆرێك کە لە مێژوودا کشانەوەی وا گرنگ و بێ زیان نەبووە، کە ئەویش هەر جۆرێکە لەسەرکەوتن.

لەشەڕی یەمامەدا خالید ١٣ هەزار موسڵمانی لەگەڵدا بوو بەرامبەر سەد هەزاری هۆزی موسەیلەمەی درۆزن کە چل هەزاریان چەکداربوون و لەناو ناوچەکانی خۆیاندا شەڕیان دەکرد، سەرەنجام موسڵمانان سەرکەوتن بەسەریاندا و (٢١) هەزاریان لێ کوشتن و لەموسڵمانان دوو هەزار کەس شەهید بوون، کە نزیکەی یەك لەسەر سێیان

کۆچکەران بوون و یەك لەسەر سێیان یاریدەدەران بوو، لەناو هەموو شیاندا (٥٠٠) کەسیان قورئانیان زۆر لەبەر بوو!

لەم سەر ژمێریانەوە بەجەرگی و نەبەردی و قارەمانێتی بڕواداران تێدەگەین و پاڵەوانێتی و لەخۆ بوردوویی و داستانی سەیر و سەمەرەش لەزۆریان دەگێڕنەوە بۆ نموونە: کاتێ خالید لەجەنگی فارسەکاندا داوای یارمەتی لەخەلیفە ئەبوبەکر کرد، ئەو (قەعقاع) ی بۆ نارد و فەرمووی: سوپایەك قەعقاعی تیابێت ناشکێت! هەروەها دەیفەرموو: دەنگی قەعقاع لەسوپایەکدا چاکترە لەهەزار جەنگاوەر!

کاتێ عەمری کوڕی عاصیش لەمیسر داوای یارمەتی کرد لە عومەری کوڕی خەتتاب، چوار کەسی بۆ نارد و فەرمووی: ئەو چوارکەسە لەجیاتی چوار هەزار جەنگاوەرن.

نموونەیەك لەئازایەتی قەعقاع:

کاتێك لەساڵی ١١ ی کۆچیدا خەلیفە ئەبوبەکر فەرمانیدا بەخالید بەرەو عێراق بکشێ و لەگەڵ فارسدا بجەنگێ، کارەکە زۆر قورس و ناڕەحەت بوو، بۆیە داوای یارمەتی کرد و ئەبوبەکریش قەعقاعی بۆ نارد.

ئەم پاڵەوانە نەبەردە بەردەوام لەگەڵ خالیدا بوو، لەڕوو بەڕووبوونەوەی سوپای خالیدا لەگەڵ فارسەکاندا کەچل هەزارکەس بوون و موسڵمانان هەژدە هەزار کەس بوون، (هورمز) سەرکردەی فارسەکان بوو، هورمز یەکێ بوو لەو هەشت سەرکردەیەی کەلە پلەیەکدا بوون کڵاوی تایبەتیان دەکردە سەریان کە نرخەکەی سەد هەزار درهەم بوو (خالید لەهەموو شەڕەکاندا ئەو هەشت سەرکردەیەی کوشت) .

هورمز لەسەرەتای شەڕەکەدا بەفێڵ داوای لەخالید کرد کە هەردووکیان بەتەنها رووبەڕووی یەك ببنەوە، خالید رازی بوو، کاتێ لەناوەندی هەردوو سوپاکەدا بەیەك گەیشتن، لەژێرەوە هورمز لەگەڵ دەسوار چاکی خۆیدا رێکەوتبوو کە بەخێرایی و لەپڕ لەکاتی شەڕی هەدرووکیاندا پەلاماری خالیدبدەن، چونکە ئەگەر بەهەر هەموویان توانیان زەفەر بەخالید بەرن و بیکوژن موسڵمانان تەواو دەبن.

کاتێك ئەو دە سوارە جولاًن، وەك شێر قەعقاع (کە بەوردی و زۆر بەوریاییەوە چاوی بڕیبووە دوژمن کە نەك خیانەت بکەن) خێرا بەرەو دوژمن و ناوەڕاستی مەیدانی جەنگ هێرشی برد و نەیهێشت بگەنە لای خالید و رووبەڕووی هەر دە سوارەکە بووەوەو توانی بەتەنها پێنجیان لێبکوژێ و بەمە پیلانەکەیان پووچەڵ بووەوە و خالیدیش توانی هورمز بکوژێ، بەمەش فارسەکان شکانێکی زۆر خراپ شکان، کە ئەگەر وریایی و بلیمەتی و ئازایی قەعقاع نەبوایە موسڵمانان تووشی کارەساتێکی گەورە دەبوون!

خالیدی سەرکردە!

خالیدیش بۆ خۆی یەکێکە لەو پاڵەوانانەی کە سەرکردایەتی هەر سوپایەکی کردبێ، ئەو سوپایە نەشکاوە، تا رۆژێك سەرکردەیەکی فارسەکان لێی دەپرسێ، تۆ چۆن ئاوا لەهەموو شەڕەکانتدا سەردەکەویت، ئاخۆ پێغەمبەرەکەتان شمشێرێکی خوایی لەئاسمانەوە داوە بەتۆ؟ ئەویش وتی: نەخێر، من پێغەمبەر (د.خ) دوعای بۆ کردووم کەشمشێرێکی بەکار و زاڵ بم بەسەر کافراندا.

سەرکردەیەکی تر کەناوی (جرجە) بوو، پێش جەنگ گفتو گۆی کرد لەگەڵ خالیدا و موسڵمان بوو، ئنجا لەریزی موسڵماناندا جەنگا دژ بە فارسەکان و تەنها دوورکات نوێژ فریاکەوت و شەهید بوو.

کاتێك خالید لەگەڵ دەستکەوتەکانی جەنگدا کڵاوەکەی هورمزی ناردەوە بۆ مەدینە کەبایی سەد هەزار درهەم بوو، وە هەقی خالید بوو، ئەبوبەکر ناردیەوە بۆ خالید، ئەویش نەیویست و رازی نەبوو بیکاتە سەری وتی: من ئەو عەمامەیەی خۆم دەکەمە سەرم کە چەند تاڵ مووی خۆشەویستم (د.خ) تیا داناوە.

لەشەڕێکدا عەمامەکە لەخالید دەکەوێت و ون دەبێت، کەتیبەیەکی (٥٠) کەسی دەنێرێ تا بۆی ئەدۆزنەوە، ئەبو عوبەیدە پێی ناخۆش بوو ئەوەندە کەس بنێرێ بۆ عەمامەیەك، خالید وتی ئەو عەمامەیە لەسەرما نەبێ شەڕناکەم ئەوە مووی موبارەکی خۆشەویستی تیایە! ئیتر پاش ماوەیەك گەڕان بۆیان دۆزیەوە و نایەوە سەری!

چەند دیمەنێکی جەنگی یەمامە و باخچەی مەرگ:

شەڕی (یەمامە) لەقورسترین شەڕەکانی هەڵگەڕاوەکان بوو، لەبەر ئەوەی ١٠٠ هەزار کەس بوون و چل هەزاریان چەکدار بوون و شوێنی قایم و قەڵاشیان هەبوو.

کاتێك سوپایەکی دوو هەزار کەسی بەسەرکردایەتی عیکریمە رووی کردە ئەو ناوچەیە، بەفەرمانی ئەبوبەکر دەبوایە چاوەڕێ بکەن، بەڵام عیکریمە پەلەی کردو جەنگاو بەخێرایی شکا، ئەبوبکر زۆر تووڕەبوو لەپەلەکردنی عیکریمە.

دوای ئەو (شەرحەبیل) بەسوپایەکەوە هات ئەویش هەر رۆژە و هەواڵێکی موسەیلەمە و درۆکانی موسەیلەمەی بۆ دەهات، خۆی بۆ نەگیراو شەڕی کرد و ئەمیش شکا.

بۆیە کە خالید هات بە ١٣ هەزار کەسەوە کارەکەی زۆرگرانتر بوو، هەرچەند لەسوپاکەیدا (زەیدی کوری خەتتاب) و (ئەبودوجانە) و (ئوم عیمارە) و (وەحشی) تیابوو، بەڵام ئەو دووشکاندنە کاری کردبووە سەر ورەی موسڵمانەکان.

خالید سوپاکەی دابەش کرد و هەموو هۆزەکان تێکەڵ بوون، لەگەڵ دەستپێکردنی جەنگدا هەڵگەڕاوەکان گورزێکی توندیان لەموسڵمانان وەشاند و خەریك بوو بگەنە خێمەکەی خالید.

بۆیە خالید پیلانەکەی خۆی گۆڕی وتی: خەڵکینە جیاببنەوە تا بزانین لەکوێوە زەفەرمان پێدەبرێ! ئیتر بەم چەند وشەیە، کۆمەڵی کۆچەکەران جیابوونەوە و پارمەتیدەران جیابوونەوە و کۆمەڵێ لەوانەی قورئانیان لەبەربوو جیابوونەوە. ئیتر بەو جۆرە هەرکەسە و لەگەڵ کۆمەڵی خۆیدا ریز بوو. ئنجا خالید هاواری کرد (وامحمداه، وامحمداه) ئەم هاوارەی خالید و ناوهێنانی خۆشەویست (د.خ) گوڕوتینی دایە موسڵمانان و پەلاماری دوژمنیاندا و دوژمنیان شپرزەکرد.

چەند دیمەنێکی ئازایەتی لەشەڕەکەدا:

پیاوێکی (انصار) بەبرینداری بەسنگە خشێ، دەڕۆی بەرەو لای کۆمەڵی (انصار) پێیان وت: تۆ بەم حاڵەوە و بەوهەموو خوێن و برینداریەوە ئەچی بۆلایان چی دەکەی؟ وتی: ئەوان بانگی (انصار) دەکەن، ئەترسم ئەوان بۆ بەهەشت حەشر بکرێن و دوایی منیان لەگەڵ نەبم!

زەید وتی: دان بەخۆتانابگرن و رووبەڕووی دوژمنان ببنەوە، بەخوا من ئیتر هیچ قسەیەك ناکەم، تا خواسەرمان دەخات یان شەهید دەبم و ئەگەمەوە بەخوای خۆم. پاش ماوەیەك ئەویش شەهید بوو بەبێ ئەوەی وشەیەك بڵێ.

عەماری کوڕی یاسر کە لە شەڕەکەدا گوێی لێ بوبووە و تەنها تۆزێکی پێوەمابوو، وە خوێنی لێ دەڕۆی، هاواری کرد (یا اهل القرآن، زینوا القرآن بالفعال) ئەی ئەهلی قورئان، بەکردەوە قورئانەکەتان جوان بکەن، وەرن بۆ لای من، بەمەش کەتیبەیەکی هەزار کەسی لەوکەسانە دروستکرد کە قورئانیان لەبەربوو، ئەم کۆمەڵە

(سالم مولى ابو حذيفة) سەرکردايەتی کردن، سالم هاواری کرد: ﴿ بئس حامل القران أنا، اذا هزم الاسلام بسببي! ﴾ واتە: من مەشخەڵدارێکی خراپی قورئانم، ئەگەر بەهۆی منەوە ئیسلام تێك بشکێت.

خالید هاواری کرد کێ زۆرانم لەگەڵ دەگرێت؟! کوا (موسەیلەمە) بابێت، موسەیلەمە بەترسەوە هاتە پێشەوە و پاش ماوەیەکی کەم خۆی بۆ نەگیراو رای کرد، بەمەش لەبەرچاوی شوێنکەوتووانی شکاو ئەوەندە نرخی نەما!

لەم سەرەتای شەڕەوە نزیکەی حەوت هەزاریان لێ کوژرا و نزیکەی ٥٠٠ موسڵمان شەهیدکران.

ئنجا موسەیلەمە هاواریکرد، بچنە باخچەکە، بچنە باخچەکە، ئیتر بەپەلە کشانەوە بەرەو باخچەکە و چوونە قەلاّکانەوە کە دیواری بەرزیان هەبوو، دەرگایان داخست، دیارە ئەوە بچوایەتە سەر موسڵمانان هیچیان بۆ نەئەکرا بەرامبەریان و فرسەتەکە لەدەست ئەچوو. بۆیە ئالێرەدا (بەرائی کوڕی مالیك) زرێی پۆشی و وتی بەرزمەکەنەوە، هەرچۆنێ بێت بەرزیان کردەوە سەر دیوارەکە و خۆی هەڵدایە ناو دوژمنان و بەپەلە بەرەو دەرگاکە چوو، چەند کەسێك هاتنە رێی کوشتنی و پاش بریندار بوون لە سی لاوە گەیشتە دەرگاکە و کردیەوە، بەم پاڵەوانێتیە بێ وێنەیە، دەرگا بۆ موسڵمانان کرایەوە و توانیان نزیکەی حەوت هەزاری تریان لێبکوژن.

سێ کەسیش بەتایبەت بەدوای (موسەیلەمە) دا دەگەڕان، (ئوم عیمارە) کە (حبیب) ی کوڕی بەدەستی ئەو شەهید بووبوو، (وەحشی) کە لە ئوحوددا حەمزەی شەهید کردبوو دەیویست پاش موسڵمانبوونی ئەو گوناهەی بەوە بسڕێتەوە، کە چۆن بەرمەکەی (سید الشهداء) ی شەهید کرد، ئاوا تاوانبارترین کەسیش بەرمەکەی بکوژێ،هەروەها ئەبودوجانەش سێهەم کەس بوو کە مەبەستی بوو ئەوفەزڵەی دەست بکەوێ، بەڵێ لەیەك کاتدا هەرسێکیان لەسەری حازربوون، رمەکەی وەحشی و دوو

شمشێری (ئوم عیمارە) و (ئەبودوجانە) موسەیلەمەیان پێکا، بەمەش ئەو تاوانبارە سەر سەختە درۆزنە گیانی پیسی سپارد بەدۆزەخ. دوای تۆزێك هەر لەوێدا (ئەبو دوجانە) ش شەهید بوو. بەم جۆرە موسڵمانان سەرکەوتن و سەرجەم زیانی دوژمنان بیست و یەك هەزار کەس بوو، بەرامبەر هەزار شەهید لەموسڵمانان.

(شایانی باسە (بەرائی کوڕی مالیك) دوعای قبوڵ بووە، لەجەنگێکدا لەعێراق موسڵمانان شپرزە دەبن، پێی دەڵێن: بۆ دوعاناکەی سەرکەوین؟ ئەویش دوعا دەکات‌وو دەڵێ: خوایە ئەمڕۆ موسڵمانان سەربخە و منیش شەهید بکە! خوای گەورەش دوعاکەی گیراکردو موسڵمانان سەرکەوتن و ئەمیش شەهید بوو!) .

قەعقاع لەشەڕی قادسیەدا:

پاش ئەوەی قەعقاع لەگەڵ خالیدا چووبەرەو شام لەبەرئەوەی موسڵمانەکان بەسەرکردایەتی ئەبو عوبێدە حاڵیان باش نەبوو بەرامبەر ڕۆمەکان، خەلیفە ئەبوبەکر فەرمووی (شەرت بێت خالیدیان بۆ بنێرم ڕۆمەکان وەسوەسەی شەیتانیان بیربچێتەوە) پاش ئەوەی سەرکەوتنیان بەدەستهێنا لەساڵی ١٥ ی کۆچیدا قەعقاع هاتەوە بۆ عێراق بۆ یارمەتی سوپاکەی (سەعدی کوڕی ئەبی وەقاص) ، کە سەرگەرمی شەڕی قادسیە بوون.

فارسەکان لەنزیکەی شەش سەد ساڵ پێش زاینەوە خەریکی بناغەدانانی شارستانیەت و فراوان کردنی دەسەڵاتیان بوون و، هەتا هەشت سەد ساڵ دوای زایین بەردەوامبوون و لەسەردەستی ئیسلامدا شکان و پووکانەوە.واتە: چواردە سەدە لەمەیدانا بوون وخاوەنی دەسەلات و توانایەکی گەورەبوون و ئەزموونی گەورەیان هەبوو لەگشت بوارەکانی ژیاندا. بۆیە ڕوو بەڕووبوونەوەیان بە سوپایەکی وەك سوپای ئیسلامی کارێکی ئاسان نەبوو.

فارسەکان لەشەڕی قادسیەدا فیلێکی زۆریان پێ بوو کە ئەسپی موسڵمانەکان خۆیان نەدەگرت لەبەردەمیانا. پاشان موسڵمانەکان بەلێبڕاوی و بەجەرگی خۆیان توانیان ئەو گوریسەی کەسندوقی سەر پشتی فیلەکەی بەستۆتەوە بیپچڕن و بەوەش سەربازەکانی ناو سندوقەکە دەکەوتنە خوارەوە.

قەعقاع بیری کردەوە لەپیلانێك کە ئەسپی فارسەکان بتۆقێنێ، بۆ ئەمەش قوماشی رەشی دەهێناو دەیدا بەسەر حوشتردا و تەنها دووچاوی حوشترەکە بەدەرەوە بوو بۆ ئەوەی بەرپێی خۆی ببینێ، پاشان حوشترەکەیان راودەنا بەرەو کافرەکان، بەمەش ئەسپەکانیان کە هەرگیز شتی وا سامناکی نەدیبوو، هەڵدەستانە سەر پێ و ئەو سوارانەی لەسەر پشتیان بوون دەکەوتنە خوارەوە، ئەمەش هۆکارێکی باش بوو بۆ زیان گەیاندن بەدوژمن.

زوبەیری کوڕی عەوام بەرامبەر هەزار کەسە:

زوبەیر یەکێ بوو لەوچوار کەسەی کە لەجیاتی چوار هەزار کەس خەلیفە عومەر ناردنی بۆ هاوکاری عەمری کوڕی عاص کاتێ ئابڵوقەی قەڵای (بابلیۆن) ی دابوو. جا لەبەرئەوەی ئابڵوقەکەی درێژەی کێشاو بێئاکام بوو، زوبەیر وتی: من خۆم ئەبەخشم بەخوا و، هیوادارم بەهۆی منەوە خوا ئەو قەڵایەتان بۆ فەتح بکات..

زوبەیر پیلانێکی ژیرانەی داناو لەنیوەشەودا لەجێگایەکەوە کە هەستی پێنەکەن توانی پەیژە بنێ بەدیواری قەڵاکەوە و بەتەنها سەرکەوێ، پاشان لەسەر دیوارەکەوە شێرانە بە (الله اکبر) ەوە پەلاماری دوژمنی دا و هەندێ لە پاسەوانەکانی سەر دیوارەکەی کوشت و بەو دەنگی (الله اکبر) ە و بەو هێرشە لەپڕە دوژمن پەشۆکا و سەرەنجام دەرگاکرایەوە و موسڵمانان سەرکەوتن.

غەزای ئوحود و حونەین:

قورئانی پیرۆز لەباسی طالوت و جالوت دا لەسوورەتی (البقرە) ئایەتی (٢٤٦ ــ ٢٥٢) باسی وانەیەکی کرداری و ئەزموونێك دەکات کەبەسەر بڕوادارەکانی (بەنی ئیسرائیل) دا هاتووە و تیایدا جەخت دەکاتە سەر ئەو راستیەی کە ﴿ كَمْ مِنْ فِئَةٍ قَلِيلَةٍ غَلَبَتْ فِئَةً كَثِيرَةً بِإِذْنِ اللَّهِ وَاللَّهُ مَعَ الصَّابِرِينَ (٢٤٩) ﴾البقرة، واتە: چەندەها جار دەستەوتاقمی کەم سەرکەوتوون بەسەر دەستەی زۆردا بەفەرمانی خوا و بەئیزنی خواو، خواش یارویاوەری ئارامگرانە.

پاش ئەوەی بڕواداران دوعادەکەن و دەپاڕێنەوە کەسەریان بخات، خوای گەورەش بەئیزنی خۆی و فەزڵی خۆی سەریخستن ﴿ فهزموهم باذن الله ﴾ جاتێکەیشتن لەم مەسەلەی (باذن الله) یە زۆر گرنگە، چونکە سەرکەوتن تەنها لەلایەن خواوەیە ﴿ وما النصر الا من عند الله العزيز الحكيم ﴾ ال عمران: ١٢٦ جائەگەر موسڵمانان پابەند بوون بە دینی خواوە و چی لەتوانایاندابوو کردیان و مەبەستیان بوو ئایینی خوا سەربخەن، خوای گەورە سەریان دەخات، ئەگەر ژمارە و تواناکانیشیان کەمیش بێت ﴿ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِنْ تَنْصُرُوا اللَّهَ يَنْصُرْكُمْ وَيُثَبِّتْ أَقْدَامَكُمْ (٧) ﴾ محمد

جائەو نموونانەی پێشەوە کەباسمان کردن و سەدەهای تریش کەبوار نیە لێی بدوێین بەڵگەی روون و ئاشکران لەسەر ئەم مەسەلەیە.

لەجەنگی ئوحودیشدا موسڵمانان هەزار کەس بوون چوون بەرەنگاری کافرەکان ببنەوە کەسێهەزار کەس بوون، لەرێگا یەك لەسەر سێی سوپاکە بەهۆی (عەبدوڵڵای کوڕی ئوبەی کوڕی سەلول) ەوە گەڕانەوە و وتیان: مادام بەقسەی ئێمەیان نەکردووەو لەمەدینە نەماونەتەوە بۆ شەڕ، ئەوا دەگەڕێینەوە، بەمەش موسڵمانەکان نزیکەی حەوت سەد کەسێك مانەوەو.

لەسەرەتادا خوا وەعد و پەیمانی خۆی بردە سەر لەگەڵیان و سەریخستن ﴿ وَلَقَدْ صَدَقَكُمُ اللَّهُ وَعْدَهُ إِذْ تَحُسُّونَهُمْ بِإِذْنِهِ ﴾ ال عمران/١٥٢ پاشان کەتیرهاوێژەکانی

سەرشاخی ئوحود بینیان کافرەکان شکاون و هەڵدێن، بە ئیجتهادی خۆیان شاخەکەیان بەجێهێشت و هاتنە خوارەوە بۆ غەنیمەت کۆکردنەوە و بەمەش فەرمانی خۆشەویستیان شکاند و خوای گەورەش دەستی لێبەردان و ئنجا خالید کەهێشتا کافر بوو چووە سەرشاخی ئوحود و بەمەش پشتی موسڵمانان چۆڵ بوو، شکان و بوو بە وانەیەکی زۆر گەورە کە ئەگەر سەرپێچی بکەن خوا سەریان ناخات: ﴿ حَتَّى إِذَا فَشِلْتُمْ وَتَنَازَعْتُمْ فِي الْأَمْرِ وَعَصَيْتُمْ مِنْ بَعْدِ مَا أَرَاكُمْ مَا تُحِبُّونَ مِنْكُمْ مَنْ يُرِيدُ الدُّنْيَا وَمِنْكُمْ مَنْ يُرِيدُ الْآخِرَةَ ثُمَّ صَرَفَكُمْ عَنْهُمْ لِيَبْتَلِيَكُمْ﴾ ئنجا خوای گەورە لێیان خۆش بوو، ﴿وَلَقَدْ عَفَا عَنْكُمْ وَاللَّهُ ذُو فَضْلٍ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ (١٥٢) ﴾ وە خوا فەزڵ وبەخششی زۆرە بۆ ئیمانداران.

جەنگی حونەنیش وانەیەکی گەورە و مەزن بوو، قورئان دەفەرموێ: ﴿ لَقَدْ نَصَرَكُمُ اللَّهُ فِي مَوَاطِنَ كَثِيرَةٍ وَيَوْمَ حُنَيْنٍ إِذْ أَعْجَبَتْكُمْ كَثْرَتُكُمْ فَلَمْ تُغْنِ عَنْكُمْ شَيْئًا وَضَاقَتْ عَلَيْكُمُ الْأَرْضُ بِمَا رَحُبَتْ ثُمَّ وَلَّيْتُمْ مُدْبِرِينَ (٢٥) ثُمَّ أَنْزَلَ اللَّهُ سَكِينَتَهُ عَلَى رَسُولِهِ وَعَلَى الْمُؤْمِنِينَ وَأَنْزَلَ جُنُودًا لَمْ تَرَوْهَا وَعَذَّبَ الَّذِينَ كَفَرُوا وَذَلِكَ جَزَاءُ الْكَافِرِينَ (٢٦) ﴾ التوبة واتە: سوێندبێت بێگومان خوای گەورە لەزۆر شوێندا سەری خستن (کە دیارە ژمارەتان کەم بووە و کافرانیش زۆر بوون) .

لەرۆژی حونەینیشدا کاتێك کە زۆریی ژمارەی خۆتان سەرسامی کردبوون، جا ئەو زۆریە هیچ فریاتان نەکەوت و شکان، زەویش چەندە فراوانە لێتان هاتەوە یەك و لەوەدوا هەمووپشتتان هەڵکرد و راتان کرد پاشان خوای گەورە ئارامی و ئاسوودەیی دابەزاندە سەر پێغەمبەرەکەی و سەر ئیمانداران و سەربازانێکی دابەزاند کە نەتاندیووە، سزای ئەوانەشی دا کەبێباوەڕبوون، ئەوەش سزا و پاداشتی بێباوەڕانە.

بەڵێ لەگەڵ ژمارەی زۆریشیاندا، کە هەندێکیان دەیانووت ئەمڕۆ لەبەر زۆریمان ناشکێین، خوا دەستی لێبەردان و شکان، بەهۆی ئەوەی دوژمن کەمینی بۆ دانابون و موسڵمانان شپرزەبوون، پاشان (عەباس) بەدەنگی بەرزی هاواریکرد و نزیکەی سەد

کەس لەکۆچکەر و یاریدەدەران لەدەوری خۆشەویست (د.خ) کۆبوونەوە، ئەو سەد کەسە وەك برووسکە و گەردەلوول دایان بەسەر دوژمندا و شکاندیانن، ئەمەش وانەیەکی تری بەنرخ بوو بۆ موسڵمانان لەوەدا کەسەرکەوتن لەلایەن خواوەیە..

قورئان موسڵمانان پەروەردە دەکات لەسەر ئەوەی کەدانەبەزن و خۆیان بەکەم نەزانن چونکە بڕوادارن ﴿ ولا تهنوا ولا تحزنوا وأنتم الاعلون ان كنتم مؤمنين﴾ ال عمران، واتە: ئەی بڕواداران لاواز و سست مەبن و خەم مەخۆن ئێوە پایەبەرزترن و سەرکەوتووترن ئەگەر ئیمانداری چاك بن. ئنجا باشیش بزانن کە دینی خوا وەك درەختێکە کە رەگی داکوتابێ و بەناخی زەویدا چووبێتە خوارەوە و لق و پۆپەکانی بەئاسماندا هەڵچووبن و هەمیشە بەئیزنی خوا بەروبووم بدات:

﴿ أَلَمْ تَرَ كَيْفَ ضَرَبَ اللَّهُ مَثَلًا كَلِمَةً طَيِّبَةً كَشَجَرَةٍ طَيِّبَةٍ أَصْلُهَا ثَابِتٌ وَفَرْعُهَا فِي السَّمَاءِ (٢٤) تُؤْتِي أُكُلَهَا كُلَّ حِينٍ بِإِذْنِ رَبِّهَا وَيَضْرِبُ اللَّهُ الْأَمْثَالَ لِلنَّاسِ لَعَلَّهُمْ يَتَذَكَّرُونَ (٢٥) ﴾ ابراهیم.

ئافرەتانی پایەبەرز و شکۆمەند

قورئانی پیرۆز باسی پایەبەرزی (مەریەم) و (ئاسیای ژنی فیرعەون) دەکات وەك دوونموونەی ئیمانداری بەرز و خاوەن هیممەت، هەروەها باسی دووئافرەتی کافر دەکات کە هاوسەری دوو پێغەمبەربوون و چاکی مێردەکانیان هیچ سوودی پێنەگەیاندن، قورئان دەفەرموێت ﴿ وَضَرَبَ اللَّهُ مَثَلًا لِلَّذِينَ آمَنُوا امْرَأَةَ فِرْعَوْنَ إِذْ قَالَتْ رَبِّ ابْنِ لِي عِنْدَكَ بَيْتًا فِي الْجَنَّةِ وَنَجِّنِي مِنْ فِرْعَوْنَ وَعَمَلِهِ وَنَجِّنِي مِنَ الْقَوْمِ الظَّالِمِينَ (١١) وَمَرْيَمَ ابْنَتَ عِمْرَانَ الَّتِي أَحْصَنَتْ فَرْجَهَا فَنَفَخْنَا فِيهِ مِنْ رُوحِنَا وَصَدَّقَتْ بِكَلِمَاتِ رَبِّهَا وَكُتُبِهِ وَكَانَتْ مِنَ الْقَانِتِينَ (١٢) ﴾ التحريم: واتە: خوا نموونەی هێناوەتەوە بەژنی نوح ولوط بۆ ئەوانەی کەبێباوەڕ بوون، کە ئەو دووئافرەتە هاوسەری دوو بەندەی چاك و پاکی ئێمە بوون، کەچی خیانەتیان کرد و بڕوایان پێنەهێنان، ئیتر ئەو پێغەمبەرانە

فریای هاوسەرەکانیان نەکەوتن و، لەقیامەتدا بەوژنانە دەوترێت: بچنە ناو ئاگری دۆزەخەوە و لەگەڵ ئەوانەدا کەدەچنە ناوی.

هەروەها خوا نموونەی هێناوەتەوە بەهاوسەرەکەی فیرعەون بۆ ئەوانەی کە باوەڕیان هێناوە، کاتێك وتی: پەروەردگارا لەلای خۆت لەبەهەشتا ماڵێکم بۆ دروست بکە و لەدەست فیرعەون و کاروکردەوەی ڕزگارم بکەو، لەدەست ئەم گەلە ستەمکارەش دەربازم بکە.

هەروەها نموونەی هێناوەتەوە بەمەریەمی کچی عیمرانیش کە داوێنی بەپاکی ڕاگرت، لەو ڕۆحەی کە بەدەستمانە، فوومان پێداکرد، ئەویش باوەڕی تەواوی هەبوو بەگوفتار و فەرمانەکانی پەروەردگاری و هەمیشە و بەردەوام ملکەچ و فەرمانبەردار و خواناس و نزاکار بوو.

تاقیکردنەوە و ئەرکەکەی (مەریەم) سەلامی خوای لێبێ زۆر قورس بوو، لەمەسەلەی شەرەف و ناموسدا بوو، موعجیزەیەکی گەورەبوو، کەمناڵ بەبێ باوك لە دایك ببێت، یەکەم جار بوو شتی وا ڕوویدات بۆیە مەگەر بڕوادارەکان ئەگینا کەس نەبوو بڕوای پێبکات، لەبەرئەوە خوای گەورە فەزڵی دا بەسەر هەموو ئافرەتانی جیهاندا ﴿ وَإِذْ قَالَتِ الْمَلَائِكَةُ يَا مَرْيَمُ إِنَّ اللَّهَ اصْطَفَاكِ وَطَهَّرَكِ وَاصْطَفَاكِ عَلَى نِسَاءِ الْعَالَمِينَ (٤٢) يَا مَرْيَمُ اقْنُتِي لِرَبِّكِ وَاسْجُدِي وَارْكَعِي مَعَ الرَّاكِعِينَ (٤٣) ﴾ ال عمران

واتە: جوبرەئیل وتی: ئەی مەریەم بەراستی خوا تۆی هەڵبژاردووە و خاوێن و پاکیزەی کردویت، هەڵی بژاردوویت و فەزڵی داویت بەسەر هەموو ئافرەتانی جیهاندا، ئەی مەریەم ملکەچ و فەرمانبەرداری پەروەردگارت بە، سوژدە و کڕنووشی بۆ ببە لەگەڵ کڕنووشبەراندا.

هەر لەئافرەتاندا، خەدیجەو فاتمەی کچی خۆشەویست (د.خ) لەوشاژنە پایە بەرزانەن کەبەرامبەر هەزاران ئافرەتن، هەروەك لەفەرموودەدا باس لەپلە و پایەیان

کــراوە.خەدیجــە خــوای گــەورە ســەلامی بەجوبرائیلــدا بــۆ نــاردووە کەئــەویش بەخۆشەویستی راگەیاندووە و مژدەی کۆشکێکی گەورەی نایابی داوەتیێ.

فاطمەش (سیدة نساء أهل الجنة) یەو هەرکاتێك بهاتایە سەری لەباوکی بدایە، خۆشەویست (د.خ) بەو هەموو پایە بەرزی و گەورەییەوە کەباس ناکرێت لەبەری هەڵدەستا و ناوچەوانی ماچ دەکرد و لای خۆیەوە دایدەنا.

کاتێکیش کە شووی کرد بە ئیمامی عەلی و ماڵەکەیان تۆزێ دووربوو لەمزگەوتەوە، خۆشەویســت (د.خ) داوای لــەهاوەڵێك کــرد کــە ماڵەکــەی چــۆڵ بکــا بــۆ (فاطمــە) لەبەرئــەوەی نزیــك مــاڵی خۆشەویست بـوو (د.خ) ئـەویش چـووە شـوێنێکی تـرەوە و ماڵەکەی خۆیدا بەپێشەوا عەلی و (فاطمە) .

هاوسەرەکەی سوڵتان (قطز) شەهید دەبێت:

ســوڵتان (قطـز) لـەرۆژی جومعـەدا بـەهیوای دوعـای موســڵمانان و یارمـەتی خـوای پەروەردگار پەلاماری تەتـەرەکانی دا لەشـەڕی (عـەین جـالوت) دا. لەشـەڕەکەدا پێـنج تەتـەر فرسـەتیان هێنـاو هـەڵیان کوتایـە سـەر سوڵتان (قطـز) خـەریك بـوو بیکـوژن، لەوکاتەدا سوارێکی دەموچاو هەڵبەستراو فریـای کـەوت و پـەلاماری پێـنج تەتەرەکـەی داو بەخەستی بریندارببوو، کاتێ خەریك بوو بکەوێت هاواری کـرد (ئاگـات لـەخۆت بێـت سوڵتانی موسڵمانان، وا من پێشت کەوتم بۆ بەهەشت) .

ســوڵتان هــات بەلایــەوە ســەیری کــرد ژنەکــەی خۆیــەتی، هــەڵیگرت و بردیــەوە خێمەکەیو ناوچەوانی ماچکردوو دەگریا بەسەریاو دەیووت (واحبیبتـاه. واحبیبتـاه) ، ژنەکەی لەگیانەلآدابوو بە دەنگێکی نزم بەهەزار حـاڵ وتـی: مـەڵێ (واحبیبتـاه) بـەڵکو بڵێ (وا اسلاماه) و ئیتر گیانی سپارد و شەهید بوو. سوڵتانیش بەجێی هێشت و چووە

ناو شەڕەکە و هـاواری کـرد (وا ا سـلاماه) (وا اسـلاماه) ، ئـەم هـاواره و شـەهیدبوونی ژنەکـەی بوونـە مایـەی بەرزبوونـەوەی ورەی موسـڵمان و بـەگوڕوتینێکی بـێ وێنـەوه پەلاماری دوژمنیاندا و شکاندیانن. (باقات الورود النضرة ـ ابراهیم النعمة) .

(ئەردە کچی حارث) و پاڵەوانێتیەك:

لەکاتێکدا (ئەبرقوباذ) خەڵکی (میسان) ی کۆکردەوە و هەسـتا دژ بـە موسـڵمانان، (مغیره کوڕی شعبه) چوو بـەرەو رووبـان و مـاڵ و منـاڵ و کـەل و پـەلیان لەناوچـەیەك بەجێهێشت و لەلای (مرقاب) نزیك رووباری دیجله بەدوژمنان گەیشت.

(ئـەردە) بـیری کـردەوە کـە هـەروا دانەنیشـێ و کارێـك بکـات، بۆیـە ژنـانی هـەڵنا کەلەگەڵیا بەرەو جەنگەکە بچن و هەندێ قوماش و لەچکیان کرد بـە ئـالآ و لـەدوورەوە ئەو هەموو ئافرەتە دەرکەوتن و تـەپ و تـۆز بـەرز بـۆوە، فارسـەکان ترسـان وایـانزانی سوپای تر هاتووە بۆ کۆمەکی موسڵمانان و، سەرەنجام شکان و هەڵهاتن) ل٩٢ لافتـات للمبصرین / مریم النعیمی.

ڕۆڵی گرنگی دایك:

ئاشکرایە دایك ئەگەر بەکاری خـۆی هەسـتێو بەچـاکی و بـەڕێکو پێکـی منداڵـەکانی پەروەردەبکات، دەتوانێت لەرێی منداڵەکانیەوە خزمەتی گەورە پێشکەش بکات.

دایکی ئیمام مالیك حەزدەکات کوڕەکەی رێی راست بگـرێ و خزمـەتێك بـە ئیسـلام بکات، بۆیە هەر ئەوەندە کوڕەکەی باڵغ دەبێت عەمامەیەك دەکاتە سـەری و دەینێـرێ بۆ فێربوون و دەڵێ لەپێشدا رەوشت و خوو (ئەدەب) و پاشان (عیلم) فێر ببە.

ئەوەبوو ئیمام مالیك ئەو بلیمەتەی لێ دەرچوو کەناوبانگی لەکۆن و نوێدا لەهـەموو جیهانی ئیسلامیدا بلأوە.

دایکی شافیعیش هیممەت بەرز بوو بۆیە کوڕەکەی هەرچەند هەتیویش بوو، بردی بۆ ماڵە خزمانی لەمەککە و وای کرد کە لەحەوت ساڵیدا هەموو قورئان و لەدەساڵیدا (موطأ) ی ئیمام مالیك لەبەریکات و پاشان لەشانزە ساڵیشدا فەتوا بدات و بوو بەو پیاوەی کە ئیمام ئەحمەد لەبارەیەوە دەڵێ (شافیعی وەکو خۆرە بۆ دنیا) .

نەوەیەکی خەڵەتاو!

دوژمنان هەوڵی زۆریاندا، نەوەی نوێی موسڵمانان لەرێ لابدەن و سەرقاڵی شتێکیان بکەن کە نە بۆ دنیا و نە بۆ ئاخیرەت سوودی لێ وەرنەگرن.

بەڵێ، بێچووە شێری موسڵمانیان دەستەمۆکرد و بەجۆرێك پەروەردەیان کرد کە خۆی لێ ببێ بەئاسك و لەنجە ولارو ناسکی لێ بباریٰ!

ئنجا بیریان بردەوە کەباوکی شێربووە و چەندەها پاڵەوانێتی نواندووە و پادشای دارستان بووە. ئەم پیلانەش دکتۆر محمد اقبال لەهۆنراوەیەکیدا ئاماژەی بۆ دەکات

علموا الليث جفلة الظبي وامحوا قصص الاسد في الحديث القديم

همهم غبطة الرقيق برق كل تأويلهم خداع عليم (المنطلق ٥٧)

بەڵێ. دوژمنانی ئیسلام شەوو رۆژیان نایە دەم یەك تاسەرکەوتن لەکارەکەیاندا و بێچووە شێری موسڵمانیان کردە ئاسك و هەرچی چیرۆکی پاڵەوانێتی شێر هەیە سڕیانەوە لەمێژووی دێرینداٰ! !

لەفلیمێکی کارتۆنی منالاٌندا، بێچووە شێرێك لەناو کۆمەڵێ بزندا گەورە دەبێت، بۆیە وەك ئەوان رەفتار دەکا و کاتێکیش رووی خۆی لەناو ئاودا دەبینیەوە دەسڵەمیەوە و لای سەیربوو کەبۆچی ئەم لەهاوەلاٌنی ناچێت.

تا مەیمونێك ماڵی ئاوابێت هاتە لای و ئامۆژگاری کرد و بەهەر حاڵێك بوو تێی گەیاند کە ئەم لەبنەماڵەی شێرە و کاتی خۆی باوکی پاشابووە، ئەم بەرچاو روونی و

وریابوونەوەیە پاڵی پێوەنا کە ئەمیش وەك باوو باپیرانی بێت و سەرەنجامیش توانی کاروباری دارستانەکە بگرێتەوە دەست.

جا بەراستی موسڵمانانیش هەروایان لێ قەوماوە! بەهەزارەها جۆر هەوڵدەدرێت رابردووی پرشنگداریان بیرببرێتەوە و پاشان وایان لێبێت ئەوانە بکەنە پێشەوا و مامۆستای خۆیان کە دوژمنان فوویان پیادەکەن و پروپاگەندەیان بۆ دەکەن و ناوی (النجم) ئەستێرەی گەشی ئاسمانی (گورانی، سینەما، سەماکردن،. هتد) یان لێ دەنێن یان بەسوپەرمان و باتمانێکەوە سەرقاڵیان دەکەن کە مەگەر هەر لە خەیاڵی (هولیوود) دا هەبێت.

بەلآم ئاشکرایە کەخوا ﴿ إِنْ تَكْفُرُوا فَإِنَّ اللَّهَ غَنِيٌّ عَنْكُمْ وَلَا يَرْضَى لِعِبَادِهِ الْكُفْرَ وَإِنْ تَشْكُرُوا يَرْضَهُ لَكُمْ﴾ ٧ الزمر، وە بەفەزڵ و رەحمەتی خوایەتی خۆی کەسانێکی هیممەت بەرز و نوێکەرەوەی نارد کە بانگی موسڵمانانیان کردەوە بۆسەر شارێگەی ئیسلام و توانیان بانگێکی وابدەن بەجیهاندا کە ژمارەیەکی زۆری پێ هۆشیار بێتەوە.

دوا وتە

پاش ئەم گەشتە ئیمانییە چاك وایە لەخۆمان بپرسین ئاخۆ ئێمە بەرامبەر بەچەندین، یەك یان دوو یان دە یان سەد یان هەزار؟!

ئاخۆ توانیبێتمان شتێك لەژیاندا زیادبکەین، هەروەك مستەفا صادق الرافعی دەڵێ: (ئەگەر نەتوانی شتێك لەژیاندا زیاد بکەی مانای وایە لەژیاندا زیادیت!) .

هەقە هەریەك لەئێمە لەکوێوە دەتوانێ و هەرچۆنێکی بۆ دەکرێ خزمەتێ پێشکەش بکات، ئەگەر دەلێی دنیا گۆڕدراوە، دەڵێم ئەوە کەناڵەکانی راگەیاندن رۆژانە موسڵمانان بەرەو شەهادەت باڵدەگرن و بەبەردەوە رووبەرووی زایۆنی دەبنەوە، ئەگەر باسی زیندووەکانی لای خۆشمان نەکەین، ئەوە رابردووی پرشنگدار و پرشکۆی موسڵمانانی باوباپیرمانە، کە هەرچیان بۆکرابێ لەخزمەت کردوویانە، کاك ئەحمەدی

شێخ نموونەی بانگخوازێکی هۆشیار و کۆڵنەدەربووە کە لێرەدا نامەوێ باسی بکەم و لەپەڕاوی (کاک ئەحمەدی شێخ لەروانگەی مەکتووباتەکانیەوە) تیشك خراوەتە سەری.

لەئافرەتانیشدا ئەوە (حەپسە خانی نەقیب) لەدایك بووی ١٨٦١ ز و لەساڵی ١٩٥٣ دا کۆچی دوایی کردووە، لەو رۆژەی خۆیدا شاژنێك بووە بەرامبەر دەیەها پیاو! لەماڵی خۆی زۆر یارمەتی هەژار و بێنەوایان و هەتیوانی داوە، هەرچی رووی کردبێتە ماڵەکەی ئەو پەڕی رێزی لێگرتووە و پاشان نەیهێشتووە بەدەستی بەتاڵ و بە نائومێدی بڕواتەوە، لەهەرچی خوا دابێتێ هاوکاری کردووە، تەنانەت بیری لای شێتەکانی شێتخانەی بەغداش بووە، هەموو جار کە شێخ قادری مێردی چووە بۆ بەغداد داوای لێکردووە کە سەربدات لەوشێتانە و ئەگەر موحتاجی جل و بەرگێکن، یان هەرشتێکن بۆیان دابین بکات، بەتایبەت ئەوانەی کە خەڵکی سلێمانی بوون و لەوێدا ژیانیان بەسەر بردووە!

(شایانی باسە کە بۆ یەکەمجار قوتابخانەی نەهێشتنی نەخوێندەواری کرایەوە لەسلێمانی، ئەمیش وەك قوتابیەك دەچووە پۆلەوە و لەبەر مامۆستا هەڵدەستا، ئەوانیش بەشەرمەوە تکایان لێدەکرد کە هەڵنەستێ و بەرێزیشی قایل نەدەبوو دەیووت من لەبەر زانستەکەتان هەڵدەستم کە بڵاوی دەکەنەوە) (رۆژنامەی ئاینده) .

بەڵێ، لاکردنەوە لەهەژار و داماو بێنەوایان مایەی بەدەستهێنانی رەزامەندی خوایە هەروەك لەفەرموودەدا هاتووە (انما تُرزقون وتُنصَرون بضعفائکم) ، ئەمە لەبواری خزمەتە کۆمەڵایەتیەکاندا، بەهەمان شێوە لەبوارەکانی تریشدا نموونەمان زۆرە، ئەوە مەولەوی خواناسی پەپوولەی دەوری چرای ئیمان و ئیسلامەتی کە بەسێ زمان (کوردی و فارسی و عەرەبی) هۆنراوەی ئیمانی وتووە و لەوبوارەدا ئەسپی خۆی تاوداوە..بۆ نموونە کاتێك لەبارەی (عەقیدە) وە هۆنراوەشاکارەکەی دادەنێ، (شێخ عوسمانی سراج الدین) ی رابەری (خوا لێی ڕازیبێت) خەو بە خۆشەویستەوە (د.خ) دەبینێ، کە پێی دەفەرموێ: (ئەم نامەیە بۆ ئێمە نێردراوە و خۆشەویستە لامان و لێی

رازين) . ئنجا كەجەنابى شێخ عوسمان ئـەم مـژدە خۆشـە بەمەولـەوى دەڵێـت ئـەويش لەخۆشيدا هۆنراوەكەى ناو دەنێت (العقيدة المرضية) .سەيرى لاپەڕە (٨٢١) عەقيـدەى مرضية ى مەولەوى بكە.

سەرچاوە:

١ ـ تەفسيرى ئاسان مامۆستا بورهان محمد امين

٢ ـ رياض الصالحين / نورى فارس

٣ـ لافتات للمبصرين / مريم النعيمي

٤ ـ عقيدەى مرضيە ى مەولەوى (لێكدانەوەى مەلا عبدالكەريمى مودەريس) .

٥ ـ رسالە فى الحب ـ عباس السيسى

٦ ـ منهاج التربية الاسلامية / ل ١٨٦ ـ د ماجد عرسان الكيلاني)

٧ ـ الانقياء ـ ابراهيم عبدالله الدويش

٨ ـ مقالات لمحمد احمد راشد / موقع المسار ـ الانترنيت

٩ ـبەرنامەى (نلقى الاحبة) قناة اقرا

١٠ ـ گۆڤارى (المجتمع) الكويتيە

١١ ـ باقات الورود النضرة من حكايات المسلمين العطرة ابراهيم النعمة

١٢ ـ المنطلق / محمد احمد راشد

١٣ ـ الامام حسن البنا ـ داعية مجاهدا ـ شهيدا ـ محمد عبدالله الخطيب.

١٤ ـ سلسلة المنهاج ـ هاشم محمد على.

١٥ ـ هەڵبژاردەيەك لە عەقيدەى مەرضيە / بابە على شێخ عومەر قەرەداغى.

١٦ ـ رۆژنامەى ئايندە / ژمارە / ٢٠ ساڵى ١٩٩٩ (وتارێك لـەبارەى حەپسـەخانى نەقيبەوە.) .

بــەرگــی

ســێیــەم

پێشەکی

سوپاس و ستایشی بێپایان بۆ خوای پەروەردگاری جیهان و درووود و سەلامیش لەسەر گیانی سەرداری پێغەمبەران و یارویاوەر و شوێنکەوتوان.

بەرگی سێیەمی (بەهاری دلآن) دێتەوە خزمەت خوێنەرانی بەچەپکێك سەرگوزەشتەی هیدایەتەوە، هیدایەتی کەسانێکی تینوو کە بەدوای ئاودا وێڵن و سەرەنجام پێی دەگەن و دڵ و دەروون و هەست و هۆشیانی پێ ئاو دەدەن و، هەریەکەیان بەزمانی حاڵیان دەڵێن:

ئەو ڕۆژانەی. کاتێك ویستم
تەمەنی کورتی ژیانم. هەروا نەڕوا
دڵی تینووم، مەزرایەك بێ
پڕبێ لەدرەختی بڕوا
ویستم
کەشتی وێڵی ژینم، کەناری دەریای
لێ دیاربێ
سەری ماندووم
لەخەمی گومانی هەڵە و شەونخونی
بیرکردنەوە
هەتا هەتایە ڕزگاربێ.
ویستم
خاوەن پەیامێك بم. زۆر بەهێزبێ
شوێنکەوتەی بەرنامەیەك بم
وتەو کرداری پیرۆزبێ

ویستم
بێ ئامانج و مەبەست نەبێ
کارو هەوڵدانم
خەوو خۆراك و پۆشاکم، یاسا وسنووری
بزانم
ویستم
ڕێگای هەنگاونانم راستە ڕێ بێت
چاو هەق دیدەو زمان وشەی راستی
پێ بێت
کەوتمە گەڕان
هەرچی بیرو بۆچوون هەبوو، سەرم لێدان
لای هەریەکە
بۆماوەیەك لەگەڵ فەرهەنگ و باسیدا
کەوتمە دووان
تاسەر ئەنجام
ئەوەی دڵم پێی تینووبوو
ئەوەی گیانم لەپێناوی، ڕێگەی دووری بۆ
بڕیبوو
دوای ماندوبوون.
حەوایەوە لەپاڵ ئیسلام..
(بێداری خوشکان ژمارە (٠) ١٩٩٦ ـ دایکی خەلات)

قورئانی پیرۆز پەڕاوێك نیە بۆکات بەسەر بردن بخوێنرێتەوە، بەڵکو پەڕاوێکی موبارەکە و مایەی هیدایەتە، قورئان خۆی لە دەیەها ئایەتدا جەخت دەکاتە سەر ئەو

ڕاستیه ﴿ يَا أَيُّهَا النَّاسُ قَدْ جَاءَتْكُمْ مَوْعِظَةٌ مِنْ رَبِّكُمْ وَشِفَاءٌ لِمَا فِي الصُّدُورِ وَهُدًى وَرَحْمَةٌ لِلْمُؤْمِنِينَ (٥٧) ﴾ يونس

﴿هَذَا بَصَائِرُ مِنْ رَبِّكُمْ وَهُدًى وَرَحْمَةٌ لِقَوْمٍ يُؤْمِنُونَ (٢٠٣) ﴾ الجاثية.

خوای گەورە هیدایەت دەرە

لەم دنیایەدا شوێنەوار و ڕەنگدانەوەی ناوو سیفاتە پیرۆزەکانی خوادەبینین، بۆ نموونە: کە دەڵێین خوا میهرەبانە و بەڕەحمە، ئەوەتا بەشێك لەسەد بەشی ڕەحم و میهرەبانی خۆی لە زەویدا داناوە و، بەهۆی ئەو میهرەبانیەوەیە کە دەبینین تەنانەت گیانداران میهرەبانی دەنوێنن بۆ بەچکەکانیان و باوك و دایك شەونخوونی دەکێشن بۆ منداڵەکانیان و بەدڵ و گیان و سەروماڵ گەورەیان دەکەن.

هەروەها سیفەتی (عدل) ی خوا، ئەوەتا دەبینین چۆن تۆڵە لەستەمکاران دەکاتەوە و تاپەتی زوڵم وستەم پتەوو ئەستووربێت زووتر دەپچڕێت و لەفەرموودەی قودسیشدا دەفەرموێ: (يا عبادي اني حرمت الظلم على نفسي وجعلته مُحَرَماً بينكم فلا تظالموا) .

مەسەلەی هیدایەتیش هەروایە، خوای پەروەردگار (هادی) یە و قایل نابێت بەندەکانی کافربن و دووربن ﴿ إِنْ تَكْفُرُوا فَإِنَّ اللَّهَ غَنِيٌّ عَنْكُمْ وَلَا يَرْضَى لِعِبَادِهِ الْكُفْرَ﴾ الزمر: ٧ واتە: ئەگەر کفریش بکەن، خوا دەوڵەمەندە و پەکی لە کەس نەکەوتووە، هەرچەندە ڕازی نابێ بەندەکانی کفربکەن، لەبەرئەوە بەردەوام پێغەمبەرانی ناردووە، چونکە تا ئەوان نەنێرێ و خەڵکی هۆشیار نەکاتەوە سزایان نادات ﴿ وَمَا كُنَّا مُعَذِّبِينَ حَتَّى نَبْعَثَ رَسُولًا (١٥) ﴾ الاسراء، دەڵێن نزیکەی ١٢٤ هەزار پێغەمبەر هاتوونەتە سەر ئەم ڕووی دنیایە، دواهەمینیان خۆشەویستە (د.خ) کەقورئان پێی دەفەرموێت ﴿وَكَذَلِكَ أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ رُوحًا مِنْ أَمْرِنَا مَا كُنْتَ تَدْرِي مَا الْكِتَابُ وَلَا الْإِيمَانُ وَلَكِنْ جَعَلْنَاهُ نُورًا نَهْدِي

بِهِ مَنْ نَشَاءُ مِنْ عِبَادِنَا وَإِنَّكَ لَتَهْدِي إِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ (٥٢) صِرَاطِ اللَّهِ الَّذِي لَهُ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ أَلَا إِلَى اللَّهِ تَصِيرُ الْأُمُورُ (٥٣) ﴾ الشورى

واتە: ئەی محمد (د.خ) ئێمە قورئانمان بۆ ڕەوانەکردیت لەلایەن خۆمانەوە، کە ژیانبەخشە بەڕۆح و گیان و عەقڵ، تۆ نەتدەزانی قورئان چیە و ئیمان چیە، بەڵام ئێمە ئەم قورئانەمان کردە نوور و ڕووناکی کە هیدایەت و ڕێنمویی هەرکەس کە بمانەوێت لەبەندەکانمی پێ دەکەین، ئەوانەی کەدڵی بۆدەکەنەوە و بەچاکی گوێی بۆ دەگرن، بێگومان تۆ ڕێ نیشاندەریت و ڕێنمویی دەکەیت بۆ ڕێگە و ڕێبازێکی ڕاست و دروست، کە ڕێگە و ڕێبازی ئەو خوایەیە، کە هەر بۆ ئەوە ئەوی لەئاسمانەکان و زەویدایە، سەرەنجامی هەمووکارێکیش هەر بۆلای خوا دەگەڕێتەوە.

دیارە هیدایەتی قورئان بۆ تەواوترین و ڕاسترین و چاکترین بەرنامەیە ﴿ إِنَّ هَذَا الْقُرْآنَ يَهْدِي لِلَّتِي هِيَ أَقْوَمُ﴾ الاسراء: ٩

خۆشەویست (د.خ) وگشت پێغەمبەران و بانگخوازان، تەنها کاریان ڕێ نیشاندان و ڕێ ڕۆشن کردنەوەیە و کەس ناتوانێ بەزۆر کەس هیدایەت بدات، تەنانەت پێغەمبەر (د.خ) زۆر حەزی بەموسڵمانبوونی (ابو طالب) ی مامی دەکرد، کەچی بڕوای نەهێناو بەکافری مرد، قورئان لەم بارەیەوە هاتە خوارەوە و فەرمووی: ﴿ إِنَّكَ لَا تَهْدِي مَنْ أَحْبَبْتَ وَلَكِنَّ اللَّهَ يَهْدِي مَنْ يَشَاءُ وَهُوَ أَعْلَمُ بِالْمُهْتَدِينَ (٥٦) ﴾ القصص.

دڵەکان بەدەست خواوەن، ئەگەر خێریان تیابێ و هەوڵبدەن و بیانەوێ خوا هیدایەتیان دەدات ﴿وَالَّذِينَ جَاهَدُوا فِينَا لَنَهْدِيَنَّهُمْ سُبُلَنَا وَإِنَّ اللَّهَ لَمَعَ الْمُحْسِنِينَ (٦٩)﴾ العنكبوت

بەلاو موسیبەت خەلکی هۆشیار دەکاتەوە

خوای گەورە بێجگە لەوەی کە پێغەمبەرانی ناردووە، کافران هۆشیار دەکاتەوە بەبەلا و موسیبەت، جاروباریش تێیان دەسرەوێنێ، خۆیان یان دەروردراوسێیان، سا بەلکو بگەڕێنەوە و لەخەوی غەفلەت و بێئاگایی بێدار ببنەوە ﴿ وَلَا يَزَالُ الَّذِينَ كَفَرُوا تُصِيبُهُمْ بِمَا صَنَعُوا قَارِعَةٌ أَوْ تَحُلُّ قَرِيبًا مِنْ دَارِهِمْ حَتَّى يَأْتِيَ وَعْدُ اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ لَا يُخْلِفُ الْمِيعَادَ (٣١) ﴾ الرعد

دووڕووەکانیش بەهەمان شێوە ﴿ أَوَلَا يَرَوْنَ أَنَّهُمْ يُفْتَنُونَ فِي كُلِّ عَامٍ مَرَّةً أَوْ مَرَّتَيْنِ ثُمَّ لَا يَتُوبُونَ وَلَا هُمْ يَذَّكَّرُونَ (١٢٦) ﴾ التوبة، واتە: ئایا دووڕووەکان نابینن سالّی یەك دووجار تاقیان دەکەینەوە و بەلاو موسیبەتیان بۆ دەنێرین، سا بەلکو بیربکەنەوە و واز لەدوو ڕوویی بهێنن، کەچی ئەوان دوای ئەو هەموو بەلاو ناڕەحەتی و ئاگادارکردنەوەیە، پەشیمان نابنەوە و وریانابنەوە!

موسولّمانانیش بەهەمان شێوە خوای گەورە هەروا وازیان لێناهێنێ بلێن بڕوادارین و تەواو، بەهەموو جۆرێك تاقیان دەکاتەوە، (تا قولی رەش و سپی لەبواردا دەرکەوێ). هەروەك دەفەرموێ: ﴿ مَا كَانَ اللَّهُ لِيَذَرَ الْمُؤْمِنِينَ عَلَى مَا أَنْتُمْ عَلَيْهِ حَتَّى يَمِيزَ الْخَبِيثَ مِنَ الطَّيِّبِ﴾ الاعراف: ١٣٩.

هەروەها موسلّمانان داوایان لێکراوە کە هەموو رۆژێ حەڤدە جار لەنوێژە فەرزەکانیاندا داوابکەن و بلێن ﴿ ایاك نعبد وایاك نستعین، اهدنا الصراط المستقیم﴾چونکە هەموو کەسێ سەرگەردانە، مەگەر ئەوەی کەخوا هیدایەتی بدات، هەروەك لەفەرموودەی قودسیدا هاتووە (یا عبادي کلکم ضال الا من هدیته فاستهدوني أهدكم) ئەی بەندەکانم ئێوە هەموو سەرگەردان و وێلّن مەگەر کەسێك من هیدایەتی بدەم، داوای هیدایەت بکەن با هیدایەتتان بدەم.

﴿ ئەگەر سەیری سورەتی فاتحە بکەین کە تیایا داوای هیدایەت دەکرێ (اهدنا الصراط المستقیم) دەبینین بە دوایدا لە سورەتی بەقەرەدا دەفەرموێت (الم ذلك الکتاب لا ریب فیە هدی للمتقین) کە ئەمەش ئەوە دەگەیەنی کە هەرکەس هیدایەتی دەوی لە قورئاندا دەستی دەکەوێ ﴾.

ئازادی بیروباوەڕ

قورئانی پیرۆز لەڕۆژەکانی یەکەمی بانگەوازەوە، ئازادی بیروباوەڕی ڕاگەیاندووە و لەمێژووی موسڵمانانیشدا لەکۆن و نوێدا ڕەنگی داوەتەوە، بۆ نموونە:

١) لەسورەتی المزمل دا کەسێیەم سورەتە هاتۆتە خوارەوە دەفەرموێت: ﴿ إِنَّ هَذِهِ تَذْكِرَةٌ فَمَنْ شَاءَ اتَّخَذَ إِلَى رَبِّهِ سَبِيلًا (٢٩) ﴾ الانسان، واتە: ئەم ئایەتانە یادخەرەوەن و هەرکەس دەیەوێت ڕێی بەرەو پەروەردگاری بگرێتە بەر.

٢) لەسورەتی المدپر کە چوارەم سورەتە دەفەرموێت: ﴿كَلَّا إِنَّهُ تَذْكِرَةٌ (٥٤) فَمَنْ شَاءَ ذَكَرَهُ (٥٥) ﴾ وە لەسورەتی (عبس) یشدا ئایەتی (١٢) هەمان شت دەفەرموێت.

٣) لەسوورەتی (یونس) ئایەتی (٩٩) دا دەفەرموێت: ئەگەر پەروەردگارت بیویستایە هەموو ئەوانەی سەرزەوی بڕوایان دەهێنا، دەی تۆ زۆر لەخەڵك دەکەیت کە بڕوا بێنن؟ دیارە مرۆڤ سەرپشك کراوە و دنیاش تاقیکردنەوەیە ﴿ وَلَوْ شَاءَ رَبُّكَ لَآمَنَ مَنْ فِي الْأَرْضِ كُلُّهُمْ جَمِيعًا أَفَأَنْتَ تُكْرِهُ النَّاسَ حَتَّى يَكُونُوا مُؤْمِنِينَ (٩٩) ﴾یونس.

٤) لەسورەتی (کهف) یش دا دەفەرموێت: پێیان بڵێ: ئەم هەق و ڕاستییە لەپەروەردگارتانەوەیە، کێ دەیەوێت بابڕوابهێنێت، کێش نایەوێت بابڕوا نەهێنێت، ئێمە حسابیان لەگەڵ دەکەین و ئامادەمان کردووە بۆ ستەمکاران ئاگری دۆزەخ ﴿وَقُلِ الْحَقُّ مِنْ رَبِّكُمْ فَمَنْ شَاءَ فَلْيُؤْمِنْ وَمَنْ شَاءَ فَلْيَكْفُرْ إِنَّا أَعْتَدْنَا لِلظَّالِمِينَ نَارًا أَحَاطَ بِهِمْ سُرَادِقُهَا﴾ الکهف: ٢٩.

٥) ئەو ئایەتانەی پێشەوە هەموویان لە مەککە هاتونەتە خوارەوە، لە مەدینەش بە هەمان شێوە جەختی لەسەر کراوەتەوە: ﴿لَا إِكْرَاهَ فِي الدِّينِ قَدْ تَبَيَّنَ الرُّشْدُ مِنَ الْغَيِّ﴾

البقـرة: ٢٥٦ واتـه: لـەئایین دا زۆرکـردن نیـه، هـەق و ناهـەق روون کراونەتـەوە و هەمووکەس ئازادە چی هەڵدەبژێرێت.

دیارە خوای گەورە دەوڵەمەندە و پەکی لەکەس نەکەوتووە و ئاتـاجی بەکـەس نیـە ﴿وَمَنْ كَفَرَ فَإِنَّ اللّهَ غَنِيٌّ عَنِ الْعَالَمِينَ (٩٧) ﴾ ال عمران

واتە: ئەوەی کە باوەڕی نەهێناوە وکوفر دەکات، بابزانێـت کـە خـوا دەوڵەمەنـدە و بێ نیازە لەهەموو خەڵکان.

پێغەمبەرانیش ئەمەیان بەگەلەکانیان فەرمووە، ئەوە موسـی سـەلامی خـوای لێ بـێ کە بە (ئیسرائیلیەکان) دەفەرموێت: ﴿إِنْ تَكْفُرُوا أَنْتُمْ وَمَنْ فِي الْأَرْضِ جَمِيعًا فَإِنَّ اللّهَ لَغَنِيٌّ حَمِيدٌ (٨) ﴾ ابراهيم

لەمێژووی ئیسلامیشدا ئـەم سـنگ فراوانـی و زۆرنەکردنـە ئاشـکراو نمایانـە، (عتـاب کوڕی شمیر) دەڵێ: وتم بەپێغەمبەری خوا (د.خ) : ئەی نێـردراوی خـوا بـاوکێکی پـیرو برام هەیە، با بیانهێنم بەڵکو لەسەر دەسـتا موسـڵمان بـبن، ئـەویش فـەرمووی: ئەگـەر موسڵمان بن چاکترە بۆیان، خۆ ئەگەر لەسـەر ئـایینی خۆشـیان بمێننـەوە و موسـڵمان نەبن، ئەوا ئیسلام سنگی فراوانە،(وازیان لێ بهێنە با بە ئارەزووی خۆیان بڕیار بدەن) .

لەسەدەی چواری کۆچیشدا (ابن العطار الاندلسی) دەڵێت: (بۆ موسڵمان بوونی هـەر گاور و جوولەکەیەك دەبێت بەڵگـە نامەیـەك بهێنێـت لـەلای قازیـەوە کەشـایەتی چـەند کەسێکی لەسەربێت، کە زۆری لێنـەکراوە و بـەئازادی خـۆی ئیسـلامەتی هەڵبـژاردووە) خۆشەویستیش بـۆ پاراسـتنی مـافی ئەوانـەی کـەبڕواناهێنن و لـەژێر چـەتری دەوڵـەتی ئیسلامیدا دەژین و (ذمي) ن، دەفەرموێت: (من آذى ذمياً فقد آذاني) هەرکەس ئازاریان بدات ئازاری منی داوە !

هەروەها بۆ زیاتر پێکەوە ژیان و زۆرنەکردن لێیان، لەئیسلامدا ڕێدراوە کەلـەخاوەن نامەکان ژن بهێنرێ و خزمایەتی دروست ببێت.

موسڵمانان بەسنگ فراوانیەوە مامەڵەیان کرد لەگەڵ ئەهلی کیتابدا و ئازادیان لێ زەوت نەکردن و دەستیان نەبرد بۆ پەرستگاکانیان، بۆیە دەبینین،پەرستگاکان و شوێنکەوتووانی ئەو ئاینانە لەدێر زەمانەوە ماون لەناو موسڵماناندا.

لەلای خۆشمان ئەوپێکەوە ژیانە بەهەمان شێوە بووە، بۆ نموونە کاک ئەحمەدی شێخ کە رابەر و پێشەوای موسڵمانان بوو لەسەردەمی خۆیدا زۆر بەئاسایی کچێکی گاوری هێنا بۆ کوڕەکەی و پاش ئەوەی کوڕێکیان بوو، بۆی ناونان (عیسی) .

گاورەکانیش لەکوردستاندا رۆڵی نیشتمانی و خزمەتگوزاری خۆیان بینیوە کە هەقە لەبەرچاو بێت، بۆ نموونە کەریمی عەلەکە لەساڵی گرانی و قات و قڕییەکەدا هاوکاری خەڵکی هەژار و لێقەماوی زۆری کرد لە شاری سلێمانی.

جا ئێستاش بەڕێزان ئەوە سەرگوزەشتەی ئەوانەی کە بەبێ ئەوەی کەس زۆریان لێبکات و هیچ فشارێکیان لەسەربێت.خۆیان ئەم رێباز وبەرنامەیەیان هەڵبژاردووە:

(١) خالیدی کوڕی وەلید

خالید باسی تەوبە و پەشیمانی و گەڕانەوەی خۆی دەکات و دەڵێت:

هەرجارێك جەنگابم لەگەڵ موسڵماناندا، دوایی سەیرم کردووە هیچمان بەهیچ نەکردووە و هەردەم داهاتوو بۆ ئیسلام بووە.

لەکاتێکدا موسڵمانان هاتن بەرەو حودەیبیە ویستیان بێنە مەککە و عومرە بکەن، من و چەند سوارێك لەکافرەکان ویستمان فرسەتیان لێبێنین و پەلاماریان بدەین، کەلێیان نزیك بووینەوە، بینیمان نوێژدەکەن، زانیم کەنوێژ هات هیچ شتێك گرنگتر نیە بەلایانەوە لەنوێژەکە، موسڵمانان نوێژی (خوف) یان دەکرد و ئامادە و لەسەرپێ بوون بۆ روو بەڕووبوونەوە بۆیە لەونوێژەدا کەنیوەڕۆ بوو هیچمان بۆ نەکرا، خۆمان هەڵگرت بۆ نوێژی عەسر، کەعەسریش هات بەهەمان شێوە نەمانتوانی هیچ بکەین بەرامبەریان،

کەوتـە دڵمـەوە کـە ئەمانـە لەسـەر هـەقن و زانـیم کـە ئـەوپیاوە (واتـە خۆشەویسـت) قەدەغەیە و پارێزراوە.

پاشان سوڵحیان کرد و منـیش چارم نـەما، وتم: ئەگـەر بـڕۆم بـۆ حەبەشـە بـۆ لای نەجاشی، خـۆ ئـەویش موسـڵمان بـووە. وتم:ئەگـەر بچم بـەرەو شـام، باشـە چـۆن واز لەئاینەکەی خۆم بێنم و ببمەگاور و بچمە سـەر ئـاییـنی رۆمـەکان؟! بـۆ سـاڵی داهـاتوو خۆشەویست (د.خ) هات بەرەو مەککە و منیش سەری خۆم هەڵگرت بۆناو شاخ و داخی ناوچەکە و خۆم ونکرد، وەلیـدی بـرام کـە موسـڵمان بووبـوو زۆر گەڕابەدوامـدا، پاشـان نامەیەکەی گەیشتە دەستم کەتیایا نووسیبووی:

(بەناوی خوای بەخشندەی میهرەبان، لەدواییدا دەڵێم: دووریت لەئیسلام بەلامـەوە جێی سەرسامیە، لەکاتێکدا تۆ ئەوەندە ژیر و عاقڵیت، چۆن شتێکی وەك ئیسلام هەیە و تـۆی ژیـریش هیچـی لێنـازانی؟ سـەیرە! پێغەمبـەری خـوا (د.خ) ئـەحواڵی تـۆی لێ پرسیوم و فەرمووی: کوا خالید؟

منیش وتم: خوا دەیهێنێ، ئەویش فەرمووی: چۆن یەکێکی وەکو ئەو دەبێ ناحـاڵی بێ لەئیسلام، ئەگەر تواناو هەوڵی لەگەڵ موسڵماناندا یەك بخسـتایە باشـتربوو بـۆی و، ئێمە لەپێش خەڵکانی ترەوە دامان ئەنا. جا بۆیـە بـرام فریاکـەوە و هـەقی ئـەو کـارە ساڵحانە بکەرەوە کەلەمەوبەر لەکیست چوون) .

کاتێـك ئـەم نامەیـەم پێگەیشـت گـورج بوومـەوە بـۆ رۆیشـتن و حـەزم زیـاتر کـرد لەئیسلام و، زۆرم پێخۆش بوو پێغەمبەر (د.خ) ئەحواڵی پرسیبووم!

لەوماوەیەشدا خـەوێکم بینـی، کەلەخەوەکـەم دا لەشـوێنێکی تـەنگ و تەسکدابووم خەریك بوو بخنکێم، دوایی چوومە شوێنێکی فراوان و خۆشەوە و رزگـارم بـوو! دوایـی ئەم خەوەم بۆ ئەبوبەکر گێڕایەوە و فەرمووی: مژدەی خێرە (انشاء الله) .

ئنجا چووم بۆ لای (صفوان کوڕی ئومەیە) وتم: بەسە ئێمە چیمان لەم حاڵ و وەزعە دەستکەوت، ئیتر بەسە عینادی و کەللەرەقی، ئەویش زۆر بە ڕەقی وەڵامی دامەوە و وتی: ئەگەر تەنها من بمێنمەوە موسڵمان نابم! لەدڵی خۆمدا وتم: کابرا باوك و براو کەسی کوژراوە کەیفی خۆیەتی موسڵمان نابێ! ئنجا چووم بۆ لای (عیکریمە) ئەویش بەهەمان شێوە وەڵامی دامەوە.پاشان چووم بۆ لای (عوسمان کوڕی تەڵحە) کە کلیلی کەعبەی لەلابوو، ئەوهات لەگەڵمدا و پاشان لە ڕێگا بە (عەمری کوڕی عاص) یش گەیشتین کەئەویش نیازی موسڵمانبوونی هەبوو.

کە گەیشتینە مەدینە وەلید بەڕاکردن هات بۆ لام و وتی: خێراکە خۆشەویست چاوەڕێتە. وتم: ئاوا نایەم، جارێ بابچم خۆم بگۆڕم و خۆم ئامادەکەم. ئنجا چووم چاکترین جل و بەرگێ کە هەم بوو پۆشیم و هاتم بۆ لای خۆشەویست (د.خ) ، هەر لەدوورەوە کەبینیمی زەردەخەنە لەسەر دوولێوی موبارەکی بوو! کە گەیشتمە بەردەمی وتم: سەلامت لێبێ ئەی نێرراوی خوا.ئەویش بەڕوویەکی گەش و خۆشەوە سەلامەکەی سەندەوە.

وتم: اشهد ان لا اله الا الله واشهد انك رسول الله.فەرمووی: وەرە دانیشە، سوپاس بۆ ئەو خوایەی کەهیدایەتی دایت، من ئەمزانی کەژیریت، ئاواتە خوازبووم کەعەقڵت بەرەو خێرت ببات.

منیش وتم: ئەی پێغەمبەری خوا، من دژایەتی هەقم کردووە و ڕووبەڕووی موسڵمانان بوومەتەوە دوعام بۆ بکە خوا لێم خۆش بێت، خۆشەویست (د.خ) فەرمووی (ئیسلام بوون رابردوو دەسڕێتەوە) وتم: لەگەڵ ئەوەشدا حەزدەکەم دوعام بۆ بکەی، ئەویش فەرمووی:خوایە لەخالید خۆش ببە، هەرچیەکی کردووە دژ بەئیسلام.

پاش منیش (عثمان و عەمر) یش بەیعەتیان دا..شایانی باسە لەساڵی هەشتەمی کۆچی مانگی (صفر) خالید لەتەمەنی چلویەك ساڵیدا موسڵمان بوو.

(٢) سارا ئۆكۆدا

سارا لەبارەی خۆیەوە دەڵێت: من لە تۆكیۆی یابان لەدایكبووم، لەلای ئێمە ئایین زیاتر وەك كولتور ماوەتەوە و خەڵكی لەكاتی جەنازەدا دەچن بۆ كەنیسەی بوذی، وەلەكاتی مارە بڕیندا دەچن بۆ كەنیسەی مەسیحی و، بۆ پیرۆزبایی ساڵی نوێش دەچن بۆ كەنیسەی شنتۆ و، بەپێی نەریت ئافرەت خۆی پێش مارەبڕین هەڵگری باوەڕێك نیە و پاش مارەبڕین ئایینی مێردەكەی وەردەگرێت.

لەماوەی خوێندندا لەقوتابخانەی تایبەتی و خوێندنی كۆلیژم لەتۆكیۆ، هیچ باسی ئایین لەئارادا نەبوو، هەرچەندە من سەرقاڵی لێكۆڵینەوە بووم تاوەك بتوانم واتای راستی بوون تێبگەم.تۆكیۆم بەجێشهێت و بەرەو نیویۆرك رۆیشتم بۆ خوێندنی (بالیە)، پاشان بۆ بەدیهێنانی خەونەكانم دەستم كرد بەگەڕان بەدوای خوێندنی فەلسەفەی سەردەمی نوێ، بەڵام ئەمیش سوودی نەبوو. تێگەیشتم كە ئازادی وا لەناخی خۆمدایە.

پاشان بۆماوەی سێ ساڵ بەراوردكردنی ئایینەكانم خوێند، لەسەرتاوە ئیسلامم لە بەرچاو كەوتبوو، كاتێ لەپۆلدا مامۆستا دەربارەی تاك و تەنهایی (الله) قسەی دەكرد، هۆشیاری تەواوی پێدەدام، بەڵام نەمدەتوانی بەتەواوەتی لەگەڵیدا رۆبچم! بەر بەستێكی زۆر گەورە لەمێشكمدا هەبوو، كە بەدیمەنی ناشیرین و وێنەی نەشیاوی ئەم ئایینە بنیات نرابوو، تازەش یابانم بەجێ هێشتبوو، لەخوێندنەكەمدا بەشەهادەی قەشەی راوێژكاری رۆحی دەرچووبووم. بۆیە لەخۆمم دەپرسی (چۆن قەشایەتی بۆ خەڵكی بكەم، كاتێ كەمن خۆم، ئایینم نیە ؟ !) جا لەبەرئەوەی وەڵامم پێنەبوو پشت گوێم خست !

رۆژێكیان لەتەلەفون دا هاوڕێیەكم وتی: السلام علیكم، لێم پرسی: واتای ئەم قسەیە چیە ! ئەویش بۆی روون كردمەوە و، لەبەر ئەوەی باوكی ئیمامێكی پاكستانی بوو زۆر زانیاریم دەربارەی ئیسلام و موسڵمانان لێوەرگرت، بەڵام دیواری بەرگری لەناخمدا

هەر بەهێز بوو.گەڕامەوە بۆ زانكۆ بۆ وەرگرتنی پلەیەك لەكارێكی كۆمەڵایەتیدا، لەوێ هاوڕێیەتی موسڵمانانم زۆر كرد، یەكێكیان پێی وتم: ئایین شتێكە دەبێ بەتەواوەتی شوێنی بكەوی و، قورئانێكی پێشكەش كردم و وتی: (هیوادارم ئەمە ئەو وەڵامەی تیابێت كە تۆ بۆی دەگەڕێیت) .

كاتێك قورئانەكەم خوێندەوە گەیشتمە واتای دەسەڵاتە بەتواناكە (القوة العظمی) بەڵام نەمدەزانی چۆن ئەوبیروباوەڕە وەربگرم و؟ چۆن ڕێ لەتووڕەبوونی خێزانەكەم بگرم؟ خەڵكی ئاخۆ چیم پێ بڵێن؟ خوشكێكی موسڵمان دڵسۆزانە قسەی بۆ كردم و وتی: گەر بەڕاستی دەزانی لەدڵتا قبوڵی بكە، ئیسلام پێنج پایەیی هەیە و موسڵمانبوون گرنگترە لەباڵاپۆشی، تۆشایەتمان بهێنە و شتەكانی تر دواتر لەكاتی خۆیاندا دێنە دی.

ئەوە خاڵی وەرچەخانم بوو، ئەو وشانە چوونە مێشكمەوە و ڕۆحیان گرتم و بەریەستەكەیان رووخاند، ئیتر ڕۆیشتم بەرەو مزگەوت و لەوێ شایەتمانم هێنا.خێزانەكەم زۆر زۆر تووڕەبوون، باوكم هەوڵی دەدا پەشیمانم بكاتەوە و دایكیشم زۆر خەفەتی دەخوارد، لەئیمامەوە فێربووم كەشەڕكردن باش نیە و بێ هودەیە، لەبەرئەوە خۆم دوور ئەگرت لەتووڕە بوونیان و را ئەوەستام تا هێوردەبوونەوە.

لەبانقێكی یاباندا خەریكی كاری خۆم بووم و دەمزانی كەمن وردە وردە هەنگاو دەنێم، هەرچەند پۆشاكی ئیسلامیم لەبەردایە. بەم زوانەش سەردانی تۆكیۆم كرد كە زۆر مەڵبەندی ئیسلامی گەورەی لێكراوەتەوە و، ئافرەتە یابانیەكانم بینی كە چۆن بەپەرۆشەوە ئیسلامیان لەئامێز گرتبوو.هەندێكیان شوویان بەموسڵمانی ڕۆژهەڵاتی ناوەڕاست كردبوو، زۆر بەختەوەربوون لەژیانی هاوسەریاندا.

قبووڵ كردنی ئیسلام گەورەترین تاقیكردنەوەی ژیانمە و من بەختەوەرم بەم ئاینەو دەزانم ڕێگەیەكی راستە، ڕۆح و جەستەم هاوسەنگیان وەرگرتووە و هەوڵی گەشەكردن ئەدەم. (ئایندە ژ (٢٤) ساڵی ١٩٩٩).

(٣) جوديث هيلد يبرانت

(اللـه) م خـۆش دەوێ. بـەو وشـانە گـۆرانی بێـژ و ئەکتـەری سـینەمایی ئـەڵمانی بەناوبانگ (جـوديـث) بـاس لەموسـڵمانبوونی خـۆی دەکـات، کەلەسـاڵی ١٩٩٧ ئـایینی پـیرۆزی ئیسـلامی هەڵبـژارد، چـونکە تـەواوترین ئـایین و بەرنامـەی ژیانـە و پـاش موسڵمانبوونی ناوی خۆی گۆڕی بۆ (هدی) .

کاتێك تەمەنی (١٢) ساڵان بوو، دایکی موسڵمان بـوو، بـەبێ ئـەوەی زۆر لـەم بکـات موسڵمان ببێت. (جودیث) لەپەڕاوەکانی فەلسەفە و ئاینیەکان کۆڵیەوە تابڕوای لەسـەر ئیسلام دامەزرا.

لەگەڵ ئەوەدا کە تەنها هەندێ نزا و پاڕانەوە بـەزمانی عـەرەبی دەزانێت، پابەنـدی ئیسلامە و بەهیچ شێوەیەك توخنی خواردنەوە و مادە بـێ هۆشـکەرەکان ناکـەوێت کـە زۆر بلاوە لەنێو گەنجە ئەڵمانیەکاندا.

(جوديـث) ئێسـتا تەمـەنی (٢٢) سـاڵە و بـەڕێکوپێکی نوێـژەکانی ئـەنجام دەدا و دەڵێت: (نوێژی بـەیانی ئەوەنـدە لام ئاسـانە هـەروەك ئـەوە وایـە بـەیانیان دەم و دانم بشۆم!) . هەروەها بەبەرگی بالاپۆشیەیەوە لەناو کۆمەڵگادا دێت و دەچێت و شـانازی دەکـات بەئیسـلامەوە و هـەردەم خـەریکی خـۆ هۆشـیار کـردن و فێربـوونی زیـاتری ئیسلامە.

(جوديث) دەڵێت: ئیسلام ئاینێکی تەواوو گشتگیرە و پـەیڕەوە باشـەکانی هـەموو ئاینیەکانی تریشی لەخۆگرتووە،جێی داخـە کـە زۆربـەی خـەڵکی تـەنها بـەژیانی ئـەم جیهانەوە سەرقاڵن و بیرێك لەپاشەڕۆژ ناکەنەوە.

خاتوو (هدی) ئامادە نیە شـوویکات بەکەسـێکی نـا موسـڵمان هەرچـەندە بەدڵیشـی بێت و دەڵێت بیروباوەڕەکەم ڕێم نادات کاری وابکەم.

ناوبراو لەشاری میونخ دەژی و لەمزگەوتەکەی ئەوشارەش نوێژەکانی ئەنجام دەداو وەسیەتیشی کردووە پاش مردنی لەگۆڕستانی موسڵمانان بەخاك بسپێرێت. (ئایندە (٣١) ساڵی ٢٠٠٠ کەلە ڕۆژنامەی تورکی (Takvim) ی ڕۆژی ١٩٩٩/١٢/٥ ەوە وەرگیراوە).

(٤) حەنان

ژنە گۆرانی بێژی میسری (حەنان) لەچاوپێکەوتنێکدا لەکەناڵی فەزایی (اقرأ) بەرنامەی (المواجهات) دا وتی: لەچەند ساڵ لەمەویەرەوە بیردەکەمەوە چیبکەم و چۆن خوا لەخۆم رازیبکەم. ڕاستە خوا نیعمەتی زۆری بەمن داوە، مێردی باش، خێزانی باش، دەستکەوتی باش لەکارە هونەریەکاندا، بەڵام خۆ نابێ تاسەر مەستی دنیا و هەواو ئارەزووبین، بۆیە بەردەوام دوعام دەکرد و لەخوا دەپاڕامەوە، خوای گەورەش کەسەیری دڵ و نیەت و ئیخلاص دەکات بەفەزڵ و میهرەبانی خۆی هیدایەتی دام و لەخەوی غەفڵەت بەئاگای هێنام.

من دەستی قودرەتی پەروەردگارم دەبینی لەزۆرشتدا، کەزیاتر دەبوونە مایەی خواناسین و ڕێ ڕۆشنی بۆم. هەروەها لەرێی دۆستایەتیم لەگەڵ هونەرمەندە باڵاپۆشەکاندا وەك (شەهیرە و عەفاف شوعەیب و نەسرین) ەوە لەخۆشەویستی ڕاستی نێوان موسڵمانان تێگەیشتم و ئەوان بوونە پێشەوا و مامۆستام.

جاران من قورئانم دەخوێند، بەڵام بەشێکی زۆرکەمی تێدەگەیشتم، وامدەزانی خۆداپۆشین و باڵاپۆشی سوننەتە، کەچی کە زیاتر شارەزایم پەیداکرد زانیم کە فەرزە لەسەر هەموو ئافرەتێکی باڵغ.

پاش ئەوەی کە خوا هیدایەتی دام، تێگەیشتم کەدینداری ڕاست تەنها نوێژوو ڕۆژوو نیە، بەڵکو گێڕانەوەی نەفسە لە هەموو ئەوشتانەی کە خوای گەورە قەدەغەی کردووە لێمان و دیارە دەبێت مرۆڤ لەگەڵ نەفسی خۆی تێبکۆشێ و عەقڵی خۆی نەداتە

دەست دنیا و هەواو ئارەزوو، چونکە هەموو ئەم دنیایە دەبڕێتەوە و لێپرسینەوەش لەرێی هەمووماندایە.

کاتێك رێڕەوی ژیانی خۆمم گۆڕی بەرەو هەق و ڕاستی، هەندێ کەس لۆمە و سەرزەنشتیان کردم و لایان شتێکی عاجباتی بوو، هەندێکی دیکەش بەگەرمی پیرۆزباییان لێکردم.لەسەرەتاوە تا ساڵێك حەزم نەدەکرد چاوپێکەوتن بکەم لەگەڵ هیچ رۆژنامە و گۆڤارێکدا لەترسی ئەوەی نەك شتێك بڵێم بەنەشارەزایی کەلەجێی خۆیدا نەبێت. ئێستاش لەسایەی خواوەوە بەردەوامم لەسەر فێربوون و شارەزایی تەواو لەئاینەکەمدا و رۆژانە زیاتر بەرەوپێش دەچم. (ئایندە (٣٠) ١٩٩٩) .

(٥) رانیا علوانی

لەدیدارێکدا لەبەرنامەی (المواجهات) ی کەناڵی (اقرأ) کەلەگەڵ کچە پاڵەوانی جیهانی وەرزشی مەلەوانی (رانیا علوانی) سازکرا، سەرنجی بینەرانێکی زۆری راکێشا، بەتایبەت کە ئەم کچە میسریە تەمەنی (٢٣) ساڵە و لەدوای (١٧) ساڵ مەشق و راهێنان و بەدەستهێنانی دەیان مەدالیای سەرکەوتن، کە دواهەمینیان بەشداری کردنی بوو لەئۆلۆمپیاتی (سیدنی) لەئوستراليا، ماوەی پێنج ساڵیشە لەکۆلیژی پزیشکی دەخوێنێت لەئەمەریکا، دوای بەدەستهێنانی پلەی پاڵەوانێتی جیهان و شکاندنی ژمارەی پێوانەیی بڕیاری وازهێنان و بالآپۆشی راگەیاند.

(رانیا) لەلایەن حکومەتی میسرییەوە هەزارەها جونەیهی بۆسەرف کراوە تابگاتە ئەو پلەیە و بەتەمای سەرکەوتنی گەورە و مەزنی بوون. بۆیە زۆر لە مەشق پێ کەرەکانی سەرسام کرد و ناوەندی وەرزشی شڵەقاند.

(رانیا) دەیزانی هەرگیز وەرزش بەپێی بەرنامەی ئیسلام هەڵە و یاساغ نیە، بەڵکو بەهەڵە مومارەسەکردن و لادان لەبنەما شەرعیەکان دەیخاتە بەر نەزەر و قسە و باسەوە.

(رانیا) لەجلی مایۆی وەرزشی و تێکەڵی ناوپیاوانەوە، بووە ئافرەتێکی بـاڵاپۆش و رایگەیاند کەوازهێنانم لەوەرزش، لەلوتکەی سـەرکەوتندا، مانـای دژایـەتی کردنـی نیـە، چونکە ئەمە ستەمە لەئاینێك کەچواردە سەدەیە فەرموویەتی ﴿علموا اولادكم الرماية والسباحة وركوب الخيل﴾ .

جـوانی وەرزش و هـەموو هونـەرێك لەوەدایـە کەڕەچـاوی ئەوپـەڕی جـوانی ئـەو هونەرەو ئەوپەڕی رەوشت و ڕواڵەتی تیا بکەی، بۆ ئەوەی هونەرێکی راستبێ و هەستە زایەندیەکانی مرۆڤ نەوروژێنێ.

لـەبارەی داهاتووشـەوە رانیـا دەڵـێ حەزدەکـەم لـەبواری پزیشـکیدا خزمەتـەکانم پێشکەش بەخەڵکی و بەکۆمەڵگا بکەم. (ئاینده (٢٨) ساڵی ٢٠٠١).

(٦) زیزی مستەفا

سەماکەری میسری (زیزی مستەفا) پاش ئەوەی خۆی داپۆشی، پـاش یـانزە سـاڵ، لەکەناڵی فەزایی (اقرأ) بەرنامەی (المواجهات) دا ساڵی ٢٠٠١ وتی:

بەمناڵی باوکم مرد و کەسوکارم لە (صعیدی میسر) ویستیان بە زۆر بمـدەن بەشـوو بەکوڕی عومدەی ناوچـەکەمان، منـیش رام کـرد و ماوەیـەك لـەماڵی هاوڕێیـەکم بـووم، پاشان لەناچاری و بێکەسیدا لەمەلهاکانـدا خـۆم بینیـەوە و بەسـەماکردن بـژێوی خـۆم پەیدا دەکرد.

شەش جار شووم کردووە، هەموویان پیاوی بـاش بـوون، حـەزیان دەکـرد لەماڵـەوە دابنیشم، منیش هونەرەکەمم لامەبەست بوو، بۆیە جیابوونەوە رووی ئەدا و منیش هەر لەیەکێکیان جیابوومایەتەوە شووم دەکردەوە چونکە عادەتی کەسوکارم وابـوو ئەگـەر

لەسایەی مێردا بوومایە نەدەهاتن بەلامدا و ئەگەر بیانزانیایە بێ مێردم، بۆ شۆردنەوەی عەیب و عارێ کە بەهۆی منەوە بەسەریان هاتبوو دەیان کوشتم!

کچێکم هەیە ئێستا لەپەیمانگای هونەرە جوانەکانە و، بەو مەرجە هێشتوومە بچێت کە لەدوارۆژدا لەرۆڵێکدا کاریکات کەخواو پێغەمبەر (د.خ) پێی رازی بن.

ئەویش پەیمانی داومەتێ کەپابەندبێت بەکارێکی هونەری واوە کە سوودبەخش بێ بۆ خەڵکی و بێ شەرعی تیا نەبێت.

کاتێك دەچووم بۆ سەماکردن و نواندن فاتیحەم دەخوێند بۆئەوەی کارەکەم بەبەرەکەتی ئەو سوورەتە سەربکەوێ، تا هەقم نەبوو ئەوەندەم لێ دەزانی، لێم شێوابوو.

تا ڕۆژێك هاتمەوە لەکارێکی هونەریم، کچەکەم هانیدام کەوازبهێنم، منیش پەیمانم دایە، پەیوەندیم کرد بەشێخ متولی شەعراویەوە و وتم: مامۆستا من لەبارێکی دەروونی خراپدام و دەمەوێ وازبهێنم، بەڵام نازانم چۆن بژیم وزۆر دەترسم.

ئەویش فەرمووی (ئەو خوایەی کەبێ ئەمریت کردووە و لەخۆتت رەنجاندووە رزق و رۆزی بۆناردویت، قابیلە کە فەرمانبەریت کرد و لەخۆتت رازیکرد رزق و رۆزیت بۆ نەنێرێت و (ستر) ت نەکات، کچم زۆر چاکە وازبهێنە و دوعاش بۆ من بکە) . لام سەیر بوو، وتم: قوربان گاڵتە دەکەیت؟ دوعای چی؟ فەرمووی: تۆ ئێستا دەگەڕێیتەوە بۆ لای خوا و لەخۆتی رازی دەکەیت و چەند دەتوانی دوعاش بۆ من بکە، ان شاء الله گیرا دەبێت.

بەڵێ وازم هێنـاو بـەو پارانـەی هـەمبوون و بـەپارەی (بـانق)یش ویسـتم پڕۆژەیـەك بکەمو پێی بژیم، بەداخەوە پڕۆژەکە سەرنەکەوتوو، زیانی زۆرم لێکەوت.

ڕۆژانێك هەبوو جلێکم لەبەردەکرد تەنها بۆیەك جار و نرخەکەشی پێـنج هـەزار دۆلار بـوو، ئێسـتاش ئـەو پـارە و سـامانە حەرامانـە ڕۆیشـتن و لەشـوققەیەکی کرێـدام و ئوتومبێلێکی شڕم هەیە. خوا نەیبڕێ زۆرباشە و ئاسوودەم!

کچەکەم قورحەی هەبوو پـارەی زۆرم تیـا خـەرج کـرد و چـەندجارێکیش چـووم بـۆ حەج و هەمووساڵێکیش دەچم بۆ عومرە و، داوادەکـەم لـەخوا لـەو نیعمـەتی عومرەیـە بێبەشم نەکات، چونکە خۆشیو گەشتوگوزاری ڕاستەقینەی من ئەوەیە.

پێش ساڵێك چووم بۆ لای (سوعاد حوسنی) کە سی ساڵ هـاوەڵ بـووین و پـێم وت: ئەوە کـاتی حەجـە و ئـەوەش پـارە بابەیەکـەوە بچین بـۆ زیـارەتی مـاڵی خـوا، وتـی: بەپارەی خۆم نەبێت نایەم، وتم: باقەرزبێت لات، ڕازی نەبوو.

لەلایەن ڕۆژنامەکانەوە هێرشێکی زۆر دەکرێتە سەر ئەو هونەرمەندە ئافرەتانەی کـە خۆیان داپۆشیوە، بەتایبەت من، کە ئێستا لەدادگادا شکاتم کردووە لەڕۆژنامەیەك، کـە دەڵێت: گوایە لایەنێك پارەی داوە بەمن و گوایە من بەپارە ویستومە (سوعاد حوسنی) لەچك پێبکەم.

خوا شایەتە پارەی خـۆم بـووە، خۆزگـە کەسـێك، یـان لایـەنێك هەبوایـە پارمـەتیان بدامایە،من خاکی بەرپێیانم ماچ دەکرد. ئنجاخۆ ئەگەر هەوڵم دابێت خۆشـتێکی خـراپم نەکردووە، چی لەوە باشترە کەسێك بانگ بکەیت بۆ ڕەوشت و خووی بەرزی ئیسـلام و خۆداپۆشین؟

(٧) كاميليا العربي

لەچاوپێکەوتنێکی کەناڵی فەزایی (اقرأ) بەرنامەی (المواجهات) کامیلیا العربي وتی: دەساڵ لەتەلەفزیۆن بەرنامەی منالأنم پێشکەش دەکرد، ڕۆژانە خۆم ئامادە دەکرد و بەردەوام سەرقاڵ بووم، تاوەکو لەگەڵ دایکم و براکەمدا چووین بۆ حەج، لەکاتی (طواف) دا بڕیارمدا کە ئیتر بەیەکجاری خۆم داپۆشم و چیش دەبێ بابێت.

ڕۆژێك شوققەکەمان سووتا وهەرچی تیابوو بووە خۆڵەمێش، تەنها ئەو قورئانە نەبێت کە لەسەر تەلەفزیۆنەکەدانرابوو، خایە و مایەمان نەما، تەنانەت ئەو پارانەش کە هەمان بوون لەبانقدا، مێردەکەم دەری هێنابوون لەبانق و لەماڵەوە دانابوون ئەوانەش هەمووی سووتان و نەمان. تاقیکردنەوەیەکی گەورەبوو، بەڵام لەسایەی خواوە خۆمان ڕاگرت لەبەردەمیا و بڕیارم دا زیاتر پابەندبم بە ئیسلامەوە.

پاش وازهێنانم لەتەلەفزیۆن خەمم بوو چۆن کات بەسەر بەرم، کەچی ئێستا کات بەشم ناکات و خواخوامە ڕۆژێکم ببێ بەهەفتەیەك.

ماڵەکەمان وەك بەڕێوەبەرایەتی کاروباری کۆمەڵایەتی لێهات و هەردەم خەریکی چارەسەری کێشەی خەڵك بووین. دیارە ئیسلامەتی ئەوەناگەیەنێ کە مرۆڤ لە ماڵەوە دانیشێ و لەخەڵکی دوورە پەرێزبێت و، بەلای منەوە خۆ داپۆشینەکەم واتە: ڕەوشت بەرزی و مامەڵەی چاك لەگەڵ خەڵکیدا.

لەسەرەتاوە چەند منالێکی بێباوکم سەرپەرشتی دەکرد، دوایی زۆرتربوون و ژمارەیان گەیشتە سێ سەد کەس، لەساڵی ١٩٩٣دا (کۆمەڵەی خۆشەویستانی خوا) (جمعيه أحباب الله) م دامەزراند و نزیکەی سێسەد کەسی فەرمانبەر لەلام کاردەکەن و پارەشمان لەڕێی کۆمەك وبەخشینی خێرخوازانەوەیە. (دایەنگا و شوێنی پیرو پەککەوتە و بنکەی تەندروستی و بنکەی وەرزشی و قوتابخانەشمان هەیە) کە هەموو

ئـامێرێکی پێشـکەوتووی تیایـە و بەچـاکی پرۆسـەی فێرکـردن و خزمـەتکردن بـەڕێوە دەچێت.

چوار ساڵێك لەمەوبەر واتـە سـاڵی (١٩٩٧) پـارە و پولمـان بەدەسـتەوە نـەما، زۆر خەمم خوارد و نەمدەزانی چیبکەم بۆ ئەو هەموو کەسەی کەلە ئەستۆی من بوون، هیچ دەرگایـەك نـەما تـەنها دەرگـای رەحمـەتی خـوا نـەبێت، لـە شـەونوێژدا زۆر لـەخوا پاڕامـەوە، بـۆ بـەیانی چـوومە سـەر مێزەکـەی خـۆم دانیشـتم، پێـنج خولـەکی نـەبرد کابرایەك هات پاش سەلام وتی: پێویستان بەچیە؟

وتم: هەرچیەك بێت، تەنانـەت ئەگـەر نانێکیشـمان بـدەیتێ بیـدەین بـەو منالـە بـێ باوکە برسیانە سوپاست دەکەین و بۆ ئێمە جێیەك دەگرێت. ئـەویش چـووە دەرەوە و هاتەوە جانتایەکی هێنا لەسەر مێزەکەم دای نا کە سـی هـەزار جونـەیهی تیـابوو بـەبێ ئەوەی ناوی خۆی بڵێ ڕۆیشت. منیش لەخۆشیا کە خوای گەورە دوعای قبـوڵ کـردم و هات بەهانامانەوە یەکسەر سوجدەی شوکرم برد و زۆر گریام. ئـیتر بەفەرمانبـەرەکانی خـۆمم وت: دڵنیـابن خـوا ئاگادارمانــە وپــەکمان ناخـات، مەگـەر خـوا نافــەرموێ لەفـەرمودەی قودسـیدا (ومـازال عبـدی یتقـرب الی بالنوافـل. تادەگاتـە.ولـئن سـألنی لأعطینە) .

بەڵێ ئێمە هەموو موسڵمانین و ئاشکرایە بەهەشـت سـەد پلەیـە، بـۆ هـەوڵ نـەدەین پلەو پایەمان بەرزبێ؟

ئێستاش ناحەزان بۆیان تێچاندووین لای میری، بۆیە منیش داوا لە (سـۆزان مبـارك) دەکەم، هاوسەری سەرۆك کۆمار کە خۆی بێت و لەنزیکەوە کارەکەمان ببینێ و ئەوسـا حوکمی خۆی بدات. (ئەمە ساڵی ٢٠٠١ بوو، وا ئێستا کە ٢٠١٤ ەیە ئـەو هـەموو بەزمـە بەسەر وڵاتی میسر هات عاقیبەتی خێربێت) .

(٨) دكتۆر ئەحمەد

دكتۆر ئەحمەد كۆلیژی بەیتەرەی تەواو كردووە لەبەغداد و باس لەموسڵمانبوونی خۆی دەكات و دەڵێت:

ناوم (سورێن كارنیك جۆرج) ە و لەخێزانێكی مەسیحیدا لەدایك بووم و لەپاش چل رۆژ تووشی نەخۆشیەك بووم، پزیشك وتی:خەتەنەم بكەن چاك دەبمەوە، ئەوانیش ناچار خەتەنەیان كردم، هەرچەندە ئەمە یەكەمجار بوو لەناو ئەرمەنیەكاندا شتی وا رووبدات.

دایكم نەزری كردبوو لە (١/٢٤) دا هەموو ساڵێك مەڕێك بكات بەخێر بەهیوای تەمەن درێژی من و لەو بەروارەدا هەموو خزمانمان كۆدەبوونەوە ئاهەنگێك خۆ بەخۆی خۆمان سازدەكرا.

ماڵمان لای دوورگەیەكی جوانەوە بوو لەبەغدا، بەتەنها دەچوومە سەر دوورگەكە و دەژیام لەگەڵ جوانی سروشتدا و كاری زۆری دەكردە سەر ئیمانم.

خۆم و دایك و باوكم دووربووین لەكەنیسەی ئەرمەنیەكان و پەیوەندیمان لاوازبوو لەگەڵیان، بەپێچەوانەی ماڵی پوورمەوە كە خۆی و منداڵەكانی بەگەرمی هاتووچۆی كەنیسەیان دەكرد.

باوكم لەگەڵ ئەوەدا كەبڕوای بەخوا لاوازبوو، رۆژێك شتێكم لاباس كرد كە هێرشی تیابوو بۆ سەر پێغەمبەر (د.خ) ، ئامۆژگاری كردم و وتی: نابێ قسە بەپێغەمبەران بوترێت، ئەم ئامۆژگاریەی زۆر كاری تێكردم.

زانكۆش كەش و هەوایەكی ناساز و ناخۆش بوو، هاوەڵێكی كوردم هەبوو ناوی دلێر بوو، ئەویش بەتەسكەرە موسڵمان بوو، هەمیشە هانی دەدام كەبچمە ناوكۆمەڵی ئەرمەنیەكانەوە و بەئارەزووی خۆم سەرمەست بم لەئافرەت و لەخواردنەوە و.هتد.

بۆیە منیش چوومە یانەیەکی ئەرمەنیەکانەوە، کەیاری تیائەکرا و ئاهەنگی تیا ئەگێڕدار و عەرەقی تیا دەخورایەوە، هەرچیم دەکرد لەجیاتی ئەوەی دڵم خۆش بێت بەپێچەوانەوە دڵم تەنگ دەبوو.

باوکم عەرەق خۆربوو، رۆژ بوێری نەدەکرد، ئەگەریەکێ لەئێمە دانی بیەشایە ئەیووت عەرەق بخۆرەوە، رۆژێك دانم زۆر ئازاری ئەدام و نەمزانی چی بکەم ناچار عەرەقم خواردەوە بۆئەوەی ئازارەکەی بشکێ، کەچی زۆر ئازاری دام و رشامەوە و، لەوەو دوا وام لێهات هەر بۆنی بهاتایە بەسەرما دڵم تێکەڵ دەهات و زۆر رقم لێی دەبۆوە، کەئەمەش قەدەری خوا بوو کە ئیتر هەرگیز توخنی نەکەوم.

هاوەڵانی زانکۆم سڵیان نەدەکردەوە لەعەرەق و لەداوێن پیسی، بەڵام من هەمیشە دەمزانی کە ئەوشتانە لەمن یاساغ و قەدەغەیە.

لەساڵی ١٩٧٣ چوومە زانکۆ و لەساڵی ١٩٧٤ دا گەشتێك هەبوو بۆ لوبنان، بینیم هاوەڵەکانم لەوگەشتەدا زۆر رەوشتیان گۆڕدرا و زیاتر بەرەو بەرەڵایی چوون و شوڵیان لێ هەڵکێشا.

گەشتەکە دووهەفتەی خایاند و من خۆم زۆر دوورە پەرێز رادەگرت و لە ئۆتێلەکە نەدەهاتمە دەرێ، جاروباریش لەداخا دەگریام.

هاوەڵێك لەناو هەموویاندا سەرنجی راکێشام کەناوی (ئەحمەد عبدالقادر) بوو، هەمووان رێزیان دەگرت، ئەو لەپۆلی چواربوو، منیش لەپۆلی دوو بووم و، زۆر رێزم لێئەگرت.

کە گەڕاینەوە لەوگەشتە، رۆژێك سواری پاص بووم بۆماڵەوە لەدوای دەوام، تەنها لەلای منەوە جێ هەبوو، بەقەدەری خوا هاتە لامەوە دانیشت، وتی برام (سورێن) تۆڕات چیە بەرامبەر بەهەق و راستی؟

وتم: من بەدوای هەق و راستیدا دەگەڕێم. (لەوماوەیەدا کتێبم زۆر دەخوێندەوە) .

وتی: پەڕاوێکم هەیە ڕێی راستت پیشـان ئـەدات، وتم: مـن پێویسـتم پێیـەتی. بـەڵێ پەڕاوەکەی بۆ هێنام (قصة الایمان) بوو، کەوتمەخوێندنەوەی، بەجۆرێك کاری تێکـردم، سێ رۆژ لەسەریەك لەژوورەوە نەهاتمە دەرەوە تا بەچاکی تەواومکرد. تەواو گۆڕیمی و وام لێهـات بـیر لەئیسـلام بکەمـەوە، دەسـتم کـرد بەنوێـژ بـەڵام وەك ئەرمەنیـەکان کەبینیبووم و، بەدزیەوە لەبەینی خۆم و خوادا بوو.

کاتێك تێکەڵێ بەخەڵك دەبووم دائەبەزیم، ناچار ئەبووم بەخوێندنی چـەندەها ئایـەت خۆم شەحن بکەمەوە، بۆیە هەندێ لەوئایەتانەم لەسەر دیـواری ژوورەکـەم نووسـی تـا هەمیشە لەبەرچاوم بن.

ئنجا (ئەحمەد) ی هـاوەڵم پـەڕاوی (روح الـدین الاسـلامی) بـۆ هێنـام و، دوو بەشـی بۆدیاری کردم کەبیخوێنمـەوە کەلـەبارەی مـوعجیزاتی قورئـان و یەکخواناسـیەوە بـوو. کەخوێندمەوە زیاتر بەرەو ئیسلام هاتم و بیرم دەکردەوە، باشە ئەگەر بێمە سـەر ئـەم رێبـازە، بـەرد بـارانم دەکـەن، باشـە لـە کۆلێژەکـەمان چـی وەڵامـی کـوڕان و کچـان بدەمەوە !

بـەخۆمم وت: ئـەوەی بیـەوێ بگـۆڕێ، پێویسـتە بەرگـەبگرێ. کارەکـە لـەدەروونما ئاسـان بـوو، بەهاوەڵەکـەم گەیشـتمەوە و پەڕاوەکـەم بـۆ گەڕانـدەوە، وتـی: سـوورێن خوێندتەوە؟ وتم: بەڵێ. وتی: رات چیە؟ وتم: بەخوا ئیسـلام زۆر خۆشـە، بـەڵام نـازانم چۆن دەست پێبکەم، رەنگە بمکوژن.

وتی: ئێمە لەکەس ناترسین لەخوا نەبێ. ئەو قسەیەی لەدەروونما (تحدی) دروسـت کرد، ئنجا سوورەتی فاتیحەی بۆ نووسیمەوە و وتی: لەماڵـەوە خـۆت بشـۆو شـایەتمان بهێنە. منیش هەرچی پێ وتبووم کردم، بووم بـەمرۆڤێکی تـر.خـەڵکی قسـەیان لەگـەڵ دەکردم من لەدنیایەکی تردا بووم.

ڕۆژێـك چـووین بـۆ مزگـەوتی (١٤ڕەمـەزان) لای (جنـدی مجهـول) لـەوێ فێـری دەستنوێژی کردم و نوێژی نیوەڕۆمان کرد و پاشان عەسریشمان بە کۆمـەڵ ئەنجامـدا، لاسایی خەڵکەکەم کردەوە، پاش نوێژ کە هاتمە دەرەوە، هەسـتێکم بـۆ دروسـت بـوو، وام دەزانی لەخۆشیا بەباڵ ئەفڕم.

ئنجـا پـەڕاوێکی فێربـوونی نوێـژی مامۆسـتا (صـواف) ی دامـێ، تابەچـاکی فێـری نوێژببم، چونکە هیچم نەئەزانی، تەنانەت نەم ئەزانی قیبلە لەکوێوەیە، جاری وا هـەبوو بەپێچەوانەی قیبلەوە نوێژم کردووە، قورئانێکیشی بەدیاری دامـێ، سـورەتی مەریـەمم خوێند، هەرچەند هیچی لێ حاڵی نەبووم.

سەیری باخەوانەکانی زانکۆم دەکرد کـە نوێـژیان دەکـرد بۆئـەوەی باشـتر فێـرببم، پاشان بۆیەکەم جار چوومە مزگەوتی زانکۆ وە و زۆرلایان سەیر بوو، جارێك منیان کرد بـەئیمام زۆرم پێخـۆش بـوو، بـەلاَم مەگـەر هـەر خـوا بـۆ خـۆی بزانێـت چـۆن نوێـژێکم پێکردن، هیچی بەسەر هیچەوە نەبوو!

مەسەلەی برایەتی زۆرکاری تێکردم، ئێوە ئێستا هەسـتی پێناکـەن، بـەلاَم ئەوانـەی لەتاریکیدان و دوورن لەونیعمەتی برایەتیە ئەوانە چاك هەستی پێدەکەن و بەهیچ شتێك نایگۆڕنەوە.

هاوەڵـەکانی پێشـترم بـرا نـەبوون، ئـەو خۆشەویسـتیە پاکـەی لەبەرخوایـە هـەرگیز لەلایان نەبوو، بۆ یەکەم جار هەستم بەو برایەتیە کرد لەبەرخوا.

برادەرەکەم، هـەموو هەینیـەك بەئوتۆمبیلەکـەی دەهـات و بەیەکـەوە ئەچـووین بـۆ نوێژی هەینی لەمزگەوتی (حی الضباط) ،جا لەبەرئەوەی خێزانەکەمان تەنها لەهەینیدا کۆدەبوونەوە بۆنان خـواردن و منـیش بـەهۆی نوێژەکـەوە دوا ئەکـەوتم، بـەوە دەنگـی ناڕەزاییان لێ بەرزبۆوە، ئەم حاڵە سێ مانگی خایاند، پورێکم هـەبوو لـەجێی پیـاوبوو، خاوەن زەوی و زارێکـی زۆربـوو، زۆر دژایـەتی کـردم و بـاوك و دایکمـی لێ هـان ئـەدام.

کەوتنەچاودێری کردنم و بەدزیـەوە بـرا بچووکەکەمیان دەنـارد بـەدواما، منـیش پـێم نەزانی، تادڵنیا بوون کە موسڵمانبووم، لێیان کردم بەهەرا و دەیان قیڕاند بەسەرما: تۆ شێت بووی، تۆ ئابڕوومان دەبەی لەناو خەڵکا، تۆچۆن موسڵمان دەبیت؟

وام لێهات بیربکەمەوە واز لەئیسلام بهێنم، نەم ئەتوانی ئارام بگرم، ئەمویست بـێ دەنگیان بکەم، ئەمووت: باشە ئەگەڕێمەوە، بێدەنگ بن و بیبڕنەوە !

لەوکاتەدا خوشکەکەم کە پێنج ساڵ لەمن منالّ تربوو، هات چرپانی بەگوێمدا، وتی: خۆزگە لەجێی تۆ بوومایە. زۆر سەیر بوو لام.

لەوکاتەدا هاوەڵەکەم تەلەفونی کرد، وتم: فریام کەوە، لێم قەوماوە و هەموویان دژم وەستاون، وتی: برام ئارام بگرە. پاش ئەو تەلەفۆنە گوڕوتینم بۆ گەڕایەوە و ئـەوانیش بێـدەنگ بـوون، وتیـان: دەی فـەرموو قسـەبکە. وتم: چـی ئەکـەن بیکـەن وازنـاهێنم و چوومە قاتی سەرەوە بۆ ژوورەکەی خۆم..

ڕۆژ لەدوای ڕۆژ بێتاقەت تردەبووم لەماڵەوە، نەم ئـەزانی چـی ئـەخۆم، مێشـکم زۆر هـیلاك بـوو، ڕۆژانـە شـەڕیان پـێ ئەفرۆشـتم. ناچـار ئەچـووم بـۆ بەشـی نـاوخۆیی لـە (ئەبوغریب) و بەدوو ڕۆژ نەئەگەڕامەوە و لەلای هاوڕێیەکی ئەفریقیم دەمامەوە کـەناوی (محمد) بوو، دایکم خـۆی بۆنەئـەگیرا و ئـەهات بەدوامـدا. لەماڵـەوە پـەیمانیان ئـەدامێ ئازارم نەدەن، بەڵام هەرزوو بەیەکا ئەتەقینەوە، وەك ساردو گەرم بەیەکەوە شۆڕتمان دەکرد.

جاران باوکم کـە دەیخـواردەوە، خـۆم خزمـەتم ئـەکرد، ئێسـتا خـۆم بـۆ نەئـەگیرا و ئـەمووت ئەمـە حەرامـە و وازم لێنەئـەهێنا و، ئـەبوو بەبـەزم، ئـەیان وت: باشـە ئێمـە دینمان نیە؟ پێغەمبەرمان نیە؟ تۆ بۆ وائەکەی؟.. دەی ئەبوو بەدەمە دەمێ و ئـاژاوە. من زۆربە شێوازی گفتوگۆی ئیبراهیم سەلامی خوای لێ بێسەرسام بووم، بەڵام هەرچیم دەکرد سوودی نەبوو لەگەڵیانا وباوکم دەچووە ژوورەکەم و پەڕاوەکانی ئەدڕاندم.

لەم گفتوگۆ و موناقەشەیەمدا خوشکەکەم کەناوی (سلوی) بوو سوودی وەردەگرت، بەبێ ئەوەی هەستی پێ بکەم. ڕۆژێك کە چوو بۆ قوتابخانە لەچکی کرد، کەهاتەوە کەوتنە وێزەی و ئەوەی خراپ بێ پێیان کرد و ئەویش کەوتە هەمان دەردەسەری و ناڕەحەتیەوە.

نەم ئەتوانی واز لەخوشکەکەم بهێنم، دەمویست فێری بکەم، کەچی نەیان ئەهێشت بەیەکەوە دانیشین، ناچار ڕێگەیەکی ترم گرتەبەر لەگەڵیا، دەفتەریم ئەبرد و تەفسیری ئایەت و ڕێنمایم بۆ دەنووسی و بۆم دا ئەنایەوە، ئەویش هەڵیدەگرت و دەیخوێندنەوە و سوودی لێ ئەبینین! یان پەڕاوی (محمد رسول الله) (جودة السحار) بەرگەکەیم لێکردەوە و بەرگێکی ترم پێوەکرد بۆ ئەوەی بتوانێ لەناویاندا بیخوێنێتەوەو دەست نەهێننە ڕێی، ڕۆژێك دەعوەتیان کردم بۆ ماڵی برادەرێکم لەرەمەزاندا، خواردنێکی زۆریان کردبوو، کێکیان کردبوو مۆمێکیان لەسەر دانابوو، وتیان وەرە بیکوژێنەرەوە، ئەوە ساڵێك بەسەر موسڵمان بوونتا تێپەڕی!

ئنجا قورئانێکی جوانی (مذهب) یان بەدیاری پێشکەش کردم و منیش دام بە خوشکەکەم.

هەرچۆنێ بوو ئەویش فێری نوێژ بوو، ئنجا بەدزیەوە لەحەمامی ماڵەوە نوێژی دەکرد [1]، ئەمەش نەچووە سەر، هەر زوو پێیان زانی، بەهۆی ئەوەی کە دەیانبینی زوو زوو دەچێتە حەمامەکەوە و کەدێتە دەریشەوە سەری نەشتووە و سەری تەڕنیە!؟ ئنجا ناچار کەهەموو دەنووستن، ئەویش لەژێر لیفەوە نوێژەکانی دەکرد بۆئەوەی شەڕی پێ نەفرۆشن!

ئەوەش دایکم کەشفی کردوو بەتوندی موحاسەبەی کرد. ویستم قورئانێکی بدەمێ، ناچار بەدزیەوە خستمە پاڵتۆکەیەوە و ئیتر هەموو کات لەگیرفانیدابوو!

خالۆزایەکم هەبوو زۆر زۆرزان بوو، دەرچووی کۆلیژی زانستی بوو، زۆر حەزی دەکرد خوشکەکەم بینێ، باوکم حەزی لەچارەی نەئەکرد، بەلاّم دایکم پێی خۆش بوو، چونکە برازای بوو. بانگیان کردم و وتیان: هەر وازت لەخوشکەکەت نەهێنا، وا لەداخی تۆ ئەیدەین بە (جەلال) ی خالۆزات. چوون (جەلالیان) بانگکرد کەلەناو بەغدادا لەشوقەیەکدا ئەژیا، هیچ چارم نەما، بۆیە چوومە ژوورەکەی خۆم و لەسوجدەدا کەوتمە نزاو پاڕانەوە کە (جەلال) نەیەت و خوشکەکەمی نەوێت.

کەوتە دڵمەوە کە (جەلال) نایەت و خوشکەکەمی ناوێ، ئنجا هاتمەوە خوارەوە و بەباوکم وت: نە (جەلال) دێت و نەخوشکمی دەوێت. کەوتنە قسە پێوتنم، براکەم هاتەوە، وتیان: کوا (جەلال) ؟

وتی: نەهات و وتویەتی ژن ناهێنم. باوك و دایکم لایان سەیربوو، لێیان پرسیم، وەرە بزانین کێ بەتۆی وت کەجەلال نایەت؟ وتم: خوا پێی وتم!

پاش ئەوەش ئیتر جەلال سەردانی دەکردین و خوا کردی باوکم رقی لێی هەستا و بەمنی وت: بیکەرە دەرەوە!

خوا بۆی دام کارێکم پێکرد نەکرابێ، ئیتر چرچاویم نەدیەوە! دیسان هەوڵێکی تریان دا ئەویش بەوەی کاتێ کە براکەم ژنی هێنا، مەرجیان دانا کە برای ژنەکەی، خوشکەکەم بهێنێ، منیش لەبەرئەوەی ناوبراو هاوەڵم بوو، قسەم بۆ کردوو وتم: خوشکەکەی من بەدرێژەوە موسڵمان بووە و ئەگەر تۆش موسڵمان بیت ئەوا هەمووشتێك ئاسانە. ئەویش بەرەقی وەلاّمی دامەوە و وتی: من بۆیە هاتومەتە پێشەوە کە خوشکەکەت لەچنگی تۆو لەئیسلامەتی رزگار بکەم.

جا کەبراکەم ژنی هێنا، قەشەیەکیان هێنا و ئەو رۆژە ویستیان لێی مارەبکەن و ئاهەنگ و هەڵپەرکێ بوو. خوشکەکەم زۆر ئازابوو، زۆر حاڵەکەی پێناخۆش بوو،

بــەردەوام ئــەگریا، منــیش هیچــم دەســەڵات نــەبوو دوعــاکردن نــەبێت، بۆیــە زۆر لەخواپاڕامەوە کەلەم بەڵایەش رزگارمان بکات.

ڕۆژانە زاوا گیان سەری لێ ئەداین و خوشکەکەم وای لێهات لەگەڵیا دا نەئەنیشت و سەرەنجام ئەویش زویر بوو، وازی هێنا. ئەمەش سەرکەوتنی دووەمـان بـوو لەسایەی خواوە، هەرچەندە هەوڵەکانیان دوایی نەدەهات!

ئێمە پرۆتستانت بوین، کەچی کۆمەڵێ قەشەی کاپولیك هاتن بۆ لام و پاش کۆمەڵێ دانوستان، داوایان لێکردم کەبچم بۆ کەنیسە بۆلایان و منیش جاروبار سەرم لێئـەدان و گفتوگۆمان دەکرد، هەرچیم کرد لەگەڵیان سوودی نەبوو، ناچار ئایەتی (مباهلـە) م بـۆ خوێندن ﴿ فمن حاجك فيه من بعد ماجاءك من العلم فقل تعالَوا ندع أبناءنا وابناءكم ونساءنا ونساؤكم وأنفُسَنا وانفسكم ثم نبتهل فنجعل لعنت الله على الكاذبين﴾ (ال عمران ٦١).

وتم: وەرن بالەعنەت لەدرۆزن و ناراست بکەین. ئیتر نەمبینینەوە!

ساڵی ١٩٧٩ خوێندنم تەواو کرد، وتیان بۆ دەرەوە، لـەکۆڵمان بـەرەوە. باپیرەشـم هەمیشـە قسـەی پـێ ئـەوتین تاشـەڕێکمان بـوو ئـیتر وازی هێنـاو تـامرد بێـدەنگ بـوو پوریشم لەگـەڵ دایـك و باوکمـدا تێـك چـوو، ئەویشـمان لـەکۆڵ بـووەوە و چـوو لەگـەڵ خزمێکمانـدا دانیشـت کەتـەنها بـوو، پاشـان تووشـی شـێرپەنجە بـوو، بـە ئـازار و ئەشکەنجەوە مرد.

خۆم و خوشکەکەم لەبەردەم قازی دا بەشایەتی دووبـرادەر موسـڵمان بووین، ئنجا هیچ چارمان نـەما و هـەردووکمان بەهەنـدێ کـەل و پـەلی کەمـەوە ماڵمـان بەدزییەوە بەجێهێشت و نامەیەکمان بۆ دانـان کـە تیایـا نوسـیبوومان: حـەزمان دەکرد لەگـەڵتانا بژین و هەرکەسەو ڕێی خۆی، کەچی ئێوە نەتانویست بۆیە سەری خۆمانمان هەڵگرت.

پیاوێك لەمزگەوت كەهەموو جار موجامەلەی دەكردم و بەحاڵمانی دەزانی، ویستم بچینە ماڵیان، كەلەدەرگاماندا خۆی لەماڵ نەبوو، مناڵەكانی زۆر بە رەقی قسەیان لەگەڵ كردین و دەرگایان بە ڕووماندا داخست.

ناچار برادەرەكەی كەلەگەڵمان بوو بردینیەوە ماڵی خۆیان و منیش لەوێوە پەیوەندیم بە (ابوعمر) ەوە كردكە دكتۆرای هەبوو، مامۆستای زانكۆی بەغداد بوو، هاوەڵی (دكتۆرعبدالكریم زیدان) بوو.

(ئەبو عمر) دڵی و ماڵی بۆ كردینەوە و نزیكەی ساڵێك لەلایان ماینەوە، لەو ماوەیەدا من چووم بۆ خزمەتی سەربازی و مانگی شەش دنیار مووچەم هەبووكەبەشی هیچی نەدەكرد، (ئەبو عمر) مانگی (٢٥) دیناری ئەداینێ و برایەكیش كەمووچەكەی شەست دیناربوو، ماڵ و مناڵیشی هەبوو، مانگی سی دینار هاوكاری دەكردین، حەزمان كرد ماڵی (ئەبو عمر) یش بەجێبهێڵین و ئەرك و زەحمەتیان لەسەر سووك بكەین، هەرچەند وەكو بەهەشت وابوو بۆ ئێمە!

لەرێی (ام عمر) ەوە چووین لە (شارع المغرب) دا لە (منتدی المرأة المسلمة) دا جێیان كردینەوە و ژوورێكیان داینێ، كە هەموو سێ شەممەیەك خوشكان تیا كۆدەبوونەوە و تەنها پیرێژنێك و خزمەتكارێكی تیابوو.

لەسەربازی رزگارم بوو، خەریكی بانگەوازكردن بووم، پاسكیلێكم كڕی بۆهاتوچۆ. لەو ماوەیەدا زۆر كەس داوای خوشكەكەمی كرد، بەڵام (ئەبو عمر) كەلەجێی باوكمان بوو رازی نەئەبوو، هەمیشە دوعای دەكرد كەیەكێكی باش ببێ بەنسیبی و كەسێكی بۆ خوا سوڵحاوبێت.

لەگەڕەكی (المنصور) من لای (شێخ اسماعیل) لەمزگەوت وانەی (فیقە) م دەخوێند، ئەویش كەبەحاڵمانی زانی داوای خوشكمی كرد و خوشكیشم ڕازی بوو. منیش وەك دكتۆرێكی بەیتەری ماوەیەك خەریكی ئیشی (دواجن) بووم و دوایی وازم

لێهێنا چونکە بەیانی تا ئێوارە سەرقاڵی دەکردم،ناچارچووم بەدەم وەزیفەوە و لە (دۆر) دامەزرام.

پاش شووکردنی خوشکەکەم داوای چەند ئافرەتێکم کرد رێنەکەوت، تا رێمان کەوت لەئافرەتێك کە بەهۆی خوشکەکەمەوە رێی راستی گرتبوو، داوامان کرد و رازی بوو. ئیتر ناوبەناو خۆم و خوشکەکەم چەند جار سەردانی دایك و باوکمان دەکرد پاشان دایك و باوکیشم هێنا بۆ (دۆر) و مەسرەفم دەکێشان و هاوەڵەکانم پێیان دەووت (ابو ابراهیم) و زۆر رێزیان دەگرت. لەبەرئەوەی زۆر خزمەتی هاوڵاتیانم دەکرد، ناوبانگم دەرکرد و خەڵکی خۆشیان دەویستم، دەنگ و باس گەیشتەوە دەزگاکانی رژێم، لەوێوە هەواڵم بۆدەهاتەوە کەنیازی شتێکیان هەیە.

لەبەرئەوەی جارێکی تر بۆ ماوەی مانگێك لەبەغدا لە ئاسایش گیرابووم، بۆیە کە باروودۆخەکەم لێتێك چوو، ناچاربووم لەسەر رای برایان عێراق بەجێ بهێڵم. ! *

(٩) عقیل

گۆڤاری (النور) ی یەمەنی (ژمارە ٧٩ ساڵی ١٩٩٧) لەگەڵ (عقیل) ی تازە موسڵماندا دیمانەیەکی سازداوە کەتیایدا ناوبراو لەبارەی موسڵمانبوونیەوە دەدوێ: من لەتاریکی و گومڕایدا دەژیام، (مەی) م ئەخواردەوە و بیروباوەڕێکی هەڵەم هەبوو لەبارەی ئاینەکانەوە، خوا بەمیهرەبانی خۆی هیدایەتی دام بەرەو نووری بەرنامەکەی خۆی.من قەشە بووم لەکەنیسەی (مریم العذراء) لەبەغداد و، هەر لەمنداڵیمەوە ئالوودەی ئەم کەنیسەیە بووم و تیایا پەروەردەبووم، تاگەیشتمە پلەی مامۆستایی، پاشان گوێزرامەوە بۆ کەنیسەی کاثولیك لەشاری نەینەوا.

---

* (تائێرە دکتۆر ئەحمەد لەنزیکەی سێ سەعات دا لەشریتێکی ڤیدیۆدا باسی دەکات و لەبەر زۆری باسەکە هەندێ کورتم کردۆتەوە) ناوبراویووە ئەندامیمەکتەبی سیاسی حزبیئیسلامی عێراقی.

هەمیشە پرسیارم دەکرد لەبارەی ئینجیلەکانەوە کە بۆچی زیاد لە دانەیەکن و زۆر هەوڵم ئەدا ئینجیلی (برنابا) م دەست بکەوێ چونکە هەندێ شتم بیستبوو لەبارەیەوە. ئەو کەنیسەیەی منی لێ بووم کەوتبووە نێوان دووشاخەوە، لەناوچەی (حمدانیە) لە دەرەوەی شاری موسڵ، لەناو کەنیسەکەوە دەرگایەك هەبوو دەچووە سەر ئەشکەوتێك کەهەمیشە داخرابوو، کلیلەکەی لای (راهبة) یەك بوو بەناوی (ئیزابیلا) .

ئەم (راهبە) یە کەلەتەمەندابوو منی زۆر خۆش دەویست و زۆر رێزی لێدەگرتم و وەك کوڕی خۆی سەیری دەکردم، رۆژێك پێم لەجەرگی خۆم ناو داوای کلیلەکەم لێکرد، ئەویش زۆر تکای لێکردم کە ئەو دەرگایە نەکەمەوە و نەچمە ژوورەوە، چونکە لەچەندەها ساڵ لەوەو بەرەوە هەرکەس چوبێتە ژوورەوە گوایە مردووە و نەهاتۆتە دەرێ،منیش زۆر تکام لێکرد و سەرەنجام دڵی نەرم بوو کلیلەکەی پێدام لەسەر مەسئولیەتی خۆم کەتووشی هەرچی ببم لۆمەی خۆم بکەم.

خواردن و لایت و گوریس و پێویستی تەواوم ئامادەکرد و لەفرسەتێکدا بەبێ ئەوەی کەس پێم بزانێ دەرگاکەم کردەوە و چوومە ژوورەوە و لەودیوەوە دەرگاکەم داخستەوە، پاشان بەرەوناو ئەشکەوتەکە کەوتمە رێ، هەرچەند بڕۆیشتمایە نیشانەیەکم لەسەر دیوارەکانی دیاری دەکرد بۆئەوەی لەگەڕانەوەدا رێم لێ تێك نەچێت، جا هەرکاتێك هیلاك بوومایە، پشووم دەدا و، خەوم بهاتایە دەخەوتم. تا گەیشتمە دەرگایەکی زۆر کۆن، کە تۆزی سەدەها ساڵی لێنیشتبوو پاڵم پێوەنا، تۆقیم کەچاوم بەو هەموو کاسە سەر و ئێسك و پروسکانەی ئەو کەسانە کەوت کەلەوێدا گیانیان لەدەست دابوو بەهۆی رێ لێتێك چونیانەوە.

هەروەها پەڕاوو دەستخەت و پێستەی زۆرم بینی کە تۆز و خۆڵی زۆر بەسەریانەوە بوو. پاکم کردنەوە و کەوتمە خوێندنەوەیان.پەڕاوەکان بە (سریانی) نوسرابوون،

منیش زمانی عەرەبی و فارسی و تورکیم دەزانی و سریانیش لـە کوردەکانی عێراقـەوە فێربووم.

لەو دەستخەتانەدا دە ئامۆژگاری‌یەکەی عیسام خوێندەوە (سـەلامی خـوای لێبـێ) کە خۆشەویستمان (محمد) یش (د.خ) فەرمانی پێداون، کـە دەڵێـت: کـەس مـەکوژن و عەرەق مەخۆن و زینا مەکەن و گۆشتی بەراز مـەخۆن.هتـد.. هـەروەها مـژدەی هـاتنی (محمد) م (د.خ) خوێندەوە، کە دەڵێت: پێغەمبەرێکی بێ بـاوکی نەخوێنـدەوار دێـت و لەسـەر شـانی نیشـانە و مۆرێـك هەیـە کـە بەهێنـدەی هێلکـە کۆترێـك دەبێـت و نـاوی (ئەحمەد) ە.

دوایـی بـۆم دەرکـەوت کـە ئـەو نووسـینانە بەشـێکن لـەئینجیلی (برنابـا) ، زۆرم خوێندەوە و لەوشوێنە کپ و سامناکەدا زۆر گریام.

ئنجا هەندێکم لەو دەستخەتانە هەڵگرت و بەهۆی نیشانەکانەوە گەڕامەوە، کە هاتمە دەرەوە، زۆرێـك لـە (راهـب) و (راهبـة) ەکـان لەکەنیسـەکەدا کۆبووبوونـەوە کـەمنیان بینی، یەکێکیان هاواری‌کرد، چۆن چوویتە ئەو ئەشکەوتەوە؟ چـۆن هاتیتـە دەرەوە؟ (ئیزابیلا) ش وتی: ئەی (مەلەکوت) ی خوا چۆن لـەژیانا ماویـت؟ خواوەنـد ویسـتی تـۆ سەر لەنوێ زیندووبیتـەوە، ئایـا دەزانـی کـەوا سـێ رۆژە لـەو ئەشکەوتەدایت و ئـەمڕۆ چوارەم رۆژتە.. بەڕاستی منیش ئاگام لەکات نەبوو بۆیە لام سـەیر بـوو! هـەمووگریان بۆ رزگاربوونم و منیش لەگەڵیاندا گریام.

جاکاتێ ئەو دەستخەت و پێستانەیان بینـی لـێم تووڕەبوون و وتیـان بۆچـی دەرت هێناون؟ وتم: بۆ راستیم لێ دەشارنەوە؟ وتیان: راستی چـی؟ وتم: راسـتی ژیـان، ئێمـە بۆ دروست کراوین؟ ئایا دروست کراوین بۆ ئـەوەی ژنێـك یـان پیاوێـك بپەرسـتین؟ یـان کەسێك بپەرستین کەلەژن و پیاو مەزن تر و لەمانگ و خۆر گەورەترە!

وتیان: تۆ قسەیەك دەکەیت وەك یەکتاپەرستێك، وتم: بەڵێ من یەکتاپەرستم و بڕوام هەیە بەوەی کە عیسا و مەریەمی بەتول باوەڕیان پێی بووەو، هەروەها باوەڕم هەیە بەوەی کە پێغەمبەرانی بەنی ئیسرائیل باوەڕیان پێی بووە، هەر کە ئەوەم وت پەلاماریان دام و پێستە و دەستخەتەکانیان لەچنگ دەرهێنام.

پاشان (ئیزابیلا) خوێندیەوە و گریا و ئەوانی تریش خوێندیانەوە و گریان بەڵام لەبەر کەللەڕەقیان وتیان: نایەڵین کەس ئەمانە بخوێنێتەوە و هەرکەسیش خوێندویەتیەوە باپەردەپۆشی بکات و هەڕەشەشیان لەمن کرد کە بەهیچ جۆرێك باسی ئەم مەسەلەیە نەکەم! بۆماوەیەك لەکەنیسە مامەوە و دوایی گەڕامەوە شاری بەغداد و زۆر تێکەڵاوی موسڵمانانم دەکرد و پرسیارم لێدەکردن.

بەداخەوە نازانم بۆچی ئەم ئوممەتە پشتیان کردۆتە ئاینەکەیان، ئەگەر قیمەتی ئیسلامیان بزانیایە وازیان لێنەدەهێنا، جارێکیان گوێم لەگاورێك بوو دەیووت:

ئەگەر (صلاح الدین) گاوربوایە هەموو خەڵکی دەبوون بەگاور!

ئەمە ڕاستیەکە دەیڵێم: موسڵمانان چیتانە؟ بۆ واز لەئاینەکەتان دەهێنن؟ ئەوا ئێمە دێینە ناو ئیسلامەوە و ئێوەش لێی دوور دەکەونەوە! کەواتە نەدەزانن ئیسلام چیە و نەدەزانن هەقیقەتی ئەم ئاینە چۆنە.

بیرمە جارێك مەلەم دەکرد لەڕووبارێکدا، کاتێك بەخۆم زانی واخەریکە نقووم دەبم و دەخنکێم، کەسیش نەبوو بیّ بەهانامەوە، بەچاوی خۆم مردنم بینی، لەدڵی خۆمدا وتم: ئەگەر ئەمجارە خوا رزگارم بکات موسڵمان دەبم!

ئیتر نازانم چیم بەسەرهات، کاتێك هاتمەوە هۆش خۆم خەڵك بەزۆور سەرمەوە وەستابوون و دەیانووت: سوپاس بۆ خوا، ئەوەتە زیندووە، خوای گەورە سەر لەنوێ ژیانی پێ بەخشیەوە، ئەمە زۆر کاری تێکردم و زانیم کەخوا وەڵامی داومەتەوە!

من لەگەڵ هاوەڵە موسڵمانەکانمدا ئەچووم بۆ نوێژی هەینی، ئەوان دەچوونە ناو مزگەوتەوە و منیش لەدەرەوەی مزگەوت گوێم دەگرت. قەناعەتی تەواوم پەیدا کردبوو بەئیسلام بەڵام نەم ئەوێرا ئاشکرای بکەم، لەبەرئەوەی برادەرێکی زۆر خۆشەویستم هەبوو بەناوی (جونسون یونان) دڵی چووبوو بەئافرەتێکی موسڵماندا کەناوی (فاطمە) بوو، چووە داوای نەیاندایە لەبەرئەوەی گاوربوو، پاشان جونسون موسڵمان بوو، لەرۆژێکدا کەژنەکەی گواستەوە لەئاهەنگەکەیدا لەگەڕەکی (آشوری) یەکان بەدەستی گاورەکان کوژراو شوفێری ئوتومبیلەکەش کوژرا لەگەڵیا و (فاطمە) ش بریندار بوو بەجلی بوکێنیەوە!

دوایی حکومەت تاوانبارانی دەستگیرکرد و لەرێی دادگاوە بەسزای خۆیان گەیشتن، ناشتنی (جونسون) یش بووبەکێشە لەنێوان (آشوری) و موسڵمانەکاندا، تا وەزارەتی ئەوقاف کێشەکەی یەکلایی کردەوە کە (جونسون) موسڵمانە و دەبێ لەقەبرسانی موسڵمانان بنێژرێت.

من دەترسام بەهەمان دەردی (جونسون) م ببەن، بۆیە بڕیارم دا کۆچ بکەم بۆ یەمەن، بۆ ئەوەی بەئازادی وبەبێ ترس ئیسلامەتی خۆم بکەم.

خێزانەکەمان پێك هاتبوو لەشەش خوشك و من تاقە برایان بووم، لەدوا سەردانمدا پاش گفتوگۆیەکی زۆر یەکێکیان موسڵمان بوو، یەکێکی تریشیان دەزانم دەترسێ ئەگینا زۆر دڵی وابەئیسلامەوە، لەخوا دەپاڕێمەوە کە هیدایەتی هەموویان بدات.

خاڵێکم هەیە لەتورکیا داوای لێکردم سەردانی بکەم، کە چووم بۆ لای پاش ماوەیەك هەستی کرد موسڵمان بووم، بەشەق و جنێو تێم بەربوو، ناچار منیش رامکرد و بەجێم هێشت، بەڵام لەپەلە پەلیدا قاچم وەرگەڕاو زۆر ئازاری دام. بەوحاڵەوە لەبەردەم قوتابخانەیەکی لەبەرکردنی قورئاندا خۆم بینیەوە کە (شێخ محمود

ئەفەندی) سەرپەرشتی دەکرد، زۆر ڕێزی لێگرتم و چەند ڕۆژێك لەلای مامەوە، پاشان گەڕامەوە یەمەن لەترسی خاڵم و لەترسی فیتنە و فەسادی تورکیا.

جارێك لەفڕۆکەخانەی ڕوسیا کاتی نوێژی ئێوارە هات و دەستنوێژم شت و چاکەتەکەم داخست نوێژی لەسەر بکەم، چەند ئەفریقیەك هاتن لەدوامەوە نوێژیان کردو وشەی (ئامین) لەو ناوەدا دەنگی دایەوە، دوای تەواوبوونی نوێژەکە چەند سەربازێکی رووسی بردیانم بە تۆمەتی ئەوەی من شیشانیم! پاشان بۆم سەلماندن کە من عێراقیم و هیچ پەیوەندییەکم بەشیشانەوە نیە، ئنجا بەریان دام و رزگارم بوو!

بەڵی. گەڕامەوە یەمەن و هەموو دنیام کرد بەقوربانی ئاینەکەم، راستە من هەژارم بەڵام هەروەك عیسا سەلامی خوای لێ بێ دەفەرموێ (چ سوودێکی وەرگرتووە کەسێك کە دنیا بباتەوە و خۆی بدۆڕێنی) ؟!

دنیا بۆچی باشە، ئەگەر خۆت بدۆڕێنی و دۆزەخ جێت بێت؟!

ئەوەیە هەقیقەت، ئێمە بۆ خواردن و خەو دروست نەکراوین، ئێمە بۆ عیبادەت دروست کراوین، لەبەرئەوەبوو منیش وازم لەماددیات هێناو رومکردە ئیسلام و فەزڵم دا بەسەر هەموو شتێکدا، جا زۆر کەسی دەوڵەمەندیش هەن کە هەقیقەتی ئەم دینە تێنە گەیشتوون ونازانن، ئەگەر بیانزانیایە دەگەڕانەوە بۆ لای ئەوەی کە پێشەوامان (محمد) (د.خ) بۆی هێناون لەلایەن خواوە.

(١٠) البرتو اوبتشینی

البرتو اوبتشینی پیاوێکی ئیتاڵیە و پاش ئەوەی موسڵمان بوو لەچاوپێکەوتنێکدا لەگەڵ گۆڤاری الاسرة ژمارە (٨٥) ساڵی ١٤٢١ کۆچیدا دەڵێت:

سوپاس بۆ ئەو خوایەی کە ڕێنمایی کردم بۆ ئایینی هەقی خۆی، من پێشتر مولحید و سەرخۆش بووم و هەواو ئارەزووی خۆمم دەپەرست ومادده زاڵ بووبوو بەسەر هەموو ژیانمدا و، رقم لەهەموو ئاینەکان بوو لەپێش هەمووشیانەوە ئیسلام، کەلە کەلتوور و مێژووی ئێمەدا بەخراپترین ئایین ناوبراوە.

موسڵمانان بەلای ئێمەوە بت ئەپەرستن و رازی نین لەواقیعدا بژین و پەنا دەبەنە بەر غەیبیات بۆ چارە سەری کێشەکانیان، ئەوان زۆردار و خوێن ڕێژن و، شەڕەنگێزن و نایانەوێ بەئاشتی لەگەڵ کەسدا بژین. پێغەمبەری ئیسلامیش لای ئێمە واباسکراوە کە ئارەزوو پەرستەو هەموو ناتەواویەکی لێوەشاوەتەوەو، ئاینێکی هێنا بۆ ئەوەی لەمەسیحیەت جیابێتەوە و خۆی ببێ بەڕابەری، قورئانیش هەڵبەستراوی خۆیەتی و هاوەڵانیشی دوو ڕوون!

من ئالەو کەش وهەوایەدا گەورەبووم کەهەمووی دژایەتی ئیسلامە، بەڵام خوا هیدایەتیدام بەهۆی گەنجێکی موسڵمان کە بۆ بژێوی پەیداکردن کۆچی کردبوو بۆ ئیتاڵیا.

بەبێ ویستی خۆم ناسیم، ئەویش بەوەی شەوێکیان لەیەکێ لەبارەکاندا هەتا بەرەبەیان مامەوە وتەواو سەرخۆش بووم، کاتێك گەڕامەوە، فرم بەدنیاوە نەمابوو، بێئاگاو بێهۆش بەسەر شەقامدا قاچم تێکەڵ وپێکەڵ ئەبوو، دەڕۆیشتم. ئوتومبیلێکی تیژڕەو لێی دام، کەوتم و لەخوێنی خۆما گەوزام. ئەوەی سەیر بوو لاوەکە خۆی فڕاندمی بۆ خەستەخانە و بەدیارمەوە بوو تاچاك بوومەوە، بڕوام نەدەکرد ئەوەی وای لەگەڵ دەکردم موسڵمانە! کەزانیم موسڵمانە داوام لێکرد باسی بیروباوەڕەکەیم بۆ بکات، کە فەرمان دەدا بەچی و جڵەوگیری دەکات لەچی. هەروەها پرسیارم لێکرد لەبارەی بۆ چوونی ئیسلامەوە بەرامبەر ئاینەکانی تر.

مـن ئیسـلامم ناسـی بـەهۆی رەوشـت بـەرزی ئـەو گەنجـەوە، دوایـی گەیشـتمە ئـەو قەناعەتەی کەمن لە گومڕاییو سـەر گەردانیـدا بـووم و ئیسـلام ئـاینی هەقـە، هـەروەك خوای پەروەردگار دەفەرمویّت: ﴿وَمَنْ يَبْتَغِ غَيْرَ الْإِسْلَامِ دِينًـا فَلَـنْ يُقْبَـلَ مِنْـهُ وَهُـوَ فِـي الْـآخِرَةِ مِـنَ الْخَاسِـرِينَ (٨٥)﴾آل عمـران. پاشـان موسـڵمان بـووم و نـاوی خـۆم نـا (عبدالواحد) . دوای ئەوەی خوا هیدایەتی دام و موسڵمان بووم، هەستم بـەگوناهباری دەکرد، کەلەوەوبەر دوژمنایەتی ئیسلامم کردبوو، هەستم کرد کە هیدایـەتم تـەواو نـابیّ ئەگـەر هەڵنەسـتم بەسـڕینەوەی گوناهـەکانم، بـەهۆی بانگـەوازکردن و خزمـەتکردنی ئیسلام. بۆیە لەگەڵ چەند موسڵمانێکدا بنکەیەکی ئیسلامیمان دامەزراند.

لەنیعمەتـەکانی خـوا بەسـەرمەوە ئـەوەبوو کـە کوڕەکـەم و بووکەکـەم خـوا لەسەردەستی منـدا هیدایـەتی دان و ئـەوانیش لەگـەڵما خۆیـان تـەرزکرد بـۆ خزمـەتی ئیسلام، ئنجا بڕیارماندا بڵاوکراوەو گۆڤار دەرکەین بۆ بەرپەرچدانەوەی پڕوپاگەنـدەی جوولەکە لەرۆژئاوا دژ بە ئاینی ئیسلام و دەرخستنی رووی جوان و پیرۆزی ئیسلام بـۆ خەڵکی چەواشەکراو و بیّ ئاگا.

لەسایەی خواوە هیچ هەفتەیەك رانابووریّ چەند کەسێك تیایـا موسـڵمان نـەبێت و، ئێمەش باوەشیان بۆ دەکەینەوە و هەموو یارمەتیەکی مـاددی و مەعنـەویان ئـەدەین و زۆر لەوانەش لەگەڵمانا دەکەونە بانگەوازکردن.

ئیسلام ئایینی فیترەتـە، گرنگـی دەدات بـەدنیا و ئـاخیرەت و هاوسـەنگی بـۆ مـرۆڤ دروست دەکات، بەپێچەوانەی عیلمانیەت و ئیلحادەوە کە ئەمڕۆ باڵیان کێشاوە بەسـەر رۆژئـاواداو نەفسـیەتی شـێواندون، بـەجۆرێك زۆرتـرین رێـژەی خۆکوشـتن لەجیهانـدا لەوڵاتی (سوید) دایە کەلەوپەڕی رەفاهیەت و خۆشگوزەرانیدان.

خۆزگە موسـڵمانان بەچـاکی ئیسـلامیان بـەکردار وگوفتـار پێشـکەش بکردایـە، خـۆ ئەگەر وایان کرد ئەوا رێژەی موسڵمانەکان زۆر زیاد دەکات لەجیهاندا و، مـن پێشـبینی

دەکەم هەروەك بیریاری ئیرلەندی بەناوبانگ (جورج برناردشو) کەلەپێش پەنجا ساڵدا وتویەتی (ئایینی محمد قبوڵ دەکرێ لەئەوروپای سبەینێدا، هەروەك چۆن لەئەوروپای ئەمڕۆدا ورده ورده خەریکە قبوڵ دەکرێ.وادەزانم تاقە ئاینە کەتوانای خۆ گونجاندنی هەیە لەگەڵ گۆڕانکارییەکانی ژیاندا و ئەمەش وای لێدەکات کە هەمیشە خەڵك پێی سەرسام بن لەهەموو سەردەمێکدا) .

بیرۆکەی (صراع الحضارات) یش بیرۆکەیەکی پیس و ژەهراویە و مەبەستیانە کە هەمیشە دوژمنێکیان ببێ بۆ ئەوەی خۆیان یەکگرتوو بن بەرامبەری، بەتایبەت پاش رووخانی شیوعیەت ئیسلامیان دانا بەدوژمنی سەرەکی و خۆیان ساز دەدەن بۆ رووبەڕوو بوونەوەی رابوونی ئیسلامی لەرۆژئاوا و رۆژهەڵات دا. بەتایبەت لەمڕۆدا کە ئیسلام هەر رۆژەی لەخاکێکی نوێدا ڕەگ دائەکوتێ، هەروەك (روجیە دی باسکیە) دەڵێ:

(شتێکی بەڵگە نەویستە ئێستا کە ئایینە گەورەکان دێنە دواوە و وان لە (دیفاع) دا و، تەنها ئیسلامە کە لەبەرەو پێشچوون و هەڵمەت بردندایە، لەگەڵ ئەوەدا کە موسڵمانانیش لاوازن) .

(١١) بامیلاشارب

بامیلا ئافرەتێکی ئەمریکیە و لەدایکبووی ساڵی (١٩٣٧) ەو لەخێزانێکی گاوردا چاوی بەدنیا هەڵهێناوە، لەبارەی موسڵمان بوونیەوە دەڵێت:

منیش وەك زۆربەی ئافرەتانی رۆژئاوایی بەدوای هاوەڵدا دەگەڕام و هەواو ئارەزووی خۆمم دەپەرست.

لەسەرەتای خوێندنی زانکۆمەوە گرنگیم دەدا بەمناڵ و هەستم کرد کە مناڵ لەرۆژئاوادا لە بارێکی خراپدا ئەژی، هەمووان لە کۆمەڵگای ئێمەدا بەدوای ماددەو

تێرکردنی ئارەزووەکاندا رادەکەن و منداڵان ژێر پێ دەکەون، یان هەر بیر لە هاتنە دونیایان ناکەنەوە.

زۆرکەس لەژن و پیاوی رۆژئاوایی خۆیان دوور دەگرن لەمناڵبوون، بۆ ئەوەی نەبن بەژێر بەرپرسیارێتیەوەو، ئەگەر بشیانبێت ئەوە لەدەرەوەی خێزان دەبێت و بەوەش کۆتایی بەخێزان دێت.

(بامیلا) لەرێکخراوی یونسیفدا لێکۆڵینەوەی زۆری کرد لەسەر منداڵ لەکۆمەڵگای رۆژئاوایی و ئیسلامیدا، سەرەنجام گەیشتە ئەوەی کەخێزان لەئیسلامدا گرنگی زۆری پێدراوە و ماف و ئەرکی هەریەکەیانی بەچاکی دیاری کردووە، کەبەمەش خێزان توند و تۆڵ و پتەو دەبێت و ئەتوانێت خۆی بگرێت لەبەر ئەو ئافاتانەی کەتووشی رۆژئاوا هاتووە، کەئەویش خۆخۆیی و زاڵبوونی مەبدەئی (الغایة تبرر الوسیلة) یە، لەرۆژئاوا زۆریان نزیکترین کەسیان دەکەن بە قوربانی هاتنە دی هەواو ئارەزوویان.

(بامیلا) لەبارەی ئیسلامەوە زۆری خوێندەوە و زۆر سەرسام بوو بەگرنگیدانی ئیسلام بە خێزان و، زیاتر سەرسام بوو پێی کاتێک لەئەزموونێکی تاڵدا ژیا بەهۆی ئەوەی کەمێردە ئەمریکیەکەی خۆی و منداڵەکانی بەجێهێشت و لێی نەپرسینەوەو، کاتێك شکاتیشی لێکرد هیچی دەستنەکەوت. لەگەرمەی ناڕەحەتیەکەیدا ئەندازیارێکی میسری ناسی بەناوی (احمد الشایب) کە زۆر دڵی دایەوە و هاوکاری کرد و بەهۆی ناوبراویشەوە زیاتر شارەزای ئیسلام بوو.

پاش ئەوەی (بامیلا) جیابووەوە لەمێردە ئەمریکیەکەی، شووی کرد بە (ئەحمەد)و بڕیاریاندا بگەڕێنەوە بۆ (میسر) و، لەوێش بووە بەڕێوەبەری لقی یونسیف لە خۆرهەڵاتی ناوەڕاستدا.

بەیانیەکیان (بامیلا) بە مێردەکەوی وت: ئەمڕۆ دەمەوێت موسڵمانبوونی خۆم رابگەیەنم، ئنجا هەردووکیان چوونە لای لیژنەی فەتوای ئەزهەر و لەبەردەمیاندا وتی:

ئەمڕۆ خوای گەورە دڵی هیدایەتدام بۆ ئیسلام پاش لێکۆڵینەوەیەکی زۆر و لەسەرخۆ، من خۆم نەزرکردووە بۆ خزمەتی منالآن بەگشتی و منالی موسڵمانان بەتایبەتی، چونکە منالآن خۆشەویستی خوان و هەرکەسیش خۆشەویستانی خوای خۆش بوێت و دڵنەواییان بکات، خواش ئەوی خۆش دەوێت، جا منیش هەموو هیواو ئاواتم بەدەستهێنانی ڕەزامەندی خوا و خۆشەویستیەتی.

ئنجا ناوی خۆی گۆڕی لە (بامیلا سو اورمان شارب) ەوە بۆ (اسماء بامیلا شارب) و، رایگەیاند سەربازێکی خوادەبێت بۆ خزمەتی منالآنی رۆژهەلآتی ناوەڕاست و، بەرگریکردن لەشێواندنی شێوەی ئافرەتی موسڵمان لەرۆژئاوادا، چونکە بەراستی لەرۆژئاوادا وێنەی ئافرەتی موسڵمان ناشیرین کراوە و وادەدەنە قەڵەم کەلەئیسلامدا دەچەوسێنرێتەوە و هەندێ هەڵسوکەوت و رەفتاری ناجۆری هەندێ بەناو موسڵمانیش دەکەن بەنموونە و بەبیانوو لەم کارەدا.

(بامیلا) دەڵێت: بەهۆی ئیسلامەوە کەرامەت و مافەکانم دەستکەوتەوە، لەکاتێکدا کە ئافرەتی رۆژئاوا بەسووك سەیر دەکرێ و تەنها بەهۆکاری رابواردنی دەزانن و لەسەر سفرە و خوانی خراپەکاران پێشکەش دەکرێت. ئافرەتیش لەوێ بۆ خۆی خەڵەتاوە بەدروشمی (ئازادی ژنان) کەلەراستیدا بازرگانیان پێوەدەکەن و بۆ رابواردنی نابەجێ و نامەشروع و دوور لەهەموو رەوشتێك بەکاریان دەهێنن.

(بامیلا) داخ لەوە دەخوات کە زۆربەی ئافرەتانی رۆژئاوا هەقیقەتی ئیسلام نازانن کە چۆنە بەرامبەر چارەسەری کێشەی ئافرەتان، خۆ ئەگەر بیانزانیایە زۆر بەخێرایی دەستیان پێوەدەگرت و دیفاعیان دەکرد لێی و سەرو ماڵیان دەکرد بەقوربانی.گۆڤاری (الاسرة) ژمارە (٦٦) ساڵی ١٤١٩ کۆچی.

(١٢) فابیان

(فابیان) نمایشکەرێکی فەڕەنسی جلوبەرگە و تەمەنی بیست و هەشت ساڵە، کاتو ساتی هیدایەتی وا هاتە پێشەوە کەلە لوتکەی ناوبانگ و دەرکەوتندا بوو، بەبێ دەنگ کشایەوە و ڕۆیشت بۆ ئەفغانستان، تاوەکو خزمەتی موسڵمانانی ئەفغانی بکات وەك برینپێچێك.

فابیان دەڵێ: (ئەگەر فەزڵ و ڕەحمەتی خوا نەبوایە، ئەوا ژیانم لەدەست ئەچوو لەجیهانێکدا کە مرۆڤ سەرەو خوار دەبێتەوە بەرەو ئاژەڵێتی و هەموو ئامانج و ئاواتی دەبێتە تێرکردنی هەواو ئارەزووی) ئنجا باسی سەر گوزەشتەی خۆی دەکات و دەڵێت: (من لەمناڵیمەوە حەزم دەکرد ببمە برینپێچێکی خۆبەخش و کاریکەم لەکەمکردنەوەی ئازاری مناڵی نەخۆشدا، ڕۆژ لەدوای ڕۆژ گەورەبووم.. جوانی و قەد و باڵام سەرنجی دەوروبەرمی ڕاکێشا و، هەمووان هانیان دام بەتایبەت کەس و کارم کەواز لەئاوات و حەزی مناڵیم بهێنم و سوود لەجوانیەکەم وەربگرم و پارەی پێپەیدا بکەم، کە ئەوەش ئاواتی هەموو مێرد منداڵێکە و ڕێگای موستەحیلی بۆ دەگرێتە بەر.

ڕێگای بەردەمم ئاسان بوو بۆم، زۆر زوو تامی ناوبانگم چەشت و دیاری بەنرخم بۆ دەهات، کە هەرگیز لەخەویشا نەم ئەدی. بەڵام زۆر کەوت لەسەرم! دەبوو دەرچم لە ئینسانیەتی خۆم و، مەرجی سەرکەوتنم، نەمانی هەست و شعور و حەیا و حورمەتم بوو.

دەبوو گوێ بەهیچ نەدەم تەنها جووڵەی لەشم نەبێ لەسەر ئیقاعاتی موسیقا، هەروەها هەموو خواردنێکی خۆش و بەتامم لێ قەدەغە بوو، دەبوو لەسەر ڤیتامینات و (مقویات) بژیم و، واز لە مشاعیرم بهێنم و نەکەسم خۆش بوێ و نەکەسم ڕق لێ بێت و هیچیش ڕەفز نەکەم.

(بیوت الازیاء) منیان کردە بووکەشووشە و بتێك کە ئیشی یاریکردن بێت بەدڵ و ژیری، فێربووم چۆن ساردو سڕیم و توند و لووت بەرزیم بەڕووکەش و لەناویشەوە بۆش‌و هەروەك قاوغێك جلەکان بپۆشم.

من دار و بەردبووم ئەهاتم و ئەچووم و زەردەخەنەم دەبەشیەوە، هەستم نەمابوو، ئەمەش وەنەبێ هەر بۆ من وابووبێ، هەرچی زیاتر لەکەسێتی و بەشەرییەتی خۆی داماڵیایە ئەوە پێشتر دەکەوت لەوجیهانە سارد و سڕەدا، جا واوەیلا بۆ ئەوەی کە لەڕێنماییەکانی بۆی دا ئەنرا دەربچووایە، سزایان دەدا بەهەموو جۆرێك، نەك هەر سزای نەفسی بەڵکو سزای جەستەشی تووش دەبوو!

من ژیام و گەڕام بەجیهاندا بۆ نمایشکردنی جل و بەرگ بەبێ شەرم و حەیا. وە ئەوانەی لەوبوارەدا کاردەکەن راپێچ دەکرێن بەرەو جیهانی داوێن پیسی بەهەموو شێوەکانیەوە، واوەیلا بۆ ئەوەی ملیان بۆ نادات.

خاڵی وەچەرخانیشم لەگەشتێکماندا بۆ بەیروت دەستی پێکرد، کاتێك دەمبینی کە لەژێر تۆپباران دا ئوتێلیان دروست دەکرد، کوژرانی مناڵانیش زۆر کاریان تێکردم، پەردە لەسەرچاو و دڵم لاچوو، تێگەیشتم کە ئەوەی من تیا دەژیم بێ مانایە، بەپەلە چووم بەدەم ئەو مناڵانەوە کە گیانیان تیامابوو تا رزگاریان بکەم. هاوەڵەکانیشم لەنەفامی و مادیاتی خۆیاندا نقوم بووبوون و ئەو دیمەنە دڵتەزێنە کاری تێنەدەکردن.

ئیتر نەگەڕامەوە بۆ ئوتێل و پیشاندانی جل و بەرگی مۆدە، بەڵکو رێی ئیسلامم گرتەبەر و (بەیروت) م بەجێهێشت بەرەو پاکستان، لەسنووری ئەفغانستان ژیانی راستەقینە ژیام، فێر بووم چۆن ئادەمیەتی خۆم بسەلمێنم.

هەشت مانگ لەویێ مامەوە یارمەتی خێزانە هەژارەکانم دا. ئەوانیش پێزان بوون و زۆر ڕێزیان لێدەگرتم.لەوێ زیاتر قەناعەتم بۆ دروست بوو کە ئیسلام دەستووری ژیانە، پاشان خۆم فێری زمانی قورئان کرد و زۆر بەرەو پێش چووم.

(بیوت الازیاء العالمیة) کە بەمەیان زانی فشاری زۆریان بۆ هانیم، وتیان سێ ئەوەندەی جاران مووچەت دەدەینێ ئەگەر بگەڕێیتەوە سەرنمایشکردنی جل و بەرگ، منیش پشت بەخوا سووربووم لەسەر ئاینەکەم و گوێم پێنەدان، ئیتر کەوتنە بلاوکردنەوەی بەرگی ئەو گۆڤارانەی کەوێنەی منی تیابوو، بۆئەوەی بەهۆی رابردوومەوە خەڵکەکەم لێبکەن بەدوژمن، لەسایەی خواوە ئەوەشیان بۆ نەچووە سەر.

هەرگیز من لەوبڕوایەدا نەبووم کە ئەو دەست و پەنجەیەم کە هەمیشە خەمی نەرم و نۆڵیەکەیم بوو بەرگەی سارد و سەرما و خزمەتکردنی هەژار و داماوو ئاوارەکانی ئەفغانستان بگرێت. لەسایەی خواوە ڕاهاتم و دەست و پەنجەم لەجاران چاکترن و پاداشتی گەورەش لای خوایە.ڕۆژنامەی المسلمون ژ ٢٣٨.

(١٣) ئەلیکساندر فرتز

ئەلیکساندر فرتز منداڵێکی ئەمریکی بلیمەت و زرنگ و هۆشیارە و لەساڵی ١٩٩٠ دا لەدایك و باوکێکی مەسیحی لەدایك بووە، لەشەش ساڵیەوە دایکی پەڕاوی بۆ دابین کردووە لەبارەی ئاینەکانەوە و ئەویش زۆر بەچالاکی دەخوێنێتەوە و پرسیاردەکات و، بەبێ ئەوەی چاوی بەهیچ موسڵمانێك کەوتبێت لەهەشت ساڵیدا موسڵمان بوو.

ئەلیکساندر ناوی خۆی گۆڕی بۆ (محمد عبدالله) لەخۆشەویستی بۆ (محمد) (د.خ)و بەماوەیەکی کەم فێری نوێژبوو، کەم کەم خەریکی فێربوونی زمانی عەرەبیە و چەند سورەتێکی کورتیشی لەبەرکردووە و خۆشی بانگ ئەدات بۆ خۆی لەماڵەوە.

ڕۆژنامەنووسێك کەجارێك چاوپێکەوتنی لەگەڵدا سازداوە دەڵێت: ئەلیکساندر لێی پرسیم: تۆ قورئانت لەبەرە؟ وتم: نەخێر! هەستمکرد پێی ناخۆشە و نائومێد بوولێم، ئنجا وتی: بەلای خۆتەوە موسڵمانی و عەرەبیش دەزانی، وانیە؟!

پاشان پرسیاری تری کرد و وتی (حەجت کردووە؟) (عومرەت کردووە؟) چۆن جلی ئیحرام دەست دەکەوێت؟ ئایا پارەی زۆری دەوێ؟ ئەتوانم بیکرم لێرە، یان تەنها لەوڵاتی سعودیە هەیە؟ منیش بەپێی توانا وەڵامم دایەوە!

ئنجا منیش بەفرسەتم زانی و لێم پرسی: لەم کەش و هەوا نا ئیسلامیەدا چ ناڕەحەتیەك هاتۆتە ڕێگات؟ وام زانی: ئێستا باسی جل و بەرگی، یان هاوەڵەکانی، یان خواردن و خواردنەوەی، یان ئەو عەمامەیەی کردوویەتیە سەری لەسەر شێوەی یەمەنیەکان، یان بانگدانی لەناو باخی گشتیدا دەکات، کەچی بەداخێکەوە زۆر بەلەسەر خۆیی وتی: گرانی و زەحمەتی ڕێم تەنها ئەوەیە هەندێ نوێژم دەچێت چونکە کاتی نوێژەکان نازانم!

لێم پرسی چی رایکێشای بۆ ئیسلام؟ بۆچی ئیسلامت هەڵبژارد؟

تۆزێك بێدەنگ بوو ئنجا وتی: (نازانم، ئەوەی کە هەستی پێ بکەم ئەوەیە، چەند زیاتر بخوێنمەوە زیاتر ئیسلامم لا خۆشەویست دەبێت) .

لێم پرسی: ڕەمەزان بەڕۆژوو بوویت؟

پێکەنی و وتی: بەڵێ سوپاس بۆ خوا هەموو مانگەکە بەڕۆژوو بووم، کە ئەمەش یەکەمجارە بەڕۆژوو ببم، هەندێ قورس و گران بوو لەسەرەتاوە، دایکم تەحەددای کردم کە ناتوانم ڕۆژووەکە بگرم، بەڵام بۆچوونەکەی وا دەرنەچوو، توانیم بەڕۆژوو ببم.

لێم پرسی ئاواتت چیە؟ گورج وەڵامی دامەوە (چەند ئاواتێکم هەیە، هیوادارم بچم بۆ مەککە و بەردە ڕەشەکە ماچ بکەم)

وتم: دەبینم کە زۆر گرنگی دەدەیت بە حەج؟ نازانم چی وایلێکردویت؟

دایکی وەڵامی دایەوە (وێنەی کەعبە ژوورەکەی پڕکردووە، هەندێ کەس وایان دەزانی کە ئەوەی دەیکات خەیاڵی منداڵیە، یان جۆرێك لەسەرکەشییە و تەواو دەبێت، ئەوانە نازانن کە نەك هەر جدی یە بەڵکو ئیمانەکەشی زۆر قوڵ و دامەزراوە. (محمد عبدالله) پێی خۆش بوو کەدایکی ئاوا دیفاعی لێدەکات!

ئنجا (محمد) کەوتە قسە و باسی تەوافی کەعبە و یەکسانی موسڵمانانی کرد لە حەج دا و پاشان وتی: (من هەوڵدەدەم پارە پاشەکەوت بکەم تا ڕۆژێك بتوانم بچم بۆ حەج، بیستوومە کەلێرەوە نزیکەی چوار هەزار دۆلاری تێدەچێت و ئێستاش من (٣٠٠) دۆلارم کۆکردۆتەوە.دایکیشی لەم بارەیەوە وتی: بەلامانەوە ئاساییە کە بچیَ بۆ مەککە، بەڵام پارەمان نیە کە ئێستا بتوانیین بینێرین.

لێم پرسی: ئاواتی ترت چیە؟ وتی: ئاواتەخوازم کە فەلەستین بگەڕێتەوە بۆ موسڵمانان، چونکە ئەوە خاکی موسڵمانانە و جوولەکە بە زۆر داگیریکردووە، دایکی بەسەرسامیەوە سەیری کرد و ئەویش بەدایکی وت: دایە تۆ مێژووت نەخوێندۆتەوە، فەلەستین داگیرکراوە.

وتم: ئاواتی ترت هیچ ماوە؟ وتی: حەزدەکەم فێری زمانی قورئان ببم و لەبەری بکەم.

لێم پرسی: ئەتەویَ ببیت بەچی لەداهاتوودا؟ وتی: ئەمەویَ ببم بەوێنەگر تاوەکو وێنەی ڕاستی موسڵمانان بگەیەنم بەخەڵکی، چونکە زۆر فلیم بینیوە کە وێنەی موسڵمانان دەشێوێنن، هەرچەند فلیمی باشیش هەیە، دەشمەویَ کە دیراسەی ئیسلام بکەم لەزانکۆی (ئۆکسفۆرد) ، وادەزانم کە بەرنامەیەکی چاکیان لایە لەسەر دیراساتی ئیسلامی.

پێم وت: حەزدەکەی لەجیهانی ئیسلامیدا بخوێنی؟ وتی: بەدڵنیاییەوە، بەتایبەت لە ئەزهەردا حەزدەکەم بخوێنم.

پێم وت: ئەی لەبواری خواردندا؟ چۆن خۆت دەپارێزی لەگۆشتی بەراز؟ وتی: بەراز ئاژەڵێکی زۆر پیسە، من لام سەیرە چۆن گۆشتی دەخۆن، ماڵەوە دەزانن کەمن نایخۆم بۆیە بۆم دانانێن، کەبشچین بۆ خواردنگە، پێیان دەڵێم من گۆشتی بەراز ناخۆم.

پێموت: نوێژدەکەی لەقوتابخانە؟ وتی: پەنایەکم دۆزیوەتەوە لەکتێبخانەی قوتابخانەکەمان رۆژانە لەوێدا نوێژدەکەم.

ئیتر کاتی ئێوارە بوو، سەیری کردم و وتی: رێم ئەدەی بانگ بدەم، هەستا و بانگی داو منیش دڵم پڕ بوو لەگریان وبەیەکەوە نوێژمان کرد. (رۆژنامەی الوطن ژمارە/١٢٤).

(١٤) جیرمان جاکسون

جیرمان جاکسون گۆرانی بێژێکی جیهانییە وبرای مایکڵ جاکسۆن ە، پاش سەرگەردانی و دوور لەخوایی رێی راستی دۆزیەوە و موسڵمان بوو، لەبارەی ئەم گۆڕانە مەزنەی ژیانیەوە دەڵێت: لەویلایەتی کالیفۆرنیا هەندێ لاوی عەرەبی موسڵمانم ناسی و وردە وردە دۆستایەتیەکی پتەو لەنێوانماندا دروست بوو، بەهۆی ئەوەی کەسەرسام بووم بە رەوشتی بەرزیان و هەڵس وکەوتی جوانیان.

تێگەیشتم کە ئەو رەوشتە بەرزانە لەبۆشەوە پەیدانابن و بێگومان پاڵنەرێك هەیە لەپشت ئەو هەڵسوکەوتە پاك و بێگەردەوە. دوایی زانیم ئەوەی وای لەو گەنجانە کردووە بەوجۆرە رەفتاربکەن ئایینی ئیسلامە کە هەردەم موسڵمانان هان دەدات بۆ کاری چاك.

هیچ یەکێکیان راستەوخۆ نەیان وت موسڵمان بە، تەنها رەوشتی بەرزیان بوو کە بە ناڕاستەوخۆ کەمەندکێشیان دەکردم بەرەو ئیسلام و منیش موسڵمان بوونی خۆمم راگەیاند بەبێ دوودڵی.

من لەرێی رەفتاری جوانی ئەو برادەرانەوە گەیشتمە ئەو قەناعەتی کە ئاینی ئیسلام، ئاینێکە دەست ئەدات بۆ هەموو کات و شوێنێك.

کۆمەڵگای ئەمریکی ئێمە رەوشت بەرزی بڵاو نیە تیایا، ژیانی ئێمە ماددیات زاڵە بەسەریدا، بۆیە لەگومان و دوودڵیدا دەژین، ئەمەش وای کردووە ماددە بێهۆشکەرەکان رەواجیان زۆربێ و بازاڕیان گەرم بێ.

سوپاس بۆ ئەو خوایەی کەلەگەڵ ئەو لاوە موسڵمانانەدا کۆی کردمەوە و باسی ئیسلامیان بۆ دەکردم و نەیان دەوت وەرە ئاینەکەمانەوە.

ئەمڕۆ بەگشتی دەبینین ئیسلام بڵاودەبێتەوە لەئەمەریکا، کە ئەمەش مایەی سەرفراز بوون و رزگاریەیە لە هەموو ئەو تەنگوچەڵەمانەی دێنە رێمان. شتێکی گرنگیشە کەسایەتی ناسراوو دیار کاربکەن لەبانگەوازی ئیسلامیدا، کە ئەمەش هیوا بەخشە بەموسڵمانان و، بڵاوبوونەوەی ئیسلام لەئەمەریکادا خێراتر دەکات.

(١٥) ئەمیرە

لەنامەیەکدا بۆ بڵاوکراوەی (الشرق) ژمارە (٣٥٨٦) لەبەرواری (١٩٩٨/٤/١١) ، (ئەمیرە) دەڵێت: من لەویلایەتی (ئەرکەنساس) لەدایك بووم لە ئەمەریکا، لەدایك و باوکێکی گاور، لەلادێدا گەورەبووم لە کێڵگەکەی باوکم دا، دایکم ژنی ماڵەوەبوو، منیش کچی تاقانەیان بووم. باوکیشم لەکەنیسەی (مەعمەدانی) ناوچەکەماندا ئامۆژگاری و وتاری هەبوو کەناو بەناو پێشکەشی دەکرد.

بۆ یەکەمجار لەزانکۆی (ئەرکەنساس) ئافرەتێکی موسڵمانم بینی، لەسەرەتاوە سەیر بوو لام جلوبەرگ و سەرداپۆشینەکەی، بۆیە هەر ئەوەندەی فرسەتم بۆ رێکەوت لێی نزیك بوومەوە و بووم بەهاورێی کە ئەوەش هەموو ژیانمی گۆڕی.

ئەو ئافرەتە ناوی (یاسمین) و، لەدایك بووی فەلەستین بوو، بەچەند سەعات وتووێژمان دەکرد لەبارەی خواو پێغەمبەران و وڵاتەکەی و خێزانەکەی و هاوڕێکانی، قسەکانی لای من زۆر خۆش بوون، من بەماڵەوەم نەووت کە یاسمین هاوەڵمە و ئەویش دنیای لا هیچ بوو، هەموو مەبەستی رەزامەندی خوا و ئاخیرەت بوو.

جا کاتێك گەڕایەوە بۆ فەلەستین دەمانزانی جارێکی تر یەکتری نابینینەوە لەم دنیایەدا، بۆیە گریا و تکای لێکردم کە بەردەوام بم لە دیراسەی ئیسلامدا بۆ ئەوەی لەبەهەشتا بەیەکتری بگەینەوە. تا ئێستا قسەکانی لەگوێما دەزرنگێنەوە، لەیەکەم رۆژەوە کەیەکترمان ناسی ناوینام (ئەمیرە) ، بۆیە منیش کەموسڵمان بووم ناوی خۆم گۆڕی بۆ (ئەمیرە) .

پاش دوو هەفتە لەگەڕانەوەی یاسمین بۆ وڵاتەکەی، لەدەرەوەی ماڵەکەی بەگوللەی جوولەکە شەهیدکرا، ئەوەشزۆر کاری تێکردم و زۆرگریام.

چەندەها هاوەڵی ترم ناسی کەخەڵکی رۆژهەڵاتی ناوەڕاست بوون و زمانی عەرەبیم لاخۆشەویست بوو، بەتایبەت کاتێك گوێم لەیەکێك دەبوو قورئانی دەخوێند، یان کاتێك گوێم لەشریتێك دەگرت.

پاش چەند ساڵێك موسڵمانێکی سەر ڕاستی ترم دەستکەوت و پرسیاری زۆرم لێکردو هەرچیم دەستکەوت خوێندمەوە لەبارەی ئاینەوە و زۆر دوعام کرد کە خوا دەستبداتە باڵم و رێنماییم بکات، خوای گەورەش دوعاکەی گیراکردم و لە ١٥ ی ئیبریلی ١٩٩٦ دا موسڵمان بووم و، تاقە شتێك کە زۆر کاری تێکردم و قەناعەتی بۆ دروستکردم و کەهەرگیز لەبەرئەوەش واز لەئیسلام ناهێنم، دروشمی (لا الە الا اللە

محمد رسول الله) یە، جاکاتێك خێزانەکەم زانیان لەئیسلام دەکۆڵمەوە تووڕەبوون، دواییش کەزانیان موسڵمان بووم بەتەواوی حاشایان لێکردم و خەریك بوو لەشێتخانە توندم بکەن، گوایە بەلای ئەوانەوە من شێت بوم! بەراستی حاشاکردنیان لەمن زۆر قورس و گران بوو لەسەرم و زۆر جاریش دوعایان لێدەکردم!

مەسەلەکە بەوەندەوە نەوەستا، خزمێکیشم شکاتی لێکردم و داوای کرد کەلەرێی یاساوە نەهێڵێت توخنی ماڵیان بکەوم، دایکیشم هەمان کاری کرد بەرامبەرم! شەوێکیان لەپارکی ئۆتۆمبیلەکان پیاوێك هێرشی کردە سەرم و ئازاری دام و بریندار کردم، باش بوو دوایی گیرا، چەندجاریش تایەی ئوتومبیلەکەمیان پەنچەر دەکرد و بەشەو لای شوققەکەمەوە تەقەیان دەکرد، بۆ ترساندنم. لەوەش سەیرتر هەرچی جلەکانم دەنێرم بۆ شتن و ئوتوکردن،جل و بەرگە ئیسلامیەکانم بۆ نانێرنەوە و تەنها پانتۆڵەکانم بۆ دەنێرنەوە و هەڕەشەشم لێدەکەن تانەوێرم شکاتیان لێبکەم!

تاکاتی نووسینی ئەم باسە، مەسەلەکەم لەدادگادایە، لەگەڵ ئەوەدا کە من هیچ تاوانێکم نەکردووە دادگا یاساغی کردووە لێم شار بەجێ بهێڵم! بەلاَم پشت بەخوا هەر من سەردەکەوم و گرە و دەبەمەوە!

جا کەمن ئەم چەند دێڕەم نووسیوە بۆ ئەوەنیە کە موسڵمانان بەزەییان پیامابێتەوە، بەڵکو تەنها داوام ئەوەیە لێتان کەلەنوێژەکانتاندا دوعام بۆ بکەن. وە زۆر سوپاسی رۆژنامە و سەرنووسەری دەکەم کەئەمەم بۆ بڵاودەکەنەوە.

(١٦) سیلی

ڕەنگە ئەم چیرۆکە سەیر بێت بۆ کەسێك کە پاڵەوانی چیرۆکەکەی نەدیبێت و بەگوێی خۆی قسەکانی لێ نەبیستبێ، چیرۆکەکە ئەگەر لەخەیاڵیش بچێت، لەراستیدا لەعالەمی واقعیدا روویداوە، فەرموون بابەیەکەوە بچین بەرەو (جوهانسبرگ) شاری

دەوڵەمەندی کانی ئاڵتون لەوڵاتی خوارووی ئەفریقیا کە من لەو شارە بەڕێوەبەری نووسینگەی (رابطة العالم الاسلامی) بووم.

ساڵی ١٩٩٦ فەسڵی زستان بوو، سەرمایەکی بێ ئەندازە وڵاتی گرتبۆوە، ڕۆژێك کە ئاسمان هەور دایپۆشیبوو، چاوەڕێی زریانێکی سەخت بووین. لەماڵەوە چاوەڕێی میوانێك بووین و خێزانم سەرقاڵی چێشت لێنان بوو.

مەوعیدمان هەبوو لەگەڵ کەسایەتیەکدا کە خزمی سەرۆکی ئەفریقیای باشوور (نیلسون ماندیلا) بوو، کەسایەتیەك کە لەوەوبەر خەریکی بڵاوکردنەوەی گاورێتی بوو، ئەویش قەشە سیلی بوو. ڕەنگە بپرسن چۆن ئەم پیاوەم ناسی، جا با ئەوەتان بۆ باس بکەم:

ڕۆژێك سکرتێری نووسینگەی (رابطە) پێی ڕاگەیاندم کە قەشەیەك دەیەوێ سەردانم بکات، منیش مەوعیدێکم بۆ دانا، لەکات و ساتی دیاری کراودا قەشە (سیلی) لەگەڵ (سلیمان) ناوێکدا ئامادەبوون، ئەم سلێمانە یاری بۆکسێنی دەکرد و بەهۆی (محمد علی کلای) یەوە موسڵمان بووبوو. لەنووسینگەکەمان پێشوازی گەرمم لێکردن و زۆر خۆشحاڵ بووم.

(سیلی) کورتە باڵاو ڕەش پێست بوو، هەمیشە زەردەخەنە لەسەر لێوی بوو. پێم وت: برام سیلی، ئەگەر دەکرێ چیرۆکی موسڵمان بوونت بگێڕەرەوە بۆمان.

سیلی پێکەنی و وتی بەسەرچاو. جابراییـنە ئێوەش بێدەنگ فەرمون گوێ بگرن لێی:

سیلی وتی: من قەشەیەکی چالاك بووم، بەهەموو توانامەوە کارم دەکرد و لەگەورە قەشەکانی خوارووی ئەفریقیا بووم و، لەبەر ئەوەی زۆر چوست و چالاك بووم فاتیکان

منی هەڵبژارد کە هەستم بەکاری مژدەدان بەمەسیحیەت و پارەو یارمەتیم لەوێوە بۆ دەهات، منیش هەموو هۆکارێکم بەکاردەهێنا بۆ گەیشتنە ئامانجەکەم.

سەردانی بەردەوامم دەکرد بۆ پەیمانگاکان و قوتابخانەکان و خەستەخانەکان لەشار و لادێ و دارستانەکان و، بەو پارانەی بۆم دەهات دەستی هەژار و لێقەوماوەکانم دەگرت. ئەمەش بۆ ئەوەی مەسیحیەتیان لاشیرین بکەم. کەنیسەش پارەیان بۆ رشتبووم و بەوەش دەوڵەمەند بووم و خاوەنی ئوتومبیل و خانووی خۆم بووم و مووچەی باشیان بۆ بڕیبوومەوەو، پلەوپایەکی بەرزم هەبوو لەناو سەرجەم قەشەکاندا.

رۆژێك چووم بۆ بازاڕێکی گەورەی شار کە هەندێ کەل و پەل بکڕم، (مفاجاة) ە کە ئالەوێدا بوو، لەم بازاڕەدا، بازرگانەکە بەسەرو سیما و جل و بەرگیدا دیار بوو موسڵمان بوو، منیش جل و بەرگی تایبەتی قەشەیم لەبەردابوو، پاش مامەڵەکردنی کەل و پەلێك کە بۆ دیاری دەمویست، بازرگانەکە لێی پرسیم: تۆ قەشەیت؟

وتم: بەڵێ.وتی: کێ خواتە؟ وتم: (مەسیح) خوایە.

وتی: من تەحەددات دەکەم کە تەنها ئایەتێك بهێنی لەئینجیلدا لەسەر زمانی (مەسیح) کەبڵێ: (انا الله، أو انا ابن الله) بمپەرستن.

قسەکانی کابرا وەك چەکوش دای بەسەرما، نەمتوانی وەڵامی بدەمەوە، هەرچەند بیرم کردەوە و بەدڵ پیاچوونەوەم کرد بەئینجیلەکاندا نەمتوانی ئایەتێکی وا بدۆزمەوە لەسەر زمانی (مەسیح) ، زۆر ئیحراج بووم لەبەردەم پیاوەکەدا و دڵتەنگ بووم، باشە چۆن من وەڵامی ئەم پرسیارە نازانم؟

پیاوەکەم بەجێهێشت و گەڕامەوە بەبێ ئەوەی ئاگام لەخۆم بێت بۆ کوێ دەچم. ئنجا بڕیارمدا کە بگەڕێم بەدوای ئەو باسەدا، چەند گەڕام هیچم چنگ نەکەوت، ناچار

چووم بۆ مەجلیسی کەنیسە و داوای کۆبوونەوەیەکم کرد لەگەڵ ئەندامەکاندا، ئەوانیش قایل بوون. لەکۆبوونەوەکەدا ئەوەی بیستبووم پێم وتن،هەمووان وتیان: کابرای هیندی خەڵەتاندویتی (بەموسڵمانی ئەویٚ دەڵێن هیندی) ، ئەو دەیەویٚ سەرت لیٚ بشێوێنیٚ بەئاینی هیندییەکان (واتە ئیسلام!) .

وتم: باشە وەڵامم بدەنەوە! وەڵامی پرسیارەکەی ئەوبدەنەوە! کەس وەڵامی نەدایەوە.

ڕۆژی یەک شەممە هات و وەستام وانە بڵێمەوە و ئامۆژگاری بکەم لەکەنیسە، هەرچیم کرد دەمم چووە کلیلە و نەمتوانی هیچ بڵێم، ناچار داوام کرد یەکێکی تر لەجیاتی من قسەیان بۆ بکات، چونکە لەراستیدا من رووخابووم و دەروونم شپرزبوو!

رۆیشتمەوە ماڵەوە و زۆر خەفەتبار بووم، ئنجا لەسوچێکدا دانیشتم و زۆر گریام، پاشان سەرم بەرزکردەوە و چاوم بڕیە ئاسمان و کەوتمە دوعاکردن، بەڵام داوا لەکیٚ بکەم؟ رووم کردە ئەوەی کە بڕوام هەبوو هەر ئەوخوایەو بەدیهێنەرمانە، لێی پاڕامەوە و وتم (پەروەردگارا. بەدیهێنەرم. هەموو دەرگاکان بەڕووما داخراون تەنها دەرگای میهرەبانی تۆ نەبێت، بیٚ بەشم مەکە لەزانینی راستی، هەق و راستی لەکوێیە؟ پەروەردگارا، پەروەردگارا لەم سەرگەردانیەدا مەمهێڵەرەوە، رێی هەق و راستیم نیشان بدە) .

پاشان خەوم لێکەوت، لەخەوما بەتەنها لەهۆڵێکی زۆر گەورەدابووم، لەپێشەوەی هۆڵەکە پیاوێك دەرکەوت لەبەر رۆشنایی و درەوەشانەوەی نەمتوانی زۆر دیقەتی بدەم، پیاوەکە ئامارەی بۆ کردم و بانگی کردم: ئیبراهیم، سەیری دەوروبەری خۆمم کرد بزانم ئیبراهیم کێیە؟ کەسم نەبینی لەهۆڵەکەدا.

پیاوەکە پێی وتم: تۆ ئیبراهیمی.ناوت ئیبراهیمە. تۆ داوات نەکرد لەخوا کە هەق و ڕاستی بناسیت؟ وتم: بەڵیٚ. وتی: سەیری لای راستت بکە. سەیرم کرد، کۆمەڵیٚ پیاوم

بینی دەڕۆیشتن و کەل و پەلیان بەکۆڵیانەوە بوو، جلی سپیان لەبەردابوو، عەمامەی سپیش بەسەریانەوە بوو! پیاوەکە وتی: دوای ئەوانە بکەوە، بۆئەوەی هەق وڕاستی بزانیت! خەبەرم بۆوە و زۆر خۆشحاڵ بووم. کەوتمە گەڕان وبێتاقەت بووم کە ئەگەڕام بەدوای ئەو کەسانەدا و لەو بابەتەم نەئەبینی.

بڕیارمدا بەردەوامبم و کۆڵ نەدەم بەدوای هەقدا، هەروەك لەخەودا ڕێنمایی کرابووم، دڵنیاش بووم کە ئەوە هەمووی لەخواوەیە، مۆڵەتم وەرگرت لەکارەکەم و کەوتمە گەڕان شارەو شار، هەر موسڵمانێکم دەبینی، پانتۆڵیان لەبەردابوو، عەمامەیان بەسەرەوە نەبوو. تا گەیشتمە شاری (جوهانسبرگ) و لەنووسینگەی پێشوازی لیژنەی موسڵمانانی ئەفریقیا خۆم بینیەوە! پرسیارم لێکردن ئەو جۆرە موسڵمانانە لەکوێن، کەجلی سپیان لەبەردایە و عەمامەیان لەسەردایە؟ وایان زانی سواڵکەرم ویستیان شتێ پارەم بدەنێ! وتم: من داوای پارە ناکەم! باشە پەرستگای نزیکتان نیە لەم دەوروبەرە؟ ئەوانیش مزگەوتێکی نزیکیان پیشاندام و بۆی کشام!

ئەوەی سەیرە پیاوێکی جل سپی لەبەردەرگا بوو، عەمامەیەکیشی بەسەرەوە بوو، زۆر دڵخۆش بووم و گەشامەوە، وتم: ئەمە ئەوەیە کە من بەدوایدا ئەگەڕێم، ڕۆیشتم بەرەو ڕووی! بەبێ ئەوەی من هیچ بڵێم پیاوەکە دەستپێشخەری کرد و وتی: مەرحەبا ئیبراهیم! لام سەیر بوو، ئەبڵەق بووم! ئەم پیاوە چۆن ناوم دەزانێ، ئنجا وتی: لەخەوما بینیم کە بەدوامانا دەگەڕێیت و ئەتەوێ بگەیتە هەق و ڕاستی، هەق و ڕاستی ئەو ئاینەیە کە خوا قایلە پێی بۆ بەندەکانی کە ئەویش ئیسلامە!

وتم: بەڵێ بەدوای ئیسلامدا دەگەڕێم و پیاوێکی نوورانیم بینی لەخەوما پێی وتم: دوای کۆمەڵێك بکەوم جل و بەرگیان وەکو تۆیە.دەتوانی پێم بڵێی ئەوەی بینیومە لەخەودا کێیە؟ وتی: ئەوە پێغەمبەرمان (محمد) ە (د.خ) ، پێغەمبەری ئیسلام و ئایینی هەقی خوا!

وتم:چۆن من پێغەمبەری خوام بینیوە، لەخۆشیدا باوەشم کرد بەو موسڵمانەدا وپێم وت: بەراست ئەوە پێغەمبەرەکەتان بووە، هاتۆتە خەوم تا هەق و راستیم پیشان بدات؟ پیاوەکە وتی: بەڵێ ئەوە خۆیەتی!

ئیتر چووینە مزگەوتەکەوە و پێشوازی گەرمیان لێکردم و من لەسوچێکدا لەدواوە دانیشتم و ئەوانیش نوێژی نیوەڕۆیان کرد.بینیم رکوع و سجود دەبەن بۆ خوا، لەدڵی خۆمدا وتم (بەخوا ئاینی هەقە، لە زۆر پەڕاودا خوێندبوومەوە کە پێغەمبەران ناوچەوانیان بۆ خوا دەخەنە سەر زەوی و سوجدە دەبەن) .

پاشان شایەتمانم هێنا و زۆر گریام لەخۆشی ئەوەی کەخوا هیدایەتی دام. ماوەیەك لەلایان مامەوە و فێری ئیسلام بووم و ئنجا لەگەڵیان دەرچووم بۆ بانگەوازکردن و، سەردانی چەندەها شار و گوندیان کرد، زۆر دڵخۆش بووم لەگەڵیاندا و فێری نوێژ و رۆژوو شەونوێژ و دوعا و راستگۆیی و ئەمانەت بووم، تێگەیشتم کە موسڵمانان ئوممەتێکن و خوا بەرپرسیاری کردوون کە ئاینەکەی بڵاوبکەنەوە، فێربووم چۆن موسڵمانێکی بانگخوازبم و بەحیکمەت و بەئارامەوە کاربکەم و خۆم بۆ خوا برەنجێنم!

پاش چەند مانگێك گەڕامەوە شارەکەی خۆم، سەیر دەکەم خزم و کەس بەدواما دەگەڕێن، هەر کە بەجل و بەرگی ئیسلامیەوە بینیانم، زۆر ناڕەحەت بوون و داوایان لێکردم بەزوویی لەگەڵ مەجلیسی کەنیسەدا دانیشم.

بەڵێ لەکاتی دیاری کراودا کۆبوونەوەم لەگەڵدا کردن و، زۆر سەرزەنشتیان کردم کەوازم لەگاورێتی هێناوە و گوایە هیندییەکان (موسڵمانەکان) سەریان لێشێواندووم. منیش وتم: کەس سەری لێنەشێواندووم و نەیخەڵەتاندوم. لەخەوما نێرراوی خوا (محمد) رێنمایی کردووم بۆ رێی راست و هەقیقەت، کە ئەویش ئاینی ئیسلامە، (وە ئەوەش ئاینی هیندی نیە وەك ئێوە دەڵێن) ، جا من بانگتان دەکەم بۆ هەق و بۆ ئیسلام. زۆر سەرسام بوون!

ئنجا لەرێیەکی ترەوە بۆم هاتن، ویستیان بەپارە و ماڵ و پلەو پایە و کورسی لەخشتەم بەرن، وتیان: فاتیکان داوای کردووە شەش مانگ لایان بمێنیتەوە و لەسەرەتاشەوە هەموو خەرجیەکت پێدەدەن و هەروەها خانوو ئوتومبیلی تازەشت بۆ دەکڕین و! پلەشت بەرزدەکەینەوە لەکەنیسەدا!

منیش وتم: بەخوا واز لەئیسلام ناهێنم ئەگەر پارچە پارچەشم بکەن. ئنجا کەوتمە ئامۆژگاریان بۆجاری دووەم، لەسایەی خواوە دوو قەشە موسڵمانبوون. جا کەزانیان سوورم لەسەر ئیسلامەتی هەرچیان پێدابووم لێیان سەندمەوە.

ئەمە چیرۆکی (ئیبراهیم سیلی) بوو، کەلە نووسینگەی خۆم لە (رابطة العالم الاسلامي) لەئەفەریقای خواروو بۆی گێڕامەوە بەئامادەبوونی (عبدالخالق میتر) ی سکرتێرم و دووکەسی تریش.

بەڵێ لەماڵەوە میوانداریم کرد و زۆر خزمەتم کرد، ئیتر خواحافیزی کرد و منیش گەڕامەوە بۆ مەککە، پاش ماوەیەکی تر گەڕامەوە بۆ شاری (کیب تاون) لەخوارووی ئەفریقیا، بۆ کاری بانگەواز، کاتێکم زانی (ئیبراهیم سیلی) هات بۆ لامان و ناسیمەوە، وتم: ئەوە چی دەکەی لێرە؟ وتی: خەریکی بانگەوازم و دەمەوێ ئەو خەڵکە رزگاربکەم لەتاریکیەکانەوە بەرەو نووری ئیمان.

ئەوەی سەرنجی راکێشام (ئیبراهیم) جل و بەرگێکی زۆر سادە و کۆنی لەبەردابوو، هەژار کەوتبوو! هەرچی هەبوو لەرێی خوادا دابینابوو، لەگەڵ ئەوەشدا ئەوەندە نەفس بەرزبوو داوای هیچی نەکرد. دوایی زۆر گریام و هەستێکی زۆر سەیرم لادروست بوو، لەدڵی خۆمدا وتم: ئێمە ومانان یاری بەبانگەواز دەکەین و ئەوانە بەراستی جیهاد دەکەن لەرێی خوادا.

بەڵێ برایان ئێمە تەمبەڵ و سستین، دنیا دڵمانی گرتووە، چەندەهای وەك ئیبراهیمو بانگخوازی ئیسپانی (ئەحمەد سعید) یش خەوو خۆراکیان بووە بەم کارە و هەرچیان هەیە دەیکەن بە قوربانی، خوایە لێمان خۆش ببە و بمانبەخشە!

وەرگیراوە لەوتاری (عبدالعزیز احمد سرحان) عەمیدی کۆلێژی مامۆستایان لەمەککە کە بەرپرسی نووسینگەی رابیتەی عالەمی ئیسلامی بوو لە شاری جوهانسبرگ لە وڵاتی خوارووی ئەفریقیا. لەرۆژنامەی عکاظ/ ساڵی ٤١ ژمارە (١٢٠٠) ساڵی (٢٠٠٠).

(١٧) کچێکی بەریتانی

شێخ عبدالرحمان ابوذر لە گۆڤاری (النور) ی کوەیتی ژمارە (٣٤) لەژێر سەردێڕی (بسم الله موسڵمانی کرد) دەڵێت: کاتێك ویستم بچم بۆ لەندەن، هەر لەکوەیت لە (بیت التمویل الکویتی) پارەکانم کرد بەچەك کەلە (بنك الکویت المتحد) لەلەندەن بیگۆڕمەوە.کاتێك گەیشتمە لەندەن، چەکێکم دا بەکچێکی بەریتانی سفور کە فەرمانبەربوو لە (بنك الکویت المتحد) دا، ئەویش سەرێکی بادا و وتی ئەمە لای ئێمە ناگۆڕدرێتەوە، چونکە ناوی (بیت التمویل الکویت) یم نەبیستووە، منیش پێم وت: ئەگەر ئەرك نیە پرسیاربکە لەبەڕێوەبەرەکەتان، ئەویش چوو پرسیاری کرد و پاش کەمێك گەڕایەوە و داوای لێبووردنی لێکردم و وتی: گوایە (بیت التمویل الکویت) ی تازە کراوەتەوە و پەیوەندی هەیە لەگەڵماندا و من نەمزانیوە.

پاشان کە پارەکەی بۆ گۆڕیمەوە لەسەر چەکەکە (بسم الله الرحمن الرحیم) سەرنجی راکێشا و وتی: ئەمە چیە نوسراوە و بۆچی باشە و بۆچی تەنها لەسەر ئەم چەکەی (بیت التمویل) ئەم (بسم الله) یە نووسراوە؟

منیش پێم وت: ئەگەر تۆ جوولەکەیت، ئەوا بگەڕێرەوە بۆ ئەو نامەیەی کە سولەیمان ناردی بۆ پادشای (سبأ) و سەرەتاکەی: (بسم الله الرحمن الرحیم) بوو. وە

لەئەنجامـدا شـاژنی (سـبأ) موسـڵمان بـوو لەسەردەسـتی سـولەیماندا بـۆ خـوای پەروەردگاری جیهان.

ئەگەر گاوریشی ئەوا بزانـە کـە عیسا سـەلامی خـوای لێبـێ بـە (بسـم اللـە الـرحمن الرحیم) نەخۆشی چاك دەکردەوە و مردووی زینـدوو دەکـردەوە. بشـزانە کـە هـەر بـە (بسـم الله الـرحمن الـرحیم) و بـەناوی خـواوە خۆشەویسـت (د.خ) پەنجـەی موبـارەکی دریژکرد بۆ مانگ و دووکەرت بوو. هەر بە (بسم الله) و نـاوی خـوا بـوو کـە موسـڵمانان لەجەنگەکانیاندا سـەرکەوتن.وە هـەموو سـوورەتەکانی قورئـان تـەنها یـەکێکیان نـەبێ هەمووی بە (بسم الله الرحمن الرحیم) دەست پێدەکەن و جمهوری عولـەما بەئایـەتێکی دادەنێن لەسوورەتەکان. جا بـۆ ئـەوەش رەنگـە بلێـی ئـەم (بسـم اللـە) یـە پەیوەنـدی چییە بەچـەکی پـارەوە، دەڵـێم: ئەمـە پەیوەنـدی بەبیروباوەڕی ئێمـەوە هەیـە، بـۆ نموونە: خوایە ئەم پارەیەی داوە بەمن و دەبێت لەدڵـەوە بترسـم لـەوەی کـە بـەفیڕۆی بدەم و خوا لەخۆم برەنجێنم.

لەکۆتایشدا بزانە کە بە (بسم الله) زەوی رام بووە و شاخەکان لەنگەریان گرتـووە و رووبـار و دەریاکـانیش رێیـان گرتۆتەبـەر، وە بـە (بسـم الله) و بـەئیزانی خـوا تـۆ دروستبوویت و گەیشتویتە ئەمڕۆت و لەم بانقەدا دامەزراویت، بۆیە تەنها داوا لـەو بکـە پارمەتیت بدات و بێت بەهاناتەوە.پاش ئەم قسانە داوای لێکردم ئەگەر دەگونجێ زیاتر باسی ئیسلامی بۆ بکەم، لەبەر ئەوەی منیش ماڵ و منـاڵم لەگەڵدا بـوو وە پەلـەم بـوو پێم وت: دەتوانی بچیت بۆ (مەرکەزی ئیسلامی لەندەن) و لـەوێ هەرچیت بوێـت بـۆت دەکەن.

مـن ڕۆیشـتم و ئـەویش بەچـاوی پـڕ لەفرمێسـکەوە خواحـافیزی لێکـردین. دوای هەفتەیەك گەڕامەوە بـۆ هـەمان بـانق بـۆ گۆڕینـەوەی چـەك، کـاتێکم زانـی ئـافرەتێکی دلپۆشراو بانگی کردم (مستر ابو ذر) و بەگەرمی سلاوی لێکردم، تومەز دوای من چووە

بۆ (مەرکەزی ئیسلامی لەندەن) و لەوێ دکتۆر (ابراهیم) سەرۆکی (مەرکەز) ە کە زۆر خزمەتی کردووە و ئایینی پیرۆزی ئیسلامی بۆ ڕوون کردۆتەوە و ئەویش موسڵمانەتی خۆی ڕاگەیاندووە و بەزووترین کات لە کۆگایەکی جل و بەرگی ئەو دەوروبەرە جل و بەرگی ئیسلامی کڕیوە و خۆی داپۆشیوە.

ئافرەتەکە هیچ جۆرە ئارایشتێکی نەکردبوو، بەپێچەوانەی پێشترەوە کە ڕەنگ نەمابوو نەیدا لەدەم و چاوی! پێش ئەوەی من پرسیاری لێ بکەم ئەو دەستپێشخەری کرد و وتی: خوا هیدایەتی دام بەبەرەکەتی (بسم الله الرحمن الرحيم) وسوێندی بۆ خواردم کە پاش خوێندنەوەی چەند پەڕاوێکی ئیسلامی لەدوو ڕۆژدا بڕیاری خۆی داوەو ڕێی ڕاستی هەڵبژاردووە و ئێستا بەوپەڕی خۆشحاڵیەوە نوێژ وەکو وەستان و رکوع و سجود دەکات چونکە هێشتا فێری عەرەبی و قورئان نەبووە.

(ئەو ڕۆژئاواییانەی کە موسڵمان دەبن ئەوەندە بە ڕێکوپێکی و بەشەوقەوە دێنە سەر ئەم ئاینە، ئەگەر لەنیوەڕۆی ڕەمەزاندا موسڵمان ببن، ئیتر ئەو پاش نیوەڕۆیە نیەت دێنن و بەڕۆژوودەبن، یان ئەوەتە ئەم کچە بەریتانیەیە نوێژەکانی وەك (حرکات) جێبەجێ دەکات و یەکسەر بێ خۆخەلەتاندن خۆی داپۆشی هەرچەند تاقە وشەیەك لەقورئان نازانێت! بەڕاستی ئەم سەر گوزەشتانە وادەکەن بەخۆماندا بچینەوە و زیاتر شەرم بکەین لەخوا و باشتر خزمەتی ئیسلام بکەین) .

(١٨) دکتۆر علی سليمان بنوا

دکتۆر علی سلمان بنوا لەبارەی خۆیەوە دەڵێت: من پزیشکێکی فەڕەنسیم و لەخێزانێکی گاوری کاسۆلیکیدا چاوم بەدنیا هەڵهێناوە، لەبەر ئەوەی خەریکی پزیشکی بووم، زیاتر گرنگیم ئەدا بەبواری زانستی و گوێم نەئەدا بەلایەنی ڕۆحی.

من بڕوام بەخوایەكی تاك و تەنها هەبوو پێش ئەوەش كە موسڵمان ببم كە ئەوەش بەشی یەكەمی شایەتمانە (اشهد ان لا الـه الا الله.) كەقورئانیش لەسوورەتی (الاخلاص)دا جەخت دەكاتە سەری ﴿ قل هو الله احد، الله الصمد، لم يلد ولم يولد، ولم يكن له كفوا احد ﴾.

ئیمان بوونم بە غەیب وای لێكردم بڕوا بە ئیسلام بهێنم، هەرچەند، هۆی تریش هەبوون هانیان دام بۆ هاتن بەرەو ئیسلام، لەوانە بڕوانەبوونم بەداوای كەنیسە كە گوایە توانای لێخۆش بوونی گوناهیان هەیە ولەخواوە وەریان گرتووە، هەروەها مەسەلەی (العشاء الرباني) و (الخبز المقدس) ئەمانە بەعەقڵم دا نەدەچوون.

لەلای ئێمە گرنگی نەدەدرا بەپاك و تەمیزی لاشە پێش نوێژ، ئەمەش بەلای منەوە نابێت بكرێت لەهەقی خوادا، چونكە هەروەك خواوەند رۆحی بۆ دروستكردوین، لاشەشی بۆ دروستكردوین و پێویستە گرنگی پێ بدرێت.

هەروەها تێبینی ئەوەم دەكرد لەلای ئێمە بێ دەنگیەك هەیە بەرامبەر غەریزەكانی مرۆڤ، كەچی لەئیسلامدا زۆر گرنگی دراوە بەباسی سرووشتی ئادەمی و حسابی بۆ كراوە.

زیاتر لەهەموو ئەوانەش قورئان كاری تێكردم و هۆكاری بنەڕەتی یە لە موسڵمان بوونم دا، پێش ئەوەی موسڵمان ببم كەوتمە لێكۆڵینەوەی و، من زۆر خۆم بەقەرزاری بەڕێز(مالك بن نبی) دەزانم كە پەڕاوی (الظاهرة القرانیة) ی داناوە، قەناعەتی تەواوی پێكردم كە قورئان سرووشە و خوا ناردوویەتیە خوارەوە.

جا ئەو ئایەتانەی كەباسی لایەنی زانستی دەكەن لە زیاترلە چواردەسەدە لەمەوبەرەوە و تازە زانستی سەردەم دەیان سەلمێنن، وایان لێكردم كەبڕوا بەبەشی دووەمی شایەتمان بێنم (واشهد ان محمدا رسول الله) .

ئابەو جۆرە لەرۆژی ٢٠ ی فبرایری ساڵی ١٩٥٣ دا موسڵمان بوونی خۆم لەمزگەوتی پاریس راگەیاند و ناوم لەسجلی موسڵماناندا تۆمارکرا بە (علی سلمان) .

من خۆم بەبەختەوەر دەزانم بەم عەقیدە و بیروباوەڕەمەوە، وە جارێکی تر رایدەگەیەنم (اشهد ان لا الـه الا الله وان محمدا رسول اللـه) . پەڕاوی (لماذا اسلمنا، دانراوی عبدالحمید بن عبد الرحمان السحیباني) .

(١٩) تود ئەسکاو

ئاشکرایە بانگخوازان هەمیشە هەوڵی داهێنانی نوێیانە بۆ گەیاندنی بانگی خوایی، بانگخوازێك بیری کردەوە کە لەبەندیخانەکانی ئەمریکادا جێ دەستێك بەجێبهێڵێ و کارێك بکات بۆ خوا. بۆیە لەبەندیخانەکانی کالیفۆرنیاوە دەستی پێکردو بەرهەمەکەی بینی، کە چەندەهای نەفام ونەزان و دوورلەهەق و راستی روویان کردە دوا پەیامی خوایی و سەرتاپا ژیانیان گۆڕدرا بەرەو خێر و چاکە.

لەساڵی (١٩٩٢) ش دا یەکێك لەبانگخوازان دەچێتە بەندیخانەیەکی (لوس انجلوس) ەوە، بۆ پێشکەش کردنی هەندێك ئامۆژگاری خێر و دابەشکردنی چەند پەڕاوێکی ئیسلامی، یەکێك لەو بەند کراوانەی کتێبیان وەرگرت، لاوێکی تەمەن (٣٢) ساڵ بوو کە چەندەها برینی قوڵ بەلەشیەوە بوو، کەس بڕوای نەدەکرد هیچ سوود لەو کتێبانە ببینێ. چونکە ئەم برادەرە ناوبانگی دەرکردبوو بە ترسناکترین و تاوانبارترین کەس لەگەڕەکی ڕەش پێستەکانی لوس ئەنجلوس دا.

ئاشکرایە هەر کەسە و بەشێك خێری تێدایە، گرنگ ئەوەیە هەرچەند کەمیش بێت کاری لەسەر بکرێت و رێنمایی بکرێت چونکە هیچ شتێك بۆ خوا ئەستەم (مستحیل) نیە (ئەسکاو) کاتێك پەڕاوی (ان هذا الدین عالمي) خوێندەوە زۆرکاری تێکرد و بڕیاریدا واز لەتاوان و خراپەکاری بهێنێ و لاپەڕەیەکی نوێ لەژیانیدا هەڵبداتەوە و موسڵمان

ببێت. بۆیە هەر ئەوەندەی بەریوو لەبەندیخانە، یەکسەر چوو بۆ مزگەوت بۆ لای ئەو بانگخوازەی کە پەڕاوەکەی دابوویە و لەسەر دەستیا موسڵمان بوو. لەو ڕۆژوە ناوی خۆی گۆڕی لە (تود ئەسکاو) ەوە بۆ (ناجی علی) .

ئنجا بۆ ئەوەی کارێك بکات بۆ خوا و بەندەکانی خوا، وە بۆ ئەوەی هەق بکاتەوە بۆ ئەو خەڵکەی کە تا دوێنێ بوو زەلالەتیان بوو بەدەستیەوە، بڕیاریدا بەپێچەوانەی رابردوەوە، خزمەتی خەڵکی داماوو هەژار بکات و یارمەتیان بدات بۆ ئەمەش کۆمەڵەی (هوب) ی خێرخوازی دامەزراند و کەوتە کاری خێرخوازی لەگەڕەکەکاندا و هەروەها لەبەندیخانەکانی خوارووی ویلایەتی کالیفۆرنیادا.لەم کارەشدا ئافرەتێکی بانگخواز هاوکاری کرد کەناوی (مونیرە کەریم) بوو.

کارکردن لەو کۆمەڵەیەدا خێرابوو وەك خێرایی موسڵمانبوونی (ناجی علی) ، هەر زوو داوای لەهەموو مەرکەز و مزگەوتەکان کرد کەچیان پەڕاوی ئیسلامی لایە کۆی بکەنەوە و دابەشی بکەن بەسەر بەندیخانەکاندا، وێڕای ئەم کارە دەستی کرد بەهاوکاری کۆکردنەوە بۆ نان ان بەو دەربەدەر و ئاوارانەی شەو لەسەر شەقامەکان رۆژدەکەنەوە، کە ئەوەش کێشەیەکی کۆمەڵایەتی گەورەیە لەئەمەریکادا.

هەروەها جل و بەرگیش بۆ هەژاران دابین دەکەن و هاوکاریان دەکەن کەبتوانن کارێك بۆخۆیان بدۆزنەوە و بژێوی خۆیانی پێ بەدەست بهێنن.

بەم کارە پیرۆزانە بەدەیەها کەس لەسەردەستیا موسڵمان بوون، چونکە کارەکەی جێی رێز و پێزانینی خەڵکییە بەگشتی و لەسەروو هەمووشیانەوە سەرکردەی موسڵمانە ڕەش پێستەکانی ولایەتی کالیفۆرنیا کە زۆر دڵشادە بەو هەوڵە بەسوود و پڕ خێرانە.

یەکێکی تر لەچالاکیە گرنگەکانی ئەو کۆمەڵەیە هۆشیار کردنەوەی موسڵمانانە لەمەترسی (ئایدز) و، داوایان کرد لەهەموو مزگەوت و مەرکەزەکان کە بەهیچ جۆرێك

پیاوو ئافرەت لەیەك مارە نەكەن هەتاوەكو هەموو پشكنینێكی پزیشكی پێویست ئەنجام دەدەن.

بەڵێ ئەو ئیسلامەی كەلەپێش زیاتر لەچواردە سەدەوە لەخۆشەویستمان (محمد) ەوە دەستی پێكرد، ئەمڕۆ زیاتر لەسێسەد هەزار كەسی بەندكراوی بەندیخانەكانی ئەمریكای هێناوە بەرەو ئیمان و سەرفرازی دنیا و ئاخیرەت، ژمارەیەكی باشیشیان بوون بەبانگخواز و بەسەروماڵەوە تێدەكۆشن بۆ ئیسلام، ئەمە بێجگە لەوەی ئێستا نزیكەی سیانزە هەزار سەربازی ئەمریكی هەیە كە موسڵمان بوون.ل ١٦١ (المعجزة المتجددة) .

هەزاران رەحمەت لەعومەری كوڕی خەتتاب كەفەرموویەتی (قوڵفەكانی خێمەی ئیمانی كەسێك یەك بەدوای یەكدا دەبچڕێن، ئەگەر لەئیسلام دا پێ بگات و نەزانێ نەفامی چییە) .

سەیری لای خۆمان بكە لەبەر ئەوەی زۆر كەس لەناوماڵێكی سادەی موسڵمان ودایك و باوكێكی موسڵمان دا هاتونەتە دنیاوە، ساردوو سڕن و خاوو خلیچكن وەگەر بەپاڵ برۆن بەرێی خێردا، چونكە قەدری ئیسلام نازانن و شارەزاییان نیە لەجاهیلیەت، بەپێچەوانەشەوە ئەوانەی بەئاگری نەفامی داخ بوون و سەردەمانێك تیا ژیاوون و شارەزان، دەبینین چەندە ئیمانیان پتەوە و چەندە گەرم و گوڕن لەئیسلامەتی و هەوڵ و كۆشش و دروستكردنی كۆمەڵەی خێرخوازیدا، سا بەڵكو كەس وەكو رابردوویان گیرەوە نەبێ و بشتوانن كەسێ زیاتر رزگار بكەن و خوا لەخۆیان رازی بكەن.

لەوڵاتانی كەنداویش هەمان سیاسەت پەیڕەودەكرێت لەرێنمایی كردنی بەندكراواندا بەرەو رێی خێر و خۆشی دنیا و ئاخیرەت و، ئەوانەی كەماوەیەك لەحوكمەكەیان تەواو

دەکەن، ئەگەر قورئان لەبەریکەن و بەرەو چاکی بڕۆن لەماوەی بەندکردنەکەیان بۆ کەم دەکەنەوە.

لاوێك هەروەك (ناجی علی) ەکەی ئەمریکا، ناوچەکەیان گیری خواردبوو بەدەستیەوە، لەسەر خراپە و تاوان بەندکرا، لەبەندیخانە لەگەڵ هاوەڵانیدا هەر بۆ گاڵتە کەوتە قورئان خوێندن، وردە وردە قورئان کاری تێکرد و سەرەنجام خوا دڵی هیدایەت دا و هەموو قورئانی لەبەرکرد و بەریاندا، بەمەش بووە مایەی خێر و بەرەکەت بۆ ناوچەکەی بەپێچەوانەی رابردوویەوە ! ل١٦٠ المعجزة المتجددة.

(٢٠) بیتا ماهیروماتی و دوویابانی

(بیتا ماهیر و ماتی) پزیشکە لەخەستەخانەی گەورەی (تۆکیۆ) ، بەیانییەك بەلای مزگەوتی گەورەی (تۆکیۆ) دا دەڕوات، دیمەنی وەستانی موسڵمانان بەڕیز لەپشت ئیمامەوە و سەدای وشەی (ئامین) ی نوێژ خوێنان سەرنجی رادەکێشن و بڕیار دەدات پرسیار لەموسڵمانێك بکات و لەئیسلام تێبگات.

ئەم دیمەنە کار لەدوو کەسی تریش دەکەن، کە ئەوانیش (شیر ماهو ماکی) مامۆستای قوتابخانەی تەکنیکی پیشەسازی و (هیروماهی تانك) ە کە بەڕێوەبەری کۆمپانیایەکی پیشەسازییە لەیابان. ئەمانیش بڕیار دەدەن هەوڵ بدەن بۆ فێر بوونی ئیسلام.سەرەنجام هەرسێکیان دیراسەی قورئانیان کرد و دڵ و دەروونیان رووناك بووەوە بەنوری ئیمان و رۆژێك چوون لەسەردەستی مامۆستای مزگەوتی گەورەی (تۆکیۆ) دا موسڵمان بوون. لەخۆشی ئیمان و ئیسلامەتی فرمێسکی شادی هۆن هۆن بەچاوانیاندا هاتە خوارێ.

دکتۆر بیتا ئافرەتێکی موسڵمانی هێنا و دوو کیژۆڵەی بۆ ئیسلام بەرهەمهانی کەناوی نان (فاطمة وعائشة) .

(شیروماهوکی) مامۆستایش ئافرەتێکی موسڵمانی خواست و پاش چەند ساڵێك کوڕێك و کچێکیان بوو، یەکەمیانی ناونا (عبدالله) و دووەمیانی ناونا (خدیجة) .

(میروماهی) بەڕێوەبەریش بەتەمایە ئافرەتێکی موسڵمان بخوازێ.

لەبەشی یەکەمدا باسی شێخ علی گرگاویمان کرد کە لەمیسرەوە بەپارەی خۆی گەیشتە یابان بۆ گەیاندنی بانگی خوا، پاش دەیەها ساڵ لەو هەوڵە پیرۆز و پڕ فەڕ و بەرەکەتە، ئەوەتا وردە وردە یابانیەکان روودەکەنە ئایینی پیرۆزی ئیسلام و، ئەگەر رەفتاری ناجۆر و ناپەسەندی هەندێ بەناو موسڵمانی ناحاڵی نەبوایە، ئێستا ئیسلام دوو ئەوەندە شوێن کەوتووی دەبوو.

یابانییەکەی موسڵمان بەداخ و خەفەتێکی زۆرەوە دەڵێت (موسڵمانینە ئێوە ستەم لەخۆتان دەکەن و ستەم لەئێمەش دەکەن بەوەی کە ئیسلامی راستمان پێناگەیەنن هەروەك چۆن خوا ناردویەتیە خوارەوەو. لەبەر ئەوەی بەچاکی پەیڕەوی ئیسلام ناکەن، فرسەتتان داوە بەجوولەکە و گاور کەزیاتر ئاینەکەتان بشێوێنن و خەڵکی بتۆرێنن لەئیسلام.

ئێوە ستەم دەکەن لەو گەلانەی شارەزای ئاین نین ودەچن ئیمبراتۆر و خۆرو داروبەرد دەپەرستن لەجیاتی خوای مەزن. ئێوە چۆن رووتان دێ بچنەوە بەردەمی خوای پەروەردگار، ئێمە شکاتتان لای خوا لێدەکەین، ئەی ئەوانەی کە قورئان بەزمانتان هاتۆتە خوارەوەو تێی دەگەن.

جاکەمن باش لەئیسلام شارەزابووم و موسڵمانانم ناسی و زانیم کە حکومەتەکانیان کەمتەرخەمن لەهەقی ئەم راستیانەدا، سوپاسی خوام کرد کە لەهەق تێگەیشتم هەروەك قورئان دەفەرموێ:﴿ وَقُلِ الْحَمْدُ لِلَّهِ سَيُرِيكُمْ آيَاتِهِ فَتَعْرِفُونَهَا وَمَا رَبُّكَ بِغَافِلٍ عَمَّا تَعْمَلُونَ (٩٣) ﴾النمل، وەمن دڵنیام کە ئەگەر موسڵمانان خۆیان چاك نەکەن خوای گەورە کۆمەڵێکی تر دەهێنێت کەپەیامەکەی بگەیەنن ﴿وَإِنْ تَتَوَلَّوْا يَسْتَبْدِلْ قَوْمًا غَيْرَكُمْ

ثُـمَّ لَـا يَكُونُـوا أَمْثَـالَكُمْ (٣٨) ﴾محمـد بەراسـتی ئیسـلام بڵاودەبێتـەوە و زیـاتریش سەردەکەوێت نەك لەیابان بەڵکو لەهەموو جیهاندا لەبرەودایە ﴿وَلَنْ يَجْعَلَ اللَّهُ لِلْكَافِرِينَ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ سَبِيلًا (١٤١) ﴾ النساء

شایانی باسە تەنها (مەرکەزی ئیسلامی لەیابان) لەساڵی ١٤١٨ کۆچیدا ناوی هەشتا کەسی تۆمارکرد کە موسڵمان بوون و، رۆژنامەی (یابان تـایمز) لـە رێـی ئینتەرنێتـەوە وتارێکی بڵاوکردەوە لـەژێر سـەردێڕی (دیـاردەی موسـڵمان بـوونی ئافرەتـان لـەیابان) کەتیایدا باسی لەموسڵمان بوونی ژمارەیەکی زۆرکردووە لە ئافرەتانی یابان.

هەروەها لەسـاڵی ١٩٩٣دا لەزانکۆیـەکی گـەورەی شـاری (میباشی) یابان کـۆڕێکی گەورە گیرا بۆ باسی (ئافرەت لەئیسلام) دا و کاریگـەری کۆڕەکـەش وای کـرد کـە هـەر لەوێدا ئافرەتێکی یابانی موسڵمان بوونی خـۆی رابگەیـەنێ! دیـارە بەدەیـەهای تـریش کاریگەری بووە لەسەریان و رەنگـە لـەداهاتوودا رێـی راسـت بگرنـە بـەر. ل ١٥١–١٥٣ (المعجزة المتجددة) .

سەرۆکی (رابطة المسـلمین الیابـانیین) لەکۆنفرانسـێکی رابیتـەی عالـەمی ئیسـلامیدا لەمەککە رایگەیانـد (٢٢) هـەزار یابـانی موسـڵمان بـوون لەدووسـاڵدا وەیـەکێ لەوانـەی موسڵمانبوون سـێ مـەلهای شـەوی هـەبووە و پـارەی باشـی لێدەسـت کـەوتووە، وازی لەهـەموو ئـەو کـارە ناڕەوایانـە هێنـاوە وجێگاکـانی گۆڕیـون بـۆ شـوێنی خواناسـی و بانگەوازکردن. (لماذا أسلم هـؤلاء الاجانـب / محمـد عثمـان عثمـان / ل ١٧٢) (المعجـزة المتجددة) .

(٢١) جەنراڵ ئەناتولی

جەنراڵ (ئەناتولی ئەندر بوفتش) لەسوپای رووسـیدا کـاری دەکـرد و یـەکێ بـوو لـە گەورە ملحیدەکان و بە شیری کۆمۆنیستی گۆشکرابوو، رقی دنیـای لەموسـڵمانان بـوو، لەجـەنگی ئەفغانسـتاندا بەشـداری کـرد و ژمارەیـەکی زۆری لەموسـڵمانان شـەهیدکرد،

بەتایبەت لەبەرەی جەنگی (جەلال ئاباد) کە دوو ساڵ تیا مایەوە.لەپڕ گۆڕدرا و موسڵمان بوو، وازی لەپلەو پایە و هەموو (مغریات) ێك هێنا و بوو بەبانگبێژی مزگەوتی شاری (المعطأة) .بەلام ئەمە چۆن ڕوویدا؟

ڕۆژنامەی (المسلمون) چاوپێکەوتنی لەگەڵدا کرد. ڕۆژنامەنووسەکە واقی وڕمابوو، لەکاتی گفتوگۆکەدا فرمێسکی پەشیمانی لەرابردوو، دەهاتنە خوارەوە لەچاوی جەنراڵێکی خوێن ڕێژی دڵڕەقی سوپای رووسی! (سبحان الله ئیمان چۆن مرۆڤ دەگۆڕێت) . ئەو ڕۆژنامە نووسە دەڵێت:

بەیانیەکیان مەوعیدم هەبوو لەگەڵ جەنراڵ (ئەناتولی) کە موسڵمان بوو بوو وەناوی خۆی کردبوو بە (علی) ، موسڵمان بوونی شتێکی سەیر وسەمەرە بوو بۆ موسڵمانانی (قازاخستان) ، چۆن جەنراڵێك واز لەو هەموو دەستکەوتە دنیاییە دێنێ لەسوپای رووسیدا و دەبێت بەبانگبێژی مزگەوتێك.

کاتی نوێژ هات، کاتێکمان زانی بەدەنگێکی خۆش (ئەناتولی) بانگی دا و ئەوبرادەرەی لەگەڵمدا بوو (رضی مراد) کە خۆبەخشە و لەدەزگای فریاکەوتنی ئیسلامی جیهانیدا کاردەکات خۆی پێنەگیرا و دەستی کرد بەگریان و زوو بەکامێرای ڤیدیۆکەی وێنەی گرت بۆ یادگار!

پاش نوێژ لەمزگەوت لەگەڵی دانیشتین و نوێژ خوێنانی تریش بەدەورمانا دانیشتن، (جەنراڵ ئەناتولی) سادە وخاکی بوو، ئیمانێکی پتەوو دامەزراوی هەبوو، دەتووت ئەوە چەندەها ساڵە موسڵمانە، کەلەراستیشدا چەند هەفتەیەك بوو موسڵمان بووبوو!

وتمان ئێمە لەوڵاتی (سعودیە) ەوە هاتووین، زۆر بەخێرهاتنی کردین و وتی: هەموو ئاواتم ئەوەیە زیارەتی کەعبەی ماڵی خوابکەم و، دەستم بگرم بەدامێنی کەعبەوە سابەڵکو خوالێم خۆش ببێ و زۆر گریا و ئێمەشی هەموو خستە گریان!

وتم: سبحان اللـه ئەمـە ئـەو جەنڕاڵەیـە کـە لەگـەڵ موجاهیـدانی ئەفغانـدا دووسـاڵ جەنگاوە و چەندەهای لێ شەهید کردوون!

شـێخ محمـد حسـین جێگـری سـەرۆکی بەڕێوەبەرایـەتی ئـایینی قازاخسـتان، پرسیارەکانی بۆ وەرگێڕا و، ئـەویش لەوەڵامـدا بـەدەم گریانـەوە وتـی: مـن دەهـەژێم هەرکە ئەفغانستانم بیردەکەوێتەوە، بەڵام ئـەو ئەزموونـە تاڵـە بردمـی بـەرەو ئیسـلام، لێتان ناشارمەوە من ڕقی زۆرم لەئیسلام بـوو، وەیـەکێ بـووم لەمولحیـدە گـەورەکان و لینینیەت تاقە ڕێبازم بوو، پاش دووساڵی بەرەی (جەلال ئاباد) ڕێـڕەوی ژیـانم گـۆڕدرا و، بووم بە کەسێکی تری جیاواز لەوەی کە پێشتر دەیان ناسیم!

من ڕووسیم، هەرچەند لەباکۆی (ازربیجان) لـەدایك بـووم و قۆنـاغی خوێنـدنی پـێش زانکۆشم هەر لەوێ تەواوکردووە، من مولیحد بووم تا سەر ئێسـقان و زۆر تونـدڕەوبووم بەرامبەر ئەو موسڵمانانەی کەلەخوێندندا لەگەڵما بوون و گاڵتـەم ئـەکرد بـەوەی باسـی ئاین و غەیبیاتی بکردایە (هەرچەند دایك و باوکم مەسیحیش بوون) ، دەمـووت: باشـە چۆن مرۆڤ بڕوا بێنێ بەشتێك کەنیـە و چـۆن ئـادەمیزاد دەبێـت بـەگڵ و دوایـی زینـدوو دەبێتەوە تا خوا لێی بپرسێتەوە و بیخاتە بەهەشت، یان دۆزەخەوە؟!

من بەدوای ڕاستیدا نەدەگەڕام، چونکە تۆزقاڵێك گومانم لەراستی بیروڕاکـەم نـەبوو، کاتێکیش چووم بۆ بەرەی جەنگی ئەفغانی، ئامانجی من و هاوەڵانم نەهێشتنی بەرگری ئـەفغان بـوو، فرسـەت بـوو بـۆم کـەڕقی خـۆم بەموسـڵمانان بڕێـژم و! بـەلای منـەوە موسـڵمانان بەگشـتی و ئەفغانیـەکان بەتایبـەت دواکـەوتوو نـەزانبوون! لەراستیشـدا ئەوەنـدە لـەئاین تێگەیشـتبووین چـونکە ئێمـە حـەفتا سـاڵ لـەژێر چـەپۆکی پـۆلاینی شیوعیەتدا بووین.

جەنراڵ ئەناتولی حەزی نەدەکرد رابردووی بکەوێتەوەیاد و باسی بکات، بەڵام لەبـەر ئێمە ناچاربوو بەدەم خـەم و خەفـەت و گریانـەوە بـەردەوام بێـت لەسەرباسـی رۆژانـی

ژیانی و وتی: من داوام لەسەربازەکانم دەکرد کە زۆر دڵڕەقانە لەگەڵ موسڵمانانندا بجوڵێنەوە و زۆر خراپ مامەڵەی دیلەکانیان بکەن. ئێمە هەموو جۆرە چەکێکی خۆمانمان لەگەڵدا تاقیکردنەوە لەکاتێکدا ئەوان هیچی وایان نەبوو پێی بجەنگن، من دەمووت ئەوانە (شێتن) ! ئەوان لەمردن نەئەترسان و بەبێ سڵکردنەوە دەهاتن بۆمان‌و گوێیان نەئەدایە ئەو هەموو ئاگری تۆپ و تەیارەیەی دەمانباران بەسەریاندا، بۆیە سەربازانی ئێمە خۆیان نەدەگرت لەبەردەمیانا و هەڵدەهاتن!

زۆرجار بیرم ئەکردەوە، باشە ئەوانە چۆن سەردەکەون بەسەرمانا، لەکاتێکدا ئێمە لەهەموو شتێکدا لەوان لەپێشترین، دەمووت: دیارە هێزێکی گەورە وا لە پشتیان و هاوکاریان دەکات، ئالێرەوە: گومانم بۆ دروست بوو، وە بووە سەرەتای گەڕانم بەدوای هەق و راستیدا، داوام کرد لەسەربازەکانم کە ئەو دیلانە بهێننە بەردەمم کە رووسی دەزانن، بۆ زانیاریشتان زۆریان رووسیان دەزانی و خۆیان فێرکردبوو، چونکە لەگەڵ جەنگەکەدا کە بواریان بۆ بڕەخسایە سەربازەکانی ئێمەیان بانگ دەکرد بۆ ئیسلام!

هەندێکیان کە دەهاتنە لام باسی ئیمان و ئیسلامیان دەکرد و منیش چاك گوێم بۆ دەگرتن، دوایی کەبەتەنها دەبووم بیرم دەکردەوە، قسەکانیان خەویان لەچاوم تۆراندبوو. تا فەرمان دەرچوو کە بگەڕێینە دواوە، منیش گەڕامەوە (باکۆ) و گەڕام بەدوای بانگخوازێکی موسڵمان دا بۆ ئەوەی پرسیاری لێبکەم و وەڵامی پرسیارەکانم دەست بکەوێ.سەرەنجام رێم کەوتە لای ئەم (شێخ محمد حسین) ە و، یەکسەر تێگەیشت کە من لەقۆناغی گوماندا دەژیم و، بەسنگێکی فراوانەوە وەڵامی هەموو پرسیارەکانی دامەوە و چەندەها پەڕاویشی دامێ کە سوودی زۆرم لێوەرگرتن.

بەیانیەکیان کە هەستام لەخەو، هەستم کرد گەیشتومە ئەو یەقینەی کەبە دوایدا دەگەڕام، ئەو یەقینەی کەساڵەهای ساڵی تەمەنم لێم ون بووبوو!

ئەوەی پێی گەیشتم لەهەق و راستی بەهاوەڵانم وت: ئەوانیش ئامۆژگاریان کردم کە وازبهێنم و کاری وانەکەم، بەڵام من گوێم بۆ نەگرتن و بڕیارمدا لەم دنیایەدا لەخوا نەبێ لەکەسی تر نەترسم.

ئنجا بەخێرایی چووم بۆ لای (شێخ محمد حسین) وپێم راگەیاند کە ئەمەوێ موسڵمان ببم،ئەو لەخۆشیا بە دەنگی بەرز (الله اكبر) ی وت و ئامادەبوانیش لەخۆشیا گریان!

موسڵمان بووم و بۆ یەکەمجار لەژیانما هەستم بەدڵنیایی و ئاسایش و قیمەتی ژیان کردو، تێگەیشتم مانای ئەوەی کە خوا دەتبینێ، هەرچەند تۆ ئەویش نەبینی. لەسەرەتاوە واقیان وڕمابوو لەموسڵمان بوونم و چون بۆ مزگەوت و بانگدانم رۆژی پێنج جار. ژنەکەم وتی: چۆن تۆ دەست لەو هەموو پلەوپایە و دەسەلاتە هەڵدەگریت و روودەکەیتە مزگەوت؟! ناهەقی نەبوو چونکە ئەویش لە گوماندا دەژیا. من بڕیارمدا کە بانگخوازێکی لەسەرخۆ و نەرم و نیان بم لەگەڵیان و زۆر پاڕامەوە لەخوا کە هیدایەتیان بدات، سوپاس بۆ خوا زۆری نەخایاند هاوسەرەکەم و کوڕەکەم و کچەکەم هەموویان موسڵمان بوون. (ل ٢٨٢ المعجزة المتجددة) .

شایانی باسە لەساڵی ١٩٩٢ دا لەشاری (المعطـأة) دەستکرا بەدروستکردنی مزگەوتێك لەسەر پارچە زەویەیەك کەڕووبەرەکەی حەوت هەزار مەتر دووجا بوو، پاش (٥) ساڵ تەواو بوو، بەرزی منارەکەی چل وپێنج مەترە و لەگەڵ مزگەوتەکەدا بینای کۆلیژی دیراساتی ئیسلامی و هۆڵی وتاردان و شوێنی نوێژی ئافرەتانی هەیە.کە ئەمەش بەڵگەی هەڵسانەوەی موسڵمانانی (قازاخستان) ە پاش حەفتا ساڵ لە ستەمی شیوعیەت، ستەمێك کە کەسیان بیری جەژنی قوربان و رەمەزانیان نەمابوو، وە تەنها خەڵکی سەری ساڵی زاینیەیان بەجەژن دەزانی و ئاهەنگیان تیا دەگێڕا.

بەڵێ لەساڵی ١٩٩٠ ەوە تا ساڵی ١٩٩٥ ژمارەی مزگەوتەکانی (قازاخستان) لە (٦٧) ەوە بوو بە پێنج هەزار مزگەوت!!

ئەمە بێجگە لە نووسینی تەفسیری قورئان بەزمانی قازانی و دەرکردنی یەکەم گۆڤاری ئیسلامی لەوناوچەیەدا. ل ٣٤٠ هەمان سەرچاوە.

بەڵێ رووسیای رووسیا هەرچی خراپ بوو کردی بەرامبەر ئەفغانی هەژار و کەم دەست، راستە سەرەنجام شکان، بەلام وەك سەرکردەیەکی ئەفغانی دەڵێ: (ئەگەر ئێمە سەد ساڵ شەڕیان لەگەڵ بکەین ناتوانین بەشێکی زۆرکەم لە هەقی خۆمانیان لێبکەینەوە، بۆیە ئەیاندەینە دەست خوا و حەواڵە بەوخوایە بن کە هەرگیز خەوو خەوەنوچکە دایناگرێ و لەدروستکراوەکانی غافڵ نابێ) .

جا خوای گەورە هەرزوو تۆڵەی لێ سەندن، ئەوە رووداوی تەقینەوەی (مفاعل نووی چرنوبل) کەلەچەند چرکەیەکدا نزیکەی سەد و بیست هەزار کەسی لێ کوشتن و زیانیشی بەردەوامە و دەڵێن: ئەوناوچانەی کە کاریگەری تەقینەوە ئەتۆمیەکەی گەیشتویەتێ تا چل ساڵی تر دەنکێ گەنمی لێ سەوز نابێت!

هەروەها لەو کاتەی کە گەورە سەکردە و سوپای رووسیا ئاهەنگیان دەگێڕا بەبۆنەی کشانەوەیان لەئەفغانستان، تووشی بوومەلەرزەیەك بوون، لەماوەیەکی کورتدا نزیکەی سەد هەزار کەسی لێ کوشتن، (اللە اکبر) بەراستی ﴿ان ربك لبالمرصاد﴾ الفجر: ١٤ ﴿ولاتحسبن اللە غافلاً عما يعمل الظالمون﴾ ابراهيم: ٤٢ خوای گەورە ئەفغانی ستەملێکراوی سەرخست بەسەر ستەمکاراندا، بەلام بەداخەوە نەیانتوانی سەرکەوتنەکە بپارێزن، بەهۆی تەفرەقە و عەقڵیەتی عەشایەریانەوە لەلایەك و بەهۆی پیلانی دوژمنانی دەرەوە لەلایەکی ترەوە، دیارە دوژمنانی ئیسلام نەیانهێشت ئەو هەوڵ و خەباتە بێتەبەر بەچاکی و هەر زوو لەباریان برد، کە هیوا وایە ئەگەر ئەم نەوەیەیان هیچی وای پێنەکرێ، نەوەی داهاتوویان سوود لەهەڵەکانی

ئەزموونی رابردوویان وەرگرن و ولآتەکەیان بەرەو خێر و خۆشی و ئارامی ببەن.ل ٢٨٤ هەمان سەرچاوە.

(٢٢) پزیشکێکی ئەڵمانی

(احمد عبدالرحمن الصویان) دەڵێت: لەسەردانێکدا بۆ بنکەی ئیسلامی لەئەڵمانیا ئافرەتێکی ئەڵمانی داپۆشراوم بینی، سوپاسی خوام کرد کە موسڵمان بووە و، لەگەڵ مێردەکەیدا کەوتمە گفت و گۆ لەبارەی چیرۆکی موسڵمان بوونی هاوسەرەکەیەوە و، بەرێزی وتی: هاوسەرەکەم ئەڵمانیە و پزیشکی پسپۆڕە لەنەخۆشیەکانی ژنان و منداڵ بووندا و، لێکۆڵینەوەی زۆری هەیە لەسەر ئەو نەخۆشیە زایەندیانەی کە تووشی ئافرەتان دەبێت..

زۆر لەو نەخۆشانەی کە دەهاتنە لای حاڵەتەکانیانی تۆماردەکردن و بۆ چاکترکردنی لێکۆڵینەوەکەی پزیشکێکی هاورێی پێی وت کە بچێت بۆ ولآتێکی تر و لەوێش چاوی بەکۆمەڵێك نەخۆشی تر بکەوێت، ئەمیش چوو بۆ (نەرویج) و سێ مانگ لەوێ مایەوە، سەیری کرد جیاوازیەکی ئەوتۆی نیە لەگەڵ (ئەڵمانیا) دا، بۆیە بڕیاریدا بۆ ساڵێك لەولآتی (سعودیە) کاربکات، کاتێك هات بۆ کارکردن لەم ولآتە، لەدڵەوە بەسووك تەماشای ئافرەتانی داپۆشراوی دەکرد و، دەیووت چۆن دەبێت ئاوا لەخۆیان بکەن و ئازادیان نەبێت. لەم ولآتەدا ناچاربوو وەك جاران جل و بەرگی تەسك و کورت لەبەرنەکات و تۆزێ لەهەواو ئارەزووی خۆ دەرخستنی کەم بکاتەوە لەبەر دەستکەوتنی زانیاری چاك بۆ تەواوکردنی باسەکەی!

چوار مانگ لەعیادەدا ئیشی کرد و ژمارەیەکی زۆر ئافرەتی سعودی هاتنە بەردەستی، بەلآم سەیر لەوەدا بوو نەخۆشی زایەندی ئەوەندە تیا نەبوو کە شایانی باس بێت!

پاش ئەو هەوڵە زۆرە و دەست نەکەوتنی هیچ ئەنجامێك زۆر تووڕە بوو، یەکێك لەسستەرەکانی بەردەستی پرسیاری هۆی تووڕە بوونەکەی لێکرد و، ئەویش وتی: من هاتمە ئەم ولاتە بۆ لێکۆڵینەوە لەسەر نەخۆشیە زایەندیەکانی ژنان و، ئەوا ساڵێکە هیچم دەست نەکەوتووە، سستەرەکەش وتی: ئەوەی کەدەبینی نەخۆشی زایەندی لای ئێمە وەکو لای ئێوە نیە هۆکەی دەگەڕێتەوە بۆ ڕەوشت و خووی ئیسلامی و نەبوونی تێکەلاوی بێمانای پیاوان و ئافرەتان، کە ئەوەش ئەگەڕێتەوە بۆ پاراستنی عەورات کە فەرمانی قورئانە ودەفەرموێ ﴿ والحافظين فروجهم والحافظات﴾ الاحزاب ٣٥

ئەم ئایەتە هەست و هۆشی هەژاند و ڕاستییەکی خستە بەردەم کە لێی بێئاگابوو، ئەمەش بووە سەرەتایەك و خاڵی وەرچەرخان و تێگەیشتن لەئیسلامی ڕاستەقینە و، کەوتە لێکۆڵینەوەی قورئان و سوننەت و سەرەنجام موسڵمان بوو، وەزانی کە خۆداپۆشینیش فەرمانی خوای گەورەیە، بۆیە خۆی داپۆشی.

بەڕاستی ڕەوشت و خووی بەرز و داوێن پاکی گەورەترین هۆکارن بۆ پارێزگاری کردن و شیرازە نەبچڕانی کۆمەڵگا و، تەنها ڕێگەش بۆ گەیشتن پێی دەست گرتنە بەبەرنامەی خواوە، وە ئەو ڕۆژەش کۆمەڵگاکانی ئێمە نەگبەتیان بوو، کە خوو ڕەوشت و داوێن پاکی هەرەسی هێنا و ئافرەتان بوون بە بووکە شووشە و یاری بەدەست چاوپیس و دڵ پیسانەوە!

ئەوەی کە ئێمە زۆر لێی دەترسین ئەوەیە کە کۆمەڵگای موسڵمانانیش بەرەو ئەو چارەنووسەی ڕۆژئاوا بچێ بەهۆی هەوڵ کۆششی ئارەزووپەرستانەوە، کە حەز دەکەن فاحیشە و بەد ڕەوشتی لەناو موسڵماناندا بلاوبکەنەوە، قورئان دەفەرموێ ﴿ ان الذين يُحبون أن تَشيع الفاحشةَ في الذين امنوا لهم عذاب اليم في الدنيا والاخرة ﴾ النور: ١٩

واتە: بەراستی ئەوانەی کە حەزدەکەن فاحیشە بلاّویکەنەوە لەناو موسڵماناندا، سزای بەسوێیان بۆ هەیە لەدنیا و لەئاخیرەتدا.

(٢٣) ئافرەتێکی رووسی

قاچاخچیەکی رووسی کۆمەڵێ ئافرەت بەناوی شت کرینەوە دێنێت بۆ وڵاتێکی کەنداو گوایە هەریەکەیان ئامێرێکی کارەباییان بۆ دەکرێت و بەناوی ئەوەی بۆ بەکارهێنانی شخصیە لەگەڕانەوەدا گومرگیان لێناسێنرێ و پارەیەکی باش قازانج دەکاتو شتێکیش قازانج بەر هەریەکە لەوئافرەتانە دەکەوێت..

کە ئافرەتەکان دەگەنە کەنداو، تێدەگەن کە قاچاخچیەکە فێڵی لێکردون و بۆکاری بەدرەوشتی هێناونی، هەموویان ناچار رازی دەبن لەبەر هەژاری و بێچارەیی، تەنها ئافرەتێکیان نەبێت، کەفرسەت دەهێنێ وپەساپۆرتەکەی لەقاچاخچیەکە دەفرێنێ و ڕادەکات، قاچاخچیەکەش بانگی لێدەکات و دەڵێت: تۆ نە زمان دەزانی و نەپارەشت پێیە و نەکەس دەناسیت، هەرپەشیمان دەبیتەوە و دێیتەوە!

ئافرەتەکە لەسەر شەقامەکان دێت و دەچێت، ژنێك و کچ و کوڕێك دەبینێت، (کەلەبنەڕەتدا فەلەستینی بوون و، لەوڵاتی کەنداو دەژیان) بەرووسی قسەیان لەگەڵ دەکات، تێی ناگەن، ئیتر بەزمانی ئینگلیزی باسی حاڵی خۆی دەکات و ئەوانیش لێی حاڵی دەبن.لەسەرەتادا ئەمانیش دوودڵ دەبن، کێ دەڵێ درۆناکات و شتێك لەژێر سەریا نیە.بەهەرحاڵ ڕازی دەبن و لەگەڵ خۆیانا دەیبەنەوە ماڵەوە، هەرچەندە دەیەوێت پەیوەندی بەکەس و کاریەوە بکات، لەوەدەچێت تەلەفۆناتیان تەواو نەبێ و بۆی وەرناگیرێ!

کوڕی ئەو خێزانە کەناوی خالید بوو باسی رووداوەکان دەکات و دەڵێت:

خوشکەکانم زۆر بەڕێزەوە مامەڵەیان لەگەڵدا دەکرد و وردە وردە باسی ئیسلامیان بۆ دەکرد، ئەویش دەیویست باشتر قەناعەتی بۆ دروست ببێ وپرسیاری دەکرد.

منیش چەند پەڕاوێکی ئیسلامیم بۆ پەیداکرد کە بەزمانی رووسی بوون و سەرەنجام موسڵمان بوو، پۆشاکی ئیسلامی پۆشی.خوشکەکانیشم لەگەڵ خۆیاندا ئەیانبرد بۆ وانەی فێربوونی قورئان و رۆژ بەرۆژ بەرەوپێشتر دەچوو.ئنجا لەبەرئەوەی لەسەر ژن هێنان بووم لەگەڵ خوشکەکانم و دایکمدا رامان هاتە سەر ئەوەی کەداوای بکەم و بیخوازم لەسەر شەرعی خوا، ئەویش رازی بوو، بەو جۆرە بووە هاوسەرم.

ئنجا کێشەی تەواوبوونی پەساپۆرتەکەی و تازەکردنەوەی هاتە کایەوە و، ناچاربووین کەبچین بۆ رووسیا بۆ تازەکردنەوەی، لەفڕۆکەخانە دوو جێگامان (حجز) کرد و خێزانەکەم بەجل و بەرگی سەرتاپای ئیسلامیەوە هات لەگەڵمدا، دیارە ئەم جل و بەرگە لەهێڵی ئاسمانی رووسیدا شتێکی سەیر بوو!

بەهەرحاڵ چووینە ئەو شارەی کە پەساپۆرتەکەی لێدەرچووبوو، داوای وێنەیان کرد بەسەر و قژی رووتەوە، ئەویش وێنەیەکی دانێ کەبەسەرپۆشەوە بوو، چی هەوڵیان لەگەڵدا رازی نەبوو وێنەیەك بگرێ کەسەر و قژی رووت بێت.

ئەوانیش لەڕقا کارەکەیان بۆ نەکردین و ناردیانین بۆ (مۆسکۆ) ، من بەڕاستی نەرم بووم و وتم: خوادەفەرموێ ﴿ فاتقوا الله ما استطعتم ﴾ ﴿ لایکلف الله نفسا الا وسعها﴾، کەچی بەو روخسەت وەرگرتنە رازی نەبوو، وتی: من تەحەددایان دەکەم و ئەبێ هەر وێنەی کاتی داپۆشراویم بکەن بەپەساپۆرتەکەوە و چی دەبێ باببێ.

پاشان چووینە مۆسکۆ و لەوێش ئەو بەڕێوەبەرەی چووینە لای تووڕەبوو، وە پەساپۆرتەکەی لێ سەندین و کردیانینە دەرەوە !

ئەوشەوە چووینە ئوتێل و زۆربەی شەو شەونوێژی کرد و لەخواپاڕایەوە کارەکەی بۆ ئاسان بکات، کەبەیانی چووینەوە یەکێ لەفەرمانبەرەکان ناوی خێزانەکەمی خوێندەوە و پەساپۆرتەکەی بەتەواوبوویی دایەوە دەستی، خێزانەکەشم پێی وتم: ئەمووت ﴿ ومن یتق الله یجعل لە مخرجا﴾ الطلاق:.بەراستی وانەیەکی زۆر گەورەی لەدینداریدا فێرکردم، کە هەرگیز ئاوا بەچاکی تێی نەگەیشتبووم!

ئنجا ناچار بووین بچینەوە بۆ شارەکەی خۆی، تامۆرێکی بۆ لێ بدەن، کە گەڕاینەوە چووینە ئوتێل و پاش ئەوەی کارمان تەواو بوو، وتی: باسەرێکی ماڵی باوکم بدەین، منیش لەگەڵیا چووم بۆ ماڵی باوکی کە لە گەڕەکێکی هەژاردابوو.

لەدەرگای دا و برایەکی دەرگاکەی کردەوە، هەرواقی وڕما خوشکەکەی بینی بەو جلانەوە، هەرچۆنێ بوو چوینە ژوورەوە و من دانیشتم و ئەو لەژوورێکی تر کەوتە قسە لەگەڵ باوکی و سێ برایدا و پێی وتن کەئاوام بەسەرهاتووە و دوایی ئەوماڵە فریام کەوتوون و موسڵمانبووم و شووم کردووە و ئەوەش مێردەکەمە، وردە وردە دەنگیان بەرزبۆوە و بوو بەهەراو فەرتەنە و بەهەموویان کەوتنە لێدانی، ئنجا هاتن بۆ من و بەهەر چوار پیاوەکە هەرچی گیانم هەبوو بەشەق و مستەکۆڵە شکاندیان و کردیانمە دەرەوە، منیش ناچار گەڕامەوە ئوتێلەکە و هەر دڵم لای هاوسەرەکەشم بوو، دەمووت: رەنگە ئێستا ئەو بەستەزمانەیان کوشتبێ!

ئنجا خەیاڵاتی سەیرم بۆ دەهات و دەمووت ئەگەر نەشیان کوشتبێ لەژێر فەللاقە و لێداندا پەشیمان بۆتەوە و ئیتر نایبینمەوە!

ناچار هەموو رۆژێ دووراو دوور بەدزییەوە چاودێری ماڵیانم دەکرد بزانم چی هەیە؟ رۆژی چوارەم پاش ئەوەی باوك براکانی چوون بۆ سەر ئیش، دەرگاکە کرایەوە و خێراچووم بۆلای و، بینیم هەموو سەروچاوی شکاوە و جل و بەرگی هەموو دڕاوە و دەست و قاچیشتی بەستراوە، بەهەرحاڵ تێی گەیاندم کەلەسەر عەهد و پەیمانەکەی

خۆیەتی و سووره لەسەر ئیسلامەتیەکەی و، وتی: ئەوەی کە تووشی من بووه یەك لەسەر هەزاری ئەوەنیە کە تووشی پێغەمبەران و هاوەڵان و موسڵمانان بووه، بڕۆرەوه لەئوتێلەکە چاوەڕێبکە خوا کەریمە و! دوعا و شەونوێژت بیر نەچێ!

منیش گەڕامەوە بەو هەموو خەم و خەفەتەوە چرکەکانم ئەژمارد! پاش سێ ڕۆژ کە نە شەوم شەوبوو، نە ڕۆژم ڕۆژ بوو، هەر شەو و ڕۆژەی ئەتووت ساڵێکە. لەدەرگا درا، بەترس و لەرزەوە کەنەوەك کەسوکاری بن و هاتبنە سەرم، دەرگاکەم کردەوە، سەیردەکەم هاوسەرەکەمە رای کردووه، خێرا جلی ترمان پێبوو لەبەری کرد و وتم: بابچین بۆ فڕۆکەخانە، وتی: نا دەچین بۆ شارێکی تر و لەفڕۆکەخانەیەکی نێودەوڵەتیەوە دەگەڕێینەوە، چونکە ئەگەر لێرەبین باوکم و براکانم دێن و دەمان دۆزنەوه و گیردەخۆین..

پاشان لەفڕۆکەخانەی شارێکی ترەوه گەڕاینەوه و رزگارمان بوو، لەرێگا لێم پرسی چۆن دەرباز بوویت؟ وتی: پاش ئەوەی هەموو ڕۆژێ چینێکی باش دارکاریان دەکردمو دەست و قاچیان دەبەستمەوە، خوشکێکی پانزه ساڵم هەیە دەهات بەلامەوە و ئاووخواردنی دەدامێ هەتا دەهاتمەوە هۆش خۆم و منیش باسی ئیسلامم بۆ دەکرد و کەزانی لەسەر هەقم بڕیاریدا کە هاوکاریم بکات، ئەو ڕۆژەی کە رزگارم بوو، هەروەك عادەتی خۆیان، براکانم و باوکم مێزیان رازاندەوه و کەوتنە خواردنەوە و خوشکەکەشم زیاتری دەرخواردان هەتا تەواو سەرخۆش بوون و ئاگایان لەخۆیان نەما، ئەویش کلیلەکەی لێفڕاندن و دەست و پێی منی کردەوە و بەپەلە خۆم دەربازکرد و، من داوام لێکرد کە ئەگەر موسڵمان بوو جارێ خۆی ئاشکرا نەکات تا خوا دەروویەکی لێدەکاتەوە و چارەسەرێکی بۆ دەدۆزینەوه.

(ئەم باسە شێخ (ابراهیم الفارس) لەشریتی (قصص مؤثرة) دا باسی کردووه کە ئەویش لە مێردی ئافرەتەکەوە وەری گرتووه) . ئەنتەرنێت.

(٢٤) گاری میلەر

دکتۆر گاری میلەری کەنەدی مامۆستای زانکۆی مەلیك فەهدی نەوتە لەسعودیە و زۆر حەزی بەزانستی (ریاضیات) ە و زانیارییەکی تەواویشی هەیە لەبارەی پەڕاوە پیرۆزەکانەوە و یەکێکە لەمژدەدەرە وریا و چالاکەکان.ڕۆژێك ویستی قورئان بخوێنێ و لێی بکۆڵێتەوە، تاوەکو کەم و کورتی و ناتەواویەکانی ئاشکرا بکات و دڵی موسڵمانانی پێ ساردبکاتەوە.وایدەزانی کەپەڕاوێکی کۆنی پێش چواردە سەدە باسی بیابان و ئەو زەمانە دەکات، کەچی سەرسام بوو لەوەی کە ئەوشتانەی لەم پەڕاوەدایە لەهیچ پەڕاوێکی تردا نیە لەجیهاندا.

وایدەزانی ئێستا باسی ئەو ڕووداوە ناخۆشانەی تیایە کەبەسەر (محمد) دا هاتووە وەك مردنی خەدیجەی خێزانی و مردنی منداڵەکانی، کەچی هەرچی گەڕاو لاپەڕەکانی پشکنی شتی وای نەبینی.

ئەوەی کەزیاتر سەرسامی کرد، ئەوەبوو کەبینی سورەتێکی تەواو بەناوی (مریم)ەوە ناونراوە کەهاوشێوەی نیە لەتەورات و ئینجیلدا.لەکاتێکدا سوورەتێك نیە بەناوی (عائشە) یان (فاطمە) ەوە.

هەروەها دیقەتی دا کە (٢٥) جار ناوی عیسا هاتووە سەلامی خوای لێ بێ و، تەنها (٥) جار ناوی خۆشەویست (د.خ) خۆی هاتووە.

ئنجا زۆر زیاتر سەرسام بوو بەئایەتی ژمارە (٨٢) ی سورەتی (النساء) کە دەفەرموێ: ﴿ أَفَلَا يَتَدَبَّرُونَ الْقُرْآنَ وَلَوْ كَانَ مِنْ عِنْدِ غَيْرِ اللَّهِ لَوَجَدُوا فِيهِ اخْتِلَافًا كَثِيرًا (٨٢) ﴾النساء، ئەم ئایەتە بەتەواوی وای لێکرد بەچاکی بگەڕێ بەقورئاندا سا بەڵکو کەم و کورتی و ناتەواویەکی تیا بدۆزێتەوە !

د.میلەر دەڵێ: هیچ نووسەرێك نیە لەدنیادا بتوانێ زاتی ئەوەبكات، بڵێ نووسراوەكەم بگەڕێن هیچ هەڵەیەكی تیانیە!. دیارە ئەم قسەیە لەمرۆڤەوە نیە و فەرموودەی پیرۆزی خوایە!

هەروەها د.میلەر وەستا لەبەردەم ئایەتی: ﴿ أَوَلَمْ يَرَ الَّذِينَ كَفَرُوا أَنَّ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ كَانَتَا رَتْقًا فَفَتَقْنَاهُمَا وَجَعَلْنَا مِنَ الْمَاءِ كُلَّ شَيْءٍ حَيٍّ أَفَلَا يُؤْمِنُونَ (٣٠) ﴾ الانبياء، و وتی: ئەم ئایەتە دەقاودەق باسی ئەوتەقینەوە گەورەیە دەكات كە ئاسمانەكان و زەوی و ئەستێرەكانی لێوە دروست بوون. كە وشەی (رتق) باسی بەیەكەوە بوون دەكات و (فتق) یش باسی لەیەك جیابوونەوە دەكات و هەروەها باس لە دروست بوونی هەموو زیندەوەرانیش دەكات لەئاو، ئەمە بە هیچ جۆرێك نەزانرابوو، هەتا لەم ساڵانەی دوایدا ئەو زانایەی وەك بیردۆزێك ئەمەی دۆزیەوە، خەڵاتی نۆبڵیان دایە لەساڵی ١٩٧٣دا. بەراستی كەسێكی نەخوێندەواری پێش هەزار و چوارسەد ساڵ لەمەوبەر ناتوانێ خۆی لەقەرەی دەنگوباس و مەسەلەی ئاوا گرنگ بدات.

بەڵێ.دكتۆر میلەر لەساڵی (١٩٧٧) دا موسڵمان بوو، كەوتە هەوڵ و كۆشش و وتاردان لەبارەی راستیەكانی ئیسلامەوە.

جارێك لەوتارێكیدا رووبەڕووی موسڵمانان وتی: (ئەی موسڵمانان ئەگەر فەزڵی ئەوەی لاتانە بتانزانیایە لەچاو ئەوەی لای خەڵكی ترە، ئەوا سوجدەی شوكرتان دەبرد بۆ خوا كەلەدایك و باوكێكی موسڵمان دروستی كردوون و لەكەش و هەوایەكی موسڵمانەتیدا گەورەبوون) .

(هەروەها ئەگەر سەیری مانای خوایەتی و پەیام و پێغەمبەرایەتی و زیندووبوونەوەو لێپرسینەوە و بەهەشت و دۆزەخ بكەن لەلای خۆتان و بەراوردی بكەن

لەگەڵ ئەو مانا وشێوازانەی کە لەلای خەڵکی تر هەن، ئەوە سوجدەی موسڵمانانە وتەسلیم بوون دەبەن بۆ خوا، چونکە ئەو مانا و مەبەستانە لای خەڵکانی تر دەستکاریکراون و عەقڵو فیترەتی ساغ قبوڵیان ناکات) .

دکتۆر میلەر چەند پەڕاوێکی نووسیوە لەوانە (جیاوازی لەنێوان قورئان و کتاب المقدس دا) وە (القرآن المذهل) و (نظرة اسلامية لأساليب المبشرين) و زۆر نووسراوی تر کە بەزمانی ئینگلیزین و لەسەر تۆڕی ئینتەرنێت دەستدەکەون.

دکتۆر میلەر خەڵکانێکی زۆر لەسەر دەستیا موسڵمانبوون و ئەزموونی چاکی هەیە لەبانگەوازدا و زۆر لەبانگخوازان سوودیان لەو زانیاری و ئەزموونانەی بینیوە و بانگکراوە لە زۆر شوێن بۆ وتاردان، بۆ نموونە شێخ (احمد دیدات) بانگی کرد بۆ ئەفریقیای خواروو، لەوێ زۆر باس و خواسی ئیمانی چاکی پێشکەش بەموسڵمانان کرد.

شایانی باسە یەکێك لەو زانا ناودارانەی کە ڕۆڵێکی گرنگیان بینی لەدانوستان دا لەگەڵ ئەهلی کیتابدا لەم سەدەی بیستەمەدا، شێخ ئەحمەد دیدات بوو لە ئەفریقیای خواروو، توانی زۆری ئەو دەستکاریانە بخاتە ڕوو کەلەتەورات و ئینجیلدا هەن و کەسانێکی زۆری ئەو دووئاینە بەرەو ئیسلام هاتن بەوپەڕی قەناعەتەوە، تەنانەت شێخ دیدات داوای گفتو گۆ و دانوستانی کرد لەگەڵ پاپای فاتیکاندا، بۆ ئەوەی کەبەڵگەبێ بەسەریەوە و، بەئاشکرا داوای لێکرد کە موسڵمان ببێ، بەڵام (پاپا) وەڵامی ئەم داوایەی نەدایەوە و قایل نەبوو بە گفتو گۆ و دانوستان. ل ٢٠٦ المعجزة المتجددة.

(٢٥) عبدالصبور

شێخ محمد حسان لەوتاری (الاسلام قادم) دا دەڵێت:

لەم چەند ساڵەی رابردوودا کە چووم بۆ ئەمەریکا، چاوم کەوت بە ئەفسەرێکی ئەمریکی کەناوی (مایکل) بوو، پاش موسڵمانبوونی ناوی (عبدالصبور) ی لەخۆی نابوو، کۆمەڵەیەکی ئیسلامی دامەزراند بوو، لەبارەی موسڵمان بوونیەوە پرسیارم لێکرد ئەویش لەوەڵامدا وتی: من لەگەڵ ئەوەدا کە ئەفسەربووم، پلەیەکی گەورەی ئاینیشم هەبوو، خەریکی قەشەیەتی و رێنمایی کردن بووم.

من قورئان و وەرگێڕانەکەیم خوێندەوە و دیراسەی فەرموودەکانی (بوخاری و موسلیم) م کرد،برادەرێکم پێش من موسڵمان بوو، چووم بەدوایدا لەمزگەوت دۆزیمەوە، کاتی بانگ بوو، لێتان ناشارمەوە لەناخەوە هەژاندمی، بەجۆرێك کەناتوانم دەری ببڕم و باسی بکەم. موسڵمانانم بینی نوێژدەکەن، زۆرکاریگەری هەبوو لەسەرم.پرسیارم کرد چۆن موسڵمان ببم، وتیان: خۆت بشۆ و شایەتمان بهێنە.منیش ئەوەی پێویست بوو کردم و بەو جۆرە هاتمە ریزی موسڵمانانەوە..

بەراستی ئیسلام زۆر بەخێرایی لەئەمەریکادا بڵاودەبێتەوە، لەکۆی پەنجا و چوار هەزار ئەفسەری پیاوو ژنی ئەمریکی تا ئێستا لەسایەی خواوە، نزیکەی سیانزەهەزاریان موسڵمان بوون و ،تەنها لەو سەرباز و ئەفسەرانەش، کەلەجەنگی کەنداودا بەشداریان کرد نزیکەی حەوت هەزار موسڵمان بوون.

رۆژێك ئەفسەرێکی ئافرەت موسڵمان بوو، بەخۆداپۆشراوی هاتە سەرکارەکەی، بەڕێوەبەرەکەی پێی وت: برۆ بەرگەکەت بگۆڕە ولەچکەکەت لابە، ئەویش وتی: ئەم لەچك وجلە فەرمانی خوایە و هیچ دەسەڵاتێك نیە بتوانێ رێم لێ بگرێت!

عبدالصبور وتی:من سێ نامەم هەیە بەتۆدا دەینێرم، یەکەم بۆ ئەمریکیەکان کە دەڵێم: ئێمەی موسڵمان ئیمانمان بە عیسا هەیە، هەروەك چۆن ئیمانمان هەیە بە (محمد) (د.خ) .

نامەی دووەمیشم بۆ موسڵمانەکانی ئەمریکایە و دەڵێم: ئارام بگرن و پەلەمەکەن هیچ کارێك بەبێ ئارامگرتن ناگاتە ئەنجام و، خەمبار مەبن لەهەڵە و کەموکوڕی لەکاتێکدا کە سوورنین لەسەری و تەوبە دەکەن.

نامەی سێیەمیشم بۆ موسڵمانان بەگشتی و میسریەکانە بەتایبەتی کە پێیان دەڵێم: هەرچەندە هەزارەها میل لێتانەوە دوورین، بەڕاستی ئێمە خۆشمان دەوێن لەبەر خواو بەبرای خۆمانتان دەزانین.

پاشەڕۆژ بۆ ئیسلامە

لەفەڕەنسادا ژمارەی موسڵمانان لەم چەند ساڵەی رابردوودا گەیشتە نزیکەی پێنج ملیۆن کەس و لەبەریتانیاشدا گەیشتە نزیکەی دووملیۆن کەس و ساڵی نزیکەی دووهەزار کەس لەوانەی کەبەئەسڵ بەریتانین موسڵمان دەبن، هەروەها لەئەمەریکاش دا نزیکەی ١٣ ملیۆن موسڵمان هەیە و نزیکەی دوو هەزار مزگەوت و مەرکەز لەئەمەریکا بەگشتی و (١٧٥) مەرکەز ومزگەوتیش لەنیویورك هەیە بەتایبەتی.

د.عادل الشویخ لەوتاری (المبشرات) دا جەخت دەکاتە سەرئەوەیئەگەر موسڵمانان بانگەوازیش نەکەن لەداهاتوودا دەبن بەزۆرینە لە رۆژئاوادا، ئەمیش بەهۆی ئەوەی کە ئەوروپیەکان مناڵیان ناوێت، یان زۆر بەکەمی دەیانەوێت، موسڵمانانیش ژمارەیەکی زیاتر لەوان مناڵیان دەبێت و بەو جۆرەش رێژەیان زیاد دەکات.

ئامارەکان:

پرۆفیسۆر یوسف ئەی کالیفانو لەزانکۆی کۆلۆمبیا دەڵێت (ئەمریکا ئەمڕۆ دەناڵێنێ بەدەست نەخۆشیە کۆمەڵایەتیەکانەوە، وەك تاوان و توند و تیژی و هەژاری و گوێ نەدان بەمناڵ و، بڵاوبوونەوەی ئایدز و نەخۆشیە زایەندیەکان) .هەروەها دەڵێت:–

* ١٢ ملیۆن ئەمریکی ماددەی (مخدر) ی یاساغ بەکاردەهێنن وەك (مارگوانا) کە زۆر بەکاردێت.

* ساڵی نزیکەی سەد هەزار کەس بەهۆی (کحول) ەوە گیان لەدەست دەدەن وە لە (٤٠٪) ی ڕووداوە دڵتەزێنەکانی هات و چۆ بەهۆی ئەم ماددەیەوەیە.

* لەساڵی ١٩٩٣ دا ئابووری ئەمریکا (٥٠) ملیار دۆلاری بەهۆی ماددە بێهۆشکەرەکانەوە زیانی لێکەوت.وە لەساڵی (١٩٩٥) دا (١٥٠) ملیار دۆلار زیانیان لێکەوت،بەگشتی کۆی بەهەدەردانی پارەی ئەمریکی بۆ نەهێشتن و چارەسەرکردنی کێشەی (مخدرات) و (عەرەق) لەم ساڵانەی دوایدا گەیشتۆتە (٢٧٦) ملیار دۆلاری ئەمریکی. کە ئەوەش نیوەی زیاتری بڕی ئەو بوودجەیەیە کە بۆ بواری تەندروستی دابین دەکرێت.

* بڕی ئەو پارەیەی کە بۆ چارەسەری کێشەی نەخۆشیە دەروونیەکان خەرج کرا لەساڵی (١٩٩٠) دا گەیشتە (١٤٧) ملیار دۆلار کە نزیکەی (٤٧) ملیاری بۆ مەسەلەی دوو دڵی و دڵەڕاوکێ بوو. لەسەدا سێیەکی ئەو پارەیەش بۆ چارەسەری (شیزۆفرینیا) بوو. ژمارەی ئەوانەی لەساڵێکدا بەدەست خەمۆکیەوە گیردەخۆن نزیکەی (١١) ملیۆن ئەمریکیە، کە نزیکەی (٤٤) ملیار دۆلار بۆ چارەسەر و بنەبڕکردنەکەی لەسەر خەزێنەی وڵات دەکەوێت.

* هەموو هەژدە خولەکێك هەوڵێکی خۆ کوشتن دەبێت و نزیکەی (٣٠) هەزاریان دەمرن و دووسەد هەزاریشیان هەوڵەکەیان پووچەڵ دەکرێتەوە و فریایان دەکەون!

*ڕۆژانە نزیکەی (٦٥) کەس بەهۆی توندوتیژی و تاوانەوە گیان لەدەست دەدەن و ڕۆژی نزیکەی شەش هەزار کەسیش لەسەر تاسەری ئەمریکادا بریندار دەبن کەساڵی دەکاتە (٢٣٧٢٥) کوژراوو نزیکەی دوو ملیۆن بریندار.

* نزیکەی (٥٦) ملیۆن حاڵەتی نەخۆشی زایەندی هەیە (وەك زوهری و سیلانو.هتد) و ساڵانەش چەند سەد هەزارێك زیاد دەکات.

* لەساڵی ١٩٨٦ دا (١٠) ملیار دۆلار بۆ ئایدز خەرج کراوە ولەساڵی ١٩٩١ دا بڕی خەرجکراو گەیشتە (١٦) ملیار دۆلار.

* ژمارەی ئەو منداڵ و هەرزەکارانەی کە ڕایان کردووە و خێزانەکانیان بەجێهێشتووە لەکوڕ و لەکچ لەساڵی ١٩٨٣ دا گەیشتە ملیۆنێك و سێ سەد هەزار مناڵ و هەرزەکار. (گۆڤاری المجتمع ژمارە /١٤٨٦/ساڵی ٢٠٠٢) .

ڕاستە ئەمریکا ژمارەی دانیشتوانی نزیکەی (٣٠٠) ملیۆن کەسە و نزیکەی (٢٠) ملیۆنی موسڵمانە و، ئەو ڕێژانەش کە باسکران ڕەنگە هەموو کەس هەستی پێنەکات، بەڵام ئامارە حکومیە فەرمیەکان ئاوا باس لەو دەردە کۆمەڵایەتیانە دەکەن و زاناو بیریارە ژیر و هۆشمەندەکانیان هەردەم ئاگاداریان دەکەنەوە، هەرچەند ڕاگەیاندنی جوولەکە و (لوبی) جوولەکە کە هەرگیز خێریان بۆ هیچ وڵاتێك نەداوەتەوە، دەیانەوێ ئەو دەنگانە کپ بکەن، بۆئەوەی باشتر دایان دۆشن و دەست بگرن بەسەر سیاسەت و ئابووریاندا.

چارەی گشت کێشەکانی جیهان بەگشتی و ئەمریکاش بەتایبەتی هەر ئەو پەیڕەو و پرۆگرامە جیهانیەیە کە خوا ناردوویەتی بۆ سەرجەم گرۆی بەشەر، هەر ئەو

بەرنامەیەیە کە بتوانێ ڕێزی مرۆڤ و پایەداریەکەی بگێڕێتەوە، چونکە خوایەك ناردویەتی کە دەفەرموێت: ﴿ ولقد كرمنا بني ادم ﴾ الاسراء ٧٠.هەروەها هەر خوایە کە دەزانێت مرۆڤ چۆن دروست بووە و چی باشە بۆی ﴿ الا يعلم من خلق، وهو اللطيف الخبير﴾ الملك ١٤.

ژنێکی ئەمریکی کە موسڵمان بوو وتی: حەزدەکەم بەهەموو توانامەوە هاوار بکەم و ئافرەتانی ئەمریکا لەدەورم کۆببنەوە و پێیان بڵێم: وەرن من ئاینێکم دۆزیوەتەوە کەبەڕاستی ڕێز لەئافرەت دەگرێت! (وتارێکی شێخ محمد حسان) .

چەند وێستگەیەکی هیدایەت

١ ـ لە (ئەڵقەی ئیسلامی) لەئەمەریکای باکوردا رایان گەیاند کە ئامادەن هەرکەس بەنامە پەیوەندیان پێوە بکات وەڵامی بدەنەوە وچی دەوێت بۆی روون بکەنەوە، ئەم کارە خێرە وای کرد کە خەڵکی لەگشت لایەکەوە نامەیان بۆ بنێرن و داوای شارەزابوون بکەن لەبارەی ئیسلامەوە. ڕۆژانە نزیکەی چل نامە دەگەیشتە دەستیان.هەرچەندە ئێستا لەرێی ئینتەرنێتەوە دەتوانرێت کاری باشتر بکرێت.ل٤٦ المعجزة المتجددة.

٢ ـ لەو وڵاتانەی کەنداو کە ژمارەیەکی زۆر هیندی و فلیپینی و تایلەندی و روسیو....هتد کاردەکەن، بنکەی تایبەت بەشارەزابوون لەئیسلام کراوەتەوە بەناوی (مركز اكتشف الاسلام) ، لەو بنکەیەدا وتار دەدرێت بەزمانی ئەو جۆرە کەسانە و رووی گەشی ئیسلامیان پیشان دەدرێت، بەوەش ژمارەیەکی زۆر موسڵمان دەبن، کە دەگاتە هەزارەها کەس، لەوانەش هەندێکیان هاوکاری دەکرێن بۆ چوون بۆ حەج. ل٥٦ المعجزة المتجددة.

(ئامارەکان دەڵێن کەلەچەند ساڵێکدا پانزە هەزار کەس لەهیندی و فلیپینی و تایلەندی و روسی موسڵمان بوون لەوانەی کە بۆ کارکردن روویان کردۆتە ولاّتانی کەنداو) ل ١٤٣ هەمان سەرچاوە.

٣ ـ خوای گەورە پەیمانی داوە کە ئەم ئاینە دەپارێزێ و، بەردەوامیش لێرەو لەوێ نموونەی ئاشکرا دەبینین لەم بارەیەوە.

رۆژنامەی (جسکیاتاف کوبو) ی نەیجیری، بلاّوی کردەوە کە مژدەدەرێکی مورتەد و هەڵگەڕاوەی لای خۆیان، کە تا دوا پلە ڕقی لەئیسلامە و، ناوی (غیمو) یە، رۆژێك لەناو کۆمەڵێ گاوردا لەکەنیسەی (بابتیس) بە تەحەددداوە وتی: (داوا دەکەم لەخوا ئەگەر ئەم ئیسلام و قورئانە هەقە نەگەمەوە ماڵەوە بمرم) .خوای گەورەش پێی نواند، هەرکە گەڕایەوە و پێی هەڵهێنایەوە و ویستی لەجۆگەیەك بپەڕێتەوە، قاچی هەڵنووتا و کەوت و مرد.

پاش ماوەیەك یەکێك ویستی بچێت بەلایەوە و لەو جۆگەیە دەری بهێنێتەوە ئەویش بەقەدەری خوا مرد! پاشان کۆمەڵێ لەکەنیسەوە هاتن و بردیان بۆ خەستەخانە وتیان: (غیمو) مردووە. هەر ئەوەندەی ئەم هەواڵە بلاّوبۆوە چوار لادێ لەویلایەتی (گونگولی) لەباکوری نەیجیریا موسڵمان بوون، کەناوەکانیان (فال) و (یلوا) و (غراتی) و (موب) ە.

هەرهەمان رۆژنامە باسی رووداوێکی تری لەوجۆرە دەکات و دەڵێت: لەناوچەی (لنکبیری) لەهەمان ویلایەت مژدەدەرێکی ئەورووپی (رفلینت ولفی) نوسخەیەك قورئانی سووتاند و سووکایەتی پێکرد، دەستی خۆی پێوە سووتا و تابردیان بۆ خەستەخانە مرد! ل١١٦ المعجزه المتجدده.

٤ ـــ خەڵکی دێی (کوانگۆ) کە (٦٠کم) دوورە لەشاری (سیۆل) ەوە لەکۆریای خواروو، کە ژمارەیان سێ هەزار کەس بوو موسڵمان بوون، وەپاش ئەوەی

مزگەوتەکەیان بریتی بوو لەژوورێکی بچکۆلە بۆ نوێژ و بۆ فێربوونی ئیسلام لەماڵی (حاجی عبدالله) دا کەیەکەمین موسڵمانی دێیەکە بوو، ئێستا مزگەوتێکی گەورەیان هەیە و چالاکی هەمەڕەنگی تیا ئەنجام دەدەن.

ئەمینداری گشتی یەککگرتووی موسڵمانانی کۆریا دکتۆر (جەمیل لی سو) بە یارمەتی (رابطة العالم الاسلامی) چەندەها کۆڕ و سیمیناریان سازدا لەبارەی ئیسلامەوە لەشاری (سیئۆل) دا و، دەڵێت: ئیسلام داهاتوویەکی رۆشنی دەبێت لەکۆریادا (ان شاء الله) .

هەر لەکۆریای خواروو خاتوو (جون صون) سەرۆکی کەنیسەی بەناوبانگی شاری (جنحو) ، خۆی و شوێنکەوتوانی هەموویان چوون بۆ مزگەوتی (ابی بکر الصدیق) لەشارەکەی خۆیان و موسڵمان بوون و، ناوی خۆی گۆڕی بۆ (خدیجة) .ئەمەش موفتی کۆریای خواروو (شێخ عبدالوهاب زاهد باسی کردووە) . (ل ١٢٠ المعجزة المتجددة) .

هەروەها لەشاری (بوسای) لەکۆریای خواروو گەورە قەشەی برۆتستانت کەناوی (سین) بوو، موسڵمان بوو، ناوی خۆی کرد بە (عمر یاسین) و، وتی (بەڕاستی دەمێکە ئیسلام سەرقاڵی کردوم و هیچ چارم نەماوە کەدەبێ موسڵمان ببم و، هەوڵ بدەم لەرێی خوادا، پاش ئەوەی کەدڵنیابووم کە ئەم ئاینە هەقە) ل ١٢١ المعجزە.

٥ ـ لەئەفەریقیا ژمارەیەکی زۆر قەشە موسڵمانبوون، بۆ نموونە لەوڵاتی میسر بیست قەشە موسڵمانبوون پاش ئەوەی ماوەیەکی زۆر خەریکی مژدەدان بوون، سەرۆکەکەیان (جیمس) دەڵێت: (من سەرکردەی گەورەترین کاری مژدەدان بووم لەرۆژهەلاتی ناوەڕاستدا و ئیشرافی (٢٢) بنکەی مژدەدانم دەکرد و لەئەمەریکا و فاتیکانەوە سەپەرشتی دەکراین، پاش قووڵ بوونەوەی تەواوم لەعیلمی لاهوتدا، پەیوەندیەکی پتەوم بۆ دروست بوو لەگەڵ راوێژکاری رۆشنبیری سعودی لەسۆدان، ئەویش کتێبخانەکەی بۆ دەخستمە سەرپشت لەسەفارەت و منیش و هاوڕێکانیشم

پـەڕاوی زۆرمـان خوێنـدەوە، دواتـر داوای گفتـو گـۆ و دانیشـتنمان کـرد لەگـەڵ زانـا موسـڵمانەکاندا و، پـاش دانوسـتانێکی زۆر موسـڵمان بـووین، ئێسـتاش پـاش موسـڵمانبوونمان دەسـتدەکەین بەبانگـەوازکردن و ئـەو ژمـارە زۆرەی کەلەخـەڵکی لەسەردەستمانا بوونەتە گاور، بانگیان دەکەینەوە بۆ ئیسلام، ئێستا زیاتر لـە (٢١٠٠٠) کەس چاوەڕێی ئێمەن و پشت بەخوا موسڵمان دەبن.

من دەمەوێ پێتان بڵێم: کەلە ئەمەریکا و فاتیکـان و ئـەورووپاوە خـەڵکانێك دێـن بـۆ بانگەوازکردن بۆ بەرنامە و ڕێبازێك کە ناهەقە و دەستکاری کـراوە، ئـیتر چـۆن ئێمـەی موسڵمان بانگ نەکەین بۆ پەیڕەوو پرۆگرامی هەقی خوایی؟

کەبەڕاسـتیش ئەمـە کـاری لاوانـە و ئـەرکی سەرشـانیانە و، لەهـەموو کۆمەڵگاکانـدا دەبێ بەوکارە هەستن) .

لەوتەکانی ئەم قەشانەوە ئەو گۆڕانـە دەبیـنین کـە چـۆن لەماوەیـەکی کەمـدا دێتـە دیو چـۆن یەکسـەر دەکەونـە بانگـەواز بـۆ ئـایینی پـیرۆزی ئیسـلام و بەئـەرکی سەرشـانیانی دەزانـن. بـۆ نموونـەی زیـاتریش دەڵـێین: هـەر لەئـەفریقیا (٣٠) قەشـە موسـڵمان بـوون، تەنانـەت سـەرکردەی بـانگخوازانی (ڕوانـدا) ش هـەر قەشـە بـوو کـە موسڵمان بووبوو، وە بەجۆرێك گورج و گۆڵ و گەرم بوو لەسەر بانگەوازکردن، تەنانـەت ڕۆژێك کەتووشی نەخۆشی گرانەتا دەبێـت و ناتوانێـت لـەجێگادا هەسـتێ، داوا دەکـات کەلە بەردەرگا جێـی بـۆدابنێن و لەوێـدا دابنیشـێ، بـەو جـۆرە هەرچـی لەبـەردەرگاوە بڕۆیشتایە و سـەلامی بکردایـە و ئـەحواڵی بپرسـیایە ئـەم بەفرسـەتی دەزانـی و باسـی هەقی بۆ دەکرد. ئەم ڕووداوە دکتۆر (عبدالرحمن السـميط) گێڕاویەتیـەوە کەبەرپرسـی لیژنەی موسڵمانانی ئەفریقیایە.ل ١٢٣ المعجزة المتجددة.

٦ ـ قوتابیەکی زانکۆ لەبەرتانیا کە بەئەسڵ سودانیە، دایك و باوکی دەبات بۆ لانەی پەککەوتووەکان بۆ چارەسەر و سەرپەرشتی کردن و، خۆشی زۆربەی کات لەلایان دەبێ و بەدەوروخولیاندا دێت و خزمەتیان دەکات، هەموو ئەو پیروپەککەوتانەی تری ئەو شوێنە کە ئەمەیان بینی لایان سەیر بوو، بۆیە پرسیاریان دەکرد لێی کە تۆ بۆچی ئاوایت؟ ئەویش پێی وتن: من ئاینەکەم ئاوا فەرمانی پێداوم لەخزمەتیانابم و بەم کارە خوا لەخۆم رازی دەکەم!

ئەوانیش کەباشترین منالّیان ئەوەیە کەلەجەژنی سەری ساڵدا یان لە بۆنەیەکدا چەپکێ گوڵ یان نامەیەك بنێرێ، لەبەر سەرقاڵی و گوێ پێنەدان، ئەم مەسەلەیە وای لێکردن کە هەر هەموویان بەیەکەوە لەسەردەستی ئەو لاوە سۆدانیەدا موسڵمان ببن. (رۆژنامەی المسلمون ژمارە (٦٩٦) ساڵی ١٩٩٨، المعجزة المتجددة ل ١٤٩) .

بەڕاستی کەسەیری پیرو پەککەوتەی رۆژئاوا دەکەین و ئەم جۆرە باسانە دەبیستین، ئنجا باشتر تێدەگەین، کە بۆچی ئیسلام ئەوەندە گرنگی بەخێزان داوە و هەوڵ دەدات شیرازەی نەبچڕێ.تاهەم منالّ لەسایەی نازی دایك و باوك و خێزاندا بەدڵو دەروونێکی ئاسوودە و ئارامەوە نەشونما بکا و، هەم دواتریش دایك و باوك لەژێر باڵی منالّەکانیانا باقی ژیانیان بەخۆشی بگوزەرێنن.

ئیسلام نەك هەر لەدنیادا بەڵکو لەئاخیرەتیشدا گرنگی بەخێزان و ئەندامانی داوە، ئەوەش بەوەی کە منالّی چاك سەدەقەی بەردەوامن و چی خێر و چاکەو دوعایە بکەن بەباوك و دایکیان دەگات و، هەروەها لەبەهەشتیشا ئەگەر دایك و باوکێك پلەوپایەیەکی بەرزیان هەبێ و منالّەکانیان نەگەیشتبنە ئەو پلەیە، ئەوا خوای گەورە لەبەر دڵی دایكو باوکەکە بۆ ئەوەی لەیەك دانەبڕێن، منالّەکانیش دەباتە پلەوپایە و جێگای ئەوانەوە.

قورئان ئەم مژدە خۆشە بەدایك و باوكەكان دەدات و دەفەرموێ ﴿ وَالَّذِينَ آمَنُوا وَاتَّبَعَتْهُمْ ذُرِّيَّتُهُمْ بِإِيمَانٍ أَلْحَقْنَا بِهِمْ ذُرِّيَّتَهُمْ وَمَا أَلَتْنَاهُمْ مِنْ عَمَلِهِمْ مِنْ شَيْءٍ كُلُّ امْرِئٍ بِمَا كَسَبَ رَهِينٌ (٢١) ﴾ الطور، واتە: جا ئەوانەی باوەڕیان هێناوە و نەوەكانیشیان بەئیمان و باوەڕەوە شوێنیان كەوتوون، ئەوانە لەبەهەشتدا پێك شاد دەكەینەوە، تا كامەرانی و خۆشیان زیاتر بێت، وە نەبێت ئەوانەی پلەی بەرزیان دەستكەوتووە دایان بەزێنین، چونكە ئێمە پاداشتی كردەوەی كەس كەمناكەینەوە، لەكاتێكدا هەركەسە بارمتەی كردەوەی خۆیەتی.

٧ ـ هەندێ لەوتورك و یۆغۆسلافیانەی كەچوونەتە كەنەدا و ژنی كەنەدیان هێناوە توانیویانە خێزانەكانیان والێ بكەن قەناعەت بكەن بەئیسلام و بەدڵ وەریبگرن، بەم هەوڵ و تێكۆشانەی ئەوان و جالیەی ئیسلامی كەنەدا، حەوت رۆژنامە و گۆڤاری ئیسلامی دەردەكرێ و گەورەیی و مەزنی ئیسلام بۆ خەڵكی روون دەكەنەوە.. ئەم خزمەت و رێ رۆشن كردنەوەیەش هاتۆتە بەر و لەچەند مانگێكدا (٧٠) كەسی كەنەدی موسڵمانبوونی خۆیان راگەیاندووە (رۆژنامەی المسلمون ٣٦٢ ساڵی ١٩٩٢) .

٨ ـ لەكۆماری (بەنین) لەچەند مانگێكدا سێسەد كەس موسڵمانبوون بەهۆی یەكێ لەبانگخوازەكانی ئەو كۆمارەوە كە دەرچووی زانكۆی (ئیمام محمد بن سعود) ە و بەردەوام لەهەوڵدایە بۆ گەیاندنی بانگەوازی خوا بەو هاوڵاتیانەی خۆیان كەنەشارەزان بەدوا پەیامی خوایی (رۆژنامەی المسلمون ژمارە (٤٥٩) ساڵی ١٩٩٣) .

تێبینی:

دیارە ئەم ئامار و دەنگ و باسانە نزیكەی سێ ساڵ بەسەریاندا تێپەڕبوون و بەدڵنیاییەوە ئێستا ئیسلام زۆر لەوكاتە زیاتر چۆتە پێشەوە و خێراتر بڵاو دەبێتەوە، چونكە ئەو (٣٠٠) كەسەی ساڵی (١٩٩٣) ئەگەر لەساڵێكدا تێكڕا یەكی یەك كەسیان

ڕێنمایی کردبێ ئەوا لەساڵی (١٩٩٤) دا بوون بە شەسەد، وە ئەگەر ئەو شەسەدەش هەرکەسە و دەستی یەك کەسی گرتبێ لەساڵی (١٩٩٥) دا بوون بە (١٢٠٠) کەس. ئیتر بەوشێوەیە ژمارەکان چەند قات دەبنەوە ساڵ لەدوای ساڵ، ئەمەش بەرەو هاتنە دی مژدەی پێغەمبەرمان دەبات (د.خ) کە دەفەرموێت (ليبلغن هذا الامر ما بلغ الليل والنهار ولايترك الله بيت مدر ولا وبر الا أدخله الله في هذا الدين بعز عزيز أو بذل ذليل عزاً يعز الله دين الاسلام وذلا يذل الله به الكفر) مسلم

واتە: بەدڵنیاییەوە ئیسلامەتی دەگاتە هەموو ئەوشوێنانەی کەشەوو ڕۆژ دەیانگاتێ وبەهەموو دنیادا بڵاودەبێتەوە، هیچماڵێکی لادێ و شار نامێنێ ئەم ئاینەی نەگاتێ، بەعیززەتی عەزیز، یان زەلیلی زەلیل، عیزەتێك کە خوا ئیسلامی پێ پایەدار و عەزیز دەکات و، زەلیلیەك کە خوا کافرانی پێ ڕیسوا و سەرشۆڕ و زەلیل دەکات.

٩ ــ لەساڵی ١٩٩٥ دا واتە پاش نزیکەی دوو هەزار ساڵ لەلەدایك بوونی عیسی سەلامی خوا لێ بێ و پاش (١٤١٨) ساڵ لەهیجرەتی خۆشەویست یەکەم منارەی مزگەوت لەشاری ڕۆمای پایتەختی ئیتاڵیا بەرزکرایەوە. تا لەو بنکەی خێر و بەرەکەتەوە نووری ئیمان بڵاوبکرێتەوە و ببێ بە (حوججە) بەسەر جیهان بەگشتی و خەڵکی ئەو شارەوە بەتایبەتی.

مزگەوتەکەی شاری ڕۆما لەجوانترین و قەشەنگترین گەڕەکی شاردا دروستکرا، کە ئەویش گەڕەکی (باریولی) یە، کە نزیکەی دە کیلۆمەتر دوورە لە (فاتیکان) ەوە، جا هەر ئەوەندەی خەڵکی هەوای ئازادی هەڵمژی، ملیۆنێ موسڵمان، بوونی خۆیان ڕاگەیاند لەئیتاڵیادا هەرچەند زۆر کەس و لایەن دژایەتی ئەم پرۆژەیەیان کرد و ویستیان ئاستەنگی زۆر بهێننە ڕێی کەچی خوا بەفەزڵی خۆی ئاواتەکەیانی نەهێنانەدی.لەگەڵ ئەوەدا کە موسڵمانان هەموو دەوروبەری مزگەوتەکەیان کردووە بەباخ و باخات و گوڵ و گوڵزار و گەڕەکەکەش بۆ خۆی لەپاکترین ناوچەکانی شارە،

کەچی هەروەك دوژمنایەتی و رقە بەرایەتیەك شارەوانی رۆما ویستی لەدووری (١٥٠) مەتر لەمزگەوتەکەوە، کۆگای خۆڵ و خاشاك دابنێ و تیایا کۆی بکاتەوە، خوا کردی لەئەنجامدا ئەمەش سەری نەگرت.

بەرزبوونەوەی یەکەم منارە لەشاری رۆمادا، ئاواتی دێرینەی موسڵمانان بوو، (هەرچەندە لەئیتاڵیادا سێسەد و پەنجا مزگەوت هەبوو تا کۆتایی ساڵانی نەوەدەکان) ، چونکە ئەوە بەشارەتی هاتنە دی مژدەی خۆشەویستە (د.خ) کە ئیسلام دەگاتە ئیتاڵیا و ناوجەرگەی قەڵای رۆمەکان.

بانگی ئیسلام لە بڵند گۆی مزگەوتی رۆماوە بەرزبۆوە، لەکاتێکدا پاپا یوحەنا جیهانی ئاگادار دەکردەوە لەوەی کە مارکس بۆشاییەکی گەورەی بەجێهێشتووە بە رووخانی شیوعیەت و، (محمد) خەریکە ئەو بۆشاییە پڕدەکاتەوە.

بەڵێ. (محمد) (د.خ) و ئاینەکەی نەك هەر بۆشایی رووسیای پڕکردەوە بەڵکو گەیشتە نزیك فاتیکان و لەماوەیەکی کەمدا زیاتر لە (٥٠٠) کاسۆلیکی ئیسلامبوونی خۆیان راگەیاند (ل ١٤٠ المعجزة المتجددة) بۆیە کەنیسەی کاسۆلیکی شاری (تورنتو) رایگەیاند لەراپۆرتێکدا کە (ئیسلام یەکەم تەحەددایە کەرووبەڕووی کەنیسەی کاسۆلیکی دەبێتەوە) دیارە لەبەر خێرایی بڵاوبوونەوەی لەناو خەڵکدا. (هەمان سەرچاوە) .

(٢٦) پیاوێکی هیندی

پیاوێکی هیندی روودەکاتە وڵاتی سعودیە بۆ کارکردن و (شێخ محمد فراج) جاروبار قسەی بۆدەکات و کابرا بەبیانووی ئەوەی گوایە ماڵ و منداڵ و کەس و کاری کێشەی بۆ دروست دەکەن، موسڵمان نابێت.

پاش ماوەیەك دێت بۆ مزگەوت بۆ لای شێخ محمد و دەیەوێ موسڵمان بێت، لەوکاتەدا شێخ محمد سەرقاڵی قوتابیەکانی دەبێت و ناشزانێ کە هیندیەکە بۆ ئەو

مەبەستە هاتۆتە ئـەو نـاوە، بۆیـە شـێخ محمـد پـاش تـەواوکردنی دەرسـەکانی لەگـەڵ قوتابیەکانیدا دەڕوات و هیچ لەم ناپرسێتەوە.

کابرای هیندی کە ئەمەی بینی خۆی پێنەگیرا و گریا و هەر لای دەرگای مزگەوتەکـە مایەوە، لاوێکی دانیشتووی گەڕەك بەلایا ڕۆیشت و بینی دەگری پرسیاری لێکرد چیت لێقەوماوە؟ وتی: هاتم موسڵمان بم و نازانم چیبکەم؟ ئەویش لەگەڵیا ڕۆیشتەوە و فێری کـرد کـە چـۆن خـۆی بشـوا و شـایەتمان بێنـێ و دەسـتنوێژ بشـوات. کـات دەمـە و ئێوارەبوو، کابرا گەڕایەوە ژوورەکەی خـۆی و ئـەو شـەوە فریـا نەکـەوت نوێـژێ بکـا و سوجدەیەك بۆ خوابیـات مـرد و بەموسـڵمانی سـەری نایـەوە! بۆبـەیانی ئـەو لاوە ئـەم هەواڵەی دا بەشێخ محمد لەمزگەوت، ئەویش زۆری پێناخۆش بوو کەلەمەبەستی هاتنی هیندیەکە حاڵی نەبووە و نەیتوانیوە هاوکاری بکات بۆ موسڵمانبوون.

شێخ محمد و چەند کەسێکی ئەهلی مزگەوت چوون بۆ سەردانی هیندیەکە لەشوێنی مانەوەیدا، هاوەڵەکانی پێیان وت: قوربان ئەمشەو ئەوپیاوە مرد و ئێسـتاش لاشـەکەی لەسـەلاجەی خەسـتەخانەدایە.ئـەویش یەکسـەر لەگـەڵ چـەند موسـڵمانێکدا چـوون بـۆ خەستەخانە تەرمەکـەی وەربگرنـەوە، پێیـان نەدانـەوە، چـونکە هـەواڵیان نـاردبوو بـۆ کەس وکاری کەبێن تەرمەکەی بەرنەوە! خێـرا شـێخ محمـد پەیوەنـدی کـرد بـەموفتی وڵاتـەوە (عبـدالعزیز بـن بـاز) و مەسـەلەکەی تێگەیانـد، ئـەویش فـەرمانی دەرکـرد کـە تەرمەکـەی نەدرێتـەوە بەکـەس و کـاری بیسـوتێنن، بـەڵکو بدرێتـەوە بەموسـڵمانان و لەقەبرسانی موسڵماناندا بنێژرێ. (هەمان سەرچاوە)

ئەو ڕۆژە هەینی بوو، شێخ محمد لەوتاری هەینیـدا باسـی دەسـت و بردکردنـی کـرد لەتەوبەکردن و کاری چاکەدا، چونکە تەنها خوا دەزانێ وەك ئـەو هیندیـە هەریەکـەمان چەندمان ماوە ﴿ أَوَلَمْ يَتَفَكَّرُوا مَا بِصَاحِبِهِمْ مِنْ جِنَّةٍ إِنْ هُـوَ إِلَّـا نَـذِيرٌ مُـبِينٌ (١٨٤) أَوَلَـمْ يَنْظُرُوا فِي مَلَكُوتِ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَا خَلَـقَ اللَّـهُ مِـنْ شَـيْءٍ وَأَنْ عَسَـى أَنْ يَكُـونَ قَـدِ

اقْتَرَبَ أَجَلُهُمْ فَبِأَيِّ حَدِيثٍ بَعْدَهُ يُؤْمِنُونَ (١٨٥) ﴾ الاعراف:.واتـه: باشـه، ئـهوه ئـهو خەڵکە بیریان نەکردۆتەوە لەگوفتار و رەفتـاری محمد (د.خ) کـه ئـهو هاوەڵـەیان هـیچ نیشـانەیەکی شـێتی پێـوه نیـە، بـەڵکو ئـەو بـەرێزە هـیچ شـتێك نیـە مەگـەر ئـەوەی کەبێدارکەرەوەیـەکی ئاشـکرایە.ئایـا بـۆ سـەرنجیان نـەداوە لـەو هـەموو دەسـەڵاتە گەورەیەی خوا لەئاسمانەکان و زەویـدا و ئـەو هەمووشـتانەی کـەخوا بـەدیهێناون؟ بـۆ ئەوەندە بێئاگان، خۆ بەراستی نزیك بۆتەوە ئاکامیـان، هاکـە هـات و بردنـی و کۆتـایی پێهێنان، جا بەچ گوفتارێکی تر لەدوای قورئان باوەڕ دەهێنن؟

پاش نوێژ ئامادەبووان نوێژیان لەسەرکرد و لەقەبرسانی موسڵمانان ناشتیان.

(ئەمەش هەروەك مەسەلەی موسڵمان بوونی شـوانە رەشـە حەبەشـیەکەی زەمـانی خۆشەویستە (د.خ) کەلەپێش فەتحی خەیبـەردا موسـڵمان بـوو، ئـەویش بـەوەی کەلـە جوولەکەکانی پرسی بۆچی ئاوا شپرزن و خۆتان ئامادە دەکەن وتیان نیـازی شـەڕمانە لەگەڵ کەسیکدا کە خۆی بە پێغەمبەر دەزانێ، پاشـان لـەدەرەوەی قەڵاکـە مـەڕەکانی برد بەرەو لای موسڵمانان و، لەسەر دەستی خۆشەویستدا موسڵمان بوو.

نەیـدەزانی چـی لەمەڕوماڵاتەکـە بکـات کـە ئەمانـەتی خـەڵکی بـوون لـەلای، خۆشەویستیش (د.خ) فـەرموی: لەسـەر خـوا روویـان بکـەرە قەڵاکـەو خۆیـان ملـی ڕێ دەگرن، هەروا بوومەڕوماڵاتەکە چوونەوە بـەرەو ناوقەڵاکـەو بـەرەولای خاوەنەکـەیان و ئەمیش پاش موسڵمان بـوون، فریانەکـەوت تاقـە سـوجدەیەك بـۆ خـوا ببـات و نوێـژێك بکات، هەرزوو شەهید بوو، بەهەشتی بۆ خۆی مسۆگەر کـرد) . خۆشەویسـت (د.خ) بـە هاوەڵانی فەرموو﴿ بەراستی خوا رێزی لەم بەندەیە گرت و هێنای بەرەو خێـر،وا بینـیم دوو حۆری لـە ژوور سـەرین ویـەك سوجدەشـی بـۆ خـوا نـەبردووە ﴾السـيرة النبويـة — الندوي— ل٣١٥.

(٢٧) عبدالرحمن بارکر

عبدالرحمن بارکر کەنەدیـیە و مامۆستای زمانی (اوردو) ە لەزانکۆی (مجل) لەکەنەدا، لەسەرداوای سەرۆکی کۆمەڵەکانی مژدەدان بەئیسلام، کەوتە باس کردنی سەرگوزشتەی موسڵمانبوونی بۆ ئامادەبووان و وتی:

من لە منالیدا هەستم دەکرد کە رۆژئاوا ماددیەتی تیا بلاوبۆتەوە و گاورەکان گرنگی نادەن بەئاین و، لەگەڵ ئەوەدا کە باوکم کابرایەکی بێدین بوو، بەلام من ئەگەڕام بەدوای هەق و راستیدا و کەوتمە بەراوردکردنی ئاینەکان و، لەبەرئەوەش کە ئیسلام بەتیرۆریست و دواکەوتوویی لەراگەیاندنەکاندا باس دەکرا لەلامان زۆر گوێم پێنەدا لەسەرەتادا، کەچی سەرەنجامیش هەر لای ئیسلام گیرسامەوە. رۆژێك قوتابیەکی کۆمۆنیستی ناسیاوم لە (لکنهو) پێی وتم: (ئەگەر دەتەوێت پیاوێك ببینی کەلەجیهاندا لەهەمووکەس زیاتر پابەندە بەئاینەوە، وەرە ئەو پیاوە باوکمە با بچین بۆ لای) . منیش چووم لەگەڵیا و باوکیم بینی کە پیاوێکی رەنگ نورانی بوو، کەوتمە گفتوگۆ لەگەڵیدا ودوایی قورئانێکی دامێ کەبەزمانی ئینگلیزی ماناکەی لێك درابۆوە.

رۆژێك بەشتەکانمدا دەگەڕام ئەم قورئانە هاتەوە بەرچاوم و چونکە پەڕاوی ترم لەبەردەستا نەبوو، کەوتمە خوێندنەوەی چەند لاپەڕەیەکی و بەجۆرێك سەرنجیان راکێشام و کاریان تێکردم کەزانیم ئیسلام راستەو، هەقە بەبێ دواکەوتن موسڵمان ببم. ئیتر هەر لەشاری (لکنهو) لەسەر دەستی ئەو پیاوە نوورانیەدا موسڵمان بووم.

بەڕاستی خەڵکی رۆژئاوا لەموسڵمانانەوە سەیری ئیسلام دەکەن و کەم و کوڕی موسڵمانان دەدەنە پاڵ ئیسلام کە ئەمەش راست نیە و ئەم ئاینە پیرۆزە هەرچی چاك بێت ئەوە دەڵێ و موسڵمانان بۆ خۆیان پابەندی تەواو نین بەفەرمان و رێنماییەکانیەوە. جا بۆیە هەق وایە موسڵمانان بەچاکی رەفتاربکەن و ئیسلام

بەجوانی بخەنە بەرچاوی خەڵکی، بەتایبەت ئەوانەی کە دەچنە ڕۆژئاوا هەق وایە بەشێك لەکاتیان تەرخان بکەن بۆ ناساندنی ئاینی پیرۆزی ئیسلام.

(٢٨) رکس ئەنگرام

ئەمیش باسی موسڵمان بوونی خۆی دەکات و دەڵێت: من لە (ئوسکوتلەندە) لەدایك بووم و باوك دایکم ئینگلیزن. باوکم نەبینوە چونکە لەشەڕی (البویر) لەساڵی (١٩٠٠) دا کوژرابوو، من ئەوکاتە منداڵ بووم، ژیانێکی ئاسایی دەژیاین هەتا جەنگی جیهانی یەکەم، لەساڵی ١٩١٤ دا چوومە خزمەتی سەربازییەوە و بەدەریادا بەرەو فەرەنسا کەوتمەڕێ و لەچەند شەڕێکدا بەشداریم کرد کە بەڕاستی دۆزەخێك بوو ئاسان نەبوو کەس تیا هەڵکات.

دوای چوار ساڵ لەو دۆزەخە، دایکم مردو، سێ خوکیشم لەوشەڕەدا کوژران، ئەمەش زۆر بێتاقەت و بێزاری کردم و کەوتمە گەڕان بەهیندو یابان و چین دا و خەریکی لێکۆڵینەوەی زمانەکان و ئاینەکان بووم.

کاتێکیش هاتمە سوریا و فێری زمانی عەرەبی بووم و چەند جار قورئانم خوێندەوەو لەماناکانی وردبوومەوە، ڕۆحم پێی شادبوو، دڵم گەشایەوە، وام لێهات کەنەتوانم ڕۆژ بوێری بکەم و نەیخوێنم. لەساڵی سیەکاندا چووم بۆ ئەسکەندەریە و لەوێوە چووم بۆ (دەمەنهور) ولەوێ لەگوێ ئاوێك لەباخێکدا خەوم لێکەوت و لەخەومدا نوورێکم بینی لەزەوییەوە بەرزبۆوە بۆ ئاسمان و پاشان لەئاسماندا کۆبووەوە ونوسرا (الاسلام) .ئیتر خەبەرم بۆوە، لەوساتەوە ئیسلام هەموو دڵ و دەروونمی پڕکرد و وام لێهات کەبیربکەمەوە لەموسڵمان بوون و هەستم کرد بەدڵنیایی و هێمنی.

لەو ڕێگاو بانەدا کەدەڕۆیشتم بەلای هەر جووتیارێکدا سەلامیان لێدەکردم و بەگەرمی خولقیان دەکردم بۆ ئەوەی لابدەم لەلایان و میوانیان بم. لەخۆمم دەپرسی،

باشە من کابرایەکی ڕۆژئاوایی و ئەوان ڕۆژهەڵاتی کەلەهەمووشتێکدا جیاوازم لێیان، بۆچی ڕێزم لێدەگرن و خزمەتم دەکەن؟ باشە خۆ ئەگەر لەڕۆژئاوا بەلای هەر جووتیارێکدا بڕۆی گوێت پێنادا و ئەوڕێز و میوانداری یە نیە لەلایان، ئەم خەیاڵاتانەم هەبوو، بەدوای وەڵامیاندا دەگەڕام، بۆم دەرکەوت کە ئاینی ئیسلامە ئەو خەڵکەی گەیاندۆتە ئەو پلەوپایەبەرزە کۆمەڵایەتیە، جارێکی تریش هەمان خەوم بینیەوە، دڵنیابووم کەخوا ئیسلامی بۆ هەڵبژاردووم و زۆرشادمان بووم و هەستم بەنیعمەتی ئیمان و خۆشی باوەڕکرد.

بەراستی من چەند ساڵێك دیراسەتی ئیسلامم کرد، بەڵام تا بەتەواوی دڵم نەیچەشتو تەواو دڵنیا نەبووم موسڵمانبوونی خۆمم ڕانەگەیاند. جا کەمنیش موسڵمانبووم بۆ ئەوەبوو کەلە هەراو هوریای ژیان و سەگەردانی ڕزگارم بێت و نەبمە کۆیلەی ئەو دنیایەی کە زۆر لە خەڵکی دەیپەرستن. موسڵمان بووم بۆئەوەی هەست و هۆش و دڵ و ژیریم ڕزگار بکەم لەتیاچوون.

بیرمە جارێك کارم دەکرد لەوێنەگرتنی فلیمێکدا و، لە (مشهد) ێکا پیاوێکی عەرەب دەبوو لەسەر منارەیەکی بەرز بانگ بدات، بەراستی بانگەکە لەناخەوە هەژاندمی، پاشان بانگم کردە نوسینگەکەم و زۆر پرسیارم لەبارەی ئیسلامەوە لێکردو دوای ئەوە موسڵمان بووم و، لەگەڵیدا نوێژم کرد.

ئنجا هەستم کرد کە کارکردنم لە (هولیود) دا ناگونجێ لەگەڵ بیروباوەڕو ئاینەکەمدا بۆیە پاش بیرکردنەوەیەکی زۆر کەخەوی لەچاوما نەهێشتبوو، وە شەو تا درەنگ پێوەی دەتلامەوە، بڕیارمدا کە زۆر نوێژبکەم و داوا لەخوا بکەم کە هیدایەتم بدات بۆ هەرچی چاکە و جێی ڕەزامەندیەتی.. سوپاس بۆ خوا، خۆم یەکلایی کردەوە و بەیەکجاری وازم لەوبوارە هێنا و خۆم تەرخان کرد بۆ ئیسلام.

ئەمڕۆ من کوڕی ئیسلامم و لەهەموو ڕۆژێکی ژیانم زیاتر بەختەوەرم، هەرچەندە مـن ڕۆژئاواییم و جل و بەرگی ڕۆژئاوایی دەپۆشم، بەڵام وەك موسڵمانێك دڵشادم و شـانازی دەکەم بەو ئیسلامەی کە تەواوترین ئاینی ئاسمانی‌یە و خـوای گـەورە بـۆ ڕزگـارکردنی هەموو بەرەی ئادەمی ناردوویەتی. (هەمان سەرچاوەی پێشوو).

(٢٩) ئەفسەرێکی ئافرەتی ئەمریکی

لەجەنگی دوەمی کەنداودا، جەنراڵ (شوارزکوف) لێپرسراوی یەکەمی جەنگەکە بوو، یەك لیوای تەواو پاسەوانیان دەکرد و هیچ حسابێکی بۆ کەس نەدەکرد، تا بینە قاقـای لەخۆبایی بوون بوو، هەرگوڵێك ئەوبیکردایە بەسێ گـۆڵ حسـاب بـوو! تەنانـەت ئـەمیر ﴿خالد بن سولتان﴾ غیرەی لێدەکرد و، ئـەم دەتـووت میوانـە وشـوارزکوفیش خـاوەن ماڵ! ڕۆژێك پیاوێکی پاکستانی هات بۆ لای چاوی پێ بکەوێت، سێ سەعات لە پرسگە داینا چاوەڕێ بکات.ئەفسەرێکی ئافرەتی ئەمریکی کەلەلای شوارزکوف بوو لێی پرسـی بۆچـی ئـاوا مامەڵـەی ئـەو کابرایـە ئەکـەیت و سـێ سـەعاتە داتنـاوە و دەسـی دەسـی پێدەکەیت و ناتەوێ بیبینی.ئایا تۆ مانای ئینسانیەتت لانیە؟

ئـەویش لـەوەلاما وتـی: (ئەوکابرایـە موسـڵمانە و ئەمـەوێ سـووکایەتی پـێ بکـەم) ئافرەتەکە وتـی: دەی مـن لەسـەروتر شـکات ئەکـەم! دواتـر ئافرەتەکـە خـۆی ناسـاند بەوکابرا پاکستانیە و تێی گەیاند کەبگەڕێتەوە، چونکە (شوارز کوف) نایەوێ بیبینێ و سووکایەتی پێدەکات. پیاوەکەش سوپاسی کرد و ناونیشانی خۆی دایە.

ئافرەتەکە سەردانی ماڵ و منداڵ و خێزانی کابرا پاکسـتانیەکەی کـرد، ئـەوانیش زۆر ڕێزیان لێگرت و باسی ئیسلامیان بۆ کرد و چەند پەڕاوێکیشیان دایـە.سـەرەنجام پـاش لێکۆڵینەوەیەکی ورد لەبارەی ئیسلامەوە، ئافرەتەکە چوو بۆ نووسینگەی (جالیـات) و موسـڵمان بـوو، خـۆی داپۆشـیو کاتێـك بەسەرپۆشـەوە چـوو بۆسـەرکارەکەی،

سەرزەنشتیان کرد و هەڕەشەی فەسڵکردنیان لێکرد، ئەویش رازی نەبوو واز لەئیسلام بێنیّ و لەم پێناوەدا پلەوپایە و کارەکەی کرد بەقوربانی بەرنامەی خوا.

لەوڵاتی سعودیە داوایان لێکرد کەوتارێك بدات بۆ پزیشکە ئافرەتەکان لەهۆڵی خەستەخانەدا.پزیشکەکانیش زۆر بەپەرۆشەوە لەهۆڵەکەدا کۆبوونەوە و چاوەڕێی ئەم میوانەیان دەکرد.جالەبەرئەوەی دەیانزانی هۆڵەکە هەمووی ئافرەتە و میوانەکەش هەر ئافرەتە، خۆیان کردەوە و سەرپۆشەکانیان لابرد و هەموو بنێشت لەدەمیانا! تەواو ئیسراحەتی خۆیان وەرگرتبوو!!

کاتێکیان زانی ئافرەتێکی تەواو داپۆشراو لەلایەن ئافرەتێکی ترەوە بەچەند وتەیەك پێشکەش بەئامادەبووان کرا.تا ئەویش پاش ئەو پێناسەکردنە وتارەکەی بدات.هیچیان بڕوایان نەدەکرد ئەو ئافرەتە تەواو داپۆشراوە ئەفسەرێکی ئەمریکی بێت!.

بەهەرحاڵ کەوتە وتاردان و باسی ئەزموونی خۆی و هۆی موسڵمان بوونی، لەناوەندی قسەکانیشدا ئامادەبووانی تەزاند بەوەی کەوتی: (سوپاس بۆ خوا کە ئیسلامم لەئێوەوە وەرنەگرت و تەنها لەپەڕاوەوە ئیسلامم وەرگرت) . کە ئەمەش وەك هەورە بروسکە دای بەڕووی پزیشکەکاندا کەبەناو موسڵمانن، سابەڵکو بەخۆیاندا بچنەوە و چاکتر پابەند بن بەئیسلامەوە و کاربکەن بۆ بەرنامەکەی. بەراستی چاکیان وتووە (نرخی زێڕ لای زەرەنگەرە) ، بەڕاستی ئەوانەی دوورن لەبەرنامەی خودا و داخ ئەبن بەنەفامی سەردەم و پاشان دێن بەرەو ئیسلام، ئائەوانە قەدری ئەم ئاینە دەزانن، نەك ئەو موسڵمانانەی کەبە (تەسکەرە) موسڵمانن! (هەمان سەرچاوەی پێشوو) .

(٣٠) جونثان بيرت

جونپان كورى (جۆن بيرت) ى بەڕێوەبەرى گشتى دەزگاى (بى بى سى) بەريتانى يەو موسڵمان بووە و ناوى خۆى گۆڕيوە بۆ (يحيى) .

جۆنپان لەپشووى هاويندا سووربوو لەسەر ئەوەى كەلەكتێبخانەيەكى ئيسلاميدا كاربكات و بەمەش ئەكەوتە دانوستان و گفتوگۆ لەگەڵ ئەوانەى كە هاتوچۆى ئەم كتێبخانەيەيان دەكرد. لەگەڵ ئەوەدا كە چەند ساڵێكە (جونثان) موسڵمان بووە زۆر حەزى دەكرد كە لە ڕێى ئەم كارەيەوە خزمەت بەبانگەوازى ئيسلامى بكات لەم كتێبخانەيەدا كەلە ساڵى (١٩٩٧) دا كرابووەوە.

هەر لەوساڵەشدا بوو كە ئافرەتێكى هيندى هێنا بەناوى (فەوزيە بورا) و بەيەكەوە سەردانى سوريا و ئەردەن و قودسى ڕۆژهەڵاتيان كرد، بەمەبەستى زياتر شارەزابوون لەپاشماوە دێرينەكانى ئيسلام.

(جونثان) گرنگى بەئايين نەئەدا لەسەرەتاى ژيانيەوە، ئەوەى ڕێڕەوى گۆڕى هاوەڵێكى قوتابى موسڵمان بوو لەزانكۆى مانشستەرى بەريتانيا كەتيايدا مێژووى سەردەم و زانستى رامياريان دەخوێند.لەنيوەى دووەمى دوا ساڵى خوێندندا، (جونثان) وازى لەو بەشە هێنا چونكە بێزاربوو لەوانەكان و راگرى بەشەكە. ئنجا رۆيشت بەرەو بەشى (بەراوردكردنى ئاينەكان) لەپەيمانگاى (دراسات الشرقية و الافريقية) لەلەندەن و لەوێدا سەركەوتنى باشى بەدەست هێنا، چونكە حەزى لەبابەتەكان بوو.

پاش تەواو كردنى خوێندنى لە (بنكەيەكى ئيسلامى) كەوتە كاركردن، بۆئەوەى بتوانێ خەريكى بانگەوازكردن بێت كە فەرمانى خوايە ودەفەرموێت: ﴿ادْعُ إِلَى سَبِيلِ رَبِّكَ بِالْحِكْمَةِ وَالْمَوْعِظَةِ الْحَسَنَةِ وَجَادِلْهُمْ بِالَّتِي هِيَ أَحْسَنُ﴾١٢٥ النحل / وە هەروەها داواى خۆشەويستيشە (د.خ) لەموسڵمانان كە دەفەرموێ: (بلغوا عنى ولو ايه) (هەمان سەرچاوەى پێشوو) .

(٣١) جمایما

(جمایما) کچی ملیۆنەری جوولەکەی بەریتانی (گۆڵد سمیث) ە پاش لێکۆڵینەوەی وردی قورئان موسڵمان بوو، پاش سێ مانگ شووی کرد بەیاریکەری جیهانی (کریکێت) (عمران خان) ی پاکستانی، هۆکانی راگەیاندنی بەریتانی کەزانیان موسڵمان بووە کەوتنە پڕوپاگەندەکردن بۆی و وتیان (جمایما) ی تەمەن (٢١) ساڵ هێشتا هەرزەکارەو ئەمەی لەسادەیی و سەرشێتیەوە کردووە.

(جمایما) ش هیچ گوێی نەدا بە تیری ژەهراوی ناحەزان و سووربوو لەسەر ئیمان و باوەڕەکەی و لەگەڵ مێردەکەیدا چوو لەشاری لاهور نیشتەجێ بوو. (جمایما) دەڵێت: من لەساڵی (١٩٩٤) ەوە لەقورئان ورد دەبوومەوە و پەڕاوی (محمد اسد) و (علی عزت بیگوفیچ) م دەخوێندەوە و بەدڵ داوام لەخوا دەکرد کە ڕێنماییم بکات و دەستم بگرێت بەرەو خێر.

خوای گەورە بەمیهرەبانی خۆی ڕێنمایی کردم و لەساڵی ١٩٩٥دا موسڵمان بووم، کە ئەویش ئاسانە و تەنها بەوتنی (اشهد ان لا الە الا الله وان محمدا رسول الله) مرۆڤ دەبێت بەموسڵمان. بەڕاستی لەئیسلامدا ئەوپەڕی ڕێز بۆ ئافرەت دانراوە و هیچ کۆت و زنجیرێك نەکراوەتە دەست و قاچی هەروەك ناحەزان لەرۆژهەلات و رۆژئاوادا بلاوی دەکەنەوە. هەرچەندە هەندێ لەموسڵمانان بەنەزانی لەهەندێ کۆمەلگای ئیسلامیدا بەناهەق ئافرەتیان چەوساندۆتەوە و ستەمیان لێکردووە.

من ئەمەم بەئاشکرا بینی لەخوشکەکانی مێردەکەمدا، کە یەکێکیان دەرچووی پەیمانگای زانستی ئابووری و سیاسی سەر بەزانکۆی (لەندەن) ەو فەرمانبەرێکی گەورەیە لەرێکخراوی نەتەوە یەکگرتووەکان لەنیویورك. خوشکێکی تری ماجستێری هەیە لە کارگێڕیدا، خوشکێکی تریشی پزیشکی نوژدارە و لەخەستەخانەی لاهور کاردەکات. باشە ئەمانە کوا کۆت و پێوەندکراون، هەموویان موسڵمانی چاکن و پلەو پایەیی بەرزیشیان بەدەستهێناوە.

بەراستی ئازادی ئەوەنیە کە ئافرەت بتوانێ بەشەو بچێتە یانەکان و مەی بخواتەوەو لاشە و جەستەی خۆی رابنوێنێ بۆچاو پیس و دڵ پیسەکان.

جا بەڕاستی نەبوونی ئەم ئازادیە رووکەشە وادەخاتە بەرچاو کە ئافرەتی موسڵمان ئازادی نەبێت، کەلەراستیشدا وانیە و ئەو جۆرە شتانەش هیچ جۆرێك ئافرەت بەختەوەر ناکەن.جا ئەگەر دەڵێن شووکردن (موغامەرە) یە ئەوا من (موغامەرەیەکی) مسۆگەرم کردووە، کەشووم کردووە بە (عیمران خان) چونکە لای موسڵمانان رێژەی تەڵاق زۆر کەمترە لەچاو رۆژئاوادا و منیش دەمەوێت بەهەموو جۆرێك خۆم بگونجێنم لەگەڵ ژیانی (لاهور) دا.. زۆرکەس دەترسان لەوەی کەسەرکەوتوو نەبم لەم هەنگاوەمدا بەڵام لەسایەی خواوە ئێستا هەست بەبەختیاری و دڵنیایی تەواو دەکەم لەژیانمدا. (عیمران خان) سەرگەرمی کاری سیاسیە لەپارتی (العدالة) دا و ئێستاش کوڕ و کچێکمان هەیە و منیش لەهەوڵدام لەرێی ئاهەنگی خێرخوازییەوە پارە کۆبکەمەوە بۆ یارمەتی خەستەخانەی عیمران خان بۆ چارە سەری شێرپەنجە لە شاری لاهور. (هەمان سەرچاوەی پێشوو) .

(٣٢) نیکولاس ئەنیلکا

یاریکەری فەرەنسی و یاریکەری ریاڵ مەدریدی ئیسپانی (نیکۆلاس ئەنیلکا) بەدوای ئاسوودەیی رۆحیدا دەگەڕێ و سەرگەرمی لێکۆڵینەوەی ئیسلامە بۆئەوەی لەپاش دڵنیایی تەواو موسڵمان بێت.

(نیکۆلاس ئەنیلکا) کە هێرش بەرێکی فەرەنسی یە و (فەریقی ریال مەدریدی ئیسپانی) بە (٢٣) ملیۆن جونەیهی ئیستەرلینی رێکەوتوون لەگەڵیا کەیاریان بۆ بکات، ناوبراو دیراسەی شەریعەتی ئیسلامی دەکات و ئاواتە خوازە ببێتە موسڵمانێکی چاك و بەتەواوی پابەندی ئیسلام بێت و دەڵێت: موسڵمان بوونم مەسەلەیەکی تایبەتە بەخۆم و درێژەی ئەوباسە هەر لای خۆم دەمێنێتەوە و، حەزیش دەکەم بزانن کەژمارەیەکی زۆر

لەیاریکەرە فەڕەنسیەکان کەتەمەنیان لە (٢١) ساڵ کەمترە، هەموویان بەیەکەوە سەرگەرمی لێکۆڵینەوەی وردی ئیسلامن و بەتەمان لەداهاتوودا موسڵمان ببن، لەبەرئەوەی کە ئیسلام تاقە رزگارکەرە بۆیان لەم دنیای مادديات و جەنجاڵەدا کە مرۆڤی تووشی دڵەراوکێ و نائارامی کردووە (هەمان سەرچاوە) . (شایانی باسە ئەو قسەیە پێش بیست ساڵەو تا ئێستا کە ٢٠١٤ یە بەدەیان یاریزانی ناودار موسڵمان بوون) .

(٣٣) کریس جاکسون

(کریس جاکسون) یاریکەرێکی باسکەی ئەمریکیە و موسڵمان بووە و ناوی خۆی گۆڕی بۆ (محمود عبدالرؤوف) . (کریس) وەك دەیەها هەزار ئەمریکی رەش پێست کە روویان کردۆتە ئیسلام لەم چەند ساڵەدا، بەشانازییەوە موسڵمانبوونی خۆی راگەیاند لەساڵی ١٩٩١دا، لەبەرئەوەی کە ئیسلام ئاینی یەکسانی و دادپەروەرییە و، رازی نیە بەچەوسانەوە و ستەمکردن و جیاوازی ناکات لەنێوان خەڵکیدا لەسەربنەمای رەنگ و زمان و.هتد.

ئیسلام هەر لەسەرەتاوە بەیەك چاو سەیری بیلالی حەبەشی و صوهەیبی رۆمی و باقی هاوەڵانی کردو هەموو وەك برا بەبێ جیاوازی بەیەکەوە ژیان. لەمانگی سێی ساڵی ١٩٩٦دا (محمود عبدالرؤوف) رازی نەبوو لەگۆرەپانی پاریسدا بوەستێ لەژێر ئاڵای ئەمریکیدا بۆ سروودی نیشتمانی و، وتی ئەم ئاڵایە نیشانەی زوڵم و ستەم و چەوساندنەوەیە لەجیهاندا *

بەهۆی ئەم هەڵوێستەیەوە، یەکێتی باسکەی نیشتمانی ئەمریکی سزایاندا بەوەی کە رایان گرت لەیاریکردن، کەبەمەش بۆ هەر یارییەك نزیکەی (٣١٧٠٧) دۆلار زیانی

* ئەمریکا تەنها لەڤیەتنام دا نزیکەی پانزە ملیۆن و لە یابانیش دا بەهەزارەها کەسیان کوشت بەبۆمبی ئەتۆمی.

لێدەكەوێت، كە دەستكەوتی ساڵانەی دەگاتـە (٦ر٢) ملیـۆن دۆلار. (مـەحمود) بێباكـە لەو زیانە گەورەیە و سوورە لەسەر هەڵوێستەكەی خۆی، هەرچەندە هەندێ لەهاوەڵانی لۆمەی دەكەن و هەندێكی تریشیان ئـاواتی پێـدەخوازن، وەك (لافونسـو) ی یاریكـەری باسكەی تیپی (نیجتس) ی ئەمریكی كە دەڵێ: (خۆزگە ئەوەنـدەی محمـود عبـدالرؤوف دڵسۆزە بۆ ئاینەكەی ئێمەش ئەوەنـدە دڵسـۆزیمان هەبوایـە بـۆ ئاینەكـەمان كـە بـەناو ئێمە گاورین!) . (هەمان سەرچاوە) .

(٣٤) كریستۆفەر

رۆژنامەی ﴿ الراية القطرية ﴾ لە ساڵی ١٩٩٧ دا، لەژێر سـەردێڕی گـەورەترین زانـای ئـابووری لـە جیهانـدا موسـڵمان دەبێـت، دەڵێـت:پـێش چـەند ڕۆژێـك زانـای ئـابووری بەریتانی ﴿ كریستۆفر شامونت ﴾ موسڵمان بوو، ناوی خـۆی گـۆڕی بـۆ (أحمـد) و، لـە بارەی خۆیەوە دەڵێت: ئەوەی بەدوایـدا دەگـەڕام لـە ئیسـلامدا دۆزیمـەوە و، بەڕاسـتی هەرچی گرفتێك بۆ ئادەمیزاد پێش بێت چارەسەرەكەی لە ئیسلامدا دەدۆزیتەوە.

بەڕاستی ئیسـلام ئاخـاوتن لەگـەڵ عەقڵـدا دەكـات و دەیخاتـە سـەر ڕێـی ڕاسـت و، بەختەوەری دنیاو ئـاخیرەتی بـۆ دەسـتەبەر دەكـات و، بـۆم دەركـەوتووە كـە ئیسـلام هۆكارەكـانی پێشـكەوتنی شارسـتانیو سـەركەوتنی زانسـتی تیایـە، بـەڵام بەداخـەوە موسڵمانان سستن و دوور لە ڕێنمایی ئایینەكەیان دەژین، كەئەمەش وای كردوە گەلانی تر پێشیان بكەون، كەلەمەشدا پێچەوانەی پێشینانن كەهەمیشە یەكەم بوون لـە گرتنـە بـەری ڕێگـای شارسـتانیو پێشـكەوتن لـە هـەموو بوارەكـانی زانسـت و ئـابووریو كۆمەڵایەتیدا.. (مستقبل الاسلام خارج ارضه —محمد الغزالی)

(٣٥) ئەکتەرێك

ئەو ئەکتەرەی کە دەوری محمد علی کلای بینی لە فلیمی ژیانی کلایدا لەئەنجامی کاریگەری ئیسلامەوە لەسەری موسڵمان بوو.

دواوتە

فروستادەی جیهانەکەم. پێغەمبەرم..

هەوارگەی رێی تاوسانم. ئەی رێبەرم.

ئەمڕۆ ژیان هەروەك جاران. سەرەتای رێ. یەکەم هەنگاوی کاروان. هاوەڵانت بێبەش کران لەخوانی ژیان. لەتەرزی ئاسایی تەمەن. لەڕامانی گەشت و چەمەن.

ئەی پێشەوام. لوتکەی چیام. یادت بەخێر تاڤگەی زوڵاڵ

شەپۆلی دەریای موحیبەت، سڵاو لەسەحەری شەماڵ.

هەناسەکەم.جاران سومەییە و خەنسا و کاروانی پاکیزەکانی باڵاپۆشی، خۆیان بەهوردوی شوێن هەنگاوی تۆ ئەزانی. ئەمڕۆش هەروا. لەئەڵمانیا هەشت هەزار ئافرەتی رووسوور. سەرپۆش بەسەر.لەکۆمەڵەی (خوشکانی موحەممەد) دا خۆیان بەمرواری کۆشکی تۆ ئەزانن. خۆیان بەدڵۆپی بارانی میهرەبانی تۆ ئەزانن.

ئەی فەخری سەرگرۆی جیهان، بارانی کەژانی ساکۆ سڵاو لەنمەی میهرەبان.

ئەی ستوودەی بەختیاری. ئەی پێغەمبەر..

ئەی رزگارکەری گرۆی بەشەر..ئەوسا کەپێشەوا عەلی..منداڵبوو.فرۆبوو هێشتا کاڵبوو.میوەی بەهەشت بوو.جوان بوو.. سەردەستەی هوردوی لاوان بوو. ئەمرۆش هەر لەئەڵمانیا. رەواڵێکی پاك و جوان.دوانزە ساڵان. لەکارێزی زوڵاڵتان

تینووشـــکێنی برِوابـــوو.هاتـــە نـــاو ئەڵقـــەی ئیمـــان و بـــەزەنگی تەلـــەفۆنێك بەمامۆستاکەی باوکی وت: بەڵێ قوربان منـیش عاشـق بـەرێگای خـوام. ئـەخوازم قبولْم بکەن بە شاگردی ئە م مەدرەسەو، بەمیوانێکی بانگنەکراو.

پیری خواناس لەزەنگ راما. زرنگەی شادی دێتە گوێ. ئەم منالْە بەم ناوەختە بەرەو کوێ ئەکەوێتە رێ؟! بۆیە هێمن هەروەك پروشەی بەفری شـادی وتـەکانی دابارانە سەر رۆحی پاکیزەی ئەو مندالْە خوێن شیرینە:

ـ رۆڵە هێشتا زووە.وامەزانە دوا قۆناغە و ئێمە گەیشتووینە مەنزلْ. بـەڵکو زۆر دوورتر برِوانە.تەمەنت کەمی رۆشتووە و هێشتا زۆرترینی ماوە.

ـــ مامۆستاکەم لێم ببوورە کاتێ پێشەوا عەلی کەوەك ئێسـتای مـن منـالْ بـوو عاشق بەئایینی خوابوو وەك پەپوولە بوویە پەروانەی شەمچرای ئەم ئایینە، کەس رێی لێگرت. پێغەمبەر ناردیەوە بۆمالْ. پێیووت بوەستە ئەی منالْ؟!

پیری خواناس کە ئەم لافاوی عیشقەی دی (ئیدی وەستا) وشەیەکی پێ نەوترا بێجگە لەپیرۆزبایی هیچی تری لێ نەبیسترا . (المعجزة المتجددة)

سەرچاوەکان

١ـ المعجزة المتجددة / ابي عبدالرحمن صالح اليافعي / الطبعة الاولى

٢ـ جريدة المسلمون.

٣ـ جريدة الوطن.

٤ ـ الشرق / ژماره /٣٥٨٦ / ١٩٩٨

٥ ـ لماذا أسلمنا / عبدالحميد السحيباني.

٦ ـ جريدة العكاظ / ساڵی ٢٠٠٠ / ژماره / ١٢٢٠٠

٨ ـ ثمرة الفضيلة / كيف اسلمت هذه المرأة النرويجية / احمد عبدالرحمن الصويان.

٩ ـ مجلة الاسرة /٦٦/١٤١٩ / رمضان، و ژماره ٨٥/ ١٤٢١ هـ

١٠ ـ مجلة المنور /٧٩ /١٩٩٧.

١٢–مستقبل الاسلام خارج ارضه –محمد الغزالى

١٣ـ السيرة النبوية / ابو حسن الندوي.

بــــەرگی

چــــوارەم

پێشەکی

سوپاس‌و ستایشی بێپایان بۆ خوای پەروەردگاری جیهان‌و درووودوسەلامیش لەسەرگیانی سەرداری پێغەمبەران‌و یارو یاوەرو شوێنکەوتوان.

(بەهاری دڵان) لەسای نزاکەی خۆشەویستدا (د.خ) درێژە بەچەند بەشێکی تری دەدات‌و دەخوازێت کەخزمەتێ بە خوێنەران‌و دوا پەیامی پیرۆزی خوایی بکات. لەم بەشی چوارەمەدا لەچەند تەوەرەیەك دواوین:

یەکەم: نیعمەتی عەقڵ‌و ژیری‌و بیرکردنەوەو وردبوونەوە لەبوونەوەرو قورئان‌و ژیاننامەی پێغەمبەر (د.خ) .

دووەم: قورئان ئەو پەیامەیە کە خۆی بەڵگەیە لەسەر ئەوەی کەلەلایەن خواوە هاتووە، هەرچەند خوای گەورە خۆی شایەتی دەدات لەسەر ڕاستێتی‌و تەواوێتی‌و مەلائیکەتانی و زانا بەویژدانەکانیش بەهەمان شێوە شایەتی بۆ دەدەن.

سێیەم: وردبوونەوە لەلایەنێك لەژیاننامەی پڕبەرەکەتی خۆشەویست کە ئەویش لایەنی زەحمەت‌و ناڕەحەتیەکانی ژیان‌و فرمێسکە یاقووتیەکانێتی.

چوارەم: چەند نموونەیەك لە فرمێسکی هاوەڵان‌و شوێنکەوتوان‌و بانگخوازان‌و باسی ئاتاجی زۆرمان بەو فرمێسکانە کەلە ترسی خوابن‌و گوناهمانی پێ بشۆرێنەوە.

پێنجەم: ڕێبوارانی ڕێ‌و یادەوەرییان‌و ئامۆژگارییان بۆ چوون بەرەو سەرکەوتن‌و سەرفرازی لەدنیاو قیامەتدا.

شەشەم: چمکێك لەفێڵ‌و تەڵەکەو سیخوڕی دوژمنان‌و پیلانی نەبڕاوەیان بۆ بەرگرتن لەبڵاوبوونەوەی پەیامی خوایی بەسەرتاسەری جیهاندا.

حەوتەم: ئەونەوەیەی دەستی پەروەردگار دەیچێنێ، دەستی ئادەمیزاد ناتوانێ بیدروێتەوەو قەڵاچۆی بکات! تێگەیشتن لەقەدەری خوا لەناردنی پێغەمبەرانو پشتگیری بانگخوازاندا.

هەشتەم: چەند نموونەیەك لەسەر هەوڵو خەباتی پیاوانو ئافرەتان، كە ماندوونەناسانە لێبڕان بۆ بەدەستهێنانی ڕەزامەندی خواو ڕزگاركردنی خەڵكانی خوا لەنەفامیو تاریكاییەكان بەرەو نووری هیدایەت و بەهەشتی بەرینی هەتا هەتایی. كە ئەوانەش بەڵگەن لەسەر ئەوەی بەردەوام تاقیامەت دەستەوتاقمی هەق دەمێنن و لەسەر هەقو ڕاستی سووردەبن، خۆشەویست (د.خ) دەفەرموێ: (لا تزال طائفة من أمتي قائمة بامر الله، لايضرهم من خذلهم ولا من خالفهم حتى يأتي أمر الله، وهم ظاهرون على الناس) بخاري.

لە ڕەوشتی بەرزی ئیسلامە كە ئەبێ بەرێزەوە بڕوانینە هەوڵ وكۆششی بڕواداران وكاری كەس بەكەم نەزانین و سوود لە ئەزموونی چاكیان وەرگرین ودوعای خێریان بۆ بكەین هەروەك قورئان فێرمان دەكات و دەفەرموێت ﴿ وَالَّذِينَ جَاءُوا مِنْ بَعْدِهِمْ يَقُولُونَ رَبَّنَا اغْفِرْ لَنَا وَلِإِخْوَانِنَا الَّذِينَ سَبَقُونَا بِالْإِيمَانِ وَلَا تَجْعَلْ فِي قُلُوبِنَا غِلًّا لِلَّذِينَ آمَنُوا رَبَّنَا إِنَّكَ رَءُوفٌ رَحِيمٌ (١٠) ﴾ الحشر..

ئێمەش لەم بەهارەدا نموونەمان هێناوە لە كۆنو نوێ و لە كوردو عەرەب وبیانی ولە رابوونی نوێ وئەزموونی پڕخێری شێخ عیساو شێخ موساوكاك ئەحمەدی شێخ وهەركەسێك كە بۆ ئەم ئایینە بەردێكی نابێتە سەر بەردێك. بەو هیوایەی كەزیاتر شارەزا بین وهەوڵبدەین وخوا لە خۆمان رازی بكەین.

نیعمەتی عەقڵ و ژیری

خوای گەورە نیعمەتی عەقڵی داوە بەمرۆڤ و دەفەرموێت:﴿ قُلْ هُوَ الَّذِي أَنشَأَكُمْ وَجَعَلَ لَكُمُ السَّمْعَ وَالْأَبْصَارَ وَالْأَفْئِدَةَ قَلِيلًا مَا تَشْكُرُونَ (٢٣) ﴾ الملك، واتە: پێیان بڵێ خوایە کە گوێ‌و چاووددڵ‌و (عەقڵی) داوە پێتان، کەچی کەمتان شوکرانە بژێرو سوپاسگوزارن.

هەروەها دەفەرموێت:﴿ وَلَا تَقْفُ مَا لَيْسَ لَكَ بِهِ عِلْمٌ إِنَّ السَّمْعَ وَالْبَصَرَ وَالْفُؤَادَ كُلُّ أُولَئِكَ كَانَ عَنْهُ مَسْئُولًا (٣٦) ﴾ الاسراء، واتە: لەشتێك مەدوێ‌و شوێنی شتێك مەکەوە کەزانست‌و زانیاریت دەربارەی نیە، چونکە بەراستی گوێ و چاوو دڵ‌و (عەقڵ) هەر هەمووی‌مرۆڤ بەرپرسیارە لەبەرامبەریانەوە.

هەروەك چۆن چاو پێویستی بەڕووناکییە بۆ ئەوەی شتەکان بەچاکی ببینێ، هەرواش عەقڵ پێویستی بەهیدایەتی بەرنامەی خوایە کەڕێنمایی بکات‌و رووناکی بخاتە سەر شتەکان.هەر بۆیە قورئانیش باس لەنووری هیدایەت دەکاو خەڵکی لەتاریکاییەکانی کوفرو گومڕاییەوە دەبات بەرەو هیدایەت‌و رووناکی ﴿ الر، كِتَابٌ أَنزَلْنَاهُ إِلَيْكَ لِتُخْرِجَ النَّاسَ مِنَ الظُّلُمَاتِ إِلَى النُّورِ بِإِذْنِ رَبِّهِمْ إِلَى صِرَاطِ الْعَزِيزِ الْحَمِيدِ(١)﴾ ابراهیم: ١.

رۆژێك لاوێك بەخەلیفە عومەر دەڵێ: باشە ئێوە کاتی خۆی عەقڵتان نەبوو، وادەچوون بت‌و داروبەردتان دەپەرست‌و لەخورما خوایەکتان بۆخۆتان دروست دەکردو کە برسیتان دەبوو دەتان خوارد؟

عومەریش فەرمووی: بەڵێ عەقڵمان هەبوو، بەلاّم هیدایەتمان نەبوو!

کەسێ خوا هیدایەتی نەدات لەکوێ هیدایەت دەهێنێ؟!

قورئان دەفەرموێت: ﴿ ومَن لم يجعل الله له نوراً فما لهُ مِن نور﴾ النور/٤٠ واتە: کەسێك خوا نووری نەداتێ وڕێی بۆ ڕۆشن نەکاتەوەو هیدایەتی نەدات، لەکوێ دەتوانێ نووری هیدایەت بەدەست بهێنێ؟! هەروەها دەفەرموێت: ﴿ أَفَرَأَيْتَ مَنِ اتَّخَذَ إِلَهَهُ هَوَاهُ وَأَضَلَّهُ اللَّهُ عَلَى عِلْمٍ وَخَتَمَ عَلَى سَمْعِهِ وَقَلْبِهِ وَجَعَلَ عَلَى بَصَرِهِ غِشَاوَةً فَمَنْ يَهْدِيهِ مِنْ بَعْدِ اللَّهِ أَفَلَا تَذَكَّرُونَ (٢٣) ﴾ الجاثية

واتە: هەواڵم بدەرێ ئایا ئەوکەسەی کەویستو ئارەزووی خۆی کردۆتە خوای خۆی؟! بەهۆی ئەوەوە خواش گومڕای کردووە کەزانیویەتی شایانی ئەوەیە، لەئەنجامی بەد هەڵوێستی خۆیداو مۆری ناوە بەگوێو دڵ و ژیریداو پەردەشی هێناوە بەسەر چاویدا، جا ئیتر کێ هەیە جگە لەخوا هیدایەتو ڕێنموونی بکات، ئایا بیرناکەنەوە؟!

جا ئەوانەش کەدڵو ژیری و چاوو گوێیان بەچاکی بەکارناهێنن، وەکو ئاژەڵ وانو بگرە گومڕاتریشن ﴿ لَهُمْ قُلُوبٌ لَا يَفْقَهُونَ بِهَا وَلَهُمْ أَعْيُنٌ لَا يُبْصِرُونَ بِهَا وَلَهُمْ آذَانٌ لَا يَسْمَعُونَ بِهَا أُولَئِكَ كَالْأَنْعَامِ بَلْ هُمْ أَضَلُّ أُولَئِكَ هُمُ الْغَافِلُونَ (١٧٩) ﴾ الاعراف

بۆچی بیرناکەنەوە؟!

قورئانی پیرۆز دەفەرموێت: ﴿ يَعْلَمُونَ ظَاهِرًا مِنَ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَهُمْ عَنِ الْآخِرَةِ هُمْ غَافِلُونَ (٧) أَوَلَمْ يَتَفَكَّرُوا فِي أَنْفُسِهِمْ مَا خَلَقَ اللَّهُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ وَمَا بَيْنَهُمَا إِلَّا بِالْحَقِّ وَأَجَلٍ مُسَمًّى وَإِنَّ كَثِيرًا مِنَ النَّاسِ بِلِقَاءِ رَبِّهِمْ لَكَافِرُونَ (٨) ﴾ الروم/ واتە: هەر ڕواڵەت لەژیانی دنیا بەدی دەکەنو، لەبەرامبەریشەوە بێئاگان لەڕۆژی دوایی و قیامەت. ئایا ئەوە لەناخی خۆیاندا بیرێکیان نەکردۆتەوە، کە خوا ئاسمانو زەوی وهەرچی

لەنێوانیاندا هەیە تەنها بەهەق بۆ ئەجەلێکی دیاریکراو نەبێت دروستی نەکردوون؟ لەڕاستی دا زۆربەی خەڵکی بێباوەڕن بەگەیشتنە خزمەتی پەروەردگاریان.

هەروەها دەفەرموێت: ﴿ وَهُوَ الَّذِي يُحْيِي وَيُمِيتُ وَلَهُ اخْتِلَافُ اللَّيْلِ وَالنَّهَارِ أَفَلَا تَعْقِلُونَ (٨٠) ﴾ المؤمنون: واتە: خواوەندە کە دەژێنێ و دەمرێنێ و شەوو ڕۆژ بەدوای یەکدا دێنێ، نابێ عەقڵیان بخەنەکار؟!

﴿ إِنَّ فِي خَلْقِ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَاخْتِلَافِ اللَّيْلِ وَالنَّهَارِ لَآيَاتٍ لِأُولِي الْأَلْبَابِ (١٩٠) ﴾ ال عمران، واتە: بەڕاستی لەبەدیهێنانی ئاسمانەکانو زەوی و هاتنی شەوو ڕۆژدا بەڵگەو نیشانەو ئایەتی زۆر هەیە بۆ خاوەن ژیریو فامیدەکان.

هەروەها قۆناغەکان ژیان، لاوازی لەمناڵیداو ئەوپەڕی توانا لەلاوێتیداو جارێکی تر لاوازی لەپیریدا، جێی بیرکردنەوەیە بۆ ژیرەکان ﴿ وَمَنْ نُعَمِّرْهُ نُنَكِّسْهُ فِي الْخَلْقِ أَفَلَا يَعْقِلُونَ (٦٨) ﴾ یس واتە: هەرچی تەمەنی بدەینیو پیرببێ، لاوازی دەکەین نابێ بیربکەنەوە؟!

پێیان بڵێ:

﴿قُلْ لَوْ شَاءَ اللَّهُ مَا تَلَوْتُهُ عَلَيْكُمْ وَلَا أَدْرَاكُمْ بِهِ فَقَدْ لَبِثْتُ فِيكُمْ عُمُرًا مِنْ قَبْلِهِ أَفَلَا تَعْقِلُونَ (١٦) ﴾ یونس/ پێیان بڵێ: ئەگەر خوا بیویستایە، قورئانم بەسەردا نەدەخوێندنەوەو، خواش ئاگاداری نەدەکردن پێی، چونکە بەڕاستی ئاشکرایە کەمن تەمەنێکی دوورو درێژم لەناوتانا بەسەر بردووە پێش هاتنی قورئان، کەواتە بۆچی عەقڵو بیروهۆشتان ناخەنەکار، کەسێکی نەخوێندەوار تاتەمەنی چل ساڵی هیچ نەڵێت، بەمەرجێك ناوبانگی دەرکردبێت بەڕاستگۆییو دەستو داوێن پاکی، کەچی لەوتەمەنە بەدواوە ئەم قورئانە ڕێکوپێکە رابگەیەنێت، ئایا ڕەوانیە هەرکەس دەیبیسێت خێرا بڕوا بهێنێ بەو خوایەی کەناردوویەتیو ئەوکەسەش کەبۆی ڕەوانەکراوە؟

هەروەها: ﴿ قُلْ إِنَّمَا أَعِظُكُمْ بِوَاحِدَةٍ أَنْ تَقُومُوا لِلَّهِ مَثْنَى وَفُرَادَى ثُمَّ تَتَفَكَّرُوا مَا بِصَاحِبِكُمْ مِنْ جِنَّةٍ إِنْ هُوَ إِلَّا نَذِيرٌ لَكُمْ بَيْنَ يَدَيْ عَذَابٍ شَدِيدٍ (٤٦) ﴾ سبأ:

واتە: پێیان بڵێ: بەڕاستی من یەك ئامۆژگاری ئێوە دەكەم، كە بۆ خواو لەبەرخوا، دووقۆڵی یان بەتەنهایی هەڵوێستەبكەن‌و پاشان بیربكەنەوە (لەم قورئانە، لەم بەرنامەیە، لەم پێغەمبەرە) ئەم هاوەڵەی ئێوە (محمد) شێت نیە، بەڵكو تەنها ترسێنەرێكی ئێوەیەو هیچی تر، پێش ئەوەی سزایەكی سەخت ڕوو بەڕووتان ببێتەوە.

هەروەها: ﴿ قُلْ مَا سَأَلْتُكُمْ مِنْ أَجْرٍ فَهُوَ لَكُمْ إِنْ أَجْرِيَ إِلَّا عَلَى اللَّهِ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ شَهِيدٌ (٤٧) قُلْ إِنَّ رَبِّي يَقْذِفُ بِالْحَقِّ عَلَّامُ الْغُيُوبِ (٤٨) قُلْ جَاءَ الْحَقُّ وَمَا يُبْدِئُ الْبَاطِلُ وَمَا يُعِيدُ (٤٩) ﴾ سبأ/

واتە: پێیان بڵێ: هەرچی پاداشت‌و كرێیەكم داواكردووە هەر بۆخۆتان، من پاداشتم تەنها لەسەر خوایە، ئەو خوایەش شایەتە بەسەر هەمووشتێكەوە.ئەی (محمد) (د.خ) پێیان بڵێ: بەڕاستی من پەروەردگارم سەرەنجام حەق سەردەخات بەسەر ناحەقداو بەڕاستی ئەو زاتە شارەزاو زانایەكی بێ سنوورە بە نهێنی شاراوەكان.

هەروەها بڵێ: هەق و ڕاستی هات‌و ناهەق ئیتر دەرناكەوێت. نەدەتوانێت دەست پێبكاتەوە، نەدەتوانێت بگەڕێتەوە دۆخی جارانی.

عەقڵ‌و ژیریتان بخەنەكار، قورئان هەڵبەستراو نیە، هۆنراوە نیە، پەخشان نیە، جادوونیە.هتد، پێش ئەوەی لەدۆزەخدا بڵێن: ئەگەر گوێمان بگرتایە، یان عەقڵمان هەبوایە دووچاری ئەم ڕۆژە سەختە نەدەبووین ﴿ وَقَالُوا لَوْ كُنَّا نَسْمَعُ أَوْ نَعْقِلُ مَا كُنَّا فِي أَصْحَابِ السَّعِيرِ (١٠) فَاعْتَرَفُوا بِذَنْبِهِمْ فَسُحْقًا لِأَصْحَابِ السَّعِيرِ (١١) ﴾ الملك.

قورئانی پیرۆز هۆنراوه نیه!

لەو ڕۆژەی ئەم راستیە هاتووە بۆ بەرەی ئادەمی، دەستەیەك بەناهەق و ناڕەوا دژایەتی دەکەن و پڕوپاگەندەی بۆ بڵاودەکەنەوە، قورئانیش وەڵامی ئەو ناهەقیانە دەداتەوەو پووچەڵیان دەکاتەوە. دوژمنان دەیان وت: قورئان هۆنراوەیەو (محمد) هۆنیویەتیەوە، لەکاتێکدا کەدنیا دیدەو شارەزاکانیان و زۆری تریش دەیانزانی وانیەو لەناوخۆیاندا ئەم راستیەشیان دەدرکاند..

(عوتبەی کوڕی ڕەبیعە) بەقوڕەیشیەکانی وت: (من گوێم لەشتێك بووە کە هەرگیز هاوشێوەیم نەبیستووە، بەخوا نەجادووەو نەهۆنراوەیەو نەقسەی کاهینەکانە. کوڕ گەلی قوڕەیش، بەقسەم بکەن و وازی لێبهێنن، بەخوا ئەوەی کەمن لێم بیست ئەبێتە دەنگوباسێکی گەورە) .

ئەوە لەسەردەمی کۆنداو لەتازەشدا ئەوە ڕۆژهەڵاتناسی فەڕەنسی دکتۆر مادریش، کە هەردوو وەزارەتی دەرەوەو مەعاریفی فەڕەنسی داوایان لێکرد کە قورئان وەربگێڕێتە سەر زمانەکەیان، ئەویش بەکارەکە هەستاو لە پێشەکیەکەیدا کەلەساڵی ١٩٢٦زدا دەرچووە دەڵێ: (شێوازی قورئان دیارە کە لەخواوەیە، لەڕاستیشدا زۆر لەنووسەرە گومانداڕەکان لەئەنجامدا ملیان بۆداو کەوتنە ژێر کاریگەرەکەیەوە.

ئەو کاریگەرەی کە هەیەتی لەسەر سێ سەد ملیۆن موسڵمان (ئێستا ملیارو نیوێکە) کە بەچوار قوڕنەی دنیادا بڵاوبوونەتەوە.مژدەدەرە بیانیەکان یەك دەنگن لەسەرئەوەی کە کاریگەری ئەم قورئانە ئەوەندە زۆرە لەسەر شوێنکەوتووەکانی کەتەنانەت نەسەلماوە کە تاقە موسڵمانێك پاشگەزبووبێتەوە لەئاینەکەی!

ئەم قورئانە کەوەك پەخشانێکی زۆر جوانە، کاریگەرێکی زۆر قوڵی لەسەر دەروونی گوێگرەکەی هەیە، ئەگەر لەعەرەبی تێبگات. بۆیە ڕەنجێکی بێهوودەیە کەکەسێك

هەوڵ بدات ئەو کاریگەرە جوانەی داڕشتنەکەی کەوێنەی ئەوە نەبیستراوە بگۆڕێ بەزمانێکی دیکە، بەتایبەت زمانی فەرەنسی کەبەر تەنگەو ناتوانرێ ئەوەی لەهەستو سۆزدایە پێی دەربڕێت) .

هەروەها لەم سەردەمەشدا ئەدیبی لوبنانی (مارون عەبود) بەویژدانەوە دانی نا بە ئیعجازی قورئانداو خۆشەویستی و ڕێزی خۆی دەربڕی بۆ خۆشەویست (د.خ) و کوڕەکەشی ناونا (محمد) .

ئەدیبی گەورەی مەسیحیش (ابراهیم الیازجی) نەیتوانی خۆی لادا لەباسی گەورەیی‌و ئیعجازی قورئان.

هەروەها ئەدیبی شاعیر (نیقۆلا حەنا) قورئانی خوێندەوەو گەیشتە ئەو یەقینەی کە قورئان پەڕاوێکی موعجیزەی خواییەو لەهەموو موعجیزەکان گەورەترەو هەتا هەتاییە موسڵمان بوو، وە دەڵێ: قورئانم خوێند سەرسامی کردم، قووڵ بوومەوە کەمەندکێشی کردم، ئنجا دووبارە خوێندمەوە، ئیمانم هێنا.

ئیمانم هێنا بەقورئانی گەورەی خوایی و بەونێرراوەی کە گەیاندی، پێغەمبەری بەڕێزی عەرەبی، من لەگاورێتیەکەمەوە باوەڕم هەبوو بەخوا، بەهۆی قورئانەوە باوەڕەکەم بەخوا گەورەتربوو، جا چۆن ئیمان نەهێنم لەکاتێکدا موعجیزەی قورئان لەبەردەستمایەو سەیری دەکەم‌و هەستی پێدەکەم لەهەموو کاتێکدا.

قورئان موعجیزەیە زیاتر لەموعجیزەکانی تر، موعجیزەیەکی خواییە خۆی بەڵگەیە لەسەر خۆی، یەکی لەکەس نەکەوتووە کە باسی بکاتو پیاهەڵبداتو مژدەی پێبدات)

ل ٢٤٤ (اسلوب القران الكريم بين الهداية والاعجاز البياني) د. عمر باحاذق.

خوا شایەتی بۆ ئەم قورئانە ئەدات:

قورئانی پیرۆز بەخۆشەویست (د.خ) دەفەرموێ کەبڵێ: ﴿ قُلْ أَيُّ شَيْءٍ أَكْبَرُ شَهَادَةً قُلِ اللَّهُ شَهِيدٌ بَيْنِي وَبَيْنَكُمْ وَأُوحِيَ إِلَيَّ هَذَا الْقُرْآنُ لِأُنْذِرَكُمْ بِهِ وَمَنْ بَلَغَ أَئِنَّكُمْ لَتَشْهَدُونَ أَنَّ مَعَ اللَّهِ آلِهَةً أُخْرَى قُلْ لَا أَشْهَدُ قُلْ إِنَّمَا هُوَ إِلَهٌ وَاحِدٌ وَإِنَّنِي بَرِيءٌ مِمَّا تُشْرِكُونَ (١٩)﴾ الانعام: واتە: پێیان بڵێ: چ شتێك گەورەترین شایەتیە؟ بڵێ: خواوەند شایەتە لەنێوان منو ئێوەداو شایەتیم بۆدەدات و، ئەم قورئانەی بەسرووش بۆ ناردووم تا ئینزارتان بکەمو ئەوانەش کەدوای من پێیان رادەگەیەنرێت.

خوای گەورەی باڵادەستو ئاگادار بەنهێنیەکانی بوونەوەر لەبارەی قورئانەوە دەفەرموێت: ﴿ فَلَا أُقْسِمُ بِمَا تُبْصِرُونَ (٣٨) وَمَا لَا تُبْصِرُونَ (٣٩) إِنَّهُ لَقَوْلُ رَسُولٍ كَرِيمٍ (٤٠) وَمَا هُوَ بِقَوْلِ شَاعِرٍ قَلِيلًا مَا تُؤْمِنُونَ (٤١) وَلَا بِقَوْلِ كَاهِنٍ قَلِيلًا مَا تَذَكَّرُونَ (٤٢) تَنْزِيلٌ مِنْ رَبِّ الْعَالَمِينَ (٤٣) وَلَوْ تَقَوَّلَ عَلَيْنَا بَعْضَ الْأَقَاوِيلِ (٤٤) لَأَخَذْنَا مِنْهُ بِالْيَمِينِ (٤٥) ثُمَّ لَقَطَعْنَا مِنْهُ الْوَتِينَ (٤٦) فَمَا مِنْكُمْ مِنْ أَحَدٍ عَنْهُ حَاجِزِينَ (٤٧) ﴾ الحاقة.

واتە: سوێند بەوانەی کە ئەیانبینن و، بەوانەی کەنایان بینن، ئەم قورئانە فەرموودەی ڕەوانەکراوێکی گەورەیەو، قسەی شاعیر نیە، کەچی زۆر کەم بڕوا ئەهێنن، وەقسەی کاهین نیە، کەچی زۆر کەم بیردەکەنەوە! ئەم قورئانە نێرراوەتە خوارەوە لەپەروەردگاری جیهانیانەوە، جا ئەگەر (محمد) هەندێ وتەی بەدەم ئێمەوە هەڵبەستایە ئێمە بەدەستی خۆمان تۆڵەمان لێ ئەسەندو، پاشان ڕەگی گیانیمان ئەبڕی و، کەس نەئەبوو لەئێوە کە بکەوێتە نێوانمانەوەو سزاکەمانی لێ دووربخاتەوە.

﴿ وانه لتذكرة للمتقين، وانا لنعلم أن منكم مكذبين، وانه لحسرة على الكافرين وانه لحق اليقين، فسبح باسم ربك العظيم ﴾ الحاقة: ٥٢ واتە: ئەم قورئانە بێگومان پەندو ئامۆژگاریو یادەوەرییە بۆ پارێزکاران و، ئێمە ئەزانین کە هەندێکتان بڕوا بە قورئان ناکەن، کە ئەمەش ئەبێتە مایەی خەمو خەفەتو داخو پەشیمانی بۆیان و، بەڕاستی

قورئان راستو دروستە، کەواتە ئەی پێغەمبەر تۆش هەمیشە یادی پەروەردگاری گەورەی خۆت بکەو سوپاسو ستایشی بکە.

ئەگەر قورئان راست نەبێت هیچ شتێك راست نیە!

چۆن ئەگونجێ پێغەمبەریتی پێغەمبەر (د.خ) درۆبێ، تاقە مرۆڤێکی هەژاری، بێکەسی، نەخوێندەواری، جیهان نەدیدەی پێگەیشتوو لەناو گەلێکی پەستی، بت پەرستی، بێویڵی، بێرەوشت و خووی نەخوێندەوارا، بانگی مەردوم بکات بۆ خواناسینو، بەملیۆنەهاو بلیۆنەها مەردوم بەدەنگیەوە بچن و، ئاینێکی جیهانی بهێنێ لەماوەی بیستو سێساڵدا و، دەوڵەتێکی ئیسلامی دامەزرێنێ، ئنجا لەپاش حەفتا ساڵ بەدرێژی بڵاوبێتەوە لە (جاوە) و (فلیپین) ەوە تالێواری دەریای ئەتڵەسی و، بەپانی لە (قازان) ەوە تا (سەیلان) و.. گەلێکی ئیسلام رێکبخا لەتیرەو هۆزو نەتەوەی ئەو ناوچە گەورەیە و، سەدو پەنجا تا دووسەد نەتەوایەتی بتوێنێتەوە لەبۆتەی ئیسلامەتیدا و، ئەمانە بکات بەبرا و، جیاوازی هەڵگرێ لەناویانا و، قەڵاو کۆشکێکی گەورەیان بۆ دروست بکات و، دەستوورو شەریعەتێکی وای بۆ دانابن کەمایەی ژیانی هەردوو جیهانیان بێ و، ئەمە یەکەمجار بێ لەمێژووی ئادەمیدا کەپێغەمبەرێك هاتبێ‌و توانیبێتی ئادەمی یەکخا بەهەموو تیرەو هۆزو نەتەوەیەکیەوە و، تاکو تەنیایی خوا بەو رەنگەی کە قورئان ئەفەرموێ بڵاوبکاتەوە لەناویانا.

جگە لەوەی کەنامەیەکی بەرزی زانستی وەك قورئانیشی هێنابێ و، دەرگای زانینی لەکۆمەڵی ئادەمی کردبێتەوە و، قوتابخانەیەکی ئیسلامەتی دانابێ و، بەملیۆن پێشەواو زانای لێدەرچووبێ و، بەملیۆنەها پەراویان دانابێ لەهەموو جۆرە زانیارییەکدا، کەنامەخانەکانی رۆژهەڵاتو رۆژئاوا ئەمرۆ بەدەستنووسەکانی ئەوانەوە شانازی دەکەن.

هەروەك تۆماس کارلایل لە (الابطال) دا دەڵێ: ئەگەر ئەمەی پێغەمبەر کردوویەتی بناغەی لەسەر درۆبێ، ئەوکاتە ئەبێ جیهانیش بناغەی لەسەر درۆبێ و، هەرچی

لەجیهانایــە بــەخۆرومانگو ئەســتێرەو زەوییــەوە هــەمووی درۆ بێــت و، هــەمووی ڕێشکەوپێشکەی چاوبێ.ل١١٠ تەفسیری خالێ / جزمی تبارك.

بەڵێ. ئاسمانەکان و زەوی بەهەق‌و مەبەست دروستکراون‌و لەسەربناغەی درۆنین: ﴿ الم تر أن الله خلق السموات والارض بالحق ﴾ ابراهیم /٢٠. واتە: ئایا نابینی کە خوا ئاسمانەکان و زەوی بەهەق‌و راستی دروستکردووە.

جا هەروەك ئەوانەی بەهەق دروستکردووە، هەرواش پێغەمبەرێکی بەهەق ناردووە ﴿ یا ایها الناس قد جاءکم الرسول بالحق من ربکم ﴾ ال عمران /١٧٠ ﴿ انا ارسلناك بالحق بشیراً ونذیراً ﴾ البقرة/ ١١٩، وە ئەم قورئانەشی هەر بەهەق ناردووە ﴿ ذلك بأن الله نزل الکتاب بالحق ﴾ البقرة / ١٧٦، هەروەها ﴿ وبالحق أنزلناه وبالحق نزل وما ارسلناك الا مبشراً ونذیراً ﴾ الاسراء / ١٠٥، واتە: بەهەق قورئانمان ناردووەو هەقیشی لەگەڵ خۆی هێناوەو، تۆمان نەناردووە مەگەر بەمژدەدەرو ترسێنەر نەبێت.

کەواتە. عەقڵتان بخەنە کارو دڵنیابن، هەرچی لەم بوونەوەردایە بەهەق دروست بووەو پێغەمبەرانیش بەهەق هاتوون‌و خۆشەویستیش (د.خ) دوا پەیامبەری هەقی خوایە.

خۆشەویست (د.خ) شاعیر نیە!

قورئانی پیرۆز دەفەرموێت: ﴿ وَمَا عَلَّمْنَاهُ الشِّعْرَ وَمَا يَنبَغِي لَهُ إِنْ هُوَ إِلَّا ذِكْرٌ وَقُرْآنٌ مُّبِينٌ (٦٩) لِيُنذِرَ مَن كَانَ حَيًّا وَيَحِقَّ الْقَوْلُ عَلَى الْكَافِرِينَ (٧٠) ﴾ یس

واتە: محمدمان فێری هۆنراوە نەکردووەو ناگونجێ بۆی هۆنراوەش بڵێ، بەڕاستی ئەوەی بۆمان ناردووە یادخەرەوەو قورئانێکی روون‌و ئاشکرایە، تا ترسێنەر بێت بۆ دڵ زیندوان‌و، بەهۆی شوێن نەکەوتنیشیەوە ببێتە مایەی سزا بۆ کافران.

دیارە لەدنیادا شاعیرەکان بەئەزموونی زۆردا دەڕۆن‌و وردە وردە لەقوتابخانەی ژیانەوە فێردەبن و هەوڵدەدەن هۆنراوە لەدوای هۆنراوە وشەی بەپێزترو مانای جوانتر

بهێنن، بەپێچەوانەی خۆشەویستەوە (د.خ) کە تا تەمەنی چل ساڵی هیچ شتێکی نەوتووەو پاشانیش یەکەم ئایەتو دواهەمین ئایەت لەیەك پلەی بەلاغەتو ڕەوانبێژی و جوانیدان، زیاتر لەوەش بەیەکجار هەموو سوورەتی (ئەنعام) دابەزیوەتە سەری‌و لەدڵیدا جێگیرکراوەو هاوەڵانی فێرکردووە. قورئان خۆی ئامارە بۆ ئەمە دەکات و دەفەرموێ:

﴿ وَإِذَا تُتْلَى عَلَيْهِمْ آيَاتُنَا بَيِّنَاتٍ قَالَ الَّذِينَ لَا يَرْجُونَ لِقَاءَنَا ائْتِ بِقُرْآنٍ غَيْرِ هَذَا أَوْ بَدِّلْهُ قُلْ مَا يَكُونُ لِي أَنْ أُبَدِّلَهُ مِنْ تِلْقَاءِ نَفْسِي إِنْ أَتَّبِعُ إِلَّا مَا يُوحَى إِلَيَّ إِنِّي أَخَافُ إِنْ عَصَيْتُ رَبِّي عَذَابَ يَوْمٍ عَظِيمٍ (١٥) قُلْ لَوْ شَاءَ اللَّهُ مَا تَلَوْتُهُ عَلَيْكُمْ وَلَا أَدْرَاكُمْ بِهِ فَقَدْ لَبِثْتُ فِيكُمْ عُمُرًا مِنْ قَبْلِهِ أَفَلَا تَعْقِلُونَ (١٦) ﴾ يونس/

واتە: ئەگەر ئایەتە ڕوونو دیارەکانی ئێمەیان بەسەردا بخوێنرێت، ئەوانەی کەنایەنەوی‌و حەزناکەن بەئێمەبگەنەوە، دەڵێن: قورئانێکی تر بهێنە، یان بیگۆڕە، پێیان بڵێ: بۆ من نەهاتووە کە بیگۆڕم لەخۆمەوە، من شوێنکەوتەی ئەوەم کە بۆم دێت بەسروش، بەراستی من دەترسم لەسزای ڕۆژی دوایی ئەگەر نافەرمانی پەروەردگارم بکەم، پێیان بڵێ: ئەگەر خوا بیویستایە بۆم نەدەخوێندو ئاگادارم نەدەکردن لێی، خۆ من لەپێشتردا تەمەنێك لەناوتاندا ژیاوم، ژیرین‌و بیرێك بکەنەوە.

بەڵێ ئەم قورئانە سروشەو بۆ هیدایەتو چاکسازی هاتووە ﴿ إِنْ أُرِيدُ إِلَّا الْإِصْلَاحَ مَا اسْتَطَعْتُ وَمَا تَوْفِيقِي إِلَّا بِاللَّهِ عَلَيْهِ تَوَكَّلْتُ وَإِلَيْهِ أُنِيبُ (٨٨) ﴾ هود.

ڕۆژهەلاتناسێك دەڵێ: هیچ کاتێك چاکسازی زەحمەت نەبووە بەهێندەی زەمانی (محمد) ، لەگەڵ ئەوەشدا توانی لەبیستو سێ ساڵدا ئەو هەموو چاکسازی‌و گۆڕانکارییە بکات.

قورئان و زمانی عەرەبی:

زمانی ئینگلیزی نزیکەی بیست هەزار ڕەگ (جذر) ی هەیە کەیەکی نزیکەی دوانزە (اشتقاق) ی بۆ دەکرێو بەمەش نزیکەی دووسەدو چل هەزار وشە دروست دەبێت. بەلاّم لەزمانی عەرەبیدا کە دەوڵەمەندترە نزیکەی پەنجا هەزار ڕەگ هەیەو یەکی نزیکەی چل (اشتقاق) ی بۆ دەکرێتو بەمەش نزیکەی دوملیۆن وشە دروست دەبێت، قورئانی پیرۆز نزیکەی یەك لەسەر چلی ئەو وشانەی وەرگرتووەو زۆر بەوردی بەکاری هێناون، بەجۆرێك کە هەر وشەیە لەجێی تایبەتی خۆیدایەو هیچی تر جێی ناگرێتەوە.

لێکۆڵەران دەڵێن هەموو پیتێك ئەوەندە بەدیقەت بەکارهاتووە، تەنانەت تاقە پیتێك زیادە نیە، بۆیە ئەگەر پیتەکانی سوورەتی (نوح) بژمێرین، دەبینین (٩٥٠) پیتە، کە دەکاتە تەمەنی (نوح) سەلامی خوای لێبێت.

ئەمە بێجگە لەوەی کە قورئان باسو خواسی زانستی وای تێدایە کە لەم سەدانەی دواییدا دۆزراونەتەوە، بۆنموونە (مەوسوعەی بەریتانی) تەنها باس لە بەشی سەرزەوی شاخەکان دەکات، چونکە زانست تەنها ئەوەندەی دۆزیبووەوە تا ئەو ڕۆژەی ئەو مەوسوعەیە نووسرابوو، بەلاّم قورئانێکی پێش چواردە سەدە لەمەوبەر کە باسی شاخ دەکات باسی بەشی ناو زەوی شاخ دەکاتو دەفەرموێت: ﴿ والجبال اوتاداً ﴾ النبأ/ واتە: شاخەکانمان وەك مێخ داکوتاوە، کەلە ڕاستیشدا هەروایە، شاخی ئیڤرست (٩کم) بەرزە لەسەر ڕووی زەویەوە و لە ناو زەویشدا بەقووڵی نزیکەی (١٣٥کم) چۆتە خوارەوە، کەبەمەش وەك مێخ وایە کەداکوتراوە بەزەویداو مایەی هاوسەنگی زەویەو لەنگەری گرتووە هەروەك قورئان دەفەرموێت: ﴿ والجبال ارساها ﴾ الذاریات: ٣٢

هه‌روه‌ها ده‌فه‌رموێت: ﴿ خَلَقَ السَّمَاوَاتِ بِغَيْرِ عَمَدٍ تَرَوْنَهَا وَأَلْقَى فِي الْأَرْضِ رَوَاسِيَ أَنْ تَمِيدَ بِكُمْ﴾ لقمان /١٠ واته: خوای په‌روه‌ردگار ئاسمانه‌كانی به‌دیهێناوه و رایگرتووه به‌بێ كۆڵه‌كه هه‌روه‌ك ده‌بینن و، له‌زه‌ویدا شاخه‌كانی داناوه بۆ هاوسه‌نگی.

(له‌فه‌رمووده‌شدا جه‌ختكراوه‌ته‌وه سه‌ر ئه‌م مانایه كه ده‌فه‌رموێ:
لَمَّا خلق اللهُ الأرضَ جعلت تميدُ وتكفَأُ فأرساها بالجبالِ فاستقرَّت ..الراوي: أنس بن مالك المحدث: المنذري).

قورئانی پیرۆز په‌روه‌رده‌یه بۆ پێگه‌یاندنی مرۆڤێكی به‌ڕه‌وشتی ده‌م‌و ده‌ست‌و داوێن پاك‌و، له‌هه‌موو شتێكدا رێنمایی ده‌كات‌و رێوشوێنی بۆ داده‌نێ، ته‌نانه‌ت له‌رۆیشتنیشدا ﴿ وَعِبَادُ الرَّحْمَنِ الَّذِينَ يَمْشُونَ عَلَى الْأَرْضِ هَوْنًا وَإِذَا خَاطَبَهُمُ الْجَاهِلُونَ قَالُوا سَلَامًا (٦٣) ﴾ الفرقان ﴿ ولا تمش في الارض مرحاً ﴾ الاسراء/٣٧

مرۆڤێك كه هه‌قی هه‌موو لایه‌نه‌كانی ژیان و هه‌موو كه‌سێك بدات خۆشه‌ویست (د.خ) ده‌فه‌رموێت: (اعطوا كل ذي حق حقه) .

جا ئه‌گه‌ربێین هه‌ر له‌كۆنه‌وه تا ئه‌مرۆ سه‌یری به‌رهه‌می شاعیران‌و ئه‌دیبان بكه‌ین، كێ هه‌یه توانیبێتی به‌رنامه‌یه‌كی تێروته‌سه‌لی ژیان بهێنێت، ئه‌وه شاعیره‌كانی زه‌مانی نه‌فامی، ئه‌وه‌یان كه زۆر داهێنانی كردبێ، ره‌نگه هۆنراوه‌یه‌ك یان چه‌ند هۆنراوه‌یه‌كی جوانی وتبێ و وه‌ك رێزلێنان‌و شانازییه‌ك به‌دیواری كه‌عبه‌دا هه‌ڵواسرابێ؟! كه ئه‌وانه‌ش ئه‌گه‌ر بیانخوێنینه‌وه به‌ئاشكرا دیارن كه‌زاده‌ی بیری مرۆڤن و، ئه‌گه‌ر سه‌یری شاعیره پایه به‌رزه‌كانی ئه‌م سه‌رده‌مه‌ش بكه‌ین هه‌ربه‌هه‌مان شێوه‌یه !..

هیچێکی تازە لەژێر تیشکی خۆردانیە!

لەسەد هەزار هۆنراوەدا یەکێکی نەبێ هەمووی هەر وتنەوەی قسەی ئەمو ئەوە، لیژنەیەکی گەورە لەسەدەها پیاوی زاناو داناو زمانزانو رۆشنبیر پێکهات بۆ پشکنینی دیوانی هۆنراوەو نووسراوی رۆژهەلاتی ناوەڕاست، سەیریان کرد لەهەموو دیوانی (متنبی) دا تاقە پێنج هۆنراوەی زادەی بیری خۆیەتیو کەس پێش ئەو نەیووتووە.

لەهەموو نووسراوەکانی (جاحظ) یشدا کە نزیکەی سەد نوسراوی هەیە، تەنها یەك قسەی دۆزرایەوە کەزادەی بیری خۆیەتی کەدەڵێ: مێروولە کە زەخیرەی زستانی ئەخاتو گەنم کۆدەکاتەوە، بۆیە دەنکەکانی دوولەت دەکات تا بۆگەن نەبێت، چونکە ئەگەر وای لێنەکات شین دەبنەوەو بەکاری خواردن نایەن، لەپاش ماوەیەك لەیۆنان ئەم قسەیەیان لەپەڕاوێکی یۆنانیدا دۆزیەوە.

شێخ عەبدوڵڵای بەیتوشی کوردی، کەلەزمانی عەرەبیدا زۆر لەموتەنەبی زاناترەو چوارپێنج هەزار دێڕ هۆنراوەی بەجێهێشتووەو ئەوەندەشی ون بووە، لەتاقە شەش هۆنراوەیدا ئەڵێ: ئەمانە زادەی بیری خۆمنو کەس پێش من نەیووتووە.هەروەها موفتی زەهاوی تاقە چوار هۆنراوەی زادەی بیری خۆیەتی.

مەولەوی لەلوتکەدایە:

مەولەوی یەکێکە لەو شاعیرانەی کەداهێنانی زۆریکردووە لەهۆنراوەکانیداو زۆر هۆنراوەی هەیە کەکەس پێشی نەکەوتووە، وەك ئەم چەند هۆنراوەیە:

یەکەم:

باڵەخانەی چەم دیوانەکەی تۆن
بانەناو وەخاك ئاسانەکەی تۆن
تکەش عاجزکەرد خەیاڵت تێشدا
ئازیز بۆ جارێ پابنێ پێشدا

واتە: چاوەکانم بەسەرمەوەیە و، سەریشم وەك باڵەخانە وایە بۆ جەستەم، ئنجا ئەم باڵەخانەی چاوانەم دیوەخـانی تۆیـە، کەتەماشـات دەکـەم وێنەکـەت لـەناو بیلبیلـەی چاومدا نەقش ئەبەستێ و، چاوم دەبێ بەدیوەخانی وێنەکەی تۆ، ئەوەش ئاشکرایە کە گڵەبانی ئەو دیوەخانە لەخاکی بەر دەرگاکـەی تۆیـە، بـەڵام بەداخـەوە دیوەخانەکـەت بەهۆی فرمێسکی زۆرمەوە هەمیشە دڵۆپـەدەکات و، ئـەو دڵۆپەیـە خەیاڵەکـەی ئێـوەی وەڕسکردووە، کەواتە چی ئەبێ، ئەی خۆشەویست ئەگەر جارێك پێ بنێیـت بـەو جێگـا دڵۆپەیەدا کەبانی چاومە تا بوەستێتەوە و، چـاوەکانم ئەوەنـدە تکـە نەکـەن، چـونکە بەوپێ پیانانە دەردی دووریم ساڕێژ دەبێتو گریانەکەم کەم ئەبێتەوە.

فەرهاد میرزای مامی ناصر الدین شا کەشاعیرو وێژەرێکی زۆر بـەرزبووە، بـە ئیشـی دەوڵەت دەچێ بۆ هەورامانی ئـەودیو و، ئەچێتە دێیەکـەی مەولـەوی، جـا کەمەولـەوی دەچێ بۆلای و لەدوورەوە دەردەکـەوێت، پێـی دەڵـێن: ئـەوە مەولـەوی هـات، ئـەویش دەڵێ: خاوەنی باڵەخانەی چەم، ئـەڵێن: بـەڵێ، ئـەویش دەچـێ بەپیریـەوەو بـەڕێزەوە لەلای سەرەوە دای ئەنێ و ئەکەونە گفتوگۆ.

دووەم:

هەر لەزادەی بیری مەولەوییە کەلەتەمەنی پەنجا ساڵیدا دەڵێ:

خــەم بیم یـانی هـای پێم مەدۆ خەبەر

جە دەرگای هستی تەشریف بەرەوبەر

واتـە: کـۆم بوومەتـەوە، ئـەم کـۆم بوونەوەیـەم بـەزمانی حـاڵ پـێم ئـەڵێ: فـەرموو مەولەوی لەدەرگای ژیانو دنیاوە بچۆ دەرەوە بۆ قیامـەت، جـا چـونکە دەرگـای دنیـا پەستو نزمە، پێویست بەسەر دانەواندن و خۆ کۆم کردنەوە دەکات.

سێیەم:

لەتەمەنی شەستساڵیدا باسی حاڵی خۆی دەکات و دەڵێت:

پوسی تەپڵی گۆش نـم کێشـان کـەم کەم

ئەم سەر ئەوسەرەن دووربینیەکەی چەم

واتە: پێستی تەپڵی گوێم لەبەر پـیری کـەم کـەم شـێی کێشـاوەو دەنگی نـەماوەو گوێم گران بووە، چاویشم کزبووەو شتی نزیك بەگران ئەبینیٚ، وەك دووربینەکەی چاوم هەڵگەڕابێتەوەو پاش وپێش تەماشای پیٚ بکەم وایە.

چوارەم:

لەتەمەنی حەفتا ساڵیدا باسی قۆناغێکی تری پیرییەکەی دەکاتو دەڵێت:

پێشانی مەیلەش بــەزانوو بەردەن

تعظیمي جەناب پیریمیش کەردەن

واتـە: ناوچـەوانم رووی کردۆتـە ئـەژنۆم، وە لـەڕۆینا وەختـە لەیـەك بـدەن، چـونکە چووە بەپیر پیریمەوەو، ئەیـەویٚ تعظیمـی جـەنابی پیریـم بکـات، وەك یـەکێك کەبـەپیر پیاوێکی زۆر گەورەوە بچێت، چۆن خۆی بۆ دادەنەوێنیٚ ئەمیش وایە.

پێنجەم:

لەنزیك هەشتا ساڵی و لەدوا قۆناغی ژیانیدا دەڵیٚ:

پیری حەلقەسان خەم پەنـەم وەردەن

پەی دەرگای عەدەم ئامادەم کەردەن

واتە: پیری لەدوا قۆناغی ژیانما بەجۆرێك چەماندومێتیەوە، وەك ئەڵقەی دەرگای لێکردووم، وادیارە ئەیەوێ بم کا بەئەڵقەو دامکوتێ بەدەروازەی عەدەمدا کە مردنە.

بەڵێ.ئەم زانا پایە بەرزە داهێنانی کردووە، ئەوەتە چەندەها هۆنراوەی هەیە کە لەلوتکەدایە، بەڵام ئایا ئەوەی مەولەوی هێناویەتی بەشێوەیەکی گشتی هەر لەبارەی خۆشەویستەکەیو بیروڕاو ئاینەکەیو جوانی سرووشتو..هتد، نەبووە؟ ئەمە لەکاتێکدا کە قوتابی قوتابخانەی قورئان بووەو بەفەخرو شانازییەوە باسی قورئانو ئاینەکەی دەکات. بەکورتی ئەوەی ئادەمیزاد دەیڵێ ئەگەر زادەی بیری خۆشی بێتو لاسایی ئەمو ئەویش نەبێت، کارێکی سادەیەو بەچاکی جێ دەستی مرۆڤی پێوەدیارە!..

گۆران و داهێنانەکانی:

شاعیری ناوداروو خاوەن دیوانی کورد، گۆران، بەزمانێکی کوردی پاراو زۆر شارەزایانەو زۆر بەدیقەت وشەی کوردی بەکارهێناوەو چەندەها هۆنراوەی نەخشاندووە، کەنیشانەی دەست ڕەنگینی و وەستایەتیە لەکارەکەیدا، بۆ نموونە، کە یەکێ لەمناڵەکانی دەمرێ دەگریو هیچ هۆنراوەیەکی بۆنایەت، بەڵام کە هیوای کوڕی دەمرێ لەجیاتی گریان شاکارێکی نەخشاندووە کە بۆ بێکەسی شاعیری دەخوێنێتەوە، ئەوەندە بێکەس بەلایەوە جوان دەبێ دەڵێ: دڵم نەهات بڵێم خۆزگە مناڵێکی تریشت بمردایە تا هۆنراوەیەکی تری ئاوات بووتایە!

هۆنراوەکەش بەناوی (لەسەرەمەرگی هیوادا) لە ل٩٢ ی دیوانەکەیدایە کە دەڵێ:

رۆڵەی تاقانەم، هیوای ژیانم
ئەستێرە گەشی بەری بەیانم

رۆژی نـــەورۆزی پرشـــنگ زێـــڕینم
تریفـــەی ســـپی مـــانگی هـــاوینم
شـــنەی شـــەماڵی کـــەلی بـــەهارم
لـــەرەی ئـــاونگی مێرگـــی ئـــاودارم
جریـــوەو جووکـــەی شـــادیی هێلانـــەم
شەوبۆی پەخشانی ئـەم گشت هەردانـەم
خونچـــەی پشـــکوتوی بـــاغی جـــوانیم
رۆڵـــەی شـــیرینم ئـــەی گیـــانی گیـــانم!
توخـــوا بـــەو جووتـــە چـــاوە شـــینانە
ئـــاخر نیگاتـــە تێـــر بـــۆم بڕوانـــە!
بـــا بـــە کلـــۆڵی بەرۆڵـــەرۆیی
کەدانیشـــتم کـــز وەختـــی بـــێ تـــۆیی
بـــەیادی دووگـــۆم دوو گـــۆمی بـــێ بـــن
کـــە هۆگریـــان بـــوو ماســـی رۆحـــی مـــن
هـــۆن هـــۆن فرمێســـکم بڕژێتـــە داوێـــن
فرمێســـکی تاســـەر جـــەرگو دڵ تـــاوێن
هیـــوا ئـــەو لێـــوەی بەزەردەخەنـــە

گزنگـــــی ڕۆژی گـــــوڵانی منـــــە
بـۆ زەردەخەنـەی ئێسـتا تـێ نـازیێ؟
بـۆ لـەژێر هـەوری مـەرگا ئەلـەرزیێ؟
هـەی هـاوار، هـەی داد هیـوای شـیرینم
گیـان ئـەدەی، ئـەمری، ئـیتر نـاتبینم!
ئـیتر..ئـاخ ئـیتر نـاتبینم هـەرگیز
لەخــەوا نــەبێ شــەو شــەوی پــاییز
جـار جـار وەك بـەرقی ئـاو بـۆ زۆر تینـوو
دێیـتو ناشـکێنی تاسـەو ئـارەزوو!
سـابۆم بڕوانـە تێـر بـەو چـاوانە
ڕۆڵـە مردنـە فرمێسـك بارانـە
هیـوا ڕۆڵـە ڕۆ، کۆرپـەم ڕۆڵـە ڕۆ
ئـەو کوڵمـە ئاڵـە نـەرمو نۆڵـە ڕۆ
ئـەو قـژە زەردە ئـەو چـاوانە ڕۆ!
ئەو نەغمەی (دایە) و (بابە) جوانە ڕۆ!
تـا دەممـان لـەگۆ ئەکـەویێ وەك تـۆ:
هیـوای دایـە ڕۆ! هیـوای بابـە ڕۆ!

هەروەها گۆران لە (گەشتەکەیدا بۆ هەورامان) لەباسی (بەیان) دا دەڵێ:

(الله اكـــــبر!) مــــــەلا بانگانــــــە
تاريـــــك و لێڵــــى بــــەرى بەيانــــە
مـــانگى بــەجێماو لەســەفەرى شــەو
زەردە لەترســى قاســپە قاسـپى كــەو
ئەستێرەى مەغريب وەك قـەترەى ئەمـەل
كزكــز ئەتكێتــە نــاو بـەفرى سـەركەل!
لـەڕێى ئەوبـەرى شـاخ دەنگى زەنـگ دێ
لەشـوێنى ڕاوكــەر تەقــەى تفــەنگ دێ!
وا بەتــــەواوى دنيــــا ڕووناكــــــە،
هەرسـيحرى ڕووتـە سروشـت ئێسـتاكە!
لـە درەخـت ئـەدا شـنەى بـاى سـەحەر:
جمو جوولێەتى چەشـنى سـەوداى سـەر!
لەســەر جۆگــەى ئــاش قــازو مــراوى
چــــاوەڕێى ڕۆژن هـــــەڵبێنێ چــــاوى
بــەلام تــا خــولقى نــەكا چێشــتەنگاو
نايــــەتە نـــاودێ پرشـــنگى هــــەتاو

گۆران لەبارەى (مزگەوت) لەهەمان گەشتيدا دەڵێ:

بنچـــینەی مزگـــەوت نیشـــتۆتە ناوچـــەم
ڕووبـــەڕەو قیبلـــە، پشـــت لەجەهەنـــەم!
مزگـــەوتی کـــاتی چێشـــتەنگاوی چـــۆڵ
وەك مـــردوو کفنـــی بێـــدەنگی بـــەکۆڵ!
ســـــوورە چـــناری لـــق و پـــۆپ درێـــژ
ســـێبەر ئـــەکا بـــۆ خـــەوی بـــەردە نوێـــژ!
جارجـار ئیمـامی تـەنیای گۆشـەی حـەوز!
سەرسـنگ مـاچ ئـەکا ریشـی بـە وەنـەوز!
کەسـێك بـانگ ئـەدا، ئەشـڵەقێنێ گـۆم،
ئیمام هەڵدەستێ، دار بەدەست، پشت کۆم!
تاتـــــــەواو ئـــــــەبێ (الله اکـــــــبر)
پـــەنگ ئەخواتـــەوە لافـــاوی نوێژکـــەر
نوێـــژ بـــەتاڵ ئـــەبێ، جەماعـــەت بـــڵاو
چـــەند پیرێـــك ئـــەبن بەخڵتـــەی لافـــاو:
سوچـــێك گـــەرم ئەکـــەن بـــەڕازی جـــوانی
ئـــاخ بـــەبا ئـــەدەن بـــۆ دنیـــای فـــانی!

ل١٣٢ دیوانی گۆران

بەڵێ هەر هۆنراوەیەکی گۆران دەگریت زۆر جوان بەوشەی کوردی ڕەسـەن تـابلۆی هەمەڕەنگت بۆ دەنەخشێنێ، بەڵام دیارە بواری شیعرو باسەکانی هەرچەند زۆر ناوازەو

جوانیش بن زادەی بیری مرۆڤن‌و جیاوازن لەپەڕاوی لەوێنە نەبووی قورئان کە خوا لەبارەیەوە دەفەرموێ: ﴿ لَكِنِ اللَّهُ يَشْهَدُ بِمَا أَنْزَلَ إِلَيْكَ أَنْزَلَهُ بِعِلْمِهِ وَالْمَلَائِكَةُ يَشْهَدُونَ وَكَفَى بِاللَّهِ شَهِيدًا (١٦٦) ﴾ النساء.

واتە: ئەگەر ئەو خەڵکە باوەڕت پێناکەن، خوا خۆی شایەتە لەسەر ئەوەی کەڕەوانەی کردووە بۆت، دڵنیابە کەلەسەر بنچینەی زانستی خۆی رەوانەی کردووە، فریشتەکانیش شایەتی دەدەن لەسەر ئەوە هەرچەندە خوا خۆی بەسە بۆ ئەو شایەتیە.

فرمێسکە یاقوتیەکان

فرمێسکی پێغەمبەر (د.خ) :

خۆشەویست (د.خ) لەنەوەی دوو سەربڕاوەکەیە، (اسماعیل) سەلامی خوای لێبێت، وە (عبدالله) ی باوکی. کاتێك خوای گەورە ئیبراهیمی تاقیکردەوە (سەلامی خوای لێبێت) کە بۆ خوا کوڕی جگەر گۆشەی سەر ببڕێ و لەتاقیکردنەوەکەدا سەرکەوت خوای گەورە بەرانێکی بۆ نارد کە بیکا بەقوربانی‌و ئیسماعیل سەلامی خوای لێبێت رزگاری بوو.

هەروەها (عبدالمطلب) یش لەبەرئەوەی کوڕی وای نەبوو پشتی بگرن‌و دەوری قەرەباڵغ بکەن، نەزری کرد کە ئەگەر خوا دە کوڕی بداتێ یەکێکیان بکا بە قوربانی، (یان ئەگەر خوا یارمەتیدا و شوێنی بیری زەمزەمی دۆزیەوە یەکێ لەکوڕەکانی بکا بەقوربانی) . بەهەرحاڵ کاتێك مەبەستەکانی هاتنە دی، دەبوو نەزرەکەی جێبەجێبکات، بۆیە تیروپشکی کرد بۆ کوڕەکانی‌و (عبدالله) ی کوڕە بچووکی زێدە خۆشەویست دەرچوو، ناچار تەگبیریان بۆ کرد کەناوی عبدالله و (١٠) حوشتر تیروپشکی بۆ بکات، هەرجارە و کە (عبدالله) دەربچوایە (١٠) حوشتری تر زیاد بکات،

تاگەیشتە نزیکەی سەد حوشتر ئنجا ناوی عبداللە دەرنەچوو بەمەش رزگاری بوو لەسەربرپینو بە (ذبیح) ناوبانگی دەکرد وەك ئیسماعیل.

لەبیستو پێنج ساڵی دا ژنیان بۆ عبداللە هێنا، پاش ماوەیەکی کەم چوو بۆ بازرگانی لەشامولەمەدینە نەخۆشکەوتو لەوێش گیانی سپارد و لەوکاتەدا خۆشەویست (د.خ) لەسکی دایکیابوو.

کاتێك لەدایك بوو ئەبولەهەب لەخۆشیا (ثویبە) ی خزمەتکارو جاریەی ئازادکرد، کە مژدەکەی بۆ هێنا. پاش حەوت رۆژ باپیری نانو خوانێکی دروستکردو ناوی نا (محمد)و کە هۆی ناونانەکەیان لێ پرسی وتی: ئەمەوێ کەلەزەویو ئاسماندا سوپاسکراوبێت..هەندێکیش دەڵێن: کەبەخەو بەدایکی وتراوە کەناوی بنێت (محمد) . وە کە لەدایك بوو باپیری تەوافی کەعبەی پیرۆزی پێکرد.

ئنجا ژنانی لادێ هاتنو خۆشەویست (د.خ) بەر حەلیمەی سەعدیە کەوت لەبەرئەوەی بێباوك بوو، وەکەسیان نەیاندەویست بیبەنو دایەنی بکەن. بەڵام خۆشەویست (د.خ) لەوساتەوە چووە باوەشی حەلیمەی سەعدیەوە بوو بەخێرو بەرەکەت بۆیان. ئەو مەمکانەی کەشیری تیانەبوو بەشی منداڵەکەی خۆی، ئەوەندە زیادی کرد کەمنداڵەکەی خۆشیو خۆشەویستیش (د.خ) تێر بکات.

گوێدرێژەکەیان کەلەم سەر نەدەڕۆیو دوادەکەوت، لەوسەر کە گەڕانەوە پێشی هەمووانی ئەدایەوە، کە ئەمەش لای هەمووان سەیر بوو.

ئەو لادێو دەرودەشتە وشكو برنگەی خێڵی (حەلیمەی سەعدیە) پاش هاتنی خۆشەویست بووە ناوچەیەکی پڕ فەڕو بەرەکەتو تەنانەت شیری حوشترو مەڕو ماڵاتەکەشیان بەئاشکرا بەرەکەتی پێوەدیاربوو.

بۆیــە پــاش دوو ســاڵ بەنابــەدڵی هێنایانــەوەو حــەزیان دەكـرد كــەجارێ لێیــان نەسـێنرێتەوە، دایكیشـی لەترسـی نەخۆشـی و وەبـای مەككـە ناردیـەوە لەگەڵیانـدا، لەچوار ساڵیدا لەبەرئەوەی كە مەلائیكەت دابـەزین‌و سنگی پیرۆزیـان شـەق كـردو دڵو سینەیان بۆشتو، برا شیرییەكەی ئاگای لێ بوو وە بۆ حەلیمـەی گێڕایـەوە، ترسان‌و ناچار هێنایانەوە بۆ لای دایكی و مەسەلەكەیان بـۆ گێڕایـەوە، ئـەویش دڵنیـای كـردن‌و وتی: كوڕی من شەیتان ڕێی نیە بچێ بەلایدا.

لەشـەش سـاڵیدا لەگـەڵ دایكـی و (ئـوم ئەیمـەن) دا چـوون بـۆ سـەردانی خـاڵوانی لەمەدینەو سـەردانی گـۆڕی بـاوكی. لەگەڕانـەوەدا لـەدێی (الابـواء) كـە ٢٣ میـل دوورە لەمەدینەوە، دایكی نەخۆش دەكەوێ‌و وەفات دەكات.

ئـەبو نـەعیم لـە (الزهـری) ئـەویش لـە (ئـەسمای كچـی رەهـم) ئـەویش لەدایكیـەوە دەگێڕێتەوە كەوتوویەتی: ئامینەم بینی لەو نەخۆشیەیدا كە تیـامرد، (محمـد) لـە ژوور سەری بوو، ئامینە سەیری محمدی كردو وتی: (كـل حـي میـت، وكـل جدیـد بـال، وكـل كـثیر یفنـی، وأنـا میتـة وذكـري بـاق، وقـد تركـت خـیراً وولـدت ُطهـراً) .واتـە: هـەموو زیندوویەك دەمرێ و هـەموو تازەیـەك كـۆن دەبـێ و هـەموو زۆرێـك تـەواو دەبێـت، مـن دەمرم‌و ناوبانگم و یادەوەریم دەمێنـێ، بەراسـتی خێـر لـەدوای خـۆم بـەجێ دەهـێڵم‌و پاكێكم بووە (ل١٦٠ محمد رسول الله د.محمد صادق عرجون) .

ئنجـا بەدڵشـكاوی‌و فرمێسـكی زۆرەوە هاتـەوە (مەككـە) و لـەلای بـاپیری بـوو كـە لەسەر بەڕەكـەی لای خۆیـەوە دای دەنـاو زیـاتر لەهـەموو منداڵـەكانی ڕێـزی لێـدەگرت، جاكە دەیانویست دووری بخەنەوە دەیووت: دعوا ابني فو الله ان له لشأناً.

واتە: واز لەكوڕەكەم بهێنن بەخوا پلەوپایەیەكی بەرزی دەبێت.

لەهەشت ساڵیشدا (عبدالمطلب) مرد، ئوم ئەیمەن دەڵێ: خۆشەویستم بینی (د.خ) کەلەژوور سەری باپیری بوو دەگریا. ئنجا ئەبوتاڵیب سەرپەرشتی دەکرد. (ل ١٦٣ هەمان سەرچاوە).

پاشان شوانێتی کرد بۆ مەڕوماڵاتی دارەکانی خەڵکی مەککە.ئنجا لەتەمەنی (٢٥) ساڵیدا (خەدیجە) داوای لێکرد کەبچێ بۆ بازرگانی بۆی لەشام و دووجار بەقازانجی زۆرەوە کارەکەی بۆ ئەنجامداو ئەو غولامەی کەلەگەڵی دەنارد زۆر بەچاکی وەسفی خۆشەویستی بۆکرد (د.خ) ، ئەویش حەزی کرد کەبچێتە داوای و شووی پێبکات.

بەڵێ.چووە داوای و شووی پێکرد، خەدیجە کە ئافرەتێکی دنیا دیدەبوو، لەناو مەککەدا بە (الطاهرة) بەناوبانگ بوو، هەرچی هەبوو کردی بەقوربانی خۆشەویستو باشترین پاڵپشت بوو بۆی، بەمانگ دەچوو لە ئەشکەوتی (حراء) دەمایەوە، ئەمیش خزمەتی ماڵو منداڵی خۆی دەکردو خواردنی بۆ دەبردو جارویار بۆ ماوەیەکیش لای دەمایەوە. تاگەیشتە ئەوپلەیەی کە رۆژێك جوبرائیل بەخۆشەویستی فەرموو: وا خەدیجە بەخواردنەوە بەرێوەیە هات بۆ لات، سەلامی منو خوای گەورەی پێ بگەیەنەو مژدەی بەرێ بە کۆشکێکی هێمنو ئاسوودە لە دووڕوگەوهەر لەبەهەشتدا.

خەدیجە پێشتر دووشووی کردبوو، شاژنێکی دنیادیدەو بازرگانو وریابوولەپیاو چاك تێگەیشتبوو، بۆیە زۆر قەدری خۆشەویستی دەگرتو بەهەموو جۆرێك دڵنەوایی دەکرد.کاتێك خۆشەویست لەئەشکەوتی (حراء) وەحی بۆهات و بەشپرزەیی و نارەحەتیەوە گەڕایەوەو رووداوەکەی بۆ گێڕایەوە، فەرمووی: دەترسم تووشی شتێکی خراپ بوویم (أي خديجه: مالي؟ لقد خشيت على نفسي) ئەویش دڵنەوایی کردو فەرمووی: (كلا والله لن يخزيك الله ابداً، انك لتصدق الحديث، وتصل الرحم، وتحمل الكلّ، وتكسب المعدوم و تقري الضيف،وتعين على نوائب الحق، وتؤدي الامانة.) ل ٣٠٧ هەمان سەرچاوە.

شایانی باسە مامۆستایەکی مێژوو لەزانکۆیەکی ئەمریکی کە ئەمەی خوێندەوە موسڵمان بوو، وتی: (پیاوێك ناتوانێ پانزە ساڵ لەژیانی هاوسەرێتیدا تەمسیل بکات بۆ ژنەکەی و، هەرچی بکات هەر حەقیقەتی دەردەکەوێت، جا ئەم وەسفانەی خەدیجە دیارە کە (محمد) (د.خ) چەند رەوشت بەرز بووەو دیارە ئەوەش رەوشتی پێغەمبەرانە) .

گریانی خۆشەویست بۆ دووشت بوو: یەکەم: بەسۆزیو میهرەبانیەکەی بەرامبەر مردنی منداڵو دۆستو خۆشەویستانی.دووەم: لەترسی خواو قورسی باری ئەمانەتو خەمی زۆری بۆ موسڵمانان.

خۆشەویست (رؤوف رحیم) و (حریص) بوو لەسەر موسڵمانان هەروەك قورئان وەسفی دەكات دەفەرموێ: ﴿ لَقَدْ جَاءَكُمْ رَسُولٌ مِنْ أَنْفُسِكُمْ عَزِيزٌ عَلَيْهِ مَا عَنِتُّمْ حَرِيصٌ عَلَيْكُمْ بِالْمُؤْمِنِينَ رَءُوفٌ رَحِيمٌ (١٢٨) ﴾ التوبة.

چەند نموونەیەك لە گریانی خۆشەویست:

یەکەم/ کە خەدیجەو مامی وەفاتی کرد ساڵەکەی ناونا ساڵی خەمباری ئەبێ چی گریابێ بەتایبەت کەلەچڵەپۆپەی وەفاداریدا بوو بۆ هاوسەرەکەی ئەو هاوسەرەی کە هەمیشە بەخێر یادی دەکردەوەو تەنانەت دڵی دەکرایەوە بەهاوەڵەکانی.

دووەم/ کچێکی دەنێرێت بەدوایاو دەڵێ: با بێت سەرمان لێبدات منداڵەکەم گیان دەدات ئەویش بۆی ناکرێ بچێتو سەلامی بۆ دەنێرێ و فەرمانی پێ ئەدات کە ئارام بگرێ.کچەکەی دەنێرێتەوە بەدوایاو سوێندی دەدات کەبچێت ئەویش لەگەڵ سەعدی کوری عوبادەو موعاز دا دەچێو منداڵەکەی دەخەنە باوەشەوە کە گیان ئەداتو خۆشەویستیش (د.خ) هۆن هۆن فرمێسك دەرێژێت.

سەعد وتی: ئەمە چیە ئەی پێغەمەری خوا؟

ئەویش فەرمووی: (هذه رحمة جعلها الله في قلوب عباده، وانما يرحم الله من عباده الرحماء) بخاري.

سێ یەم/ کاتێك کچەکەی لەگیانەڵادابوو، خۆشەویست باوەشی پیاکردو لەباوەشی باوکیا گیانی سپاردو، خۆشەویست گریا بۆی / نسائی.

چوارەم/ کاتێك ئیبراهیمی کوڕی لەگیانەڵادا بوو خۆشەویست گریا، عبدالرحمن کوڕی عەوف فەرمووی: تۆش دەگریت ئەی پێغەمبەری خوا؟ ئەویش فەرمووی: (یا بن عوف! انها رحمه) ئنجا فەرموی (ان العين تدمع، والقلب يحزن ولا نقول الا ما يُرضي ربنا، وانا بفراقك یا ابراهيم لمحزونون) بخاری.

پێنجەم/ کاتێ (سەعدی کوڕی عوبادە) ی هاوەڵی لەگیانەڵادابوو وە خۆشەویست (د.خ) سەردانی کرد، گریا بۆی وەئەوانەی لەوێدابوون هەموو دەستیان کرد بە گریان.

شەشەم/ کاتێك خۆشەویست ئەم ئایەتەی خوێندەوە کە دوعاکەی (ئیبراهیم) ە

﴿ رَبِّ إِنَّهُنَّ أَضْلَلْنَ كَثِيرًا مِنَ النَّاسِ فَمَنْ تَبِعَنِي فَإِنَّهُ مِنِّي وَمَنْ عَصَانِي فَإِنَّكَ غَفُورٌ رَحِيمٌ (٣٦) ﴾ ابراهيم/ وە ئەو ئایەتەی کە عیسا (سەلامی خوای لێبێت) دەفەرموێ:

﴿ إِنْ تُعَذِّبْهُمْ فَإِنَّهُمْ عِبَادُكَ وَإِنْ تَغْفِرْ لَهُمْ فَإِنَّكَ أَنْتَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ (١١٨) ﴾ المائدة

ئنجا خۆشەویست (د.خ) دەستی بەرزکردەوەو بەگریانەوە کەوتە دوعا کردن و فەرمووی: (اللهم! امتی امتی) .

خوای گەورە بەجوبرائیلی فەرموو: بڕۆ بۆ لای محمد، کە پەروەردگار باشتریش دەزانێ، پرسیاری لێبکە بۆچی دەگری؟

کە جوبرەئیل هات پرسیاری لێکرد، خۆشەویست فەرمووی: بۆ پاشە ڕۆژی ئوممەتم دەگریم و خوا خۆی باشتر دەزانێ.

خوای گەورە فەرمووی: ئەی جوبرائیل! برۆ بۆ لای محمدو پێی بڵێ: ئێمە ڕازیت دەکەین لە ئوممەتەکەتداو دڵت ناشکێنین. مسلم

حەوتەم/ کاتێ خۆشەویست نوێژی دەکردو قورئانی دەخوێند هاوەڵان گوێیان لەقوڵپی گریانی بوو لەسنگی دا، هەروەها کە عبدالله ی کوڕی مەسعود قورئانی بۆ خوێند کە گەیشتە ئایەتەی ﴿ فَكَيْفَ إِذَا جِئْنَا مِنْ كُلِّ أُمَّةٍ بِشَهِيدٍ وَجِئْنَا بِكَ عَلَى هَؤُلَاءِ شَهِيدًا (٤١) ﴾ النساء. سەیری کرد دەگری! / مسلم

هەشتەم/ خۆشەویست (د.خ) دەفەرموێ: (مۆڵەتم لەپەروەردگار وەرگرت کەسەردانی قەبری دایکم بکەم، ئیزنی دام و سەردانم کرد، ئێوەش سەربدەن لەسەر قەبران مردنتان بیر دەخاتەوە) .. خۆشەویست (د.خ) لەسەر قەبری دایکی زۆر گریاو هاوەڵانیش گریان (مسلم) .

نۆیەم/ کاتێك کەلە غەزای موئتەدا زەیدو جەعفەرو عەبدوڵڵای کوڕی ڕەواحە شەهیدکرانو ئەم لەمەدینەوە هەواڵیدا بەهاوەڵان، بینیان خۆشەویست دەگری‌و ئنجا فەرمووی ئەوە شمشێرێك لە شمشێرەکانی خوا ئاڵاکەی گرتە دەستو سەرکەوتن.

دەیەم/ عوسمانی کوری مظعون وەفاتی کرد خۆشەویست ناوچەوانی ماچ کردو گریا.

یانزەیەم/ خۆشەویست (د.خ) ڕۆژێك بە موعازی کوڕی جەبەلی فەرموو: بەخوا ئەی موعاز من تۆم خۆش دەوێت، بیرت نەچێ دوای نوێژەکانت بلێی: (اللهم اعني على ذكرك وشكرك وحسن عبادتك) .جا ئەو ڕۆژەی کە موعازی نارد بۆ یەمەنو خواحافیزی لێکرد، باوەشی پیاکردو فەرمووی: ڕەنگە ئیتر نەتبینمەوە و هەردووکیان زۆر گریان!

دوانزەهەم/ خۆشەویست بۆ شەهید بوونی حەمزە بە کوڵ گریاو خەمبار بوو بۆی.

دووچاوی فرمێسك ڕێژ:

لەگەڵ ئەو هەموو فرمێسکەدا کە خۆشەویست (د.خ) هۆن هۆن بەچاوەکانیا هاتوونەتە خوارەوە بەهۆی بەڵاو موسیبەتو ناڕەحەتیەکانی ژیانەوە، دوعای دەکرد کە (اللهم ارزقني عينين هطالتين تشفيان القلب بذروف الدمع من خشيتك قبل أن تصير الدموع دماً) . (رواه الطبراني) .

واتە: خوایە دووچاوی فرمێسك ڕێژم پێ ببەخشە، کەدڵ سارێژ بکەن بەفرمێسك لەترسی تۆ، پێش ئەوەی فرمێسکەکان ببنە خوێن.

ئەمە لەگەڵ ئەوەدا کە ئەو لەهەمووان زیاتر لەخوا دەترساو لەهەموانیش زیاتر خوای دەناسی‌و، بەهاوەڵانی دەفەرموو (لو تعلمون ما أعلم لضحكتم قليلاً ولبكيتم كثيراً) .

خۆشەویست (د.خ) هەرگیز بەقاقا پێ نەکەنیوە، بەڵام هەمیشە زەردەخەنە لەسەر دوولێوی موبارەکی بووە، چونکە قاقا لێدانو پێکەنینی زۆر بەبێ یادی خوا دەبێتە مایەی دڵڕەقی، لەلایەکی تریشەوە زەردەخەنە بەخشینەوە وەکو خێر بەخشینەوە وایە (لا تحقرن من المعروف شيئاً ولو أن تلق أخاك بوجه طلق) واتە: چاکە بەکەم مەزانن ، تەنانەت ئەگەر بەڕووی خۆشو زەردەخەنەوە بەبراکەت بگەیت.

گریان لەترسی خوا

گریان لەترسی خوا کەشتی ڕزگاربوونە لەنقووم بون لەدەریای گوناهو سەرپێچی، خۆشەویست (د.خ) کەپێشەوای پێغەمبەرانو دواهەمین فروستادەی جیهانە دەفەرموێ: (انا اخوفكم لله) بخاری، وە دەفەرموێ: (والله اني لأخشاكم لله واتقاكم) البخاري.

پرسیارکرا له (ابن عباس) لەبارەی ئەوانەی کەلەخوا دەترسن، وتی: دڵیان بەترس خۆشەو چاویانیش فرمێسک ڕێژەو دەشڵێن: چۆن دڵخۆشکەین؟! مردن وا لەدوامانەوەو گۆڕ وا لەپێشمانەوەو قیامەت وادەمانەو، ڕێگامان وا بەسەر دۆزەخەوەو لەبەردەم خوادایە وەستانمان.

جا براینە فرمێسك پێویستە بۆ شۆردنەوەی گوناهەکان هەروەك اقبال دەڵێ:

أنا كـالشمع دموعي غسلي

في آنائي الليلي اذكي شعلي

واتە: من وەکو مۆم وام لەشەوی تاریکدا بەفرمێسك گڕەکەم خۆش دەکەم.بیریشمان نەچێ کە یەکێ لەوحەوت کۆمەڵەی کە لەژێر سێبەری عەرشی خوادا حەشر دەکرێن (رجل ذكر الله خالياً ففاضت عيناه) وە هەروەها (عين بكت من خشية الله) دۆزەخ نایسوتێنێ، واتە ئەو کەسە ناچێتە دۆزەخەوە.

فرمێسکی پیاوباشان

خوای گەورە لەبارەی ئەوانەی کەلەترسی ئەو فرمێسك دەڕێژن دەفەرموێ: ﴿ قُلْ آمِنُوا بِهِ أَوْ لَا تُؤْمِنُوا إِنَّ الَّذِينَ أُوتُوا الْعِلْمَ مِنْ قَبْلِهِ إِذَا يُتْلَى عَلَيْهِمْ يَخِرُّونَ لِلْأَذْقَانِ سُجَّدًا (١٠٧) وَيَقُولُونَ سُبْحَانَ رَبِّنَا إِنْ كَانَ وَعْدُ رَبِّنَا لَمَفْعُولًا (١٠٨) وَيَخِرُّونَ لِلْأَذْقَانِ يَبْكُونَ وَيَزِيدُهُمْ خُشُوعًا (١٠٩) ﴾ الاسراء.

واتە: پێیان بڵێ ئەی خوانەناسان باوەڕ بەقورئان بهێنن یان باوەڕی پێنەهێنن، بەدەست خۆتانەو ئەمڕۆ سەر بەستن، بەڵام بزانن بەڕاستی ئەوانەی پێشتر زانیاریان پێدراوە، لەئەهلی کیتاب کاتێك قورئان بەسەریاندا دەخوێندرێتەوە، خۆیان پێناگیرێ خێرا سەری ڕێزو نەوازشی بۆ دادەنەوێنن و سوژدە بۆ خوا دەبەن.وە دەڵێن: پاکیو

بێگـەردی بـۆ پەروەردگارمانــە، بەراســتی بــەڵێنی پــەروەردگارمان هەردێتــە دی، (بەسەرخستنی ئیمانداران لەدنیاداو سەرفرازیان لەقیامەتدا) .

ئەوانە سوژدەو کڕنووش دەبەن‌و دەگرین و ئەسرینی خۆشەویستی بۆ پـەروەردگار لەچاوانیان دەبارێت، فرمێسکی ئیمـان‌و شـادی هەڵدەوەرێنن‌و تادێـت زیـاتر ملکەچ‌و فەرمانبەردارو دڵ پڕ لەئیمان دەبن.

هەروەها دەفەرموێت: ﴿ أُولَئِكَ الَّذِينَ أَنْعَمَ اللَّهُ عَلَيْهِمْ مِنَ النَّبِيِّينَ مِنْ ذُرِّيَّةِ آدَمَ وَمِمَّنْ حَمَلْنَا مَعَ نُوحٍ وَمِنْ ذُرِّيَّةِ إِبْرَاهِيمَ وَإِسْرَائِيلَ وَمِمَّنْ هَدَيْنَا وَاجْتَبَيْنَـا إِذَا تُتْلَى عَلَيْهِمْ آيَاتُ الرَّحْمَنِ خَرُّوا سُجَّدًا وَبُكِيًّا (٥٨) ﴾ مـریم/ واتـە: ئائەوانـە کەسانێکن کـەخوای گـەورە نازونیعمــەتی بەســەردا رشــتوون لەپێغەمبــەران، لەنــەوەی ئــادەم‌و ئەوانــەش کەلەکەشتیەکەدا لەگەڵ نوحدا سوارمان کردن‌و لەنەوەی ئیـبراهیم‌و یـەعقوب‌و لەوانـەی کەهیدایەتمان داون‌و هەڵمان بژاردوون، ئەوانە هەرکاتێك ئایەتەکانی خوای میهرەبانیـان بەسەردا بخوێنرێتەوە، بەپەلە سوژدە دەبەن‌و ئەسـرین لەدیـدەیان دەبارێـت، لەسۆزو خۆشەویستی پەروەردگاریان دڵانی پڕ لەنورو ئیمانیان دەکوڵێن‌و دەگرین.

بەڵام لەدوای ئەوان کەسانێك لەنەوەکانیان بوونە جێنشین ﴿ فَخَلَفَ مِنْ بَعْدِهِمْ خَلْفٌ أَضَاعُوا الصَّلَاةَ وَاتَّبَعُوا الشَّهَوَاتِ فَسَـوْفَ يَلْقَـوْنَ غَيًّـا (٥٩) ﴾ کەنوێـژەکانیان بەزایـەداو شـوێنی ئارەزووەکـانی نەفسـیان کـەوتن، ئەوانـە تووشـی گـومڕای و سـەرگەردانی و سزادەبن لەدنیاو قیامەت ﴿ إِلَّا مَنْ تَابَ وَآمَنَ وَعَمِـلَ صَـالِحًا فَأُولَئِـكَ يَـدْخُلُونَ الْجَنَّـةَ وَلَـا يُظْلَمُـونَ شَـيْئًا (٦٠) ﴾مـریم، مەگـەر ئەوانــەی کـە پەشـیمان دەبنــەوەو بــاوەڕی دامەزراودەهێنن و کاروکردەوەی چاك ئەنجامـدەدەن، ئـا ئەوانـە دەچـنە بەهەشـتەوەو هیچ جۆرەستەمێکیان لێناکرێت.

ئەبو هورەیرە لەخۆشەویستەوە (د.خ) ریوایەتی کردووە (لا یلج النار رجل بکی من خشیة الله حتی یعود اللبن في الضرع، ولا یجتمع غبار في سبیل الله ودخان جهنم) ترمذي واتە: ناچێتە دۆزەخەوە کەسێك گریابێ لەترسی خوا تاوەکو شیر نەچێتەوە ناوگوان (دیارە ئەمەش ئەستەمە کەواتە هەرگیز ناچنە دۆزەخەوە، بزانە ئەم فرمێسکە چ کاریگەریەکی هەیە!) .هەروەها تۆزوخۆڵی جیهادو دووکەڵی ئاگری دۆزەخ لەسەر کەسێکی تێکۆشەر کۆنابنەوە!..

لەفەرموودەیەکی دیکەشدا هاتووە (عینان لا تمسهما النار: عین بکت من خشیه الله وعین باتت تحرس فی سبیل الله) ترمذي، واتە: دووچاو ئاگر نایان سوتێنێ، چاوێك گریابێ لەترسی خواوەچاوێك ئێشکی گرتبێ لەرێی خوادا.

بەڵێ. ئەوە رێبازی پێغەمبەرانو شاگردەکانیانە، بە فرمێسك خۆیان دەشۆنەوەو پلەوپایەی بەرز بەدەست دەهێننو خوای گەورە لەخۆیان رازی دەکەن بەتایبەت لەکاتی (سەحەر) دا.

داود پێغەمبەر (سەلامی خوای لەسەربێت) پرسیاری لەجوبرائیل کرد، چ کاتێکی شەو چاکترەو خێری زیاترە؟ ئەویش فەرمووی: ئەی داود نازانم بەلاّم ئەوەندە هەیە کە عەرشی خوا دەهەژێ و دەلەرێتەوە لەسەحەردا. (عن الحریري قال: بلغنا أن داود علیه السلام سأل جبریل فقال: أي اللیل أفضل؟ قال: یاداود ما ادري الا أن العرش یهتز من السَحر) بخاری.

کچم مەگری!

کاتێك کەخەدیجەی هاوسەرو خۆشەویستی وەفاتی کردو مامی پاڵپشتو خەمخۆری دنیای بەجێهێشت،کافران زیاتر کەوتنە ئازاردانی خۆشەویست (د.خ) و هاوەڵە بەرێزەکانی، رۆژێك خۆڵیان کرد بەسەر فەخری عالەمدا، کە گەڕایەوە کچەکەی بۆی

پاکردەوەو زۆر خەمی خواردو گریا، خۆشەویست (د.خ) دڵنەوایی کردو فەرمووی (یا بُنية لاتبكي ان الله مانعُ أباكِ) کچی خۆم مەگری بەراستی خوا باوکت دەپارێزێ!

فرمێسکی هاوەڵان:

لەغەزای تەبوکدا حەوت کەسی هەژار لەیاریدەدەران هاتنە خزمەت خۆشەویست بۆ ئەوەی پێداویستی جەنگیان بداتێ و بەشداری بکەن، ئەویش لەبەرئەوەی هیچی لەبەردەستا نەبوو، نەیتوانی هاوکاریان بکات، ئەوانیش بەدڵشکاویو بەچاوی پڕ ئەسرینەوە گەڕانەوەو زۆر خەمبار بوون کەنەدارنو دەست کورتنو ناتواننماڵو سامان ببەخشنو کەلو پەلی جەنگ بۆ خۆیان ئامادەبکەن، ئەم هیممەت بەرزانە، ئەوەندە هەڵوێستەکەیان جوانە، خوای گەورە وەك وانەیەك بۆ موسڵمانانی تۆمارکردوە لەقورئانداو دەفەرموێت:

﴿ لَيْسَ عَلَى الضُّعَفَاءِ وَلَا عَلَى الْمَرْضَى وَلَا عَلَى الَّذِينَ لَا يَجِدُونَ مَا يُنْفِقُونَ حَرَجٌ إِذَا نَصَحُوا لِلَّهِ وَرَسُولِهِ مَا عَلَى الْمُحْسِنِينَ مِنْ سَبِيلٍ وَاللَّهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ (٩١) ﴾ التوبة: واتە: لاوازو نەخۆشو ئەوانەش کەخەرجیان دەست ناکەوێت، هیچ گوناهو گلەییەکیان لەسەر نیە لەبەشداری نەکردنی غەزادا، کاتێك دڵسۆز بن بۆ خواو پێغەمبەرەکەی، لەسەر ئەو چاکە خوازو پاکانە هیچ جۆرە گلەییو رەخنەیەك نیە، خوای گەورە لێخۆش بووەو میهرەبانیشە.

﴿ وَلَا عَلَى الَّذِينَ إِذَا مَا أَتَوْكَ لِتَحْمِلَهُمْ قُلْتَ لَا أَجِدُ مَا أَحْمِلُكُمْ عَلَيْهِ تَوَلَّوْا وَأَعْيُنُهُمْ تَفِيضُ مِنَ الدَّمْعِ حَزَنًا أَلَّا يَجِدُوا مَا يُنْفِقُونَ (٩٢) ﴾ التوبة / واتە: هەروەها گلەییو رەخنە نیە لەسەر ئەوکەسانەی کەدێن بۆ لای تۆ بۆ ئەوەی وڵاخی سواریان بۆ پەیدا بکەیت وبێن بۆ جیهاد، تۆش دەڵێیت: هیچ شك نابەم تا بتاندەمێ بۆ سواری (ئیتر بەنائومێدی) گەڕانەوەو چاویان فرمێسکی لێ دەڕژاو، لەخەفەتدا ئەسرینی لێ

هەڵئەقولاً، چونكە هیچ شك نابەن بیبەخشنو خەرجی بكەن لەپێناوی خواداو خۆیانی پێ ئامادە بكەن بۆ جیهاد.

فرمێسكی یاریدەدەران:

پاش غەزای حونەین، خۆشەویست (د.خ) دەستكەوتەكانی دابەش كرد بەسەر قورەیشیەكانو هۆزە عەرەبەكانی تردا بۆ ئەوەی زیاتر دڵیان راكێشێ بەرەو ئیسلام و بەشی یاریدەدەرانی نەدا، بەمەش یاریدەدەران دڵگران بوونو ویتە ویت دروست بوو!..

سەعدی كوڕی عوبادە هاتە لای خۆشەویست (د.خ) وتی: ئەی پێغەمبەری خوا ئەو كۆمەڵە لەیاریدەدەران شتێ لەدڵیانا دروست بووە بەرامبەرت، بەهۆی ئەوەی كە هەرچیت دەستكەوت دابەشت كرد بەسەر قەومەكەی خۆتداو بەشی زۆر گەورەشتدا بەهۆزە عەرەبەكانو، یاریدەدەران هیچیان پێ نەبڕا لێی!..

خۆشەویست (د.خ) فەرمووی: ئەی تۆ ئەڵێی چی ئەی سەعد؟

وتی: ئەی پێغەمبەری خوا منیش یەكێكم لەگەلەكەم.

خۆشەویست (د.خ) فەرمووی: گەلەكەت كۆبكەرەوە بۆم لەو گۆڕەپانەدا. ئەویش چوو كۆی كردنەوە و خۆشەویست (د.خ) هاتو سوپاسو ستایشی خوای كردو فەرمووی: (ئەی كۆرگەلی ئەنصار، قسەیەكم لەبارەتانەوە پێگەیشتۆتەوەو گلەییەك كەلەدەروونتاندا هەستان پێكردووە.باشە من نەهاتمە ناوتان سەرلێشێواوو سەرگەردان بوون، خوا رێنمایی كردنو، هەژاربوون خوا دەوڵەمەندی كردنو دوژمنی یەكتری بوونو خودا دڵتانی یەك خست؟ وتیان: بەڵێ وایە، خواو پێغەمبەرەكەی منەتو فەزڵیان زۆرترە.

ئنجا فەرمووی: ئایا ئێوەش وەڵامم نادەنەوە؟ وتیان: بەچی وەڵامت بدەینەوە؟ بۆ خواو پێغەمبەرەکەیەتی هەموو منەتو فەزڵێك!

فەرمووی: بەخوا ئەگەر بتانەوێ دەڵێن، راستیش دەکەنو بڕواشتان پێدەکرێت، دەتوانن بڵێن: تۆش کەبڕوایان پێنەدەکردی، بڕوامان پێهێنایو، کەس پشتی نەدەگرتی، ئێمە سەرمانخستیو، دەربەدەر بووی داڵدەمان دای و، هەژاربووی هاوکاریمان کردی.

ئەرێ کوڕگەلی یاریدەدەران بەهەندێ شتی بێ نرخی دنیایی کەدام بەکۆمەڵێك بۆ دڵ ڕاگرتنیان تا موسڵمان بن شت لەدڵتاندا دروست بوو؟ لەکاتێکدا من ئێوەم دایە دەست ئیمانو ئیسلامەتیەکەتان، ئایا ئێوە رازی نابن ئەی کۆمەڵی ئەنصار کە خەڵکی حوشترو بزن بەرنەوەو، ئێوەش بە (رسول الله) ەوە بگەڕێنەوە؟

بەوخوایەی گیانی محمدی بەدەستە، ئەگەر هیجرەت نەبوایە من یەکێك دەبووم لە (انصار)، وە ئەگەر هەموو خەڵکی بچنە دۆڵێکەوەو، (انصار) یش بچنە دۆڵێکەوە، من دەچمە لای (انصار) (خوایە رەحم بکە بە (انصار) و، بەنەوەی ئەنصار و، بەنەوەی نەوەی ئەنصار) . هەموو ئەنصارەکان ئەوەندە گریان ڕیشیان تەڕبوو، وە وتیان: ئێمە رازین کە (رسول الله) بەشی ئێمە بێت..

فرمێسکەکانی ئەبوبەکر:

ئەبوبەکر تاقانەیە لەئوممەتدا لەخواناسیو خزمەت بەئاینی خوادا، خۆشەویست (د.خ) لەدوا ڕۆژەکانی تەمەنی موبارەکی پڕ خێرو بەرەکەتیا، ڕۆژێك هەستی بەلەش سووکی کردو بۆدواجار چووە سەر مینبەرو وتاری بۆ هاوەڵان داو فەرمووی: بەندەیەك خوا سەرپشکی کردووە لەنێوان مانەوە لەدنیاداو گەڕانەوە بۆ لای خۆی، ئەویش لای خوای هەڵبژارد، کەس لەمەبەستی خۆشەویست تێ نەگەیشت تەنها ئەبوبەکر نەبێت کەزانی خۆشەویست باسی ئەجەلی خۆی دەکاتو بەجێیان دەهێڵێ، بۆیە هەستایە

سەرپێی‌و بەقوڵپی گریانەوە فەرمووی: خۆم‌و دایك‌و باوكم بەفیدات بین ئەی پێغەمبەری خوا! هاوەڵان لایان سەیر بوو، ئاخۆ هیچ بووە، ئەبوبەكر بۆ وادەكا؟!

خۆشەویستیش وتەكانی بڕی و كەوتە وەسفی ئەبوبەكرو فەرمووی: هەركەسێ چاكەیەكی لەگەڵ كردبین، هەقمان بۆ كردۆتەوە، تەنها ئەبوبەكر نەبێت خوایە رەحم بە ئەبوبەكر بكە، خوایە لێی خۆش ببە. ئنجا فەرمووی: هەموو ئەو دەرگایانەی لەماڵەكانەوە دێنە ناو مزگەوت بادابخرێن، تەنها دەرگاكەی ئەبوبەكر نەبێت.

(شایانی باسەكە لەمزگەوتی خۆشەویست (د.خ) لە مەدینە رووەو قیبلە لەپێشەوە دانیشی بەدەستە راستدا سەیر بكە دەبینی دەرگاكە تا ئێستا نەگیراوە لەبەر فەرموودەكەی خۆشەویست (د.خ) و لەسەریشی نووسراوە (خوخة ابي بكر) واتە ئەو دەرگایەی كە ئەبوبەكر لێوەی هاتۆتە ناو مزگەوتەوە) .

رۆژێك ئەبوبەكر قسەیەكی رەق بە رەبیعەی ئەسلەمی دەڵێ‌و، هەر زوو پەشیمان دەبێتەوەو دەڵێ: رەبیعە قسەكەم پێ بڵێرەوە! بۆئەوەی ببێ بەهەق.ئەویش: رازی نابێ پێی بڵێتەوە! ئەبوبەكریش دەڵێ: ئاخر لای خۆشەویست (د.خ) شكاتت لێدەكەم.ئەویش دەڵێ: هەرگیز ئەو قسەیەت پێناڵێمەوە!

ئەبوبەكر دەڕوات بۆ لای خۆشەویستو (د.خ) رەبعیەش بەدوایدا، خزمانی رەبیعە دەیبینن، دەڵێن ئەوەچیە؟ ئەویش مەسەلەكەیان بۆ دەگێڕێتەوە، ئەوانیش دەڵێن: خوا رەحمی پێبكات، لەسەرچی شكاتت لێدەكات، ئەوهێشتا ئەوەی وتووە كە وتوویەتی؟! رەبیعەش دەڵێ: بێدەنگ بن، ئەوە ئەبوبەكرە! خوا لەبارەیەوە دەفەرموێ: ﴿ ثاني اثنين اذ هما في الغار ﴾ التوبە: ٤٠ بەقوربانە برۆن لاچن نەك ئاوڕ بداتەوەو بتانبینێ‌و وابزانێ گەلە كۆمەكیتان كردووە لەدژی ئەو و تووڕەببێ و، خۆشەویستیش (د.خ) لەبەرتووڕەبوونەكەی ئەو تووڕەببێ و پاشان خوای گەورەش تووڕەببێ لەبەر تووڕەبوونەكەی ئەوان‌و لێم زویر ببێ‌و رەبیعە تیابچێ!

پاشـان بەتـەنیا ڕۆی بـەدوای ئەبوبـەکردا تـا گەیشـتنە لای خۆشەویسـت (د.خ) و ئەبوبەکر بۆی گێڕایەوە، خۆشەویستیش (د.خ) سـەری هـەڵبڕیو بەڕەبیعـەی فـەرموو: چیتە ڕەبیعە، چیت هەیە لەگەڵ ئەبوبەکردا؟

ڕەبیعە وتی: ئەی پێغەمبەری خوا، ئەو قسەیەکی پێوتوومو پێم ناخۆش بوو، ئنجا وتی پێم بڵێرەوە بۆئەوەی هەق بەهەق بێت، منیش ڕازی نەبووم! خۆشەویسـت (د.خ) فەرمووی: چاکت کرد ئەی ڕەبیعە، پێی مەڵێرەوە، بەڵکو بڵێ خوا لێت خۆش بێت ئەی ئەبوبەکر..

ڕەبیعـەش وتـی: خوالێـت خـۆش بێـت ئـەی ئەبوبـەکر..ئەبوبـەکریش بەگریانـەوە هەستاو ڕۆیشت. (ئەوەی جێی داخە شیعەکان تا ئەمڕۆ قسە بـەو پایـە بـەرزە و بـەزۆر لەهاوەڵان دەڵێن!!) .

عومەر ئەچی بۆ ماڵی ئەبوبەکر

پاش تەواو بوونی جەنگی هەڵگەڕاوەکان عومەر چوو بـۆلای ئەبوبـەکر سـەیری کـرد دەگری، جا هەر کە عومـەری بینـی داوێنـی گـرتو وتـی: مـن کـارم بەفـەرمانڕەواییتان نییە! عومەر نەیهێشت قسەکانی تەواو بکات وتی: باشە چـارە چـیە؟ بـەخوا نایـەڵین وازبێنیتو وازت لێناهێنین!

ڕۆژێك عومەر دوای کۆچی ئەبوبەکر دەچێ بۆ ماڵیان و لە (اسمـاء) ی ژنـی ئەبوبـەکر دەپرسێت، ئاخۆ حاڵی ئەبوبەکر چۆن بوو لەخواپەرستیەکەیدا؟

ئـەویش وتـی: کاتێـك (سـەحەر) دەهـات هەڵدەسـتاو دەسـتنوێژی دەشـتو نوێـژی دەکرد.پاشان قورئانی دەخوێندو دەگریاو،سوجدەی دەبـردوو دەگریا،دوعـای دەکـردو دەگریا.

عومەر گریاو فەرمووی: ئەمە لەکوێ بەمن دەکرێ؟!

فرمێسکەکانی عومەر:

عومـەر ئـەو مرۆڤـە پایـە بـەرزە بڕوادارەیـە کـە خۆشەویسـت (د.خ) لەبارەیـەوە دەفەرموێ: (ان الشیطان لیخاف منـك یـا عمـر) واتـە: شـەیتان لێـت دەترسـێت..وە دەیفەرموو: عومەر ئەگەر بەدۆڵێکدا بڕوات شـەیتان بـەدۆڵێکی تـردا دەڕوات، هـەروەها هیچ (عبقری) یەکم نەدیوە شان بدات لەشانی عومەر.

لەدەوری مەدینە نزیکەی (٤٠٠) دەمـی گڕکـان هەیـەو لـەزەمانی عومـەردا یـەکێیان تەقیەوە، عومەر لەدوورەوە ئاماژەی بۆ کردو فـەرمووی: هێوربـەرەوە ئـەگینا مەدینـە بەجێ دەهێڵم.دەڵێن خوای گەورە بەفەزڵی خۆی گڕکانەکەی هێورکردەوە !

ڕۆژێك عومەر (ئەبو موسای ئەشعەری) بـانگ کـرد بەدەنگـە خۆشـکەی قورئـانی بـۆ بخوێنێ و پێی وت: پەروەردگارمان بیربخەرەوە، (ئەبو موسا) ش قورئـانی دەخوێنـدو عومەریش هۆن هۆن فرمێسك لەچاوانی دەهات!

زۆر جـار عومــەر لــەڕێگاوبانی مەدینــەدا دەســتی منــاڵێکی دەگــرتو بەچـاوی پـڕ ئەسرینەوە دەیووت: کوڕم دوعام بۆ بکە تۆ هێشتا گوناهت نەکردووە.

عومەر لەترسی بارگرانی و بەر پرسیارێتی دەیووت: خۆزگە دایکی عومەر، عومـەری نەبوایە !

ڕۆژێك کە عومەر لەگەڵ ئەبو موسای ئەشـعەریدا دانیشـتبوو، پێـی وت: ئـەبو موسـا حەزدەکەیت هەرچـیمان کـردووە لەموسـڵمانەتی لەگـەڵ (رسـول الله) داو کۆچـکردنمان لەگەڵیاو، شەهادەتمان و زانیاریمان، هـەمووی بدرێتـەوە بەسـەرمانا، بەرامبـەر بـەوەی سەربەسەر لێی دەرچین؟!

ئەبو موسا وتی: (نەبەخوا ئەی عومەر، ئێمە تێکۆشاین‌و نوێژمان کردو بەرۆژوو بووین و، کاری چاکی زۆرمان کردو خەڵکێکی زۆر لەسەردەستمانا موسڵمان بوون، ئێمە چاوەڕێی ئەو پاداشتەین) .

عومەر بەچاوی پڕ فرمێسکەوە وتی: (بەوخوایەی گیانی عومەری بەدەستە، من حەزدەکەم هەمووی بدرێتەوە بەسەرماو، سەر بەسەر لێی دەرچم) .

جارێکی دیکە عومەر بەگریانەوە بە عبدالرحمانی کوری عەوف دەڵێ: ئەی عبدالرحمان، ئەوەندە نەرمیم لەگەڵ خەڵکدا نواند ئەترسم خوا لێم بپرسێتەوە، وە ئەوەندەش توندوو تیژبووم لەگەڵیانا هەردەترسم خوا لێم بپرسێتەوە، خوا ئاگادارە من لەوان زۆر زیاتر لەخوا دەترسم، نازانم چارەم چیە؟!

عبدالرحمانیش وتی: ئای بۆ حاڵیان لەدوای تۆ!

خەلیفە عومەر دەرگای پۆڵایین‌و بەربەست بوو لەبەردەم لافاوی فیتنەو ئاژاوەدا، کەشەهیدکرا، ئەو دەرگایە والآبوو، تا ئێستاش فیتنە هەر بەردەوامە.

فرمێسکەکانی پێشەوا عوسمان‌و پێشەوا عەلی:

ئەمانیش وەك دوو هاوەڵەکەی تریان، هەریەکەیان خاوەنی دووچاوی فرمێسك ڕێژ بوون، لەقوتابخانەکەی خۆشەویستدا (د.خ) دڵناسکی و پارێزگاری فێربووبوون.

عوسمان لەسەر هەموو گۆڕێك شیوەنی خۆی دەکردو، دەیفەرموو ئەمە یەکەم مەنزڵگامانە، نازانین ئاخۆ دوای ئەوە بەرەو کوێ دەچین!

عەلیش بەهەمان شێوە لەکاتێکدا شەودەهات‌و دنیا کش‌و مات دەبوو لەمیحرابەکەیدا دەگریاو بە (یارب، یارب) دەپاڕایەوە. ئنجا دەیووت: ئەی دونیا (الي

تغررت، الـيَّ تشـوقت، هيهـات هيهـات، غـرِّي غـيري، فعمـرك قصـير، ومحبسـك حقـير، وخطرك عسير،آه، آه، آه من قلة الزاد وبعد السفر و وحشة الطريق) .

فرمێسكی موسڵمانێكی پاڵەوان:

عەبدوڵڵای كوڕی حوزافە، لەلایەن ڕۆمەكانەوە بەدیلگیرا، لەبەرئەوەی سوارچاكێكی زۆرقارەمان بوو، قەیسەری ڕۆم تەماعی زۆری خستە بەردەم بەمەرجێ واز لە ئیسلام بهێنێ، ئەویش وتی: بەخوا ئەگەر هەموو موڵكەكەتم بدەیتێ لەئاینەكەم پاشگەز نابمەوەو ناپاكی بەرامبەر خەلیفەكەم ناكەمو واز لەڕێبازی (محمد) ناهێنم.

ئەویش وتی: قورسترین سزات ئەدەین، عەبدوڵلا وتی: جا ئێوە لاشەیەكی لەناوچوو سزا ئەدەنو ڕۆحو گیان تەنها بەدەست خودایە.

قەیسەر فەرمانی دا كە هەڵی واسنو تیر بارانی بكەن بۆ ئەوەی بترسێتو پەشیمان ببێتەوە. هەرچیانكرد سوودی نەبوو..ئنجا فەرمانی دا كە مەنجەڵێكی زۆر گەورەی پڕئاوی لەكوڵ بهێننو عەبدوڵلای تێبخەن، كەمەنجەڵە گەورەكەیان هێناو عەبدوڵلایان بەدەستو پێ بەستراوی بەرەولای برد، عەبدوڵلا گریا، قەیسەر وایزانی لەترسا دەگری، بۆیە كەپرسیاری هۆی گریانەكەی لێكرد وتی: بۆ ئەوە دەگریم كەتەنها یەك ڕۆحم هەیە، حەزم دەكرد سەد گیانم هەبوایەو هەمووی یەك لەدوای یەك لەپێناوی خوادا دەرچوونایە.

پاشان بەندیانكردو ئافرەتێكی زۆر جوانیان لادانا، بۆئەوەی تووشی فیتنەی بكەن، لەوتاقیكردنەوەیەشدا دەرچوو، ئنجا گۆشتی بەرازو عارەقیان بۆدانا سێ ڕۆژ بەبرسیەتی مایەوەو نەچوو بەلایاندا.

ئنجا قەیسەر بانگی كردو وتی: سەرم ماچ بكە بەرەڵات دەكەم، وتی: برادەرەكانیشم؟ وتی: بەڵێ. (عەبدوڵلا) هەستاو سەری ماچ كرد..كە گەڕایەوە مەدینە

لەگەڵ دیلە ئازادکراوەکانی تردداو ئەمەی بەگریانەوە بۆ خەلیفە عومەر گێڕایەوە، عومەر هەستا سەری ماچ کردو فەرمووی: هەقە لەسەر هەموو موسڵمانێ سەری عەبدوڵڵای کوڕی حوزافە ماچ بکات. هەموو یارانی خۆشەویست (د.خ) کە لەوێ بوون هەستان و یەك یەك سەریان ماچ کرد.

فرمێسکی ئەبو جەندەل:

خەریك بوو خۆشەویست (د.خ) پەیمانی رێکەوتنی حودەیبیە مۆربکات لەگەڵ کافرەکاندا، کەیەکێ لەبەندەکانی ئەوەبوو ئەگەرکەسێك لەقورەیش هات موسڵمان بوو بیگێڕنەوە بۆ مەککەو ئەوەش کە موسڵمانەو کافر دەبێ و دەچێتەوە ناو قورەیش نەگێڕدرێتەوە.لەوکاتەدا (ابو جندل) کە کوڕی (سهیل کوری عەمر) بوو گەیشتە لای موسڵمانان کەلەمەککەوە رای کردبوو، قورەیشیەکان وتیان دەیبەینەوە، خۆشەویستیش بۆ ئەوەی شەڕهەڵنەگیرسێتەوە فەرمووی قەیناکە بیبەنەوە! ئالێرەدا (ئەبو جەندەل) بەدڵی شکاو و چاوی پڕ لەئەسرینەوە وتی: موسڵمانینە ئەمگێڕنەوە بۆ لای کافران، لەکاتێکدا من بە موسڵمانی هاتووم بۆ لاتان، نابینن چی سزادراوم، ئەوە جێگاکانی دیارن بەلاشەمەوە؟!

خۆشەویست (د.خ) کەدوورتر دەیڕوانی و فراوانتر بیری دەکردەوە، فەرمووی: ئارام بگرە. خوا چارەیەکت بۆ دەدۆزێتەوەو رزگارت دەکات. بەڕاستی دیمەنێکی دڵتەزێنە، کەچی لەگەڵ ئەوەشدا ئەبوجەندەل لەڕقا لەئایین وەرنەگەڕاو فەرمانبەرو گوێڕایەڵی خۆشەویست بوو (د.خ) .تا فرسەتی بۆ هەڵکەوتو لەگەڵ چەندەها موسڵمانی چەوساوەی مەککەدا کە ڕایان دەکرد نەدەهاتنە مەدینەو لەو شاخو چیاو دەشتە رێیان لەقافڵەی قورەیش دەگرتو کێشەیان بۆ دەنانەوە. تا قورەیشیەکان بەناچاری هاتنە لای خۆشەویست (د.خ) کە ئەو کەسانە وەربگرێتو ئیتر رێیان پێنەگرنو زیانیان لێنەدەن..

فرمێسكی عومەری كوڕی عەبدولعەزیز:

عومـەری كـوڕی عەبدولعـەزیز بەپێنجـەم خەلیفـەی راشـدین دائـەنرێت‌و تـوانی لەنزیكەی دووساڵی ماوەی حوكمەكەیدا دادپەروەری بچەسپێنێ‌و، موسڵمانان ئاسوودە بكات.رۆژێك (فاطمة) ی هاوسەری دەیبینێ بەكوڵ دەگری! لێی دەپرسێ چی قەوماوە وا دەگریت؟

ئەویش وتی: ئای بۆ تۆ فاتیمە مـن بوومەتـە كاربەدەسـتی ئـەم ئوممەتـەو، ئێسـتا بیردەكەمەوە لەهەژاری برسی‌و نەخۆشی بێچارەو دامـاوی بـێ جل‌و بـەرگ‌و هـەتیووی بێ نەواو ستەملێكراوی بێدەسەلاَت‌و غەریبو دیل‌و پیاوی پیرو بێوەژنی تەنهاو كەسـانی هەژاری خاوەن منالّی زۆرو هاوشێوەكانیان لەسەرتاسەری قەڵەمڕەویەكەمدا، ئنجـا مـن چاك دەزانم كـە خـوا لـەبارەی هـەموو ئەوانـەوە موحاسـەبەم دەكـات رۆژی قیامـەت‌و خۆشەویستیش (د.خ) لـەجیاتی هـەموویان یەخـەم دەگرێـت. منـیش دەترسـم نـەتوانم وەلاَم بدەمەوەو هیچ حوججەیەكم نەبێت! جا من بۆ ئەوە شیوەن دەكەم!.

فرمێسك شاردنەوە!

حەسەنی بەصری دەڵێت: ئەگەر پیاوباشێك لەكۆڕێكدا دڵی پڕببێت‌و نـەتوانێ خـۆی بگرێت ئەوا لەترسی ئەوەی كە تووشی رووپامایی بێ كۆڕەكە بەجێ دەهێڵێ.

ئـیبن الجـوزی دەڵـێ: (ابـن سـیرین) بـەرۆژ رووخـۆش‌و دەم بەپێكـەنین بـوو لـەناو خەڵكدا، بەشەویش فرمێسكی بەندایەتی بۆ خوا دەڕشت، هەر ئەتووت خەڵكی شارێكی كوشتووەو بۆ گوناهەكانی دەگری.

(قاسم كـوڕی محمـد) دەڵـێ: ئێمـە لەگـەڵ (ابـن مبـارك) دا زۆر گەشـتمان دەكـرد، زۆرجار بەدڵمدا دەهات، باشە ئەم پیاوە هەروەك ئێمە نوێـژدەكات و بـەرۆژوو دەبێـت‌و حەج دەكات‌و تێدەكۆشێ، ئاخر بەچی وا نـاودارو پایەبـەرز بـووە؟ تـا رۆژێـك لـەماڵێك

بووین بۆنان خواردن چراکەیان تێکچوو کوژایەوە، کە چاکیان کردەوە فرمێسکم بینی بەچاوی (ابن مبارك) ەوە. ئنجا تێگەیشتم کە ئەو پیاوە لەئێمە زیاتر لەخواو لەڕۆژی دوایی دەترسێ و بەوەش ئاوا چۆتە پێشەوە، هەرئەوەندە چراکە کوژایەوەو تاریکی داهات، یادی قەبرو قیامەت فرمێسکی هێنا بەچاوانیدا.

بەڵێ قیامەت ئەو ڕۆژەیە کە (ابی حازم) یشی هێنایە گریان، کەلێیان پرسی وتی: ئەم ئایەتەم دەخوێندەوە کاری تێکردم ﴿ وبَدا لهم مِن الله ما لم یکونوا یَحتسبون ﴾ الزمر /٤٧ واتە: شتانێکی وایان بۆ پێش دێت لەخواوەو شتی وادەبینن کە هەرگیز حسابیان بۆ نەکردووەو بەخەیاڵیاندا نەهاتووە!

ئەڵێی دۆزەخ تەنها بۆ ئەو تاوی سەندووە؟!

لۆمەی (یزید الرقاشی) کرا لەسەر فرمێسکەکانیو پێیان وت: چیە دەڵێی دۆزەخ هەر بۆ تۆ دروست کراوە؟ ئەویش وتی: جا بۆ وانیە؟! ئەی دۆزەخ بۆ منو هاوەڵانی منو ئینسو جن دروست نەکراوە؟ ئەی نەتانخوێندۆتەوە لەقورئاندا کە دەفەرموێ: ﴿يَا مَعْشَرَ الْجِنِّ وَالْإِنسِ إِنِ اسْتَطَعْتُمْ أَنْ تَنْفُذُوا مِنْ أَقْطَارِ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ فَانْفُذُوا لَا تَنْفُذُونَ إِلَّا بِسُلْطَانٍ (٣٣) فَبِأَيِّ آلَاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ (٣٤) ﴾ الرحمان.

حەسەنی بەسریش دەگریاو دەتووت بەتەنها دۆزەخ بۆ ئەو دروستکراوە، لێی پرسرا بۆ فرمێسکت وشك ناكات، وتی: دەترسم خوا بمخاتە دۆزەخەوەو هیچ منی لا مەبەست نەبێ و گوێم پێنەدات!

ئنجا دەیووت: ئاخر دەترسم خوابەیەکێ لەگوناهەکانم لێم بڕەنجێ و بفەرموێ: بڕۆ من لێت خۆش نابم.

رۆژێك كە ئاویان بۆ هێنا رۆژووەكەی بشكێنێ، بەچاوی پڕ لەئەسرینەوە وتی: داوای كافرانی دۆزەخم كەوتەوە یاد كە دەڵێن: ﴿ ان افیضوا علینا من الماء ﴾ وەلأمیشیان دەدرێتەوە ﴿ ان الله حرمهما علی الكافرین ﴾ الاعراف/ ٥٠.

هارونە رەشیدیش كەساڵێك جیهادی دەكردو ساڵێكیش دەچوو بۆ حەج لەسەرە مەرگیدا گریاو وتی: (وا سوأتاه من رسول الله) ئای لەو حەیا چوونەمان كەدەگەینەوە بەخۆشەویست (د.خ) !

ئەرازوووی فرمێسك:

فرمێسك بۆشتنەوەی گوناهو پاكردنەوەی دڵو دەروونە، راستێتی ئەو فرمێسكەش بەوە دەردەكەوێ، كە كارو كردەوەی ئەو كەسە بكێشرێ ئەگەر چاك بوو چاكەو وەگەرنا دەدرێتەوە بەسەرخاوەنەكەیدا. ئاشكرایە تیمساحیش فرمێسك دەرِژێ، بەلأم ئاخۆ فرمێسكەكانی شفاعەتی بۆ دەكەن و كارو كردەوەی جوان دەكەن.؟؟!

دەڵێن راوچیەك كۆمەڵێ چۆلەكە لەرۆژێكی ساردو سەرماو زریاندا راودەكاتو یەك یەك ملیان هەڵدەكێشێو فرێیان ئەداتە توورەكەیەكەوە بەهۆی ساردو سەرماو رەشەباشەوە ئاو بەچاویا دێتە خوارەوە !

چۆلەكەیەك بەوی تریان دەڵێ: سەیركە چەندە دڵی نەرمە و چەند بەسۆزو میهرەبانە، ئەوەتا بۆمان دەگری. ئەوی تریش لەوەلأما پێی دەڵێ: سەیری فرمێسكی چاوی مەكە سەیری ئیشی دەستی بكە !

پیاوێك لای قازیەك دانیشتبوو شكاتكەرێك هات دەگریا، پیاوەكە دڵی بۆی جولأو بەقازیەكەی وت: وا ئەزانم ئەم پیاوە راستدەكاتو ستەمی زۆری لێكراوە ! ؟ ئەویش لەئەزموونی خۆیەوە پێی وت: برا پەلەمەكە لەحوكمەكەتدا، تۆنازانی براكانی (یوسف) یش كەتنەكەیان كردو بەگریانەوە هاتنەوە لای باوكیان.

هـەر لـەم سەردەمەشـدا ئـەتاتورك كەكـەس نـازانێ بـاوكی كێیـە؟ هـات خـۆی لەموسڵمانان كرد بە ئەولیا، تاكارەكانی بۆ چووە سەرو پاشـان ئـەوكارەی بـە ئیسـلام كرد كەمەگەر هەر حەرامزادەی وەك ئەو كردبێتی!

ئـەم تاوانبـارە چـەندەهای پـێ هەڵخەڵـەتا، تەنانـەت ئەحمـەد شـەوقی شـاعیر، هۆنراوەیەكی لەسەر هۆنیەوەو ئاواتی خواست كە خالیدێكی تـورك بـێ و جێی خالیدی عەرەب بگرێتەوە!

فرمێسكەكانی بەننا:

(بـەننا) قوتـابی بـوو لـە (دار العلـوم) زۆر بـیری كـردەوە لـەحاڵی موسـڵمانانو لـە چـۆنیەتی چارەسـەركردنی، چـووە لای كۆمـەڵێ زانـاو كـەمێكیان وەڵامیـان دایـەوەو بڕیاریاندا كەبەیەكەوە بچن بۆ لای (ئەحمەد باشا تەیمور) ، كاتێ چوونە ماڵەوە بۆلای، زۆر بەجوانی پێشوازی كردنو هـەمووانی دەناسـی تـەنها ئـەم لاوە تـازە پێگەیشـتووە نەبێت، كە (بەننا) بوو.

كاتێك لەجیاتی ئەوانیش كەوتە قسەو، وەك كۆسـتكەوتوو جـەرگ سـوتاوێك كەوتـە باسی حاڵی خراپی موسـڵمانان خـۆی پێنـەگیراو گریـا، ئامـادەبوانیش هـەموو گریـان و سەرەنجام بڕیاریاندا بۆ بەرگری لەئاینی پـیرۆزی ئیسـلام لەبەرامبـەر هێرشـی نـاڕەوای ناحەزاندا گۆڤارێـك دەربكـەن بـەناوی (الفتح) و سەرنووسـەرێتی گۆڤارەكـەیان سـپارد بەنووسەری گەورە (محب الدین الخطیب) .

(بەننا) لەوتەیەكیدا دەڵێ: (بڕوام پێبكەن برایان، لـەداخو خەمـدا دڵـم توایـەوە بـۆ حاڵی موسڵمانان كە جار لەدوای جار تووشی بەڵاو ناڕەحـەتی دەبـن، ویسـتم نـاڕەزایی دەربڕم، بەڵام بۆكێ؟ هەرچی سەرم هێناو سەرم برد كـەس نیـە لەگـەڵانی دوورو نزیـك میهرەبان بن لەگەڵمان، هەمووی كۆتو پێوەنـد لەجووڵـەی خسـتوون. ئـەوە زۆركـاری

تێکردمو گریام و، ئەگەر ئەو تۆزە هیوایە نەبێ کە موسڵمانان هەستنەوەو فریای خۆیان بکەونو یەك بگرن، بەراستی مردن چاکترە لە ژیانی زیللەتو ریسوایی) .

ئەم فرمێسکانە بردی بەرەو کارکردنو هەوڵدان بۆ هۆشیارکردنەوەی موسڵمانان و وتی: (ها أنا) ئەوە منم، وەرن با کۆبینەوە لەسەر خێر، لەسەر هەوڵو تێکۆشان بۆ ئیسلام، نزیکەی بیست ساڵ هەولێدا بێسرەوتن، لەگەڵ ئەو هەموو سەرقاڵیەیدا، توانی سەردانی چوار هەزار شارو شارۆچکەو گوندبکاتو بانگی خواییان پێ بگەیەنێ، نەك هەر لەمیسر بەڵکو هەر لەژیانی خۆیدا توانی بانگەواز بگەیەنێتە ولاتانی تریش، بەویستی خوا ئەو بەشەهیدی سەری نایەوەو بانگەوازەکەشی لەگەڵ ئەو هەموو کۆسپەی کەبەردەوام دەهێنرێتە رێی، توانی لەزیاتر لەحەفتا دەوڵەتدا رەگ داکوتێ و هۆشیارییەکی وا بخوڵقێنێ کە (ان شاء الله) پاشە رۆژ بۆ ئیسلامە.

هەوڵو تێکۆشان سەر لەنوێ بۆ ئیسلام!

(بەننا) خۆی تێکۆشەرو لێبڕاو بوو بۆ خوا، نوێکەرەوە بوو، بانگی خوایی دایەوە بەگوێی مەردوومدا. رۆژێك لەبەردەم هەزاران کەسدا وتی: من ئەمڕۆ نەهاتووم وەك وتاربێژێك کەوتارتان بۆ بدەم بەڵکو وەك خوازبێنیکەرێك هاتووم کە خوازبێنی سەروماڵتان بکەم بۆ بەرنامەکەی خوا چونکە پەروەردگار دەفەرموێ: ﴿ إِنَّ اللَّهَ اشْتَرَى مِنَ الْمُؤْمِنِينَ أَنْفُسَهُمْ وَأَمْوَالَهُمْ بِأَنَّ لَهُمُ الْجَنَّةَ يُقَاتِلُونَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ فَيَقْتُلُونَ وَيُقْتَلُونَ وَعْدًا عَلَيْهِ حَقًّا فِي التَّوْرَاةِ وَالْإِنْجِيلِ وَالْقُرْآنِ وَمَنْ أَوْفَى بِعَهْدِهِ مِنَ اللَّهِ فَاسْتَبْشِرُوا بِبَيْعِكُمُ الَّذِي بَايَعْتُمْ بِهِ وَذَلِكَ هُوَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ (١١١) ﴾ التوبة

جارێکی تر لەبەردەم نزیکەی چل هەزار کەسدا لەشاری (طنطا) وتاریداو باسی (صناعة الموت) ی کرد، کە چۆن زۆرکەس هەیە نازانێ چۆن بمرێتو، خۆی دەفرۆشێ بەشتێکی کەمو بێنرخ.جالەبەرئەوەی زۆر لەشوێنکەوتووانی رێبازی شازلی لەوێدا بوون، نموونەی هێنایەوە بەدوعاکەی شێخ (ابي الحسن الشاذلي) کە دەڵێ: اللهم ارزقنا

الموتة المطهرة، ئنجا وتی: دەزانن (الموتة المطهرة) چیە؟ دەستی بەرزکردەوەو هێنای بەملی خۆیداو، پاشان وتی: شەهید بوون ئەو مردنە پاکەرەوەیەیە، کەخوا بەهۆیەوە لەهەموو گوناهەکان خۆش دەبێ.

ئەم وتانەی (بەننا) هەروەك کارەبا خەڵکەکەی گرتو رای چڵەکاندنو فرمێسکی پەشیمانی پێ ڕشتن و، وانەیەکی وایان وەرگرت کە سەروماڵیان ببەخشن بەخوا. پەراوی (دموع في ساحة الدعوة) محمود المنير.

فرمێسکەکانی کاك ئەحمەدی شێخ:

حاجی کاك ئەحمەدی شێخ ساڵی ١٧٩٣ز لەشاری سلێمانی لەدایك بووەو لەساڵی ١٨٨٧ز هەرلەوێ لەتەمەنی (٩٤) ساڵیدا کۆچی دوایی کردووە (گۆڤاری کۆڕی زانیاری کورد/ بەرگی یەکەم/ بەشی یەکەم) .

ئەم زاتە دەڵێن خۆشەویست (د.خ) لەخەودا مژدە بەدایکی ئەداو هەر لەخەویشدا بۆی ناو ئەنێ (کاك ئەحمەد) .

بەڵێ. بەقەدەری خوا کاك ئەحمەد لەگۆڕەپانی ئیسلامەتیو خواناسیدا لەسلێمانی سەری هەڵداو بووە کەسایەتیەکی جیهانیو بانگخوازێکی مەزن بۆ گەیاندنی پەیامی خوایی.

مەکتوبانی کاك ئەحمەد کە ڕەنگە ژمارەیان (٩٩) مەکتوب بێت، بەڵگەن لەسەر پایە بەرزی ئەم زانا خواناسە، جا لەمەکتوبی (ئەسەفییات ـ خەمەگەورەکان) دا کەباسی باری کۆمەلآیەتی نزیکەی سەدو پەنجا ساڵ لەمەوبەری کوردستان دەکات دەڵێت: (بۆم سەلماوە کە گەورە پیاوانی ئەم سەردەمە هەرکەسە قسەیەکیان رووبەڕوو بکاتەوە با بۆ سوودی خۆشیان بێت، ئەگەر باس لەدەرخستنی عەیبو کەمو کورتیەکان بێت، ئەوا خێرا دڵیان دەرەنجێتو دڵ پیس دەکەن.

هەر بۆیە زۆرجار دڵسۆزانو خەمخۆران هەڵوێستیان نەبووەو بێدەنگ بوون، بەڵام من هەردەم گوێ نادەمە ئەو زیانەی رووبەڕووم دەبێتەوەو دڵ شکاندنی ئەو پیاوە بەرزانە بەباشتر دەزانم، ئەگەرچی چەندەها جار گوتوومەو ئێستاش جارێکی تر دەڵێم: تاوەکو ئەوئەرکەی لەسەرشانمە هێندەی توانای خۆم جێبەجێی بکەم.

لەریوایەتێکدا هاتووە کەلەئاخری زەماندا بەهۆی زۆری داخو مەخابنەکانەوە دڵی مرۆڤی خاوەن باوەڕ دەتوێتەوە، بۆیە بۆ مەبەستی خۆ قوتارکردن لەم حاڵەتەو بەمەبەستی پراکتیزەکردنی دڵسۆزیمو بۆ ئارامی دڵو دەروونم، چونکە شکات کردنو دەربڕینی ئەوەی کەلەناخدا هەیە دەبێتە هۆی سووك بوونی خەمو خەفەت، هەندێك لەداخو خەمە بێ کۆتاییەکانم دەخەمە بەردەستتان) .

ئنجا کاك ئەحمەد بەدرێژی دەکەوێتە باسی خەمەکانی بۆ نموونە دەڵێ:

(زۆر جار گەورە پیاوان لەکارێکدا تەنها چاویان لەسوودێکی کەمەو ئیتر (سلبیات)ی ئەوە لێك نادەنەوە کەلەوانەیە بەهۆی ئەوکارەوە موسڵمانان تووشی سەدان زیان ببن) .

(ئێستا رۆژ بەرۆژ بەرەو خراپتر دەڕۆینو کارگەیشتۆتە ئەوە کە ئەگەر لەتوانامدا بوایە سەری خۆم هەڵدەگرت، لەترسی – لا لایطاق من سنن المرسلین – واتە: ئەو سزایەی کە خوا دەینێرێ بۆ ئەوانەی کەبەگوێی بەرنامەی پێغەمبەران ناکەن و کەسیش ناتوانێ بەرگەی بگرێت) .

(جێگای داخە بەلامەوە کە ئەوانەی خواپەرستو پارێزکارن لەلای سەرکردەکانەوە بەرێزنینو قسەیان ناڕوات، بەڵام ئەوانەی کەماستاوچێتیو مامەحەمەییان بۆ دەکەن هەمیشە لەرێزی پێشەوەو لەسەرووی خۆیانەوە بەعیززەتەوە سەیریان دەکەن هەروەك لەفەرموودەدا هاتووە (یذلون من أعزه الله ویعزون من أذله الله) .

(یەکێکی تر لەو داخە گەورانەی کە زۆر دڵم ئازاردەدات ئەوەیە کەداوێن پیسیو شەراب خواردنەوەو نوێژنەکردنو دزی و چەتەیی و کوشتو کوشتار گەیشتۆتە ئاستێك کەبەئاشکرا خەشمو قینی خوای گەورە دەبارێن بەسەرماندا) .

پاش هەڵڕشتنی خەمو داخەکانی، کاك ئەحمەد کۆتایی بەمەکتوبەکەی دێنێ و دەڵێ: (براکان ئەگەر رۆژێك لەرۆژان پێویستمان بەباران هەبوو وخوای گەورە بۆی باراندین، ئەوا بزانن کە هۆکەی قبووڵ بوونی دوعای پیاوچاکێکی خوایە، ئەگینا ئێمە شایەنی هەموو سزایەکین جا سەلامی خوا لەسەر ئەوەبێت کەدوای هیدایەت دەکەویو خۆی دەپارێزێ لەخراپەو تیاچوون و، دەگری لەخەمو خەفەتی بانگەوازو حاڵی خراپی خەڵکدا) . (پاشان خۆی دەستی کرد بەگریان) .

بەڵێ. کاك ئەحمەدی بانگخواز لەترسی باری مەسئوولیەت و قورسی ئەدای ئەمانەتو ناحاڵیەتی خەڵکو دوور لەخواییان گریاو فرمێسك هۆن هۆن بەچاوەکانیو بەسەر کوڵمو ریشیدا هاتنە خوارەوە !

(پرۆژەی مەکتوباتی کاك ئەحمەدی شێخ بەدەستەوەیەو بەندە ئامادەی کردووەو کاك لهۆن قادریش لەفارسیەوە دەیکات بەکوردی، بەمەش هەموو مەکتووبەکانی کاك ئەحمەد دەکرێنە کوردی، کە مامۆستا ملا عبدالکریم تەنها (٥٠) مەکتوبی وەرگێڕاوە، داواش دەکەین هەرکەس شتێکی لەبارەی کاك ئەحمەدەوە لایە بۆمان بنێرێ، سوپاس بۆ خوا (١٣) مەکتوب کراون بەکوردی وا خەریکە چاپ دەکرێت) .

ڕێبوارانی ڕێ!

ژیان گەشتێکەو هەموو ڕێبوارین، شاعیرەکان بەهۆنراوە یادەوەریان تۆمارکردووە، جائیتر ئەگەر ئەزموونی ژیان بێت یان تۆمارکردنی ئەو دیمەنانە بێت کەلەو ڕێگەیەدا دیویانە، هەیانە زۆر بەوەستایانە بەوشەی جوان تابلۆی جوانی نەخشاندووەو هەشە لەپەراوێکدا چی بەچاك زانیوە تۆماری کردووە.هی واش هەیە لەڕێی ئامۆژگاریی‌یەوە ئەزموونی خۆی بەخەڵکی وتووەو.هەندێکی تریش خەڵکانی دەوروبەریان ژیاننامەیان بۆ نووسیونەتەوەو. زۆر خەڵکیش هەروا دێنەدنیاوەو هەرواش لێی دەردەچن بەبێ ئەوەی کە هیچ لەبارەیانەوە بزانرێت!

گۆران و گەشتەکەی:

گۆران گەشتێك دەکات بۆ قەرەداغ‌و زۆر شاعیرانەو لێزانانە، تۆماری ئەو دیمەن‌و تابلۆیانە دەکات کەدیونی و ئەمەش بۆ خۆی خزمەتێکە بەوێژەو ئەدەبی کوردی و خوێنەر پاش چەندەها ساڵ، بەخوێندنەوەی ئەو هۆنراوەیە هەروەك گۆران وێنەکان دێنەوە بەرچاوی‌و تام‌وچێژی خۆی لێوەردەگرێت، بۆ نموونە کەدەڵێت:

عاسمـــــانی شـــــین‌و ئەســــــتێرەکانی
پێدەکـــــەنین بـــــۆ بـــــەری بـــــەیانی
گڵۆپـــــــەکانی ســــــەرجادەو کــــــۆڵان
زەردە هەڵگـــەڕابوون، کزکـــز ئەســـوتان
دەڕژا لەســــــەردا کــــــزەی بــــــەیان
ئەیلەرانـــــەوە کولـــــە و پـــــەردەکان
شـــاری پەنجـــەرەو دەرگـــا داخســـتوو
وەك یـەك گیانـدارو بـێ گیـان تیانووسـتوو

* * *

ڕۆژ ڕمێـــك بـــەرزبوو، داپەڕینـــە چـــەم
ئاوشـــین، مـــەرەزە ســـەوزو گـــوڵ بـــەدەم
عەکســـی ســـەوزایی ڕووی پـــڕ لـــەرەی ئـــاو
تیـــا ئەشـــکایەوە پرشـــنگی هـــەتاو!
ڕەنـــگ ڕەنـــگ پەپوولـــە ئـــەفڕێ زەلاو زەل
گـــا کناچـــەی پـــۆڕ، گـــاجریوەی مـــەل
هـــەوای پرشـــنەی چـــەمی ئەلـــەرزان
پێی ئەهاتە جۆش کوورەی شادیی گیان!
لەژوورمانـــەوە پردێکـــی ڕووخـــاو
ســـێبەری کرکـــی ئـــەکرد بـــۆ پـــەنگاو!
شـــارە مێروولـــەی ناوپـــەنگاوی قـــووڵ:
پۆل پـۆل ماسی بوو ئـەیکرد جمو جووڵ!
نامانـــە مـــل چـــەم ســـوار لەشـــوێن ســـوار
شـــڵپ و هووڕکەوتـــە نـــاو تـــەنکاوی بـــوار
ولاخ ڕووی ئـــاوی دەکـــرد سمکـــاری
ئەپـــڕژا بـــارانی دوڕو مـــرواری!

هەموو لەگەشتداین:

(ابن القیم) دەڵێ: (خەڵکی لەوساتە وەختەوەی کەدروست بوون گەشتیارن، ژێر دەزانێ کە ئەم گەشتە نارەحەتیو مەترسی تێدایەو، مەحاڵە بەتەمای خۆشیو

چێژوەرگرتن‌و پشوودان بێت، دیارە ئەم شتانە لەدوای کۆتایی هاتنی گەشتەکە بەدەست دێن) الفوائد.

لەم گەشتەدا هەیە ئامانجی دروستبوونی نازانێ‌و نافامێ بەرەو کوێ مل ئەنێ و کوێرانە پەل ئەکوتێ! شاعیری سەردەم (ئیلیا ئەبو ماضي) لەجیاتی ئەو دەستەوتاقمە دەڵێت:

جئت لا أعلم من أين؟ ولكني اتيت
ولقد ابصرت قدامي طريقاً فمشيت
وسأبقي سائراً شئت هذا ام ابيت
كيف جئت؟ كيف ابصرت طريقي؟ لست ادري
هاتووم، نازانم لەکوێوە؟ بەڵام هاتووم
لەبەر پێی خۆمەوە رێگایەکم بینی رۆیشتم
بەردەوامیش بمەوێ یان نەمەوێ دەڕۆم
چۆن هاتم؟ چۆن رێی خۆم بینی؟ نازانم

بەڕاستی ئەمە ئەو تاریکایی و گومڕاییە کە قورئان باسی دەکات، ئەگەر کەسێك خوا روناکی و هیدایەتی نەداتێ ئاخر لەکوێوە بەدەستی دەهێنێت؟

نوورو تاریکیەکان:

رێبوارانی رێ کاتێك گوێ نادەنە سەرقافڵەچی‌و کاروانی هەق، رێ ون دەکەن‌و لەدەشتی کاکی بەکاکیدا تینوو برسی دەبن، لەدوورەوە (سراب) تراویلکە دەبینن‌و

دڵی پێخۆش دەکەن، وادەزانن ئاوە، کاتێک بەهەر حاڵێک دەگەنە لای سەیر دەکەن خەڵەتاون و هیچ نیە !.

﴿ وَالَّذِينَ كَفَرُوا أَعْمَالُهُمْ كَسَرَابٍ بِقِيعَةٍ يَحْسَبُهُ الظَّمْآنُ مَاءً حَتَّى إِذَا جَاءَهُ لَمْ يَجِدْهُ شَيْئًا وَوَجَدَ اللَّهَ عِنْدَهُ فَوَفَّاهُ حِسَابَهُ وَاللَّهُ سَرِيعُ الْحِسَابِ (٣٩) ﴾ النور

واتە: ئەوانەی کە ڕێبازی کوفریان گرتۆتە بەر، کردەوەکانیان وەك تراویلکە وایە لەبیابانێکدا، کەسێکی تینوو وابزانێت ئاوە، بەهەزار ناڕەحەتیەو تالوکە بیەوێ بگاتە لای، کاتێ گەیشتە لای دەبینێت هیچ نیە، ئەوساش کاتێك بەخۆی دەزانێت ژیانی کۆتایەو قیامەت بەرپابووە، خوایش ئامادەیە لەلایداویەگوێرەی کردەوەی لێی دەپرسێتەوە و، خوا بەخێرایی لێپرسینەوە ئەنجام ئەدات.

بۆ زیاتر تێگەیشتن لەشەوی یەڵدای ئەو تاریکی ئەموستەچاوەیان قورئان نموونەیەکی تریان بۆ دێنێتەوەو هەر بەدوای ئەو ئایەتەدا دەفەرموێ:

﴿ أَوْ كَظُلُمَاتٍ فِي بَحْرٍ لُجِّيٍّ يَغْشَاهُ مَوْجٌ مِنْ فَوْقِهِ مَوْجٌ مِنْ فَوْقِهِ سَحَابٌ ظُلُمَاتٌ بَعْضُهَا فَوْقَ بَعْضٍ إِذَا أَخْرَجَ يَدَهُ لَمْ يَكَدْ يَرَاهَا وَمَنْ لَمْ يَجْعَلِ اللَّهُ لَهُ نُورًا فَمَا لَهُ مِنْ نُورٍ (٤٠) ﴾ النور/ واتە: یاخود کردەوەیان وەك چەندەها تاریکایی وایە کەلەناو دەریایەکی قوڵدا شەپۆل لەسەر شەپۆل بدات بەسەریدا، لەسەروشیەوە هەورێکی تاریك هەبێت، تاریکیەکان چین لەسەر چین نیشتبن، ئالەم کاتەدا کە:

١) دەریاکە زۆر قووڵەو تا قووڵتریش بێت رووناکی نایگاتێ و تاریکتر دەبێت.

٢) شەپۆلێك لەناو دەریاکەدا بەری رووناکی بگرێ.

٣) شەپۆلێك لەسەر ڕووی ئاوی دەریاکەدا بەری رووناکی بگرێ.

٤) لەسەرووی هەموویانەوە هەوریش بەری خۆری گرتبێ.

ئەم هەموو تاریکاییە لەسەریەك بێتو کەسێك لەناو ئەم قووڵایی دەریایەدا لە (ژێر دەریاییەك) دا بێت دەستی دەربهێنێ دەستی خۆی نابینێ!

جادیارە کەسێ دەستی خۆی نەبینێ ئەوا رێی خۆی نابینێ، واتە ناتوانێ بجوولێ، مەگەر کوێرانە پەل بکوتێ!

جا ئالێرەدا ئەگەر خوا نوور رووناکی نەدات بەم کەسە، نوورو روناکی بەهیچ جۆرێك لەهیچ شوێنێکەوە دەستناکەوێ!

حاڵی رۆژئاواو ئەوروپا!

ئەوانەی لەم گەشتەی ژیاندا، رووناکەنە بەرنامەی خواو نابنە بەندەی راستەقینەی خوا، بیانەوێو نەیانەوێ، بزانن یان نەزانن دەبنە بەندەی هەواو ئارەزوو، دەکەونە ماددە پەرستی.

قورئان دەفەرموێ: ﴿ أَفَرَأَيْتَ مَنِ اتَّخَذَ إِلَهَهُ هَوَاهُ وَأَضَلَّهُ اللَّهُ عَلَى عِلْمٍ وَخَتَمَ عَلَى سَمْعِهِ وَقَلْبِهِ وَجَعَلَ عَلَى بَصَرِهِ غِشَاوَةً فَمَنْ يَهْدِيهِ مِنْ بَعْدِ اللَّهِ أَفَلَا تَذَكَّرُونَ (٢٣) وَقَالُوا مَا هِيَ إِلَّا حَيَاتُنَا الدُّنْيَا نَمُوتُ وَنَحْيَا وَمَا يُهْلِكُنَا إِلَّا الدَّهْرُ وَمَا لَهُمْ بِذَلِكَ مِنْ عِلْمٍ إِنْ هُمْ إِلَّا يَظُنُّونَ (٢٤) ﴾ الجاثية/

واتە: ئایا نابینی ئەوکەسەی کەویستو ئارەزووی خۆی کردۆتە خوای خۆی؟! بەهۆی ئەوەوە خواش گومرای کردووە کەزانیوویەتی شایانی ئەوەیە، لەئەنجامی بەد هەڵوێستی خۆیدا مۆری ناوە بە گوێو دڵیاو پەردەشی هێناوە بەسەر چاویدا ـ جا ئیتر کێ هەیە جگە لەخوا هیدایەتی بدات؟، ئایا بیرناکەنەوەو ئامۆژگاری وەرناگرن.

خوانەناسان دەیانوت: ژیان تەنها ئەم ژیانی دنیایەیە، دەمرینو دەژینو هەر رۆژگارو زەمانەیە کە دەمان مرێنێ و هیچی تر! جا ئەوانە وەنەبێت لەسەر بنچینەی

هیچ جۆرە زانست و زانیارییەك ئەوە بڵێن، بەڵكو تەنها پشت بەگومانو دوودڵی دەبەستن.

هەروەها لەسورەتی (الفرقان) دا دەفەرموێت: ﴿ أَرَأَيْتَ مَنِ اتَّخَذَ إِلَهَهُ هَوَاهُ أَفَأَنتَ تَكُونُ عَلَيْهِ وَكِيلًا (٤٣) أَمْ تَحْسَبُ أَنَّ أَكْثَرَهُمْ يَسْمَعُونَ أَوْ يَعْقِلُونَ إِنْ هُمْ إِلَّا كَالْأَنْعَامِ بَلْ هُمْ أَضَلُّ سَبِيلًا (٤٤) ﴾ واتە: ئایا نابینی ئەوكەسەی كە ئارەزووی خۆی كردۆتە خوای خۆی؟ ئایا تۆ دەتوانیت ئەوانە بپارێزیت لەلادانو سەركەشی؟ ئایا وادەزانیت زۆربەی ئەوانە دەبیستن، یان دەفامن، ئەوانە وەكو ماڵاتنو بگرە لەوانیش سەرگەردانترو گومڕاترن!

پێغەمبەریش (د.خ) لەبارەی ماددە پەرستانەوە دەفەرموێ: سەرگەردانو پەرێشان و بەدبەختە بەندەی دینارو بەندەی درهەم ﴿ تعس عبدالدينار تعس عبدالدرهم.﴾ بخاري.

ئەم ماددە پەرستیەی كەلەلای خوانەناسان دەیبینین، راستی ئەم فەرموودانە دەسەلمێنن، ئەوە ئەوروپا كەساڵانە زیاتر لە حەوت سەد هەزار ئافرەت بازرگانی پێوەدەكرێ و لەم بازرگانیە ناڕەوایەوە نزیكەی (٧) ملیار دۆلار دەستكەوتیان دەبێت! مەگەر هەر خوا بۆ خۆ بزانێ بەدبەختیو چارەڕەشیو داماوی ئەو ئافرەتانە بەدەست تۆڕەكانی مافیاو گورگە ئادەمیەكانەوە!

بەهەزارەها چیرۆكی جەرگ بڕ دەگێڕنەوە و مووی سەر راست دەبێتەوەو موچڕكە دێت بەگیاندا! جا كەدێنە سەرباسی (ماف) یش هیچیان نەهێشتۆتەوەو گوایە لەسەر ئازاردانی گیانەوەرێك دێنە مەیدانو كۆمەڵەكانی پاراستنی گیانەوەران راست دەبنەوە!

زانایانو بیریارانی رۆژئاواش زەنگی مەترسی ناویەناو لێدەدەن و دەڵێن كورگەل واین لەقەراخی كەندەڵانی تیاچووندا كاروابڕوات تیاچوونمان مسۆگەرە.

پەڕاوێك بەناوی (امة في خطر) باسی گەندەڵی و خراپی پرۆسەی خوێندنو تێکەڵاوی کوڕانو کچانی ئەمریکا دەکاتو بەرپرسانیان ئاگاداردەکاتەوە کە فریای میللەت بکەون. بۆیە سەرۆك (بۆش) پرۆژەی جیاکردنەوەی کوڕو کچی لەخوێندندا خستە بەردەم کۆنگرێسی ئەمریکی، کە تاوتووێ بکرێ و وابڕیارە کوڕ بەجیاو کچ بەجیا بخوێنێ و، بەنیازن ئەو قوتابخانانەی کەتێکەڵاونین زیاتر لەلایەن دەوڵەتەوە هاوکاری بکرێن!

هەرچەندە لەئەڵمانیاش هەمان نیازیان هەیەو هەنگاویشیان بۆ ناوە، کەچی بەداخەوە تووتیەکانی وڵاتە بەناو ئیسلامیەکان، تازە بەتەمان بەرەو ئەو کەندەلآنو نەگبەتی تێکەڵکردنە هەنگاوی بێخێریان بنێن!

ڕەنگە ناهەقیشیان نەبێت کورد وتەنی (دەنگی دەهۆڵ لەدوور خۆشە!) (شایانی باسیشە کە (١٦٧) قەشەی ئەمریکی لەم ماوەیەدا لەکارەکانیان دەرکران لەسەر کاری بەدڕەوشتی لەگەڵ منالآندا! کە ئەمەش نیشانەی شیرازە بچڕانو نەمانی بەها کۆمەلآیەتیە بەرزەکانە لەو کۆمەڵگایەدا!) .

مەکۆی سەرکەوتن!

دیارە سەرکەوتنو سەرفرازی دنیاو قیامەت ئاواتی هەموو مرۆڤێکی ژیرە، جا بەرەو ئەو سەرکەوتنو سەرفرازییە ئەوە چەند ڕێنمایو ئامۆژگارییەك، یەکەم بۆ مامەڵەکردن لەگەڵ خۆتدا، دووەمیش بۆمامەڵەو هەڵسوکەوت کردن لەگەڵ خەڵکیدا:

یەکەم/ چەند ئامۆژگارییەک بۆ نەفسی خۆت:

* بزانە کە بڕواداری چوستو چالاکو بەهێز لای خوا پایەبەرزترو لەپێشترە لە بڕواداری دەستەوسان، خۆشەویست دەفەرموێ: (المؤمن القوي خير واحب الى الله من المؤمن الضعيف) مسلم.

*بزانە ئەو کارەی کەدەیکەیت ئەوەندەی قبووڵە لای خوا کە بەپێی شەرع بێتو بەئیخلاسەوە بەئەنجام گەیەنرابێ، چونکە هەرکارێك بۆ خوا نەبێ وەرناگیرێو هەرشتێکیش بەپێی شەرع نەبێ دەدرێتەوە بەسەر خاوەنەکەیدا.

بزانە تا خۆت نەناسی لەخەڵکی تر تێناگەی، هەروەك زاهیدی حەکیم (سمنون) دەڵێ: (من تفرس في نفسه فعرفها، صحت له الفراسة في غيره وأحكمها) الرقائق.

* خەیاڵتو بیرکردنەوەت بافراوان بێتو تەنها لەبەردەم یەك چارەسەردا دۆش دامەمێنە، چونکە ئەوەی هەوڵ بدات، خوای گەورە چەندەها چارەسەرو ڕێگای دەخاتە بەردەستو زۆر دەرگای لێدەکاتەوە، ئەگەر ئەمیان نەبێ دەتوانێ لەوی تریانەوە بچێتە ژوورەوە! ﴿ والذين جاهدوا فينا لنهدينهم سُبُلنا ﴾ دیارە یەك (سبیل) نیە بەڵکو (سُبُلَ) کە کۆیە!

هەندێ سیاسەتمەدار لەبارەی هەندێ لەموسڵمانەکانەوە دەڵێن: ئەگەر دەرگاشیان لێبگیرێ لەپەنجەرەوە دێنە ژوورەوە.منیش ئەڵێم ئەگەر پەنجەرەشیان لێبگرن پشت بەخوا وەك (کاسپەر) ی پاڵەوانی ئەفلام کارتۆن لەدیوارەوە دەچنە ژوورەوە!

خەیاڵوبیکردنەوە گرنگەو سەرەتایە بۆ بنیاتنانو بەرەوپێش چوون، ئیسپانیەکان لەروانگەی ئەزموونی خۆیانەوە پێت ئەڵێن: (اذا لم تبن قلاعك في الهواء فلن تبنيها في مكان آخر) . واتە: ئەگەر کۆشكو قەڵاکەت لەهەوادا بەخەیاڵ دروست نەکەیت، ناتوانی لەسەر زەوی و لەواقیعدا دروستی بکەیت.

* حیکمەت ونبووی موسڵمانەو لەهەر کوێ بیدۆزێتەوە خۆی بەخاوەنی دەزانێ، پێت گران نەبێ کەقسەی هەق لەهەر کەسێکەوە بێت وەری بگریت.

(ئەبو حەنیفە) منداڵێکی بینی قوڕەکاری دەکرد، پێی وت: وریابە نەکەویتە ئەو قوڕەوە، ئەویش وتی: تۆ ئاگاداری خۆت بە نەکەوی، چونکە کەوتنی عالم کەوتنی

عالەمە! ئەمە کاری کردە سەر (ئەبو حەنیفە) و وای لێهات دوای مانگێك لێکۆڵینەوەو تاوتوێکردن لەگەڵ قوتابیەکانیدا ئنجا فەتوایەکی دەردەکرد!

* بەردەوامی و کۆڵنەدان زامنی سەرکەوتنن، ئەدیسۆن پاش هەزار جار تاقیکردنەوە، لەهەزارویەکدا سەرکەوت! ئەمە بێجگە لەوەی کە کە گوێی نەئەدا بەنەیارو ناحەزەکانی کەلە رۆژنامەکاندا دەیان وت: ئەدیسۆن شێتە!

هینری فۆردیش پێنج جار ئیفلاسی کرد، پاش ئەو هەموو مەسرەفە ئنجا سەرکەوت لەدروستکردنی یەکەم ئۆتۆمبیلدا!

*بزانە ژیان بەگشتیو ئیسلامەتی بەتایبەتی زۆرلایەنی هەیەو نابێ تەنها لەیەك گۆشەوە سەیری بکەیت، ئەگینا بەهەڵەدا دەچیت، زۆرکەس هەیە تەنها لایەکی گرتووەو هەموو خەڵکانی تر بەگومڕاو سەر لێشێواو دادەنێ کە ئەمەش زیادەڕەوییەو عەقڵ و ژیری واناڵێن!

هاوسەنگیش لەکارەکانداو هەق پێدانی هەموو لایەنەکان فەرمایشتی خۆشەویستە (د.خ) کەدەفەرموێ (اعطوا کل ذي حق حقه).

* لەخۆت تێبگە، لەکوێوە هاتووی، بۆ کوێ دەچی، لەبەرچی هاتووی، وەلامەکانی ئەم سێ پرسیارە گرنگن، کە ئەم وەلامانەت دەستکەوت، ئامانجی خۆت لەژیاندا دیاریبکەو ئنجا بەپێی بەرنامەو بەبەرچاو روونی هەولبدەو بزانە خوا دەست نانێ بەرووی هەولی کەسەوە ﴿ كُلاًّ نُمِدُّ هؤلاء وهؤلاء مِن عطاءِ ربك وما كان عطاءُ ربك محظوراً﴾ الاسراء /٢٠ واتە: ئێمە هەرکەسێ هەولبدات، لەبەخششی پەروەردگارت دەیدەنێ، بێگومان بەخششی پەروەردگارت سنووردارو قەدەغەکراونیە لەدنیادا بۆ کەس!

*بزانە ئەگەر هەوڵو گەڕانو گەشتو غەریبایەتی نەبێ مرۆڤ پێناگات، وە ئەگەر ئاو نەڕواو بوەستێ بۆگەن دەکات، وە ئەگەر شێر لەبێشە نەیەتە دەرەوە راوی نێچیری بۆ

ناکرێت، وە ئەگەر تیر کەوان بەجێ نەهێڵێ نیشانە ناپێکێ و، ئەگەر خۆریش بوەستایە، عەرەبو عەجەم لێی بێزاردەبوون! ئەمەش هۆنراوەکەی شافیعی یە کەدەڵێ:

مـافي المقـام لـذي عقـل وذي ادب

مـن راحـة فـدع الاوطـان و اغـترب

سـافر تجـد عوضـاً عمـن تفارقـه

وانصب فان لذيذ العيش في النصب

انـي رأيـت وقـوف المـاء يُفسـده

ان ساح طـاب وان لم يجر لم يطـب

والاسد لولا فراق الغاب ما افترسـت

والسهم لولا فراق القوس لم يصـب

والشـمس لـو وقفـت في الفلـك دائمـة

لملها النـاس مـن عجـم و مـن عـرب

بەڵێ. شافیعی بەم بیروبۆچوونەوە لەشانزە ساڵیدا توانی (فەتوا) بداتو سوودبەخەڵکی بگەیەنێ!

* پاشان بزانە کەهەرکارێك کاتێکی تایبەت بەخۆی هەیە، خوای گەورە ئیشی شەوی ناوێ لەرۆژداو، ئیشی رۆژی ناوێ لەشەودا، هەروەك ئەبوبەکر ئامۆژگاری عومەری کردو وتی: (اعلم أن لله عملاً في الليل لا يقبلـه في النهـار، وأن لله عمـلاً في النهـار لايقبله في الليل) .

*مصطفى صادق الرافعي دەڵێ: (من الخطأ الكبير أن تنظم الحياة من حولك وتترك الفوضى في قلبك) واتە: لەهەڵە گەورەکانە ئەگەر بتەوێ ژیان لەدەوروبەرت رێك

بخەیتو لەناودڵیشتدا (فوضی) وشپرزەیی و نارێكو پێكی هەبێت، واتە لەدڵو نەفسی خۆتەوە دەست پێ بكەو بزانە (ان الله لا یغیر مابقوم حتی یغیروا ما بأنفسهم) الرعد.

* سەروماڵو ناموسی موسڵمانان حەرامنو غەیبەتیش حەرامە، بشزانە کەمانای غەیبەت ئەوەیە کەسێك کەمو کوڕییەکی هەبێو تۆلە شوێنێکدا باسی بکەی کە سوودی نەبێ بۆ چاکبوونیو بتەوێ بیشکێنیو ناوی بزڕێنی، خۆ ئەگەر ئەوکەمو کوڕییەی تیانەبوو، وە تۆ لەسەر قسەی ئەمو ئەو وتت ئەوا بوختانت کردووە! ئنجا چاکیش بزانە کەغەیبەتی کۆمەڵو لایەنو ڕێکخراو گوناهەکەی گەورەترە چونکە کەسانێکی زیاتر دەگرێتەوە.

دووەم/ چەند ئامۆژگارییەک بۆ مامەڵەکردن لەگەڵ خەڵکدا:

* بەتەمای کەس مەبە (معصوم) بێت، ئەوەی کە تۆ مامەڵەی لەگەڵدا دەکەیت مرۆڤەو مەلائیکەت نیە، بشزانە کەکەسی وا هەیە کەمو کوڕییەکانی دەکرێت بەقوربانی چاکیەکانی..

* خوای گەورە دوو گوێو دەمێکی داویتێ، دوو قەسە ببیستە ئنجا قسەیەك بکە، کە مرۆڤ کەمی وت، هەڵەش کەم دەکاتو ئەگەر دەم بهێڵێ سەر سەلامەتە! هەرچیش زۆری وت چاکیش دەڵێ و خراپیش دەڵێ.

دەڵێن: زۆر کەس کە حەز دەکات بچێ بۆ لای پزیشك بۆئەوەیە کە پزیشکەکە گوێی بۆ بگرێت! جا ئەگەر تۆش پزیشکی نەخۆشیەکانی دڵو دەرونیت چۆن دەبێت گوێ نەگریت.

ڕۆژێك (عطاء بن ابي رباح) گوێی شلکردبوو بۆ لاوێك هەردەتووت یەکەمجارە ئەوقسانە دەبیستێ، هاوەڵەکانی لایان سەیربوو. ئەویش پێی وتن: (بەخوا ئەوەی ئەو وتی پێش ئەوەی ئەو لەدایك بێت من دەیزانم) بەڵام دیارە گوێگرتنیش هونەرێکەو هەموو کەس نایزانێ.

* چینیەکان دەڵێن: ئەوەی لەبەردەمتایە تێی ناگەی هەتا بەپێڵاوەکەیەوە هەزار هەنگاو نەڕۆیت.واتە خۆت بخەرە جێی ئەو و چاك حاڵو وەزعی تێبگە پێش ئەوەی هیچ بڕیارێك بدەیت.

* دەڵێن: هەموو خەڵکی یەك جۆر جلوبەرگیان بۆ نابێو یەك جۆر پێڵاو لەپێناکەن. بۆیە ئەبێ هەر کەسەو بەزمانی خۆی قسەی لەگەڵ بکرێ، ئەوەی بۆ فلان باشە رەنگە بۆ یەکێکی تر ببێتە مایەی فیتنە!

خۆشەویست (د.خ) دەفەرموێ: (خاطبوا الناس على قدر عقولهم) واتە: هەرکەسەو بەپێی عەقڵی خۆی قسەی لەگەڵ بکەن، دەتانەوێ بێباوەڕیان بکەن بەخواو پێغەمبەر؟!

* لەژیاندا بەگشتیو لەکاری بەکۆمەڵدا بەتایبەتی تواناکان یەکتری تەواو دەکەن، ئەوەتە خۆشەویست (د.خ) لەبارەی هاوەڵانیەوە دەفەرموێت: (ارحم امتي بأمتي ابوبكر، واشدهم في امر الله عمر، واصدقهم حياء عثمان، واقرأهم لكتاب الله اُبَي بن كعب، وافرضهم زيد بن ثابت، وأعلمهم بالحلال والحرام معاذ بن جبل، ولكل أمة امين وامين هذه الامة ابو عبيدة) الترمذي

واتە: میهرەبانترینی ئوممەتم بۆ ئوممەتم ئەبوبەکرو توندترینیشیان لەفەرمانی خوادا عومەرەو، بەحەیاترینیان عوسمانەو، قورئان خوێن ترینیان ئوبەی کوڕی کەعبەو، زاناترینیان لەفەرزەکاندا زەیدی کوری سابتەو، شارەزاترینیان لەحەڵاڵو حەرامدا موعازی کوری جەبەلەو هەموو گەلێکیش ئەمینێکی هەیەو ئەمینی ئەم ئوممەتە ئەبو عوبەیدەیە.

هەمووان هاوەڵی پایەبەرزی خۆشەویستن (د.خ) ، بەلاّم هەریەکەیان لەبوارێکدا زیاتر پسپۆڕەو،زانستو زانینیش رزقەو، خوا هەریەکەو بەجۆرێك رزقی ئەدات. بۆیە هەرچی بەخۆت دەکرێ بیکەو، کاری کەسیش بەکەم مەزانە، چونکە ﴿ لا يكلف الله

نفساً الا وسعها﴾، كىَ دەڵىَ ئەوەى تۆ بەجۆرێك سەيرى دەكەى تواناكانى هەر ئەوەندە نيەو خواى گەورە رەنگە لەوە زياترى لێى نەوێت؟!

* (نسيبة المطوع) ى نووسەرى كوەيتى دەڵىَ: ئێمە دەسەلآتمان نيە بەسەر عەقڵى خەڵكيداو، هەر ئەوەندەمان بۆ هەيە لەدەرگاى دڵو عەقڵيان بدەين زۆر بەلەسەرخۆيىو بەئەدەبەوە، جارەنگە هەر لێمان نەكەنەوە، يان ڕەنگە لێمان بكەنەوەو فەرموومان لێنەكەنو ميواندارىمان نەكەنو نەتوانين قەناعەتيان پىَ بهێنين! (صناعة النجاح) د. طارق السويدان و فيصل باشراحيل.

* داد پەروەربە لەگەڵ بەرامبەردا ئەگەر حەزيشى پێنەكەيتو چارەشيت نەوىَ، چونكە خواى گەورە فەرمانى داوە بەدادپەروەرىو پاشان فەرمانى داوە بەنوێژ. هەروەك دەفەرموىَ ﴿ قُلْ أَمَرَ رَبِّي بِالْقِسْطِ وَأَقِيمُوا وُجُوهَكُمْ عِنْدَ كُلِّ مَسْجِدٍ وَادْعُوهُ مُخْلِصِينَ لَهُ الدِّينَ كَمَا بَدَأَكُمْ تَعُودُونَ (٢٩) ﴾ الاعراف

زەيدى كورى خەتتاب براى عومەر، لەگەڵ كۆمەڵێك دەشتەكيدا رۆيشت فێرى ئيسلامەتيان بكات لەرێگا لێى هەڵگەڕانەوەو شەهيديان كرد، ئەمەش برينێكى قووڵى لەدەروونى عومەردا دروست كرد، پاش ماوەيەك ئەوانە موسڵمان بوونەوەو كاتێك هاتنە لاى عومەرو ئەويش قسەى بۆ دەكردن، سەيرى ئەوەى نەدەكرد كە بكوژى براكەى بوو، وە لەبەرئەوەى موسڵمان بووبووەوە نەيدەتوانى هيچ بكات بەرامبەرى.

كابراش هەستى پێكرد كەچ تاوانێكى كردووەوچەندە عومەريش بێتاقە لێى، بۆيە پرسيارى لە عومەر كرد: من بەوكارەم ديارە زۆر ئازارم داوى؟، ئەويش وتى: بەڵىَ، وتى: باشە ئەوە وادەكات كەهەقى خۆمم نەدەيتىَ؟؟

وتى: نەخێر.كابراش وتى: دە ئيتر قەيدى ناكات خۆشت نەوێم، مادام هەقو مافم پارێزرابىَ! بەراستى ئەمە لوتكەى دادپەروەرىيە كەدنيا بەخۆيەوە نەبينيوە مەگەر لەسەردەستى ئيسلامدا.كە پەندو وانەيە بۆ هەموو موسڵمانێك كە هەقى هەموو خاوەن هەقێك بدەن.

تیشکێ لەسەر پیلانی دوژمنان

بۆسنەوهەرسک وشیشان و کۆسۆڤۆو کشمیرو فەلەستین و کوردستانەکەی خۆشمانو دەیەها شوێنی تریش هەریەکەو بەدەست ستەمکارێکەوە نالاندوویەتیو رۆژئاوا ملۆزمێکی بۆ داناوە کەپشتگیری ماددیو مەعنەویان دەکات یان هەر هیچ نەبێ گوێی خۆی ئەخەوێنێ لێیان!

بەملیۆنەهاموسڵمان جینۆسایدکران، لەدوای نەمانی خەلافەتی عوسمانیەوە تا ئەمڕۆ نۆجار قەسابخانە بۆ موسڵمانانی بەلقان دانراوە! بۆ ئەوەی ڕقو قینی پەنگ خواردوویان بە موسڵمانان برێژن، لەزەمانی تیتۆدا کە جوولەکەبوو، حوکمی یۆغۆسلافیای کرد، نزیکەی حەوت سەدو پەنجا هەزار موسڵمان کوژران.

لەکاتی جیابوونەوەی هیندو پاکستاندا، لەکۆچی موسڵماناندا بۆ پاکستان بە ملیۆن موسڵمان بەناهەق کوژران پاش ئەوەی کەهندستان رایگەیاندبوو دەستیان بۆ درێژ ناکات لەساڵی ١٩٤٧زدا.

لە کوردستانیش داخی سەلاحەدینیان بەم گەلە ستەم دیدەیە ڕشتو بەدەیان هەزاریان زیندە بەچاڵ کرد. ئەو سەلاحەدینەی کەشەست شارەزای جوولەکە کۆبوونەوەو بەتێروتەسەلی لەماوەیەکی درێژدا لێکۆڵینەوەی زۆریان کرد لەسەر سەردەمی سەلاحەدینو هۆکارەکانی سەرکەوتنیو نەهێشتنی دووبارە بوونەوەی ئەو ئەزموونە مەزنە.

دیارە ڕقو قینی دوژمنان بەردەوامەو قورئان تۆماری کردووە بۆمانو دەفەرموێ: ﴿ولن ترضى عنك اليهود ولا النصارى حتى تتبع ملتهم﴾ البقرة /١٢٠ واتە: هەرگیز جوولەکەو گاورەکان لێتان رازی نابن، هەتا شوێن بەرنامەو ئاینەکەیان نەکەون.

هەروەها ﴿ ولايزالون يقاتلونكم حتى يردوكم عن دينكم ان استطاعوا ﴾ البقرة /٢١٧ واتە: بەردەوام دژتان دەجەنگن هەتا واتـان لێبکـەن لـەدین و ئاینتـان پاشـگەز ببنـەوە ئەگەر بۆیان بکرێت.

لەسورەتی تەوبەشدا دەفەرموێ: ﴿لا یرقُبون في مؤمن الاّ ولا ذمة﴾ التوبة: ١٠ واتـە: کافران لەدژایەتیاندا بەرامبەر موسڵمانان، سنووری خزمایەتی و پەیمان رەچاو ناکەن و ناپارێزن.

(ولفرد کانتول سمیث) لەپەڕاوەکەیدا (الاسلام في التاریخ الحدیث) دا دەڵێ: (تـا کـارل مـارکس و شـیوعیەت پەیـدابوو، (محمـد) تاقـە تەحـەددای راسـتەقینە بـوو، کەرووبەڕووی شارستانیەتی رۆژئاوا ببێتەوە لەهەموو مێژوویدا و. بەڕاسـتی زۆر گرنگـە کە یادمان بێ ئەو تەحەددایە چەندە راستەقینە بوو، چەندە هەڕەشـەیەکی ترسـناك بوو لەهەندێ کاتدا) (ئـەم قسـەیە لەکاتێکدا دەکـات کەهێشـتا شـیوعیەت وەك ئـەمڕۆ نەڕووخابوو، لەوپەڕی هێزو توانادابوو!).

بەڕاستی ئیسلام هێرشێکی راستەوخۆ بوو لەهەردوو مەیدانی جەنگ و بیروبـاوەڕداو، زۆر بەهێزو کاریگەربوو، مەسیحیەت بەیەکجار خۆشترین ناوچەی ئیمبراتۆریەتی رۆمانی لەدەستدا و هێزە تازەکە گرتیە دەست خۆی!

لەوەدابوو کە هەموو ئیمبراتۆریەتەکەش بەیەکجاری خۆی پێڕانەگیری و تیابچێت! ئـەوەبوو لەسـاڵی ١٤٥٣زدا قسـطنطنیة گـیراو لەسـاڵی (١٥٢٩) ز یشـدا موسـڵمانان ئابڵوقـەی (ڤیـەننا) یانـدا و، جـارێکی تـریش موسـڵمانان کشـانە نـاو ئـەورووپاوەو لەدەرگایان دانەوە لەسـاڵی (١٦٨٣ز) دا، بەراسـتی ئیسـلام نیـوەی جیهـانی مەسـیحی داگیرکردو، تەنها ئیسلامیش بوو توانی بەدەیەها ملیۆن گاور بەرەو رێبازو بەرنامەکـەی ببات/دروس من محنة البوسنة والهرسك (محمد قطب).

بەڵێ ئەوروپا سوودی زۆری وەرگرت لەزانستو زانیاری موسڵمانان و ئەو (المنهج التجريبي في البحث العلمي) یەی کە موسڵمانان دایانمەزراند، ئەوروپا بردی بۆخۆیو پەرەی پێدا، تاگەیشتە ئەوەی کە لەسەرەتای سەدەی شانزەدا ئەوروپا خەریك بوو ئیسلام وەرگرێ، بەڵام کەنیسەو پاپا هەوڵی بێوچانیان دا بۆ ئەوەی نەهێڵن ئیسلام لەئەوروپادا بلاَوبێتەوە (کە ئەمەش قسەی مێژوونووسی بەریتانی (ویلز) ە لەپەڕاوەکەیدا (معالم تاريخ الانسانية) کە عبدالعزيز توفيق کردوویەتی بەعەرەبی) .

لەساڵی (١٤٩٢) ز غرناطة بەدەست موسڵمانەوە نەماو لە (ئەندەلوس) کەوتنە قەتڵو عامی موسڵمانانو لەو زەمانەدا کە تەنها لەناوشاردا چەند گەرماوێکی گەورەی گشتی هەبوو، موسڵمانان لەماڵەکانی خۆیاندا گەرماویان دروستکردبوو، جا کە دەگەڕان بەدوایی موسڵماناندا هەرماڵێك گەرماوی هەبوایە دەیانگرت وسزایان دەداو دەیانزانی موسڵمانە !

یادەوەری سیخوڕێك!

میستەر هەمفەر لەیادەوەریەکانیدا دەڵێ: (لەساڵی ١٧١٠ز وەزارەتی موستەعمەرات ناردیانم بۆ میسرو عێراقو تارانو حیجازو ئاستانە (استنبول) ، تاوەکو زانیاری تەواو کۆبکەمەوە بۆ پارچە پارچەکردنی موسڵمانانو دەست گرتن بەسەر وڵاتی ئیسلامدا، لەهەمان کاتیشدا لەگەڵ مندا نۆکەسی تر بۆ هەمان مەبەست لەلایەن وەزارەتەوە نێردران بۆ ناو وڵاتی موسڵمانان.

وەزارەت پارەی تەواوی بۆ دابینکردین لەگەڵ نەخشەی تایبەتو ناوی کاربەدەستانو زانایانو سەرۆك عەشیرەتەکان.

هەرگیز بیرم ناچێت قسەی سکرتێری وەزارەت، کەخواحافیزی کردین بەناوی (مەسیح)ەوە، وتی: (پاشە ڕۆژو ئایندەی وڵاتەکەمان دەوەستێتە سەر هەوڵ و کۆششو سەرکەوتنی ئێوە، بۆیە هەموو تواناکانتان بخەنە کار بۆ سەرکەوتن) .

لەلەندەن فێری زمانی عەرەبیو زمانی فارسی کرامو لە ئاستانەش (استنبول) دەبوو بەچاکی فێری تورکی ببم، بەجۆرێك کەکەس گومانم لێنەکات کەبیانیم..

پاش گەشتێکی ناڕەحەتو زەحمەت بەدەریادا گەیشتمە (ئاستانە) و ناوی خۆم کرد بە (محمد) و دەچووم بۆ مزگەوتەکانو، زۆر سەرسام بووم بە نیزامو پاکو تەمیزیو گوێڕایەڵی موسڵمانان، لەدڵی خۆمدا وتم: باشە ئێمە بۆ دژایەتی ئەم مرۆڤانە دەکەین و، هەوڵ دەدەین پارچە پارچەیان بکەینو نیعمەتەکانیان لێبسێنین؟! ئاخۆ مەسیح ئاوای پێوتووین؟

هەرزوو لەم خەیاڵاتەم گەڕامەوەو، تەوبەم کرد لەم بیرکردنەوە شەیتانیەمو خۆمم گورج کردەوەو بڕیارمدا تا دوا دڵۆپی پێکەکەم بخۆمەوە!

لە (ئاستانە) چووم بۆ لای پیاوێکی پیر کەناوی (محمد ئەفەندی) بوو، ئەوپیاوە مرۆڤێکی ئەوەندە چاکبوو، کە من شتی وام نەدیوە لەچاکترین پیاوی ئاینی خۆمان.هەر ئەوەندە وتم من کەسم نیەو هاتووم لەمەرکەزی ئیسلام دینو دنیام دەست کەوێت، هیچ لێپێچنەوەی لەگەڵ نەکردمو پرسیاری ئەسڵو فەسڵی نەکردو زۆر جوان پێشوازی کردمو هات بەدەنگمەوەو وتی: ئێمە پێویستە لەسەرمان کەڕێزت بگرین لەبەرئەوەی:

یەکەم: تۆموسڵمانیت و موسڵمانانیش بران..

دووەم: تۆ میوانیتو پێغەمبەریش (د.خ) فەرموویەتی: رێزی میوان بگرن.

سێیەم: تۆ هاتووی زانست فێرببی و ئیسلامیش جەختی کردۆتە سەر رێزگرتنی ئەوانەی کەدوای زانستو زانین دەکەون.

چوارەم: تۆ دەتەوێت کاسپی بکەیتو کاسبیش خۆشەویستیخوایە.

جا بەڕاستی من زۆر سەرسام بووم بەم قسانە، لەدڵی خۆمدا وتم: خۆزگە مەسیحیەکان لەم راستیانە تێبگەیشتنایە، بەڵام لاشم سەیربوو، چۆن ئیسلام بەم بەرزیەوە تووشی لاوازی دێ لەسەر دەستی ئەو کاربەدەستە لووت بەرز و ئەو زانا نەفامانەوە کە لەژیان حاڵی نەبوون!

پاش دووساڵ گەڕامەوە لەندەن‌و راپۆرتی خۆمدا بەوەزارەت، ئنجا جارێکی تر ناردیانمەوە و ئامۆژگاریان کردم کە ئەمجارە دووکارم هەیە.

یەکەم/ خاڵی لاوازیی لای موسڵمانان بدۆزمەوە، تا بتوانرێ لێوەی بچینە ژوورەوەو هەڵیان وەشێنین..

دووەم/ ئەگەر خاڵی لاوازیم هەست پێکرد، هەرخۆم بکەومە کار بۆ ئاژاوە نانەوەو شیرازە پچڕاندنی موسڵمانان.

لە لەندەن شەش مانگ مامەوە تا ناردیانم بۆ عێراق و، ئامۆژگاریان کردم‌و پێیان وتم: هەر لەزەمانی قابیل‌و هابیلەوە کێشمەکێش‌و جیاوازی و دووبەرەکی هەیە لەناو بەرەی ئادەمیزادا و هەرواش دەبێ تا مەسیح دەگەڕێتەوە، جا بۆیە دەبێت ئەو نیزاعاتانە بدۆزیتەوە لەناو موسڵمانانداو دەست بخەیتە سەر ئەو گرێکانەی کە ئامادەیە بۆ تەقینەوەو، ئەگەر توانیشت بیتەقێنیتەوە ئەوە خزمەتێکی گەورە بەحکومەتی بەریتانیا دەکەیت، ئێمەی بەریتانی ناتوانین بەڕەفاهیەت بژین بەبێ نانەوەی ئاژاوە لەموستەعمەراتەکانداو، هەروەها ناتوانین سوڵتانی عوسمانی تێك بشکێنین، مەگەر بەهۆی ئاژاوەو فیتنەنانەوە لەنێوان رەعیەتەکەیدا.جا ئەگەر واش نەکەین ئوممەتێکی کەم چۆن دەتوانێ زاڵ ببێ بەسەر ئوممەتێکی گەورەدا؟

زۆر هەوڵبدەو تێبکۆشە ئەو کەلێنە بدۆزیتەوە و لێوەی بچیتە ژوورێ و، بشزانە دەسەڵاتی فارس و دەسەڵاتی تورك لاوازبوون، هەر ئەوەندەت لەسەرە کە گەلەکانیان هان بدەیت دژ بە حکومەتەکانیان.جا ئەگەر قسەیان یەك نەبوو، وەهێزیان پەرت بوو،

دەتوانین بەئاسانی داگیریان بکەین‌و بیانکەینە ژێردەستەی خۆمان.) (گۆڤاری المجتمع ژمارە ١٤٨٥، ١٤٨٦) ..

هەروەها لەساڵی ١٩٠٧دا (بەریتانیا) داوای لە (اللورد بترمان) کرد کەراپۆرتی خۆی بدات لەسەر موسڵمانان، ئەویش دیراسەی حاڵی موسڵمانانی کردو لەراپۆرتێکدا وتی (موسڵمانان گەلێکن لەپانتاییەکی بەرفراواندا لەئۆقیانووسەوە بۆ کەنداو و یەك زمانیان هەیە و زەویەکەیان یەك پارچەیەو پەیڕەوی یەك ئاینیش دەکەن‌و یەك رابردوویان هەیەو یەك ئاوات‌و ئامانجیشیان هەیە، هەرچەندە ئەمڕۆ لەبەردەستمانان‌و لەچنگماندان، بەڵام خەریکە خۆی رائەپسکێنێ، ئاخۆ چیمان بەسەر بێ ئەگەر ئەو عیملاقە هۆشی بێتەوە، ئنجا پێویستە لەسەرمان کەپەیوەندی ئەو موسڵمانانە بپچڕین‌و دەوڵەتێکی نامۆ لەناویانا دروست بکەین، کە دۆستی ئێمەبێت‌و دوژمنی ناوچەکەبێت‌و، هەروەك دڕك‌و داڵ بچەقێتە گیانی ئەوعیملاقە ئەگەر ویستی هەستێتەوە) (ل ٥٨ دروس من محنة البوسنة والهرسك) .

ئەوەبوو لەساڵی (١٩٤٨) دا دەوڵەتی جوولەکەیان دامەزراندو تا ئێستاش گەورەترین کێشەی هەموو رۆژهەڵاتی ناوەڕاستە !

گەلانی ناوچەکە دژ بە داگیرکەران ڕاپەڕین‌و بەملیۆنەها شەهید درا، بەڵام کاتێك لەوڵاتە ئیسلامیەکان دەرچوون کەکارەکانیان دایە دەست کەسانێك کەلەژێر فەرمانی خۆیاندابوون‌و پەیمانیان لێوەرگرتبوون‌و بەهەر دەپەنجەکە پێیان مۆرکردبوون کەنەهێڵن ئیسلامەتی سەرهەڵبداتەوەو جارێکی تر باسی پەیڕەوی شەریعەت‌و حوکمی ئیسلامی بکرێت.

تەنانەت کەڕابوونی ئیسلامی لەرێی دەنگدانەوە زۆرترین دەنگی بەدەستهێنا ئەزمونەکەیان هەڵوەشاندەوەو فەرەنسا وتی: ئەگەر حکومەتی ئیسلامی لەجەزائیردا دابمەزرێ ئەوا سوپای فەرەنسی جەزائیر داگیردەکاتەوە ! (ل ٦٧ دروس من محنة

البوسنة والهرسك) . (هەروەها لەم ساڵانەی دوایدا کە لەمیسرو وڵاتانی دراوسێی بەهاری ئیسلامی هاتە بەر بە ئاگرو ئاسن وا خەریکن سەرکوتیان دەکەن) .

پەڕاوی (خلف الحصار) :

دەزگای تایبەتی بیانی زۆر هەیە بۆ لێکۆڵینەوەی حاڵی موسوڵمانان‌و پیلاندانان بۆیان، یەکێ لەو دەزگایانە پێکهاتووە لە دووهەزار ئەندامی چالاك کەبەردەوام لەکاردان بۆ دیراسەی موسڵمانان‌و رۆژهەڵاتی ناوەڕاست، دوانیان کەدوو ساڵ لە (قاهیرە) مانەوە بۆ لێکۆڵینەوەی تایبەتی خۆیان لەسەر حاڵی وڵاتە ئیسلامیەکان‌و رابوونی ئیسلامی، پەڕاوێکیان دەرکرد بەزمانی ئینگلیزی بەناوی (خلف الحصار) کەتیایدا دەڵێن:

(ئیسلام کوفرەو نابێ رێبدەین حوکم بکات لەهیچ شوێنێکدا، جائیتر ئەگەر بۆ ئەو مەبەستەش پێبنێین بەهەموو ئەومەبادیئانەی کەباسی دەکەین و بروامان پێیانە) .. (واتە: ئەوەندە دیموکراتیان پێ باشە تا ئیسلام نەیەتە سەرحوکم، ئەگەر لەرێی سندوقەکانی دەنگدانەوە هات ئەوە دەبێ دیموکراتیەت پێشێل بکرێ و رێ بگیرێ! ، یان مافی مرۆڤ ئەوەندە مەبەستیانە کەپەیوەندی بەغەیری موسڵمانەوە بێت، بەڵام بۆ موسڵمان سەروماڵیشی نەمێنێ، ئەوا قەیدی ناکات‌و باسی (مافی مرۆڤ) لەئارادا نامێنێ، هەروەك گوێیان ئاخنرابێ‌و چاویان کوێربێ لەئاستیا!) .

هەروەها لەنوسراوەکەیاندا دەڵێن: (ئێمە دەوڵەتی جوولەکەمان دامەزراند بە پیاوانی خۆمان‌و چەك‌و ماڵ‌و سامانمان و، لەهەموو جەنگەکانیشدا رۆژئاوا

ئامادەبوون‌و هیچ سەرۆکێکی رۆژئاوایی نیە بتوانێ پشتی جوولەکە نەگرێت) .

دیسان له (بەشی دەیەمی) پەڕاوەکەیاندا دەڵێن: (کێشەی زیادبوونی موسڵمانانیش لەرۆژئاوا دەبێ چارەسەربکرێتو ڕێی لێبگیرێت.چونکه ئەوان (منطق) یان پێیەو ئەگەر بهێڵێن بەم شێوەیە بڕوات ئیسلام دەسەڵات پەیدا دەکات) .

جایەکێ لەو دوو نووسەرە، (گراهام فۆلەر) ەو جێگری پێشووی موخابەراتی ئەمریکییە.پاش ئەوەی کچەکەی (کەسەرقاڵی دیراساتی رامیارییە) کتێبەکەی باوکی دەخوێنێتەوە، وای لێدێ بگەڕێ بەدوای ئەو ئیسلامەدا کە ئاوا دژایەتی دەکرێتو پلانی بۆ دادەنرێت، سەرەنجام گەورەیی و پوختی و بەرزی ئیسلام کەمەندکێشی دەکاتو موسڵمان دەبێت، جا ئەمیش کاردەکاتە سەر باوکیو زۆر بیرو بۆچوونی بۆ گۆڕیوە، تەنانەت باوکی لەوتارێکیدا لەرۆژنامەیەکی ئەمریکیدا باس لەهەق خوراوی موسڵمانان دەکاتو دەڵێت ئەگەر ئەمریکا بیەوێت گەورەیی خۆی بپارێزێ ئەبێ مافی موسڵمانان پێشێل نەکاتو هەق بدات پێیانو کێشەکانیان چارەسەربکات. (سبحان مقلب القلوب!) (وتاری: حوار مفتوح حول الاعجاز العلمی. د زغلول النجار) .

ئەوەی ویستیان کردیان!

بۆ ئەوەی مەبەستەکانیان بهێننەدی لەبەرگرتن لەئیسلامو موسڵمانان لەجیهانی ئیسلامیو لەرۆژئاواشدا، پیلانی تەقینەوەکانی ئەمریکا داڕێژرا، کەبەهۆیەوە توانرا باسی دنیا ببێتە مەسەلەی تیرۆرو بەناوی نەهێشتنی دێوەزمەی تیرۆریشەوە، بێلایەنی نەماوە یان دەبێ لەگەڵیان بی، یان بە (دژ) حسابت بۆ دەکەن!

لەئەمریکا (٣٠٠) دەزگای خێرخوازی موسڵمانان تەجمید کراون! هەرلەوێ ماوەیەك لەمەوبەر سێ هەزار موسڵمان گیرانو لێپێچینەوەیان لەگەڵداکردنو، کێیان بوێ دەیگرن بەبێ هیچ تۆمەتێك!

لەوڵاتە ئیسلامیەکانیشدا فشاری زۆریان بۆ سەرکردە گوێ لەمستەکانی خۆیان هێناوە، کەبەرنامەی خوێندن بگۆڕن (بۆنموونە زانکۆی ئیمان لەیەمەن دابخەن و.هتد).

ئەمە لەکاتێکدا کە نووسەری جولەکەی ئەمریکی (نعوم چۆمسکی) دەڵێت: ئەم تەقینەوانە ئەمریکا خۆی ئاگاداریبووەو دەستی خۆیانی تیایە و، دەڵێ: بەڵگەشم ئەوەیە، کەدەزگای موخابەراتی ئەمریکی لەزەمانی (کەنەدی) دا پیلانێکی لەم جۆرەیان دانا بۆئەوەی گێچەڵ بە (کوبا) بکەن.

هاتنە لای سەرۆك (جون کەنەدی) و باسی پیلانەکەیان بۆکرد، کە گوایە ئەگەر رەزامەندی بفەرموێ، چەند پەناهەندەیەکی (کوبی) لەفڕۆکەیەکدا دائەنێن و دەیدەن بەباڵەخانەیەکداو بەمەش بیانوو دروست دەبێت بۆ لێدانی (کوبا) . سەرۆك (کەنەدی) پرسیاری کرد نزیکەی چەند کەس دەکوژرێ لەو تەقینەوانەدا؟

وتیان: رەنگە هەزارو پێنج سەد کەسێك ببنە قوربانی کارەساتەکە؟ سەرۆکیش لەبەرئەوەی ئەسڵزادەبوو رازی نەبوو بەپیلانەکەو بەو جۆرە نەخشەکە مایەوە، تا لەکات و ساتی دیاریکراوی لەباردا بەکاریان هێناو جەنگی جیهانی دژە تیرۆریان پێهەڵگیرساند ! !

بەڵگەی نوێ دەردەکەون:

رووداوەکان هەرچۆنێك بن و هەرکەس کردبێتیان، گرنگ ئەوەیە کەسانی تریش قسەیان هەیە و چاك وایە قسەی هیچ لایەك فەرامۆش نەکرێت. بۆنموونە: بەرپرسێکی پێشووی پۆلیسی ویلایەتی (لوس ئەنجلۆس) ی ئەمریکا، حکومەتی وڵاتەکەی تاوانبارکرد بەتێوەگلانی لەجێبەجێکردنی هێرشەکانی ١١ی ئەیلول بۆ سەر ناوەندی بازرگانی جیهانی.

لەوتارێکـدا کەلـەزانکۆی (بورتلانـد) دابـووی کـە ڕۆژنامــەی (ریرجـار) ی زانکـۆ ڕێکیخسـتبو، مایـك روبـەرت ئەفسـەری پێشـووی پۆلیسـی (لـوس ئـەنجلوس) چـەند بەڵگەنامەیەکی پەیوەندار بە هێرشـەکانی ١١ی ئـەیلولی خسـتە ڕوو، زۆر شـتی سـەیری باسکرد، کە ئەوە دەسەلمێنن ڕووداوەکانی سێشەممەی (ڕەش) بەئاگاداری واشـنتۆن خۆی ئامادەکراو هینری کیسنجەر وەزیری دەرەوەی پێشووی ئـەمریکا کەجوولەکەیـە، عەقڵی ڕێکخەری ئەوهێرشانەیە.هەروەها ڕۆبەرت لەوتارەکەیـدا کـەدوو سـەعاتو نیـوی خایاند بوو، چەند نەخشـەیەکی ئاسیای ناوەڕاسـتی خسـتە ڕوو، کەبەئاشـکرا ئـەوەی روونکردەوە، کەجەنگی ئێستای ئەفغانستان لای کەمی پێش چوار ساڵ نەخشـەی بـۆ کێشراوە.

هــەروەها پرســیاریکرد: چــۆن دەبــێ ســەرۆکی دەزگــای ســیخوڕی پاکســتان کەپۆستەکەی خۆی بەڕەزامەندی (CIA) وەرگرتووە بـە (تلکس) حەواڵەیـەك بـەبڕی سەد هەزار دۆلار بنێرێت بۆ (محمد عەتا) کە تاوانبارکراوە بەو ڕووداوانە؟!

هـەروەها جـەختی لەسـەرئەوە کـردەوە کـە ویلایەتـە یـەکگرتووەکانی ئـەمریکاو بـەریتانیا پـێش ڕوودانــی هێرشـەکان، هێـزی خۆیـان لەوناوچـانەدا بلاوکردۆتــەوە و، ئیدارەی بۆش فەرمانی کردووە بەنووسـینگەی لێکۆڵینـەوەی فیـدراڵی کـە لێکۆڵینـەوە لەدووکەس لەخزمانی (ئوسامە بـن لادن) ڕاگرێـت، کـە لـەنزیك سـەرۆکایەتی وەکالـەتی ئیستخباراتی ئەمریکیەوە دەژین.

لــەو وتــارەدا کــە کــۆی وتارەکــە ڕێکخــراوی (ئیســلام فۆبیــا) بــڵاوی کــردەوە، (کەپشتگیری لـەمافی موسـڵمانەکانی خۆرئـاوا دەکـات) ڕۆبـەرت زیـاتر لـە (٤٠) وێنـەو بەڵگەنامــەی پیشــان داوە، ئــەوە دەســەلمێنن کەحکومــەتی ئــەمریکا دەســتی هەیــە

لەهێرشەکانداو پێشتر ئاگای لێبووە، تا ئەو رادەیەی کە دیمەنەکانی پیشاندا هەموو هەڵچوون‌و زۆریشیان گریان.

شایانی باسە مایك رۆبەرت، تەمەنی ٤٩ ساڵەو هەڵگری پلەی شەرەفە لەزانستە سیاسیەکاندا لەزانکۆی کالیفۆرنیاو، پەیوەندی کردووە بەپۆلیسی (لۆس ئەنجلوس) ەوە، لەپێش دەرچوونیشیەوە هەر لەوێ کاری کردووە، ئنجا بووە بەئەفسەر لەساڵی ١٩٧٣داو لەماوەی پێنج ساڵیشدا (١٣) سوپاس‌و ئافەرینی وەرگرتووە (گۆڤاری المجتمع/ ١٤٨٤) و رۆژنامەی یەککگرتوو /٣٨٨.

خوای گەورە باگخوازان بپارێزێ

ئێوە دەیروێنن یان ئێمە؟!

قورئانی پیرۆز چەند راستیەك دەخاتە بەرچاوی ئادەمیزاد لەشێوەی پرسیارداو خۆشی وەڵامدەداتەوەو لەسورەتی (الواقعة ئایەتی٥٧ ــ٧٤) دەفەرموێت:

﴿ نَحْنُ خَلَقْنَاكُمْ فَلَوْلَا تُصَدِّقُونَ (٥٧) ﴾ ئێمە دروستمان کردون، دەی بۆچی بڕواناکەن؟.

﴿ أَفَرَأَيْتُمْ مَا تُمْنُونَ (٥٨) أَأَنْتُمْ تَخْلُقُونَهُ أَمْ نَحْنُ الْخَالِقُونَ (٥٩) ﴾ جا نابینن ئەو مەنییەی کە دایدەنێن؟ (کەلەم سەردەمەدا هەندێك لەنهێنیە زانستیەکانی ئاشکرابووە، کە چۆن لەملیۆنەهادا بەویستی خوا یەك دانەی یەك دەگرێت لەگەڵ هێلکۆکەیەکدا لەناو رەحم دا) . ئایا ئێوە بەدیدەهێنن یان ئێمە بەدیهێنەرین؟!

﴿ نَحْنُ قَدَّرْنَا بَيْنَكُمُ الْمَوْتَ وَمَا نَحْنُ بِمَسْبُوقِينَ (٦٠) عَلَى أَنْ نُبَدِّلَ أَمْثَالَكُمْ وَنُنْشِئَكُمْ فِي مَا لَا تَعْلَمُونَ (٦١) ﴾ ئێمە نەخشەی مردنمان لەنێوانتاندا بڕیارداوە، کەس

دەسەڵاتی پێش ئێمە نەکەوتووەو بێ تواناش نین، کەلەشوێنی ئێوە نەوەی تر بهێنین‌و بیخەینە شوێنتان، یاخود سەرلەنوێ لەرێگەیەکەوە کەنایزانن دروستان بکەینەوە.

﴿ وَلَقَدْ عَلِمْتُمُ النَّشْأَةَ الْأُولَى فَلَوْلَا تَذَكَّرُونَ (٦٢) ﴾ سوێند بەخوا خۆ ئەوەتە بوونی سەرەتاو یەکەمجارتان زانیوە، کەواتە بۆچی یادەوەری وەرناگرن وبیرناکەنەوە؟!

﴿ أَفَرَأَيْتُمْ مَا تَحْرُثُونَ (٦٣) أَأَنْتُمْ تَزْرَعُونَهُ أَمْ نَحْنُ الزَّارِعُونَ (٦٤) ﴾ ئایا سەرنجتان داوە لەو زەویەی کە دەیکێڵن‌و دەیچێنن؟ ئایا ئێوە دەیروێنن، یان هەر ئێمەین روێنەرو بەرهەم هێنەر؟

﴿ لَوْ نَشَاءُ لَجَعَلْنَاهُ حُطَامًا فَظَلْتُمْ تَفَكَّهُونَ (٦٥) إِنَّا لَمُغْرَمُونَ (٦٦) بَلْ نَحْنُ مَحْرُومُونَ (٦٧) ﴾ ئنجا ئەگەر بمانویستایە دەمانکردە چیلکەو چەواڵی بێخێر، ئەوسا دەستان دەکرد بەقسەی بێهودەو، بەخەفەت و پەژارەوە دەڵێن: بەراستی زیانی چاکمان کردو قەرزاربووین لەسەری‌و رەنجەڕۆو بێ بەهرە خۆمان.

﴿ أَفَرَأَيْتُمُ الْمَاءَ الَّذِي تَشْرَبُونَ (٦٨) أَأَنْتُمْ أَنْزَلْتُمُوهُ مِنَ الْمُزْنِ أَمْ نَحْنُ الْمُنْزِلُونَ (٦٩)﴾ ئەی سەرنجی ئەو ئاوە نادەن کەرۆژانە چەند جار دەیخۆنەوە (لەکوێوەهات، کێ دروستی کرد، لەچی دروست بوو) ئایا ئێوە باراندووتانە لەهەورەکانەوە یان ئێمە دەیبارێنین؟

﴿ لَوْ نَشَاءُ جَعَلْنَاهُ أُجَاجًا فَلَوْلَا تَشْكُرُونَ (٧٠) ﴾ ئەگەر بمانویستایە ئەو ئاوەمان دەکردە ئاوێکی تاڵ‌و سوێر، جا ئایا بۆ سوپاسگوزاری ناکەن.

﴿ أَفَرَأَيْتُمُ النَّارَ الَّتِي تُورُونَ (٧١) أَأَنْتُمْ أَنْشَأْتُمْ شَجَرَتَهَا أَمْ نَحْنُ الْمُنْشِئُونَ (٧٢) ﴾ ئایا سەرنجی ئەو ئاگرە نادەن کە دەیکەنەوە، ئایا ئێوە دارەکەیتان دروستکردووە یان ئێمە بەدیهێنەرین؟

﴿ نَحْنُ جَعَلْنَاهَا تَذْكِرَةً وَمَتَاعًا لِلْمُقْوِينَ (٧٣) ﴾ هەر ئێمە كردوومانەتە هۆی ئەوەی كەیادخەرەوەبێت (نیعمەتەكانی خواتان بیربخاتەوەو ئاگری دۆزەخیش بێتەوە یاددتان)، هەروەها كردومانە بەهۆی سوودو كەڵك بۆ گەشتیاران و خەڵكی. ﴿ فَسَبِّحْ بِاسْمِ رَبِّكَ الْعَظِيمِ (٧٤) ﴾الواقعة / جا كەواتە سوپاو ستایشی پەروەردگاری گەورەو بەدەسەلات بكە.

﴿ سبحان ربي العظيم ﴾ بەراستی پەروەردگارا هیچ شتێك نیە لەم بوونەوەرەدا كە تۆ ئاگاداری نەبیتو بتوانێ بەربەرەكانێی تۆ بكات، قەزاو قەدەری تۆ بۆ هەمووانەو هەرچی تۆ مەبەستت بێت ئەوەدێتە دی، خۆ ئەگەر لغاویش شل بكەیت بۆ كەسانێك، كاتیەو، حیكمەتەو كە گرتەوە دەیكەیتە پەندی زەمانە..

مەشخەڵدارانی رێی هەق:

(دكتۆر مستەفا سوباعی) لەپەڕاوی (هكذا علمتني الحياة) دا دەڵێ: (ئەو نەوەیەی دەستی خوا بیچێنێ دەستی مرۆڤ ناتوانێ بیدورێتەوە !) .

بەڕاستی هەروایە، قورئان دەفەرموێت ﴿ وَمِمَّنْ خَلَقْنَا أُمَّةٌ يَهْدُونَ بِالْحَقِّ وَبِهِ يَعْدِلُونَ (١٨١) ﴾ الاعراف / واتە: لەدروستكراوانی ئێمەدا هەمیشە كۆمەڵە كەسانێك هەن كەلەسەر هەقو راستینو دەیگەیەنن بەبەرەی ئادەمیو بەوە راستیان دەكەنەوە لەلادانو سەركەشی.

هەروەك چۆن هاتنی پێغەمبەران سەلامی خوایان لێبێ بەقەدەری خوایە، هەرواش بەقەدەری خوا هەموو سەری سەد ساڵێك نوێكەرەوە دێتو ئەم پەیامە سەر لەنوێ ئەداتەوە بەگوێی خەڵكیدا، هەروەك خۆشەویست (د.خ) دەفەرموێ: (ان الله يبعث لهذه الامة على رأس كل مائة سنة مَن يُجدد لها دينها) (ئەبوداود) ئەوە لاپەڕەكانی مێژوو، هەر لەدوای خولەفای راشیدینەوە (عومەری كوڕی عەبدولعەزیز و حەسەنی بەصریو

عەبدولقادری گەیلانیو.هتد، یان ئەوە عیمادەدین زنکی و نورەدین زنکی و صەلاحەدین، یان ئەوە، نوورسی و مەودودی و پێشەوا بەننا) کەهەموویان بەڵگەن لەسەر ئەوەی کەبێشەڵانی ئیسلامەتی بێ شێر نابێت!

جا ئەگەر سەیری ژیاننامەی هەریەکە لەوانە بکەین، بەئاشکرا قەدەری خێری پەروەردگار دەبینین کە چۆن دەستی پێیانەوە بووەو لەکاتی پێویستدا ناردوونی بۆ ناو ئوممەت تاکاری چاکسازی خۆیان ئەنجامبدەن.

خۆشەویست (د.خ) لەفەرموودەیەکی تردا کە (ابن حبان) و (ابن ماجەو ئەحمەد) گێڕاویانەتەوە دەفەرموێت (لايزال الله يغرس في هذا الدين غرساً يستعملهم في طاعته) واتە: بەردەوام خوای گەورە کەسانێك دەهێنێت بۆ ئەم ئاینە کەبەکاریان دەهێنێ لەفەرمانبەری خۆیداو (لەبانگەوازدا) .

دیارە ئەمە تانزیك هاتنی قیامەت بەردەوام دەبێت کە ئیتر لەوکاتەدا خوای گەورە ئەهلی خێرو چاکە دەباتەوە بۆ خۆی و خراپەکارانیش ئەهوالو نارەحەتی قیامەتیان بەسەردادێت. خۆشەویست (د.خ) دەفەرموێت: (لا تقوم الساعةُ حتى يأخذَ اللهُ شريطته (أي: اهل الخير) من أهل الارض فيبقى فيها عجاجة (أي الغوغاء والاراذل) لايعرفون معروفاً ولاينكرون منكراً) أحمد.

هەروەها لە صحيح مسلم دا دەفەرموێ: (لا تقوم الساعة الا على شرار الخلق) .

چەند نموونەیەکی پرشنگدار:

یەکەم/ کاتێك سەلاحەدین ساوابوو باوك و مام و خێزانیان خۆیان حەشاردابوو، دەیانویست لە کوشتن دەربازبن، سەلاحەدینی ساوا لەبرسا دەگریا، خەریك بوو ئاشکرابن‌و بکەونە دەست دوژمن، باوکی دەستی خستە سەردەمی بێدەنگی بکات،

لەوەدابوو بخنکێ، مامی لەدەستی سەندو خستیە سندوقێکەوە، تا گوێیان لەدەنگی نەبێ!

بەهەموو حسابێك دەبووایە بمردایە، کەچی قەدەری خوا هێشتیەوە! لەشەڕەکاندا لەزۆر شوێندا ڕووبەڕووی مەرگی ڕاستەقینە بووەوەو خواپاراستی، هەروەك خۆی لەنامەیەکدا باسی دەکات کەپاش شکانی لەشەڕی (الرملة) دا ناردی بۆ خەلیفە لەبەغداو تیایدا باسی شکاندنەکەو بەدیل گیرانی هەندێكو ڕزگاربوونی خۆی دەکات کە زۆر بەناڕەحەتی دەگاتەوە میسر، پاشان لەدوایی نامەکەیدا دەڵێ: (لقد اشرفنا على الهلاك غير مرة وما أنجانا الا الله لأمر يريده هو سبحانه) .

واتە: لەچەندەها جێگادا ڕووبەڕووی مەرگی ڕاستەقینە بومەوەو، خەریك بوو تیابچم، تەنها خوا بۆ خۆی ڕزگاری کردم بۆشتێك کە خۆی دەیەوێ.

(بەڵێ قەدەری خوا هەڵیگرتبوو بۆ ڕزگارکردنی قودس) .

دووەم/ لەسەرەتای سەدەی حەوتەمی کۆچیدا (قطب الدين کوڕی محمدی مدنی) کە نیشتەجێی مەدینەبوو، لەخەودا داوای لێکرا کەبچێ بۆ وڵاتی هیندستانو کاری ئەو لەوێیە. بەڵێ ئەمە قەدەری خوابوو، بۆ ئەوەی کە ئەم پیاوە بەرزە خواناسە بانگخوازە خۆیو نەوەکانی ئەم بانگە بەرزو پیرۆزە بەخەڵکی هیندستان ڕابگەیەننو تا ئەمڕۆش ئەو بنەماڵەیە بەدەیەهای وەك (ابو الحسن الندوي) یان لێ سەوز بووەو مایەی خێربوون.

باووباپیران وبنەماڵەی (مودودی) یش دەڵێن هەر بەهەمان شێوەبوون لەمەککەو مەدینەوە چونەتە هیندستانو بونە مەشخەڵداری خێر لەو وڵاتەدا کە ئەمەش بەئاشکرا قەدەرمان تێدەگەیەنێ!

سێیەم/ نوورسی بەرەحمەت بێت قەدەری خوا لەکاتی پێویستدا لەتورکیا خستیە گۆرەپانی هەوڵو خەباتەوە، ئەوکەلێنی بێباوەڕییەی کەدروست بوو لەئەنجامی رووخانی خەلافەتی ئیسلامیەوە لەسەر دەستی دوژمناندا، ئەم کەوتە پڕکردنەوەیو بەتاقی تەنها (بەفەزڵی خوا) جێدەستی خۆی نەخشاند. چەند جار ویستیان دەرمان خواردی بکەن، پەت پەتی دنیایان پێکرد، دەریەدەری دنیایان پێچەشت، خوا پاراستیو بووە پێشەواو سەرمەشقی بڕواداران. پێیان دەوت: بۆ کۆچ ناکەی بۆ وڵاتێکی تری ئیسلامیو لەو دەردەسەرییە رزگارت بێ، دەیفەرموو: قەدەری من ئەوەیە کەلە تورکیادا خەبات بکەم.

چوارەم/ پێشەوا بەنناش دەبوو کە رۆڵی خۆی ببینێ، قەدەری خوا هێنایو چەندجار لەتیاچوونی راستەقینە پاراستیو کە کارەکانیشی تەواو بوو شەهیدی کرد بەنسیبی.

باوکی لەدوای شەهید بوونی دەڵێ: کوڕی خۆم. بەیانیەکیان کەلە نوێژ هاتمەوە مارێکم دی لەژوور سەرت، ئەبڵەق بوومو هیچم بۆ نەکرا تەنها چەند دوعاو نزایەك نەبێ، خوای گەورە هات بەهانامەوەو مارەکە کشایەوەو زیانی پێنەگەیاندی.

جگەر گۆشەم.کاتێك سەقفی خانووەکەمان رووخا بەسەر خۆتو براکەتدا، قادرمەکە بەقەدەری خوا گرتیەوەو توانیمان سەقفەکە هەڵگرینو بەسەلامەتی دەرتان بهێنین.

بەنگی جەرگم..کاتێك کە منالبوویتو سەگەل شوێنت کەوتنو کەوتیتە ئاوی رووباری نیلەوەو کاتەکەش کاتی زیادبوونو لا فاوی نیل بوو، شەپۆلی ئاوەکە لایدایتو لەقەراغەوە ژنێك تۆی گرتەوەو رزگاری کردیت.

وا ئەمڕۆش ئەتبینم کەبەدەستی ئەژدەهاو ماری ئادەمی، وا سەرتاپات بەخوێنی خۆت سووربووەو بەرەوکاروانی شەهیدان بەڕێکەوتووی. (لەپەڕاوی فقه الواقع/ کۆمەڵێ وتاری بلاونەکراوەی بەننا) هوە وەرگیراوە.

هەروەها جارێك هاوەڵێکی لەبەرئەوەی ئەم زیرەك بوو دەیەوێت زیانی پێبگەیەنێ، کاتێك لەژێر درەختێکدا پاش سەعی کردن خەوی لێدەکەوێت، بەسواری پاسکیلەوە دێتو دەیەوێت شوشەیە (تێزاب) بکا بەدەموچاویدا، بەقەدەری خوا دەستی دەلەرزێو شپرزە دەبێ و تێزابەکە بەردەموچاوی (بەننا) ناکەوێت.

پێنجەم/ (شێخ عیساو شێخ موسای بەرزنجی) کوڕی (بابا عەلی هەمەدانی) ن کەپیاوێکی زاناو خواناس بووە، لەساڵی ٦٧٣ی کۆچیدا وەفات دەکاو لەدێی (خەتلان) دەینێژن.

شێخ عیساو شێخ موسایش پاش کۆچی باوکیان، بەهیوای حەجو زیارەتی پێغەمبەری خۆشەویست (د.خ) ڕێگای حیجاز دەگرنە بەر، پاش تەواوکردنی مەناسیکی حەج، بەرێگای کوردستاندا ئەگەڕێنەوە تابچنەوە بەرەو هەمەدان. لەرێگایاندا لە (بەرزنجە) لائەدەنو ئەمێننەوە بۆ پشوودان و حەسانەوە. ئەگێڕنەوە کەلەشەودا پێغەمبەری خوا (د.خ) ئەچێتە خەوی شێخ موساوە فەرمانی پێئەدات کەلەبەرزنجە بمێننەوەو نەگەڕێنەوە بۆ هەمەدان و، هەر لەخەوەکەشدا جێی مزگەوتێکی بۆ دیاریدەکات.جالەبەیانیدا بەناونیشان شوێنی مزگەوتەکە ئەدۆزنەوەو بڕیار ئەدەن بەهاوکاری خەڵکەکە لەوشوێنەدا مزگەوتێك دروست بکەن..

ئەبو سعودی موفتی ئەستەمبوڵ لەنامیلکەی (روضة الجنان) دا ئەڵێ: (کاتێ ناوبانگی شێخ موساو شێخ عیسای برای بڵاوبۆوە، خەڵکانێکی زۆر لە دەوریان کۆبوونەوەو لەهەموولایەکەوە دەهاتن بۆ لایانو دەبوونە موریدو مەنسوبیان، جالەوکاتەدا کە مەزهەبی شیعەی نوصەیری لەوناوچانەدا بڵاوبوو ژمارەیەکی زۆریان وازیان هێناو هاتنە سەر مەزهەبی ئەهلی سوننەتو جەماعەت.

هەر لەو سەردەمەشدا مستەفا خانی نوصەیری فەرمانداری ناوچەی شارەزوور بوو (جاران شارەزوور بەناوچەیەکی زۆر گەورەتر دەوترا) ، ئاژاوەچیو پیاوخراپان کەوتنە

فیتنەیی‌و دووبەرەکی نانەوە، هاتنە لای مستەفا خان و پێیان وت: ئەگەر کار ئاوا بڕوات ئەوا ئەو دووشێخە دەبنە دەسەڵاتداری ناوچەکە.

ئەویش لەتاو دەسەڵاتو قەڵەمڕەوی خۆی بەنهێنی بەپیلانێك چوارپیاوی ناردو شێخ موسایان شەهیدکرد لەساڵی ٦٩٦کۆچیداو هەر لەبەرزنجە بەخاك سپێردرا..
(خوای گەورەش مانگێکی نەخایاند کە مستەفا خان و دەستەو دایرەکەی لەسەردەستی سوپایەکدا کە هاتنە سەریان تەفرو توونایان کردن و پاداشتی ستەمکاری خۆیان وەرگرت) .
لەپاش شێخ موسا کەبراگەورە بوو، شێخ عیسا ئاڵای ئیمان‌و ئیسلامەتی هەڵگرت‌و کەوتە هەوڵ‌و تێکۆشان و خزمەتکردنی موسڵمانان، جا لەبەر ئەوەی هاوسەری نەبوو، فاتمە خانی برازنی مارەکردو خوای گەورە دوانزە کوڕی پێبەخشین، وەك (سید صادق) لەناوچەی سیدصادق‌و (میری سوور) کەلەدێی میری سووردا بووەو، شێخ عەباس کەلە نزیك سلێمانی لەدێی (وڵوبە) نێژراوە.
ئەگێڕنەوە کە زۆرجار شێخ عیسا پاش خەوتنان هەتاوەکو بەرەبەیان خەریکی خواپەرستی بووەو شەو زۆرکەم خەوتووەو، هەمیشە بەخەڵکی دەوت: خەڵکینە پێغەمبەری خوا لەگەڵ ئەو هەموو گەورەیی‌و پایەبەرزیەیدا کەچی ڕۆژی حەفتاجار زیاتر داوای لێخۆش بوونی لەخوا ئەکرد، هەروەها دەیووت: خەڵکینە هەموو گوناهێ بەگەورە بزانن هەرچەند بچووکیش بێت و، چاکەتان بەکەم بزانن هەرچەندە زۆریش بێت.
مەلا داودی خەلیفەی ئەڵێ: (ڕۆژێك لەخزمەت شێخ عیسادا بووم و سەردانی چەند دێیەکی ناوچەی شارەزوورمان ئەکرد، لەیەکێ لەدێکاندا پیاوو ژنی نامەحرەم تێکەڵ بووبوون‌و رەش بەڵەك هەڵئەپەڕین.بۆیە منیش زۆر ناڕەحەت بووم‌و بەشێخم وت: بەڵکو دوعابکەی لەو کۆمەڵە هەوا پەرستە کە خوا لەناویان بەرێ، ئەویش وتی: نا، دوعای خێریان بۆ دەکەین بەڵکو خوای گەورە هیدایەتیان بدات) .

شێخ هیدایەتی حەسەن ئاوایی ئەڵێ: (گەلێ جار بەچاوی خۆم دیومە، کەشێخ عیسا بەکۆڵی خۆی ئاردی بردووە بۆ ماڵی هەتیوو داماوو هەژارو گەلێ جاریش چیلکەو داری کۆ ئەکردەوەو ئەیدا بەهەژاران) .

شێخ عیسا زانابووەو هەموو ڕۆژێك دوای نیوەڕۆ وانەی وتۆتەوە بەقوتابیەکانی‌و دوای عەسرانیش قورئانی خوێندووەو زۆربەی شەویش شەونوێژی کردووە، تا لەساڵی ٧٥٤ کۆچیدا، لەدێی بەرزنجە وەفاتی کردو هەرلەوێش بەخاك سپێردرا.

(بەراستی لەم باسەوە بەچاکی قەدەری خوا تێدەگەین کە چۆن ئەو دووزانایەی لەکاتی زۆر پێویستی دا هێنایە ناوچەی بەرفراوانی ئەوسای شارەزوورو توانیان بیروڕای چەوتی خەڵکی ڕاستبکەنەوەو برای گەورەش لەپێناوی بانگەوازدا شەهید ببێ) (بنەماڵەی زانیاران/ مامۆستا مەلا عبدول کەریمی مودەریس) .

قورئانی پیرۆزو باسی قەدەر!

لەقورئانی پیرۆزدا لەژیاننامەی پڕبەرەکەت‌و ڕەنج‌و ماندووبوونی پێغەمبەرانەوە خوای گەورە قەدەری خۆیمان تێدەگەیەنێ، ئەوەتا بە موسا دەفەرموێت: ﴿ وَنُرِيدُ أَنْ نَمُنَّ عَلَى الَّذِينَ اسْتُضْعِفُوا فِي الْأَرْضِ وَنَجْعَلَهُمْ أَئِمَّةً وَنَجْعَلَهُمُ الْوَارِثِينَ (٥) وَنُمَكِّنَ لَهُمْ فِي الْأَرْضِ وَنُرِيَ فِرْعَوْنَ وَهَامَانَ وَجُنُودَهُمَا مِنْهُمْ مَا كَانُوا يَحْذَرُونَ (٦) ﴾القصص.

لێرەدا قەدەری خوا باس دەکات کە چۆن خوای گەورە ویستی فەزڵ و بەخششی خۆی بڕژێنێ بەسەر چەوساوەکانی بەنی ئیسرائیلداو ڕزگاریان بکات‌و بۆ ئەوەش موسای بۆ ناردن سەلامی خوای لێبێ. فیرعەونیش نێرینەی بەنی ئیسرائیلی نەهێشت تا ئەو منداڵە چاوگەشە نەبێت‌و تەخت‌و تاراجی نەشێوێ.کەچی خوای گەورە کارێکی کرد کە فیرعەون دوژمنەکەی خۆی و ئەوەی لێی دەترسا بەدەستی خۆی بۆ لەناوبردنی خۆی گەورەی بکات! !

هـــەروەها قورئـــان لـــەتۆماركردنی رووداوەكـــانی غـــەزاكانی خۆشەویســـتدا (د.خ) مەبەستی پەروەردەی موسڵمانان‌و تێگەیشتنیانە لەقەدەری خوا.

جا ئەگەر لەگەورەیی بانگەوازو بەرزی ئەم ئاینەو قەدەری خـوا تێبگـەین بەچـاكی، ئـەوا زۆر چوسـت‌و چـالاكانە تواناكانمـان دەخەینـەكارو هـەوڵی بێوچـان ئـەدەین بـۆ بەرنامەكـەی خـوا و، هەمیشـە لـەیادمان دەبێـت ئـەوەی چـاك بێـت خـوا ئـەوەمان بـۆ دەكات، هەروەك بەخۆشەویست (د.خ) دەفەرموێ: ﴿ قـل لـن يُصـيبَنا الا مـا كَتـبَ الله لنا﴾ (التوبة /٥١) واتە ئێمە هیچمان تووش نابێت مەگەر ئـەو قـەدەرە خێـرەی كـەخوا بۆی نووسیوین، تەنانەت لەتەعبیرەكەدا (علينا) ی نەفـەرمووە، واتـە شـتێكی قـورس‌و گرانبێت‌و بیدات بەسەرمانا. بەڵكو بۆ ئێمەی دەنووسـێ‌و لـەدنیادابێت یـان لەقیامەتـدا ئەو قەدەرە هـەر خێـرە بۆمـان.چـونكە ﴿ هـو مولانـا وعلـى الله فليتوكـل المؤمنـون ﴾ التوبـة/ ٥١ بەراسـتی خواوەنـد یارمەتیـدەرو سـەرخەری ئێمەیـەو، دەبـا بـڕوادارانیش هەرپشت بەو خوایە ببەستن.

عەبدولقادری گەیلانیش بەڕەحمەت بێت ئامۆژگاریمان دەكات‌و دەڵێـت: ﴿ يـا غـلام نم تحت ميزاب القدر متوسداً بالصبر متقلداً بالموافقة عابداً بانتظار الفَرَج﴾ الفتح الرباني ـ عبدالقادر الكيلاني _ واتە: ئەی غولام بنوو لەژێر پلوسكەی بـارانی قـەدەری خـواداو سەرینی ئارام گرتن بخەرە ژێر سەرت‌و رازی بەو دڵنیابـە لەقـەدەری خـواو چـاوەڕوانی سەرفرازی بە كە ئەو چاوەڕوانی كردنەش هەر عیبادەتە.

ئـەوەش مەولـەوی كەلەپلەیـەكی ئیمـانی بەرزدایـەو چـاك لـەم مەسـەلەی قـەدەرە تێگەیشتووەو بەدڵنیاییەوە دەڵێت:

خەم خەفەت مەینەت عەشقی پڕ لەخوێن

هـەر كامـێكیان دێـن، بـابێن بـەخێربـێن

تێگەیشـتن لەمەسـەلەی قەزاوقـەدەرو بـاڵا دەسـتی خـوای گـەورە وادەکـات کـە بـانگخوازانو خـەباتکاران بـێ تـرس بچـنە مەیـدانی هـەوڵو کۆششـەوەو لـەهیچ سـڵ نەکەنـەوەو زۆر بەئاسـانی گیانیـان لەسـەر دەسـتیان دانـێنو بڵـێن خوایـە ئـەوە ئـەو ئەمانەتی گیانەی پێتـداوین بەشـەهید بـوون لێمـان وەرگرە و ئێمـە حەزدەکـەین نـەك جارێ بەڵکو چەندەها جار لەپێناوی تۆدا شەهید بکرێین.

ئەمەش چەند نموونەیەکە لەسەر گیانفیدایی باوەڕداران:

یەکەم/ بانگخوازێکی ئەفریقیا:

(احمد ساموری توری) ئەو پاڵەوانە موسڵمانە هۆشیارەیە کە پاش موسـڵمانبوونی، کەوتە هەوڵو خەباتو بڵاوکردنەوەی ئیسـلام لـەناو هـۆزە بـت پەرسـتەکانی خـوارووی سـنغالو گامبیـاو قـەراخی رووبـاری نەیجـەر و، لەوناوچـانەدا ئوممـەتێکی موسـڵمانی دروستکرد.

پێشەوا ئەحمەد ساموورییو هاوەڵانی دژی داگیرکارە فەڕەنسییەکان وەسـتانەوەو لـەماوەی شـەش سـاڵدا نەیانهێشـت سـەرکردەی فەرەنسـی (ارسـیناد) بسـتێ بێتـە پێشـەوە، هەرچـەند سـەرکردەی پـێش ئـەویش کۆلۆنیـل (برنـی دی بـوری) یـش هـیچ سەرکەوتنێکی بەدەست نەهێنابوو لەناوچەکەدا.

بۆیـە کـەزانیان لـەگۆڕەپانی جەنگدا هیچیان پێنـاکرێ، کـوڕی پێشـەوایان رفانـدو ویسـتیان بـەوە سـاردی بکەنـەوە لـەجیهادکردن، ئـەویش جـوابی بـۆ نـاردنو وتـی: کوڕەکەی من زیاتر نیە لەهەر موسڵمانێك کەبەخۆڕایی وبێ شەرمانە دەیـان کـوژن، وە ئەگەر وادەزانن بەگرتنی کوڕەکەم جەنگ لەنێوانماندا تەواو دەبێت، ئەوە هەڵەن.

ئنجا کەزانیان هیچیان بۆ ناکرێ بەرامبەری کوڕەکـەیان نقـومی دنیـاو مـاددە کـردو ناردیان بۆ فەڕەنسا، بۆ ئەوەی بەچاکی مێشکی داشۆرن..

ئنجا هێنایانەوەو داوایان لێکرد کە قەناعەت بەباوکی بکات کە بیکەن بەپاشای ناوچەکە لەژێر چاودێری بیانیەکانداو پاشان کوڕەکەشی (ولی عهد) ی بێت.

جا کوڕی خیانەتکاری کەوتە هەوڵو کۆشش و کۆکردنەوەی خەڵکی نەفس نزموکارکردن بۆ خزمەتی بیانیەکان.کەباوکیشی ئەمەی زانی حوکمی لەسێدارەدانی بۆ کوڕەکەی خۆی دەرکردو لەبەرچاوی خەڵکی کوڕەکەی هەڵواسی، بۆئەوەی وانەو پەند بێت بۆ هەموو ئەوانەی کەنیازیان پیسبوو دەیانویست ببنە پیاوی بیانیەکان. ل ٣٩ (الثبات) د. محمد بن حسن بن عقیل.

جا دوژمنان چاك دەزانن کە موسڵمانی راستو هۆشیاریان بۆ ناکڕدرێتو جێیان نابێتەوە لەسەرخاکی ئیسلام، بۆیە بڕیاریان داوە کە بۆ تاقە ساتێکیش بوارنەدەن موسڵمانان بێنە سەرحوکمو بەهەموو جۆرێك دژی بوەستنەوە !

دووەم/ لەیادەوەریەکانی عەباس سیسی:

عەباس سیسی یەکێکە لەوبرایانەی کەبەوەفا بوو بۆ ئەو عەهدوپەیمانەی دابووی بەپێشەوا (بەننا) ، لەخۆشیو ناخۆشیدا، لەئازادیو لەبەندیخانەدا، سەربازبوو، گوێڕایەڵ بوو، دڵنیابوو لەحیکمەتی سەرکردایەتیو سەرکەوتنی بانگەوازی خوا، لەپەڕاوی (في قافلة الاخوان المسلمین) دا کەتا ئێستا چوار بەشی دەرچووە، باسی یادەوەریەکانی دەکاتو دەڵێت: لەساڵی ١٩٥٤دا دەستگیرکرام، لەئەنجامی رووداوی (المنشیة) کە شانۆگەرییەکی درۆو فێڵو تەڵەکەبوو پیاوەکانی عبدالناصر رێکیان خستبوو، ئەویش بریتی بوو لەوەی کەلەکاتی وتاردانیدا لەناو جەماوەردا یەکێ تەقە لەدوورەوە بکات لەعبدالناصر بەمەش لەلایەك جەماوەر عبدالناصریان لا گەورەببێتو ببێتە خۆشەویستیان و لەلایەکی دیکەشەوە بیکەن بەخەتای برایانو بیانوویەك بێت بۆ رەشکردنیان لەبەرچاوی خەڵکیو پاشان بۆ گرتنو کوشتنو دەربەدەرکردنیان.

بەڵێ. هەر لە ڕێوە پڕ شەقیان کردمو سەریان تاشیمو بەتانیەکیان دامێ و لەژوورێکدا فڕێیان دام.

لەسەر ژوورەکەمەوە ژوورێك هەبوو کەبرایەکیان تازە دەهێنا، لەسەر کورسیەك رایان دەگرتو بەگوریسێك ناو قەدیان دەبەستەوەو پاشان کورسیەکەیان لادەبردو براکە بەئاسمانەوە دەمایەوەو هیچ نەدەبوو دەستی پێوەبگرێ، ئنجا دەڕشایەوەو سەرباقی ئەوەش هەر بەو ئاسمانەوە فەلاقە دەکراو تەنانەت پەراسوویان دەشکاندو پرسیاری وایان لێدەکرد کە هەرگیز بەخەیاڵیدا نەهاتووەو داوای وەڵامیشیان دەکرد، ئیتر کەلێی بێهیوا دەبوون، دەیان کردەوەو دەیان برد بۆ ژوورێك و لەوێدا بەندیان دەکرد، تاجارێکی تر نۆبەی فەلاقەکردنی دەهاتەوە.

ئەوانەی لەژێر سزادا دەمردن:

جەندرمەکانی حکومەت دەڕۆیشتن لەنزیك شوێنی کارکردن، یان ماڵی برایەك دەوەستانو بەقسەی خۆش بانگیان دەکرد تاناو ئەو ئوتومبیلەی کەلەگەڵیان بوو، بەناوی ئەوەی لەبنکەی پۆلیس بانگکراوە، تەنها پێنج دەقیقەیەو بەرەڵای دەکەن، ئیتر هەرئەوەندە دەچووە ئوتومبیلەکەیانەوە چاویان دەبەستەوەو دەیان برد بۆ تاریکاییەکانی بەندیخانە.

جالەوێ ئەگەر لەژێر سزادا گیانی دەرچوایە، ئەوا ناویان دەکوژانەوە، یان ئەو لاپەڕەیەیان دەدڕاند کەناوی تیا تۆمارکرابوو، بۆئەوەی کەس نەزانێ، یان لە ڕۆژنامەدا بلاویان دەکردەوەو کە ئەو فلان کەسە لەدەست پاسەوانەکەی رای کردووەو حکومەت بەدوایدا دەگەڕێت، ئنجا بۆ زیاتر سەرلێشێواندنی کەسوکارەکەی دەچوون ماڵی خزمەکانیان دەپشکنیو زۆرجاریش باوكو براکەیان بۆ ماوەیەك دەگرت.کابرای مردووشیان بەشەو دەبرد لەچیای (المقطم) دەیان کرد بەژێر خۆڵەوە. لەسەرەتاوە هەندێ بڕوای دەکرد بەلام دوایی کە ئەم دەنگو باسانە زۆر بوو، خەڵکی بۆیان

دەرکەوت کە حکومەت درۆدەکات و ئەوەی ناوی بلآوکراوەتەوە کە گوایە رای کردووە لەژێر سزادا گیانی لەدەستداوەو مەگەر خواش بزانێ لەچ شوێنێکدا نێژراوە.

سزادان:

کەبرایەك دەستگیردەکرا، هەر لەدەرگای بەندیخانە دەهات بەم دیودا، شەقیان تێهەڵ دەدا تا شلکوت دەبوو، ئەمە بێجگە لەجنێوو قسەی ناشیرین، پاشان ئەگەر ریشی هەبوایە، زۆریان لێدەکرد کەدەبێ بەدەستی خۆی مووەکانی ریشی هەڵکەنێ،یان بۆیان دەسوتاندو قاقا پێدەکەنین.

لەوەش سەیرتر جاری وا هەبوو سەرتاشێکی خۆیانیان دەهێناو لایەکی ریش‌و سمێڵی‌و برۆیەکی دەتاشی بۆ برایەك، بۆ ئەوەی زیاتر سوکایەتی پێبکەن‌و پێی پێبکەنن! ئێمەش هیچمان دەسەلآت نەبوو هەر مەگەر ئەوەندە بلێین ﴿ ان تَسخروا منا فانا نَسخر منكم كما تَسخرون ﴾ هود /٣٨ و ﴿ انا كفيناك المستهزئين ﴾ الحجر/٩٥.

مەگەر خوا بزانێ چیمان خەفەت خوارد! مامۆستایەکی دەرچووی ئەزهەریان دەهێناو عەمامەو تەربوشەکەی سەریان دا ئەگرت‌و شەق شەقێنیان پێدەکرد لەوناوەدا.

زۆر لەوانە کەبووبوونە (جلاد) و سزای موسڵمانانیان دەدا کەسانی دڵ رەق‌و بێ بەزەیی بوون، لەبرایەکیان دەپرسی، تۆ پێش ئەوەی دەستگیربکرێیت مووچەت چەند بووە، ئەگەر بیوتایە (٣٠) جونەیە ئەوا (٣٠) قامچی لێدەدرا، وە ئەگەر بیوتایە (٦٠) جونەیە ئەوا (٦٠) قامچی لێدەدرا!!

جارێك لەبرایەکیان پرسی ئیشت چیە وتی: (دکتۆرام هەیە لەهەندەسە) دا، هەقی ئەوە دووقات سزایاندا.چونکە هەموو فاشل بوون لەژیانداو هیچ لەژیان حاڵی نەبوون،

داخی خۆیان بەو کۆمەڵە خاوەن بڕواتامانەیە دەڕشت، هەروەك قەزری باوکیان بەسەریەوە بێت؟!!

براش هەبوو خۆی پێنەدەگیراو دەستەو یەخە شەڕی لەگەڵ دەکردن، دیارە پاش ماوەیەکی کەم لەبەرئەوەی ئەوان زۆر بوون نیوە مردوویان دەکرد، جارێك یەکێ لەوبرایانە کەلێیان هەڵگەڕایەوەو دەستی لێکردنەوە، بەهۆی خزمێکیەوە، بەرەڵایانکرد، بەڵام تا چەند ڕۆژێك هێشتیانەوە تابرینەکانی سارێژ ببێتو نەزانرێ چی بەو داماوانە دەکرێ!

لەناو زیندان:

ژووری واهەبوو هەموو دیوارەکانی بۆیەی ڕەش کرابوو، بەجۆرێك تاریك دەبوو، هەردەتوت شەوەزەنگە، ئەوەی دەخرایە ناوی نەیدەزانی شەوو ڕۆژ چیەو کات کامەیە! جا لەبەرئەوەی بۆ چەندەها ڕۆژ تیا دەمایەوە ئەگەر هەرکاتێك بهاتایەتە ڕووناکیەوە، چاوی زیانی لێدەکەوت!!

لەناو زیندانیشدا کێشەی دەست بەئاوگەیاندن، کێشەیەکی گەورەبوو هەمووی چەند ئاودەستێك هەبوو، دەبوایە دوو هەزارکەس لەماوەیەکی کەمدا دەستیان بەئاو بگەیەندایە، زۆر لەبراکان تووشی مایەسیری بوون، ئاو نەبوو خۆیانی پێ پاك بکەنەوە، ناچار بەتەیەموم نوێژیان دەکرد، ئەگەر کەسێ دوابکەوتایەو زۆری پێبچوایە فەلاقەدەکرا!

زۆرجار براکانیان ناچاردەکرد کە ئاودەستەکان بەدەست پاك بکەنەوە، کە زۆریان گیرابوون، یان زۆریان لێدەکردن کەپاشەڕۆی ئەو سەگانەی کەتێیان بەردەدان بەدەست کۆبکەنەوە!! بەمەش زۆر لەبراکان تووشی نەخۆشی پێست بوون.

لەگەڵ هەموو ئەوانەشدا شەونوێژیان دەکردو (مأثورات) یان دەخوێندو وانەیان بەیەکتری دەوتەوەو قورئانیان لەبەردەکرد!!

سروودێکی بەیانیان!!

ئەو هەموو برایە لەبەیانیاندا بەڕیز دەوەستێنران، بەپێیەپەتیو بەرووتو ڕەجاڵی لەگۆڕەپانی بەندیخانەدا، بەڕێوەبەری بەندیخانەو ئەفسەرە رەزا تاڵەکان دەهاتنو ئەیان قیڕاند بەسەرماندا، پاشان بەدەنگی (ئوم کلثوم) سروودی (یا جمال یا مثال الوطنية، أجمل أعيادنا المصرية، بنجاتك يوم المنشية) یان بۆ لێدەدایان (واتە: ئەی جەمال ئەی نموونەی نیشتمان پەروەری، خۆشترین جەژنی میسرمان، رزگاربوونت بوو لەرۆژی المنشیه) دا، جادەبوایە براکانو رابەری گشتیش بیانووتایەتەوە لەگەڵیا! بەجۆرێك کە رابەر ئیشارەت بکات بۆ براکان وەك ئاواز دانەرەکان!! ئەوەی دەمی نەکرایەتەوەو نەیوتایەتەوە واوەیلا بەحاڵی!!

دوای ئەو سروودە، دەبوایە مامۆستای پێشەوا لەپێشەوەو براکانیش بەدوایدا رایان بکردایە بۆماوەی یەك دوو سەعات، ئەوەی بکەوتایە یان نەیتوانیایە ئەیاندایە بەر قامچیو شەق.

سزاکان لەتوانا بەدەربوون، رۆژێك (ملازم اول الطیار) حاج محمد الشناوی بە (احمد شعبان) ی وت کەبرایەکی پۆلیس بوو دەستگیرکرابوو، برام خۆت راگرە، لەبیرتە ئێمە پەیمانو بەیعەتماندا لەسەر مردن لەرێی خوادا، ئەویش کەلەدوا پلەی ماندوویی‌و شەکەتیدا بوو وتی: بەڵێ من بەیعەتمدا لەسەر مردن، نەك لەسەر ئەشکەنجەدان؟!

کێچ و ئەسپێ: ناخۆشیو نارەحەتی بەندیخانە هەر سزادانو دووری کەسوکارنەبوو، بەڵکو زیاد لەوهەموو سزاوئەشکەنجەیە، سەروریش تاشین بەگوێزانی کولو نینۆك کردنو خۆشتن کێشەی گەورەمان بوو.

کیژو ئەسپێش لەو ژووره نسرمه پڕ شێیەدا تەنگی پێ هەڵچنیبووین‌و ژیانی لێتاڵ کردبووین.بۆیه بیرمان کردەوه له ڕێگا چارەیەك، تا خەیاڵمان بۆ ئەوەچوو کەلەبەرزی دوومەتردا دیواری ژوورەکە سابوونی لێبدەین بەوەش کێچەکان نەیان دەتوانی سەربکەونە سەرەوەو دەکەوتنە سەر زەوی و ئێمەش لەناومان دەبردن.هەرگیز ئەو رەحمەتەی خواشم لەیاد ناچێت کەچۆلەکە لەپەنجەرە بچکۆلەکەی ژوورەکەمانەوە دەهاتە ژوورەوەو کێچەکانی دەخوارد کە خوێنی ئێمەیان دەمژی.

سێیەم/ شەهید محمد الصوابی:

سالْ: کۆتایی ١٩٥٤ز، مانگ / دیسەمبەر.

شوێن: ماڵی شێخ حسنین مخلوف، موفتی میسر.

کات: پاش نان خواردنی نیوەڕۆ، کاتژمێر سێی پاش نیوەڕۆ، لەدەرگادرا خزمەتکاری ماڵەکە چوو بۆ کردنەوەی دەرگا.پاشان هاتەوە بەشێخ حسنینی وت: قوربان گەنجێکی ریشداری جلو بەرگ شڕە، دەیەوێ چاوی پێت بکەوێت.

شێخ دەڵێ: لام سەیر بوو، وامدەزانی رێبوارە، گەنجەکە هاتە ژوورەوەو لەسەرەتادا پێشوازیم نەکردو، خزمەتکارەکەمان خواردنی بۆ ئامادەکردو ئەویش زۆرچاك خواردی، لەوەدەچوو ماوەیەکی زۆربێت نانی نەخواردبێ.پاش نان خواردن گومانم برد کە بڕوات، کەچی نەڕۆیشت و سووربوو لەسەر ئەوەی بیبینم! ناچار چووم بۆلای وتم: رەنگە هەژاربێ و خێرو سەدەقەیەکی بوێ.کەچی خۆی پێناساندم.کەناوی (محمد الصوابی الدیب) ە و قوتابیە لەکۆلیجی شەریعەت لەزانکۆی ئەزهەر، پاشان کە وتی لەفیداکارەکانی (برایان) ە کە لەشەڕی فەلەستیندا بەشداریان کردووە، لەرزم لێهاتو هەمووگیانم نیشتە سەر عەرەق، چونکە لەوکاتەدا (برایان) یانی گرتنو سزادان‌وو بەندکردنو دادگایی کردن.

گەنجەکە بەلەسەرخۆیی پێی وتم: یا شێخ من لەتەنگانەدام و، پێویستم بەتۆیە فریام بکەوی، من فەرمانی گرتنم دەرچووەو ماوەیەکی زۆرە، نزیکەی مانگێکە لەچۆڵەوانیو سەر قەبرانەکاندا بەرۆژ خۆم دەشارمەوەو بەشەویش دەگەڕێم پاروویەك نانم دەست بکەوێ بیخۆم.بێتاقەت بووم لەژیانی ناو مردووان و قەبرسان، دەمەوێ لەگەڵ زیندوواندا بژیم، جا ئیتر نازانم قبوڵم دەکەی؟

شێخ وتی: سەرسامبوومو ئاگام لەخۆم نەمابوو، لەوەدا هاتمەوە کەوتی: رات چییە ئایا قبووڵم دەکەی.

منیش مۆڵەتم لێخواستو چووم بۆلای دکتۆر علی کوڕمو زەینەبی کچم، هەستیان بەشپرزەیم کردو وتیان: ها بابە چی بوو،چی روویداوە؟ مەسەلەکەم بۆ گێڕانەوەو وتیشم: ئەو راست دەکات، ئەوراست دەکات.ئنجا وتم: من دڵنیام کە ئەو لەئاسایشو پۆلیس نیە هاتبێ تاقیمان بکاتەوە و تووشمان بکات، من دڵنیام کەراست دەکاتو، ناتوانم دەست بنێم بەروویەوە لەکاتێکدا ئەوهانای بۆ ئێمە هێناوە.بەلاّم ئەوەی دوو دڵی کردووم ئەگەر حکومەت بزانێ خراپمان پێدەکات، چونکە ئەوەی برایەك داڵدە بدات پانزە ساڵ بە (اشغال شاقة) ەوە بەند دەکرێت..

دکتۆری کوڕم وتی: چی ئیسلامەتیە ئەوەبکە، خواپشتو پەنامانە!

لەگەڵ کوڕەکەمدا چووین بۆلای (محمد) و وتم: وا قایل بووین کەداڵدەت بدەین، ئەویش دڵی خۆش بوو، رەنگو رووی گەشایەوە، بەجۆرێك کە هەرگیز ئەو رەنگو رووەی ئەو رۆژەیم لەبەرچاو لاناچێ!

ئنجا دکتۆر عەلی کوڕم پێی وت: بەلاّم ئیتر دەبێ کەسایەتی خۆت بگۆڕی چونکە ناوچەکەمانو دەوروبەرمان پۆلیس و سەربازی زۆری لێیە، رێکەوتین کە دایبنێین بەسکرتێری خۆمو ناوم نا (صادق افندی) .

بۆ رۆژی دوایی ریشی تاشی‌و جلوبەرگی نوێی لەبەرکردو وەك سکرتێر ئەجوڵایەوەو کەس بەم نهێنییەی نەدەزانی تەنها چوار کەس نەبێ، منو کورەکەمو کچەکەمو بووکەکەم کە (دکتۆرە سعاد) بوو کچی (حسن هضیبي) رابەری دووەمی برایان.

پلانەکەمان زۆر سەرکەوتوو بوو، (صادق افندی) دەورەکەی زۆر باش دەبینی، تەنانەت ئەفسەرو پۆلیس دەهاتن بۆ لام بۆ (فەتوا) ئەو پێشوازی دەکردنو هیچ نەدەشڵەژاو زۆر ئاسایی بوو.

پاش هەشت مانگ لەهاوینی ساڵی ١٩٥٥دا (صادق افندی) پێی وتم: یا شێخ دەمەوێ بچم بۆ (سعودیە) لەوێ کاربکەمو، پیاوێکی عێراقی پەیمانی داومەتێ لەسەرکەشتی لەرێی (السویس) ەوە دەربازم بکات.

منیش دوودڵ بووم لەوکارەو هەرچیم کرد دڵم نەیگرت و زۆر هەوڵمدا ساردی بکەمەوەو نەڕوات سوودی نەبوو.

پاش ماوەیەك بەجێی هێشتین و وتی: هەرئەوەندە گەیشتمە شوێنی خۆم لە (سعودیە) بروسکەیەکتان بۆ دەکەم.منیش هەواڵم نارد بۆ شێخ (محمد سرور الصبان) لەسعودیە کەراوێژکاری مەلیك سعود بوو کە ئەگەر ئەو ناسیاوەمان هاتە لات کاری بۆ ئاسان بکە.

مانگێك بەسەر رۆیشتنەکەیدا تێپەڕی و دەنگی نەبوو، ئێمەش زۆر ترساین، بەتایبەت کە بووکەکەم (دکتۆرە سعاد) گوێی لەرادیۆی لەندەن بوو کەوتبووی دووکەس لە (برا) یان لەسەر کەشتی (السویس) گیراون.دڵنیابووم کەیەکێکیان (محمد)ە..

پاش ماوەیەك (دکتۆرە سعاد) چوو بۆ سەردانی باوکی لەبەندیخانە، لەپڕ چاوی بە (محمد) دەکەوێت بەدەست جەللادەکانەوە.کەگەڕایەوە وتی تازە تیاچووین،

(محمد) گیراوەو لەژێر سزادا کەکەس بەرگەی ناگرێ ناومان دەڵێ‌و تیادەچین.

چەند ڕۆژ تێپەڕیو (محمد) کەعێراقیەك بەگرتی دابوو، بەرگەی سزاو ئازاری زۆری گرت‌و چی هەڵیانواسی‌و ئوتوی گەرمیان بەلەشیا هێنا ناوی نەوتین.بەڕاستی من هەرگیز لەوبڕوایەدا نەبووم ئەوەندە بەجەرگو خۆگربێ و گیانی خۆی بکا بە قوربانی پاراستنی ئێمە، بەڕاستی بەوەفا بوو بەڕاستی ئەوەیە پەروەردەی ئیسلام.

لەژێر سزادا بڕبڕەی پشتیان شکاندو هەموگیانیان بریندارکرد، ستەمکاران تەنها پرسیارێکیان لێدەکرد، تۆ لەکوێ بویت؟! ئەویش هیچ وەڵامی نەئەدانەوەو راستی پێنەدەوتن، تا لەژێر ئازارو ئەشکەنجەدا شەهید بوو.

شێخ حەسەنەین بەردەوام دەبێ لەسەر قسەکانیو دەڵێ: (ئەگەر پەروەردەکەی شەهید محمد الصوابی، پەروەردەی (برایان) بێت، منیش دەنگم دەخەمە پاڵ دەنگی زانایانی ئەزهەر کەڕێبدرێ بەبرایان و مۆڵەتیان بدرێ کاربکەن،چونکە پەروەردەکەیان چاکترین پەروەردەیە).

چمکێك لە هەوڵ‌و کۆششی ئافرەتان

عومەر دەفەرموێ: (ئێمە لەجاهلیەتدا ئافرەتمان بەهیچ نەدەزانی، کاتێك ئیسلام هات‌و خواوەند باسی کردن، ئیتر بەوەزانیمان‌و تێگەیشتین کەهەقیان لەسەرمانە) (بوخاری)

لەزەمانی نەفامیدا ئافرەت ماف خوراوو چەوساوە بوو، فەرمایشتە پیرۆزەکانی قورئان‌و خۆشەویست (د.خ) بوونە هۆی ئازادبوونی راستەقینەی مرۆڤ بەگشتی‌و ئافرەتیش بەتایبەتی.

قورئان دەفەرموێ: ﴿ يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِنَّا خَلَقْنَاكُمْ مِنْ ذَكَرٍ وَأُنْثَى وَجَعَلْنَاكُمْ شُعُوبًا وَقَبَائِلَ لِتَعَارَفُوا إِنَّ أَكْرَمَكُمْ عِنْدَ اللَّهِ أَتْقَاكُمْ إِنَّ اللَّهَ عَلِيمٌ خَبِيرٌ (١٣) ﴾ الحجرات، واتە:

خەڵكینە ئێمە ئێوەمان دروستكردووە لەنێرومێیەك وكردمانن بەگەل‌و هۆزی جیاواز تایەكتری بناسن، بەڕاستی چاكترینتان لای خوا پارێزكارترینتانە.

خۆشەویستیش دەفەرموێت: (انما النساء شقائق الرجال) ابوداود/ بەڕاستی ئافرەتان خوشك‌و هاوشانی پیاوانن.

ئایینی ئیسلام هەقی میراتی و بوونی پارەو ماڵ‌و سامانی داوە بەئافرەت هەروەك دەفەرموێ: ﴿ لِلرِّجَالِ نَصِيبٌ مِمَّا تَرَكَ الْوَالِدَانِ وَالْأَقْرَبُونَ وَلِلنِّسَاءِ نَصِيبٌ مِمَّا تَرَكَ الْوَالِدَانِ وَالْأَقْرَبُونَ مِمَّا قَلَّ مِنْهُ أَوْ كَثُرَ نَصِيبًا مَفْرُوضًا (٧) ﴾ النساء، واتە: پیاوان بەشیان هەیە لەوشتانەدا كەباوك‌و دایك‌و خزمان بەمیراتی لەدوایان بەجێ دەمێنێت، هەروەها ئافرەتانیش بەشیان هەیە لەوشتانەدا كەبەمیراتی لەباوك‌و دایك‌و خزمان بەجێ دەمێنێت، كەم‌و زۆری بەشی هەركەسێك دیاری كراوەو دەبێت بیدرێتێ.

ئافرەتان لەزەمانی خۆشەویستدا (د.خ) بەشداریان دەكرد لەنوێژی بەكۆمەڵ‌و لەفێربوون لەكۆڕی تایبەتی خۆشەویست (د.خ) داو لەبەشداریكردن لە (جیهاد) داو لەبەخشینی ماڵ‌و ساماندا، (كاتێك كەهاندەدران لەلایەن پێغەمبەرەوە (د.خ) بۆ بەخشینی ماڵ‌و سامان زۆربەی ئەوانەی كەخێریان دەكرد ئافرەت بوون) (مسلم) .

فەرماندان بەچاكەو جڵەوگیریش لەخراپە ئەركی سەرشانی پیاوو ئافرەتە قورئان دەفەرموێت: ﴿ وَالْمُؤْمِنُونَ وَالْمُؤْمِنَاتُ بَعْضُهُمْ أَوْلِيَاءُ بَعْضٍ يَأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَيَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ وَيُقِيمُونَ الصَّلَاةَ وَيُؤْتُونَ الزَّكَاةَ وَيُطِيعُونَ اللَّهَ وَرَسُولَهُ أُولَئِكَ سَيَرْحَمُهُمُ اللَّهُ إِنَّ اللَّهَ عَزِيزٌ حَكِيمٌ (٧١) ﴾ التوبة

شایانی باسە یەكەم كەس كە بڕوای بەخۆشەویست (د.خ) هێنا خەدیجەی هاوسەری بوو، یەكەم كەسیش كەشەهیدكرا لەئیسلامدا (سمیە) ی دایكی عەماری كوڕی یاسربوو!

یەکەم/ (مەیسونە) پیاوان هەڵدەنێ لەسەر جیهاد:

لەساڵی (٦٠٦) ی کۆچیدا ئافرەتێك بەناوی (مەیسونە) لەدیمەشق چاوەڕێی دەنگو باسی چوار براکەی بوو کەلەجیهادی خاچپەرستان بوون پاش ماوەیەك دەنگو باس هات کە هەر چواریان شەهید بوون. لەگەڵ ئەم کۆست کەوتنو موسیبەتە گەورەیەدا ئەم ئافرەتە بیری کردەوە لەگەڵ دەستە خوشکەکانیدا کارێك بکەن ورەی رووخاوی موسڵمان بەرزبکەنەوە و غیرەتو حەماسەتیان بجوڵێنن بۆ رووبەڕووبوونەوەی خاچپەرستە داگیر کەرەکان.

ئەم ئافرەتە ژیرە خواناسە هانی دەستە خوشکانیدا کەسەدەها ئافرەت بوون کەپرچی خۆیان ببڕن، بەڵێ. هەموو پرچی خۆیان بڕیو نزیکەی سێسەد پارچە گوریسیان لێدروستکردو ناردیان بۆ (سبط ابن الجوزي) کەوتارخوێنی مزگەوتی ئەمەویبوو لەدیمەشق، وتیان: یا موجاهیدان، کەلو پەلو شتومەکی جیهادیان بەو پرچانەی ئێمە ببەستن، وەك بەشداریەکمان لەجیهاددا، کاتێك ئیمام چووە سەردوانگە، چەند پرچێك بەدەستیەوە بوو، بەگریانەوە کەوتە وتاردان و وتی:

ئەی ئەوانەی کە ئاینەکەیان فەرمانی جیهادی داوەپێیان، تادنیا فەتح کەنو ئێستا دانیشتوونو دوژمن خاکیانی داگیر کردووە!

ئەی ئەوانەی کەباووباپیریان سەروماڵیان دانا لەپێناوی ئاینەکەیاندا. چیتانە، بۆچی ئاینەکەتان لەیادکردووە ودانیشتوونو دینیخوا سەرناخەن، ئای بۆ ئێوە، ئەوە ئازارتان نادات کە دوژمنی خواو دوژمنی ئێوە خاکتان داگیربکات لەکاتێکدا ئێوە گەورەی دنیابوون.

ئەوەی بەدەستیەوە بوو بەرزی کردەوەو ئنجا وتی: دەزانن ئەمانە لەچی دروستکراون، ئافرەتان لەپرچی خۆیان دروستیان کردون تا قودسی پێ رزگاربکەن. دەی ئەگەر ئێوە بۆ جیهاد بەکاری ناهێنن بیکەن بەپرچ بۆ خۆتانو ئنجا

هەڵی دانە ناویانەوە. بەم وتارە ئاگرینەو بەم کردارەی وتارخوێن، هەموو خەڵکەکە هاواریان لێ بەرزبۆوەو زۆرگریان بۆ حاڵی خراپو سستیو کەمتەرخەمیان، بۆیە دوایی کۆمەڵ کۆمەڵو دەستە دەستە رێکەوتن و سوپایەکی چاکیان پێکەوەناو هێرشیان بردەسەر (نابلس) و (تەرابلس) و سەرکەوتنی باشیان بە دەست هێنا بەسەر خاچپەرستەکانی ئەو ناوچەیەدا. (مواقف لخريجي مدرسة القران) د.عمادالدين خليل.

دووەم/ بەنانی شەهیدو نامەکەی:

(بەنان) کچی زانای پایەبەرز (علي طنطاوي) یەو هاوسەری (عصام عطار) بوو کە ماوەیەك بەرپرسی برایانی سوریابوو، لەوڵاتی خۆیان ئاوارەبوونو لەرۆژئاوا نیشتەجێ بوون، لەوێش (مخابرات) ی سوری بەدوایانەوە بوونو دیاریبوو نیازی تیرۆرکردنیان هەیە. بۆیە (بنان) نامەیەك بۆ مێردەکەی وەك یادەوەرییەك دەنووسێ کەتیایدا دەڵێ:

(چەند حەزدەکەم (عصام) کە ئەمەش بەشێکە لەلاوازیم وەك بەشەرێك کە پێش مردنمان بگەرێینەوە بۆ دیمەشقو پاشماوەی ژیانمان لەوێ بەسەر بەرین ئەگەر لەژیاندا بەشمان مابێت و. کە مردیشین لەوێ لای خزمان و خۆشەویستانی پێش خۆمان لەخاکی (دحداح) یا (باب الصغير) دا بماننێژن.

بەلأم وام بۆ دەرئەکەوێ، کە مردن بەدوامانەوەیە لەهەموو کاتو شوێنێکدا. رەنگە ئێمە لەغەریبایەتی بماننێژن، هەروەك چۆن لەغەریبایەتیدا ژیاین، دوور لەکەسو کارونیشتمان. داوات لێدەکەم (عصام) ، ئەگەر لەم غەریبیەدا مردم، داوا لەدایكو باوكو براکانمو کەسوکارم بکە لێم خۆشبن، لەوەی کەزوخاویان خواردووە لەم ماوەی حەفدە ساڵی رابردووەدا بەهۆی دەربەدەریو غەریبیمانەوە.وە پێیان بڵێ ئەوەی کە خۆتیش باش دەیزانی، کەمن هەرگیز پەشیمان نیم لەسەر ئەم رێگەیەی لەگەڵ تۆدا

گرتوومەتەبەر، وە کەمن بەختەوەرم زۆرترین بەختەوەری بەو ناڕەحەتیانەی کەلەگەڵ تۆدا لەرێی خوادا هاتۆتە رێمان.

تۆش ئەی (عصام) پەیمانم بدەرێ، ئەگەر تاوانباران کوشتیانم، خەم و خەفەت لاوازت نەکاو، بەردەوام بیت لەسەر هەوڵ و خەبات، هەروەك چۆن لەوەوبەر بەهەموو تواناتەوە خەریك بوویت و هەوڵت داوە.

وەمنیش پەیمانت ئەدەمێ ئەگەر خوا شەهادەتی دا بەتۆ کەلەسەر ئەم رێگایە بەردەوام بم، رێگای مەزنی ئیسلامەتی. تا دەگەینە یەکێك لەدوو پیرۆزییەکە.شەهادەت یان سەرکەوتن و وە کەگەیشتینەوە بەخواش لێمان رازی بێت.

بەڵێ قەدەری خوا وابوو کە (بنان) پێشتر شەهید بێت و (عصام) یش لەسەرعەهدو پەیمانی هەوڵ و خەباتی بێوچان بۆ خوا بەردەوام بێت. (المرأة في موكب الدعوة) مصطفى الطحان.

دوا وتە

لەم گەشتەدا وتمان،قورئان دوا پەیامی خوایە بۆبەرەی ئادەمی و هەر کەس بەویژدانەوە و بێ دەمارگیری لێی ورد بێتەوە، بۆی دەردەکەوێت کە هەرچی پڕوپاگەندەیەکی بۆکراوە لەکۆن ونوێدا هەرهەمووی ناهەقن ودوورن لە ڕاستیەوە.

لەلاپەڕەکانی پێشوو داو لەبەرگەکانی پێشتریشدا نموونەمان باسکرد لەسەر ئەو کەسانەو، لەم دوا وتەیەشدا، باسی کەسایەتی ناوداری ئەمریکی دەکەین کەلەم چەند رۆژەی رابردوودا موسڵمان بووە،کەئەویش دکتۆر (ئەسبەر ئیبراهیم شاهێن) ە..

دکتۆری ناوبراو کەسایەتیەکی دیاری ئەمریکایەو پەیوەندی دۆستانەی هەیە لەگەڵ سەرۆکەکانی ئەمریکاداو بەیەکێ لەو زانا ناودارانە دائەنرێت کە خاوەن (انجازات) ن و، لەگەڵ ئەوەدا کەوتاری زۆرو پەڕاوی زانستی هەیە، بێژەرێکی وریایەو زۆربلیمەتە لە قسە کردنو ئاخاوتن داو خەڵاتی (رواد الخطابة العالمية) ی وەرگرتووە..هەروەها

چەندەها خەڵات و ویسامی تریشی وەرگرتووە لە سەرۆك رۆناڵد ریگان وسەرۆك بۆشی باوك و ئەمیر محمد بن فهد عبدالعزیزی سعودی و..هتد..

دکتۆر ئەسبەر ئێستا راوێژکاری نێو دەوڵەتیەیە وسەرۆکی پەیمانگای نێو دەوڵەتی تەکنولۆجیەیە (أی أی تی أی) یە لە ئەمریکاو، لە ساڵی ۱۹۳۷ دا لە لوبنان لە دایك بووەو لەسەر ئایینی مەسیحی بوو، لەساڵی ۱۹٥۷دا دەچێتە ئەمریکاو لەگەڵ کارکردندا دەخوێنێت، دووساڵ لە زانکۆی تکساس لە (ئوستن) و دواتر لە زانکۆی ویلایەتی (اوکلاهوما) بکالوریوس دەهێنێ لە بەشی (الهندسة الکیمیاویة) دا و،پاشان لە زانکۆی (اریزونا) لە توسون ماجستر دێنێ و دوای ئەوەش دکتۆرا لەزانکۆی تینیسی لەنوکسفیل دەهێنێ.لەشەش زانکۆی ئەمریکیدا مامۆستا بووەو لە زانکۆی سعودیەو جەزائیر یشدا کاری کردووەو چەندەها پەراوو وتاری هەیە لە بواری (هەندەسەی غازو ووزەو ژینگەو پیشەسازی پترۆکیمیاویات) دا.

دکتۆر لە بارەی موسڵمان بوونیەوە دەڵێت:من لە منالیەوە ئیسلامم خۆش ویستووەو مەیلم هەبووە بۆی و،لە هەموو قۆناغەکانی خوێندنمدا ولەو هەموو شتانەی کە خوێندوومەتەوە گەیشتمە ئەو بڕوایەی کە ئیسلام ئایینێکی مەزنەو لە نیوە دورگەی عەرەبەوە سەری هەڵداوە تا لە هەموو جیهاندا بلاوببێتەوە..

هاوەڵە موسڵمانەکانم هەمیشە بە ڕەوشت و خووی بەرزیان کاریان تێکردووم بە تایبەت (دکتۆر ناصر ئیبراهیم رشید) کەماوەی سی وسێ ساڵە دۆستایەتیمان هەیە.بە راستی ئیسلام ئایینێکی واقیعیە و بانگەشە دەکات بۆ داد پەروەری وڕێزی مرۆڤ.

بەراستی تەمەن رادەبوورێ و ئێمەش دەڕۆین و زۆری تەمەنمان رۆیشتووەو کەمی ماوە.. جا دووساڵ لە مەوبەر تووشی شێر پەنجەی پەنکریاس بووم کە زۆر کەم نەشتەر گەرییەکەی سەرکەوتوودەبێت..

لەخەستەخانەیەکی ئەمریکا ئەو شەوەی کەنیاز بوو نەشتەرگەریم بۆبکەن زۆر لە هاوەڵانم پەیوەندیان پێوەکردم و دوعای خێرو سەلامەتیان بۆکردم و تەنانەت هەندێکیان وتیان لە حەرەمی مەککەدا دوعایان بۆ کردووم.

ئەو شەوە گوێم گرت لە قورئان بەدەنگی عبدالباسط کەزۆر چێژم لێوەرگرت و، ئەوەندە هەستم بە دڵنیایی‌وگیانێکی ئارام کرد، هەر ئەو کاتە بڕیارمدا موسڵمان ببم.پاش سەرکەوتنی نەشتەرگەرییەکەش حەزم کرد ئەم مانگی حوزەیرانە بەڕەسمی موسڵمان بوونی خۆم لەلانکەی ئیسلامەتی، لەپایتەختی وڵاتی سعودیە لە (شاری ریاض) دا رابگەیەنم..

جاهەرچەند من پەیوەندیم بە گەورە بەر پرسانی ئەمریکاوە هەیە ئەم موسڵمان بوونەی منیش لەم بارو زروفەدا وەك تەحەدایەك وایە، بەڵام من لە کەس ناترسم و بە قەناعەتی تەواوە موسڵمان بووم.

دیارە خەڵکی تیروتوانجم لێدەدەن، بەڵام من گوێی پێنادەم، بۆ مەسەلەی خێزانەکەشم، بەتایبەت کەهاوسەرەکەم ئەمریکیە، حەزدەکەم وەك من بە قەناعەتی تەواوە موسڵمان ببێ..

بۆمەسەلەی ئەو هەموودژایەتی‌و پڕوپاگەندەیەی بۆئیسلام دەکرێت لەرۆژئاواو ئەمریکا،بەلای منەوە دەگەڕێتەوە بۆدەسەڵاتی جوولەکە بەسەر بەرپرسان و هۆکارەکانی راگەیاندندا، ئەمەش پێویستی دەکات لەسەر موسڵمانان کەزیاتر هەوڵ بدەن بۆ روونکردنەوەی ئیسلام و بەرپەرچدانەوەی ناحەزان. وەمن دڵنیاشم لەوەی کەهیچ دژایەتیەك نییە لەنێوان مەسیحیەت وئیسلامداو ئەوانەش کە ئەو ناکۆکیە دروست دەکەن نەفام و ناحاڵین یان ناحەزو دوژمنن.. (الشرق الاوسط ٢٠٠٢/٦/٢٣)

زۆر لەزاناو بیریارەکان پێشبینی ئەوە دەکەن کەئەم سەدەیە سەدەی ئیسلامەو خەڵکیش لە هەر چوار قوڕنەی دنیاوە پۆل پۆل دێن بەرەو ئەم ئایینە، رووداووپێش

هاتەکانیش ئەوەیان لێ دەخوێنرێتەوە.لەخوا دەپاڕێینەوە کەچاومان گەش بکاتەوە بەبینینی سەربەرزی موسڵمانان وسەرکەوتنی ئیسلام.

سەرچاوەکان

١ ـ اسلوب القران الكريم بين الهدايه والاعجاز البيانى / دعمر باحاڒق

٢ ـ نالەی دەروون/ بەرگی دووەم/ شێخ محمدی خاڵ

٣ ـ محمد رسول الله (د.خ) ـ د.محمد صادق عرجون / ج١

٤ـ دموع فى ساحه الدعوه (محمود سمير المنير)

٥ ـ صناعة النجاح / د. طارق السويدان وفيصل باشراحيل

٦ ـ دروس من محنة البوسنة والهرسك / محمد قطب

٧ ـ مجلة المجتمع ١٤٨٥، ١٤٨٦، ١٤٨٤

٨ ـ وتارى / حوار مفتوح حول الاعجاز العلمي. د. زغلول النجار

٩ ـ ڕۆژنامەی یەکگرتوو /٣٣٨

١٠ـ هكذا علمتني الحياة / د. مصطفى السباعي.

١١ ـ فقه الواقع ـ کۆمەڵێ وتاری بڵاونەکراوەی بەننا.

١٢ـ بنەماڵەی زانیاران / مەلا عەبدولکەریمی مودەریس

١٣ـ الثبات / د. محمد بن حسن بن عقيل

١٤ ـ موسوعة الشهداء / و– حديث الدعوة / عبدالحليم الكناني

١٥ـ مواقف لخرجي مدرسة القران / د. عماد الدين خليل

١٦ ـ الرقائق / محمد احمد الراشد

بەرگی پێنجەم

پێشەکی

سوپاس و ستایشی بێ پایان بۆ خوای پەروەردگار و دروودو سەلامی نەبڕاوەش لەسەر گیانی پاکی سەرداری پێغەمبەران و یاران و شوێنکەوتوان.

بەرگی پێنجەمی بەهاری دڵان ئەمجارەش بە هەندێ باس و خواسی ئیمانیەوە دێتەوە خزمەت خوێنەرانی، بەو هیوایەی دڵەکانیان لە هەمیشە بەهارێکدا بژی و خۆیان نەزر کەن بۆ خزمەتی بەرنامەکەی خوا..

بابەتەکانی ئەم بەرگەش چەند تەوەرەیەکە:

(١) تێگەیشتن لە زانیاری بێ سنووری پەروەردگار و پەیڕەوی کردنی بەرنامەکەی، کە هەمووی بەرژەوەندی مرۆڤی تیایە و، لە دنیا و قیامەتدا پێی ئاسوودە دەبێت.

(٢) تیشك خستنە سەر چەند نموونەیەکی ئیعجازی قورئان و سوننەت.

(٣) چەند نموونەیەك لە شایەتیدانی هەقی زاناو ناودارە بیانیەکان لە بارەی گەورەیی و پایە بەرزی ئیسلامەوە.

(٤) ساتێك لەگەڵ ئەوانەی کە بێدەنگ بۆ خوا کار دەکەن.

(٥) بەخۆداچوونەوە و تازەکردنەوەی ئیمان.

(٦) نامە و ئاگاداریەکانی پەروەردگار بۆ ڕێنمایی کردن و هیدایەتی مرۆڤ و چەند نموونەیەك.

(٧) میراتی پێغەمبەران و زانینی قەدری ئەو میراتیە و هەوڵدان بۆ پاراستنی و، گەیاندنی بۆ دەستی کەسانێ کە شایستەی بن.

(٨) هەوڵی بێوچان بۆ گەیاندنی پەیامی خوا.

(٩) بێهیوا نەبوون و گەش بینی بەردەوام، هەر چەند زوڵم و ستەم بکرێ بەرامبەر بانگخوازان.

ئێوە باشتر دەزانن یان خوا؟

زانینی خوا بێ کۆتاییە:

زانینی خوای گەورە بێکۆتاییەو، قورئانی پیرۆز بۆ ئەوەی لە مێشکی مرۆڤی نزیک بکاتەوە، بە وشە تابلۆیەك دەنەخشێنێ، کە لێکی دەدەیتەوە هەر دەبێتەوە بە ناکۆتایی، بۆ نموونە دەفەرموێت:

﴿ قُلْ إِنِّي عَلَى بَيِّنَةٍ مِنْ رَبِّي وَكَذَّبْتُمْ بِهِ مَا عِندِي مَا تَسْتَعْجِلُونَ بِهِ إِنْ الْحُكْمُ إِلاَّ لِلَّهِ يَقُصُّ الْحَقَّ وَهُوَ خَيْرُ الْفَاصِلِينَ (٥٧) قُلْ لَوْ أَنَّ عِندِي مَا تَسْتَعْجِلُونَ بِهِ لَقُضِيَ الأَمْرُ بَيْنِي وَبَيْنَكُمْ وَاللَّهُ أَعْلَمُ بِالظَّالِمِينَ (٥٨) وَعِنْدَهُ مَفَاتِحُ الْغَيْبِ لاَ يَعْلَمُهَا إِلاَّ هُوَ وَيَعْلَمُ مَا فِي الْبَرِّ وَالْبَحْرِ وَمَا تَسْقُطُ مِنْ وَرَقَةٍ إِلاَّ يَعْلَمُهَا وَلاَ حَبَّةٍ فِي ظُلُمَاتِ الأَرْضِ وَلاَ رَطْبٍ وَلاَ يَابِسٍ إِلاَّ فِي كِتَابٍ مُبِينٍ (٥٩) ﴾ الأنعام

واتە: پێیان بڵێ: من زۆر دڵنیام و، بە بەڵگەوە پەروەردگارم دەناسم و دەیپەرستم، کەچی ئێوە باوەڕتان پێی نیە، ئەوەی ئێوە پەلەتانە بۆتان پێش بێت لە تۆڵە و سزای خوایی بەدەست من نیە و لای من نیە، حوکم و فەرمانڕەوایی هەمووشت هەر بەدەست خوایە، ئەو زاتە راستییەکان دەخاتەڕوو، چاکترین جیاکەرەوەشە لە نێوان هەق و ناهەقدا..

پێیان بڵێ: ئەگەر بەراستی ئەوەی ئێوە پەلەتانە لە پێشهاتنی سزای خوایی بەدەست من بوایە، ئەوکاتە هەمووشت لە نێوانماندا کۆتایی دەهات و لەناودەچوون، خواش هەمیشە زاناترە بەستەمکاران.

ئنجا دەیەوێ باسی زانینی بێکۆتایی پەروەردگار بکات تا بڕوادار دڵنیا بێت لەدانایی و کاردروستیەکەی و دەفەرموێ:

کلیلی هەموو شاراوەکان و زانینی هەموو نهێنیەکان بەدەست خوایە و هەر لای ئەوە، کەس نایزانێت جگە لەو زاتە، هەرچی لەسەر وشکانیەیە لە گیاندار و بێگیان و زیندەوەرانی وردو درشت لە سەر زەوی و لەناو خاکدا خوا پێی دەزانێت، هەروەها

هەرچی لە دەریاکانیشدا هەیە ئاگای لێیەتی و هیچ گەڵایەك ناکەوێتە خوارەوە خوا پێی نەزانێت، هەروەها دەنکێك یان تۆوێك لەتاریکاییەکانی زەویدا نیە و، هەروەها هیچ تەڕو وشکێك نیە لەخوا پەنهان بێت و لە (لوح المحفوظ) دا، یاخود لە دۆسیەو دەزگای تایبەتدا تۆمار نەکرابێت.

٢) ﴿ قُلْ: لَوْ كَانَ الْبَحْرُ مِدَادًا لِكَلِمَاتِ رَبِّي لَنَفِدَ الْبَحْرُ قَبْلَ أَنْ تَنفَدَ كَلِمَاتُ رَبِّي وَلَوْ جِئْنَا بِمِثْلِهِ مَدَدًا﴾ (الكهف: ١٠٩) واتە: پێیان بڵێ ئەگەر دەریا هەموو مەرەکەب بێت و زانست و زانیاری پەروەردگارمی پێ بنوسرایە، دەریا تەواو دەبوو پێش ئەوەی زانست و زانیاری پەروەردگارم تەواو ببێت، ئەگەر چەندەها ئەوەندەی تر دەریاش بهێنن و بیکەنە مەرەکەب زانیاری ئەو تەواو نابێت، چونکە زانست و زانیاری پەروەردگار کۆتایی نایەو بێ سنورە..

٣) ﴿ وَلَوْ أَنَّمَا فِي الأَرْضِ مِنْ شَجَرَةٍ أَقْلامٌ وَالْبَحْرُ يَمُدُّهُ مِنْ بَعْدِهِ سَبْعَةُ أَبْحُرٍ مَا نَفِدَتْ كَلِمَاتُ اللهِ إِنَّ اللهَ عَزِيزٌ حَكِيمٌ﴾ (لقمان: ٢٧) واتە: ئەگەر هەرچی درەخت هەیە لەزەویدا ببنە پێنوس، دەریاش چەندەیە ببێتە حەوت ئەوەندەو ببێتە مەرەکەب و زانست و نهێنی دروستکراوەکانی خوا بنووسنەوە، ئەوە هێشتا زانست و زانیاری و فەرمانەکانی خوا تەواو نابێت، بە راستی خوای گەورە بەدەسەڵات و دانایە.

زانینی مرۆڤ سنووردارە:

مرۆڤ کە لەدایك دەبێت هیچ نازانێت و بەویستی خوا وردە وردە شت فێر دەبێت، بەوەی کە هۆکارەکانی فێربوونی داوەتێ، وەك گوێ و چاو ودڵ، هەروەك دەفەرموێت ﴿ وَاللهُ أَخْرَجَكُمْ مِنْ بُطُونِ أُمَّهَاتِكُمْ لا تَعْلَمُونَ شَيْئًا وَجَعَلَ لَكُمْ السَّمْعَ وَالْأَبْصَارَ وَالأَفْئِدَةَ لَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ﴾ (النحل: ٧٨) . واتە: خوا ئێوەی لە سکی دایکتان دەرهێناوە بێ ئەوەی هیچ شتێك بزانن، ئنجا دەزگای بیستن و بینین و تێگەیشتنی پێداون، بۆ ئەوەی سوپاسگوزاری بکەن..

خوای گەورەیە مرۆڤ بە زانست و زانین پایەبەرز دەکات بەڵام خۆی لە هەموو زانایەك زاناترە،هەروەك دەفەرموێ ﴿ نَرْفَعُ دَرَجَاتٍ مَنْ نَشَاءُ وَفَوْقَ كُلِّ ذِي عِلْمٍ عَلِيمٌ ﴾ (یوسف ٧٦) .واتە: پلەو پایەی هەرکەس بمانەوێت بەرزی دەکەینەوە و، خوا لە هەموو خاوەن زانینێك زاناترە..

ئەمەش بۆ ئەوەی کە هەمیشە داوای زیادبوونی زانست و زانیاری لە خوا بکەین (وَقل رَّبي زِدني عِلما)..

خوا باشتان دەناسێ

١) قورئان دەفەرموێت ﴿ رَبُّكُمْ أَعْلَمُ بِكُمْ إِنْ يَشَأْ يَرْحَمْكُمْ أَوْ إِنْ يَشَأْ يُعَذِّبْكُمْ وَمَا أَرْسَلْنَاكَ عَلَيْهِمْ وَكِيلا * وَرَبُّكَ أَعْلَمُ بِمَنْ فِي السَّمَاوَاتِ وَالأَرْضِ وَلَقَدْ فَضَّلْنَا بَعْضَ النَّبِيِّينَ عَلَى بَعْضٍ وَآتَيْنَا دَاوُودَ زَبُورًا * ﴾ (الأسراء: ٥٤، ٥٥)

واتە: پەروەردگارتان چاکتان دەناسێت، خۆ ئەگەر بیەوێت رەحمتان پێدەکات کاتێك رێی چاکە دەگرنەبەر، یان ئەگەر بیەوێت سزاتان دەدات کاتێك رێبازی خراپە دەگرنە بەر، ئێمە تۆمان بۆ ئەوە نەناردووە کە چاودێرو پارێزەری ئەوان بیت، تا ئەوان بەناچاری باوەڕبهێنن، پەروەردگارتان چاك دەزانێت بەوەی لە ئاسمانەکان و زەویدایە، بێگومان ئێمە فەزڵی هەندێ لە پێغەمبەرانمان داوە بەسەر هەندێکیاندا و داودیش پەڕاوی زەبوورمان داوەتێ.

٢) ﴿ هُوَ أَعْلَمُ بِكُمْ إِذْ أَنشَأَكُمْ مِنَ الأَرْضِ وَإِذْ أَنْتُمْ أَجِنَّةٌ فِي بُطُونِ أُمَّهَاتِكُمْ فَلا تُزَكُّوا أَنفُسَكُمْ هُوَ أَعْلَمُ بِمَنْ اتَّقَى ﴾ (النجم: ٣٢) .

واتە: خواوەند چاکتان دەناسێت، لە کاتێکدا ئێوەی لە زەویدا دروستکردووە و، لەوکاتەشدا ئێوە کۆرپەلەی بچووك بوون لە سکی دایکتاندا، کەواتە خۆتان بە چاك مەزانن و (تەزکیەی خۆتان مەکەن) ، هەر خوا خۆی دەزانێت کێ بەراستی تەقوای هەیە و پارێزکارە.

٣) ﴿ وَمِنْ النَّاسِ مَنْ يَقُولُ آمَنَّا بِاللهِ فَإِذَا أُوذِيَ فِي اللهِ جَعَلَ فِتْنَةَ النَّاسِ كَعَذَابِ اللهِ وَلَئِنْ جَاءَ نَصْرٌ مِنْ رَبِّكَ لَيَقُولُنَّ إِنَّا كُنَّا مَعَكُمْ أَوَلَيْسَ اللهُ بِأَعْلَمَ بِمَا فِي صُدُورِ الْعَالَمِينَ * وَلَيَعْلَمَنَّ اللهُ الَّذِينَ آمَنُوا وَلَيَعْلَمَنَّ الْمُنَافِقِينَ ﴾ (العنكبوت: ١٠، ١١) .

واته: هەندێك لە خەڵكی هەن دەڵێن: باوەڕمان بەخوا هێناوە، جا كاتێك یەكێك لەوانە لە پێناوی خوادا ئازار درا، وا دەزانێت سزاو ئەشكەنجەی خەڵكی وەك هی خودایە و لە دین وەردەگەڕێ، بەراستی ئەگەر پەروەردگارت سەركەوتنێكی بەخشی، دووڕووەكان بەگەرمی دەڵێن: خۆ ئێمەش بێگومان هاوكارتان بووین، مەگەر خوا خۆی نازانێت هەرچی هەیە لە دڵ و دەروونی هەموو خەڵكی جیهاندا،سوێند بێت، خوا ئاگادارە بەوانەی باوەڕیان هێناوە، هەروەها بەوانەش كە دووڕوون..

٤) ﴿ وَإِنْ تَجْهَرْ بِالْقَوْلِ فَإِنَّهُ يَعْلَمُ السِّرَّ وَأَخْفَى﴾ (طه / ٧) .

واته: ئەگەر بە ئاشكرا قسە بكەیت، ئەوە بێگومان ئەو زاتە نهێنی و لە نهێنیش نهێنی تر دەزانێت. (دیارە نهێنی ئەوەیە كە لە نێوان دووكەسدا شتێك بەنهێنی باسكرێ و بوترێ، لەوەش نهێنی تر ئەوەیە كە لە دڵی یەك كەسدا بێ و وەك خەیاڵێك بێت بەمێشكیدا، دەی خوا هەموو حاڵەتەكان دەزانێ و هیچی لێ ناشاردرێتەوە و هیچی لێون نابێت) .

٥) ﴿ أَلا يَعْلَمُ مَنْ خَلَقَ وَهُوَ اللَّطِيفُ الْخَبِيرُ ﴾ (الملك: ١٤) .

واته: مەگەر خوا نازانێت كێی دروستكردووە و چۆنی دروستكردووە، لەكاتێكدا ئەو زاتە وردكارو بەسۆزو بە ئاگایە..

خوای پەروەردگار بێ شەریكە:

كافرەكان هاوەڵ و شەریكیان بۆ خوا بڕیار دەدا و دەیانپەرستن، خوای پەروەردگاریش هۆشیاریان دەكاتەوە بەوەی كە دەفەرموێ: كوا ئەو هاوەڵ و

شەریکانە، دەی ناویان بێنن، قابیلە هەبن و خوانەزانیٚ؟! ئێوە لە خۆتانەوە چۆن بڕیاری ئاوا دەدەن؟! قورئان دەفەرمویێت:

١) ﴿ وَيَعْبُدُونَ مِنْ دُونِ اللهِ مَا لا يَضُرُّهُمْ وَلا يَنْفَعُهُمْ وَيَقُولُونَ هَؤُلاءِ شُفَعَاؤُنَا عِنْدَ اللهِ قُلْ أَتُنَبِّئُونَ اللهَ بِمَالا يَعْلَمُ فِي السَّمَاوَاتِ وَلا فِي الأَرْضِ سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى عَمَّا يُشْرِكُونَ ﴾ (يونس: ١٨) . واتە: بێباوەڕان و خوانەناسان شتێك دەپەرستن لە جیاتی خوا نەزیانیان پێدەگەیەنێت و نە قازانج، دەشڵێن: ئائەو بت و شتانە تکاکارمانن لای خوا، پێیان بڵێ: ئەی (محمد) : باشە ئایا ئێوە خوا ئاگادار دەکەنەوە بە شتێك کە لە ئاسمانەکان و لەزەویدا هەبێت و خوا نەیزانێت؟! پاك و بێگەردەو بەرزوبڵندە و دوورە لەوەی کە نەفامان دەیکەن بەهاوەڵی.

٢) ﴿ أَفَمَنْ هُوَ قَائِمٌ عَلَى كُلِّ نَفْسٍ بِمَا كَسَبَتْ وَجَعَلُوا للهِ شُرَكَاءَ قُلْ سَمُّوهُمْ أَمْ تُنَبِّئُونَهُ بِمَا لا يَعْلَمُ فِي الأَرْضِ أَمْ بِظَاهِرٍ مِنَ الْقَوْلِ بَلْ زُيِّنَ لِلَّذِينَ كَفَرُوا مَكْرُهُمْ وَصُدُّوا عَنِ السَّبِيلِ وَمَنْ يُضْلِلْ اللهُ فَمَا لَهُ مِنْ هَادٍ ﴾ (الرعد ٣٣) .

واتە: ئایا ئەو زاتەی کە سەرپەرشتیاری کاروکردەوەی هەموو کەسێکەو دەزانێت چیان کردووە، وەکو پەرستراو و بتەکانی تر وایە کە خەڵکی هاناو هاواری بۆ دەبەن؟ لەگەڵ گەورەیی و باڵادەستی ئەو پەروەردگارەدا نەفامان هاوەڵیان بۆ خوا بڕیارداوە، تۆش بڵێ: ئادەی ناوی ئەو بت و هاوەڵانەم بۆ بنێن کە لەجیاتی خوا دەیانپەرستن؟ یاخود بەهەموو عەقڵێکتانەوە دەتانەوێت خوا ئاگادار بکەنەوە بە شتێك کە ئەو زاتە نایزانێت لەزەویدا؟! یان هەر دەتانەوێت ئاگاداری بکەنەوە بە قسەی سەر زارەکیتان، نەخێر راستی هەر ئەوەیە کە فێڵ و پیلانی ئەوانەی کە بێباوەڕ بوون بۆیان رازێنراوەتەوە و لە رێبازی راست وێڵ کراون، جا هەرکەس بەهۆی کاروکردەوەی خراپیەوە رێبازی خوا ون بکات، ئیتر کەس نیە هیدایەتی بدات..

وەیل بۆ ئەوانەی درۆ دەکەن بەدەم خواوە!

تـەورات و ئینجیـل بـۆ کـاتێکی دیـاری کـراو هـاتن و ڕۆڵـی خۆیـان بینـی و پاشـان دەستکاری کران، لەلایەن ئەو کەسانەی کە دەیان نوسینەوە و لەلایـەن زاناکانیانـەوە، قورئان لەبارەیانەوە دەفەرموێت ﴿ فَوَيْلٌ لِلَّذِينَ يَكْتُبُونَ الْكِتَابَ بِأَيْدِيهِمْ ثُمَّ يَقُولُـونَ هَـذَا مِنْ عِنْدِ اللهِ لِيَشْتَرُوا بِهِ ثَمَنًا قَلِيلا فَوَيْلٌ لَهُمْ مِمَّا كَتَبَتْ أَيْدِيهِمْ وَوَيْلٌ لَهُمْ مِمَّا يَكْسِبُونَ ﴾ (البقرة: ٧٩) . واتە: وەیل بـۆ ئەوکەسـانەی کـە پـەڕاو دەنوسـن بـە دەسـتی خۆیـان و پاشان دەڵێن: ئائەمە لەلایەن خواوەیە، تا کەمێك لە مـاڵی دنیـا بەدەسـت بهێـنن، جـا وەیل بۆ ئەو دەسـت و قەڵەمانـەی کەشـتی وا دەنووسـن و وەیـل بـۆ ئەوکەسـانەی کـە کەسابەتی ئاوا دەکەن..

قورئانی پیرۆز کە لەلایەن خواوە نێردراوەتە خوارەوە، ئەوەی پێویست بێ لەو شتانەی کە ئەهلی کیتاب شاردبوویانەوە ئاشکرای کردو هەڵەکانیانی ڕاست کردەوە، دیارە ئەو شتانە هەمووی (غەیبن) و خوای گەورە بەزانینی بێ کۆتایی خۆی کە ئاگاداری هەموو شتێکە، لە قورئاندا بەڕاست و دروستی تۆماریکردن، هەروەك دەفەرموێت ﴿يَاأَهْلَ الْكِتَابِ قَدْ جَاءَ كُمْ رَسُولُنَا يُبَيِّنُ لَكُمْ كَثِيرًا مِمَّا كُنْتُمْ تُخْفُونَ مِنْ الْكِتَابِ وَيَعْفُو عَنْ كَثِيرٍ قَدْ جَاءَ كُمْ مِنْ اللهِ نُورٌ وَكِتَابٌ مُبِينٌ﴾ (المائدة: ١٥)

واتە: ئەی ئـەهلی کیتـاب: دڵنیـا بـن کـە پێغەمبـەری ئێمـە بـۆ ئێـوەش هـاتووە تـا زۆربەی ئەوشتانەی کەلای ئێوە روون و ئاشکرا نین و دەیشارنەوە لە کتێبـی تـەورات و ئینجیلدا بۆتان روون بکاتـەوە و ئاشـکرای بکـات، هـەروەها لـە زۆرێك لەوشـتانەی کـە شاردوتانەوە چاوپۆشی دەکات (دیارە پێویست نین لەم زەمانەدا) ، بەڕاسـتی لەلایـەن خواوە رووناکیەکی ئاشکراتان بـۆ هـاتووە (کـە محمـدی پێغەمبەرمانـە) هـاوڕێ لەگـەڵ کتێبێکی روونکەرەوەدا کە قورئانە.

هەروەها دەفەرموێت ﴿ وَأَنزَلْنَا إِلَيْكَ الْكِتَابَ بِالْحَقِّ مُصَدِّقًا لِمَا بَيْنَ يَدَيْـهِ مِـنْ الْكِتَـابِ وَمُهَيْمِنًا عَلَيْهِ فَاحْكُمْ بَيْنَهُمْ بِمَا أَنزَلَ اللَّهُ وَلا تَتَّبِـعْ أَهْـوَاءَهُمْ عَمَّـا جَـاءَ كَ مِـنْ الْحَـقِّ لِكُـلٍّ جَعَلْنَا مِنْكُمْ شِرْعَةً وَمِنْهَاجًا ﴾ (المائدة: ٤٨) .

واتــە: ئێمــە قورئانمــان هــاوڕێ لەگــەڵ هــەموو حەقیقــەت و راســتیەکدا بــۆ تــۆ دابەزانـدووە، راسـتی و دروسـتی کتێبـەکانی پـێش خۆشـی دیـاری دەکـات و چـاودێرە بەسەر هەموویاندا، کاتێك ئەهلی کیتاب لە گاورو جوولەکە کێشەیان دەهێنن بۆ لای تۆ بەو بەرنامەیـەی خـوا ناردوویـەتی دادوەری بکـە لـە نێوانیانـدا و شـوێن ئارەزووەکـانی ئەوان مەکەوە و لەو حەقە لامەدە کە بۆت رەوانە کراوە، بۆ هەر لایەکتان (موسڵمانانو ئەهلی کیتاب) بەرنامە و پرۆگرامی تایبەتمان بڕیار داوە.

بەڵێ.. قورئان چاودێرە (مهیمن)ەو ئەهلی کیتاب بانگ دەکات بـۆ بڕواهێنـان بـەدوا پێغەمبەری مرۆڤایەتی، چونکە تەنها ئەوە بەرنامەی راسـت و دروسـت و پـارێزراو، کـە کەس ناتوانێ دەستکاری بکات، هەروەك دەفەرموێت:

﴿ فَإِنْ آمَنُوا بِمِثْلِ مَا آمَنتُمْ بِهِ فَقَدْ اهْتَدَوا وَإِنْ تَوَلَّوْا فَإِنَّمَا هُمْ فِي شِقَاقٍ فَسَيَكْفِيكَهُمْ اللَّهُ وَهُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ * صِبْغَةَ اللهِ وَمَنْ أَحْسَنُ مِنْ اللهِ صِبْغَةً وَنَحْنُ لَهُ عَابِدُونَ * قُلْ أَتُحَاجُّونَنَا فِي اللهِ وَهُوَ رَبُّنَا وَرَبُّكُمْ وَلَنَا أَعْمَالُنَا وَلَكُمْ أَعْمَالُكُمْ وَنَحْنُ لَهُ مُخْلِصُونَ * أَمْ تَقُولُونَ إِنَّ إِبْرَاهِيمَ وَإِسْمَاعِيلَ وَإِسْحَاقَ وَيَعْقُوبَ وَالأَسْبَاطَ كَانُوا هُودًا أَوْ نَصَارَى قُلْ أَأَنْتُمْ أَعْلَمُ أَمْ اللهُ وَمَنْ أَظْلَمُ مِمَّنْ كَتَمَ شَهَادَةً عِنْدَهُ مِنْ اللهِ وَمَا اللهُ بِغَافِلٍ عَمَّا تَعْمَلُونَ﴾ البقرة ١٤٠)

واتــە: ئەگـەر ئـەوان (ئـەهلی کیتـاب) باوەڕیـان هێنـا، وەك ئـەوەی ئێـوە باوەڕتـان پێهێناوە، ئەوە بەراسـتی مانـای وایـە رێبـازی هیدایـەتیان دۆزیوەتـەوە، بـەڵام ئەگـەر پشتیان تێکرد، ئەوە بێگومان دەکەونە دژایەتی و دووبەرەکیەوە، بـەڵام دڵنیابـە ئـەی محمد (د.خ) ، ئـەی بڕوادار، خـوا دەتانپارێزێـت لـە پـیلان و تەڵەکـەیان، چـونکە خـوا بیسەر و زانایە..ئەم ئاین و بەرنامەیە ئەو رەنگ و نەخشەیەیە کە خوا دایڕشتووە، کێ هەیـە لـە خـوا چـاکتر رەنـگ و نەخشـەی جـوان بکێشـێت و دایڕێـژێت، لـە هـەموو بارودۆخێکدا ئێمەی ئیماندار هەرئەو دەپەرستین.

پێیان بڵێ: ئایا ڕەوایە ئێوە دەربارەی ئاینی خوا قرەو گاڵەو کێشەمان لەگەڵ دەکەن و (دەتانەوێت پێغەمبەرایەتی هەر لەناو ئێوەدا بێت!) .

خۆ خۆتان چاك دەزانن کە ئەو خوایە پەروەردگاری ئێمە و ئێوەشە، کاروکردەوەی خۆمان بۆ خۆمان و کارو کردەوەی ئێوەش بۆ خۆتانە، ئێمە تەنها دڵسۆز و ملکەچی ئەو پەروەردگارەین.

چۆن دەڵێن کە ئیبراهیم و ئیسماعیل و ئیسحاق و یەعقوب و کوڕەکانی، جولەکە یان گاور بوون؟! پێیان بڵێ: باشە ئایا ئێوە دەزانن یان خوا؟ جاکێ لەوە ستەمکاترە کە شایەتیەکی خوایی لەلابێت و شاردبێتیەوە، بێگومان خوا بێ ئاگا نیە لەو کارو کردەوانەی کە ئەنجامی دەدەن.

دیارە خوا باشتر ئاگاداری ڕووداوەکانی ڕابردووەو، دەزانێ ڕاست و دروستیەکانی چۆنە و، هەر ئەو دەزانێ چی دەستکاری کراوە و گۆڕدراوە!

چەند ڕاستیەك لەبارەی ئینجیلەوە!

یەکەم ئینجیل لە ساڵی (٦٠ – ٧٥) ی زاینی دا نووسراوەتەوە، کە ئەویش ئینجیلی (مرقس) ە، وە ئینجیلی (لوقا) ش دواتر نوسراوەتەوە، شایانی باسیشە کە نە (مرقس) و نە (لوقا) ناویان نیە لە لیستی (١٢) ناوی حەوارییەکانی عیسادا، واتە (حواری) ئەو نەبوون.

لەسەرەتاوە ئەو نوسراوانە ناویان ئینجیل نەبوو، بەڵکو دەوترا (وِفقاً للوقا، وفقا لمرقس) واتە بەپێی قسەی لوقا و بەپێی قسەی مرقس..

دواتر وشەی (ئینجیل) ی بۆ زیاد کرا..

دوای سێ سەد ساڵ لە (مجمع نیقیە) دا واتە لە ساڵی (٣٢٥) ز دا، دووهەزارو چل و هەشت زانای مەسیحی کۆبوونەوە، تەنها (٣١٨) کەسیان بڕوایان بە عەقیدەی سێ خوایی هەبوو.. بە ئارەزووی حاکمی ئەوکاتە بە ئاگر و ئاسن ئەو بیروڕایە سەپێنراو

یەکخواناسیان قەدەغەکرد، تەنانەت (ئاریۆس) کە پێشەوای (ئەریسیین) بوو وە زانایەکی یەکخواناسی میسری بوو، بەناهەق شەهیدیان کردو،نزیکەی سێ سەد ئینجیل سووتێنراو قەدەغەکرا کە باسی یەکخواناسیان دەکرد و زۆر راستیان تیا تۆمارکرابوو..

ئەو چەند ئینجیلەش کە بڕیاری لەسەردرا چاپ لەدوای چاپ بەناوی راست کردنەوەو (تنقیح) ەوە زیاد و کەم دەکران، بۆ نموونە لە ساڵی١٩٨٢ دا (ئینجیلی نوسخەی مەلیك جیمس) هەبوو، هەرهەمان ئینجیل لە ساڵی ١٩٩٠ دا چاپ کرایەوە و بوو بە (ئینجیلی مەلیك جیمسی نوێ ـ ئینجیلی نوێ کراوە) ..

شایانی باسە لە رۆژی ٨ ی ئەیلولی ساڵی ١٩٥٧ دا (شهود یهوة) کەکۆمەڵەیەکی گاورن لە گۆڤارەکەیاندا بەناوی (استیقظ) ، لەوتارێکدا ئەم سەردێڕەیان دانا بوو (٥٠) هەزار هەڵە لە ئینجیل دا..

جا زۆر لەو کەسانەی کەلەم راستیانە ورد دەبنەوە و بەبێ دەمارگیری لێکۆڵینەوەی خۆیان دەکەن، دەگەنە ئەو راستیەی کە ئەو ئینجیلانە زۆر بیر و بۆچوونی بت پەرستەکان و گەلەکانی تری بۆ زیاد کراوە..

لە رۆژی (٨) ی نیسان ی ١٩٩٦ دا لە ئەمریکا وتارێك بڵاو کرایەوە کە دەڵێت (زانای ئینجیلی ناودار (روبرت فنك) و پەنجا زانای ئاینی گەیشتنە ئەوەی کە تەنها لەسەدا بیستی ئەوەی لە سەرزاری عیساوە وتراوە وتەی ئەون و ئەوانەش کە بەکردەوەی ئەو ناودەبرێ لەسەدا بیست کەمتری جێی متمانەن) ..[1]

پەیمانگای ویستاریش لە ئەمریکا لەساڵی ١٩٨٥ دا دامەزراو دووسەد زانای پسپۆڕ دیراسەی ئینجیلیان کردو پاش چەند ساڵ هەوڵ و وردبوونەوەو دیراسە کردن رایانگەیاند کە لە ١٦٪ ی ئینجیل راستەو باقیەکەی تری واتە ٨٤٪ ی دەست هەڵبەستەو لەخواوە نیە.

[1] سەیری پەڕاوی: الإنجيل الذي قادني إلى الإسلام / م ـ ج ـ لوبلا بکە کە لە ساڵی ١٩٨٧ دا بەرەو ئیسلام هات .

(وێنەی پەیمانگای ویستار)

خوا خۆی دەزانێ کێ دەنێرێ و چی دەنێرێ!

کافرەکان دەیانوت: بۆچی سرووش بۆ (محمد) بێت و بۆ فلان و فیسار کەس نەیەت کە شایستە ترن و دەوڵەمەندترن، قورئانیش دەفەرموێت ﴿ وَقَالُوا لَوْلا نُزِّلَ هَـذَا الْقُـرْآنُ عَلَى رَجُلٍ مِنْ الْقَرْيَتَيْنِ عَظِيمٍ * أَهُمْ يَقْسِمُونَ رَحْمَةَ رَبِّكَ نَحْنُ قَسَمْنَا بَيْنَهُمْ مَعِيشَـتَهُمْ فِـي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَرَفَعْنَا بَعْضَهُمْ فَوْقَ بَعْضٍ دَرَجَاتٍ لِيَتَّخِذَ بَعْضُهُمْ بَعْضًا سُخْرِيًّا وَرَحْمَـةُ رَبِّـكَ خَيْرٌ مِمَّا يَجْمَعُونَ ﴾ (الزخرف: ٣٢) .

واتە: کافرەکان وتیان: بۆ ئەم قورئانە دانەبەزێنرا بۆ سەر پیاوێکی گەورە لە پیـاوە گەورەکانی دووشارەکە (مەبەستیان مەککە و طائف بوو) ..

ئایا ئەوانە رەحمەتی پەروەردگاری تۆ دابەش دەکەن و کەسانی شایستە دەدۆزنەوە بۆ پێغەمبەرایەتی؟ لە کاتێکدا ئێمەین کە رزق و رۆزیمان لە نێوانیاندا دابەش کردووە لەژیانی دنیادا و پلەو پایەی هەندێکیانمان بەرز کردۆتەوە بەسەر هەندێکیاندا، بۆ ئەوەی هەمووان کاروباری یەکتر تەواو بکەن و کەڵك لە تواناو لێهاتوویی یەکتر وەربگرن، جا ئەگەر ئێمە خۆمان رزق و رۆزی دابەش بکەین، ئنجا پێغەمبەرایەتی کە زۆر گرنگترە لە ماڵ و سامان و شتی دنیایی، چۆن ئەیدەینە دەست ئەوان تا دابەشی بکەن و، بیدەن بەکەسێ بە ئارەزووی خۆیان..

هەروەها ئەو بەرنامە و شەریعەتەی کە خوا ناردوویەتی خۆی باشدەزانێ چی ناردووە، ئەگەر لە سەردەمێکدا کەسانێك لەلایەنێکی باش تێ نەگەن، رۆژگار دەیسەلمێنێ کە بۆچوونی ئیسلام تەواوترین بیرو بۆچوونە.

بۆنموونە.. قورئان هەر لە سەرەتاوە جەنگی راگەیاندووە لەگەڵ سووخۆریو عەرەق خواردنەوە و قومارکردن و، لەگەڵ کوشتن بەناهەق و زوڵم و ستەمکردن و، پێشێل کردنی مافی بەرامبەردا، کە ئەمانەش هەمووی هەرکەس بە ویژدانەوە سەیریان بکات و لێیان بکۆڵێتەوە، تێدەگات کە لە بەرژەوەندی مرۆڤدایەو هیچ کەسێکی ژیر نیە لاری لێی بێت..

خۆشەویست (د.خ) لە خۆیەوە قسە ناکات

خۆشەویست (د.خ) ئەوەی دەیفەرموێ سرووشە و لە خواوەیە ﴿ وما ينطق عن الهوى إن هي إلا وحي يوحى، علّمه شديد القوى﴾ (النجم: ٥) .

جا ئەو قورئانە هەموو وشەیەك و پیتێکی بەمەبەست دارێژراوە و رۆژ لە دوای رۆژیش موعجیزەی زیاتری لێ دەردەکەوێ و هیچ دژایەتیەك و ناتەواوییەکی تیانیە ﴿أَفَلَا يَتَدَبَّرُونَ الْقُرْآنَ وَلَوْ كَانَ مِنْ عِنْدِ غَيْرِ اللهِ لَوَجَدُوا فِيهِ اخْتِلَافًا كَثِيرًا﴾ (النساء:

٨٢) ئەوە بۆ سەرنجی قورئان نادەن و لێی وردنابنەوە؟ خۆ ئەگەر لەلایەن کەسێکی ترەوە بوایە جگە لە خوا بێگومان جیاوازی و دژایەتیەکی زۆریان تێدا دەدۆزیەوە.

ئەم راستیە بووە بە مایەی هیدایەتی زۆر کەس، یەکێ لەوانە کە بیانیەکە دەڵێ: هەر پەڕاوێك بخوێنیتەوە، نووسەرەکەی ناتوانێ جەخت بکاتە سەر ئەوەی کە پەڕاوەکەی لەسەدا سەد بێ هەڵەو کەم و کوڕیەیە.. تەنها قورئان نەبێ کە جەخت دەکاتە سەر ئەوەی هەڵەو کەم و کوڕی تیا نیە و، لەسەرەتای سورەتی (البقرة) دا دەفەرموێ: ﴿ الم (١) ذَلِكَ الْكِتَابُ لا رَيْبَ فِيهِ هُدًى لِلْمُتَّقِينَ (٢) ﴾..

لە موعجیزەکانی قورئان

پێغەمبەر (د.خ) لەبارەی قورئانەوە دەفەرموێت (لا تنقضي عجائبه) ، واتە شتی سەیرو سەمەرەی قورئان تەواو نابن.. جا بەراستی چاکی فەرمووە و هەروایە، ئەوەتا هەزار و چوارسەد ساڵە قورئان دڵان کەمەندکێش دەکات بۆ لای خۆی و ناوبەناو موعجیزاتی نوێ و راستی زیاتر لە قورئاندا دەردەکەون، بۆ نموونە:

یەکەم / دکتور زغلول النجار کە زانایەکی جیهانی یە لە بواری جیولوجیادا دەڵێ: برادەرێکی دکتۆرم چوو سەردانی وەکالەتی (ناسا) ی ئەمەریکی کردو لەوێ چاوی کەوت بەو کەشتیە ئاسمانیانەی کە پاش تەواو بوونی گەشتەکانیان هێنراونەتەوە سەرزەوی بۆ ئەوەی دیراسەیان لەسەر بکرێ و رابنوێنرێن بۆ هەرکەسێ کە بیەوێ بیانبینێ.. برادەرەکەم دیقەتی دا گەردی مس هەن بەسەر بەرگی دەرەوەی کەشتیەکانەوە، پرسیاری کرد لە زانایەك لەوەکالەتی (ناسا) ، ئاخۆ ئێوە (مس) بەکاردێنن بۆ بەرگی دەرەوەی کەشتیە ئاسمانیەکان؟

ئەویش لەوەڵامدا وتی: نەخێر (مس) بەکارناهێنرێ لەبەر ئەوەی ماددەیەکی گەیەنەرە و کۆمەڵێ سیفاتی تری هەیە بۆ ئەو کارە ناگونجێ.

وتی: ئەی باشە ئەم گەردیلە مسانە چین لە سەربەرگی دەرەوەی ئەم کەشتیە؟ لەوەڵامدا وتی: لەکاتی گەشتی ئاسمانیدا لە بۆشایی ئاسمانەکاندا ئەو گەردە مسانە دەنیشنە سەر ئەو کەشتیانە..

دکتۆرەکەی برادەرم وتی: جا خۆ ئەوە راستێتی قورئان دەسەلمێنێت کە دەفەرموێت ﴿ يُرْسَلُ عَلَيْكُمَا شُوَاظٌ مِنْ نَارٍ وَنُحَاسٌ فَلا تَنْتَصِرَانِ ﴾ (الرحمن:٣٥) .

واتە: ئەی گرۆی پەری و ئادەمیزاد ئەگەر دەتوانن دەرچن و بگەنە ئاسمان، (کە دیارە بەهۆکاری تایبەت دەبێت) ، جا ئەگەر لە سنوور دەرچوون، بڵێسەی ئاگرتان هاوڕێ لەگەڵ مس دا بۆڕەوانە دەکرێت ئیتر شکست دەخۆن و سەرکەوتوو نابن..

بە راستی موعجیزەیە، ئەگینا پێغەمبەرێکی نەخوێندەوار (د.خ) زیاتر لە چواردە سەدە لەمەوبەر کاری چیە بەسەر مسەوە لە ئاسمان، چوزانێ کە لە بۆشایی ئاسماندا مس هەیە.. بۆ ناڵێ ئاسن، بۆ ناڵێ ماددەیەکی تر.. دیارە ئەمە خوا فێری کردووە کە زانایە بە ئاسمانەکان و زەوی و هەرچی تیایاندایە..

دووەم / ئاینی پیرۆزی ئیسلام، هێرشێکی گەورەی کردە سەر سووخواردن و لە چەند ئایەت و فەرموودەدا جڵەوگیری لێکردووە، بۆ نموونە دەفەرموێت: ﴿ الَّذِينَ يَأْكُلُونَ الرِّبَا لا يَقُومُونَ إِلا كَمَا يَقُومُ الَّذِي يَتَخَبَّطُهُ الشَّيْطَانُ مِنَ الْمَسِّ ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ قَالُوا إِنَّمَا الْبَيْعُ مِثْلُ الرِّبَا وَأَحَلَّ اللَّهُ الْبَيْعَ وَحَرَّمَ الرِّبَا فَمَنْ جَاءَهُ مَوْعِظَةٌ مِنْ رَبِّهِ فَانْتَهَى فَلَهُ مَا سَلَفَ وَأَمْرُهُ إِلَى اللهِ وَمَنْ عَادَ فَأُولَئِكَ أَصْحَابُ النَّارِ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ (٢٧٥) يَمْحَقُ اللهُ الرِّبَا وَيُرْبِي الصَّدَقَاتِ وَاللهُ لا يُحِبُّ كُلَّ كَفَّارٍ أَثِيمٍ (٢٧٦) ﴾ البقرة

واتە: ئەوانەی سوو دەخۆن، هەڵسوکەوت ناکەن و راست نابنەوە (لە گۆڕ) دا مەگەر وەك ئەو کەسەی کە شەیتان دەستی لێوەشاندبێت، (هەر لەدنیادا سرووشتی نین و، لە قیامەتیشدا وەك شێتن) چونکە ئەوانە دەڵێن: کڕین و فرۆشتن وەك سوو وایە، لە حاڵێکدا: خوا کڕین و فرۆشتنی حەڵاڵ کردووە و سووی حەرام کردووە، جا ئەوەی

ئامۆژگاری پەروەردگاری پێگەیشت و وازی هێنا، ئەوەی دەستی کەوتووە بۆ خۆی، کاری لێپرسینەوەشی دەکەوێتە لای خوا، بەڵام ئەوەی دەست بکاتەوە بە سوو خۆری، ئا ئەوانە جێنشینی ناو ئاگری دۆزەخن و ژیانی هەمیشەیی تیا بەسەر دەبەن.. خوا سوو تەفرووتونا دەکات و بەرەکەتی لێهەڵدەگرێت، بەڵام خێر و سامان بەخشین برەو پێدەدات و بەرەکەتی تێدەخات، بێگومان خوا هیچ کافرێکی تاوانباری خۆشناوێت..

ئنجا دەفەرموێت: ﴿ إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ وَأَقَامُوا الصَّلاةَ وَآتَوُا الزَّكَاةَ لَهُمْ أَجْرُهُمْ عِنْدَ رَبِّهِمْ وَلا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلا هُمْ يَحْزَنُونَ (٢٧٧) يَاأَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ وَذَرُوا مَا بَقِيَ مِنَ الرِّبَا إِنْ كُنتُمْ مُؤْمِنِينَ (٢٧٨) فَإِنْ لَمْ تَفْعَلُوا فَأْذَنُوا بِحَرْبٍ مِنَ اللَّهِ وَرَسُولِهِ وَإِنْ تُبْتُمْ فَلَكُمْ رُءُوسُ أَمْوَالِكُمْ لا تَظْلِمُونَ وَلا تُظْلَمُونَ (٢٧٩) وَإِنْ كَانَ ذُو عُسْرَةٍ فَنَظِرَةٌ إِلَى مَيْسَرَةٍ وَأَنْ تَصَدَّقُوا خَيْرٌ لَكُمْ إِنْ كُنتُمْ تَعْلَمُونَ (٢٨٠) ﴾ (البقرة) .

واتە: بەراستی ئەوانەی کە باوەڕیان هێناوە و کردەوە چاکەکانیان ئەنجامداوە و نوێژەکانیان بەچاکی بەجێهێناوە و زەکاتیان داوە، تەنها پاداشتیان لای پەروەردگاریانە، ئەوسا نەترس و بیمیان لەسەرە، نەغەم و پەژارە دەیانگرێتەوە.

ئەی ئەوانەی باوەڕتان هێناوە، پارێزکارو خواناس بن و واز لە پاشماوەی سوو بهێنن ئەگەر ئیماندارن، خۆ ئەگەر وانەکەن ئەوە جەنگ لەگەڵ خواو پێغەمبەرەکەیدا رابگەیەنن (کەسەرەنجامەکەی زۆر سامناکە) ، خۆ ئەگەر تەوبە بکەن و وازبهێنن لە سوو خۆری، ئەوە تەنها سەرمایەکانتان بۆ هەیە وەری بگرنەوە، نەستەم دەکەن لە قەرزارەکان و، نەستەمتان لێدەکرێت، خۆ ئەگەر قەرزارەکە نەداربوو، ئەوە مۆڵەتی بدرێ تا دەرووی لێدەکرێتەوە و دەبیێت، خێر کردنتان بە قەرزارەکەو ئازاد کردنی و بەخشینیچاکترە بۆتان، ئەگەر ئێوە بزانن چەندە پاداشتی خوایی بێ سنوورە..

ئەم ئایەتانە لە مەدینە هاتنە خوارەوە کە دەوڵەتی ئیسلامی دامەزراو دەسەڵاتی پەیدا کرد، هەرچەند لە مەککەش کە هێشتا موسڵمانان چەوساوە بوون و هیچی وایان بەدەست نەبوو، قورئان دەستپێشخەری کرد لە زەمی سووداو لە سورەتی رۆمدا فەرمووی: ﴿ وَمَا آتَيْتُمْ مِنْ رِبًا لِيَرْبُوَا فِي أَمْوَالِ النَّاسِ فَلا يَرْبُوا عِنْدَ اللهِ وَمَا آتَيْتُمْ مِنْ زَكَاةٍ تُرِيدُونَ وَجْهَ اللهِ فَأُولَئِكَ هُمُ الْمُضْعِفُونَ ﴾ (الروم: ٣٩) .

واتە: هەرپارەو سامانێکتان بەسوو دابێت بە خەڵکی بۆ ئەوەی زیاد بکات لەناو سامانەکەیاندا، ئەوە بەرەکەتی نیەو پاداشتی نابێت لای خوا بەڵکو لێپرسینەوەشی لەدوایە، ئەوەش کە بەزەکات داوتانە و مەبەستان رەزامەندی خوایە، ئائەو جۆرە کەسانە پاداشتیان چەند بەرابەر کردۆتەوە..

بەڵێ.. ئیسلام لە بواری ئابووریدا بەرنامەیەکی لەوێنە نەبووی دارشتووە بۆ مرۆڤایەتی و سووخواردنی بە نەفامی و جاهیلیەت لە قەڵەم داوە و لە وتاری ماڵئاوایش دا خۆشەویست (د.خ) فەرمووی: (ألا وإن كُلّ شيء من أمر الجاهلية تحت قدمي موضوع ودماء الجاهلية موضوعة وإنَّ أول دم أضعُ من دمائنا دم ابن ربيعة بن الحارث وربا الجاهلية موضوع، وأوّلُ رباً أضع ربا العباس بن عبدالمطلب، فإنه موضوع كله) ..

واتە: (هەمووشتەکانی دەورەی نەفامی لە ژێر پێمدایە و خوێنی دەوری نەفامێتی تۆڵەی ناسێنرێت، یەکەم خوێنێ کە بە رۆیشتووی دابنێم و تۆڵەی نەسێنرێت خوێنی (کوڕی رەبیعەی کوڕی حارث) هیەو، سووکاری نەفامێتی بەتاڵە و سووەکەی ناسێنرێت،یەکەم سوویەك کە بەبەتاڵی دابنێم،سووی(عەباس) ی کوڕی (عبدالمطلب)ە.

بەراستی ئەمەش ئەوپەڕی دادپەروەریە کە لەکەس و کارو مامی خۆیەوە دەستی پێکرد و هەرکەس قەرزاری (عەباس) بوو دەیتوانی تەنها قەرزەکەی بداتەوە بەبێ بڕی ئەو سووەی کەچووبووە سەری..

ئەمە لەزەمانێکدا کە دنیا وەك ئەمڕۆ نەبوو، ژیان و ئابووری سادە بوو، ئەمڕۆ زیاتر لە جاران دنیا گیرۆدەی داوی سوو بووە و هەموو ئابووری وڵاتان لەسەر بنەمای

(سوو)ەو کۆمەڵێکی کەمی وەك دەوڵەمەندەکانی جوولەکە لە ڕێی سوو خۆرییەوە پارەی دنیا دێتەوە گیرفانیان..

ئەمڕۆ ئەگەر بەویژدانەوە سەیر بکەین، دان بە گەورەیی و موعجیزەی ئەم ئیسلامەدا دەنێین کە چۆن باس لە هەموو لایەنەکانی ژیان دەکات و هیچی فەرامۆش نەکردووە و هەرچی یاساغ کردووە لەبەرژەوەندی مرۆڤایەتیدایە..

دکتۆر حسین موئنس لە پەڕاوەکەیدا (الرِّبا و خَرابُ الدنيا) واتە: (سوو خۆری و کاول بوونی دنیا) باس لە مەترسی و زیانی سوو خۆری دەکات لەسەر ئابووری و ژیانی مرۆڤایەتی.. دەوڵەتان بڕێك پارە لە بانقی نێودەوڵەتی قەرز دەکەن بۆ بوژاندنەوەی ئابووریان و بنیاتنانی پرۆژەی بەسوود، بەڵام چونکە بەسوو وەری دەگرن بێ بەرەکەتەو دەبێ خۆی چەندە لە چەند ساڵێکا بڕێکی زۆر سوو بدەن کە دەگاتە ملیارەها دۆلار بەمەش تووشی زیانێکی گەورەی ئاشکرا دەبن و زیاتر دەچنە ژێر چەپۆکی وڵاتە زلهێزەکانەوە!

بۆ نموونە وڵاتی میسر (٥٣) ملیۆن فرەنکی وەرگرت، بەهۆی خایاندنی ماوەیەکی زۆرەوە، بڕەکەی بوو بەچوارئەوەندە و، شایانی باسە میسر تا ئێستا نزیکەی (٧٢) ملیار دۆلار قەرزاری ناوخۆو دەرەوەیە بەهۆی سوو خۆری و چەوتی و نالەباری حکومەتەکەیانەوە.

پسپۆڕان و زانایانی بواری ئابووری سەرسامی خۆیان دەربڕیوە بۆ بەرزی لایەنی ئابووری لە ئیسلامدا و چەند ساڵێك لەمەوبەر فەرەنسا کۆمەڵێ یاساناسی نارد بۆ وڵاتی سعودیە بۆ لێکۆڵینەوەی (میرات) لە ئیسلامدا، تا سوودی لێوەرگرن لە یاسای فەڕەنسادا و ئەو ناتەواویەی هەیە لە یاساکانی خۆیاندا لای ببەن، ئەمە لە کاتێکدا کە یاسای فەرەنسی سوودی لە (فقه) ی ئیمام ئەبو حەنیفە وەرگرتووە.

هەروەها چەند ساڵێك لەمەوبەر لە ئەڵمانیای رۆژ ئاوادا بۆ یەکەمجار لەسەر داوای خۆیان بۆ ماوەی دە رۆژ کۆبوونەوە کرا لەسەر ئابووری لە ئیسلامدا و ژمارەیەکی زۆر زانای ئابووری ناسی ئیسلام بەشداریان کردو سەرۆکی ژووری پیشەسازی ئەڵمانی وتی (ئێمە دەزانین کە رزگار بوونمان لە باری خراپی ئابووریمان، بە ئابووری ئیسلام دەبێت، بەڵام کێشەکە لەوەدایە کە ئابووری لە ئیسلامدا بەشێکە لە ئاینی ئیسلام.و جیاناکرێتەوە، بۆ پەیرەوکردنی ئەو جۆرە ئابوورییە دەبێت خەڵکی ئەڵمانیا موسڵمان ببن کە ئەمەش کاتی دەوێت) .

هەروەها جێگری سەرۆك وەزیرانی روسیا و کۆمەڵێك ئابووری ناس پێش چەند ساڵێك چوونە قاهیرە و لە زانکۆی ئەزهەر ئامادەی کۆبوونەوەیەکی گەورەبوون لەسەر ئابووری لە ئیسلامداو لەدوای کۆبوونەوەکان جێگری سەرۆك وەزیران وتی (ئێمە کەم و کورتی شیوعیەت و سەرمایەداری دەزانین و چاك تێگەیشتووین کە ئەو دووبیرو بۆچوونە سوود بەرووسیا ناگەیەنن) ..

سێیەم: لەسەرەتای ئیسلامەوە، وەقف کردن بۆ یەکەم جار لە دنیادا هاتەکایەوە کە بۆ سوودی موسڵمانان بەکاردەهات، کە ئەمەش زۆر بواری گرتەوە، بۆ نموونە کاتێك ئایەتی: ﴿ مَنْ ذَا الَّذِي يُقْرِضُ اللهَ قَرْضًا حَسَنًا فَيُضَاعِفَهُ لَهُ أَضْعَافًا كَثِيرَةً وَاللَّهُ يَقْبِضُ وَيَبْسُطُ.﴾ (البقرة: ٢٤٥) . هاتە خوارەوە ئەبودحداح هاتە خزمەت خۆشەویست (د.خ) و وتی: سەیرە ئەی پێغەمبەری خوا، چۆن پەروەردگار کە خۆی هەمووشت دەبەخشێ، داوا دەکات قەرزی بدەینێ؟

خۆشەویست (د.خ) فەرمووی: (ابو دحداح ئەو خێرەی تۆ دەیکەیت، خوای گەورە وەك قەرزێك وەری دەگرێ و لە قیامەتدا ئەتداتەوە) . وتی: ئەی پێغەمبەری خوا من دوو باخم هەیە، یەکێکیان شەش سەد دارخورمای تیایە و ئەوی تریان سێ سەدی

تیایە و تۆ شایەت بە کە هەردووکیم بەخشی بەخوا.. خۆشەویستیش (د.خ) فـەرمووی: یەکێکیان بکە بە خێرو ئەوی تریشیان بهێڵەرەوە بۆ خۆت و ماڵ و مناڵەکەت..

ئەویش وتی: ئەی پێغەمبەری خوا باخە بچووکەکە بۆ من و گەورەکەش دەبەخشم، ئینجـا رۆی مـاڵ و مناڵەکـەی گواسـتەوە بـۆ باخـە بچـوکەکە و هەواڵەکـەی دا بەخێزانەکەی، هاوسەرە خواناسەکەی وتی: بەخوا بازرگانیەکەمان قـازانجی کـردووە.. (ابنتي الحبيبة / هذا هو الطريق الى الجنة) السنجري.

هەروەها کە ئایەتی ﴿ لن تنالو البِرَّ حتـى تُنفقـوا ممـا تحبـون ﴾ (ال عمـران:٩٢) . هاتە خوارەوە، ئەبوتەڵحە بیرێکی ئـاوی شـیرینی هـەبوو بەخشـی بـەخواو پێغەمبـەر و موسڵمانان و وەقف کرا..

بەم جۆرە وەقف کردن دەستی پێکرد کە نیشانەی بڕوای تەواوو گەورەیی ئیسـلامە و، بووە مایەی سوود و قـازانجی زۆر لـە بـواری کۆمەڵایەتیـدا، بـۆ نموونـە هـەزار سـاڵ لەمەو بەر لە وڵاتی شامدا وەقف کردن هەبوو بۆ تەواوکردنی خوێندنی قوتابی و بـۆ ژن هێنـان و بـۆ رێبـوار و بـۆ نـەخۆش و تەنانـەت بـۆ نـان دان بـە سـەگی بـەرەڵا و چارەسەرکردنی ئاژەڵان..

لـە وڵاتـە ئیسـلامیەکاندا لـەم سـەدەی دواییـەدا، ئەوقافـەکان لەلایـەن میرییـەوە دەستی بەسەردا گیرا و بە چاکی بەکار نەهێنرا، بۆیە خەڵکیش دڵیان لێـی سـارد بـۆوە وئـەم نیزامـە گرنگـەی خێرخـوازی تـا رادەیـەکی زۆر پـەکی کـەوت.. کـە لـە لایـەنی کۆمەڵایەتیەوە دەیتوانی زۆر خزمەت بە کۆمەڵگا بکات..

ئنجـا (کۆمەڵـەی ئـەهلی) و (دەزگـای خێرخـوازی) هەمـە جـۆر دامـەزران و رۆڵـی بەرچاویان بینی و، خەڵکی بۆ خێرکـردن زیـاتر متمانـەیان پـێ دەکـەن کـە ئـەویش بـە داخەوە لە زۆر شوێن کە هێشتا دیکتاتۆریەت باڵادەستە و رێز لە مـافی مـرۆڤ نـاگیرێ، ئاستەنگی زۆر دەهێنرێتە رێیـان و، پـاش کارەسـاتەکەی ئـەمریکاش جـەنگی جیهـانی

سـێهەم هەڵگیرسـاوە و تـەنها لـە ئـەمریکادا (٣٠٠) دەزگـای خێرخـوازی ئیسـلامی وەستێنراون! (شایانی باسە کاتێك ئینگلیز عێراقـی داگیر کـرد میسـتەر کـوکی کـردە بەرپرسی ئەوقاف ئەویش هەرچی پێکرا دژی وەقفی موسڵمانان کردی) .

ڕاستیەکانی سوننەت ئاشکرا دەبن

هەرچـیەك پێغەمبـەر (د.خ) پێـی ڕاگەیانـدووین ڕاسـتن و لـە بەرژەوەنـدی بـەرەی ئادەمیـدان و، خۆشەویسـت (د.خ) هیچـی لـە خۆیـەوە و بـە زیـادە نەفـەرمووە و، ڕۆژگاریش فەرموودەکانی دەسەلمێنن، بۆ نموونە:

یەکەم: خۆشەویست (د.خ) دەفـەرموێ: (ما ملأ آدمي وعاءً شراً من بطنـه، بحسـب ابن آدم لُقَيماتٌ يُقِمنَ صُلبَهُ، فإن كان لابد فـاعلاً، فثُلُـثٌ لطعامـه، وثلـث لشـرابه، وثلث لِنَفَسِهِ) أحمد والنسائي والحاكم.

واتـە: مرۆڤ هیچ شتێکی پڕ نەکردووە وەکو پڕکردنی ورگـی خـراپ بێـت، بەسـە بـۆ مرۆڤ کە چەند پاروویەك بخوات و پشتی ڕاست بکاتەوە، ئەگەر چار نیە و دەخوات، بـا یەك لەسەر سێی گەدەی بۆ خواردن بێت و یەك لەسەر سێی بۆ خواردنەوە بێت و یـەك لەسەر سێ کەی تریشی بۆ هەناسەدانی بێت..

گۆڤاری (الرَّجُل) ژمارە /٦٥ ساڵی ١٩٩٧ کە لـە ئـەمریکا دەردەچێت دەڵێـت: ئایـا ڕێگایەکی تر هەیە بـۆ هەڵمژینی ئۆکسـجینی زیاتر؟بـەڵێ دەرمـانی ئۆکسـجین هەیـە.. ئەمـەش ئەوەیـە کـە دکتـۆر هاتفیلـد و دکتـۆر یسـیس دۆزیانـەوە، لـە ئـەنجامی لێکۆڵینەوەیانـدا لـە نهێنـی سـەرکەوتنی وەرزشـەوانەکانی ڕووسـیا، دەڵـێن: هـۆی سەرکەوتنی وەرزشەوانەکانی ڕووسیا لە یارییەکانی ئۆلۆمپیدا دەگەڕێتەوە بۆ ئـەوەی کە دەرمانی ئۆکسجین لـە ڕێـی گـەدەوە وەردەگرن.. ئـەم دوو زانایـە لـەم ڕاسـتیەوە گەیشتنە ئەوەی کە لە ڕێی گەدەوە ئۆکسجین دەچـێ بـۆ خانـەکانی لـەش و دەبێتـە

هۆی رزگارکردنی لەش لەو ژەهرانەی کە تیایدا کۆدەبێتەوە و بەرگری لەش زیاد دەکات و بیر و هۆش بەهێز دەکات و مرۆڤ لە دڵەڕاوکێ و دوودڵی رزگار دەکات و نیشانەکانی پیری دوادەخات و توانای زایەندی زیاتر دەکات..

لەبەر ئەم سوودە زۆرانەش گەورە وەرزشەوانەکانی ئەمریکاش کەوتنە بەکارهێنانی دەرمانی کۆکتێلی ئۆکسجین، تا لە رێی گەدەوە بە لەشیاندا بڵاو بێتەوە..

ئەکرێ بپرسین ئەم راستیە گرنگە ئەگەر خوا نەبێ کێ فێری خۆشەویستی کرد و توانی وا بە جوانی فەرموودەکەی دارێژێ؟

کێ دەتوانێ بە نەخوێندەواری و لە زەمانێکدا کە زانست و زانین زۆر کەم بووە، لە زیاتر لە چواردە سەدە لەمەو بەرەوە، باسی مەسەلەیەکی ئاوا بکات و دەقاو دەق لەگەڵ زانستی ئەم سەردەمەدا بگونجێ؟

موسڵمانان هەرچەند ئەگەر حیکمەتەکەشیان نەزانیبێ و لەلایەنی زانستیەکەشی شارەزا نەبووبن، وەك فەرمانبەرییەك بۆ خوا و پێغەمبەر (د.خ) پەیڕەوی ئەم فەرموودەیەیان کردووە ولێی بەهرەوەر بوون.. ئیمام شافعی دەفەرموێت: (شانزە ساڵە تێر نەبووم، چونکە تێربوون و زۆرخۆری لەش قورس دەکەن و دڵ رەق دەکەن و زیرەکی ناهێڵن و خەو دێنن!)

ئاشکرایە کە قورئانیش بە گشتی ئاماژەی بۆ ئەم مەسەلەیە کردووە و دەفەرموێ: (کلوا واشربوا ولا تسرفوا) (نفحات علمية من القرآن والسنة: د. دلاور) .

دووەم / خۆشەویست (د.خ) دەفەرموێت: (إذا دخلتم على المريض، فنفسوا له في الأجل، فإن ذلك لا يُرَد شيئاً وهو يطيب نفس المريض) (ابن ماجه)

واتە: ئەگەر چوونە لای نەخۆش ئەوا دڵی خۆش بکەن و هیوای بدەنێ، هەرچەن هیچ لە قەدەر ناگۆڕێ، بەڵام دیارە ئەوە دڵی نەخۆشەکە شاد دەکا و زیاتر ئارامی پێ

دەبەخشێت، لە ئیسلامدا سەردانی نەخۆش پاداشتی گەورەی هەیە، چونکە ئەو نەخۆشە لە کۆمەڵ دادەبڕێت و پاشان ئەوانەش کە سەری لێ دەدەن پەندی لێ وەردەگرن، لەوەدا کە قەدری لەش ساغی خۆیان بزانن و لە خێرو چاکە و کاری باشدا بەکاری بهێنن.

لە فەرموودەیەکی تریشدا هاتووە کە پەروەردگار لە قیامەتدا دەفەرموێت: (یا ابن آدم مَرِضتُ فلم تَعُدني) واتە:ئەی بەنی ئادەم نەخۆش کەوتم نەهاتی بۆ لام، ئەویش ئەڵێت: خوایە تۆ چۆن نەخۆش دەکەوی تا من سەردانت بکەم؟

پەروەردگاریش دەفەرموێت: فڵان بەندەم نەخۆش کەوت ئەگەر سەردانت بکردایە، من لە لای بووم و وەك سەردانی منت کردبێ وا بوو!

ئەم گرنگی پێدانەی ئیسلام بەم مەسەلەیە لە ساڵی (١٩٥٦) دا زیاتر دەرکەوت بەوەی کە (دکتۆر س. سیروف) و (د. أ. تروسکان) سەلماندیان کە ژمارەی خرۆکە سپیەکانی نەخۆش (١٥٠٠) یەکە زیاد دەکات، ئەگەر ئەو نەخۆشە دڵنەوایی بکرێ و سەردان بکرێ و دڵی خۆش بکرێ (ل١٢٤ بحوث مقارنة / د. دلاور محمد صابر) .

سێیەم: لە فەرموودەدا هاتووە کە خەتەنەکردن لە فیترەتەوەیە و، ئیبراهیمیش (سەلامی خوای لێبێ) خەتەنە کرابوو، دیارە ئەمەش هەر لە دێرزەمانەوە لە ئایینی ئیبراهیمدا هەبووە، هەروەها لای جوولەکەش خەتەنە کردن هەیە، بەڵام گاورەکان کە دەبوایە خەتەنەیان بکردایە، نایکەن و زۆر دژایەتیشی دەکەن..

پزیشکێکی ئەمریکی منداڵان بەناوی پرۆفیسۆر ویزویل دەڵێت: (من لە حەفتاکانەوە زۆر دژی خەتەنەکردن بووم، بەڵام ئێستا پاش دیراساتی زۆر لەسەر چاکیوسوودی

زۆری خەتەنــەکردن لــە هــەموو پزیشــکەکان زیــاتر هــانی خــەڵکی دەدەم لەســەر خەتەنەکردنی منداڵەکانیان) .

شایانی باسە ئێستا زیاتر لە ٦٠٪ ی منالآنی ئەمریکا خەتەنە دەکرێن، چونکە ئـەو منالآنەی خەتەنـە دەکـرێن کـەمتر تووشـی نەخۆشـی شـێرپەنجە و ئیلتیهـابی (مجـاری بولی)و (ئایدز) دەبـن. وە تـا سـاڵی دوو هـەزار زیـاتر لـە دە دیراسـەی زانسـتی لەسـەر بڵاوبۆتەوە ! (حقائق العلم الحديث /عبدالرحمان العصافي) . گۆڤاریزانستی ئەمریکیش وتارێکی بەناوی گەڕانەوە بۆ خەتەنە کردن بڵاوکردەوە کەتیایا باسـی گرنگـی خەتەنـە کردنی کردبوو..

بە راستی هەر ئیسلامە، کە باسی لە هەموو لایەنەکانی ژیان کردبێ، ئـەوەتا باسـی خەتەنــەکردن و نینــۆك کــردن و تاشــینی مــوو دەکــات و بەشــتێکی فــیتری دادەنــێ، لەلایەکی تریشەوە باسـی بوونـەوەر و ئاسمانـەکان و زەوی دەکـات و ئەمـە بێجگـە لـە باسـی دنیـا و ئـاخیرەت و دروسـت بـوونی مـرۆڤ و رەوشـت و خـووی جـوان و. هتـد.. هەرچیەکیش کـە باسـی دەکـات و گرنگـی پێـدەدات گـەورە بـێ یـان بچـووك هـەرگیز پێچەوانەی زانست نیە.

چوارەم / زیکر و یادی خوا لە قورئان و سوننەتدا زۆر جەخت کراوەتە سەری، بە تایبەت رۆژی پێنج جار دوای نوێژەکان، کە بە راستی ئەمـەش بـە حیکمـەت دانراوە و لەم دواییانەدا زانای دەروونناس (د. محمد حافظ الأطروني) مامۆستا و سەرۆکی بەشی نەخۆشی دەروونی کۆلێژی پزیشکی (المنصورة) لە میسر، گەیشـتە ئـەو راسـتیەی کـە تەسبیحات کردن رۆژی پێنج جار دوای نوێژەکان زۆر کاریگەرییان هەیە لەسـەر مێشـك وئارامی دەکات، چونکە مێشك لە ئەنجامی ئەو تـەزووی کارەبایـەی کـە هەیـەتی چـوار

شـەپۆلی کارەبـایی دروسـتدەکات و، دوانیـان دەبنـە هـۆی دڵـە راوکـێ و نائـارامی و دوانیشیان دەبنە هۆی ئارامی و دڵنیایی.. جا دانیشتن دوای نوێـژ و تەسـبیحات کـردن ئـەو دووشـەپۆلەی ئـارامی بـەهێز دەکـەن و بەمـەش مـرۆڤ دڵ خـۆش و ئـارام دەبێـت. (موقع الشبكة الاسلامية / باسی / التسبيح ينتصر على الإدمان) .

پێنجـەم /خۆشەویسـت لد.خ) دەفـەرموێت: (مثـل المـؤمنين في تـوادهم وتـراحمهم وتعاطفهم مثل الجسد اذا اشـتكى منـه عضـو تَـداعى لـه سـائر الجسـد بالسـهر والحُمـى) بخاری: واتە موسڵمانان لە خۆشەویستیان ومیهرەبانیـان وسـۆزیاندا بـۆ یـەکتری وەکـو جەسـتەیەك وان ئەگـەر ئەنـدامێکی نـەخۆش بکـەوێ هـەموو ئەندامـەکانی تـری دێـن بەهانایەوە بە شەونخونی و تا لێهاتن..

زانستی سەردەم سەلماندی کە ئەگەر شوێنێکی مرۆڤ تووشی شتێك ببێت لـە رێـی جهازی عصبی یەوە هەموو لەش پێدەزانن و دێن بە هانایەوە ئـەم کـارەش زانایـان بـە (**sympathetic**) ناوی دەبـەن کـە ماناکـەی (المتواد،المتعـاطف، المتراحـم) ە کـە خۆشەویستیش پێش چواردە سەدە زیاتر هەمان ئەو وشـانەی بـەکار هێناوە،جائەگـەر ئەمـە خـوا فێـری نـەکردبێت چـۆن دەتـوانێ وا بـەوردی باسـی بـە هانـاوە هـاتن وخۆشەویستی وسۆزو میهرەبانی هەموو لەش بکات بۆ ئەو ئەندامەی کەتووشـی شـتێك دەبێت...گۆڤاری الاعجاز / ژ /٣/١٤١٨ك/

ئەوانەی راستیان وتووە!

لە کۆن و نوێدا هەمیشە کەسانێکی بەویژدان هـەبوون کـە هـەقیان وتـووە و دانیـان ناوە بە گەورەیی ئەم ئاینە و بە پێغەمبەرێتی (محمد) دا (د.خ) جا بۆ ئەوەی کەسـانی ناحاڵی و بێئاگا تفەنگ بە تاریکیەوە نەنێن و توتی ئاسا قسـەی ئـەم و ئـەو نەڵێنـەوە، هەندێ لەگەواهی کەسانی زانا و ناودار لێرەدا باس دەکەین:

* نوسەری ئەمریکی (مایکل هارت) دەڵێت (لە مێژووی پێغەمبەراندا پەڕاوێك نیە پیتەکانی بەتەواوی مابێ و نەگۆڕدرابێ، مەگەر قورئان کە دابەزیە سەر محمد.

* (مایك تایسون) (یاریکەری جیهانی بۆکسێن) دەڵێت (لە قورئان وردبوومەوە و دیراسەم کرد، هەموو وەڵامەکانی پرسیارەکانی ژیانم دەستکەوت) .

* (هانوتو) وەزیری دەرەوەی پێشووی فەڕەنسا دەڵێت (شوێنێك نیە لەسەر رووی زەوی کە ئیسلام دەستی نەیگەیشتبێتێ، ئیسلام لە هەموو دینەکانی تر زیاتر خەڵکی ئارەزووی پەیڕەوی کردنی دەکەن) .

* پرۆفیسور یوشیودی کوزان (بەڕێوەبەری مەرصەدی گوکیو) دەڵێت: (هیچ گرانیەك نابینم لە قبوڵ کردنی ئەوەدا کە قورئان فەرموودەی خوایە، ئەو وەسفانەی کۆرپەلە کە لە قورئاندا هاتوون، هەرگیز ناکرێ لە زانستی سەدەی حەوتەمەوە هاتبن، تەنها ئیستنتاجێك کە بکرێ و عەقڵ بیگرێ ئەوەیە، کە ئەو وەسفانە لە خواوە بۆ (محمد) (د.خ) نێردراون) .

* شاعیری فەڕەنسی (لامارتین) دەڵێت (گەورەترین رووداو لە ژیانمدا ئەوەیە کە من دیراسەی ژیانی پێغەمبەری خوا (محمد) م (د.خ) بە چاکی کردووە و زانیم چ نەمری وگەورەیی تیایە.. کێ هەیە وەك (محمد) گەیشتبێتە پلەی بەرزی مرۆڤایەتی) .

* زانای لاهوتی سویسری (د. هانز کونگ) دەڵێت (محمد بە راستی پێغەمبەرە وناتوانین ئیتر نکوڵی بکەین لەوەی کە (محمد) رابەر وسەرکردەیە بەرەو رێگای رزگاری) .

* شاعیری ئەڵمانی (گۆتە) دەڵێت (هەرچەند قورئانم خوێندبێ، هەستم کردووە گیانم دەهەژێنێ، بە مێژوودا گەڕام بەدوای نموونەیەکی باڵا بۆ ئەم ئادەمیزادە، لە (محمد) پێغەمبەردا (د.خ) دۆزیمەوە !

بە راستی دەستوور و یاسای ئەورووپی ناتەواوە لە چاو شەریعەتی ئیسلامدا و، ئێمەی ئەهلی ئەورووپا بەهەموو زانینمانەوە هێشتا نەگەیشتوینەتە ئەوەی کە محمد گەیشتویەتیّ) .

وە کاتێك تەمەنی گەیشتە حەفتا ساڵ رایگەیاند، کە بەخشوعەوە ئاهەنگ دەگێڕیّ لەو شەوە پیرۆزەی کە قورئانی تیا هاتە خوارەوە بۆ سەر (محمد) (د.خ) .

* (لیو تولستوی) دەڵێت (من یەکێکم لەو کەسانەی کە زۆر سەرسامن بە (محمد) کە خوا هەڵی بژاردووە تا دوا پەیام لەسەر دەستی ئەوا بێت و ببێتە دوا پێغەمبەر) .

* (دکتور ئیرنبرگ) مامۆستای زانکۆی ئۆسلۆ دەڵێت (گومان نیە لەوەدا کە قورئان لە خواوەیە و، گومانیش نیە لە راستێتی پەیامی (محمد) .

* عەللامە (بارتلمی هیلر) دەڵێت (کاتیّ خوا پەیمانی پاراستنی دا بە (محمد) بە ئایەتی﴿ والله يعصمك من الناس ﴾، پێغەمبەر (د.خ) پاسەوانەکانی ئیزن دا، ئاشکرایە مرۆڤ درۆ لەگەڵ خۆیدا ناکاو خۆی ناخەڵەتێنیّ، جا ئەگەر قورئان لە خواوە نەهاتایە، ئەوا (محمد) پاسەوانەکانی ئیزن نەئەدا) .

* فەیلەسووفی ئەمریکی (أرثر كين) دەڵێت (بەراستی زۆر گەڕام بەدوای (نهێنی بوون) دا و زۆر قووڵ بوومەوە لە لێکۆڵینەوەکانمدا و، بۆم دەرکەوت کە ئیسلام نزیکترین ئاینە بە ئاسمان و بەنەفسی ئادەمیزاد و، دڵنیابووم ئەوەیە ئاینی بەرز و پیرۆز کە پێی رازی بم و بڕوای پێبهێنم) .

*پرۆفیسۆری ئینگلیزی (هارون مستەفا لیون) دەڵێت: (لە جوانیەکانی ئیسلام ئەوەیە کە لەسەر عەقڵ وەستاوە و، هەرگیز داوا لە شوێنکەوتوانی ناکات کە عەقڵیان وەلانێن، بە پێچەوانەی ئاینەکانی ترەوە کە جەختدەکەنە سەر شوێنکەوتوانیان کە بیروباوەڕێکی دیاریکراو وەرگرن بەبیّ بیرکردنەوە و پرسیار کردنێکی ئازاد) ..

* (منى عبدالله ماكلوسكى) قونسوڵی ئەڵمانی لە بەنگلادش دەڵێت (لە ژێر سێبەری ئیسلامدا ئافرەت ئازادی دەستکەوتەوە و پلەی بەرزی بەدەستهێنا، ئیسلام ئافرەت بەهاوشانی پیاو دادەنێ و هەردووکیان یەکتری تەواودەکەن) .

* ڕۆژنامەنووس و سیاسی هیندی (کوفهی لال جابا) دەڵێت (هیچ ئاینێك نیە وەك ئیسلام توانای چارەسەرکردنی کێشەی خەڵکی هەبێت لە جیهانی سەردەمدا، کە ئەمەش بەتەنها ئیمتیازی ئیسلامە) .

* زانای فەرەنسی (د. مۆریس بۆکای) دەڵێت (بەراستی دیراسەی قورئانی پیرۆزم کردو، گەڕام بەدوای گونجانی دەقی قورئان لەگەڵ زانستی نوێدا، بۆم دەرکەوت کە هیچ وتەیەکی تیا نیە کە شایانی ڕەخنە لێگرتن بێت لەلایەن زانستی سەردەمەوە، بەراستی لایەنە زانستیەکانی قورئان زۆر سەرسامیان کردم..) .

* (فیلیب حتی) مامۆستای مێژووی عەرەب لەزانکۆی ئەمریکی دەڵێ: (شێوازی قورئان جیاوازە لە شێوازی شتانی ترو،ناکرێ بەراورد بکرێ بە شێوازی تر و، ناتوانرێ لاسایی بکرێتەوە، چونکە شێوازی قورئان لە بنەڕەتدا موعجیزەی قورئانە) .

* زانای ئەمریکی (مایك هارث) دەڵێت (بەراستی (محمد) تاقە پیاوێکە لە مێژوودا کە بە چاکی سەرکەوتوو بێ لە دین و دنیادا، بەراستی ئەم پیرۆز بوونەی لەدین و دنیادا وایکردووە گەورەترین کەسایەتی کاریگەر بێت لە مێژووی مرۆڤایەتیدا) .

ئەوانەی بێ دەنگ بۆ خوا کاردەکەن

لە گرنگترین هۆکانی سەرکەوتن و قبوڵبوونی کارەکان هاتنە کایەی ئەو دڵانەیە کە بەبێ ڕوپامایی و، بێدەنگ بۆ خوا کاردەکەن، کە بەداخەوە ڕابوونی ئیسلامی هێشتا پێویستی بە ژمارەیەکی زۆر هەیە لەوانە و کەمی لەبەردەستایە..

ئەو دڵانە کە بۆ خوا سوڵحاون، چاویان لە پلەو پایە نیە و ئاواتیشی پێناخوازن، ئەو دڵانە کە تەنها بۆ خوان، لایان گرنگ نیە لە کوێدا بن لە بانگەوازدا، لەدواوە دایان بنێن یان لە پێشەوە بن و سەرقافڵە بن.. لە هەرکوێدا پێویست بن لەوێدا کاردەکەن بۆ خوا!

ئەو دڵانە کە کاریان تەنها بۆ خوایە، پشوودان و تەمەڵی و بێزاری نازانن و، هەرچەندە زیاتر لە کاری بانگەوازدا رۆبچن دوعا دەکەن و دەڵێن: (پەروەردگارا لە خێردا خەریکمان بکە و سەرقاڵمان مەکە بەشتێکەوە کە تۆ پێی رازی نیت..) .

ئەو دڵانە کاتێکی دیاری کراویان نیە بۆ بانگەوازکردن، بەڵکو هەموو ژیانیان نەزر کردووە بۆ ئەم کارە مەزنە، جا شەو بێ یان رۆژ، ئازاد بن یان بەند کراوبن، لە خۆشیدا بن یان لە ناخۆشیدا.. چونکە باش دەزانن کەمەقامی بانگەوازکردن مەقامی پێغەمبەرانە و بەرزترین پلەو پایەیە، تەنها جیاوازی ئەوەیە کە ئەمان سروشیان بۆ نایەت..

ئەو دڵانە کە تەنها چاویان لە بەهەشت و رەزامەندی خوایە.. لە پێناوی فلان و فیساردا کارناکەن، لە پێناوی کۆمەڵێکدا کارناکەن و چاویان لە پاداشت و دەستکەوتی دنیایی نیە..

ئەو دڵانە کە خۆشەویست (د.خ) مامۆستایانە و قورئان بەرنامەیانە، دەچنە پێشەوە کاتێك کەسانی تر دەسڵەمێنەوە و دێنەدواوە و، ئارام دەگرن کاتێك خەڵکانی تر شپرزە دەبن و، سنگ فراوانن و چاو پۆشیان هەیە، کاتێك کەسانێك بەنەزانی یان بەئەنقەست مافیان پێشێل دەکەن و هەڵە دەکەن بەرامبەریان، رق ئەستوور نین و چاویان لە تۆڵە کردنەوە نیە بۆ نەفسی خۆیان، بەڵکو تۆڵەسەندنیان بۆ پێشێل کردنی هەقی خوایە و، بۆ پشتگوێ خستنی هەق و راستیە..

بەکورتی ئەو دڵانە بۆ خۆیان لە هەمیشە بەهارێکدا ژیان بەسەر دەبەن و سینەیان سافە بەرامبەر بەخەڵك و حەز بەخێرو خۆشی دەکەن بۆ هەموان.. جا ئەوانەش

بەراستی دیندارن و بوونەتە (ڕەبانی) کە قورئـان هـانی هەموولایـەکمان دەدات بۆی و دەفەرمویَ: ﴿ وَلَكِنْ كُونُوا رَبَّانِيِّينَ بِمَا كُنْتُمْ تُعَلِّمُونَ الْكِتَابَ وَبِمَا كُنتُمْ تَدْرُسُونَ ﴾ (ال عمران: ٧٩) .

پێغەمبـەریش (د.خ) دەفـەرموێت (إن الله يحب العـبد التقي الغني الخفي) مسلم واتـە: بەراسـتی خـوا بەنـدەی پارێزکـاری دڵ و دەسـت دەوڵەمەنـدی شـاراوەی خـۆش دەوێت.. ئەو (پارێزکارانە) دڵیان دەوڵەمەندە و ئەگەر خاوەن ماڵ و سامانیش بن خێر و چـاکەی لێدەکـەن، ئەگـەر بـە ئاشـکرا سـوودی زۆر بـوو بـۆ هانـدانی خـەڵکی لەسـەر چاکەکردن بـە ئاشـکرا خێـر دەکـەن و، ئەگـەر نـا بـەجۆرێك خێـر دەکـەن کـە دەسـتی چەپیان بەدەستی ڕاستیان نازانیَ کە خێرەکە دەکات..

ئەوانە تێگەیشتوون کە مـەرجێکی قبـووڵ بـوونی کـار لای خـوا ئەوەیـە کـە بـەپێی شەرع بێت و تەواو بێت، وە مەرجەکەی تریشی ئەوەیە کە بیَ ڕووپامایی بێتو تەنها بۆ ڕەزامەندی خوا بێت..

کارکردن بەنهێنی و بەبیَ دەنگ مانای ئەوە نیە کە بڕوادار لە خەڵك دابڕێـت، بـەڵکو بە پێچەوانەوە لـەناو خەڵکدایـە و، نموونـەی بـەرز و بـەڕێزەو حـەز بـەناو و شـۆرەت و باسی خۆی ناکات.. بە پێچەوانەی ئەو کابرایەی کە یەکێك بەلایدا تێدەپەڕیَ و دەڵێت: چەند نوێژەکەی خشوعی تیایە ! کا براش کە نوێژەکەی تـەواو کـرد وتـی بـرا بزانـە بـە ڕۆژووشم !

پیاو باشێك دەڵیَ (هەق وایە لە نێوان خواو بەندەدا کارێکی چاکەی نهێنی هەبیَ کە تەنها لەبەر خوا کردبێتی، ئەگەر توانیشی زیادی بکـات و بیکـات بەچـەندکارێکی چـاك کەکەس پێی نەزانیَ، ئەوە چاکترە، تـاوەکو ئەگـەر کەوتـە ناڕەحەتیەکـەوە بـەو کـارە چاکانە لە خـوا بپاڕێتـەوە بـۆ ڕزگـاربوون ـ وەك ئـەو سـیَ کەسـەی لـە ئەشـکەوتەکەدا گیریان خوارد و دوعایان کرد بەو بەو کارە چاکانەی کە بۆخوا ئەنجامیان دابوو) .

ئەوانـەی کـە (أخفیـا) ن مـەرج نیـە رووت و رەجـاڵ بـن، چـونکە ئەمـە پەیوەنـدی بەرووکارو جل و بەرگەوە نیە بەڵکو شتێکە راستەوخۆ پەیوەندی بەدڵـەوە هەیـە، (ابـن الجوزی) باسی ئەزموونی خۆی دەکات و دەڵێت :

(بەخوا کەسی وام دیوە زۆر نوێژو رۆژووی هەبووە و کەم قسەبووە و جـل وبـەرگی سـادەی پۆشـیوە، کەچـی بـەدڵ حـەزم پێنەئـەکردو کەسـی واش هـەبوو زۆر نوێـژ و رۆژووی سوننەتیشـی نـەبوو، جـل وبـەرگی سپۆرتیشـی دەپۆشـی کەچـی بـەدڵ حـەزم بەنزیکی دەکرد.. بیرم لەم حاڵەتە کردەوە گەیشتمە ئـەوەی کەمەسـەلەکە پەیوەنـدی بەدڵ و دەروونەوە هەیە و، هەرکەس نهێنی چاك بێ، بۆنی چاکەکانی لێدێت و هـەر لـە دوورەوە هەستی پێدەکەیت و رات دەکێشیّو مەستت دەکات!، بۆ خوا، بۆ خوا، دڵ و دەروونتان چاك بکەن و لە نهێنیدا چاك بن) .

دوور لە چاوی خەڵك

قورئانی پیرۆز باسی کار و کردەوەی چاك دەکات کـە لـە نهێنیـدا و دوور لـە چـاوی خەڵك ئەنجام دەدرێن و دەفەرموێت:

١) ﴿ الَّذِينَ يُنفِقُونَ أَمْوَالَهُمْ بِاللَّيْـلِ وَالنَّهَـارِ سِـرًّا وَعَلانِيَـةً فَلَهُـمْ أَجْـرُهُمْ عِنْـدَ رَبِّهِـمْ وَلا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلا هُمْ يَحْزَنُونَ ﴾ (البقرة: ٢٧٤) .

واتە: ئەوانەی ماڵیان دەبەخشن بە شەوو بەرۆژ، بەنهێنی و بـە ئاشـکرا، پاداشـتیان بۆ هەیە لای پەروەردگاریان و ترسیان لەسەر نیە و خەم ناخۆن..

٢) ﴿ إِنْ تُبْدُوا الصَّدَقَاتِ فَنِعِمَّا هِيَ وَإِنْ تُخْفُوهَا وَتُؤْتُوهَا الْفُقَرَاءَ فَهُوَ خَيْرٌ لَكُمْ وَيُكَفِّـرُ عَنْكُمْ مِنْ سَيِّئَاتِكُمْ وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرٌ ﴾ (البقرة: ٢٧١) .

واتە: ئەگەر خێر و چاکەکانتان ئاشکرا بکەن چـاکە و ئەگـەر بیشـارنەوە و بـەنهێنی بیدەن بەهەژاران هەر چاکە و، لێخۆش بوون دەبێ بۆ گوناهەکانتان و خواش ئاگـاداری کارەکانتانە.

له بنەڕەتدا شاردنەوەی کارو کردەوەی چاك و خێر و سەدەقات باشترە، مەگەر لەبەر بەرژەوەندیەکی ئایینی و بۆ هاندانی کەسانی تر ئاشکرا بکرێن..

٣) ﴿ ادْعُوا رَبَّكُمْ تَضَرُّعًا وَخُفْيَةً إِنَّهُ لا يُحِبُّ الْمُعْتَدِينَ﴾ (الأعراف: ٥٥) .

واتە: بانگی پەروەردگارتان بکەن و نزا بکەن بە ملکەچی و بێدەنگی، خوای گەورە بەراستی ئەوانەی خۆش ناوێ کە زیادەڕەوی دەکەن (واتە: پەلە دەکەن لە جێبەجێبوونی دوعادا و زوو کۆڵ ئەدەن و بێهیوا ئەبن) ..

گرنگی ئەم مەسەلەیە لە فەرموودەدا:

١) خۆشەویست (د.خ) دەفەرموێت (خير الذكر الخفيّ، وخيرُ الرزق مايكفي) جامع الصغير / السيوطي (٤٠٠٩) أحمد.

واتە: چاکترین زیکر ئەوەیە کە بەبێ دەنگ و بەنهێنی بێت و، چاکترین رزق و رۆزیش ئەوەیە کە سەروبەر بەشت بکات.

٢) یەکێك لەو حەوت کۆمەڵەی کە لە ژێر سێبەری عەرشی خوادا دەبن لە قیامەتدا کەسێکە کە خێرێك بکات بەدەستی راستی و دەستی چەپی پێ نەزانێت و، هەروەها کەسێکیش کە بەتەنها و دوور لە چاوی خەڵك یادی خوا بکات و فرمێسك بەچاوانیدا بێتە خوارێ (سبعة يظلهم الله في ظله يوم لاظل إلا ظله:...، ورجل تصدق بصدقة فأخفاها حتى لاتعلم شماله ما تنفق يمينه، ورجل ذكر الله خالياً ففاضت عيناه) بخاري.

٣) خۆشەویست (د.خ) دەفەرموێ: (صنائع المعروف تقي مصارع السوء، والصدقة خفياً تطفيء غضب الربّ، وصلة الرحم تزيد في العمر، وكل معروف صدقة، وأهل المعروف في الدنيا هم أهل المعروف في الآخرة..) صحيح الترغيب والترهيب / تحقيق / الالباني ١/٣٧٢.

واتە: چاکەکردن مرۆڤ لە ئاخر شەڕی وتیاچوونی خراپ دەپارێزێ، خێروچاکەی نهێنیش تووڕەیی خوا ناهێڵێ و، سیلەی رەحم تەمەن زیاد دەکات و، هەموو چاکەیەك (قسەبێت، کردار بێت.. هتد) خێرو سەدەقەیە و، ئەهلی خێر و چاکە لە دنیادا ئەهلی خێر و چاکەن لە قیامەتیش دا..

٤) رۆژێك عومەری کوڕی خطاب لە مزگەوت هاتەدەرێ (موعاذی کوڕی جەبەل) ی بینی لای قەبری پێغەمبەر (د.خ) دەگریا، لێی پرسی بۆچی دەگریت؟ وتی: بۆ فەرموودەیەك دەگریم لە خۆشەویستم بیستووە (د.خ) کە دەفەرموێت (اليسير من الرياء شرك، ومَن عادى أولياء الله فقد بارز الله في المحاربة، وإن الله يحب الأبرار الاتقياء الأخفياء، الذين إذا غابوا لم يُفْقَدوا، وإذا حَضَروا لم يُعْرَفُوا، قلوبهم مصابيحُ الهدى، يخرجون من كلِ غبراء مظلمة) المعجم الصغير للطبراني ٢٤ / ٤٥) .

واتە: رووپامایی کەمەکەشی (شرك) ە و، هەرکەس دوژمنایەتی دۆستانی خوا بکات، ئەوە دوژمنایەتی خوای کردووە و، بەراستی خوا ئەو چاکانەی خۆش دەوێت کە پارێزکارو نادیارن، ئەوانەی کە ئەگەر ئامادەنەبوون لە بیرناچن و باسیان دەکرێت و، ئەگەر ئامادەش بوون ناناسرێن و پەنجەیان بۆ درێژ ناکرێت، دڵیان چرای هیدایەتەو رزگار دەبن لە هەموو تاریکاییەك..

٥) نوێژی فەرز لە مزگەوت و بەکۆمەڵ بکرێت چاکەو نوێژی سوننەتیش لەماڵەوە، چونکە ئەوەی فەرزە ئەوە ئازایەتی تیانیە و هەمووان دەبێ بیکەن و بشزانرێت ئاساییە، بەڵام نوێژی سوننەتەکان ئەگەر کەسێك چەند زۆرتر بیکات زیاتر لە خوا نزیك دەبێتەوە و دەبێتە خۆشەویستی خوا، بۆیە تا زیاتر نهێنی و دوور لە چاوی خەڵك بێت باشترە، هەروەها هەندێ لە زانایانیش وەك (ابن عباس) دەڵێن: خوای گەورە لە خێرو چاکەی (تطوع) دا نهێنی بەباشتر داناوە و لە خێر و چاکەی فەرزیش دا وەك زەکات ئاشکرای بەباشتر داناوە) ..

٦) خۆشەویست (د.خ) دەفەرموێت: (ثلاثة يحبهم الله وثلاثة يشنؤهم (يبغضـهم) الله، أما الثلاثة الذين يحبهم الله، الرجل يلقى العدو في الفئة فينصب لهم نحره، حتـى يُقتـل أو يفتح لاصحابه، والقوم يسافرون فيطول سراهم حتى يحبـوا أن يمسـوا الأرض فينــزلون فيتنحى أحدهم فيصلي حتى يوقظهم لرحيلـهم، والرجـل يكـون لـه الجـار يؤذيـه جـواره فيصبر على أذاه حتى يفرق بينهما موت أو ظعن) مسـند أحمـد ١٥١/٥، صـحيح الجـامع :٣٠٧٤

واتە: سێ کۆمەڵ خوا خۆشی دەوێـن و سـێ کۆمـەڵیش خـوا رقـی لێیانـە، ئەوانـەی خۆشی دەوێن، یەکەم، پیاوێکە کە بەدوژمن دەگات و نابەزێت تـا شـەهید دەبێـت یـان سەردەکەوێت، هەروەها کۆمەڵێکیش کەسەفەردەکەن و ماندوو دەبن و، هـەر ئەوەنـدە لادەدەن بـۆ پشـوو، هـەموو خـەویان لێ دەکـەوێ، یـەکێکیان نـەبێ کـە زۆر لـە خـۆی دەکــاتو شــەونوێژ دەکــات و دواتــر ئــەوانی تــر هەڵدەســتێنێ بــۆ تــەواو کردنــی سەفەرەکەیان، هەروەها پیاوێکیش کە دراوسێیەکی ئازاری دەدات و ئارام دەگرێـت تـا مردن یان گواستنەوە و دوورکەوتنەوە لەیەکیان جیادەکاتەوە...

* لە فەرموودەیەکی تریشدا کە (ترمذی ریوایەتی کـردووە و لـە الترغیـب والترهیـب دایە هاتووەکە (سێ کۆمەڵ خوا خۆشـی دەوێـن و سـێ کۆمـەڵیش خـوای گـەورە رقـی لێیانە، ئەوانەی کە خۆشی دەوێن.

یەکەم: کەسێك داوا لە کۆمەڵێك دەکات کە لەبەر خـوا هاوکـاری بکـەن نـەك لەبـەر خزمایەتی، ئەوانیش هاوکاری ناکەن و، پیاوێك لـەلاوە یارمـەتی دەدات بـە جۆرێـك کـە تەنها خوا دەزانێ و ئەو کەسەش کـە یارمـەتی یەکـەی وەرگرتـووە. (ئـەو پیـاوەی کـە یارمەتیەکەی داوە بەنهێنی خۆشەویستی خوایە)..

دووەم:کۆمەڵێك بەشەو سەفەر دەکەن و کاتێك دەیانەوێ پشوو بدەن و خەو زۆر خۆشەویستره لە هەموو شتێکی تر لەلایان و هەر ئەوەندەی رادەکشێن خەویان لێ دەکەوێ! ئاڵەم کاتەدا کەسێك زۆر لە خۆی بکات و هەستێت قورئان بخوێنێ و شەو نوێژ بکات، ئەم کەسە خوا خۆشی دەوێت.

سێیەم: پیاوێك خۆشەویستی خوایە کە لەسریەیەك دا بێت و بشکێن و ئەم نەکشێتەوە و رووبەرووی دوژمن بێتەوە تا یان سەردەکەوێ یان دەکوژرێ (واتە: پیاوێکی نەبەرد و ئازایە)..

ئەوانەش کە خوا رقی لێیانەو خۆشی ناوێن، پیرێکی زیناکەرو، هەژارێکی لەخۆبایی‌و، دەوڵەمەندێکی ستەمکارە..

نموونە زۆرن لەو کەسانەی کە گوێیان بەماندوو بوون نەداوە و هەستاون بەشەو بۆ نوێژ و خواپەرستی و هاوەڵانی سەفەریان شایەتیان بۆ داون، لەوانەش (پێشەوا بەننا) یە کە پاش سەفەری دوورو درێژ و ماندوویێتی زۆر هەرئەوەندەی هەستی کردبێ هاوەڵانی خەوتوون هەستاوە و کەوتۆتە خواپەرستی و شەونوێژ و قورئان خوێندن و پاڕانەوە و فرمێسك رشتن لە بەر خوا..یەکێ لەوانەی شایەتی بۆ ئەدا شێخ عومەر تەلمەسانیە کەدوایی بووە رابەری سێیەمی برایان.

هەروەها (شێخ بن باز) موفتی سعودیەش هاوەڵانی ئەم شایەتیەی بۆ دەدەن کە زۆر خۆی بۆ خوا رەنجاندووە و لەسەر ماندوویەتی زۆرەوە شەونوێژی کردووە. هەروەها کەسایەتی ناوداری فەرەنسی (روجیە گاروودی) ش هەمان شتی لە بارەوە باسدەکەن، خوای گەورە پاداشتی ئەوان بداتەوە و ئێمەش ساڵح بکات بۆ خۆی!

پیاو باشان لەبارەی خۆ دەرنەخستنەوە دەڵێن:

١) پرسیار کرا لە (احمد بن الخضر) : چ کارێك زۆر چاکە؟ وتی: چاکترین کار ئەوەیە لە نهێنی و پەنهاندا خۆت بپارێزی لە ئاوڕدانەوە بەلای غەیری خوادا!

٢) جونەیدی بەغدادی دەڵێت: (ئیخلاص نهێنیەکە لە نێوان خواو بەندەدا کە مەلائیکەت نایزانێ تا بینوسێ و شەیتان ناتوانێ تێکی بدات و هەواو ئارەزوو ناتوانێ لەرێ لای بدات) .

٣) حذیفەی کوڕی قتادة دەڵێت: ئەگەر لە نهێنیدا گوێ ڕایەڵی خوا بیت، دڵت بۆ چاك دەکات، بتەوێ یا نەتەوێت!

٤) پیاوێك پرسیاری کرد لە (ابی الحسن بن بشار) : رێگای رۆیشتن بەرەو لای خوا چۆنە؟ ئەویش وتی: (هەروەك چۆن بەنهێنی گوناه دەکەیت، ئاواش بەنهێنی گوێڕایەڵی خوا بکە، تاوەکو دڵت بۆ چاکات و بەرەو خێر و چاکەی بەرێت) .

٥) بیشر کوڕی حارثی حافی دەڵێت (کارو کردەوەیەك مەکە لە پێناوی ئەوەدا کە ناوت ببرێ و باس بکرێیت، چاکەکانت بشارەوە هەروەك چۆن خراپەکانت دەشاریتەوە) .

٦) گەیلانی دەڵێت (لە نهێنیدا چاك بە، زمان پاراو دەبیت لە ئاشکرادا، ئیش بکەو ئیخلاصت هەبێ، سەیری کارەکانت مەکە و بەزۆری مەزانە، ئەوەی بۆ خوا نەبێ وەرناگیرێت، ئای بۆ تۆ، بۆ خەڵکی ئیش دەکەیت و دەتەوێت خوا وەری بگرێت.. ئەمە شێتی و نەفامیە لە تۆوە!

ئەمەیٚ ئیش بکەن بەبیٚ دەنگ، ئەوەی عارفە و ئیش دەکات لەبەر خوا وەکو (سندان) وایە دەکێشن بەسەریاو بیٚ دەنگە) .

٧) حەسەنی بەسری دەڵێت (کەسانێکمان بینیوە، چەند توانیبێتیان کارەکانیان بشارنەوە شاردوویانەتەوە) .

٨) پیاوباشێك سوێند دەخوات و دەڵێت: (ئەگەر بم توانیایە خێر و چاکە زیادەکانم کە (تطوع) ن بشارمەوە لەو دوو مەلائیکەتەی کە لەگەڵمان، دەمشاردنەوە لێیان لە ترسی رووپامایی، هەرچەند دەزانم کە ناتوانم هیچیان لیٚ بشارمەوە) .

٩) (ئیبن وەهەب) دەڵیٚ (کەسم نەدیوە کارەکانی بەهێندەی حەیوە کوڕی شورەیح بشارێتەوە و، ئەو دوعای قبولٚ بوو) .

سەربازی ون

یەکەم / لەبواری شەهادەت و جیهاددا:

لە کاتێکدا موسڵمانان ئابلۆقەی قەڵایەکی رۆمیان دابوو، گرتنی قەڵاکە زۆری خایاندو ناڕەحەت بوون، سەرکردەکەیان (مەسلەمە کوڕی عبدالملك) ، داوای کرد کە یەکێك بچێت لە کونێکی تایبەتەوە دەرگاکە بکاتەوە، ئەگەر مرد ئەوە شەهیدە و ئەگەر مایەوەش ئەوە موسڵمانان سەردەکەون و پاداشتی گەورەی دەبێت!

پیاوێك کە دەم و چاوی خۆی پێچابوو هاتە پێشەوە و وتی: من دەچم! پاش ئەوەی کارەکەی بە چاکی ئەنجامدا و موسڵمانان سەرکەوتن، سیٚ رۆژ سەرکردەکە بەدوایدا گەڕا نەیدۆزیەوە، تاوەکو شەوێك پیاوەکە چوو بۆ خێمەکەی و وتی: بەمەرجێك خۆم ئاشکرا دەکەم، کە ناوم نەدەی بەخەلیفە و دیاریم نەدەیتیٚ و بەچاوێکی زیاتر لە برادەرانم سەیرم نەکەی.. ئەویش رازی بوو، ئنجا خۆی پێناساندو

(مەسلەمە) ش باوەشی پیاکرد و ماچی کرد.. پاش ئەوە بەردەوام دوعای دەکرد (اللهم احشرنی مع صاحب النقب) ..

بەڵێ.. تەنها بەم جۆرە سەربازانە کە تەنها لەبەر ڕەزامەندی خوا کاردەکەن ئاینی خوا سەردەکەوێت!

دووەم / لەبواری زانست دا:

ئیمامی شافیعی دەفەرموێ: دانوستانم لەگەڵ هەرکەسێك دا کردبێت حەزم کردووە حەق بەلای بەرامبەرەکەمەوە بێت، چونکە من ئاساییە لەوی وەرگرم، بەلام ڕەنگە ئەگەر هەق بەلای منەوە بێت ئەو لێم وەرنەگرێ و، حەزدەکەم هەموو خەڵك سوود لە زانین و نوسینەکانم وەرگرن و ناوی من نەبەن، بۆ ئەوەی سوپاسم نەکەن و لای خوا پاداشتی خۆم وەرگرم..

سێیەم /لە پەرستشەکاندا:

قوتابیەکی مامۆستا نورسی دەڵێ (بەیانیان زوو دەچووم بۆ ژوورەکەی مامۆستا بۆ ئەوەی سۆپادارەکەی بۆ داگیرسێنم، جارێکیان دوو سەعات پێش نوێژی بەیانی بە ئاگاهاتم و کاتم لێتێك چوو، ڕۆیشتم بۆ ژوورەکەی مامۆستا بینیم نقووم بووە لە دوعاو پاڕانەوە و موناجاتدا لەسەر بەرماڵەکەی و تەنها مۆمێکی داگیرساندبوو، نزیکەی سەعات ونیوێك وەستام بێ ئەوەی پێم بزانێ، خەریك بوو ڕەق ببمەوە، ئنجا مامۆستا هەستی پێکردم و وتی: برام ئەمین، هەڵەیەکی گەورەت کرد وا زوو هاتووی، بەخوا کاتی وا هەیە کەموناجات و پەرستش دەکەم، نەئینس و نەجین، تەنانەت مەلائیکەتیش حەزناکەم ئاگاداری بن، تکایە ئەمە دووبارە مەکەرەوە و تانەبێتە بەرەبەیان مەیە، منیش وتم: مامۆستا لێم ببورە من کەمتەرخەم بووم، مانگەشەو سەری لێتێکدام، لەمەودوا پێش بەیانی نایەم. (لاپەڕە / ٣٦ ی گۆڤاری الإیمان ژ ١٠) .

پیاوێك بە (تمیم الداری) وت: لەشەودا چەند نوێژ دەکەیت؟ ئەویش پرسیارەکەی پێناخۆش بوو، لەوەڵامی دا وتی: بەخوا یەك رکات نوێژ لەنیوە شەودا بکەم بە نهێنی پێم باشترە لەوەی کە هەموو شەو بێدار بم و شەو نوێژ بکەم و پاشان بۆ خەڵکی باس بکەم.

عەمری کوڕی قەیسی مەلائی بیست ساڵ بەرۆژوو بوو، ماڵ و منداڵەکەی نەیاندەزانی، ئەویش بەوەی کە لە ماڵ دەهاتە دەرەوە بەیانیان شتێکی لەگەڵ خۆیدا دەهێنا بۆ خواردنی نیوەڕۆو دەیبەخشی بە هەژاران، کە دەشگەڕایەوە بۆ ماڵەوە نانی ئێوارەی لەگەڵ دەخواردن و رۆژووەکەی دەشکاندو هەستیان پێ نەدەکرد..

ئەمە بێجگە لەوەی کە پیاوباشان و ساڵحان دوعاکانیان دەشاردەوە و بە ئاشکرا دوعایان نەدەکردو حەزیان نەدەکرد کەس بزانێ کە دوعاکانیان گیرا بووە، هەروەها ئەگەر دڵیان پڕببوایە لەگریان زۆریان لەخۆیان دەکرد کە فرمێسکەکانیان بشارنەوە و وایان لەخەڵکەکە دەگەیاند کە تووشی هەڵامەت بوون و سەرمایان بووە!

چوارەم / لە بواری ئارامگرتن وشەکوا نەکردندا:

دیارە مرۆڤ بەردەوام تووشی زەحمەت و نارەحەتی و بەڵاو موسیبەت دەبێت، قورئان دەفەرموێت ﴿ يَاأَيُّهَا الْإِنسَانُ إِنَّكَ كَادِحٌ إِلَى رَبِّكَ كَدْحًا فَمُلَاقِيهِ ﴾ (الأنشقاق ٦) واتە: ئەی ئادەمیزاد بەراستی تۆ رەنجبەریت و زەحمەت دەکێشیت و سەرەنجامیش دەبێ بگەڕێیتەوە لای پەروەردگارت تا پاداشتی رەنج و هەوڵەکەت وەربگریت.

یان دەفەرموێت ﴿ يُرِيدُ اللَّهُ أَنْ يُخَفِّفَ عَنْكُمْ وَخُلِقَ الْإِنسَانُ ضَعِيفًا ﴾ (النساء: ٢٨)

واتە: پەروەردگار دەیەوێت بەهۆی بەرنامەکەیەوە باری شانتان سووك بکات، چونکە مرۆڤ بەلاوازی دروستکراوە و بەرگەی زەحمەت و ناخۆشی و سەرگەردانی ناگرێ.

ئنجا هەیە تووشی هەرچی دەبێت بەهۆی ئیمان و باوەڕەکەیەوە ئارام دەگرێ و تەنها لای پەروەردگار شەکوای حاڵی خۆی دەکات، هەروەك یەعقوب کە یوسفی کوڕی لێون کرا و زووخاوی زۆریان دایە، فەرموی: ﴿ قَالَ: إِنَّمَا أَشْكُو بَثِّي وَحُزْنِي إِلَى اللَّهِ وَأَعْلَمُ مِنْ اللَّهِ مَا لا تَعْلَمُونَ ﴾ (یوسف: ٨٦) .

واتە: یەعقوب فەرمووی: بەراستی من سکالاّ و غەم و پەژارەم هەر بۆلای خوا دەبەمو ئەوەی من دەیزانم لەلایەن خواوە لەنەخشە و حیکمەتەکانی لە پێشهات و رووداوەکاندا ئێوە نایزانن..

لە پیاوباشانیش دا هەبووە کە سکالاّی حاڵیان بۆ کەس نەبردووە، ئەوە (ابوبکری کوڕی عیاش)ە کە بیست ساڵ چاوێکی کوێر بوو بوو ماڵو مناڵەکەی نەیان دەزانی و سکالاّی حاڵی خۆی لا نەدەکردن.

پێنجەم / لەبواری خێر کردندا:

عەلی کوڕی حسین بەشەو نانی دەبرد و دەیدا بە ماڵە هەژارەکان و دەیووت خێر و چاکەی نهێنی تووڕەبوونی پەروەردگار ناهێڵێ..جا زۆر کەس لەخەڵکی مەدینە هاوکاری دەکران و نەیاندەزانی کێ دەیکات، تاوەکو عەلی کوڕی حسین کۆچی دوایی کرد، ئنجا کە هاوکاریەکەیان نەما زانیان کەلەو زاتەوە بووە..

جا کاتێ کە ناوبراو کۆچی دوایی کرد ئەو فەردانەی کە ئەیدا بەکۆڵیاو شەو بۆ ماڵی هەژارانی دەبرد شوێنەواریان لەسەر پشتی بەجیهێشتبوو، کە شتیان شوێنەوارەکەیان بینی، دەڵێن نزیکەی سەد ماڵی (ئەهلی البیت) ی هەژاری دەژیان..ئنجا دوعای دەکردو دەیوت: (خوایە پەنا دەگرم بەتۆ کە لە بەرچاوی خەڵك باش بم و لە پەنهانیشدا و دوور لەچاوی خەڵکی خراپ بم) ..

چەند نموونەیەك لە ژیانی خواناسان:

یەکەم: ئوەیسی قەرەنی:

یەکێکە لەو خواناسە نەناسراوانەی کە خۆشەویست (د.خ) لەبارەیەوە بە عومەری کوڕی خطابی فەرموو (يأتي عليكم أويس بن عامر مع أمداد أهل اليمن، من مراد ثم من قرن، كان به برص فبرأ منه إلا موضع درهم، و له والدة بها بارٌ، لو أقسم على الله عزوجل لأبره، فإن أستطعت أن يستغفر لك فافعل) مسلم..

ئوەیس خەڵکی یەمەن بوو لەبەر خزمەتی دایکی نەیتوانی بێتە مەدینە و پلەی بەرزی (هاوەڵێتی) پێغەمبەری (د.خ) دەستکەوێت.. بۆیە بە (تابعین) دادەنرێ.. خۆشەویست (د.خ) دیارە خوای گەورە بە سرووش ئاگاداری کردووە کە پیاوێکی وا خواناس هەیە، ئەویش عومەری ئاگادار کرد کە ئەگەر هەرکاتێ چاوی پێکەوت داوای دوعای خێری لێ بکات..

(ئەوەی لە ژیاننامەی (ئوەیس) هوە دەردەکەوێ، بەنهێنی کارکردنی و خزمەتکردنی دایکی بوو کە گەیاندبوویە ئەو پلەبەرزە، کە دوعای لای خوا قبوولٚ بێت و خۆشەویست (د.خ) ئاوا باسی بکات بۆ هاوەڵان) .

پاش چەند ساڵێك عومەر لەکاتی حەجدا دۆزیەوە و داوای دوعای خێری لێکرد.ئنجا ئوەیس ویستی بچێ بۆ (کوفە) ، چونکە لە یەمەن ناسراو ئەویش حەزی بەوە نەئەکرد، عومەر حەزی کرد کە نامەیەکی بداتێ بۆ کاربەدەستی کوفە، ئەویش نەیویست بۆ ئەوەی وەکو کەسێکی نادیار و نەناسراو بژی، جا هەر ساڵێك خەڵك لە کوفەوە بهاتنایە بۆ حەج، عومەر ئەحواڵی دەپرسی، کەلەوێش ناسرا، ئەوێشی بەجێهێشت بۆ شوێنێك کەکەس نەیناسێ!

دووەم: عبداالله ی کوڕی موبارەك:

ئیمام ئەحمەد دەڵێت (خوای گەورە (ابن مبارك) ی پایەبەرز کردووە بەشتێکی شاراوەی کەخەڵکی نایبینن) .

قاسم کوڕی محمد دەڵێت (ئێمە سەفەرمان کرد لەگەڵ (ابن مبارك) داو زۆر جار بەدڵما دەهات و دەموت: باشە ئەم پیاوە بەچی ئاوا ناوبانگی پەیدا کردووە و پایەبەرزە؟ ئەگەر نوێژ دەکات ئێمەش نوێژ دەکەین، خۆ ئەگەر بەڕۆژوو دەبێت ئێمەش بەڕۆژوو دەبین، ئەگەر غەزاش دەکات ئێمەش ئەوەتا غەزا دەکەین، ئەگەر حەج دەکات ئەوا ئێمەش حەج دەکەین..

تا شەوێك لە ڕێی شام لەماڵێکدا نانی ئێوارەمان دەخوارد، چرای ماڵەکە کوژایەوە، پاش ئەوەی هەستان چاکیان کرد، سەیرم کرد چاوی (ابن مبارك) و ریشی تەڕبوون لە فرمێسك دا، ئنجا تێگەیشتم کە ئەو پیاوە چەند لەخوا و لە ڕۆژی دوایی دەترسێ، هەربەداهاتنی ئەو تاریکیە یادی قیامەت فرمێسکی لە چاوەکانی هێنایە خوارێ) ..

سێیەم / ئەیوب السختیانی:

ئەیوب زۆربەی شەو شەونوێژی دەکرد و ماڵ و منداڵی هەراسان نەدەکرد و نەیدەهێشت پێی بزانن، کە بانگی بەیانیش دەدرا دەنگی بەرز دەکردەوە هەروەك تازە لە خەو هەستابێت. ئنجا لە ئامۆژگارییەکیدا دەڵێ: با پیاو لە خوا بترسێ، ئەگەر زاهید بوو با زوهدەکەی عەزاب نەبێ لەسەر خەڵك و، ئەگەر کەسێك زوهدو تەقواکەی بشارێتەوە چاکترە لەوەی ئاشکرای بکات.

هەروەها دەیووت: هەرگیز بەندەیەك ڕاست ناکا لەگەڵ خوادا، ئەگەر حەزی لە ناوو شۆرەت کرد.

زۆر جار کە لە مەجلیسێکدا گریانی دەهات دەیشاردەوە و زۆری لە خۆی دەکرد کە هەستی پێنەکرێ و دەیووت: (سەرمام بووە و تووشی هەڵامەت بووم!)

چوارەم / ئەبوموسلیمی خەولانی:

لە زەمانی (معاویە) دا بێبارانی رووی کردە موسڵمانان، خۆی دەرچوو لەگەڵ خەڵکیدا بۆ نوێژە بارانە، لەکاتی وەستانیاندا داوای لە ئەبو موسلم کرد کە بێتە پێشەوە و دوعا بکات.. ئەویش وتی: هەر چەند کەموکورتیشم هەیە لە هەقی خوادا بەڵام قەیناکا دوعا دەکەم..

ئنجا هاتە پێشەوە و لە دوعاکەیدا وتی: خوایە داوای باران لە تۆ دەکەین، وا من بە کۆڵێ گوناهەوە هاتووم دەست مەنێ بە روومەوە.. بە فەزڵی خوا هەر لەوێدا بارانباری!

ئنجا ئەبومسلم وتی: خوایە معاویە منی بۆ خەڵك ئاشكرا كرد، ئەگەر خێرم هەیە لەلات گیانم بکێشە، ئەو رۆژە پێنج شەممە بوو، بۆ پێنج شەممەی داهاتوو کۆچی دوایی کرد..

کردەوەی ئەبوبەکر و پرسیاری خۆشەویست (د.خ)!

پێغەمبەر (د.خ) پرسیاری لە هاوەڵان کرد:

—کێ ئەمڕۆ بەرۆژوو بووە؟ ئەبوبەکر فەرمووی: من!

—کێ دوای جەنازە کەوتووە؟ ئەبوبەکر فەرمووی: من!

—کێ ئەمڕۆ نانی داوە بە هەژارێك؟ ئەبوبەکر فەرمووی: من

—کێ ئەمڕۆ سەردانی نەخۆشێکی کردووە؟ ئەبوبەکر فەرمووی: من، خۆشەویست (د.خ) فەرمووی: (ئەم شتانە لای هەر کەس کۆ ببێتەوە دەچێتە بەهەشتەوە) . مسلم.

کەواتە باسکردنی کردەوەی چاکە و ئاشکراکردنی کە بۆ مەبەستی پەروەردە کردنو هاندانی کەسانی تر بێت و بۆ خۆدەرخستن و چاوە چاوی خەڵك نەبێت قەیناکات و خێرو پاداشتی کەم نابێتەوە.

کێشەمان لە چیدایە؟!

راستە ئێمە شایەتمانمان هێناوە و موسڵمانبووین، بەڵام ئاخۆ بڕواداری تەواوین، وەڵامی ئەم پرسیارە دەوەستێتە سەر کاروکردەوەمان و رەوشتمان، چەندە کاروکردەوە و رەوشتمان چاك بێ، دیارە ئەوەندە ئیمان و بڕوامان کاری تێکردووین..

پێغەمبەر (د.خ) لە بارەی بڕوادار و ئیمانەکەیەوە دەفەرموێت: (مثل المؤمن في إيمانه كمثل فرس في آخيته، يجول ثم يرجع إلى آخيته) . واتە: نموونەی بڕوادار و ئیمانەکەی وەك ئەسپێك وایە کە بە گوریسێك بەسترابێتەوە، دێت و دەچێت و لەو سنوورە دەرناچێت کە بۆی دیاری کراوە..

ئیمانداری لاف و گەزاف نیە و قسەی زل نیە، بەڵکو (الإيمان ما وقر في القلب وصدقه العمل) . ئیمان ئەوەیە کە لە دڵا دەچەسپێ و کردەوەش راستیەکەی دەسەلمێنێ..

خوای گەورە سەرزەنشتی جوولەکەکانی کرد و فەرمووی:﴿ وَإِذا قيلَ لهم آمنوا بما أنزل الله قالوا نؤمن بما أُنزل علينا ويكفرون بما وراءه وهو الحق مصدقاً لما معهم، قل فلِم تَقتلون أنبياء الله من قبل إن كنتم مؤمنين﴾ (البقرة: ٩١) .

واتە: کاتێك پێیان دەوترێت باوەڕبهێنن بەوەی کە لە لایەن خواوە رەوانە کراوە، دەڵێن: ئێمە تەنها باوەڕمان بەوە هەیە کە بۆ ئێمە رەوانە کراوە و باوەڕناهێنین بە هەموو ئەوانەی کە دوای تەورات هاتووە، لە کاتێکدا کە هەر ئەو قورئانە حەق و راستیە و بەراست دانەری (تەورات) ی ئەوانیشە، پێیان بڵێ: ئەی کەواتە بۆچی پێشتر پێغەمبەرەکانی خواتان دەکوشت ئەگەر ئێوە ئیماندارن؟

ئنجا دەفەرموێ:﴿ وَلَقَدْ جَاءَكُمْ مُوسَى بِالْبَيِّنَاتِ ثُمَّ اتَّخَذْتُمْ الْعِجْلَ مِنْ بَعْدِهِ وَأَنْتُمْ ظَالِمُونَ ﴾ (البقرة: ٩٢) . واتە: سوێند بەخوا بە راستی موسا نیشانەی فرە و

موعجیزەی زۆری بۆ هێنان، کەچی کاتێ کە چوو بۆ کێوی گور، ئێوە گوێرەکەتان پەرست، بە راستی ئێوە ستەمکارن، پاشان دەفەرموێ: ﴿ وَإِذْ أَخَذْنَا مِيثَاقَكُمْ وَرَفَعْنَا فَوْقَكُمُ الطُّورَ خُذُوا مَا آتَيْنَاكُمْ بِقُوَّةٍ وَاسْمَعُوا قَالُوا سَمِعْنَا وَعَصَيْنَا وَأُشْرِبُوا فِي قُلُوبِهِمُ الْعِجْلَ بِكُفْرِهِمْ قُلْ بِئْسَمَا يَأْمُرُكُمْ بِهِ إِيمَانُكُمْ إِنْ كُنتُمْ مُؤْمِنِينَ ﴾ (البقرة: ٩٣) .

واتە: یادیان بێنەرەوە ئەو سەردەمەی کە پەیمانمان لێ وەرگرتن و کێوی گورمان بەسەردا بەرز کردنەوە و فەرمانمان پێدان: ئەوەی پێمان بەخشیون لە تەورات بە توندی بیگرن و لێی لا مەدەن و گوێ بیستی بن، بە دەم وتیان: گوێڕایەڵین، بەڵام بە کردەوە یاخیبوون و گوێرەکە پەرستی چووبووە دڵیانەوە بە هۆی بێباوەڕییانەوە، پێیان بڵێ: ئیمانەکەتان شتی ناڕەواتان پێدەکات ئەگەر ئێوە ئیماندارن!

جا بە راستی زۆر کەس هەقە پێی بوترێ: ئیمانداری چۆن وا دەبێت، ئەگەر ئیمانداری؟!

عەرەبە دەشتەکیەکان بە رووکەش موسڵمان بوو بوون و لاف و گەزافی ئیمانداریيان لێئەدا، قورئان پێی فەرموون: ﴿ قَالَتِ الأَعْرَابُ آمَنَّا قُلْ لَمْ تُؤْمِنُوا وَلَكِنْ قُولُوا أَسْلَمْنَا وَلَمَّا يَدْخُلِ الإِيمَانُ فِي قُلُوبِكُمْ وَإِنْ تُطِيعُوا اللَّهَ وَرَسُولَهُ لاَ يَلِتْكُمْ مِنْ أَعْمَالِكُمْ شَيْئًا إِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ ﴾ الحجرات: ١٤.

واتە: هەندێك لە بیابان نشینە عەرەبەکان وتیان: باوەڕمان هێناوە و موسڵمانین، پێیان بڵێ: نەخێر باوەڕتان نەهێناوە، بەڵام بڵێن: بە ناچاری بە رووکەش موسڵمان بووین، هێشتا باوەڕ نەچۆتە ناو دڵتانەوە، خۆ ئەگەر بە راستی گوێڕایەڵی فەرمانی خوا و پێغەمبەر بن، ئەوە خوای گەورە لە پاداشتی چاکەکانتان هیچ کەمناکاتەوە، چونکە بە راستی خوا لێخۆشبوو و میهرەبانە.

جارێك بە خۆشەویستیان (د.خ) وت: ژنێك بە رۆژ بە رۆژووە و بە شەویش شەونوێژ دەکات، بەڵام ئازاری دراوسێکانی دەدات، ئەویش فەرمووی: دەچێتە دۆزەخەوە.

واتە ئەوە ئیمانداری تەواو نیە، ئەگینا چۆن نوێژ و رۆژووەکەی لە خراپەکردن و ئازاردانی خەڵکی نایگێڕنەوە، جا ئەوەی نوێژەکەی لە خراپە نەیگێڕێتەوە ئەوە لەخوا نەك نزیکی ناکاتەوە بەڵکو دووری دەخاتەوە (من لم تنهَهُ صلاتُهُ عن الفحشاءِ والمنكَرِ لم يزدَدْ بها من اللهِ إلّا بُعْدًا) الراوي: عبدالله بن عباس – إسناده حسن.

ئاشکرایە خوای گەورە رازی نابێت کەس ئازاری بەندەکانی بدات بە ناهەق، نەك هەر ئادەمیزاد بەڵکو رەوا نیە ئازاری گیان لەبەرانیش بدرێت.

تازەکردنەوەی ئیمان

وەك باسمان کرد پێویستە زوو زوو بە خۆماندا بچینەوە و ئیمانمان تازە بکەینەوە هەروەك لە فەرموودەدا هاتووە: (إن الإيمان لَيَخلَقُ في جوف أحدكم كما يَخلَقُ الثوب، فاسألوا الله أن يُجَدِّدَ الإيمان في قلوبكم) رواه الحاكم بإسناد حسن.

واتە: ئیمان کۆن دەبێ و دەڕزێ لە ناو دڵدا وەك چۆن جل و بەرگ کۆن دەبێ و دەڕزێ، داوا بکەن لە خوا کە ئیمان نوێبکاتەوە لە دڵتاندا..

هەروەك چۆن مرۆڤ پێویستی بە ئاوێنەیە کە رووی خۆی تیا ببینێ و خۆی رێکبخات، بە هەمان شێوەش پێویستی بە هاوەڵ و پێشەوای خواناسە تا لێیانەوە فێری دینداری راست بێت و رەوشت و خووی چاك کات.

هاوەڵانی خۆشەویست (د.خ) ؛ جاروبار دەستی یەکتریان دەگرت و بە یەکیان دەوت: (تعالَ نؤمن ساعة) وەرە با ئیمانمان تازە بکەینەوە، ئیتر پێکەوە کەش و هەوایەکی ئیمانی و یادی خوایان بۆ خۆیان دروست دەکرد تا زیاتر دڵ و دەروونیان پاك ببێتەوە و زیاتر لە خوای گەورە نزیك ببنەوە..

دوو فەرموودەی قودسی

یەکەم: خوای پەروەردگار لە فەرموودەی قودسیدا دەفەرموێت (إني والإنس والجن في نبإٍ عظيم، أخلق ويُعبَدُ غيري، أرزق ويُشكَرُ سواي، خيري إلى العباد نازل وشرهم إلي صاعد،أتودد إليهم بالنعم وأنا الغني عنهم، ويَتَبَغَّضون إليَّ بالمعاصي وهم أفقر ما يكونون إلي، أهل ذكري أهل مجالستي من أراد أن يجالسني فليذكرني، أهل طاعتي أهل محبتي، أهل معصيتي لا أُقنِطُهم من رحمتي، إن تابوا إلي فأنا حبيبهم، وإن أبوا فأنا طبيبهم، أبتليهم بالمصائب لأُطَهِّرَهم مِن المعايب، من أتاني منهم تائباً تَلَقَّيتُهُ من بعيد، ومن أعرض عني نادَيتُهُ من قريب، أقول له أين تذهب؟ ألك رب سواي، الحسنة عندي بعشر أمثالها وأزيد، والسيئة عندي بمثلها وأعفو، وعزتي وجلالي لو استغفروني منها لغفرتها لهم) .

واتە : من و ئینس و جن لە دەنگو باس و مەسەلەیەکی گەورەداین، من دروستیان دەکەم و غەیری من دەپەرسترێ، رزق دەدەم و سوپاسی غەیری من دەکرێ، خێرم بۆ بەندەکان دادەبەزێ و شەڕیان بۆ لای من سەر دەکەوێت، خۆمیان لا خۆشەویست دەکەم (لە کاتێکدا من هیچ پێویستیم بەوان نیە) بەوەی کە نیعمەتیان دەدەمێ.. ئەوانیش بە گوناهو سەرپێچی خۆیان لای من رەش دەکەن، لە کاتێکدا زۆر ئاتاجیان بە منە و هەژارن، ئەهلی یادی من لەگەڵ مندان، کێ دەیەوێ لەگەڵ من بێت با یادی من بکات، ئەوانەی گوێڕایەڵیم دەکەن ئەهلی خۆشەویستی منن، ئەهلی گوناهیش لە رەحمەتی خۆم بێهیوایان ناکەم، ئەگەر پەشیمان بوونەوە، من خۆشەویستیانم و، ئەگەر نەیانکرد من پزیشکیانم، بە بەڵا و موصیبەت تاقیاندەکەمەوە تا لە کەموکوڕی پاکیان بکەمەوە، کامیان تەوبە بکات لە دوورەوە دەیهێنم و کاری بۆ ئاسان دەکەم و دەست ئەدەمە باڵی، کامیان روو وەرگێڕێ لە نزیکەوە بانگی دەکەم و پێی دەڵێم: بۆ کوێ دەچی؟ بێجگە لە من پەروەردگارێکی ترت هەیە؟ چاکە لای من بە دە قات

پاداشتی دەدەمەوە و زیاتریشی دەکەم، خراپەش لە لای من بە هێندەی خۆی تۆڵەی دەسێنم و رەنگە چاویشی لێ بپۆشم، بە عیززەت و جەلالی خۆم ئەگەر داوای لێخۆش بوونم لێ بکەن، لێیان خۆش دەبم.

دووهەم: (ما من يوم تَطلُعُ شمسُهُ إلاّ وتنادي السماء تقول: يا رب ائذن لي أن أُسقِطَ كِسَفاً على ابن آدم، فقد طعم خيرك ومنع شكرك، وتقول البحار: يا رب ائذن لي أُغرِقَ ابن آدم فقد طَعِمَ خيرك ومنع شُكرُك، وتقول الجبال: يا رب ائذن لي أن أُطْبِقَ على ابن آدم فقد طعم خيرك ومنع شكرك. فيقول الله تعالى: دعوهم دعوهم لو خلقتموهم لرحمتموهم. إنهم عبادي، فإن تابوا إلي فأنا حبيبهم وإن لم يتوبوا فأنا طبيبهم) ئیمام ئەحمەد

واتە : هەر رۆژێك كە خۆر هەڵدێ ئاسمان دەڵێ: پەروەردگار رێم بدە كە پارچەیەكم بدەم بەسەر ئادەمیزادا، خێری تۆ دەخوا و سوپاسی تۆ ناكات، دەریاكان دەڵێن: پەروەردگار رێم بدە ئادەمیزاد نوقم بكەم، خێری تۆ دەخوا و سوپاست ناكات. شاخەكانیش دەڵێن: پەروەردگار رێم بدە زەوی لێ بهێنمەوە یەك، خێری تۆ دەخوا و سوپاسی تۆ ناكات. پەروەردگاریش دەفەرموێت: وازیان لێ بهێنن، وازیان لێ بهێنن، ئەگەر ئێوە دروستتان بكردنایە رەحمتان پێ دەكردن، ئەوان بەندەی منن، ئەگەر پەشیمان بوونەوە بۆ لام، من خۆشەویستیانم، وەئەگەر تەوبەیان نەكرد من پزیشكیانم.

بە راستی زمان لاڵە ومرۆڤ شەرمەزارە لە رەحمی زۆری خوا، خوایەك كە هیچ شتێك وەكو ئەو نیە (ليس كمثله شيء وهو السميع العليم) و، دەسەڵات و توانای بێ سنوورەو، دەوڵەمەندە و ئاتاجی بەكەس نیە، كەچی لە گەورەیی و سۆز و میهرەبانی خۆیەوە دەفەرموێ: بەنی ئادەم ئەگەر تۆ بستێك بێی بەلای مندا من دوو بست دێم بۆ

لای تۆ، ئەگەر باڵێك بێیت، من دوو باڵ دێم، ئەگەر بە پێ بێی بۆ لام من بە راکردن دێم بۆ لات!

پیاوچاکێك دەڵێ: (سەیر لەوەدا نیە بەندەیەك خۆی خۆشەویست بکات لای گەورەکەی، بەڵکو سەیر لەوەدایە کە گەورە و (سەید) ێك خۆی لای بەندەکەی خۆشەویست بکات).

نامە و ئاگادارییەکانی پەروەردگار

خوای پەروەردگار هەر لەبەرە بەیانی مرۆڤایەتیەوە بەردەوام پێغەمبەرانی ناردووە و هیچ گەلێك نەبووە کە ئاگاداری نەکردبێتەوە و، لەرێی پێغەمبەرانەوە پەیامی خوایی پێ رانەگەیەنرابێ.ئەمە بێجگە لەوەی کە ئاسمان و زەوی و دروستکراوەکانی خواش پەڕاوێکن لەبەر چاو، ئەوی بەویژدانەوە و بێ دەمارگیری بیری لێ بکاتەوە لە قودرەت و دەسەڵاتی پەروەردگار تێدەگات..

هەروەها پەروەردگار لەرێی بەڵاو موسیبەت و مردنی دۆست و خۆشەویستەوە بەندەکانی هۆشیار دەکاتەوە، تا بیر لە کۆچی یەکجارییان بکەنەوە کە هەموو مرۆڤایەتی بەدەوڵەمەندو هەژارەوە و بەدەسەڵاتدار و بێ دەسەڵاتەوە لەبەرامبەریدا دەستەوسانن، هەر ئەوەندەی بای ئەجەل هات رایان دەفڕێنێ و بۆ تاقە هەناسەیەکیش مۆڵەتیان نادات!

قۆناغەکانی ژیان و منداڵی و لاوی و پیریش نامەی ئاگادار کردنەوەن، بەتایبەتی سەرو ریش سپی بوون کە خورپە بەدڵ دەخا و سەرلووت دەتەزێنێ!

جاری واش هەیە نامەکان خەوێکی راستن کە ئەو کەسە خۆی دەیبینێت یان کەسێکی دیکە پێوەی دەبینێت، کە ئەوەش بوار بۆ رەخساندنە و دەست گرتنە سا بەڵکو بەخۆیدا بچێتەوەو بێتە سەر رێ..

هەموو ئەو ئاگادارکردنەوانە لە واقیعی ژیاندا نموونەیان زۆرە و بۆبەرچاوروونی ئەمە چەند نموونەیەك لە كۆن و نوێدا:

یەكەم: مالیكی كوڕی دینار، یەكێكە لەگەورە شوێنكەوتوان و باسی ژیانی خۆی دەكات و دەڵێت: من زۆر دوور بووم لەخواو بەردەوام خەریكی خراپەكاری و مەی خواردنەوە بووم و ماڵی خەڵكم دەخوارد، تا رۆژێك پیاوێكم دی شیرینی دەكڕی و بە كابرای وت: تۆزێ زیادم بەرێ تا دڵی كچەكانمی پێخۆش بكەم، چونكە پێغەمبەر (د.خ) مژدەی بەهەشتی داوە بەوانەی كە دڵی كچەكانیان خۆش دەكەن.

ئەمە دایچڵەكاندم و پێغەمبەرم خۆش ویست و حەزم كرد منیش ژن بهێنم و منداڵم ببێت، بەڵام كێ بەم حاڵەوە ژن دەدات بە من، بۆیە تۆزێ خۆم چاكرد.

ژنم هێناو كچێكمان بوو ناوم نا (فاطمە) هەتا گەورەتر دەبوو زیاتر خۆشمان دەویست و منیش باشتر دەبووم، تا رۆژێك كەدەمخواردەوە هات بەلامدا و پێكەكەی رژاندم، زانیم ئەوە ئاگادار كردنەوەیەكە بۆم لە خواوە و بڕیارمدا وازی لێ بهێنم..

بەڵام داخەكەم كچەكەم مرد، منیش ئەوەندە كاری تێكردم زۆر خراپ سەرم كردەوە خواردنەوە، شەوێك بڕیارم دا كە ئەمشەو زیاتر لە جاران خۆم مەست بكەم و، ئەوەندەم خواردەوە بێ هۆش تەخت لێی كەوتم.. لە نیوەشەودا خەوێكم بینی كە ژیانی گۆڕیم.. لەخەومدا رۆژی قیامەت بوو، هەموو خەڵكی راگیرابوون و هەریەكەو بەجۆرێك لە عەرەقی خۆیدا نقووم بوو بوو.. لەوكاتەدا یەك یەك بانگدەكران و دەوترا فلان (هَلُمَ للعرض علی الجبار) وەرە بۆ بەربارەگای خوای جەببار.. تا نۆرەی من هات و بانگم لێ كرا:ئەی مالیك وەرە بۆ بەر بارەگای خوای جەببار.. ترسم لێ نیشت، من لەم شوێنەدا بەتاقی تەنها چی فریام دەكەوێت، هەر لەم كاتەدا بوو كە مارێكی گەورەم بۆ هات، هەتا توانیم رام كردو، گەیشتم بە پیاوێكی پیری لاواز، داوام لێ كرد فریام كەوێ، وتی: من پیرو لاوازم و هیچم پێ ناكرێ بۆت..

ناچار رامکرد تا گەیشتمە لای گردێك کە منداڵی جوانکیلە لەسەری وەستابوون، منیان ناسیەوە و بانگی کچەکەمیان کردو وتیان: فاطمە وەرە فریای باوکت بکەوە.. ئەویش هات و مارەکەی لێ دوور خستمەوە و وتی:بابە ﴿ أَلَمْ يَأْنِ لِلَّذِينَ آمَنُوا أَنْ تَخْشَعَ قُلُوبُهُمْ لِذِكْرِ اللهِ وَمَا نَزَلَ مِنَ الْحَقِّ وَلا يَكُونُوا كَالَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ مِنْ قَبْلُ فَطَالَ عَلَيْهِمُ الْأَمَدُ فَقَسَتْ قُلُوبُهُمْ وَكَثِيرٌ مِنْهُمْ فَاسِقُونَ ﴾ (الحديد: ١٦) .

واتە:ئایا ئیتر کاتی ئەوە نەهاتووە بۆ ئەوانەی کە باوەڕیان هێناوە، دڵەکانیان بۆ یادی خواو ئەو بەرنامەیەی کە رەوانە کراوە مل کەچ بکات و، وەك ئەو کەسانە نەبن کە پەڕاوی ئاسمانیان بۆ ڕەوانە کراو دوای ماوەیەکی زۆر دڵیان رەق بوو، زۆربەشیان یاخی و سەرکەش دەرچوون. پرسیارم لێ کرد کە ئەو مارە گەورەیە چیە؟

وتی: ئەوە کارە خراپەکانتە بەدواتەوە، وتم ئەی ئەو پیاوە پیرە لاوازە، وتی: ئەوەش کارە چاکەکانتە کەزۆر کەمن و لاوازن.. ئیتر لە خەو راپەڕیم و بەدەم خەوەوە وتم: (قد آن یارب، قد آن یارب) واتە:بەراستی خوایە کاتی ئەوە هاتووە کە بگەڕێمەوە.

خۆم شت و چووم بۆ مزگەوت و فریای نوێژی بەیانی کەوتم و ئیمامەکەش بەقەدەری خوا ئەو ئایەتەی خوێندەوە (الم یأن للذین آمنوا أن تخشع قلوبهم لذکر الله وما نزل من الحق).

دووەم: عەمری کوڕی عاص:

عەمری کوڕی عاص کە بە زۆرزانی عەرەب بەناوبانگ بوو، دژایەتیەکی زۆری ئیسلامی کرد و لە سەرەتاوە کە موسڵمانان هیجرەتیان کرد بۆ حەبەشە، ئەم وەکو نوێنەری قورەیش چووە لای نەجاشی و دیاری زۆری بۆ برد تا موسڵمانان دەربکات.. بەڵام نەجاشی بە قسەی نەکرد و ئیمانیشی هێنا.

پاش چەند ساڵ کە ئیسلام ڕۆژ بە ڕۆژ سەرکەوتنی زیاتری بە دەست دەهێنا و ڕێکەوتنی حودەیبیە هاتە کایەوە، عەمر نەیدەزانی چیبکات! بیری کردەوە بچێ بۆ شام و ببێ بە گاور، بەڵام چۆن دەبێ واز لە ئایینی باووباپیری بهێنێ، ئەگەر ئەکرا ئایینی خۆی بگۆڕێ، ئەی باشە بۆ ئەم هەمووە جەنگا دژی موسڵمانان؟ بۆیە وازی لەو خەیاڵە هێنا و بڕیاری دا بچێ بۆ حەبەشە بۆ لای نەجاشی،

چوو بۆ لای نەجاشی و دیاری باشی بۆ برد و داوای کرد موسڵمانان بداتەوە دەستی و ئەمیش تۆڵەی خزم و کەسی خۆی بکاتەوە لێیان. نەجاشی تووڕە بوو، وە (لا إرادی) دەستی بەرز کردەوە ودای بە دەم ولووتی داو پڕی کرد لە خوێن و جلەکانی عەمر خوێناوی بوون.. ئنجا وتی: چۆن داوای شتی وام لێدەکەی ئەو (محمد) ە پێغەمبەری خوایە؟..

ئەم دیمەنە لای نەجاشی زۆر ناخۆش بوو، خێرا فەرمانی دا جلوبەرگی تریان بۆ هێنا و خۆی گۆڕی و، ئەم ڕووداوە زۆر کاری کردە سەر عەمر و بوو بە کلیلی هیدایەتی‌و دای چڵەکاند و لە دڵی خۆیدا وتی: باشە ئەوەتا عەرەب و عەجەم بڕوای بە (محمد) هێناوە، ئیتر بۆ من ئیمانی پێ نەهێنم؟ ئنجا بە نەجاشی وت: بۆ تۆ ئیمانت پێیەتی؟

وتی: بەڵێ، وتی: باشە بەیعەتم لەگەڵ دەکەی لەسەر ئیسلام؟

وتی: دەستت بێنە با بەیعەتت لەگەڵ بکەم لەسەر ئیسلام.. بەیعەتیان دا بە یەك و پاشان عەمر گەڕایەوە بەرەو مەدینە و چووە خزمەت خۆشەویست (د.خ) و بەیعەتی دا بەویش، ئنجا پاشماوەی ژیانی کەوتە جیهاد بۆ سەرخستنی ئیسلام و فەتحی میسری کرد..

(التربية الجماعية / جلد١ / منير الغضبان) .

سێیەم / سوڵتانێکی وڵاتی (چاد) .

(علي رمضان ناجيلي) سوڵتانی ناوچەی (قندی) ە لە چاد و، گاورێکی توندڕە و بوو، زۆر رقی لە موسڵمانان بوو، بە جۆرێك کە حەزی دەکرد ئەگەر بەدەستی بێت موسڵمانان بسوتێنێت!

لە ساڵی ١٩٧٧ دا لەسەر دەستی بانگخوازێکی نەیجیریادا موسڵمان بوو، لە بارەی ئەم گۆڕانە مەزنەیەوە دەڵێت: پێشتر موسڵمانانێك دەهاتنە ناوچەکە بەناوی ڕێبازی سۆفیەتەوە، ڕێنمایی خەڵکیان دەکرد بەمەرجێ کە دیاری و جل و بەرگ و مەڕوماڵاتیان بدرێتێ، ئەم ڕەفتارەش وای کرد کە زۆر لە خەڵکی لە دین دوور بکەونەوە، چونکە ئەو کارە ئیستیغلال کردنی خەڵکی بوو.. (دیارە ئەمەش دوورە لە ڕێبازی سۆفیەتی راستەقینە) .

پاشان بانگخوازێکی نەیجیری هاتە ناوچەکەمان، هیچی نەدەویست و خۆشەویستی کردبووە سەرمەشقی خۆی،کە کافران پێیان دەوت دەتکەینە پاشاو گەورەی خۆمان و هەرچیت دەوێ ئەتدەینێ! ئەویش قایل نەبوو، سووربوو لەسەر بانگەوازکردن بۆ (لاإله إلا الله محمد رسول الله) .. تاوەکو بانگەوازەکەی سەرکەوت و خێر و بەرەکەتی بەدنیادا بڵاوبۆوە..

بەڵێ.. پاش چەند مانگێك ئەو بانگخوازە توانی قەناعەتمان پێ بکات و موسڵمان بووین.. پاش ئەوەی من موسڵمان بووم لەگەڵ سوڵتانی باوکم دا (ماهیم توکی قندی)، جەنابی باوکم پێی وتم: لەمڕۆوە دەبیتە پاشای ئیسلام و دەبیتە هاوەڵ و خزمەتکاری ئەم بانگخوازە کە فێری ئیسلامی کردین.. ئینجا بە مامۆستای وت: کوڕەکەی خۆمم بەخشی بەتۆ بۆ خزمەتی ئیسلام..

منیش لەگەڵی ڕۆیشتم و شەش ساڵ ماینەوە بەیەکەوە، فێری زۆرێك لە زانستی ئیسلامی کردم لە نەیجیریا و بوومە بانگخواز.. پاشان پێی وتم: لەگەڵ من بمێنەرەوە و

بابەیەکەوە لە نەیجیریا کاربکەین، منیش وتم: دەمەوێ بگەڕێمەوەناو کەس و کارو کەلەکەی خۆم چونکە قورئان دەفەرموێ: (وأنذر عشيرتك الأقربين) ..

پاش کۆچی دوایی باوکم بووم بە سولتان و دووسالّ لەوناوچەیەدا بانگەوازم کرد و بوومە هۆی موسلّمانبوونی (٤٧٢٢) کەس لەهۆزی (سارا قولای) ،کە (١٤) یان قەشەبوون، ئالێرەوە رووبەڕووبوونەوە دەستی پێکرد لەگەلّ مژدەدەرەکاند لە خوارووی (چاد) ، کە هەولّیان دەدا رێ لە بانگەوازی ئیسلامی بگرن و زۆرترین کەس راکێشن بەلای خۆیانداو، بە هەمووشێوەیەك هەولّیان دا کە بە پارە و مالّ و ئافرەت بم خەلّەتێنن و کار بۆ ئەوان بکەم..

بەراستی هەرچەند ئەوان توانای زۆر لەبەر دەستیاندایە، کارو هەولّەکانیان کەم بەرهەمی دەبێت..

هەولّەکانیان لەگەلّما بێ ئەنجام بوو، ئنجا حکومەتی (چاد) کردمی بەئەندامی (مجلس الأعلى للشؤون الأسلامية) لە ولاّتی چاد..

مژدەدەران کە زانیان هیچیان بۆ ناکرێ، بت پەرستەکانیان هاندا بۆ ئاژاوە نانەوە، خوای گەورە ئەو کارەشیانی بێ ئەنجام کرد!

رێکخراوی بانگەوازی ئیسلامی (منظمة الدعوة الأسلامية) ، داوەتنامەی حەجیان بۆ ناردم، کاتێ سەردانی مەککەم کرد و موسلّمانانم بینی کە جیاوازی نیە لە نێوان رەش و سپیاندا و هەمووی یەك بەرگی حەجیان لەبەردایە، نەمتوانی حۆم بگرم و بەکولّ گریام، هەرچەند کەسم لەگەلّ نەبوو لە دۆست و هاوەلاّنم، کەچی هەستم دەکرد کە هەموو ئەوانەی دەورم کەس و کارو برامن، ئەمەش وای لێکردم کە سوورتریم لەسەر کارەکەم و گەرمتر هەولّبدەم لەبواری بانگەوازدا، تاوەکو رێنمایی خەلّکی بکەم بۆ ئەم ئاینە گەورەیە و بڕیارم دا کە دەست پێ بکەمەوە لە (چاد) ..

کاتێك گەڕامەوە لە حەج بڕیارم دا قوتابخانە و مزگەوت دروست بکەم، لە سایەی خواوە توانیم دوانزە قوتابخانە و مزگەوت دروست بکەم و دوانزە بیری ئاو لێ بدەم لەناو (قندی) .. ئنجا هەوڵم دا کە کۆمەڵەیەك دامەزرێنم بۆ راهێنانی تازە موسڵمانەکان لەسەر بانگەوازکردن و فێربوونی قورئان و سوننەت.. ئەمەش سوپاس بۆ خوا هاتەدی.

بەربەرستەکانی رێی بانگەواز:

نەبوونی و کەم دەستی بەربەستن لەرێی بانگەوازدا و زۆربەی خەڵکی رەش و رووت و نەدارن و لەم لاشەوە مژدەدەران پارەیان بۆ هەڵڕژاوە و بەئارەزووی خۆیان چالاکی ئەنجام دەدەن و خەڵکی لە خشتە دەبەن.

کاتێك (پاپا) لە دواسەردانیدا بۆ ئەفریقیا هاتە ناوچەکەی ئێمە، پلانێکیان دانا بۆ هێنانی ژمارەیەکی زۆر لەمژدەدەران لە ئەورووپاوە و یەکێ لەقەشە ئیتاڵیەکان پێی وتم: رەنگە تا ساڵی (٢٠٠٢) بتوانین ناوچەکە هەمووی بکەینە گاور.. شایانی باسە ئەوان بەناوی خاچی سوورەوە کاردەکەن و زۆر فێڵبازن و دەرکەوتووە کە لەرێی پێدانی (جورعە) ی تایبەتەوە زۆر لە ئافرەتە موسڵمانەکان تووشی نەزۆکی دەکەن، تاوەکو ژمارەی موسڵمانەکان کەم بکات لە چاد.

دوا ئامارەکان لەبارەی مژدەدەرانەوە دەڵێن، بودجەی ساڵی ٢٠٠٢ ی کاری مژدەدان لە جیهان دا نزیکەی سێسەد ملیار دۆلارە و چوار هەزار و سەد رێکخراوو دەزگای تایبەتیان هەیە بۆ کارکردن لە جیهاندا و نزیکەی پێنج ملیۆن و شەش سەد مژدەدەر هەیە و نزیکەی چوار هەزار و پێنج سەد ئیستگە و کەناڵی تەلەفزیۆنی هەیە کار بۆ مژدەدان دەکەن..

ژمارەی ئەو گۆڤارانەش کە دەری دەکەن نزیکەی سی وهەشت هەزار گۆڤارە و شەش ملیار ئینجیلیان چاپ کردووە بۆ بلاوکردنەوەی لەم ساڵدا، بەرنامەی (ندوة الاسبوع) قناة أقرأ / ٢٠٠٢/٨/٢٩ بەناوی قصص من مدغشقر / محمد الخمیس.

لەگەڵ هەموو ئەو هەوڵ و کۆششەدا نەیانتوانیوە زیانێکی ئەوتۆ بە ئیسلام بگەیەنن و هەرچی بەختدەکەن دەبێت بەداخ و حەسرەت بۆیان هەروەك خوای گەورە دەفەرموێت: ﴿ إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا يُنفِقُونَ أَمْوَالَهُمْ لِيَصُدُّوا عَن سَبِيلِ اللَّهِ فَسَيُنفِقُونَهَا ثُمَّ تَكُونُ عَلَيْهِمْ حَسْرَةً ثُمَّ يُغْلَبُونَ وَالَّذِينَ كَفَرُوا إِلَى جَهَنَّمَ يُحْشَرُونَ ﴾ (الأنفال: ٣٦) .

واتە: بێگومان ئەوانەی بێباوەڕن ماڵ و سامانی خۆیان بەخت دەکەن بۆ ئەوەی خەڵکی لەبەرنامەی خوا دووربخەنەوە، جا ماڵ و سامانیان بەردەوام بەخت دەکەن! پاشان دەبێتە پەشیمانی و داخ و حەسرەت لەسەریان و، لەدوایدا شکست دەهێنن، بێگومان ئەوانەش کە بێباوەڕن بۆ دۆزەخ راپێچ دەکرێن.

زۆرجاریش ئەوانەی کە لە گەرمەی مژدەدانان دێن بەرەو ئاینی خوا، بۆ نموونە قەشە ئیبراهیم فلیبس کە پاش موسڵمان بوونی ناوی خۆی گۆڕی بۆ ئیبراهیم خلیل ئەحمەد دەڵێت (ئەوەی زۆر سەیرە من لە چلەپۆپەی دڵخۆشی سەرکەوتنم دا بووم لەکاری مژدەدانەکەمداو خۆم ئامادەکرد بۆ بەدەستهێنانی پلەی دکتۆرا لە زانکۆی برنستون لە ئەمریکا و نامەیەکم نووسی بەناوی (سیف جالیات) ، کە تیایا دەمویست هێرش بکەمە سەر ئیسلام بەوەی کە لە قورئان بدەم، کەچی خوا ویستی وابوو قورئان زاڵ بێ بەسەرمدا و ئایەتی:﴿ قُلْ أُوحِيَ إِلَيَّ أَنَّهُ اسْتَمَعَ نَفَرٌ مِّنَ الْجِنِّ فَقَالُوا إِنَّا سَمِعْنَا قُرْآنًا عَجَبًا * يَهْدِي إِلَى الرُّشْدِ فَآمَنَّا بِهِ وَلَن نُّشْرِكَ بِرَبِّنَا أَحَدًا ﴾ (الجن:١، ٢) وای لێکردم کە بەبێ دەمارگیری بیربکەمەوە، تێگەیشتم کە ئیسلام هەقە و سەرەنجام موسڵمان بووم سوپاس بۆ خوا. (گۆڤاری الاسرة (٧٦) ١٤٢٠ کۆچی)

چوارەم: موسڵمانبوونی پرۆفیسۆرێکی ئەمریکی:

پرۆفیسۆر جفری لانگ باسی موسڵمانبوونی خۆی دەکات و دەڵێت:

نزیکەی دەساڵ خەوێکم دەدی و زۆر دووبارە دەبۆوە، بەتایبەت ئەو کاتانەی کەتووشی ناڕەحەتی دەبووم، خەوەکەشم ئەوەبوو لە ژوورێکی بچووك دا کە کومباری سووری تیابوو، دیوارەکانی سادەو خۆڵەمێشیبوون ولە پەنجەرەیەکی بچووکەوە رووناکی دەهاتە ژوورەوە، ئێمە هەموو لەچەند ریزێکدا وەستابووین و من لە ریزی سێیەمدا بووم و کەسیانم نەدەناسی و ئێمە هەموومان دەنوشتاینەوە و ناوچەوانمان دەخستە سەرزەوی، لەکەش و هەوایەکی هێمن دا، کەبێ دەنگی باڵی کێشابوو بەسەر شوێنەکەدا، سەیری پێشەوەم دەکرد، یەکێك ئیمام بوو لەژێر پەنجەرەکەدا و بەرگێکی سپی لەبەردابوو.. هەموو جار بەدڵنیایی و دڵخۆشییەوە خەبەرم دەبۆوە!

لە زانکۆی (سان فرانسیسکۆ) لاوێکی عەرەبم ناسی کە قوتابیم بوو، پەیوەندیمان پتەوتر بوو، ئەویش قورئانێکی دامێ بەدیاری، رۆژێك ویستم بچم بۆ لای لە مزگەوتی زانکۆ، دابەزیم بەقادرمەکاندا، لەبەردەگاکەی وەستام، نەمتوانی بچمە ژوورەوە، سەرکەوتمەوە و هەناسەیەکی قوڵم هەڵمژی، بۆ دووەم جار دابەزیمەوە، قاچەکانم هەڵیان نەدەگرتم! دەستم درێژ کرد بۆ دەسکی دەرگاکە، دەستم دەلەرزی و گیانم نیشتە سەرعەرەق، رامکردەوە بۆ سەرقادرمەکە.. هەستم بە تێشکان کرد، بیرم کردەوە بگەڕێمەوە نووسینگەکەم..

چەند چرکەیەك تێپەڕین کە زۆر گرنگ و پڕبوون لە نهێنی، سەیری ئاسمانم کرد، ئەوە دەساڵە خۆم دەگرم و زۆر لە خۆم دەکەم دوعا نەکەم! بەڵام ئێستا بەرگریم نەماو دوعام کرد (خوا یە ئەگەر دەتەوێ بچمە مزگەوتەکەوە یارمەتیم بدە و بەهێزم بکە!)، ئەمجارەش دابەزیمەوە بەقادرمەکانداو، پاڵم نابەدەرگاکەوە، لە ژوورەکەدا

دوولاو قسەیان دەکرد، سەلامم کردو سەلامیان سەندەوە.. یەکێکیان پرسیاری کرد: ئایا دەتەوێ شتێ لەبارەی ئیسلامەوە بزانیت؟

وتم: بەڵێ.. بەڵێ. پاش گفتوگۆیەکی زۆر رەغبەتی خۆم ئاشکرا کرد کە دەمەوێت موسڵمان ببم.

ئیمامی مزگەوتەکە وتی: بڵێ أشهد، وتم: اشهد،وتی: أن لا إله وتم: أن لا إله، وتی: إلا الله، وتم: إلا الله، وتی: وأشهد أن محمداً رسول الله، وتم: واشهد أن محمداً رسول الله.

بەڵێ.. لەدوایەوە وتمەوە، بەراستی ئەو وشانە وەك دڵۆپە ئاو وابوو کە بەگەرووی وشکی کەسێك دا بچێتە خوارەوە، کە لە تینوێتیدا لەوەدا بێت بخنکێت.. پاش دوو رۆژ فێری نوێژی هەینی بووم، لە رکاتی دووەمدا کە ئیمام قورئانی دەخوێند و ئێمەش لەدوایەوە بەڕیز وەستابووین، من لە ریزی سێیەمدا بووم، ناوچەوانمان خستە سەر بەرماڵە سوورەکان، کەشو هەوایەکی هێمن بوو، بێدەنگی باڵی کێشابوو بەسەر شوێنەکەدا!

مامۆستاش لە ژێرئەو پەنجەرەیەی کە رووناکی لێ دەهاتە ژوورێ بەبەرگی سپیەوە وەستابوو! لەناخمەوە هاوارم کرد: ئەوە خەوە؟! ئەوە خەوەکەیە! پرسیارم لە خۆم کرد: من ئێستا لەخەودام!؟ چاوم فرمێسکی رشت و ئنجا سەلاممان دایەوە، السلام علیکم ورحمه الله!

دوای نوێژ سەرنجی دیوارەکانی ژوورەکەمدا کە خۆڵەمێشی بوون، دڵم بۆیەکەمجار پڕبوو لەو خۆشەویستیەی کە بە گەڕانەوە بۆ لای خوا دەست دەکەوێت و، خانەکانی لەشیشم بەنووری ئیمان رووناکبوونەوە.

جەنابی پرۆفیسۆر بەردەوام دەبێ لەسەر وتەکانی و دەڵێت: بەراستی نوێژی بەیانی لە نوێژەکانی تر زیاتر مرۆڤ دەهەژێنێ، کاتێك خەڵکی هەموو نووستوون و ئەمیش

جێگای گەرم بەجێ دێڵێ و لەو شەوە کش و ماتەدا گوێ بۆ قورئان دەگرێت، هەست دەکات گیانی ئەم جیهانە ماددییە بەجێ دێڵێ و لەگەڵ مەلائیکەتەکاندا سەفەر دەکات تا لەو بەرەبەیانەدا یادی خوای گەورە بکات و بەرز رایبگرێت..

جابۆ ئەوەی هەستم بۆ نوێژی بەیانی سێ سەعاتم دانا، یەکێکیان لەژوور سەرم وئەوی تریان لەهۆڵەکەداو سێهەمیشیان لای دەستشۆرەکە، بۆئەوەی یەك بەدوای یەکدا زەنگ لێبدەن وخەبەرم بکەنەوەوناچار بم بچمە لای دەستشۆرەکە بۆدەستنوێژ شتن..

جا ئەگەر قورئان بەجدی وەربگریت ناتوانی بەسادەیی بیخوێنیتەوە، چونکە قورئان رووبەرووت دەبێتەوە، هەروەك ئەوەی هەقی لەسەرت بێت، گفتوگۆت لەگەڵ دەکاو رەخنەت لێدەگرێت و، ئەگەر کەسێکیش دووبەرەکایەتی بکات قورئان تەحەددای دەکات و شەرمەزاری دەکات..

بۆم دەرکەوت خوای پەروەردگار کە ئەم قورئانەی ناردووە، چاکتر لە خۆم دەمناسێ، هەمیشە قورئان لە پێش بیرکردنەوەی منەوە بوو، وەڵامی پرسیارەکانی ئەدامەوە، هەر شەوێك پرسیارم لادروست ببوایە بۆ بەیانی لە قورئاندا وەڵامەکەیم دەست دەکەوت.

لەگەل نەفسی خۆمدا رووبەڕووبوومەوە لەسەر لاپەڕەکانی قورئان و ئایەتە پیرۆزەکانیدا، چەندەها ئایەت لە قورئاندا وەك دەستێکە کەلە ئاسمانەوە دەگاتە دڵی نەخۆش و نەك هەرقسەی لەگەڵ دەکات، بەڵکو قسە لەگەڵ رۆحیشی دەکات.

کاتێك سورەتی (الضحى) م خوێند زۆر کاری تێکردم و گریام.. هەستم دەکرد وەك منداڵێکی ون بووم کە دایکی رزگاری بکات پاش ناخۆشی و ئازارێکی زۆر، ئەم سورەتە هەواڵمان دەداتێ کە خوا دەستمان لێ بەرنادات ئەگەر ئێمە بەراستی پەنای پێبگرین..

که بۆ یەکەمجار قورئانم خوێند هەستم کرد قورئان من دەخوێنێتەوە، وەکاتێك موسڵمان بووم زۆر هەوڵم دەدا کە ئامادەی نوێژی بەکۆمەڵ ببم لە مزگەوتدا و گوێ بگرم لە قورئان خوێندنی ئیمام، هەرچەند عەرەبیشم نەدەزانی! کە پرسیاریان لێ کردم لەم بارەیەوە وتم: من وەکو ئەو منداڵەم کە دەگری و گوێی لەدەنگی دایکی دەبێ بێ دەنگ و ئارام دەبێ، هەرچەند هیچ لەدەنگی دایکیشی تێناگات! لە کۆتایدا هیوادارم بۆ هەتا هەتا لە ژێر سایەی دەنگی قورئاندا بم!

چەند نموونەیەکی تری هۆشیارکردنەوە

یەکەم /عەمر خالید دەڵێ: هەرچەند دوور کەوتبمەوە لە خواو و گوناهێکم کردبێ، چاوەڕێی وەرگەڕان یان دەعمی سەیارەکەمم کردووە، چونکە هەمیشە خوای گەورە بەوە ئاگاداری کردومەتەوە..

ساڵێکیان رەمەزان بڕیارمدا کە هەموو ئێوارەیەك لە ریزی یەکەم لەگەڵ ئیمام دا (الله أكبر) ی نوێژدابەستن بکەم، چەند رۆژێ هێنامە دی بەڵام وردە وردە وام لێ هات سەرقاڵیم بەدنیاوە دوای دەخستم، رۆژێك کە گەیشتمە مزگەوت مامۆستا لە رکوع هەڵدەستایەوە، جارێکی تر لە کۆتایی نوێژەکەدا فریای جەماعەت کەوتم، چەند جارێکی تریش کە دەگەیشتمە مزگەوت، مامۆستا سەلامی دابۆوە، خوای گەورە قەدەری وا بوو بەوە وریام بکاتەوە کە پەیمانی خۆم هەردەم ببەمە سەر، قاچم وەرگەڕاو سێ هەفتە نەمتوانی لەماڵ بچمە دەرەوە! (وتاری (رسائل ربانية) كلام من القلب) .

دووەم / ژنە ئەکتەری بەناوبانگی میسری (نەسرین) گەڕایەوە بۆ لای پەروەردگار و خۆی داپۆشی بەهۆی ئەوەی کە باوکی پیاوێکی خواناسی دەرچووی ئەزهەر بوو، پاش وەفات کردنی، دەچێتە خەوی هاوسەرەکەیەوە و دەڵێ: بە نەسرین رابگەیەنە ئیتر بەس نیە، بادەست هەڵگرێ لەوەی تیایەتی..ئەمەش بوو بە خێر بۆی و خۆی داپۆشی

سێیەم / مەدیحە کامیلی ئەکتەری میسریش نەخۆش کەوتنی دایکی و چاك بوونەوەی لەو نەخۆشیە قورسەی کە تووشی بوو بوو، وە قبوڵ بوونی دوعاکانی وای کرد زیاتر لەخوای گەورە نزیك بێتەوە و بەیارمەتی هونەرمەندی (داپۆشراو) نەسرین ی هاوەڵی ئەمیش خۆی داپۆشی. شایانی باسیشە مەدیحە کامیل چەند ساڵێك لەمەوبەر کۆچی دوایی کرد، خوا لێی خۆش بێت...

چوارەم / ئەکتەری میسری بەناوبانگ محمود الجندی پاش سی و پێنج ساڵ کارکردن لە بواری هونەردا وپاش تەمەنێکی زۆری دوور لە خوایی تەوبەی کردو لە چاو پێکەوتنێکدا لە م بارەیەوە وتی:خوای گەورە بەچەند شتێك منی ئاگادار کردەوە،لەوانە:

١- مردنی ئەکتەرێکی هاوەڵی خۆشەویستم

٢- سووتانی شوقەکەمان کە هەرچی پەڕاوی خراپم هەبو سووتان وتە نها کتێبە ئیسلامیەکانم بۆ دەرچوو.

٣- هەروەها مردنی هاوسەرەکەشم زۆر کاری تێکردم وتەوبەم کرد، ئنجا کە چووشم بۆ عومرە کردن زیاتر بڕواکەم دامەزرا (شایانی باسە لە کاتی چاو پێکەوتنەکەدا فرمێسك بە چاوانیدا ئەهاتنە خوارەوە و دەیووت من شەرمەزاری ئەو کارانەم کە پێشتر ئەنجامم داوە ولەمەودوا کارێك ناکەم کە خوا پێی ناخۆش بێت) .. بەرنامەی المواجهات /کەناڵی اقرا /مانگی ١٠/ ٢٠٠٢

بوار رەخساندن بۆ هیدایەت:

ئاشکرایە خوای گەورە (هادی) یەو حەزناکات و قایل نابێت بەندەکانی کفر بکەن ﴿ولا یرضی لعبادە الکفر﴾الزمر: ٧ بۆیە بوار بۆبەندەکانی دەرەخسێنێ، سابەڵکو رابچڵەکن و وریا ببنەوە،نموونەش بۆ ئەم مەسەلەیە لە کۆن و نوێدا زۆرن، کە دەبینین

کەسانێك کلیلی هیدایەت دێتە بەردەستیان وخێرا دڵیانی پێدەکەنەوە و دێنەوەسەر ڕێ.

نموویەك لە کوردستانەوە:

مامۆستا مەلائەنوەر حسن خەڵکی دێی وەستا خدری سەنگاوەو لەگەڵ مەلابورهان شەریفی قادرکەرەمیدا کە حافزە و هەموو قورئانی لەبەرە، لەمانگی ٩ ی ٢٠٠٢ دا دەچنە تاران بۆ چارەسەری چاوی مەلا بورهان، لەوێ پاش چوونە لای پزیشکی تایبەت، ئێواران دەچنە باخچەکانی ناو تاران و مامۆستا ئەنوەر داوا لەمەلابورهان دەکات کە بەدەنگەوە قورئان بخوێنێ..

کاتێك مامۆستا مەلا بورهان بەدەنگە خۆشەکەی قورئان دەخوێنێ، هەر شەوە و چەند کەسێکی فارس و کورد و عەرەب کە بەو ناوەدا تێدەپەڕن هەڵوەستەیەك دەکەنو قورئان خوێندنەکەیان لا خۆش دەبێت، ئێوارەی ڕۆژی دەیەم کەلە باخچەیەکدا وەك شەوانی رابردوو قورئان دەخوێنێ، دوو لاوی (٢٥) ساڵە لەلایان دەوەستن، مامۆستاش لەسورەتی (التغابن) دا دەبێت..

دوای تەواو بوونی قورئانەکە دوولاوەکە کەناویان (عطا) و (فردوس) ە دەڵێن:مامۆستا ئێمە کوردی خەڵکی سنەینو، چەند ساڵێك لەمەوبەر لەگەڵ کەسوکارماندا تێك چووین و لەداخا چووینە دەرەوە و بووینە چەکداری لایەنێك و ئینجا سەنگەرمان گواستەوە و چوینەی لای لایەنێکی ترو، پاشان گەڕاینەوە ئێران و ماوەیەك گیراین و بەندیمان چەشت، وا ئێستاش بڕوامان بەهیچ نەماوە و هەرچی خوا پێی ناخۆشە ئەیکەین و، کارو کاسپیشمان بازرگانییە و زیانی زۆرمان لێ کەوتووە، جا بەراستی ئەم شەو کە گوێمان لەو قورئانە زووڵاڵە بوو کاری تێکردین و دەمانەوێ تەوبە بکەین، جا نازانین چی بکەینو چۆن بکەین..

مامۆستا ئەنوەریش دەڵێ: برایینە ئێمە دە شەوە لەم ناوەین و کارمان تەواو بووەو نازانم بەم ماوە کەمەی کە بەدەستمانەوەیە فریای چی دەکەوین؟

ئنجا مامۆستا باسی ئیمان و ئیسلام و تەوبەکردنی بۆ کردن، دواتر ئەو دوولاوە وتیان، بەخوا وا ئێستا هەست بەخۆشی و دڵنیایی دەکەین.. ئیتر خوا حافیزیان کردو بۆ بەیانی کارەکەی مامۆستا و هاوەڵەکەی تەواو نەبوون بۆیە ناچار مانەوە، هەر بۆ ئێوارە بەو ژمارەی مۆبایلەی کەلەدوولاوەکەیان وەرگرتبوو پەیوەندیان پێوەکردن کە شەوێکی تریشمان لێرەماوە، ئەوانیش بەخۆشیەوە هاتنەوە هەمان شوێن و پاش هەندێ باس و خواسی ئیمانی، لاوێکیان پرسیاری کرد و وتی: مامۆستا ئەمڕۆ لەگەرمەی کارم دا نوێژی نیوەڕۆم فەوتا نازانم چی بکەم؟ ئەویش پێی دەڵێ: قەیناکە تارادێیت و دەقی پێوە دەگری بەقەزا بیگێڕەوە!

(لە پرسیارەکەیانەوە دیارە کە هەر ئەو شەوە تەوبەیان کردووە و بەچاکی کەوتوونەتە خواپەرستی.. بەراستی مەسەلەی هیدایەت سەیرە، دووکەس لە کوردستانەوە چەند وەختە خەریکن، ئالەوکاتەدا بۆیان رێبکەوێ و بچنە تاران، لەوێش بچنە ئەو ناو باخ و باخاتەوە و بەدەنگەوە مامۆستا قورئان بخوێنێ و دوولاوی کوردی سنە، قەدەر بیانهێنێتە ئەو شوێنەو شەوی ٢٥/٢٤ی ٢٠٠٢/٩ کلیلی هیدایەت بێتە بەردەستیان و دڵیان بکرێتەوە بۆ هەق و راستی!) .

بۆیە بەراستی هەق وایە بانگخوازیین و ئەم پەیامە بەرزە بگەیەنینە خەڵکی و بێ هیوانەبین، چونکە هەر کەسەو بەشی خۆی خێری تیایە، گرنگ ئەوەیە بەجوانی لەدەرگای دڵی بدرێ، سابەڵکو بیکاتەوە و ببێتە مایەی هیدایەتی، خۆشەویست (د.خ) رۆژێك چوو بۆ سەردانی جوولەکەیەکی دراوسێی، کە منداڵەکەی زۆر ناساغ و لەسەرمردن بوو، خۆشەویست (د.خ) بانگی کرد بۆ ئیسلام، منداڵەکەش رووی کردە باوکی و وتی: بابە تۆ ئەڵێی چی؟

وتی: کوڕم بە قسەی (ابوالقاسم) بکە، ئیتر کوڕەش ئیمانی هێنـا.. خۆشەویسـتیش (د.خ) فەرمووی: سوپاس بۆ ئەو خوایەی کە کەسێکی لە دۆزەخ رزگار کرد پێمان..

میراتگرانی پێغەمبەران

مەسەلەی میرات لە ئیسلامدا گرنگـی زۆری پێـدراوە و رێـژەکانی دیـاری کـراوە، تـا هەرکەس بەپێی پلەی نزیکی و دووریەکەی لە کۆچکردووەوە بەشی خـۆی وەرگرێـت بەجۆرێك کە حیکمەتی خوای گەورەی میهرەبانی تیا دەردەکەوێت..

بەڵام مـیرات تـەنها ئـەو لایەنـە ماددییـە نیـە، جـۆرێکی تـر هەیـە کـە ئـەویش ئـەو میراتەیە کە لە پێغەمبەران سەلامی خوایان لێ بێ بـەجێ دەمێنـێ بـۆ شـوێنکەوتوانیان کە هەرچی وەریبگرێ سەرفرازی دنیاو قیامەتەو، ئەوەش کـە وەرینـەگرێ و لـە کیسـی بدات خەسارەتمەندی دنیا و قیامەتە..

ئاشکرایە کە پێغەمبەران هەرچیان لە پاش بەجێ بمێنێ لە ماددیات دەکرێ بەخێرو کەسوکاریان نابێ بەمیراتی وەریبگرن، چونکە میراتـی بـە قیمـەتی ئـەوان بەرنامەکـەی خوایە و بۆ هەموو کەسـێکە لەگەڵـەکانیان، هـەروەك خۆشەویسـت (د.خ) دەفـەرموێت: (إن العلماء ورثة الأنبياء، وإن الأنبياء لم يورثوا ديناراً ولادرهماً، وإنما ورثوا العلم، فمـن أخذه اخذ بحظ وافر) ئیمام احمد.

واتە: زانایان میراتگری پێغەمبەرانن و، پێغەمبەران دینار و درهەمیان لە پاش بەجێ نامێنێ، بەڵکو زانستیان لە پـاش بـەجێ دەمێنـێ و دەبـێ بـەمیراتی لـە دوای خۆیـان، هەرچی دەستی بکەوێ و وەری بگرێ، ئەوە بەشێکی باشی بەرکەوتووە.

هەروەها دەفەرموێت: (لا نورث، ماتركناه صدقة) (بخاري و مسلم)

ڕۆژێك ئەبو هورەیرە لەدوای وەفاتی خۆشەویست (د.خ) بانگی کرد، خەڵکینە فریاکەون، لە مزگەوت میراتی خۆشەویست (د.خ) بەشدەکەن، کاتێ خەڵکی چوون چەند ئەڵقەیەکی زانستیان بینی کە تیایا ئیسلام فێری ئامادەبووان دەکرا، هاتنەوە و وتیان: کوا هیچمان نەدی! ؟

ئەبو هورەیرە وتی: ئەو زانستەی بینیتان ئەوە میراتی پێغەمبەرە (د.خ) بۆ هەر کەسێ کە بیەوێ وەری بگرێت..

زەکەریا خەمی میراتیەکەیەتی لە پاش خۆی!

زەکەریا، هاوسەرەکەی نەزۆك بوو، خۆشی سەروریشی سپی بوو بوو، کاتێك کەفالەتی مەریەمی کردبوو (سەلامی خوای لێ بێ) ، دەیبینی کە خواردنی وای لایە لەو فەسڵەداو لەو دەوروبەرەدا نەبوون، فەرمووی: ئەوانەت لە کوێ بوو؟ مەریەم فەرمووی: رزق و رۆزیەکە و خوا بۆی ناردووم، خوای گەورە هەرکەسێکی بوێ رزقی ئەدات بەبێ (حیساب) بە جۆرێك ئەو کەسە خۆشی نازانێ چۆن. ئالێرەدا دڵی داچڵەکی و لەناخەوە هەژا، ئەی کەوایە بۆ منیش داوای کوڕێك نەکەم لە خوا بۆ ئەوەی ببێتە میراتگری راستەقینەی پێغەمبەرایەتیەکەم.

دوعای کردو خوای گەورەش کوڕێکی پێبەخشی و بۆی ناونا (یەحیا) و فەرمووی ئەو کوڕە بەراست دانەری فەرمانی تایبەتی خوایە و گەورە و رێزدارە و خۆپارێزە لە گوناهو پێغەمبەرێکە لەچاکان..

قورئان دەفەرموێت: ﴿ وَكَفَّلَهَا زَكَرِيَّا كُلَّمَا دَخَلَ عَلَيْهَا زَكَرِيَّا الْمِحْرَابَ وَجَدَ عِنْدَهَا رِزْقًا قَالَ يَامَرْيَمُ أَنَّى لَكِ هَذَا قَالَتْ هُوَ مِنْ عِنْدِ اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ يَرْزُقُ مَنْ يَشَاءُ بِغَيْرِ حِسَابٍ، هُنَالِكَ دَعَا زَكَرِيَّا رَبَّهُ قَالَ رَبِّ هَبْ لِي مِنْ لَدُنْكَ ذُرِّيَّةً طَيِّبَةً إِنَّكَ سَمِيعُ الدُّعَاءِ، فَنَادَتْهُ الْمَلَائِكَةُ وَهُوَ قَائِمٌ

يُصَلِّي فِي الْمِحْرَابِ أَنَّ اللَّهَ يُبَشِّرُكَ بِيَحْيَى مُصَدِّقًا بِكَلِمَةٍ مِنَ اللَّهِ وَسَيِّدًا وَحَصُورًا وَنَبِيًّا مِنَ الصَّالِحِينَ﴾ (آل عمران: ٣٩) .

لەسەرەتای سوورەتی مەریەمیش دا دەفەرموێت: ﴿ ذِكْرُ رَحْمَةِ رَبِّكَ عَبْدَهُ زَكَرِيَّا، إِذْ نَادَى رَبَّهُ نِدَاءً خَفِيًّا، قَالَ رَبِّ إِنِّي وَهَنَ الْعَظْمُ مِنِّي وَاشْتَعَلَ الرَّأْسُ شَيْبًا وَلَمْ أَكُنْ بِدُعَائِكَ رَبِّ شَقِيًّا وَإِنِّي خِفْتُ الْمَوَالِيَ مِنْ وَرَائِي وَكَانَتِ امْرَأَتِي عَاقِرًا فَهَبْ لِي مِنْ لَدُنْكَ وَلِيًّا، يَرِثُنِي وَيَرِثُ مِنْ آلِ يَعْقُوبَ وَاجْعَلْهُ رَبِّ رَضِيًّا، يَازَكَرِيَّا إِنَّا نُبَشِّرُكَ بِغُلَامٍ اسْمُهُ يَحْيَى لَمْ نَجْعَلْ لَهُ مِنْ قَبْلُ سَمِيًّا، قَالَ رَبِّ أَنَّى يَكُونُ لِي غُلَامٌ وَكَانَتِ امْرَأَتِي عَاقِرًا وَقَدْ بَلَغْتُ مِنَ الْكِبَرِ عِتِيًّا، قَالَ كَذَلِكَ قَالَ رَبُّكَ هُوَ عَلَيَّ هَيِّنٌ وَقَدْ خَلَقْتُكَ مِنْ قَبْلُ وَلَمْ تَكُنْ شَيْئًا، قَالَ رَبِّ اجْعَلْ لِي آيَةً قَالَ آيَتُكَ أَلا تُكَلِّمَ النَّاسَ ثَلَاثَ لَيَالٍ سَوِيًّا، فَخَرَجَ عَلَى قَوْمِهِ مِنَ الْمِحْرَابِ فَأَوْحَى إِلَيْهِمْ أَنْ سَبِّحُوا بُكْرَةً وَعَشِيًّا، يَايَحْيَى خُذِ الْكِتَابَ بِقُوَّةٍ وَآتَيْنَاهُ الْحُكْمَ صَبِيًّا،وَحَنَانًا مِنْ لَدُنَّا وَزَكَاةً وَكَانَ تَقِيًّا، وَبَرًّا بِوَالِدَيْهِ وَلَمْ يَكُنْ جَبَّارًا عَصِيًّا، وَسَلَامٌ عَلَيْهِ يَوْمَ وُلِدَ وَيَوْمَ يَمُوتُ وَيَوْمَ يُبْعَثُ حَيًّا ﴾ (مريم: ١٥) .

واتە: (ئەی پێغەمبەر (د.خ) ئەم باسە باسی رەحمەتی پەروەردگارتە، دەربارەی بەندەی خۆی زەکەریا، کاتێك لە پەرستگای خۆیدا هاناو هاواری برد بۆ پەروەردگاری بە پەنهانی، وتی: پەروەردگارا، بەراستی من ئێسکەکانم لاواز بوون و قژی سەرم هەرهەمووی سپی بووە، بەڵام من هەرگیز لەدوعاو پاڕانەوە لەزاتی تۆ نائومێد نەبووم و دەستت نەناوە بەڕوومەوە.

بەڕاستی من لەوە ترساوم کە خزم و خوێشان و عەشرەت دوای مردنم سەرگەردان بن، چونکە کەسێکی وایان تیادا بەدی ناکەم کە شایستەی گەیاندنی پەیامەکەت بێت، خۆت دەزانیت، خێزانەکەشم منداڵی نابێت، بۆیە داواکارم لە بەخششی خۆت بەهرە وەرم بکەی و منداڵێکم پێ ببەخشیت کە بتوانێت جێگەی من بگرێتەوە.

تا میراتی پێغەمبەرایەتی من و نەوەی یەعقوب وەربگرێت، هەروەها بیکە بەکەسێکی وا، کە تۆش و بەندە چاکەکانیشت لێی رازی بن (ئەوەندە چاکەکارو چاکەخواز و دیندار بێت) .

خوای گەورە نزاکەی گیرا کردو فەرمووی: ئەی زەکەریا بەراستی ئێمە مژدەت دەدەینێ بەوەی کە کوڕێکت پێ دەبەخشین و ناویشی یەحیایە، پێش ئەو کەسمان هاو ناوی ئەو نەکردووە..

زەکەریا وتی: پەروەردگارا بەچ شێوەیەك کوڕم پێ دەبەخشیت، لەکاتێکدا هاوسەرەکەشم منداڵی نابێت و منیش گەیشتوومەتە ئەوپەڕی پیری و پەککەوتەیی (بەڵام دیارە هەمووشت لای تۆ ئاسانە) .

جوبرائیل وتی: پەروەردگاری تۆ هەربەو شێوەیە بڕیاریداوە و فەرمووشیەتی ئەو کارە لای من زۆر ئاسانە، بەراستی پێشتریش تۆم دروستکردووە، وە نەبێت شتێك بووبیت (نەناوت هەبووە و نەبوون) ..

زەکەریا وتی: پەروەردگارا نیشانەیەکم پێ ببەخشە تا دڵنیابم، کە ئەو مژدەیە هاتۆتەدی، جوبرائیل پێی فەرموو: نیشانە و بەڵگەت ئەوەیە لەسەر بوونی ئەو کوڕە کە تۆ ناتوانێت سێ شەوی تەواو (بە رۆژەکانیەوە) قسە لەگەڵ خەڵکدا بکەیت، (هەرچەند زمانی تەواو بوو بەڵام خوای گەورە لە قسە کردنی خست و تەنها بە ئیشارەت قسەی دەکرد) ، ئەوسا لە پەرستگاکەی هاتە دەرەوە بۆ ناو گەلەکەی و ئاماژەی بۆ کردن کە بەیانیان و ئێواران تەسبیحات و ستایش بکەن..

پاشان کە یەحیا گەورەبوو فەرمانمان پێدا، ئەی یەحیا کتێبی تەورات بەتوندی بگرە و پابەندی بەو، هەر لەتەمەنی نەوجەوانیدا توانای جیاکردنەوەی ڕاست و ناڕاستمان پێبەخشی، بەدادوەرییەکی ڕێکوپێك کێشەی خەڵکەکەی چارەسەر دەکرد..

یەحیا دڵ و دەروونێكی پڕ لە سۆز و خۆشەویستی و پاك و خاوێنی هەبوو كە لەلایەن خۆمانەوە پێمان بەخشیبوو، ئەو زۆر خواناس و پارێزكار بوو.

هەروەها رەفتاری جوان بوو لەگەڵ باوك و دایكیدا، وەنەبێت ئەو كەسێكی دڵڕەق و یاخی و نالەبار بووبێت. درودوسەلامی خوای لەسەر بێت لەو رۆژەدا كەوەفات دەكات، لەو رۆژەشدا كە هەڵدەسێت و زیندوو دەبێتەوە.

میراتگری خراپ:

خوای گەورە لە قورئاندا باسی كەسانێكمان بۆ دەكات لەبەنی ئیسرائیل كە ناحاڵێن‌و بوونەتە میراتگرێكی خراپی پێغەمبەرەكەیان و پەیڕەوی فەرمانەكانی ناكەن‌و دەفەرموێت: ﴿ فَخَلَفَ مِنْ بَعْدِهِمْ خَلْفٌ وَرِثُوا الْكِتَابَ يَأْخُذُونَ عَرَضَ هَذَا الأَدْنَى وَيَقُولُونَ سَيُغْفَرُ لَنَا وَإِنْ يَأْتِهِمْ عَرَضٌ مِثْلُهُ يَأْخُذُوهُ أَلَمْ يُؤْخَذْ عَلَيْهِمْ مِيثَاقُ الْكِتَابِ أَنْ لا يَقُولُوا عَلَى اللَّهِ إِلا الْحَقَّ وَدَرَسُوا مَا فِيهِ وَالدَّارُ الآخِرَةُ خَيْرٌ لِلَّذِينَ يَتَّقُونَ أَفَلا تَعْقِلُونَ ﴾ (الأعراف: ١٦٩) .واتە: لەدوای (ئەو بەنی ئیسرائیلەی كە خوا كردنی بەچەندەها بەشەوە لەسەرزەویدا) نەوەیەكی نوێ جێی گرتنەوە تەوراتیان بەمیراتی وەرگرت، ئەوانە بە پەرۆشەوە پەلاماری كەلو پەلی حەرامی ئەم دنیایە دەدەن و دەشڵێن چاوپۆشیمان لێدەكرێت، خۆ ئەگەر كەلوپەلێكی تریان بۆ بێت وەك ئەو وەریدەگرن و چاویان تێر نابێت، باشە، ئایا ئەوانە لە رێگەی تەوراتەوە پەیمانیان لێ وەرنەگیراوە كە بەناوی خواوە شتێك نەڵێن جگە لە حەق و راستی؟ خۆ هەرچی لەتەوراتدا هەیە، ئەوانە خوێندویانە و دەیزانن! بێگومانماڵی قیامەت، بەهەشتی بەرین، چاكترە بۆ ئەوانەی كە خواناسی و دینداری دەكەنە كاڵای باڵایان، باشە ئەوە تاكەی عاقڵ و ژیر نابن؟!

﴿ وَالَّذِينَ يُمَسِّكُونَ بِالْكِتَابِ وَأَقَامُوا الصَّلاةَ إِنَّا لا نُضِيعُ أَجْرَ الْمُصْلِحِينَ ﴾ الأعراف١٧٠ جا ئەوانەش كەپەیڕەوی تەورات دەكەن و (بروا بە محمد (د.خ) دێنن كە

مژدەبــەهاتنی دەدات) و نوێــژەکانیان بەچــاکی ئــەنجام دەدەن، بێگومــان ئێمــەش پاداشتی چاکسازان بەزایە نادەین.

هــەروەها قورئــانی پــیرۆز باســی کۆمــەڵێکی تــر دەکــات کــە میراتگرێکــی خــراپن و گومانیان هەیە لەبەرنامەکەو شوێن پــەیامی خــوا ناکــەون هــەروەك دەفــەرموێت ﴿ وَإِنَّ الَّذِينَ أُورِثُوا الْكِتَابَ مِنْ بَعْدِهِمْ لَفِي شَكٍّ مِنْهُ مُرِيبٍ ﴾ (الشورى: ١٤) .

میراتگری چاك:

خــوای گــەورە لــەبارەی ئــەو چــاکەکارانەی کــە دەبنــە میراتگــری پێغەمبــەر (د.خ) دەفەرموێت: ﴿ وَالَّذِي أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ مِنَ الْكِتَابِ هُوَ الْحَقُّ مُصَدِّقًا لِمَا بَيْنَ يَدَيْهِ إِنَّ اللَّهَ بِعِبَادِهِ لَخَبِيرٌ بَصِيرٌ (٣١) ثُمَّ أَوْرَثْنَا الْكِتَابَ الَّذِينَ اصْطَفَيْنَا مِنْ عِبَادِنَا فَمِنْهُمْ ظَالِمٌ لِنَفْسِهِ وَمِنْهُمْ مُقْتَصِدٌ وَمِنْهُمْ سَابِقٌ بِالْخَيْرَاتِ بِإِذْنِ اللَّهِ ذَلِكَ هُوَ الْفَضْلُ الْكَبِيرُ (٣٢) جَنَّاتُ عَدْنٍ يَدْخُلُونَهَا يُحَلَّوْنَ فِيهَا مِنْ أَسَاوِرَ مِنْ ذَهَبٍ وَلُؤْلُؤًا وَلِبَاسُهُمْ فِيهَا حَرِيرٌ (٣٣) وَقَالُوا الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي أَذْهَبَ عَنَّا الْحَزَنَ إِنَّ رَبَّنَا لَغَفُورٌ شَكُورٌ (٣٤) الَّذِي أَحَلَّنَا دَارَ الْمُقَامَةِ مِنْ فَضْلِهِ لَا يَمَسُّنَا فِيهَا نَصَبٌ وَلَا يَمَسُّنَا فِيهَا لُغُوبٌ (٣٥) ﴾ (فاطر) .

واتە: ئەی پێغەمبەر (د.خ) ئەوەی کە بەسرووش بۆمان رەوانەکردیت لــەم قورئانــە، ئەوە حــەق و راســتیەو بەڕاســت دانــەری کتێبــە پێشــووەکانە، بەراســتی خــوا ئاگــادارو بینایە بەبەندەکانی، پاشان کەسانێکمان کردە خــاوەن و راگەیــەنری ئــەم قورئانــە کــە هەڵمانبژاردوون لەبەندەکانمان، جا هەیانــە ســتەمی لــەخۆی کــردووە و چاکەی کەمــەو گونــاهی زۆرە، هەشــیانە مامناوەندیــە، هەشــیانە زۆر گــەرم و گــوڕە لــە چــاکەکاریدا بەویست و یارمەتی خوا، ئائەو هەڵبژاردنــەو ئــەو گــەرم و گوڕیــە لــە چــاکەکاریدا، ڕێــزو خەڵاتێکی زۆر گەورەیە..

ئەو بەختەوەرانە لە پاداشتی کاروکردەوەی چاکیاندا دەچنە باخەکانی بەهەشتی (عدن)ەوە، لەوێ دەستبەندی ئالْتون و مرواری دەکرێتە دەستیان و پۆشاکیشیان لەوبەهەشتەدا ئاوریشمە. ئنجا هەمووان لە خۆشیدا دەڵێن: سوپاس و ستایش بۆ ئەو خوایەی کە هەرچی غەم و پەژارەیە لەدڵ و دەروونی دەرکردین، بەڕاستی پەروەردگارمان زۆر لێخۆشبوو سوپاسگوزارە. ئەو خوایەی کە جێنشینی کردین لە ماڵی هەمیشەییدا بەبەخشش و ڕێزی تایبەتی خۆی، ئیتر هیچ نەخۆشی و ناخۆشیەك توخنمان ناکەوێت، هیچ ئازارو ئێشێکی دەروونی تووشمان نابێت و هیچ بێزاری و ماندووبوونێکیش روومان تێناکات.

قورئانیش لە ئایەتێکی تردا ئاماژە بۆ ئەوە دەکات کە ئەوانەی بەچاکی دەبنە میراتگری پێغەمبەران، ئەوانە دەبنە میراتگری بەهەشتی هەتاهەتایی ﴿ أُوْلَئِكَ هُمُ الْوَارِثُونَ الَّذِينَ يَرِثُونَ الْفِرْدَوْسَ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ (١١) ﴾ (المؤمنون) .

ئا ئەوانە میراتگران و خاوەنانی بەهەشتن، ئەوانە دەبنە میراتگری فیردەوس و، بۆ هەمیشە ژیانی نەبڕاوەی تیادەبەنەسەر. جا موسڵمانان وەك ئیبراهیم (سەلامی خوای لێبێت) دوعا دەکەن کە خوا بیانکات بە میراتگری بەهەشتی بەرین و دەڵێن: ﴿وَاجْعَلْنِي مِنْ وَرَثَةِ جَنَّةِ النَّعِيمِ ﴾ (الشعراء: ٥٨) .

چاکەکاران میراتگری زەویشن:

ئەوانەی کە دەبنە میراتگری پێغەمبەران بەچاکی، دەکەونە هەوڵ و کۆشش بۆ گەیاندنی پەیامی هەق و راستی، خۆشەویست (د.خ) دەفەرموێت: (بلغوا عني ولو آية) ئەگەر تاقە ئایەتێکیش دەزانن بیگەیەنن، بۆ ئەوەی کەس بیانووی نەمێنێ و دانەنیشێ.

هەروەها دەفەرموێت (ليبلغ الشاهدُ الغائب، فإن الشاهد عسى أن يبلغ من هو أوعى له منه) بخاري.واتە: با ئەوەی ئامادەیەو دەبیستیّ بیگەیەنیّ بەوانەی کە لێرە نین، رەنگە ئەوەی کە لێرەیە بیگەیەنیّ بەکەسانێك کەلە خۆی وریاتر بن و چاکتر تێی بگەن‌و کاری پێبکەن.

پێغەمبەر (د.خ) دووجار پێی وترا (قم) هەستە، یەکەمیان بۆ خواپەرستی و شەو نوێژ بۆ ئەوەی ئیمان و بڕواکەی زیاتر دامەزریّ و ئارام بگریّ..

کەلە سوورەتی المزمل دا دەفەرمویّ: ﴿ يَاأَيُّهَا الْمُزَّمِّلُ، قُمْ اللَّيْلَ إِلَّا قَلِيلا، نِصْفَهُ أَوْ انْقُصْ مِنْهُ قَلِيلا، أَوْ زِدْ عَلَيْهِ وَرَتِّلْ الْقُرْآنَ تَرْتِيلا (٤) ﴾ (المزمل) .

جاری دووەمیش: پێی وترا (قم) هەستە، بۆ بانگەواز کردن و رزگارکردنی خەڵکی لەنەفامی و جاهیلیەت، لە سورەتی المدپردا دەفەرمویّ:

﴿ يَاأَيُّهَا الْمُدَّثِّرُ، قُمْ فَأَنذِرْ، وَرَبَّكَ فَكَبِّرْ، وَثِيَابَكَ فَطَهِّرْ، وَالرُّجْزَ فَاهْجُرْ، وَلَا تَمْنُنْ تَسْتَكْثِرُ، وَلِرَبِّكَ فَاصْبِرْ ﴾

باوەڕداران کە خۆیان چاکردو کەوتنە هەوڵدان بۆ گۆڕینی دەورووبەر، راستە کێشمەکێش دروست دەبێت و قوربانیش دەدرێت، بەلاّم سەرەنجام ساڵحان و چاکان دەبنە میراتگری زەوی و خوای گەورە (تمکین) یان بۆ دەکات هەروەك دەفەرموێت ﴿إنَّ الأرض لله يورثها من يشاء من عباده والعاقبة للمتقين﴾ (الأعراف: ١٢٨)

واتە: بەراستی زەوی هی خوایە و هەرکەسی بویّ لە بەندەکانی دەیکا بە میراتگری زەوی و پاشەڕۆژ و سەرەنجامیش بۆ پارێزکارانە، هەروەها دەفەرموێت: ﴿ وَلَقَدْ كَتَبْنَا فِي الزَّبُورِ مِنْ بَعْدِ الذِّكْرِ أَنَّ الأَرْضَ يَرِثُهَا عِبَادِي الصَّالِحُونَ﴾ (الأنبياء: ١٠٥)

واتە: سوێند بەخوا بەراستی ئێمە لە کتێبی زەبووردا دوای تەورات بڕیارمانداوە کە بێگومان بەندە شیاو و چاکەکانم دەبنە خاوەنی زەوی..

میراتگری زانایان:

زانایان کە میراتگری پێغەمبەرن (د.خ) هەمیشە هەوڵیان داوە ئـەوەی کـە فێربـوون لە زانست و زانین لەخۆیاندا نەکوژێتەوە و بیگەیەننە دەست قوتابیەکانیان بەتایبەتی‌و خەڵکیش بەگشتی.. مامۆستایان سووربوون لەسەر هـەوڵ و وانەوتنـەوە و قوتابیـانیش گەرم بوون لەسەر فێر بوون..

ئیمام مالیك دەڵێ: (پیاوی واهەبووە سـی سـاڵ چـووە بـۆلای یـەکێك تـا فێـر ببـێ) مجاهد دەڵێ (سێ جار هەموو قورئانم خوێند لەبەردەستی (ئیبن عباس) داو ئایـەت بـە ئایەت پرسیارم لێ دەکرد) .

هەندێ جـار قوتـابی زیـرەك و بلیمـەت هەڵکـەوتوون و مامۆسـتایان زیـاتر گرنگیـان پێداون، هەروەك ئیبن و تەیمیە کە (ئیبن قـەیم) هەمیشـە لەخزمـەتیا بـوو تـا بەچـاکی زانستەکەی لێ وەرگرت..

بەهـەمان شـێوەش (ئـیبن حجـر) ی عەسـقەلانی گرنگـی زۆری دا بـە قوتابیەکـەی کەناوی (الحافظ السخاوي) بوو، لەبەر ئەوەی دراوسـێ بـوون زۆربـەی کـات لەخزمـەتیا بووە، جاری واش هەبوو کەلەلای مامۆستا نەبوایە، خزمەتکارێکی دەنـارد بەدوایـدا کـە زووبێتەوە بەلای وانەکانیەوە..

قوتابیەکەشـی بـەوەفا بـوو بـۆی و ژیاننامـەی مامۆسـتاکەی نووسـیەوە و ناوی‌نـا (الجواهر والدرر في ترجمة شيخ الأسلام ابن حجر) ..

لەم سەردەمەشدا پێشەوا بەننا بێجگە لەوەی کە قوتابی چالاك و بلیمـەتی تایبـەتی هەبوو، توانی زیاتر لە نیوملیۆن کەس بخاتە ژێر چەتری برایانـەوە و بیانخاتـە کـار بـۆ ئیسلام..

مامۆستا (محمد محمـود صـواف) یـش بەرەحمـەت بـێ لەگـەڵ ئـەوەدا کەبەرپرسـی برایان بوو لە عیراق و بەگشتی خزمەتی موسڵمانانی دەکرد، قوتابی بلیمەتیشی هـەبوو

کە خواناس و لەخۆبردوو بوون و توانیان جێی مامۆستایان بگرنەوە، یەکێ لەوانەش (شیخ أمجد الزهاوی) بوو، کە خەڵکێکی زۆر شایەتی زانایەتی و ساڵحی بۆ ئەدەن..

شایانی باسە زانایان زۆر گرنگیان داوە بەوەی کە لاوان پێبگەیەنن و فێری ئەو زانستەیان بکەن کەلەلایانە، بۆ نموونە زانای (محدث) (أعمش) زۆر قوتابی لاوی هەبوو لەمزگەوتی کوفەدا وانەی پێدەوتن. رۆژێك کەسێك کە قەدری لاوانی لانەبوو، بەسەر سوڕمانەوە بە (أعمش) ی وت: ئەم منالْ و مەزنە چیە کۆتکردونەتەوە؟

ئەویش وتی: (بێ دەنگ بە، ئەوانەن کە ئاینەکەت دەپارێزن) .

قورئان باسی شوێنکەوتوانی موسا دەکات (سەلامی خوای لێبێت) کە لاو بوون و بەدزی فیرعەونەوە ئیمانیان پێ هێنا:﴿ فَمَا آمَنَ لِمُوسَى إِلا ذُرِّيَّةٌ مِنْ قَوْمِهِ عَلَى خَوْفٍ مِنْ فِرْعَوْنَ وَمَلَئِهِمْ أَنْ يَفْتِنَهُمْ وَإِنَّ فِرْعَوْنَ لَعَالٍ فِي الأَرْضِ وَإِنَّهُ لَمِنَ الْمُسْرِفِينَ (٨٣) ﴾ یونس ،واتە: کەس باوەڕی بەموسا نەهێنا جگە لە چەند لاوێك و، خەڵك هەموو دەترسان لە فیرعەون و دارو دەستەکەی کەبەڵایان بەسەر بهێنن و تووشی ئازار و ئەشکەنجەیان بکەن، بەراستی فیرعەون خۆی بەگەورە و بڵند دەزانی لەزەویدا، بەراستی ئەو لە سنوور دەرچوان بوو.

هەروەها ئەوانەی کە شوێنکەوتووی خۆشەویست (د.خ) بوون زۆربەی زۆریان لاو بوون وبەفەزڵی خوا و بەرەنج و خەباتی ئەوان ئەم دینە گەیشتە ئێمە..

هەوڵی بێوچانی میراتگران

ژیانی دنیا کەم و کورتە، کورد واتەنی پێچی مێزەرێکە، پاشە رۆژو قیامەتیش هەتا هەتایی و نەبڕاوەیە، قورئان دەفەرموێت: ﴿ وَيَوْمَ يَحْشُرُهُمْ كَأَنْ لَمْ يَلْبَثُوا إِلَّا سَاعَةً مِنْ النَّهَارِ يَتَعَارَفُونَ بَيْنَهُمْ قَدْ خَسِرَ الَّذِينَ كَذَّبُوا بِلِقَاءِ اللَّهِ وَمَا كَانُوا مُهْتَدِينَ﴾ (یونس: ٤٥) .

واتـه: ڕۆژێـك كـه زينـدوويان دەكەينـەوه هەسـتدەكەن بـەوەی كـه ژيـانی دنيايـان هەروەك تەنيا ساتێك بووبێ بۆيەكتر ناسين و هيچی تـر، جـا ئەوانـەی كـه بڕوايـان بـه پەروەردگاريان نەبوو خەسارەتمەندو سەر لێشێواوبوون.

خۆشەويستيش (د.خ) دەفەرموێ (ماالدينا في الآخرة إلا مثل مايجعل أحـدكم إصبعه في اليم فلينظر بم يرجـع) (مسـلم) .واتـه: دنيـا لەچاو ئاخيرەتـدا وەك ئەوەيـه كەسێك پەنجه بكات بەئاوی دەريايەكدا و كه پەنجەی دەرهێنايەوه بزانێت چـی بەپەنجەيـەوه دێت!

دۆزەخيش ئەوەندە تاوی سەندووە و سەختە، كه هەرچی بكرێ بۆ ڕزگاربوون لێـی هەركەمەو سەرفرازی ڕاستەقينەی مرۆڤ ئەوەيه له دەست دۆزەخ قوتار ببێت و پێبنێته بەهەشتەوە ﴿ فَمَنْ زُحْزِحَ عَنْ النَّـارِ وَأُدْخِـلَ الْجَنَّـةَ فَقَدْ فَـازَ وَمَـا الْحَيَـاةُ الـدُّنْيَا إِلا مَتَـاعُ الْغُرُورِ﴾ (آل عمران: ١٨٥) .

ئنجـا كاتێـك بـڕواداری ڕاسـتەقينه لـەم ڕاسـتىيه تێـدەگات، بـەردەوام لەهـەوڵ و كۆششی بێوچـاندا دەبێـت، بـۆ بەدەسـتهێنانی ڕەزامەنـدی خـوای گـەورە، كـه مايـەی سەرفرازىيه لەدنيا و قيامەتـدا و، ناوبـەناو بەخۆيـدا دەچـێتەوه و لۆمـه و سـەركۆنەی خۆی دەكات و هەموو ئەوانەی كردوونی بەكەمی دەزانێ، پێشەوا (ابـن الجـوزی) دەڵـێ (بەراستی من ئاواتم پلەوپايەی ئيمانی بەرزبوو، كەچـی داخەكـەم تەمـەنم بەسەرچـوو، ئەوەی ئاوات و مەبەستم بوو پێی نەگەيشتم..

من حاڵی خۆم وەك پێشەوا (ابن عقيـل) دەبيـنم كـه بـەخۆی دەڵێـت: ئـەی ناتـەواو قسەی زل دەكەی بۆ ئەوەی بڵێن قسەزانە، خـۆ تـۆ گـەورەترين و بـەنرخترين شـتێكت لەدەسـتداوه كـه بـەلای ژيرەكانـەوه گرنگـه، كـه ئـەويش ڕۆژانـی تەمەنـه تاگەيشـتيته ئەوەی كـه لەلايـەن ئەوانـەی سـبەينێ دەمـرن پێـت بـووترێ قسـەزان و لێـزان، دوايـی ئەوەش كه باست دەكاو باسكراويش كەتۆيت ناووباستان كوێر دەبێتەوه لەگەڵ تـەخت

بوونی گۆڕەکانتاندا، ئەمە ئەگەر باس و خواست بگاتە دوای مردنت، خۆ رەنگە نەگات و هەر لە ژیانی خۆتدا لاوێکی چوست وچالاك و بەتوانا تر لە تۆ هەڵکەوێ و هەموو ناوشۆرەتەکە بۆ خۆی بەرێت!

مرۆڤە ژیرەکان سەرقاڵی ئەوەن کاریکەن بەوزانستەی بڵاوی دەکەنەوە و، چاك بۆ نەفسی خۆیان دەڕوانن و هەڵی دەسەنگێنن.. ئای بۆ نەفسی من، چەندەها موجەڵەدم نووسی لەچەندەها بواری زانستدا و پلەیەکی چاکم پێنەبەدەست نەهێنا.

ئەگەر دانوستانم کردبێ لوت بەرزبووم و ئەگەر ئامۆژگاریش کرابم نەرم نەبووم و، هەر ئەوەندەی دنیاشم بۆ لوابێت، وەك قەلەڕەش چۆن دەکەوێ بەسەر لاکێك دا ئاوەها بۆی چووم و کەوتووم بەسەریدا! خۆزگە ئەگەر لەولاکەشم دەخوارد بەهێندەی ناچار (مضطر) ێکم بخواردایە کە لە مردارەوەبوویەك دەیخوات!

ئای لە من، کە ئەمرۆ لەسەر رووی زەویی وسبەی لەژێر خاکدام، بەخوا بۆگەنی لاشەم پاش سێ رۆژ لە ژێر گڵدا کەمترە لە بۆگەنی رەوشت و خووم کەمن لەناو هاوەڵانمدام..

بەخوا من پشوودرێژی و حیلمی خوا بەرامبەرم سەرسامی کردووم، چۆن کردەوەکانم پەردە پۆش دەکا و کەچی من دەمەوێ ئاشکرای بکەم؟ ئەیەوێ کۆبم و من پەرتەوازەم و خۆم کۆناکەمەوە!

سبەینێ دەڵێن زانای پایەبەرزی خواناس کۆچی دوایی کرد، سابەو خوایە ئەگەر چاك بیانناسیمایە ئەسپەردەی خاکیان نەدەکردم!

بەخوا هاوار ئەکەم لە نەفسم وکەشفی دەکەم، هەروەك چۆن کەم و کورتی دوژمن کەشف دەکرێ و! دەگریم و دەناڵم هەروەك کۆست کەوتووی جەرگ سوتاوی کوڕ مردوو!

بەخوا چاكەیەك شك نابەم كەلای خوا پێی بپارێمەوە و بڵێم خوایە لەبەر فلانە چاكە لێم خۆش ببە !.. لەگەڵ هەموو ئەوانەشدا هەرچەند ئاوڕدەدەمەوە فەزڵ و چاكەی خوا دەبینم بەسەرمەوە كە سەروزیادمە و، پاراستنی دەبینم لەگەڵ ئەوەدا كە دوژمنان زۆرن و بەدەسەلاتن و، هەرچیم داوا لێ كردبێت هاتووە بەهانامەوە و بۆی جێبەجێ كردووم.. ئاوام لەگەڵ دەكات خوای گەورە لەكاتێكدا كە ئەو دەوڵەمەندە و هیچ ئاتاجێكی بەمن نیە.

ئەوەش كارو كردەوەی منە، لەكاتێكدا كە هەژاروكەم دەست و بێچارەم و هیچ بیانوویەكشم نیە ئەوەنەبێ كە دەڵێم:نەمزانی، چیبكەم، لەدەستم دەرچوو!، بەخوا پەروەردگار بەچاكی و لەش ساغ دروستی كردووم و دڵی بەجۆرێك رووناك كردووم بەزیرەكی، كە زۆر شتی نادیارم بۆ دەردەكەوێ و زووتێی دەگەم.

سەد مەخابن بۆ تەمەنێ كە بەسەرچوو لە شتێك دا كە رازی بوونی خوای لەسەرنەبێ، ئای بۆ مەحرومیم لەگەیشتنە پلەی رەزامەندی خوا!

ئای داخەكەم (على مافرطت في جنب الله) ، چۆن دوژمنم بەخۆم خۆش كرد! ئای لەورۆژەی كەلەبەر چاوی ئەوانەی كە بەچاكیان دەزانیم رادەگیرێم و ئەندامەكانی لاشەم شایەتیم لەسەر دەدەن و ئابرووم دەبەن لەكاتی ئیقامەی حوججەتدا..

پەروەردگارا، پەشیمانم بەدڵ لەو پۆخڵەواتەم و هەستاوم بەراستی بۆ پاككردنەوەی هەرچی مابێ لەكەموكوڕی و ناتەواوی، هەرچەند پەنجا ساڵم و وەكو كەلوپەلی رزیووی بێ كەڵكم!

زانینەكەم رازی نابێ تانەمبات بەرەو رەوشتی بەرز و هیچ چارێكیشم نیە پەشیمانیو خەم خواردن نەبێ!

پەروەردگارا، من بێ گوێیم نەکردووی لەوەدا کەنەزانم چەند نازو نیعمەتت پێ بەخشیووم، یان بیرم چووبێ کەچەندە چاکەت بەسەرمەوەیە.. دەڵێم ببورە لەوەی کە ئەنجامم داوە..

ئینجا (ابن الجوزی) پاش ئەوەی ئەم رازوونیاز وسەرزەنشتەی (ابن عقیل) تۆمار دەکا دەڵێ: (خۆ ئەمە بۆ ئەوەنیە کە گوناهی گەورەم لەدەست قەومابێ؟! تاکەس ئەو گومانەم پێنەبا کەوانیە، بەڵام من کاروکردەوە و کەمتەرخەمیەکم هەیە کە نەئەبوو وابوومایە و، لایەق نیە بەکەسێکی وەك من، کە خوا ئەوەندە نیعمەتی زانستو تێگەیشتن و ژیری پێ داوم) .

دیارە پیاوباشان دەیانەوێ لەرێی لۆمەی نەفسی خۆیانە موسڵمانان فێر بکەن و هۆشیاریان بکەنەوە، ئەگینا (ابن الجوزی) زانایەکی ناودار بوو کە نزیکەی نەوەد ساڵێك ژیاو زۆرترین سوودی لەتەمەنی وەرگرت و بەسەدان پەڕاوی نووسی و هەردەم لە خزمەتی بانگەوازی خوادا بوو، نزیکەی (١٠٠) هەزار موسڵمانی تاوانبار و گوناهکار لەسەردەستیا تەوبەیان کردووە و بیست هەزار کەسیش لەسەر دەستیا موسڵمان بوون، (ابن عقیل) یش دەڵێن بەهەمان شێوە بووە و پەڕاوێکی بەناوی (الفنون) هوە نووسیوە کە هەشت سەد موجەڵەدە!

دەبێت تەمەنی چەند بوو بێ و چۆن بەرەکەت کەوتبێتە ساتەکانی ژیانیەوە و توانیبێتی ئەو هەمووە بنووسێ و خزمەت بکات؟!!

بێگومان ئەو دووزانایە پیاوی باش بوون و کاری مەزنیشیان کرد، کە بەزۆر کەس ناکرێ، بەڵام دیارە هەرچی بۆ قیامەت بکرێ هەر کەمە خۆشەویست (د.خ) دەفەرموێ: (لو أن رجلاً يجُر على وجهه من يوم ولد إلى يوم يموت هرماً في مرضاة الله عزوجل لحَقَرهُ يوم القيامة) (ئەحمەد / المسند ٤/١٨٥، والصحيح الجامع / ٥٢٤٩) .واتە ئەگەر کەسێك لەو رۆژەی لەدایك دەبێت تا ئەو رۆژەی بە پیری دەمرێت لەسەر دەم رایکێشن و سزای بدەن لە رێی خوادا، لە رۆژی قیامەتدا بەکەمی دەزانێ.

بەهەمان شێوە لە فەرموودەدا هاتووە کە شەهید لە قیامەتدا کە ئەو هەموو نازو نیعمەتە ئەبینێ داوا دەکات بگەڕێتەوە بۆ دنیا بۆ ئەوەی لەڕێی خوادا چەند جار شەهید بکرێتەوە..

چاك وایە لە ژیانی دنیادا گورج و گۆڵ و گەرم و گوڕبین، ئەوەتا پیاو باشێك لۆمەی زۆر لە خەڵکانی سەردەمی خۆی و زۆر لە ئێمەش دەکات و دەڵێ: (عمرك يذوب ذوبان الثلج وتوانيك ابرد منه) واتە: تەمەنت وەك بەفرو سەهۆڵ دەتوێتەوە و هیممەت و هەوڵیشت لەو بەفرو سەهۆڵە ساردترە..

وەکالەتی مزگێنی و مژدە!

یەکێ لە سیفاتە دەروونیەکانی مرۆڤ زوو بێ هیوا بوونە، هەروەك خوای پەروەردگار دەفەرموێت: ﴿ وَلَئِنْ أَذَقْنَا الإِنسَانَ مِنَّا رَحْمَةً ثُمَّ نَزَعْنَاهَا مِنْهُ إِنَّهُ لَيَئُوسٌ كَفُور ﴾ (هود: ٩) بەخوا ئەگەر خێرو خۆشی و ئاسوودەییەکمان بە ئادەمیزاد بچێژین، لەوەودوا بۆ تاقیکردنەوەی لێی بسێنینەوە، ئەوە بەراستی دەبینین ئەو کەسە نائومێدو بێ هیوا و ناشکورە.

دیارە ژیان بەگشتی رەنج و ماندوو بوونە و، بانگخوازانیش زیاتر لە خەڵکی تر بۆ چەسپاندنی هەق و راستی تووشی دەردەسەری و ناڕەحەتی دەبن، بۆیە قورئانی پیرۆز پەروەردەیان دەکات لەسەر پشوودرێژی وبێ هیوا نەبوون، هەروەك دەفەرموێت:﴿ وَلَا تَيْئَسُوا مِنْ رَوْحِ اللهِ إِنَّهُ لا يَيْئَسُ مِنْ رَوْحِ اللَّهِ إِلا الْقَوْمُ الكَافِرُونَ ﴾ (یوسف: ٨٧) .واتە: لەسۆز و میهرەبانی خوا نا ئومێد مەبن، چونکە بەراستی کەس نائومێد نابێت لە سۆزو میهرەبانی خوا جگە لە کەسانی خوانەناس و بێ باوەڕ..

بەچاوگێڕانێکی خێراش بەژیاننامەی پڕ بەرەکەتی خۆشەویستدا (د.خ) ، بۆمان دەردەکەوێ کە هەرگیز بێ هیوا نەبووە، تەنانەت لە کاتە سەختەکانیشدا کەتروسکایی

بەدی نەکراوە، ئەوە کاتی کۆچی بۆ مەدینە کە خۆی و ئەبوبەکر بوون و سوراقەش بە هیوای شاباش و خەڵاتی زۆر هێرشی بۆ هێنان و، وڵاخەکەی سەرسمی داو کەوتە خوارەوە، کەزانی دەستی نایانگاتێ داوای (أمان) ی کرد، خۆشەویستیش مژدەی دایە کەلەداهاتوودا بازنەکانی کیسرا دەکاتە دەستی، وەهاتیشەدی و کاتێ فەتحی فارس کراو غەنیمەتەکان هێنران بۆ مەدینە، عومەر بە سوراقەی فەرموو، بازنەکانی کیسرا بکەرە دەست و بەناو موسڵماناندا تۆزێ پێوەی بگەڕێ، ئەویش کردیە دەستی و، دەستی بەرزکردەوە و بەناو موسڵمانان دا هات و چوو..

لە غەزای خەندەقیش دا کە هەموو دەرگاکان لە موسڵمانان داخرابوون، دوژمنان لە هەمولایەکەوە هێرشیان هێنابوو، جوولەکەش لەناوەوە پەیمانیان شکاند بوو، خۆشەویست (د.خ) کە لەسەر رای (سلمان) چاڵی لێدا بۆ بەرگرتن لە دوژمن و هاوکاری هاوەڵانی دەکرد لە چاڵ هەڵکەندن و گڵ گواستنەوەدا، بانگیان کرد بۆ تاشەبەردێکی گەورەی سەخت کە بەهاوەڵان نەدەشکا و خۆشەویست کەپاچی لێداو پریشکی لێ بووەوە فەرمووی مژدەتان لێبێ فەتحی فارس و رۆم دەکەن! سەرەنجامیش هەروا دەرچوو.

(شایانی باسە درێژی چاڵەکە (٥) کم وپانی چوار مەترو قوڵی سێمەتر بوە، جابزانە ئەو کارە لەو رۆژەدا چەند زەحمەت بووە و ئنجا بێهیواش نەبوون) ..

لە رابوونی نوێش دا بەننا بەهاوەڵان و شاگردانی وت: بێ هیوا مەبن، بێ هیوایی لە رەوشتی موسڵمانان نیە، راستیەکانی ئەمڕۆ خەونەکانی دوێنێن هاتوونەتەدی، خەوەکانی ئەمڕۆشمان راستیەکانی سبەینێن، کات هێشتا بە بەریەوە ماوە و تا ئێستاش نیشانەکانی ساغی و سەلامەتی بەهێزن لە دەروونی گەلی بڕوادارمانا، هەرچەند فەساد بڵاوە و تەشەنەی کردووە، بێ هێز و لاواز هەموو ژیانی هەروا نابێ و

بەهێزیش تاهەتاهەتا بەهێز نابێ (ونُريد أن نمن على الذين استُضعفوا في الأرض ونجعلهم أئمة ونجعلهم الوارثين) . (الرسائل /الامام البنا) .

پیاوێك كە هەرگیز بێ هیوانەبوو!

شێخ محمد عبدالفتاح شریف، یەكێكە لەبرا دێرینەكانی میسر، كەلەسەرەتای چلەكانەوە پەیوەندی كرد بە پێشەوا بەنناوە، لەو رۆژگارەدا كە موسڵمانان لە غەفڵەت و خەوێكی قوڵدا بوون.. لەو رۆژەوە كە بەیعەتی دا بەبانگەواز خۆی نەزر كرد بۆ كاركردن و هەوڵی بێوچان بۆ گەیاندنی بانگی خوا لەسەرتاسەری میسردا، جا لەبەر ئەوەی ئەندازیار بوو لە بەڕێوەبەرایەتی رووپێوی میسردا و، زۆر دەهات و دەچوو، وە سەردانی زۆر لەشارو دێهاتەكانی دەكرد، وەلەبەر ئەوەی كەسایەتیەكی دیار و ناسراوو چالاك بوو لەگەڵ زۆربەی براكاندا تووشی بەندی و سزاو ئازارێكی زۆر بوو، سزاو ئازارێك مەگەر لە (محاكم تفتیش) ی ئیسپانیادا رووی دا بێت.. لەگەڵ هەموو ئەوانەشدا بێ هیوانەبوو، كۆڵی نەداو بەردەوام ورەی براكانی بەرز دەكردەوە و مژدە و مزگێنی ئەدانێ، برایان ناویان نا (وەكالەتی مزگێنی ومژدە) !.

لەسەرەتای حەفتاكانا لە بەندیخانە ئازاد كراو و هەروەك جاران و بگرە گەرم و گوڕتریش لە جاران كەوتەوە بانگەواز كردن.. كاتێك ویستی ژن بخوازێ و خێزان پێكەوەبنێت.. هەر لەسەرەتاوە بەهاوسەرەكەی وت:دەمەوێ بزانی كەتۆ (هەوێ) یەكت هەیە، كەئەویش بانگەوازی برایانە و ئەگەر رازیت ئەوا باشە و ئەگەرنا ئەوا بەكەڵكی یەكتری نایەین! هاوسەرەكەشی بەم مەرجە رازی بوو، هەمیشە پاڵپشت و هاوكارو هاوسەنگەری خەباتی بوو، خەدیجە ئاسا كۆڵی نەدا تا لە هەشتاكاندا گەڕایەوە بەردەم بارەگای پەروەردگاری!

كۆچی دوایی ئەم شاژنە خواناسە بانگخوازە هەمیشە یادەوەرییەكانی دەهێنایەوە بەرچاوی شێخ محمد و لەناو دۆستاندا بەخێر یادی دەكردەوە، تا ئەمیش پاش زیاتر

لەشەست ساڵ هەوڵ و خەباتی بێوچان لەتەمەنی نەوەدو پێنج ساڵی دا مەلی بەرزەفڕی گیانی دایە شەقەی باڵ و دنیای زەحمەت و ناڕەحەتی بەجێهێشت بەرەو رەحمەت و میهرەبانی خوای پەروەردگار.

هەزاران سڵاو لەگیانی پیری خواناسی بانگخوازو هەموو ئەوانەی کەلەسەرتاسەری جیهاندا بۆ خوا خۆیان دەرەنجێنن! (گۆڤاری المجتمع ١٥٠٢) .

دوو هیممەت بەرز

*ئەو پیاوەی عەرشی بۆ هاتە لەرزە:

سەعدی کوڕی معاذ گەورەی بنی عبدالأشهل بوو، پێیان وت: تۆ چۆن ڕێ ئەدەی (مصعب کوڕی عومەیر) ێکی بێگانە بەم خاك و ئاوە، ئاوا بکات و سەرلەخەڵکی تێك بدات؟ ئەویش شمشێرەکەی هەڵگرت و چووە لای مصعب و داوای لێکرد ئەو ناوە بەجێ بهێڵێ و واز لەخەڵکی بهێنێ، (مصعب) ی بانگخوازیش داوای لێکرد کە تاوێك دانیشێ، کاتێ دانیشت و قسەی بۆ کرد خوای گەورە هیدایەتی دا.. جا هەر ئەوەندەی چووەوە ناو هۆزەکەی وتی: من چۆنم لەناوتاندا؟ وتیان: تۆ گەورەی ئێمەیت! وتی:قسەی ژن و پیاوتان لەمن حەرام بێت تا موسڵمان دەبن!..هەرهەموویان موسڵمان بوون..

(سەعد) یەکسەر لەوەحاڵی بوو کە ئەم ئاینە پێویستی دەکات لەسەری بانگخوازبێت و دەستی خەڵکانی تر بگرێت، تاوەك خۆی سەرفراز بووە خەڵکانی تریش ئاوا سەرفراز ببن..

سەعد حەوت ساڵ تێکۆشا بۆ ئیسلام، بەو ماوەکەمە توانی بەفەزڵی خوا باشترین پلە بەدەست بهێنێ.. لە ڕۆژی خەندەق دا بەتیرێك برینداربوو، دوعای کرد، خوایە ئەگەر پێغەمبەرەکەت (د.خ) جەنگی ماوە لەگەڵ جولەکەکاندا ئەوا بمهێڵە بۆ

گیانیان‌و، خۆت دەزانی لەبەر تۆ چەند رقم لێیانە! وە ئەگەر جەنگیشی نەماوە لەگەڵیان بمبەرەوە بۆ لای خۆت! خوای گەورەش دوعاکەی گیرا کردو، برینەکەی تووشی خوێن بەربوون بوو بەشەهیدی سەری نایەوە!

کاتێك بردیان بۆ سەرقەبران، خۆشەویست (د.خ) فەرمووی: رەنگە سەرتان بسوورِمێ لە سووکی تەرمەکەی، بزانن کە حەفتا هەزار مەلائیکەت ئامادەی ناشتنەکەی بوون.. وە عەرشی خوا بۆ گیانی کەوتە لەرزە!

* بانگخوازێکی بە ئەمەکی ماندوو نەناس:

(ئەنوەر جندی) قوتابی قوتابخانەی برایان بوو، پرسیاری لێکرا تۆ کێیت؟ وتی: من پارێزەرێکم لەمەسەلەی حوکم کردن بەقورئان دا، کراوم بەوەکیل، لەورۆژەوە کە پێشەوا بەننا ئەم (قضية) یەی بەرزکردەوە و لە پێناویا شەهید بوو لەنزیکەی (٥٠) ساڵ لەمەوبەردا، لەورۆژەوە منیش (دیفاع) دەکەم و (مذكرات) بەرز دەکەمەوە، بەهۆی ئەو تەکلیفەوە کە خوا خستوویەتیە گەردنم بەو (پەیمان و بەیعەتە)ی کە خوا لێی وەرگرتووین و تیایا دەبێ سەرو ماڵمان بفرۆشین بەخوا بەرامبەر بەبەهەشت ﴿ إِنَّ اللَّهَ اشْتَرَى مِنْ الْمُؤْمِنِينَ أَنفُسَهُمْ وَأَمْوَالَهُمْ بِأَنَّ لَهُمْ الْجَنَّةَ ﴾التوبة..

ساڵی (١٩٤٠) خاڵی وەرچەرخان بوو لەژیانیدا، کاتێك پەڕاوی (وجهة الأسلام) ی خوێندەوە کە کۆمەڵێك رۆژهەڵاتناس دایان نابوو، مامۆستا (جندی) تێگەیشت کە پیلانی دوژمنان چەند سەختە بەرامبەر ئیسلام.. بۆیە خۆی نەزر کرد بۆ پارێزگاری کردن لەم دینەو تا وەفاتی کرد سەنگەری پارێزەری و پاراستنی ئیسلامی بەجێ نەهێشت هەرچەند ئاستەنگ خرایە رێی و ساڵێکیش لەگەڵ برایاندا بەندکرا، نەرم نەبوو بۆیان و شەوو رۆژی دایە دەم یەك و رووبەڕووی فکری رۆژئاوا بووەوە و، هەمیشە دڵنیا بوو کە پاشە رۆژو سەرەنجام هەر بۆ ئیسلامە..

ئەم شۆڕەسوارە نەبەردەی مەیدانی ئیمان و ئیسلامەتی لەسەرە مەرگیدا پاش تەمەنێکی پڕ خێر و بەرەکەتی هەشتاو پێنج ساڵی بە کچەکەی وت (دەزانیت کە سەدەها پەڕاوم هەیە لای دەزگاکانی بڵاوکردنەوەی رۆژهەڵات و رۆژئاوا، قەت نەکەی دەست پانکەیتەوە وپارەوەبگری، هەرچی بۆ خۆی شتێکی دایتێ وەری گرەوە هەرچیش ئینکاری کردو نەیدا گەردنی ئازاد بێت..) .

مامۆستای خواناسی بانگخواز دوژمنانی پێش دۆستانی شایەتی خێری بۆ ئەدەن، لەهەوڵ وخەبات و نووسین بەردەوام بوو تا لە (٢٨ ی ینایر ٢٠٠٢) ئێوارەی رۆژی دووشەممە مەلی بەرزە فڕی گیانی دایە شەقەی باڵ و بەرەو خۆشەویستان (خۆشەویست و یارو یاوەران) کەوتە رێ.. بە ئیمامەتی رابەری گشتی برایان، زۆرێك لەهاوسەنگەرو موسڵمانان نوێژی مردوویان لەسەر کردو بۆ دواجار خواحافیزیان لێ کردو بەچاوی پڕ فرمێسکەوە بەخوایان سپارد، ئەو خوایەی کە سپاردەزایە ناکات..

شایانی باسە لەدوا ساتەکانی ژیانیداو، لەدوا چرکەکانی سەرەمەرگ دا، مامۆستا (جندی) بە دەم شایەتمان و سروودی (فداك ابي وأمي يارسول الله.. فداك ابي وأمي يارسول الله..) گیانی سپاردوو چاوی لێك نا.. (ل ٢٠١ گۆڤاری الايمان ژمارە / ١٠)

لەکۆتایی ئەم گەشتەو دوا دڵۆپی بەهاری پێنجەم دا ئێمەش بەهیوای بەهاری هەتاهەتایی لەبەهەشتی بەرین دا، لە خزمەت خۆشەویست و یارو یاوەران و ساڵحاندا، دەڵێین (خۆمان و باوك و دایکمان وهەرچیمان هەیە بەفیدات بن ئەی پێغەمبەری خوا).

سەرچاوەکان

١. الأنجيل الذي قادني الى الأسلام / م. ج. لوبلا.

٢. لە خزمەت قورئاندا ـ نووسەر.

٣. نفحات علمية من القرآن والسنة. د. دلاور محمد صابر.

٤. بحوث مقارنة بين العلم الحديث والكتاب والسنة. د. دلاور محمد صابر.
٥. گوڤارى / الايمان / ژماره / ١٠.
٦. الأخفياء / وليد باحكم.
٧. التوريث الدعوي / د. محمد موسى الشريف.
٨. الأخلاق / عمر و خالد.
٩. تفسير الشعراوي / جلد ١
١٠. مجلة الأسرة / ٧٦.
١١. وتارى (رسائل ربانية) عمروخالد.
١٢. مجلة المجتمع / ١٥٠٢.
١٣. التربية الجماعية / منير الغضبان / جلد ١.
١٤. الأنترنيت ـ المواقع الأسلامية.
١٥. محاضرة المواعظ ـ سلمان فهد العودة.
١٦. قصص من مدغشقر ـ قناة أقرأ ـ ندوة الأسبوع. محمد حمد الخميس.
١٧. ابنتي الحبيبة هذا هو الطريق الى الجنة / عبدالرحمن السنجري.
١٨. مجلة الاعجاز /٣ /١٤١٨ ك
١٩. حقائق العلم الحديث /عبدالرحمان العصافى

بەرگی شەشەم

پێشەکی

سوپاس وستایشی بێ پایان بۆ خوای پەروەردگاری جیهان و درووود وسەلامیش لەسەر گیانی خۆشەویست و یار ویاوەران و شوێنکەوتووان:

بەرگی شەشەمی بەهاری دڵان دێتە بەردەم عاشقان و خۆشەویستانی بەرنامەی خوای پەروەردگار، کە پێکهاتووە لە چەند تەوەرەیەك:

١) جوولەکە و فێڵ و تەڵەکە و شایەتی درۆیان،بۆ ئەوەی چاکتر بیانناسین و لە سیاسەتی ئەمڕۆشیان تێبگەین کە هەرگیز ئاشتیان ناوێ و بەردەوام ئاگری شەڕو ئاژاوە هەڵدەگیرسێنن (كلما أوقدُوا نارا للحرب أطفأها الله،ويسعون في الارض فسادا و الله لا يحبُ المفسدين) ٦٤ البقره.

٢) خوای گەورە هەرچی دروستکردووە بە چاکترین شیوە دروستیکردووە و مرۆڤیشی بە چاکترین و باشترین شێوە نەخشاندووە و داواشی لێکردووە کە دوای باشترین و چاکترین بەرنامەیەك بکەوێت کە لە خواوە بۆی نێردراوە بە پێغەمبەراندا..

٣) جا لەبەرئەوەی کە باشترین کار وکردەوە داوا کراوە لە مرۆڤ لەم تاقیکردنەوەیەی ژیانی دنیادا،هەق وایە بگەڕێین بە دوای ئەو کار و کردەوانەدا کە زۆر چاکن و کات بەفیرۆ نەدەین و، یەکێ لەو پلەو پایە بەرز و کارە مەزنانەش بانگەواز کردنە، بۆیە هەق وایە بانگخواز بین لە گشت کاتێکدا،لە خۆشی و ناخۆشیدا، لە ژیان و تەنانەت لە سەرەمەرگیشدا..

بە کورتی و بە کوردی مەبەستمان ژیانە بۆ ماوەیەك لە بەهاری ئیمان و ئیسلامدا و سازدانی گەشتێکە بە گوڵزاری گوڵستانی قورئان و فەرموودەدا...

هەر ئێستاش وا دەکەوینە ڕێ لەم گەشتە ئیمانی یەدا بە ڕێزیشت بفەرموو لەگەڵماندا.

جوولەکە و خەڵەتاندنی ملیۆنەها گاور

جوولەکە ئەو گەلەن کە تاڵاویان کرد بە گەرووی موسادا سەلامی خوای لیّ بیّت و هەتا لە ژیانا بوو گەورەترین ئازاریان دا،هەروەك قورئان دەفەرمویّت:

(وَ إذْ قال موسى لقوْمة يا قوْم لم تؤْذُنني و قدْ تعلمونَ أني رَسول الله إليكم فلما زاغوا أزاغ الله قلوبهم و الله لايهدي القومَ الفاسقين) الصف ٥. واتە: بیریان بخەرەوە، کاتێك کە موسا بە قەومەکەی وت:ئەی گەل وهۆزم ئێوە بۆ ئازاری دڵ و ڕۆحم دەدەن، لە کاتێکدا بە ڕاستی دەزانن کەمن پێغەمبەر و ڕەوانەکراوی خوام بۆتان، جا کاتێك ئەوان گوێیان بۆ ڕاستی نەگرت و لە هەق لایاندا، خواش دڵەکانیانی لە خشتە بردو مۆری پیانا، چونکە خوا ڕێنمووی هۆزی تاوانکار و لە سنوور دەرچوو ناکات.

پاشان هەرچی خراپ بوو کردیان دەرهەق بە موسا (سەلامی خوای لێبێت)، بوختانیان بۆ مەریەم کرد و هەوڵی کوشتنی عیسایان دا.

کە (محمد) یش هات (صلي الله عليه وسلم) ئەوە مێژوو شایەتە چیان کرد لە تاوانو خیانەتکاری، جانەك هەر لە دەوڵەتی ئیسلامدا ئەمە پیشەیان بووە، بگرە لە هەر وڵاتێکدا بووبن کەوتونەتە ئاژاوە نانەوە و، پارە پەیدا کردن بە سوو خۆری و بەدڕەوشتی و...هتد، بۆیە لە هەر وڵاتێکدا تاوانیان ئاشکرا بوبێت قەتڵ و عامیان کردوون. کاتێك لە ڕوسیا و ئەورووپای ڕۆژهەڵات کەوتنە گیانیان، کۆچیان کرد بەرەو ئەورووپای خۆر ئاوا...

دەڵێن لە ساڵی (١٦٠٧) دا لاهوتیەکی جوولەکە بە ناوی (توماس برایتمان) لە پەڕاوێکیدا باسی بیروبۆچوونێکی کرد کە گوایە خوا دەیەوێت جوولەکە بگەڕێتەوە بۆ فەلەستین بۆ خوا پەرستی لەوێ، هەندێ لە بیر یار و ژیرەکانی ئەورووپا وتیان بۆ ئەوەی لە کۆچی جوولەکە ڕزگارمان بێت و ئەو بەڵایەمان لە کۆڵ بێتەوە، چاك وایە ئەو بیرو بۆچونە وەرگیرێ و جوولەکە ڕووی بکرێتە فەلەستین..

لــه ســالّی ١٦٤٩دا دوو جوولەکــەی لاهــوتی بــەریتانیا کــە لــە هۆلەنــدا دەژیــان نامەیەکیان ئاڕاستەی حکومەتی بەریتانی کرد و تیایا داوایان لێکرد کە شەرەفمەندبێت بە گواستنەوەی جوولەکە بە کەشتی بـەریتانی بـۆ فەلەسـتین، چـونکە ئـەوە ئـیرادەی خوایە جا ئەم بیروبۆچوونە پەرە پێدرا لە سەدەی نۆزدەدا..گوایا خوا دوو مەملەکەتی هەیە یـەکێکیان لەسـەر زەوی کـە ئیسـرائیلە و مەملەکەتێکیش هەیـە لـە ئاسمـان کـە (کەنیسە) یە و، (عیسا) ش بۆ جارێکی تر دێتەوە سەر زەوی، بـەڵام لـە کاتێکدا دێـت کە جوولەکە کۆبووبنەوە لە فەلەستیندا و، جەنگێکی گەورە لـە (هەرمجدون) لـە شـام ڕوویدات.

ئەم بیرو بۆچوونە هەڵەیەیان لە ئەمریکادا بە تایبەتی بڵاوکردەوە و دەڵێن نزیکـەی چل ملیۆن مەسـیحی دڵیـان بەمـە خۆشـە و هـەوڵی زۆر دەدەن و پشـتیوانی جوولەکـە دەکـەن و ئـەو یارمەتیـەی لەمانـەوە بـۆی دێـت، لـە هـەموو جوولەکـەکانی جیهانـەوە ئەوەندەی دەستناکەوێ...

ئەم کۆمەڵە گاورەی ئاوا بیر دەکەنەوە پێیان دەوترێ (المسیحیة الصهیونیة) ، کـە خەڵکانی کاربەدەسـت و سیاسـی و دەسـەڵاتداری گـەورەیان لەگەڵدایـە، یـەکێ لەوانـە سەرۆکی ئەمریکی ڕیگان بوو کە دەیـووت:مـن ئاواتـە خـوازم کـە خـوا پایـەدارم بکـات بەوەی کە دەست بنێم بە سویچی نەوەوییەکەدا و شەڕی هەرمجـدون هەڵگیرسـێ و زوو عیسا بگە ڕێتەوە..

هەروەها لە سەردەمی (ڕیگان) دا، (بات روبرتسون) کە یەکێکـە لـە سـەرکردەکانی ئەم دەستە و تاقمە ئامادەی کۆبونەوەکانی مەجلیسی ئەمنی قەومی ئەمریکی دەبـوو، بۆ ئەوەی هەر بڕیارێکیاندا لە ڕۆژهەڵاتی ناوڕاستدا بگونجێ لەگەڵ بیر و بۆچـوونی ئـەو کۆمەڵەداو لە بەرژەوەندی ئیسرائیل دابێت..

بۆ هەڵبژاردنی بۆشی بچوك ئەم كۆمەڵە ڕۆڵێكی گەورەیان بینی، چونكە (بۆشی كوڕ) ئالودەی مەی خواردنەوە بوو، توانیان بیهێننە مەیدانەوە و لە سەدا چلی دەنگەكانی بۆ مسۆگەر بكەن.

ئەم كۆمەڵە دەوری (بۆش) یان گرتبوو، ڕاوێژكاری زۆر نزیكی (جیری فولویل)ە كە لەم كۆمەڵەیە و بیست ساڵە بەرنامەیەكی سەعاتی هەیە لە تەلەفزیۆنی ئەمریكیدا و، وەزیری دادی ئەمریكیش هەر لەمانەو زۆرتوندڕەوە.

تەنانەت نووسەری وتارەكانی سەرۆك بۆش (مایكڵ جارسون) ە یەكێكە لەو دەستەو تاقمە، بۆیە هەندێ عیبارات لە وتارەكانی سەرۆكدا یە كە لەلای ئەو دەستە و تاقمە ڕەواجی هەیە وەك (ناوزەكردنی هێرش بۆ سەر جیهانی ئیسلام لە مەسەلەی تەقینەوەكانی ئەمریكا بە شەڕی خاچپەرستان، هەروەها عیبارەتی (العدالة المطلقة)و...هتد) ..

لەبەر ئەوانەی كە لە پێشەوە باسمان، ئەمریكا ڕەنگە چاو لە هەندێ بەرژەوەندی خۆی بپۆشێ لەبەر خاتری جوولەكە، چونكە ئەوە بە واجبێكی دینی دەزانن، كە زوو جوولەكە بەهێز ببێ و عیسا دابەزێت لایان!

ئەو دەستەو كۆمەڵە بە لایانەوە گرنگە كە قودس بگرن و پاشان مزگەوتی ئەقسا بڕوخێنن و هەیكەلی سولەیمان بینا بكەنەوە! بۆیە لە ساڵی ١٩٦٩دا ئەوەی كە مزگەوتی ئەقسای سوتاند یەكێ بوو لە كۆمەڵی (المسيحية الصهيونية) !.

ژنە نووسەری ئەمریكی (جریس هلسل) لەم كۆمەڵە بوو كە لە مەرامی گڵاویان تێگەیشت پیلانەكانیانی ئاشكرا كردن لە پە ڕاوی (النبوّة و السياسة) كە لە ئەمریكا چاپ كرا...جوولەكەش هەرچی لێ بكەوتایاتە بازارەوە دەیان چنیەوە و فشاری زۆریان خستە سەر ناو براو...پاشان پە ڕاوێكی تری دەركرد بە ناوی (يدالله) كە ئەمێش هەر لەسەر ئەو مەسەلەیەیەو، دای بە (د.محمد سماك) كەوەری بگێڕێتە سەر زمانی عەرەبی.. (المسيحية الصهيونية/برنامج بلا حدود ٢٠٠٢/١٢/٣٠)

شاردنەوەی هەق و ڕاستی

جولەکە دڵنیا بوون لە پێغەمبەرێتی خۆشەویست (د.خ) و، چۆن مناڵی خۆیان دەناسی ئاوا خۆشەویستیشیان دەناسی، بەڵام خۆیان لێ هەڵە دەکرد و دانیان نەئەنا بەو ڕاستییەدا، قورئان دەفەرموێ: ﴿ الَّذِينَ آتَيْنَاهُمُ الْكِتَابَ يَعْرِفُونَهُ كَمَا يَعْرِفُونَ أَبْنَاءَهُمُ الَّذِينَ خَسِرُوا أَنْفُسَهُمْ فَهُمْ لَا يُؤْمِنُونَ (٢٠) وَمَنْ أَظْلَمُ مِمَّنِ افْتَرَى عَلَى اللَّهِ كَذِبًا أَوْ كَذَّبَ بِآيَاتِهِ إِنَّهُ لَا يُفْلِحُ الظَّالِمُونَ (٢١) ﴾ الانعام

واتە/ ئەوانەی پەڕاوی ئاسمانیمان پێداون لە گاورو جوو، پێغەمبەر (د.خ) دەناسنەوە هەروەك چۆن مناڵەکانی خۆیان دەناسنەوە، بەڵام ئەوانەی خۆیان دۆڕاند و بڕوایان بە محمد (د.خ) نەهێناوە، ئەوە هەر بڕوا ناهێنن، جا کێ هەیە لەو ستەمکارتر بێت، کە شتی نادروست و درۆ بۆ خوا هەڵبەستێ؟ یا ئایەت و فەرمانەکانی خوا بە درۆ بزانێت؟ چونکە بە ڕاستی ئەو ستەمکارانە سەرفراز نابن.

هەروەها لە سورەتی (البقرە) ش دا ئایەتی (١٤٤) دەفەرموێت: ﴿ قَدْ نَرَى تَقَلُّبَ وَجْهِكَ فِي السَّمَاءِ فَلَنُوَلِّيَنَّكَ قِبْلَةً تَرْضَاهَا فَوَلِّ وَجْهَكَ شَطْرَ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ وَحَيْثُ مَا كُنْتُمْ فَوَلُّوا وُجُوهَكُمْ شَطْرَهُ وَإِنَّ الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ لَيَعْلَمُونَ أَنَّهُ الْحَقُّ مِنْ رَبِّهِمْ وَمَا اللَّهُ بِغَافِلٍ عَمَّا يَعْمَلُونَ (١٤٤) ﴾

واتە/ ئەی پێغەمبەر (د.خ) بە ڕاستی چاوگێڕان و هەڵسوڕانی ڕووخسارت ڕوو بە ئاسمان دەبینین، کە بەهیوای ڕووگەیەکی تایبەتیت، ئێمەش ئاگاداری نیازی دڵت بووین، سوێند بە خوا ئێمەش ڕووت وەردەچەرخێنین بۆ ڕووگەیەك پێی ڕازی و خۆشنود بیت، د ەڕووت وەرچەرخێنە بەرەو لای کەعبە و ئێوەش ئەی موسڵمانان لە هەرکوێ بوون، بەرەولای ئەوێ ڕووتان وەربچەرخێنن، بە ڕاستی ئەوانەش پەڕاویان پێگەیشتووە لە گاورو جوولەکە چاك دەزانن کە ئەم گۆڕانی ڕووگەی تۆ هەقەو لەپەروەردگاریانەوەیە ﴿وَلَئِنْ أَتَيْتَ الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ بِكُلِّ آيَةٍ مَا تَبِعُوا قِبْلَتَكَ وَمَا أَنْتَ بِتَابِعٍ قِبْلَتَهُمْ وَمَا بَعْضُهُمْ بِتَابِعٍ قِبْلَةَ بَعْضٍ وَلَئِنِ اتَّبَعْتَ أَهْوَاءَهُمْ مِنْ بَعْدِ مَا جَاءَكَ مِنَ الْعِلْمِ

إِنَّكَ إِذًا لَمِنَ الظَّالِمِينَ (١٤٥) ﴾ جائەگەر هەموو بەڵگەیەکیشیان بۆ بێنیت ڕووی تێناکەن و بەقسەت ناکەن، تۆش هەرگیز شوێنکەوتەی ڕووگەی ئەوان نابیت، ئەوانیش هەندێکیان شوێنکەوتەی ڕووگەی هەندێکی تریان نین، سوێند بەخوا ئەگەر تۆ شوێن هەواو ئارەزووی ئەوان بکەویت، دوای ئەوەی زانیاری تەواوت پێڕاگەیەنرا لەم بارەیەوە، بێگومان تۆ دەچیتە ڕیزی ستەمکارانەوە..

ئنجا دەفەرموێت:﴿ الَّذِينَ آتَيْنَاهُمُ الْكِتَابَ يَعْرِفُونَهُ كَمَا يَعْرِفُونَ أَبْنَاءَهُمْ وَإِنَّ فَرِيقًا مِنْهُمْ لَيَكْتُمُونَ الْحَقَّ وَهُمْ يَعْلَمُونَ (١٤٦) الْحَقُّ مِنْ رَبِّكَ فَلَا تَكُونَنَّ مِنَ الْمُمْتَرِينَ (١٤٧)﴾ البقرة

واتە: ئەوانەی پە ڕاومان پێبەخشیوون پێغەمبەر (د.خ) دەناسن، هەروەك چۆن منالی خۆیان دەناسن، بێگومان ئەوان ئەو ڕاستییە دەشارنەوە، لە کاتێکدا دەشزانن محمد (د.خ) فرستادەی خوایە.. هەق و ڕاستی هەر ئەوەیە لەلایەن پەروەردگارەوە پێت ڕاگەیەنراوە، نەکەی لە ڕیزی ئەو کەسانەدا بیت گومان و دوودڵی دروست دەکەن..

خراپترین شایەتی

دوای جەنگی ئوحود ژمارەیەك لە گەورە پیاوان و زانایانی جولەکە هاتن بۆ مەککە بۆ هاندانی کافران دژی پێغەمبەر (د.خ) ، یەکێ لە ئامادەبووان (کەعبی ئەشرەف) بوو.. ئەبو سوفیان پێی وت: ئێوە پێغەمبەرتان هەیەو پەڕاوتان هەیە و خۆتان دەزانن (محمد) یش لاف پێغەمبەرایەتی لێ ئەدات و کێشەی بۆ ناوینەتەوە و ئێمەش خزمەتی کەعبەی ماڵی خوا و حاجیەکان دەکەین، جا تو ئەو خوایەی دەریای شەق کرد بۆ موسا، ئێمە لەسەر هەقین یان (محمد) ، ئەویش وتی: مادام سوێندتان دام ئێوە لەسەر هەقن..

که ئەمەش خراپترین شایەتی بوو ناوبراو دای و بووە مایەی لەعنەتی خوا بۆی، چونکە دڵنیا بوو کە خۆشەویست (د.خ) و مسوڵمانان لەسەر هەقن و خواپەرستن بەڕاستی وکافرانیش بتپەرست ونەفامن،قورئان ئەم شایەتیە ناهەقەی تۆمارکردووەو دەفەرموێت:﴿ أَلَمْ تَرَ إِلَى الَّذِينَ أُوتُوا نَصِيبًا مِنَ الْكِتَابِ يُؤْمِنُونَ بِالْجِبْتِ وَالطَّاغُوتِ وَيَقُولُونَ لِلَّذِينَ كَفَرُوا هَؤُلَاءِ أَهْدَى مِنَ الَّذِينَ آمَنُوا سَبِيلًا (٥١) أُولَئِكَ الَّذِينَ لَعَنَهُمُ اللَّهُ وَمَنْ يَلْعَنِ اللَّهُ فَلَنْ تَجِدَ لَهُ نَصِيرًا (٥٢) ﴾ النساء .

واتە/ ئایا نەتڕوانیوەتە ئەوانەی بەشێك لەپەڕاوی ئاسمانیان پێدراوە، کەچی لەگەڵ ئەوەشدا باوەڕیان بە فاڵچی وجادووگەر و بت و پەیکەر و شەیتان هەیە و دەربارەی کافران دەڵێن: ئەوان چاکترن و ڕێبازی ڕاستریان گرتووە لەوانەی کە بڕوایان هێناوە بە ئیسلام، ئەو جوولەکانە کەسانێکن خوا نەفرینی لێکردوون، کەسێکیش خوا نەفرینی لێبکات، ئەوە هەرگیز هیچ کەست دەستناکەوێت بیکەیتە پشتیوانی.

ئەم قورئانە

ئەوانەی دژایەتی ئەم قورئانە دەکەن لەدەست خوا دەرناچن، قورئان دەفەرموێت: ﴿ إِنَّ الَّذِينَ يُلْحِدُونَ فِي آيَاتِنَا لَا يَخْفَوْنَ عَلَيْنَا أَفَمَنْ يُلْقَى فِي النَّارِ خَيْرٌ أَمْ مَنْ يَأْتِي آمِنًا يَوْمَ الْقِيَامَةِ اعْمَلُوا مَا شِئْتُمْ إِنَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ (٤٠) ﴾ فصلت

واتە: بەڕاستی ئەوانەی سەرسەخت و بێبڕوان و دژایەتی ئایەت و فەرمانەکانی ئێمە دەکەن و لێی لادەدەن، خۆیان ناشارنەوە لە ئێمە، باشە ئەو کەسەی فڕێ بدرێتە ناو ئاگری دۆزەخەوە چاکترە یان ئەو کەسەی بەدڵنیایی و ئارامی و هێمنیەوە دێت لە ڕۆژی قیامەتدا و بەرەو بەهەشت بە ڕێزەوە بە ڕێ دەکرێت؟! ئەی بێبڕوایان هەرچیتان لەدەست دێت بیکەن، چونکە لەدەست خوا دەرناچن، دڵنیاش بن خوا بینایە بەو کردەوانەی کە دەیکەن.

پاشان دەفەرموێت:﴿ إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا بِالذِّكْرِ لَمَّا جَاءَهُمْ وَإِنَّهُ لَكِتَابٌ عَزِيزٌ (٤١) لَا يَأْتِيهِ الْبَاطِلُ مِنْ بَيْنِ يَدَيْهِ وَلَا مِنْ خَلْفِهِ تَنْزِيلٌ مِنْ حَكِيمٍ حَمِيدٍ (٤٢) ﴾ فصلت

واتە/ بەڕاستی ئەوانەی بڕوایان نەبووە بەو قورئانە لە کاتێکدا بۆیان هات، بێگومان ئەو قورئانەش کتێبێکی زۆر بە نرخ و ناوازە و سەرکەوتووە، هیچ ناهەقی و نادروستیو ناتەواویەك ڕووی تێناکات لە هیچ کاتێکدا و لە هیچ لایەکەوە، ڕەوانەکراو و نێردراوی زاتێکە کە خاوەنی حیکمەت و دانایيە و شایانی سوپاس و ستایشە.

هەروەها دڵنەوایی خۆشەویست (د.خ) دەکات و دەفەرموێت:﴿ مَا يُقَالُ لَكَ إِلَّا مَا قَدْ قِيلَ لِلرُّسُلِ مِنْ قَبْلِكَ إِنَّ رَبَّكَ لَذُو مَغْفِرَةٍ وَذُو عِقَابٍ أَلِيمٍ (٤٣) ﴾ فصلت

واتە/ ئەی پێغەمبەر (د.خ) شتێك بەتۆ ناوترێت، کە بە پێغەمبەرانی پێش تۆ نەوترابێت، بە ڕاستی پەروەردگاری تۆ خاوەنی لێبوردن و لێخۆشبوونە بۆ باوەڕداران و تۆڵەسێنەری بە ئازار و بە ئێشە لە بێباوەڕان.

هیدایەت و سەرفرازی لەم قورئانەدایە :

قورئان لە سورەتی الاعراف دا دەفەرموێ:﴿ الَّذِينَ يَتَّبِعُونَ الرَّسُولَ النَّبِيَّ الْأُمِّيَّ الَّذِي يَجِدُونَهُ مَكْتُوبًا عِنْدَهُمْ فِي التَّوْرَاةِ وَالْإِنْجِيلِ يَأْمُرُهُمْ بِالْمَعْرُوفِ وَيَنْهَاهُمْ عَنِ الْمُنْكَرِ وَيُحِلُّ لَهُمُ الطَّيِّبَاتِ وَيُحَرِّمُ عَلَيْهِمُ الْخَبَائِثَ وَيَضَعُ عَنْهُمْ إِصْرَهُمْ وَالْأَغْلَالَ الَّتِي كَانَتْ عَلَيْهِمْ فَالَّذِينَ آمَنُوا بِهِ وَعَزَّرُوهُ وَنَصَرُوهُ وَاتَّبَعُوا النُّورَ الَّذِي أُنْزِلَ مَعَهُ أُولَئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ (١٥٧) ﴾ الاعراف .

واتە : ئەوانەی شوێنی ئەم پێغەمبەرە هەواڵدەرە نەخوێندەوارە دەکەون، ئەوەی کە گاور وجولەکە ناونیشانی نووسراوە لایان لەتەورات و ئینجیلدا، فەرمانیان پێدەدات بە چاکە و قەدەغەی گوناهو خراپەیان لێدەکات و هەرچییەك پاکو چاکە بۆیان حەڵاڵ دەکات و هەرچیش پیس و ناپوختە لێیان حەرامدەکات و ئەو ئەرکە قورس و گرانەیان

لەسەر شان سووك دەكات و، ئەو كۆت و زنجیرانەش كە لەسەریا بوو لای دەبات، جا ئەوانەی بڕوایان پێهێناوە و پشتیوانیان لێكردووە و پشتگیریان كردووە و شوێنی ئەو نوورە كەوتوون كە قورئانە و هاوڕێ لەگەڵیدا ڕەوانەكراوە، هەر ئەوانە سەرفرازن.

خوای گەورە بەكەس ناخەڵەتێ

دووڕووەكان بەسەر زارەكی مسوڵمان بووبوون و لاف ئیمانداریان لێئەدا لەبەرچاوی مسوڵمانان، وایان دەزانی خواو موسڵمانان دەخەڵەتێنن، بەڵام دیارە خوای گەورە بەكەس ناخەڵەتێ، هەروەك دەفەرموێ:

﴿ وَمِنَ النَّاسِ مَنْ يَقُولُ آمَنَّا بِاللَّهِ وَبِالْيَوْمِ الْآخِرِ وَمَا هُمْ بِمُؤْمِنِينَ (٨) يُخَادِعُونَ اللَّهَ وَالَّذِينَ آمَنُوا وَمَا يَخْدَعُونَ إِلَّا أَنْفُسَهُمْ وَمَا يَشْعُرُونَ (٩) فِي قُلُوبِهِمْ مَرَضٌ فَزَادَهُمُ اللَّهُ مَرَضًا وَلَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ بِمَا كَانُوا يَكْذِبُونَ (١٠) ﴾ البقرة.

واتە/ لەناو خەڵكیدا كەسانێك هەن كە دەڵێن: باوەڕمان بە خواو بە ڕۆژی قیامەت هێناوە، لە ڕاستیدا ئەوانە درۆ دەكەن و ئەوانە باوەڕدارنین..

ئەوانە بە خەیاڵی خۆیان وادەزانن خواو ئەو كەسانە دەخەڵیتێنن كە باوەڕداری ڕاستەقینەن! كەچی جگە لە خۆیان كەسیان پێناخەڵەتێت، بەڵام هەستناكەن و فام ناكەنەوە و بیرناكەنەوە.

ئەوانە لە دڵ و دەروونیاندا نەخۆشی بێباوەڕی و حەسوودی و كینە هەیە، خواش بەسەرخستنی هەق و ئیمانداران ئەوەندەی تر دەردیان گران دەكات و سزایەكی سەختیش لەدنیا و قیامەتدا چاوەڕێیانە بەهۆی درۆكردن و دژایەتیان بۆ ئیسلام.

هیچ لەخوا ناشاردرێتەوە!

جولەکەکان لەناو خۆیاندا پلانیان دائەناو بە یەکتریان دەووت: با هەر خۆمان بیزانین و با مسوڵمانەکان ئەم مەسەلانە نەزانن و ئاگادار نەبن کە لەسەر هەقن، بۆ ئەوەی لە قیامەتدا نەبن بەحوججەت بەسەرمانەوە، کە بەڕاستی ئەمەش لوتکەی خۆ خەڵەتاندنە؟! ئەگینا ئەمان ئەگەر ئاشکرای نەکەن، خوا ئاگای لە چرپەو نهێنییان نیە؟! دەیانەوێ لە خوای بشارنەوە؟ دیارە ناشاردرێتەوە بۆیان و خوا بە کەس ناخەڵەتێ! قورئان لە بارەی ئاگا لێبوونی خواوە دەفەرموێ:﴿ يَسْتَخْفُونَ مِنَ النَّاسِ وَلَا يَسْتَخْفُونَ مِنَ اللَّهِ وَهُوَ مَعَهُمْ إِذْ يُبَيِّتُونَ مَا لَا يَرْضَى مِنَ الْقَوْلِ وَكَانَ اللَّهُ بِمَا يَعْمَلُونَ مُحِيطًا ﴾ (١٠٨) النساء

ئەوانەی دەیانەوێ خیانەت و تاوانەکانیان لە خەڵکی بشارنەوە، لە کاتێکدا ناتوانن لە خوای بشارنەوە لەگەڵیاندایە و چاودێریانە، بە نهێنی و بە شەودا قسەی وا هەڵدەبەستن کە خوا پێی ڕازی نیە و خوا بەردەوام گەمارۆی ئەو کاروکردەوانە ئەدات کە ئەنجامی دەدەن.

هەروەها لە ئایەتێکی تردا لە بارەی دووڕووەکانەوە دەفەرموێ:﴿ وَيَقُولُونَ طَاعَةٌ فَإِذَا بَرَزُوا مِنْ عِنْدِكَ بَيَّتَ طَائِفَةٌ مِنْهُمْ غَيْرَ الَّذِي تَقُولُ وَاللَّهُ يَكْتُبُ مَا يُبَيِّتُونَ فَأَعْرِضْ عَنْهُمْ وَتَوَكَّلْ عَلَى اللَّهِ وَكَفَى بِاللَّهِ وَكِيلًا ﴾ (٨١) النساء

واتە/ دووڕووەکان کاتێك لەلای تۆ دەڵێن: ملکەچ و فەرمانبەرداریین، بەڵام کاتێك لای تۆ هەستان و دوورکەوتنەوە، دەستەیەکیان قسەکانی تۆ بە نهێنی و لەشەودا دەگۆڕن و ئەوە ناڵێن کە تۆ وتوتە، جا ئەوەی شەو هەڵی دەبەستن بەنهێنی و پیلانی بۆ دائەنێن، خوا تۆماری دەکات، کەواتە گوێ بەوانە مەدەو پشت بە خوا ببەستە، تەنها خوات بەسە کە یارویاوەرت بێت.

بەڵێ خوای گەورە ئاگاداری نیەت و دڵی دوژمنانە بۆیە ئەی (محمد) مەترسە، ئەگەر بیانەوێ بتخەڵەتێنن تۆ خوات بەسە کە ئاگاداری هەموو شتێکە:

﴿ وَإِنْ جَنَحُوا لِلسَّلْمِ فَاجْنَحْ لَهَا وَتَوَكَّلْ عَلَى اللَّهِ إِنَّهُ هُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ، وَإِنْ يُرِيدُوا أَنْ يَخْدَعُوكَ فَإِنَّ حَسْبَكَ اللَّهُ هُوَ الَّذِي أَيَّدَكَ بِنَصْرِهِ وَبِالْمُؤْمِنِينَ﴾ (٦٢) الانفال

واتە/ ئەگەر دوژمنان بەلای ئاشتیدا دایانشکاند و حەزیان پێکرد، تۆش ئەی (محمد) ئامادەیی خۆت دەربڕە و پشت بە خوا ببەستە چونکە بە ڕاستی ئەو زاتە بیسەر و زانایە بە پیلان و نەخشەی دوژمنان..

خۆ ئەگەر خوانەناسان بە داخوازی ڕێکەوتن و ئاشتی ویستیان بتخەڵەتێنن، ئەوە دڵنیابە کە پشتیوانی خوا بەستە کە نەیەڵێ بکەویتە ناو پیلان و نەخشەیانەوە چونکە هەر ئەو زاتە کاتی خۆی پشتیوانی لێکردیت و سەری خستیت و ئیمانداریشی کردە هۆیەك بۆ بەدەستهێنانی سەرکەوتن...

پیلانێکی جوولەکە:

قورئانی پیرۆز پیلانێکی ترسناکی جوولەکە ئاشکرا دەکات و دەفەرموێت:﴿ يَا أَهْلَ الْكِتَابِ لِمَ تَلْبِسُونَ الْحَقَّ بِالْبَاطِلِ وَتَكْتُمُونَ الْحَقَّ وَأَنْتُمْ تَعْلَمُونَ (٧١) وَقَالَتْ طَائِفَةٌ مِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ آمِنُوا بِالَّذِي أُنْزِلَ عَلَى الَّذِينَ آمَنُوا وَجْهَ النَّهَارِ وَاكْفُرُوا آخِرَهُ لَعَلَّهُمْ يَرْجِعُونَ (٧٢) وَلَا تُؤْمِنُوا إِلَّا لِمَنْ تَبِعَ دِينَكُمْ قُلْ إِنَّ الْهُدَى هُدَى اللَّهِ أَنْ يُؤْتَى أَحَدٌ مِثْلَ مَا أُوتِيتُمْ أَوْ يُحَاجُّوكُمْ عِنْدَ رَبِّكُمْ قُلْ إِنَّ الْفَضْلَ بِيَدِ اللَّهِ يُؤْتِيهِ مَنْ يَشَاءُ وَاللَّهُ وَاسِعٌ عَلِيمٌ (٧٣) يَخْتَصُّ بِرَحْمَتِهِ مَنْ يَشَاءُ وَاللَّهُ ذُو الْفَضْلِ الْعَظِيمِ (٧٤) ﴾ آل عمران

واتە/ ئەی خاوەن پەڕاوەکان بۆچی بەرگی ناهەقی دەکەن بەبەری هەقداو ڕاستی دەشارنەوە، لە کاتێکدا خۆتان چاك دەزانن کە هەق و ڕاستی کامەیە..

دەستەیەك لە خاوەن پەڕاوەکان (لە جووەکان) وتیان بە تاقمێکیان: ئێوە لە سەرەتای ڕۆژدا بە درۆوە ئیمان بهێنن بەو قورئانەی بۆ بڕواداران ڕەوانەکراوە، بەڵام لە کۆتایی ڕۆژدا و دەمەو ئێوارە پەشیمان ببنەوە تا دوودڵی و گومان لای مسوڵمانان دروست ببێت و پەشیمان ببنەوە.

کابرای جولەکە بەیانی مسوڵمان دەبوو خۆشی دەکەوتە ناو مسوڵمانانەوە، کە دیارە ئەو ئەهلی کیتابە هەق دەزانێ و ڕاستی بۆ دەرکەوتووە بۆیە مسوڵمان بووە، ئێوارانیش کەپاشگەز دەبووەوە تۆمسوڵمان توشی دوودڵی و گومان دەبوو، وای لێك دەدایەوە ئەو جوولەکەیە ناهەقییەکی دیوە لە ئیسلامدا بۆیە پەشیمان بۆتەوە، دیارە ئەمەش پیلانێکی سامناك بوو، خوای گەورە بە فەزڵی خۆی پەردەی لەسەر هەڵماڵی.

هەروەها دەڵێن: بڕوا مەکەن و متمانە مەکەن بە کەس جگە لەو کەسانەی کەشوێنی ئاینی ئێوە کەوتوون و جوولەکەن! ئەی (محمد) پێیان بڵێ: بە ڕاستی هەرهیدایەتی خوایی هیدایەت و ڕێنموویە.. کەچی جووەکان بە یەکتری دەڵێن: دان بەوەدا مەنێن کە کەس وەکو ئێوەی پێبەخشراوە، باسی تەورات و دواهەمین پێغەمبەر مەکەن، تا لای پەروەردگارتان سبەی لەقیامەتدا زاڵ نەبن بەسەرتانا ! ! ئەی (محمد) تۆش بڵێ: بە ڕاستی هەرچی ڕێز و بەخشش و فەزڵ هەیە بەدەست خوایەو دەیبەخشێت بەو کەسانەی کەدەیەوێت و شایستەن و خوا فراوانگیر و زانایە..

ئەو خوایە ڕەحمەت و میهرەبانی خۆی تایبەت دەکات بۆ هەر کەسێك بیەوێت و شایستە بێت و خوا خاوەنی ڕێز و بەخشش و فەزڵی زۆر گەورە و بێ ئەندازەیە.

سەرنج بدە ئەمە جۆرێکە لە خۆ خەڵەتاندن و گێلی جولەکەکان، ئەگەر ئەوان دان نەنێن بە ڕاستی داو باسی دواهەمین پێغەمبەر نەکەن لە تەوراتدا، قابیلە خوا نەزانێ، قابیلە لە قیامەتدا قسەی مسوڵمانان و هەق و ڕاستی زاڵ نەبێت؟!

گێلی کابرای لەمەڕخۆمان:

دەڵێن خێڵێك کەلوپەلیان دەپێچنەوەو لەوەدا دەبن باریکەن و گەرمیان و کوێستان بکەن،دەبێتە باران و لێزمە، ڕیش چەرموکەیان دەچێتە سەربەرزاییەك و دەستێکی بەرز دەکاتەوە و ڕووەو ئاسمان دەڵێ: بیگرەوە! بیگرەوە! ناڕۆین ناڕۆین! (هەروەك لەبەر ڕۆیشتنی ئەوان باران و لێزمە بێت) بەدەستەکەی تریشی بەخەڵکەکە دەڵێ: وەچەما! وەچەما! (واتە لە چەمەکەوە بڕۆن! هەروەك لە بەرزایی یەوە خوا پێیان نەزانێ!)، خۆ ڕەنگە ئەمە هەر پەندێك بێت! بەڵام چاو بگێڕە زۆر لەو عەقڵیەتە سەیرانە دەبینی کە بە وتار و کرداریان وادەزانن خوایان بۆ دەخەڵەتێ و وا دەزانن دەتوانن فێڵ لەخوا بکەن) ...

ساتێك لەگەڵ دروستکراوەکانی خوادا

خوای پەروەردگار هەرچی دروستکردووە بەچاکترین و باشترین شێوە دروستی کردووە، هەروەك دەفەرموێت:﴿ الَّذِي أَحْسَنَ كُلَّ شَيْءٍ خَلَقَهُ وَبَدَأَ خَلْقَ الْإِنسَانِ مِن طِينٍ﴾ (٧) السجدة

واتە: ئەو خوایە زاتێکە هەموو شتێکی بە چاکی و ڕێکوپێکی بەدیهێناوە، لەسەرەتاوە ئادەمیزادی لە قوڕ دروست کرد. هەروەك دەفەرموێت:﴿ وَتَرَى الْجِبَالَ تَحْسَبُهَا جَامِدَةً وَهِيَ تَمُرُّ مَرَّ السَّحَابِ صُنْعَ اللَّهِ الَّذِي أَتْقَنَ كُلَّ شَيْءٍ إِنَّهُ خَبِيرٌ بِمَا تَفْعَلُونَ﴾ (٨٨) النمل

واتە: تۆ کێوەکان دەبینی وادەزانیت کە وەستاون و بێ جوڵەن، لەکاتێکدا کە ئەوانیش وەکو هەور لە جوڵەدان، ئەمەیە دەسکردی ئەو خوایەی کە هەموو شتێکی بەو پەڕی ڕێکوپێکی دروستکردووە، بەڕاستی ئەو زاتە زۆر ئاگایە بەو کارو کردەوانەی کە ئەنجامی دەدەن.

لە سورەتی (المؤمنون) دا دەفەرموێ:﴿ فَتَبَارَكَ اللَّهُ أَحْسَنُ الْخَالِقِينَ ﴾ (١٤) واتە/ بە ڕاستی خوا بەرزو پیرۆز وموبارەکە و چاکترین بەدیهێنەرو چاکترین دروستکارە. جا ئەگەر سەیری هەر دروستکراوێکی پەروەردگار بکەین وردەکاری و حیکمەت و دەسەڵاتی بێ پایانی خوای زانا و کاردروستی تیا دەبینین..

زانایان دەڵێن زەوی پێش ٥ ملیار ساڵ دروست بووەو بارستاییەکەی ١٠٠ تا ٢٠٠ ئەوەندەی ئێستا بووەو وردە وردە بچووك بۆتەوە و ڕێکخراوە تا بەکەڵکی ژیانی مرۆڤ بێت و، بەردەوامیش لە بچووك بوونەوەدایە لەبەرئەوەی کە خۆریش بەردەوام تەقینەوەی تیایە و گازی هایدرۆجینی دەبێت بە هیلیۆم و بارستاییەکەی کەم دەکات.. وەبەو بچووك بوونەوەیە زەوی هاوسەنگی خۆی دەپارێزێ بەرامبەر بە خۆر ئەگەر وانەبێ ڕەنگە یەکتر کێش بکەن و زەوی لە خولگەکەی دەرچێ.. ڕەنگە ئەم ئایەتەی قورئانیش ئاماژە بێت بۆ ئەو ڕاستی یە زانستی یە کە دەفەرموێت:

﴿ قُلْ مَنْ يَكْلَؤُكُمْ بِاللَّيْلِ وَالنَّهَارِ مِنَ الرَّحْمَنِ بَلْ هُمْ عَنْ ذِكْرِ رَبِّهِمْ مُعْرِضُونَ (٤٢) أَمْ لَهُمْ آلِهَةٌ تَمْنَعُهُمْ مِنْ دُونِنَا لَا يَسْتَطِيعُونَ نَصْرَ أَنْفُسِهِمْ وَلَا هُمْ مِنَّا يُصْحَبُونَ (٤٣) بَلْ مَتَّعْنَا هَؤُلَاءِ وَآبَاءَهُمْ حَتَّى طَالَ عَلَيْهِمُ الْعُمُرُ أَفَلَا يَرَوْنَ أَنَّا نَأْتِي الْأَرْضَ نَنْقُصُهَا مِنْ أَطْرَافِهَا أَفَهُمُ الْغَالِبُونَ (٤٤)﴾ الانبياء

واتە: پێیان بڵێ: کێ دەتوانێت ئێوە بپارێزێت لە شەوو ڕۆژدا لە سزاو تۆڵەی خوای میهرەبان، کەچی لەگەڵ ئەوەشدا ئەوانە هەمیشە ڕوو وەردەگێڕن لە یادی پەروەردگاریان.. یان ئەو بێبڕوایانە چەند خوایەکیان هەیە کە دەتوانن لە سزامان ڕزگاریان بکەن جگە لە ئێمە؟! ئەوانە نە دەتوانن خۆیان ڕزگار بکەن و خۆیان سەربخەن، نەپەنا دەدرێن لەلایەن ئێمەوە و نەکۆمەکیان دەکرێت..

ئێمە (بەپەلە تۆڵە ناسێنین) بەڵكو ئەوانە خۆیان و باوباپیرانیانمان لە ناز و نیعمەتی دنیا بەهرەوەر كردووە، هەتا تەمەنیان درێژ بۆوە، جا ئەوانە نابینن و نازانن كە بە ڕاستی ئێمە وردە وردە زەوی لەملاو ئەولایەوە بچووك دەكەینەوە، جا ئێمە بتوانین زەوی بچووك بكەینەوە دیارە دەتوانین دەسەڵات و خاكی ژێر دەستی ئەوانیش نەهێڵین و بچووكی بكەینەوەو لە ژێر دەستیان دەریبهێنین... جا ئایا ئەو بێبڕوایانە هەمیشە سەركەوتوو زاڵن؟! هەروەها هەمان مەبەست لە سورەتی (الرعد) دا دووبارە دەكاتەوە ودەفەرموێت:﴿ وَإِنْ مَا نُرِيَنَّكَ بَعْضَ الَّذِي نَعِدُهُمْ أَوْ نَتَوَفَّيَنَّكَ فَإِنَّمَا عَلَيْكَ الْبَلَاغُ وَعَلَيْنَا الْحِسَابُ (٤٠) أَوَلَمْ يَرَوْا أَنَّا نَأْتِي الْأَرْضَ نَنْقُصُهَا مِنْ أَطْرَافِهَا وَاللَّهُ يَحْكُمُ لَا مُعَقِّبَ لِحُكْمِهِ وَهُوَ سَرِيعُ الْحِسَابِ (٤١) وَقَدْ مَكَرَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ فَلِلَّهِ الْمَكْرُ جَمِيعًا يَعْلَمُ مَا تَكْسِبُ كُلُّ نَفْسٍ وَسَيَعْلَمُ الْكُفَّارُ لِمَنْ عُقْبَى الدَّارِ (٤٢) ﴾

واتە/ ئەگەر هەندێ لە هەڕەشەكانی خۆمانیان بۆ پێش بهێنین و نیشانت بدەین، یاخود بتمرێنین و سەرئەنجامی ئەوان نەبینیت، خەفەت مەخۆ چونكە بە ڕاستی تۆ تەنها گەیاندنی پەیامەكەت لەسەرە، لێپرسینەوەش لەسەر ئێمە..

ئایا خوانەناسان نەیانبینیوە، ئێمە چۆن ئەم لاو ئەو لای زەوی كەم ئەكەینەوەو، خوا خۆی دادوەری دەكات و گۆڕانكاریەكان تاووتوێ دەكات، كەس ناتوانێ موحاسەبەی بكات و كۆسپ و تەگەرە بهێنێتە ڕێی و ئەو زاتە زۆر بە خێرایی هەموو شتێك تاوو توێ دەكات و لە هەمووان دەپرسێتەوە. بێگومان خوانەناسانی پێش ئەمانیش پیلانیان گێڕا، بەمەرجێك پیلانەكانیان هەر هەمووی لای خوا ڕوون و ئاشكران، دەزانێ هەر كەس چی دەكات و چی دەستپێشخەری دەكات، خوا نەناسانیش لە ئایندەدا دەزانن كە سەرەنجام ئەم جیهانەو ئەو جیهانیش بۆ كێ دەبێت.

زانایان ده‌لێن: زه‌وی له‌سه‌ره‌تای دروستبوونیدا زۆر به‌ خێرایی ده‌سووڕایه‌وه‌ كه‌ شه‌وێك دوو سه‌عات و ڕۆژێكیش دوو سه‌عات بووه‌ و ساڵێكیش (٣٢٠٠) ڕۆژ بووه‌. ورده‌ ورده‌ خاو بۆته‌وه‌ تا ئێستا كه‌ ساڵێك (٣٦٥) ڕۆژه‌!

جا ده‌ڵێن: به‌رده‌وامیش خاو ده‌بێته‌وه‌ به‌ بڕێكی كه‌م كه‌ له‌ سه‌د ساڵدا چركه‌یه‌ك كه‌متره‌ كه‌ له‌ ملیۆنه‌ها و ملیاره‌ها ساڵی تردا بڕێكی زۆر خاو ده‌بێته‌وه‌، ره‌نگه‌ پاش ملیاره‌ها ساڵی تر زه‌وی بوه‌ستێ و به‌ پێچه‌وانه‌وه‌ بخولێته‌وه‌، ئه‌و كاته‌ش خۆر له‌ خۆر ئاواوه‌ ده‌بینرێ كه‌ هه‌ڵدێ، كه‌واته‌ ئه‌م نیشانه‌یه‌ی قیامه‌ت له‌ زانستدا قبوڵه‌ و ده‌گونجێ ببێ! ئه‌وان ملیۆنه‌ها ساڵیان بۆ داناوه‌! ئیسلامیش ده‌ڵێ هه‌ركاتێ خوا ویستی ده‌یهێنێ (لَا تَأْتِيكُمْ إِلَّا بَغْتَةً) الاعراف/ خوای گه‌وره‌ له‌ پڕ ڕۆژی قیامه‌ت ده‌هێنێ.

له‌ فه‌رمووده‌ش دا له‌ باسی ده‌جالدا خۆشه‌ویست (د.خ) ئاماژه‌ی به‌وه‌ كردووه‌ كه‌ ده‌جال چل ڕۆژ ده‌مینێته‌وه‌ و ڕۆژێكی به‌ هێنده‌ی ساڵێكه‌ و ڕۆژێكی به‌ هێنده‌ی مانگێكه‌و ڕۆژێكی به‌ هێنده‌ی هه‌فته‌یه‌ك و ڕۆژه‌كانی تریش ئاسایی یه‌!؟

ڕه‌نگه‌ ئه‌مه‌ش هه‌ر به‌ هۆی خاوبوونه‌وه‌ی زه‌وی یه‌وه‌ ببێت، دیاره‌ خوا باشتر ده‌زانێت كه‌ چۆن ده‌بێت، گرنگ ئه‌وه‌یه‌ زانایان ئه‌مڕۆ له‌ ئه‌نجامی لێكۆڵینه‌وه‌یانه‌وه‌ ئه‌م قسه‌یه‌یان قبوڵه‌! (ئێمه‌ لێره‌دا زیاتر دیقه‌ت و ورده‌كاری و حیكمه‌ت و كار سازی خوامان مه‌به‌سته‌ له‌م دروستكراوانه‌یدا كه‌ له‌ به‌رامبه‌ریاندا مرۆڤ سه‌رسامه‌) .

مرۆڤ بە چاکترین شێوە دروست کراوە

قورئان دەفەرموێت:﴿وَالتِّينِ وَالزَّيْتُونِ (١) وَطُورِ سِينِينَ (٢) وَهَذَا الْبَلَدِ الْأَمِينِ (٣) لَقَدْ خَلَقْنَا الْإِنسَانَ فِي أَحْسَنِ تَقْوِيمٍ (٤) ثُمَّ رَدَدْنَاهُ أَسْفَلَ سَافِلِينَ (٥) إِلَّا الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ فَلَهُمْ أَجْرٌ غَيْرُ مَمْنُونٍ (٦) فَمَا يُكَذِّبُكَ بَعْدُ بِالدِّينِ ﴾.

واتە: سوێند بە هەنجیر و زەیتوون، کە دوو میوەی بە سوود و بە کەڵکن، (سوێند خواردنی خوا بە دروستکراوانی بۆ سەرنج ڕاکێشانمانە) ، بە کێوی توری سینا، سوێند بەم شارە ئەمینە کە شاری مەککەیە، بە ڕاستی ئێمە مرۆڤمان لە جوانترین شێوە و ڕێکوپێکترین شێوازدا دروستکردووە لە هەموو ڕوویەکەوە.

ئەگەر ڕێبازی ئیسلام نەگرێت، ئەوا لە پلەی هەرە بەرزی ئادەمیەتیەوە دادەبەزێ بۆ پلەی ئاژەڵی و خراپتریش ﴿أُولَٰئِكَ كَالْأَنْعَامِ بَلْ هُمْ أَضَلُّ أُولَٰئِكَ هُمُ الْغَافِلُونَ (١٧٩)﴾ الاعراف، وە سەرەنجامیش دەخرێتە نزمترینی شوێنە نزمەکانەوە لە دۆزەخدا. جگە لەوانەی کە بڕوایان هێناوەو کارو کردەوە چاکەکانیان ئەنجام داوە، پاداشتی هەمیشەو نەبڕاوە بۆیان ئامادەیە. جا ئیتر ئەی ئادەمی سەرکەش چی وای لێ کردویت بڕوات بە ڕۆژی قیامەت و لێپرسینەوە نەبێت و دوای ئەو هەموو ناز و نیعمەتە؟ ئایا خوا چاکترین و دادپەروەرترین فەرمانڕەوا نیە؟...

هەروەها دەفەرموێت:﴿ خَلَقَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ بِالْحَقِّ وَصَوَّرَكُمْ فَأَحْسَنَ صُوَرَكُمْ وَإِلَيْهِ الْمَصِيرُ (٣) ﴾ التغابن

واتە/ ئەو خوایەی لەسەر بنچینەی هەق و ڕاستی ئاسمانەکان و زەوی دروستکردووە، وێنەی ڕوخساری ئێوەشی کێشاوە بەجوانترین شێوە، گەڕانەوەو سەرنجامیش هەربۆلای ئەوە.

پـەروەردگار هانمـان دەدات کـە ورد ببینـەوە لـە دەروون و ئەندامـەکانی لاشـەی خۆمـان، تـا بەچـاکی دەسـەڵات و توانـا و کاردروسـتی خـوا تـێ بگـەین هـەروەك دەفەرموێت:﴿وَفِي أَنْفُسِكُمْ أَفَلَا تُبْصِرُونَ ﴾ (٢١) الذاريات

بەرگری لە ناو لەشی ئادەمیزادا:

خوای پەروەردگار بۆ کۆرپەلە لەسکی دایکدا وێڵاشی دروستکردووە کە لە کاتی لـە دایکبووندا نیو کیلۆ دەبێت و (حبل السری) یەکی پێوەیە کـە لـەناو منالّدانـدا کۆرپەلـە دەبەسـتێتەوە بـە دایکییـەوە و هەرچـی پێویسـت بێـت (لـە خـواردن و هەناسـە و بەرهـەمهێنانی هورمونـات و... هتـد) بـۆی دابـین دەکـات و پەردەیەکیشـی هەیـە پێـی دەوترێـت (الغشـاء الاختيـاري) کـە ڕێ دەدات بـەو مـاددە کیمیاویانـەی پێویسـتن لـە خـوێنی دایکـەوە بگوێزرێتـەوە بـۆ کۆرپەلەکـە و، ڕێ دەگـرێ لەهـەر شـتێ کـە زیـانی پێبگەیەنێ (وەك داوو دەرمان و میکرۆب و جراثیم، بـۆ نموونـە میکرۆبـی سـیل ناگاتـە کۆرپەلە چونکە وێڵاش حبلی سری ڕێی نادات بگاتە منالّدان) .

کاتێك منالّیش لە دایك دەبێت مـۆخی ئێسـقان خڕۆکـەی خـوێنی سـپی و خڕۆکـەی خوێنی سوور دروست دەکات... خانە لیمفاویەکانیش کە لە مۆخی ئێسقانەوە دروست دەبن دەنێردرێن بۆ غودەی (الثيموس) کە لەلای ملەوەیە بۆ فێربـوون، کـاتێ دێنـە لای ئەم غودەیە، شفرەی سێ هەزار خانەییان دەدرێـتێ، چـونکە خانـەکانی لـەش نزیکـەی سێ هەزار جۆرن و سێ هەزار شفرەی تایبەتیشیان هەیە... کاتێك ئەم خانە لیمفاویانە دەگەڕێن بەلەشدا ئەگەر خانەیەك بێتە ڕێیان و شفرەکەی جیاواز بێـت لـەو سـی هـەزار شفرەیە، ئەوا هەوڵ دەدەن لەناوی ببەن.

ئەگەر بێت و بە وردی لە نیزامی بەرگری ناو لەشی مرۆڤ وردبینەوە کە چۆن کاردەکات سەرمان دەسو ڕمێ، چونکە ئەو خانە لیمفاویانە ڕۆژی بەلای کەمەوە چەند جارێك هەموو لەش ئەپشکنن نەوەك و میکرۆب وڤایرۆس داخڵ بوبێ.. جاری وا هەیە کە مرۆڤ تووشی هەڵامەت دەبێ خێری تیایە کە نیزامی بەرگری ناو لەش و خانە لیمفاویەکان گورج دەبنەوە..

کاتێك میکرۆبی سیل دەگاتە سیەکان، ئەوا خانە لیمفاویەکان ڕووبە ڕووی دەبنەوە، بەڵام لەبەر ئەوەی میکرۆبی سیل بەهێز و بەتوانا و گەورەیە، خانە لیمفاویەکان داوا دەکەن لە جگەر کە ئەویش لە خۆیەوە یان بە فەرمانی مۆخی ئێسقان (کە تا ئێستا ئاشکرا نەبووە!) هەڵدەستێ بە دروستکردنی خانەی گەورەتر کە شەش ئەوەندەی خانە لیمفاویەکان دەبێ بۆ ئەوەی بتوانن میکرۆبی سیلەکە لەناوبەرن، ئەم خانە گەورانەش دێن و میکرۆبی سیلەکە قوت دەدەن، جا لەبەر ئەوەی بۆی هەرس ناکرێ بۆیە چینێك کالسیۆم دروست دەکا بەدەوریا و وەك ئەوەیە لەو قەبری کالسیۆمەدا بینێژێ تا بەتەواوی دەمرێ و لەناو دەچێ!

لەبەرئەوەی منداڵی تازە لەدایك بوو لە شیری دایکیەوە بەرگری لەشی زیاد دەکات بەرامبەر بە میکرۆب و نەخۆشی، ئاینی پیرۆزی ئیسلام فەرمان دەدات کە دایکان دوو ساڵێك شیری خۆیان بدەن بە منداڵەکانیان.. کە دیارە ئەمەش گەورەیی ئیسلامە کە گرنگی داوە بەم لایەنە و دەفەرموێت:﴿ وَالْوَالِدَاتُ يُرْضِعْنَ أَوْلَادَهُنَّ حَوْلَيْنِ كَامِلَيْنِ لِمَنْ أَرَادَ أَنْ يُتِمَّ الرَّضَاعَةَ ﴾ (٢٣٣) البقرة

عەرەق کردنەوەش بەشدارە لە بەرگری کردندا، بەوەی کە عەرەق ماددەی وای تیایە کە بەکتریا دەکوژێ، بۆیە ئەو پێستانەی کە کەمتر عەرەق دەکەنەوە زیاتر توشی نەخۆشی دەبن..

هەر لە ئەندامەکانی لەشی مرۆڤدا ئەگەر سەیری توانای دڵ بکەین کە چۆن خوای گەورە وای کردووە لە باری ئاسایی دا بەیەك لەسەر دەی توانای خۆی ئیش بکات تاوەکو ئەگەر ئەو کەسە ڕای کرد یان پیر بوو بتوانێ بەرگە بگرێ، هەروەها ئەگەر حسابی درێژی بۆری خوێن و موولولە خوێنەکان بکەین لە مرۆڤێکی کامڵدا دەگاتە نزیکەی دەهەزار میل، کە خوێن لە خولەك و نیوێکدا دەیبڕێت، کە بە ڕاستی ئەویش بەڵگەیە لەسەر توانای سەرسو ڕهێنەری دڵ..

گورچیلەکانیش زۆر گرنگن لە ژیانی مرۆڤدا و خوای پەروەردگار دوو گورچیلەی داوە بە ئادەمیزاد لە کاتێکدا کە یەك لەسەر حەوتی یەك گورچیلە بەسە بۆ ئەوەی بەکاری پێویست هەستێت، کەچی پەروەردگار بە زیادەوە بەخشیویەتی بە مرۆڤ تاوەکو باشتر کارەکانی جێ بەجێ ببێت و ئەگەر یەکێکیشیان خوا نەخواستە وەستا ولە کارکەوت ئەوی تریان بتوانێ کاری پێویست بۆ لەش ئەنجام بدات ..

بۆ درێژی ئەم باسە سەیری (الاعجاز الالهي في أجهزة المناعة والمقاومة في جسم الانسان /د.محمد السيد أرناؤوط) .

دوای چاکترین بەرنامە بکەون

خوای پەروەردگار کە هەرچی دروستکردووە بە چاکترین شێوەیە وئادەمیزادیشی بە چاکترین شێوە دروستکردووە، چاکترین بەرنامەشی بۆ ناردووە و داوای لێدەکات کە شوێن ئەو بەرنامەیە بکەوێت هەروەك دەفەرموێت:﴿ اللَّهُ نَزَّلَ أَحْسَنَ الْحَدِيثِ كِتَابًا مُتَشَابِهًا مَثَانِيَ تَقْشَعِرُّ مِنْهُ جُلُودُ الَّذِينَ يَخْشَوْنَ رَبَّهُمْ ثُمَّ تَلِينُ جُلُودُهُمْ وَقُلُوبُهُمْ إِلَى ذِكْرِ اللَّهِ ذَلِكَ هُدَى اللَّهِ يَهْدِي بِهِ مَنْ يَشَاءُ وَمَنْ يُضْلِلِ اللَّهُ فَمَا لَهُ مِنْ هَادٍ ﴾ (٢٣) الزمر،

واتە/ خوای پەروەردگار جوانترین و چاکترین فەرمایشی ناردۆتە خوارەوە کە ئەم قورئانەیە،لە جوانی دارشتندا بابەتەکانی لەیەك دەچن، هەندێ باسیشی بە شێوازی جیاواز تیادا دووبارە بۆتەوە.

جا کاریگەری ئەم قورئانە ئەوەیە کە تەزوو دەهێنێ بە گیان و پێستی ئەو کەسانەدا کە ترسی پەروەردگاریان لە دڵ و دەروونداھەیە، پاشان گیان و پێست ودڵیان نەرم و ئامادە و چالاك دەبێت بۆ یادی خواو خواپەرستی، ئا ئەوە هیدایەت و ڕێنموویی خوایە کە هەر کەس شایستە بێت هیدایەت و ڕێنموویی دەکات بۆ ئەو پلە و پایە بەرزانە، ئەوەش کە ڕێبازی خوا ون بکات کەس نیە ڕێنموویی بکات هەروەها دەفەرموێت:

﴿ وَاتَّبِعُوا أَحْسَنَ مَا أُنزِلَ إِلَيْكُمْ مِنْ رَبِّكُمْ مِنْ قَبْلِ أَنْ يَأْتِيَكُمُ الْعَذَابُ بَغْتَةً وَأَنْتُمْ لَا تَشْعُرُونَ ﴾ (٥٥) الزمر ، واتە: شوێنی چاکترین بەرنامە بکەون کە لە پەروەردگارتانەوە بۆتان هاتووە پێش ئەوەی کە سزا و ئازاری لەناکاوتان بۆ بێت و بەخۆتان نەزانن.

تاقیکردنەوەی ئادەمیزاد:

خوای پەروەردگار بۆیە ژیان و مردنی داناوە و چاکترین بەرنامەی ناردووە تا مرۆڤەکان تاقیبکاتەوەو دەربکەوێ کە کێ باشترین کاردەکات، هەروەك دەفەرموێت: ﴿الَّذِي خَلَقَ الْمَوْتَ وَالْحَيَاةَ لِيَبْلُوكُمْ أَيُّكُمْ أَحْسَنُ عَمَلًا وَهُوَ الْعَزِيزُ الْغَفُورُ﴾ (٢)

واتە: هەرخوا مردن و ژیانی بەدیهێناوە، تا تاقیتان بکاتەوە، کامتان کردەوەی چاکتر و پەسەندترە..

بڕوادار داوای لێکراوە کە بەچاکترین و ناسکترین شێوە ڕەفتار بکات لەگەڵ دایك و باوکیدا ﴿وَوَصَّيْنَا الْإِنْسَانَ بِوَالِدَيْهِ إِحْسَانًا ﴾ (١٥) الاحقاف

هەروەها داوای لێکراوە کە نزیك ماڵی هەتیو نەکەوێت مەگەر بە چاکترین شێوە نەبێت، واتە بۆی بخاتە کارەوە و پارەکەی بۆ زیاد بکرێ، تا گەورە دەبێ و دوایی پارەکەی بدرێتەوە﴿ وَلَا تَقْرَبُوا مَالَ الْيَتِيمِ إِلَّا بِالَّتِي هِيَ أَحْسَنُ حَتَّى يَبْلُغَ أَشُدَّهُ ﴾ (١٥٢) الانعام.

پاشان ئەگەر سەلامیشی لێکرا چاکترە کە بڕوادار بەباشتر وەڵام بداتەوە کە بەوەش پاداشتی زیاتری دەستدەکەوێت قورئان دەفەرموێت:﴿ وَإِذَا حُيِّيتُمْ بِتَحِيَّةٍ فَحَيُّوا بِأَحْسَنَ مِنْهَا أَوْ رُدُّوهَا إِنَّ اللَّهَ كَانَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ حَسِيبًا ﴾ (٨٦) النساء

لە قسەکردنیش دا پێویستە بڕوادار باشترین قسە هەڵبژێرێ بۆ ئەوەی شەیتان لە دڵی بەرامبەردا شتێك دروست نەکات، هەروەك دەفەرموێت:﴿ وَقُلْ لِعِبَادِي يَقُولُوا الَّتِي هِيَ أَحْسَنُ إِنَّ الشَّيْطَانَ يَنْزَغُ بَيْنَهُمْ إِنَّ الشَّيْطَانَ كَانَ لِلْإِنْسَانِ عَدُوًّا مُبِينًا ﴾ (٥٣) الاسراء

تەنانەت لە گفتوگۆ و دانوستان و موجادەلەش لەگەڵ ئەهلی کیتاب دا پێویستە بە چاکترین شێوە بکرێت تا لە ئاینی ئیسلام تەرە نەبن و دڵیان نەرەنجێ:﴿ وَلَا تُجَادِلُوا أَهْلَ الْكِتَابِ إِلَّا بِالَّتِي هِيَ أَحْسَنُ إِلَّا الَّذِينَ ظَلَمُوا مِنْهُمْ وَقُولُوا آمَنَّا بِالَّذِي أُنْزِلَ إِلَيْنَا وَأُنْزِلَ إِلَيْكُمْ وَإِلَهُنَا وَإِلَهُكُمْ وَاحِدٌ وَنَحْنُ لَهُ مُسْلِمُونَ ﴾ (٤٦) العنكبوت

واتە: گفتوگۆو موجادەلە مەکەن لەگەڵ خاوەنی کتێبە ئاسمانیەکاندا مەگەر بە جوانترین شێوە، جگە لەوانە کە ستەمەیان کردووە (ئەوە ڕەفتارتان لە بەرامبەریانەوە با جیاواز بێت هەقی ستەمەکەیان) پێشیان بڵێن: ئێمە باوەڕمان هێناوە بەوەی بۆ ئێمە و ئێوە دابەزێنراوە، خوای ئێمە و خوای ئێوە تەنها یەکێکە و ئێمە فەرمانبەرداری ئەو زاتەین..

بە کورتی ئەبێ بڕوادار لە هەموو کار و کردەوە وگوفتارێکدا بگەڕێ بە دوای چاکترینیدا تاوەکو پلەیەکی بەرز بەدەستبهێنێ لە دنیاو قیامەتداو لە تاقیکردنەوەی ژیاندا بە چاکی دەرچێت، ئەو شێوازی ڕەفتارەش کە ئاوا بە جوانی بێت دڵی بەرامبەر دەگۆڕێ و زۆر جار دەیکاتە دۆست و خۆشەویست، قورئان دەفەرموێت:

﴿ وَلَا تَسْتَوِي الْحَسَنَةُ وَلَا السَّيِّئَةُ ادْفَعْ بِالَّتِي هِيَ أَحْسَنُ فَإِذَا الَّذِي بَيْنَكَ وَبَيْنَهُ عَدَاوَةٌ كَأَنَّهُ وَلِيٌّ حَمِيمٌ (٣٤) وَمَا يُلَقَّاهَا إِلَّا الَّذِينَ صَبَرُوا وَمَا يُلَقَّاهَا إِلَّا ذُو حَظٍّ عَظِيمٍ (٣٥) ﴾ فصلت.

قوتابێتی و مامۆستایەتی لەیەك كاتدا:

(وهب) کوڕی (منبه) ی یەمانی کە لە تابعین بوو، خەڵکی یەمەن دەیانناسی راهیب بوو، دوایی کە مسوڵمان بوو تێگەیشت کە ئیمانداری ڕاست نابێ گۆشەگیر بێت، نابێ هەوڵنەدات و خۆی کەڕبکات، بۆیە کە پرسیاریان لێکرد لە بارەی سیما و سیفاتی مسوڵمانەوە وتی: (المسلم يقتدي بمن قبله و هو إمام لمن بعده)

واتە: مسوڵمان پێشینانی خۆی دەکات بەسەر مەشق ومامۆستا و خۆشی سەر مەشق و مامۆستاو پێشەوایە بۆ ئەوانەی دواى خۆی.. (وتاری/ التوغل مسالك / الراشد).

بانگخوازی پلەیەکی بەرزە

بانگخوازی پلەیەکی زۆر بەرزە لە ئیسلام داو، پەروەردگار دەفەرموێت:﴿ وَمَنْ أَحْسَنُ قَوْلًا مِمَّنْ دَعَا إِلَى اللَّهِ وَعَمِلَ صَالِحًا وَقَالَ إِنَّنِي مِنَ الْمُسْلِمِينَ ﴾ (٣٣)

فصلت،واتە: کێ قسەی چاکتر و جوانترە لەو کەسەی کە بانگەوازی کردووە بۆلای خواو کردەوەی چاکیشی ئەنجامداوە وتوشیەتی: بە ڕاستی لە ڕیزی مسوڵمانانم.

جا لەبەر ئەوەی دنیا تاقیکردنەوەیە بۆمان تا باشترین کردار و گوفتاری تیا بەجێ بگەیەنین، چاك وایە بگە ڕێین بەدوای چاکترین کاردا و، دیارە بانگەوازیش ئەو کارە مەزن و گرنگە یە کە دەمانگەیەنێتە پلەی بەرز و ڕەزامەندی پەروەردگار..

ناڵێین بێ عەیبین:

پیاو باشێکی لای خۆمان دەڵێ: ئێمە ناڵێین بێ عەیبین، بەلکو دەڵێین خوایە عەیب و کەموکوڕییەکانمان بۆ پەردە پۆش بکە..

بانگخواز لە هەوڵدایە خۆی چاکتر بکات و هەردەم داواش دەکات لە خوا کە نیەتی چاك بکات و کردەوەکانیشی بۆ باشتر بکات، قورئان ئاماژە بۆ ئەم مەسەلەیە دەکات و دەفەرموێت: ﴿ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ وَقُولُوا قَوْلًا سَدِيدًا (٧٠) يُصْلِحْ لَكُمْ أَعْمَالَكُمْ وَيَغْفِرْ لَكُمْ ذُنُوبَكُمْ وَمَنْ يُطِعِ اللَّهَ وَرَسُولَهُ فَقَدْ فَازَ فَوْزًا عَظِيمًا (٧١) ﴾ الاحزاب

واتە: ئەی ئەو کەسانەی باوەڕتان هێناوە لە خوا بترسن و پارێزگار بن و هەمیشە قسەی بەجێ و بەسود بکەن، ئەوسا ئیتر کردەوەکانتان چاك و بەجێ و پەسەند دەکات، لە گوناهەکانیشتان خۆش دەبێت، جا ئەوەی فەرمانبەرداری خوا و پێغەمبەرەکەی بێت، ئەوە بەڕاستی سەرکەوتن وسەرفرازییەکی بێ ئەندازە و بێ سنوری بەدەستهێناوە.. جا کەسێکیش نییەتی بۆ خوا نەبێت خراپەکاربێت، خوا کارەکانی بۆ چاك ناکات و تەوفیقی نادات، قورئان دەفەرموێت :

﴿ إِنَّ اللَّهَ لَا يُصْلِحُ عَمَلَ الْمُفْسِدِينَ ﴾ (٨١) یونس، عومەری کوڕی عبدالعزیز لە نامەیەکدا ئامۆژگاری کاربەدەستێکی خۆی کرد و پێی وت: (اعمل عمل رجل يعلم ان الله

لايصلح عمل المفسدين) واته: وا كاريكه كه بزانى خواى گەورە كارى خراپەكاران چاك ناكات.

باشترين هۆكار لە بانگەوازدا:

بانگخوازان لە سووربونياندا لەسەر گەياندنى ئەم پەيامە پيرۆزە بۆ زۆرترين كەس، دەگەرێن بەدواى باشترين هۆكاردا كە بانگەوازەكەيانى پێ بگەيەننە خەڵكى.. موسڵمانان لە ئەڵمانيا كە ژمارەيان نزيكەى سێ مليۆن كەس دەبێت، چەند ساڵێكە ڕۆژى (٣/١٠) يان داناوە بۆ ڕۆژى كراوەى مزگەوت، تا لەو ڕۆژەدا هەر كەس لە ئەڵمانيەكان ويستيان شارەزا بن لە ئيسلام سەردانى مزگەوتەكان بكەن و پێشوازييەكى گەرميان لێدەكرێ و وەڵامى پرسيارەكانيان ئەدرێتەوە و پێناسەى ئيسلاميان بۆ دەكرێت..

ساڵى ڕابردوو ژمارەى ميوانانى مزگەوتەكان كە نزيكەى دوو هەزار مزگەوتە گەيشتە دوو سەد هەزار كەس، كە بۆ شارەزابوون لە ئيسلام سەردانيان كردبوون، نزيكەى چوار سەد ڕاپۆرتيش لە دەزگاكانى ڕاگەياندندا لە بارەى ئەو چالاكييەوە بڵاوكرابۆوە، كە ئەمەش ديارەزياتر ئيسلام ئەناسێنێ (ل ١٨٣ الايمان ژ١١، ١٢/ ٢٠٠٢) ..

كليلى دڵەكان:

دڵ قفڵى لێ ئەدرێ و هەق نابيستێ، پەردەى پيا ئەدرێ و نوور نايگاتێ، قورئان دەفەرموێ: ﴿ أَفَلَا يَتَدَبَّرُونَ الْقُرْآنَ أَمْ عَلَى قُلُوبٍ أَقْفَالُهَا ﴾ (٢٤) محمد، هەروەها دەفەرموێت: ﴿كَلَّا بَلْ رَانَ عَلَى قُلُوبِهِمْ مَا كَانُوا يَكْسِبُونَ ﴾ (١٤) المطففين ..بۆيە كردنەوەى دڵەكان هەوڵى دەوێ، تا بەرامبەرەكە قەناعەت بكات و پاشان دوعا

بۆکردنیشی دەویَ تا خوا هیدایەتی بدات و ڕزگاری بکات لە تاریکیەکانەوە بەرەو ڕووناکی..

عومەری کوڕی خەتاب زۆر ئازاری خۆشەویستی ئەدا (د.خ) بەوەی کە خەڵکی لێ دوور دەخستەوە و دژایەتی دەکرد، تا شەوێکیان خۆشەویست (د.خ) ویستی بچێ بۆلای کەعبە خواپەرستی بکات، هەستی کرد عومەر بە دوایەوەیە، بۆیە فەرمووی: عومەر بە شەویش واز ناهێنی؟! بەهەرحاڵ خۆشەویست (د.خ) کەوتە نوێژکردن و قورئانخوێندن و عومەریش گوێی گرتبوو لە دوورەوە، خۆشەویست (د.خ) سورەتی (الحاقە) ی خوێند.

عومەر لە دڵی خۆیدا وتی: شاعیرە، کە گوێی لە ئایەتی ﴿ فَلَا أُقْسِمُ بِمَا تُبْصِرُونَ (٣٨) وَمَا لَا تُبْصِرُونَ (٣٩) إِنَّهُ لَقَوْلُ رَسُولٍ كَرِيمٍ (٤٠) وَمَا هُوَ بِقَوْلِ شَاعِرٍ قَلِيلًا مَا تُؤْمِنُونَ (٤١) ﴾الحاقة

لە دڵی خۆیدا وتی: ئەگەر شاعیر نەبێ کەواتە کاهینە، ئینجا گوێی لێ بوو ﴿ وَلَا بِقَوْلِ كَاهِنٍ قَلِيلًا مَا تَذَكَّرُونَ (٤٢) تَنْزِيلٌ مِنْ رَبِّ الْعَالَمِينَ (٤٣) ﴾ الحاقة

وتی: کەواتە کاهینیش نیە، ئەی لە کوێوە هاتووە، لە پەروەردگاری جیهانەوە هاتۆتە خوارەوە.. ئەمە شتێکی لە دڵی عومەردا دروستکرد و کێشمەکێش لە دەرونیا هاتە کایەوە!

جارێك ئافرەتێك ویستی کۆچبکات عومەر پێی گەیشت و لێی پرسی: بۆ کوێ دەچی؟ وتی: نایەڵن بە ئازادی خوای خۆمان بپەرستن، ناچارین کۆچ بکەین! عومەریش وتی: خواتان لەگەڵ.. ئافرەتەکە کە هاتەوە بۆلای مێردەکەی ئەمەی بۆ گێڕایەوە و وتی: هەستدەکەم عومەر نەرم بووبێ و گۆڕابێ، مێردەکەشی وتی: ئەگەر گوێدرێژەکەی (خەتاب) بڕوا بهێنێ، بڕواناکەم عومەر بڕوا بێنێ!

عومەر زۆر داخ لەدڵ بوو لە خۆشەویست (د.خ) و مسوڵمانان، بۆیە شمشێری هەڵگرت بچێ خۆشەویست (د.خ) بکوژێ، لە ڕێگا مسوڵمانێکی بینی، کە لە عومەری پرسی ئەوە بۆ کوێ دەچی و ئەویش وتی: دەچم محمد دەکوژم!

موسڵمانەکەش وتی: جا بۆ ناچی خوشکەکەت و زاواکەت بکوژی خۆ ئەوانیش موسڵمان بوون! عومەریش چووە سەر خوشکەکەی و زاواکەی و لێیدان، ئەمەش کاری کردە سەر عومەر، ئینجا چوو بۆلای خۆشەویست (د.خ) و مسوڵمان بوو، پاشان وتی: ئێمە لەسەر هەق نین؟

خۆشەویست (د.خ) فەرمووی: بەڵێ لەسەر هەقین، وتی: دەی خۆ شاردنەوەی بۆ چییە؟ ئیتر بە دوو ڕیز کە یەکێکیان عومەر لە پێشیەوە بوو، یەکێکیشیان (حەمزە) بە (الله اکبر) چوونە لای کەعبە، بەمەش پشتی نەفامی شکا..

کاتێك عومەر هاتەوەماڵەوە منداڵەکانی کۆکردەوە و باسی ئیسلامی بۆ کردن، عبداللەی کوڕی وتی: من ساڵێکە مسوڵمان بووم، عومەر پڕی پیا کرد و باش کوتای، وتی: ساڵێکە مسوڵمانی و هەوڵت نەداوە منیش ڕزگار بکەی لە دۆزەخ..

جا هەرکاتێ ئەمە باسبکرایەتەوە عومەر سیخورمەیەکی ئەدا لە عبدالله! کە بۆچی خەمی باوکی نەخواردووە..

بیرمان نەچێت کە خۆشەویست (د.خ) دوعای کردبوو کە خوا یەکێ لەو دوو کەسەی بۆ هیدایەت بدات عومەری کوڕی خەتاب یان ئەبوجەهل چونکە ئەو دوانە بەدەسەڵات بوون لە مەککەدا، خوای گەورەش عومەری هیدایەت داو قفڵی دڵی بۆ کردەوە..

سەرکردەیەك و دانایەك:

ئەو سەرکردەیەی کە شاری (مرو) ی فەتح کرد دانایەکی مەجوسی بینی، لێی پرسی بەچی بووی بە دانا؟ وتی: وازم لە درۆو لە دنیا هێنا و هەموو بەیانییەکیش پەرستراوەکەم دەخەمە ژێر پێمەوە.. سەرکردەکە خەریك بوو بیکوژێ!

مەجوسییەکە وتی: پەلە مەکە! ئێوە پەڕاوەکەتان ناڵێ (أَرَأَيْتَ مَنِ اتَّخَذَ إِلَٰهَهُ هَوَاهُ أَفَأَنْتَ تَكُونُ عَلَيْهِ وَكِيلًا (٤٣) الفرقان/ منیش هەواو ئارەزوویەك کە دەپەرستێ دەیخەمە ژێر پێمەوە و بە قسەی ناکەم!

سەرکردەکە وتی:ئەی بۆ موسڵمان نابیت؟؟

وتی:دڵ داخراوەو کلیلەکەشی لای کەسێکی ترە..

سەرکردەو هاوەڵانی دەستنوێژیان شت و دووڕکات نوێژی پێویستیان کرد و داوایان لە خوا کرد کە هیدایەتی بدات.. هەرپاش نوێژەکە بە بەرەکەتی ئیخلاس و دوعاکەیان خوا داناکەی هیدایەت دا.. (ل ١٩٥ الایمان ژ ١١-١٢/٢٠٠٢)

دەرگا لەخەڵك دامەخەن!

ڕۆژێك ئیمام ئەحمەد پیاوێکی نوێژکەری بینی دزی دەکرد؟ ئیمام لێی پرسی: چۆن شتی وا دەبێ؟! نوێژ کردن و دزی کردنیان وتووە؟! کابرا وتی: ئیمام وازبێنە ئەم دەرگایەم ماوە لەگەڵ خوادا با ئەویش دانەخرێت!

پاشان کە ئیمام ئەحمەد لە حەج بوو ئەو کابرایەی بینی خۆی نوساندبوو بە دیواری کەعبەوە و بە کوڵ دەپاڕایەوە کە خوا لێی خۆش بێت.. کە ئیمام ئەمەی بینی لەبەرخۆیەوە وتی: بەخوا ڕاستی کرد دەرگایەکی هێشتبۆوە لەگەڵ خوداو خواش دەرگاکانی تری بۆ کردەوە..

نوێژ بۆخۆی مرۆڤ دەگێڕێتەوە لە خراپە ﴿ إِنَّ الصَّلَاةَ تَنْهَى عَنِ الْفَحْشَاءِ وَالْمُنْكَرِ وَلَذِكْرُ اللَّهِ أَكْبَرُ وَاللَّهُ يَعْلَمُ مَا تَصْنَعُونَ (٤٥) ﴾ العنكبوت، دیارە کە ئەو پیاوەش هەر نوێژکردنەکەی ماوە و بەردەوام بووە، بەخۆیدا چۆتەوە و پاشان تەوبەی کردوەو وازی هێناوە لە دزیکردن..

بە ڕاستی هەر لەبەر ئەمەشە کە خۆشەویست (د.خ) دەفەرموێ (یسروا ولا تُعسروا بَشروا ولا تُنفروا) با دوعا بکەین کە کلیلی خێربین و دەرگای خێر و خۆشی لەسەر خەڵکی بکەینەوە هەروەك خۆشەویست (د.خ) دەفەرموێت (طوبى لمن جعله الله مفتاحا للخير مغلاقا للشر) .

پیاوێکی ناوداری خەڵکی شام:

پیاوێکی خەڵکی شام کە دۆستایەتی هەبوو لەگەڵ عومەری کوڕی خەتابدا، ماوەیەکی زۆر دیار نابێت، عومەر ئەحواڵی دەپرسێت، ناسیاوەکانی پێی دەڵێن: ئەی ئەمیری بڕواداران خووی بە خواردنەوەوە گرتووە و گیری خواردووە!

عومەریش نامەیەکی بۆ نوسی:

(لە عومەری کوڕی خەتابەوە بۆ فڵان، سەلامت لێبێ..فاني أحمد اليك الله الذي لاإله إلا هو غافر الذنب وقابل التوب شديد العقاب ذي الطول لاإله إلا هو إليه المصير) .. ئنجا بە هاوەڵانی فەرموو: بپاڕێنەوە لە خوا بۆ براکەتان کە دڵی چاك بێت و خوا لێی خۆش بێت..

کاتێ ئەم نامەیە گەیشتە کابرا دەیخوێندەوەو لەبەر خۆیەوە دەیوت: (غافر الذنب وقابل التوب شديد العقاب) بە ڕاستی منی ئاگادار کردەوە لە سزای خواو پەیمانی

لێخۆشبوونی داومەتێ..ئیتر زۆر گریا و بڕیاری دا واز لە مەی خواردنەوە بێنێ و تەوبە بکات..

تەوبەکی چاکی کرد و بەردەوام بوو، کە هەواڵی گەیشتەوە بە (عمر) فەرمووی: ئاوا بکەن ئەگەر برایەکتان بینی قاچی خلیسکا! ئامۆژگاری بکەن و وای لێ بکەن متمانە بەخۆی پەیدا بکاتەوە و دوعای خێری بۆ بکەن و مەبنە هاوکاری شەیتان لەسەری!

(نحو التفسير الموضوعي للقرآن / محمد الغزالي)

با هەوڵ بدەین نوورانی و موبارەك بین!

خۆشەویست (د.خ) کە دەچوو بۆ مزگەوت دوعای دەکرد و دەیفەرموو (اللهم اجعل في قلبي نورا، وفي سمعي نورا، وفي بصري نورا،وعن يميني نورا، وعن يساري نورا،وفوقي نورا،وتحتي نورا،واجعلني نورا)

کەواتە ئەکرێ نوورانی بین و دنیاو قیامەتمان بە نووری ئیمان ڕووناك ببێتەوە، هەروەها دەکرێ موبارەك بین، خۆ ئەگەر زۆر کاتیش نەبێت، هەندێك کات دەکرێت موبارەك بین.. ئەوە عیسا سەلامی خوای لێبێ لەبارەی خۆیەوە دەفەرموێت:

﴿وَجَعَلَنِي مُبَارَكًا أَيْنَ مَا كُنْتُ وَأَوْصَانِي بِالصَّلَاةِ وَالزَّكَاةِ مَا دُمْتُ حَيًّا (٣١)﴾ مەریەم ، واتە: خوا منی پیرۆز کردووە لە هەر کوێ یەك بم و فەرمانی پێداوم کە تا زیندوویم نوێژ و بکەم وزەکات بدەم..

ئیتر خۆ ئاشکرایە کە بە ئیزنی خوا نەخۆشی چاك کردۆتەوە و زۆر موعجیزاتی هەبووە هەروەك قورئان دەفەرموێت :

﴿ وَرَسُولًا إِلَى بَنِي إِسْرَائِيلَ أَنِّي قَدْ جِئْتُكُمْ بِآيَةٍ مِنْ رَبِّكُمْ أَنِّي أَخْلُقُ لَكُمْ مِنَ الطِّينِ كَهَيْئَةِ الطَّيْرِ فَأَنْفُخُ فِيهِ فَيَكُونُ طَيْرًا بِإِذْنِ اللَّهِ وَأُبْرِئُ الْأَكْمَهَ وَالْأَبْرَصَ وَأُحْيِي الْمَوْتَى بِإِذْنِ اللَّهِ وَأُنَبِّئُكُمْ بِمَا تَأْكُلُونَ وَمَا تَدَّخِرُونَ فِي بُيُوتِكُمْ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَةً لَكُمْ إِنْ كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ (٤٩) ﴾ آل عمران

واتــه: مــن پێغەمبــەرێکم بــۆلای ئێــوە (بــەنی ئیســرائیل) ڕەوانــەکراوم، بەڵگــەو نیشــانەیەکم پێیــە لەلایــەن پەروەردگارتانــەوە، مــن لــە قــوڕ شــێوەی باڵنــدەتان بــۆ دروستدەکەم ئنجا فــووی پیادەکــەم بــە فــەرمانی خــوا یەکســەر دەبێتــە باڵندەیــەکی زیندوو، کوێری زکماك و نەخۆشی بەڵــەکی چاکدەکەمەوە بەویســتی خــوا و مــردوانیش زیندوو دەکەمەوە بە فەرمانی خوا و هەواڵی ئەو شتانەی کــە دەیخــۆن و هــەڵی دەگــرن لە ماڵەکانتاندا پێتان ڕادەگەیەنم، بە ڕاستی لەو شتانەدا بەڵگــە و نیشــانە هەیــە بۆتــان ئەگەر بڕواداران.

خۆشەویستیش (د.خ) هەمیشە موبارەك بووە، کاتێك لە دایك بوو خێــر و بەرەکــەت ڕژا بەسەر ماڵ و حاڵی حەلیمەی دایەنیــدا و بــە ئاشــکرا پێیانــەوە دیــار بــوو، تەنانــەت دەرو دراوسێکانی بــە شــوانەکانیان دەووت مــەڕ و ماڵاتــەکانیان لای مــەڕ و ماڵاتەکــەی حەلیمەوە بلەوەڕێنن..

لە ســاڵێکی وشــکی و بــێ بارانیــدا قــوڕەیش وتیــان: ئــەرێ ئــەبو تاڵیــب! دەشــت و دەرمــان بــێ ئــاوە، مــاڵ و منداڵمــان وشــکبوونەوە، ئــادەی دوعــا بارانەیــەك بکــە، ئەبوتاڵیبیش دەستی خۆشەویستی گرت کە منداڵ بــوو پشــتی دا بــە دیــواری کەعبــەوە، لەو کاتەدا پەڵەیە هەور بە ئاسمانــەوە نــەبوو، لــە چــەند گۆشــەیەکی ئاسمانــەوە پەڵــە هەور پەیدا بوون، باران لێزمەی کرد و شیوو دۆڵ پڕ بوو لە ئاو و، خێــر وخۆشــی ڕووی کردە خەڵکی بەبەرەکەتی خۆشەویست (د.خ) .

ئەبو تاڵیبیش لە دێڕە هۆنراوەکەیدا ئاماژە بەمە دەکات و دەڵێ:

(وأبيض يستقي الغمام بوجهه

ثمال اليتامي عصمة للأرامل)   ل ٦٢ (گوڵاوی سه‌رمۆر)

هه‌روه‌ها ڕۆژێك منداڵێكی لاڵیان بۆ خۆشه‌ویست (د.خ) هێنا كه‌ هیچی بۆ نه‌ده‌وترا، خۆشه‌ویست لێی پرسی من كێم؟ منداڵه‌كه‌ به‌به‌ره‌كه‌تی خۆشه‌ویست كه‌وته‌ قسه‌ و وتی: تۆ پێغه‌مبه‌ری خوای..!

ڕۆژێك هاوه‌ڵێك خۆی گه‌یانده‌ خۆشه‌ویست (د.خ) كه‌ وتاری ده‌دا، ده‌ستی دا له‌ قاچی و ئنجا ده‌ستی هێنا به‌ ده‌موچاویدا، ئه‌و هاوه‌ڵه‌ ده‌ڵێت هه‌رچه‌ند كه‌ش و هه‌وا زۆر گه‌رم بوو كه‌چی قاچی سارد بوو، كه‌ هێناشم به‌ ده‌موچاومدا پاش سی ساڵیش هه‌ستم به‌و ساردییه‌ ده‌كرد به‌ ده‌موچاومه‌وه‌..

خاتوو عائیشه‌ی هاوسه‌ری ده‌ڵێ: پشیله‌یه‌ك ده‌هاته‌ ماڵمان هه‌تا خۆشه‌ویست (د.خ) له‌ ماڵ بوایه‌ ورته‌ی نه‌ده‌كرد و له‌ جێی خۆی نه‌ده‌جوڵا، كاتێ خۆشه‌ویستیش له‌ماڵ نه‌بوایه‌ ده‌كه‌وته‌ هاروهاجی! (خۆشه‌ویست (د.خ) خۆی ده‌فه‌رموێت: هه‌رچی له‌ ئاسمانه‌كان و زه‌ویدایه‌ ده‌زانێ كه‌ من پێغه‌مبه‌ری خوام ته‌نها سه‌رپێچیكه‌رانی ئینس و جین نه‌بن) .

ڕۆژێك حوشترێك به‌له‌سه‌ ده‌بێ و كه‌س ناوێرێ بچێ به‌لایدا، كاتێ خۆشه‌ویست چوو بۆ لای هێور بووه‌وه‌و شه‌كوای حاڵی خۆی لا كرد، ئه‌ویش خاوه‌نه‌كه‌ی بانگكرد و ئامۆژگاری كرد كه‌ به‌ چاكی ڕه‌فتاری له‌گه‌ڵدا بكات..

عبداللەی کوڕی زوبەیر وخوێنی خۆشەویست (د.خ) :

ڕۆژێك خۆشەویست (د.خ) بەکەڵەشاخ تۆزێ خوێنی لە پشتی گرتبوو، دای بە عبداللەی کوڕی زوبەیر کە منداڵ بوو، تا لە شوێنێکدا دوور لە چاوی خەڵك بیشارێتەوەو بیکا بە ژێر خۆڵەوە، عبداللەش بیری کردەوە چی لێ بکات، وای بۆ چوو کە لەبەر پیرۆزیەکەی بیخواتەوە و فڕێی نەدات، بەڵێ.. خواردیەوە و هاتەوە خزمەت پێغەمبەر (د.خ) ، خۆشەویست لێی پرسی، ها چیت لێکرد؟

وتی: ئەی پێغەمبەری خوا لە شوێنێکدا شاردمەوە کەس نایبینێ، خواردمەوە! خۆشەویست (د.خ) لای سەیر بوو، فەرمووی: وەیل بۆتۆ لە خەڵکی و، وەیل بۆ خەڵکی لەدەستت، تۆمادەم خوێنی من تێکەڵ بەگیانت بوو ناچیتە دۆزەخەوە و دەچیتە بەهەشتەوە.

بەڵێ هەروا دەرچوو کە خۆشەویست (د.خ) فەرمووی، عبدالله لاوێکی جوانخاسی بە توانای لێ دەرچوو، کەم کەس هەبوو شان بدات لە شانی، تەنانەت یەکەم کەسە کە توانی لە کاتی لافاودا حەوت جار بەمەلە تەواف بکات بەدەوری کەعبەدا!

کاتێك سوپای ئسلامی کشا بەرەو فەتحی تونس، ژمارەیان دوانزە هەزار کەس بوو، دەبوایە ڕووبەڕووی (١٢٠) هەزار لە سوپای ڕۆم ببنەوە.. بۆیە سەرکردەی سوپای ئیسلامی نامەی نارد بۆ خەلیفە عوسمان کە یارمەتی بۆ بنێرێ، ئەویش هەندێ هاوەڵی خۆشەویستی بۆ نارد کە ئەوانیش حسن و حسێن و عبداللە ی کوڕی عومەر و ئەبو زەرو عبداللەی کوڕی زوبەیر بوون..

کە ئەم هاوەڵانە گەیشتنە لای سوپای ئیسلامی لە ئەفەریقا، (عبداللە) بەسەرکردەی وت: من پیلانێکم بەدەستەوەیە و داواشم ئەوەیە سی سوارم لەگەڵ بنێرە پشتم بپارێزن سەرکردەش سی سواری نارد لەگەڵیا و بە خێرایی بەرەو دوژمن

ڕۆیشتن و ڕێیان بۆکردنەوە، وایانزانی بۆ دانوستتان هاتوون و نامەیان پێیە، هەرکە نزیکبوونەوە لە سەرکردەی ڕۆمەکان عبدالله شێرانە پەلاماری سەرکردەی ڕۆمەکانی داو پاش ماوەیەك لەشەر کوشتی و بەمەش سوپای ڕۆم شپرزە بوون و شکان، کە لەمەش دا نەبەردی و چاو قایمی و دانایی عبداللەمان بۆ دەردەکەوێ..

عبداللەی کوڕی زوبەیر توانایەکی زیاتری هەبوو لە خەڵکی لەبەڕۆژوو بوون و نوێژکردنی زۆردا..

لە ساڵانی دوایی تەمەنیشی دا شۆڕشی هەڵگیرساند دژی ستەمی ئەمەویەکان و بە ئاگر و ئاسن سەرکوت کرا و سەرئەنجام شەهید بوو، وە هەروەك خۆشەویست هەواڵی دابویە پشت بەخوا بەهەشتیە ! (بەرنامەی/ روائع من السيرة / د. عائض القرني) .

پەنجەی محمدی کوڕی واسیع:

لە کاتێکدا قوتەیبەی کوڕی موسلیم ئابڵوقەی (کابل) ی دابوو، وتی بگەڕێن بەدوای (محمدی کوڕی واسیع) دا بۆم، کاتێك گەڕان بینیان پەنجەی بەرزکردۆتەوەو دوعادەکات و دەڵێ (یاحی یا قیوم انصرنا، یاحی یا قیوم انصرنا) هاتنەوە بۆلای قوتەیبەو هەواڵیان دایە، ئەویش زۆری پێ خۆش بوو وتی: پەنجەی محمدی کوڕی واسع لەلام گرنگترە لە سەد هەزار لاوو سەد هەزار شمشێر!

پاشان بەبەرەکەتی دوعای محمد کو ڕی واسیع سەرکەوتن.. (هەمان سەرچاوە)

عوكاشه و چوونه بەهەشت:

ڕۆژێك خۆشەویست (د.خ) بە هاوەڵانی فەرموو: حەفتا هەزار لە ئومەتم بە بێ لێپرسینەوە و حساب دەچنە بەهەشتەوە، عوكاشە وتی: دوعام بۆ بكە یەكێ بم لەوان.. خۆشەویستیش (د.خ) فەرمووی: تۆ یەكێكی لەوان..

هاوەڵێكی تر هەستا و وتی: دوعاش بۆ من بكە لەوانە بم، خۆشەویست (د.خ) پێی فەرموو: تازە عوكاشە دەست پێشخەری كرد!

لەغەزای بەدردا عوكاشە شمشێرەكەی شكا، خۆشەویست (د.خ) لقەدارێكی دایە دەستی و فەرمووی: بەمە شەڕ بكە؟! كاتێك گرتی بەدەستیەوە و ڕایوەشاند بوو بە شمشێرێكی چاك بەدەستیەوە و ئەو شمشێرەیان ناونا (بەهێز: القوی) و بەردەوام لە غەزاكاندا پێی بوو تاله شەڕی یەمامەدا شەهید بوو، شمشێرەكەشیان ناشت لەگەڵیا..

شەوق و خۆشەویستی بیلال:

بیلال پاش وەفاتی خۆشەویست (د.خ) حەوت ساڵ بانگی نەدا و، بۆ بەشداری فەتحی شام مەدینەی بەجێهێشت و كاتێك عومەر كلیلی قودسی وەرگرت داوای لە بیلال كرد كە بانگێكیان بۆ بدا، ئەویش لەبەر دڵی خەلیفە عومەر بانگێكی دا و هەمووانی خستە گریان و برینیانی كولانەوە!

شەوێك خەوی بە خۆشەویستەوە (د.خ) بینی، كە لە خەوەكەدا پێی فەرموو: بیلال شەوقت نییە بۆ سەردانمان!

بۆ بەیانی گەڕایەوە بۆ مەدینەو چووە سەر قەبری خۆشەویست (د.خ) و سەلامی لێكرد و پاشان باوەشی كرد بە حەسەن و حوسەین دا و بە یادی جارانەوە بانگێكی دا كە هەرچی لەو ناوەدا بوو دەستیان كرد بە گریان..

شەوقی بەهەشت:

خۆشەویست (د.خ) دەفەرموێ: بەهەشت شەوقی هەیە بۆ سێ کەس، سەلمان و عەممار و عەلی... ئیمام عەلی ڕۆژێك دوعای کرد و وتی: (اللهم اني أسألك شهادة في سبيلك بعد عمر طويل في سبيلك) خوای گەورەش دوعاکەی قبوڵ کرد و زیاتر لە پەنجا ساڵ خزمەتی ئیسلامی کرد و پاشان شەهیدیش بوو.

بەڕاستی کە سەیری پلەی ئەو پایە بەرزانە دەکەین کە باسمان کردن بۆمان دەردەکەوێت کە مرۆڤێکی پێك هاتوو لە خوێن و گۆشت و ئارەزوو شەهەوات دەتوانێ بە فەزڵی خوا نووارانی و موبارەك بێت... دەتوانێت لە پلەکانی ئیمان و ئیسلامەتی دا سەرکەوێت و زیاتر خوا لە خۆی ڕازی بکات، هەر کاتێکیش وای کرد دەبێتە خۆشەویستی خواو زیاتر بەرەکەت دەکەوێتە تەمەن و کارەکانییەوە و دەتوانێ زیاتر خەڵکی بهێنێ بەرەو شا ڕێگەی ئیمان و ئیسلامەتی.

پیاوێك کە خوا خۆشی دەوێ:

میقدادی کوڕی عەمر حەوتەم هاوەڵە کە ئیسلامی ئاشکرا کرد و دژی قوڕەیش وەستایەوە، ئەو زاتە گەیشتە پلەیەك کە خۆشەویست (د.خ) پێی فەرموو (ان الله أمرني بحبك، وأنبأني أنه يحبك) واتە: بەڕاستی خوا فەرمانی پێداوم کە خۆشم بوێی، وە هەواڵیشی داومەتێ کە تۆی خۆش دەوێت..

بەڕاستی پلەو پایەیەکی بەرزە کەسێك بیگاتێ، خوای گەورەی باڵادەست کەسێکی خۆش بوێ و فەرمانیش بدات بە پێغەمبەرەکەی کە خۆشی بوێت..

دیاره ئەمە بە هەوڵ و کۆشش و خەبات بووە، عبداللـه ی کوڕی مسعود دەڵێت: بەڕاستی مەشهەدێکم لە میقداد دیوە ئەگەر ئەوە هی من بوایە بەهەموو دنیا نەم ئەگۆڕییەوە..

مەشهەدەکەشی لە غەزای بەدردا بوو کە خۆشەویست (د.خ) داوای لە هاوەڵان دەکرد کە ڕای خۆیان دەربڕن، میقداد هەستاو وتی: پێغەمبەری خوا بڕۆ بەدەم ئەو کارەوە کە خودا نیشانی داویت، ئێمە لەگەڵتدا دەبین، بەخوا ئەوەت پێ ناڵێین کە (بنو اسرائیل) بە موسایان وت: بڕۆ تۆو خواکەت شەڕ بکەن ئێمەش لێرە دائەنیشین، بەڵکو دەڵێین بڕۆ تۆو خواکەت شەڕ بکەن ئێمەش لەگەڵتان شەڕ دەکەین، سوێندم بەو کەسەی تۆی بە هەق ناردوە ئەگەر بمانبەیت بۆ (برك الغماد) یش ئەوا بێباکانە لەگەڵت دێین هەتا دەیگەیتێ، ئنجا پێغەمبەری خوا (د.خ) گوتەیەکی جوانی پێفەرموو دوعای خێری بۆ کرد.. ل ٢٤٢ گوڵاوی سەرمۆر، (واخلص العمل – عبدالرحمان السنجري)

میقداد ڕۆژێك بە فەرماندەی مسوڵمانانی وت (لأموتنّ والاسلام عزین) واتە: کاتێك دەمرم پشت بە خوا ئیسلام لەوپەڕی بەرزی و دەسەڵاتدا دەبێت.. (هەموو خەمێکی ئەوەبووە کاتێك دەمرێت ئاواتی بێتەدی و ئیسلام پایە بەرز و پیرۆز بێت..) ..

سوربوون لەسەر بانگەواز کردن

ئاشکرایە کە بانگخوازی بەرزترین پلەیە و بانگخواز قسەکانی باشترین قسەیە کە پاداشتی لەسەر وەردەگرێت،هەروەك قورئان دەفەرموێت:﴿ وَمَنْ أَحْسَنُ قَوْلًا مِمَّنْ دَعَا إِلَى اللَّهِ وَعَمِلَ صَالِحًا وَقَالَ إِنَّنِي مِنَ الْمُسْلِمِينَ ﴾ (٣٣) فصلت

خۆشەویست (د.خ) دوعای ڕووسوری کردوە بۆ بانگخوازان و فەرمویەتی: ﴿ نَضَّرَ الله امرأ سمع مقالتي فبلغها، فَرُبَّ حامل فقه غير فقيه، ورُبَّ حامل فقه الى مَن هو أفقه منه﴾.

لە فەرمودەیەکی تریشدا هاتووە:

(ان الله وملائكته وأهل السماوات والارض حتى النملة في جحرها وحتى الحوت لَيُصَلّون على معلمي الناس الخير) واتە: بە ڕاستی خوای پەروەردگار ڕەحمەت و بەرەکەت دەبارێنێ بەسەر بانگخوازدا و ئەهلی ئاسمانەکان و زەوی، تەنانەت مێروولە لە شاری خۆیدا و حوت لە دەریادا دوعای خێر دەکەن بۆ ئەو کەسەی کە خەڵکی فێری خێر دەکات.

ئەمە بێجگە لەوەی کە هیدایەتدانی یەك کەس خێری پڕ بە دنیای هەیە و ئەو کەسەی کە هیدایەت وەردەگرێ هەر چاکەیەك بکات بۆ بانگخوازیش دەنووسرێ (من دلَّ علي خير فله مثل أجر فاعله) ترمذي.تەنانەت پاش مردنیش ئەو زانستەی کە بڵاوی دەکاتەوە دەبێتە سەدەقەی بەردەوام بۆی و خێرەکەی بەردەوام دەچێتە نامەی کردەوەکانییەوە.

سوربوونی پێغەمبەران لەسەر بانگەواز کردن

لە سورەتی نوح و چەند ئایەتێکی سورەتەکانی تردا قورئان باس لە هەوڵ و کۆشش و خەباتی بێوچانی (نوح) ی کردووە، کە چۆن نۆسەد و پەنجا ساڵ بە شەوو بە ڕۆژ بە ئاشکرا و بە نهێنی بانگی کرد بۆ ئاینی خوا و، کەچی تەنها چەند کەسێکی کەم بڕوایان پێهێنا و دوایی پەروەردگار فەرمانی دایە کەشتیەك دروست بکات، ئەویش لەگەڵ بڕواداراندا کەشتیەکی دروست کرد و هەرچی کافران بەلایاندا دە ڕۆیشتن گاڵتەیان پێدەکردن و ئەویش دەیفەرموو: ئەگەر ئێوە گاڵتە بە ئێمە دەکەن، ئێمەش

گاڵته به ئێوه دهکهین.. تا لافاوه گهورهکه هات و بڕواداران و نوح سهرفراز بوون و کافرانیش ههموو لهناو چوون..

قورئان دهفهرموێ ﴿ وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا نُوحًا إِلَى قَوْمِهِ فَلَبِثَ فِيهِمْ أَلْفَ سَنَةٍ إِلَّا خَمْسِينَ عَامًا فَأَخَذَهُمُ الطُّوفَانُ وَهُمْ ظَالِمُونَ (١٤) العنكبوت، (قَالَ رَبِّ إِنِّي دَعَوْتُ قَوْمِي لَيْلًا وَنَهَارًا (٥) فَلَمْ يَزِدْهُمْ دُعَائِي إِلَّا فِرَارًا (٦) وَإِنِّي كُلَّمَا دَعَوْتُهُمْ لِتَغْفِرَ لَهُمْ جَعَلُوا أَصَابِعَهُمْ فِي آذَانِهِمْ وَاسْتَغْشَوْا ثِيَابَهُمْ وَأَصَرُّوا وَاسْتَكْبَرُوا اسْتِكْبَارًا (٧) ثُمَّ إِنِّي دَعَوْتُهُمْ جِهَارًا (٨) ثُمَّ إِنِّي أَعْلَنْتُ لَهُمْ وَأَسْرَرْتُ لَهُمْ إِسْرَارًا (٩) نوح. وَيَصْنَعُ الْفُلْكَ وَكُلَّمَا مَرَّ عَلَيْهِ مَلَأٌ مِنْ قَوْمِهِ سَخِرُوا مِنْهُ قَالَ إِنْ تَسْخَرُوا مِنَّا فَإِنَّا نَسْخَرُ مِنْكُمْ كَمَا تَسْخَرُونَ (٣٨) فَسَوْفَ تَعْلَمُونَ مَنْ يَأْتِيهِ عَذَابٌ يُخْزِيهِ وَيَحِلُّ عَلَيْهِ عَذَابٌ مُقِيمٌ ﴾ (٣٩) هود

بهڵێ.. نوح که له پێغهمبهره (أولى العزم) هکانه، ههموو ژیانی بهختکرد له پێناوی بانگهوازداو تهنانهت له دواساتهکانی تهمهنیشی داو لهسهره مهرگدا ههر له یادی بانگهوازهکهیدا بوو، ههروهك پێغهمبهر (د.خ) بۆمان دهگێڕێتهوه: نوح سهلامی خوای لێبێ لهسهرهمهرگیدا دوو کوڕهکهی بانگکرد و فهرمووی: من وهسیهتتان بۆ دهکهم بهوهی که فهرمانتان پێدهدهم به دوو شت و، جڵهوگیریتان دهکهم له دوو شت که هاوهڵ بۆ خوا پهیدا کردن و خۆ به زل زانینه لهبهردهم ههقدا..

وه فهرمانهکهشم به لا إله إلا الله یه که بهڕاستی ئهگهر ئاسمانهکان و زهوی و ههرچی لهناویاندایه له تای تهرازوویهکدا دابنرێن و (لا إله إلا الله) ش له تاکهی تریاندا دابنرێت، ئهوا (لا إله إلا الله) هکه قورستره، وه ئهگهر ئاسمانهکان و زهوی ئهڵقهیه بنو (لا إله إلا الله) بخرێته سهریان دهیانشکێنێ و ههروهها فهرمانتان پێدهدهم به (سبحان الله و بحمده) که ئهویش بهڕاستی نوێژ و دوعا و ویردی ههموو شتێکه و ههموو شتێکیش بهوه ڕزقی پێدهدرێت.

ئهحمهد ریوایهتی کردووه و (صححه الحاکم) .

وەسیەتی ئیبراهیم و یەعقوب:

ئیبراهیم سەلامی خوای لێبێت گەلەکەی و پاشاکەیانی بانگ کرد بۆ خوا پەرستی و سزا و ئازارێکی زۆری چەشت لەو پێناوەدا، تەنانەت خستیانە ئاگرەوە و خوای گەورە پاراستی و هەمووتەمەنی بەختکرد لە بانگەوازداو لە سەرەمەرگیشدا هەر لە خەمیا بوو، وەسیەتی کردو یەعقوبیش بەهەمان شێوە وەسیەتی کرد :

﴿ وَوَصَّى بِهَا إِبْرَاهِيمُ بَنِيهِ وَيَعْقُوبُ يَا بَنِيَّ إِنَّ اللَّهَ اصْطَفَى لَكُمُ الدِّينَ فَلَا تَمُوتُنَّ إِلَّا وَأَنْتُمْ مُسْلِمُونَ (١٣٢) ﴾

واتە: ئیبراهیم و یەعقوب ئەو وەسیّتەیان کرد بۆ کوڕەکانیان و هەریەکەیان وتیان: بەڕاستی خوا هەر ئەم ئاینەی بۆ ئێوە بڕیارداوە و هەڵیبژاردووە، ئیتر ئێوەش هەوڵبدەن بە مسوڵمانی نەبێت مەمرن و تا دوا هەناسەتان پەیڕەوی بکەن،ئایە ئێوە ئەی جوولەکە و گاور کە باوەڕ بە محمد ناکەن و خۆشتان بە شوێنکەوتووی ئیبراهیم و یەعقوب دەزانن ئامادەی سەرەمەرگی یەعقوب بوون؟ ئەو کاتەی بە کوڕەکانی وت: دوای مردنی من چی دەپەرستن؟؟

هەموو وتیان: خوای تۆ و باوباپیرانت دەپەرستین، کە ئیبراهیم و ئیسماعیل و ئیسحاقن، خوایەکی تاك و تەنهایەو ئێمە هەموو تەسلیم و فەرمانبەرداری ئەوین..

بانگەوازکردنی یوسف لە بەندیخانەدا:

یوسف سەلامی خوای لێبێت چەند ساڵێك بە ناهەق بەند کرا، لەگەڵ ئەوەشدا لە بانگەوازکردن غافڵ نەبوو، هەمیشە بە ڕەفتار و گوفتاری جوانی مایەی ڕێنمایی بەندکراوەکان بوو، دوان لە بەندکراوەکان هاتنە لای و وتیان: ئێمە خەومان دیوە و

تۆش بە پیاو چاك دەزانین، بەڵكو بۆمان لێكبدەیتەوە، ئەویش پێش ئەوەی لێكیبداتەوە بۆیان بانگیكردن بۆ سەر ئیسلامەتی، هەروەك قورئان دەفەرموێت:

﴿ وَدَخَلَ مَعَهُ السِّجْنَ فَتَيَانِ قَالَ أَحَدُهُمَا إِنِّي أَرَانِي أَعْصِرُ خَمْرًا وَقَالَ الْآخَرُ إِنِّي أَرَانِي أَحْمِلُ فَوْقَ رَأْسِي خُبْزًا تَأْكُلُ الطَّيْرُ مِنْهُ نَبِّئْنَا بِتَأْوِيلِهِ إِنَّا نَرَاكَ مِنَ الْمُحْسِنِينَ (٣٦) قَالَ لَا يَأْتِيكُمَا طَعَامٌ تُرْزَقَانِهِ إِلَّا نَبَّأْتُكُمَا بِتَأْوِيلِهِ قَبْلَ أَنْ يَأْتِيَكُمَا ذَلِكُمَا مِمَّا عَلَّمَنِي رَبِّي إِنِّي تَرَكْتُ مِلَّةَ قَوْمٍ لَا يُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَهُمْ بِالْآخِرَةِ هُمْ كَافِرُونَ (٣٧) وَاتَّبَعْتُ مِلَّةَ آبَائِي إِبْرَاهِيمَ وَإِسْحَاقَ وَيَعْقُوبَ مَا كَانَ لَنَا أَنْ نُشْرِكَ بِاللَّهِ مِنْ شَيْءٍ ذَلِكَ مِنْ فَضْلِ اللَّهِ عَلَيْنَا وَعَلَى النَّاسِ وَلَكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ لَا يَشْكُرُونَ (٣٨) يَا صَاحِبَيِ السِّجْنِ أَأَرْبَابٌ مُتَفَرِّقُونَ خَيْرٌ أَمِ اللَّهُ الْوَاحِدُ الْقَهَّارُ (٣٩) مَا تَعْبُدُونَ مِنْ دُونِهِ إِلَّا أَسْمَاءً سَمَّيْتُمُوهَا أَنْتُمْ وَآبَاؤُكُمْ مَا أَنْزَلَ اللَّهُ بِهَا مِنْ سُلْطَانٍ إِنِ الْحُكْمُ إِلَّا لِلَّهِ أَمَرَ أَلَّا تَعْبُدُوا إِلَّا إِيَّاهُ ذَلِكَ الدِّينُ الْقَيِّمُ وَلَكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ لَا يَعْلَمُونَ (٤٠) ﴾يوسف

لە بەهەشتیشدا خەمی ئەوانەی دوای خۆیەتی:

خوای پەروەردگار دوو پێغەمبەری نارد بۆ گەلێك و بڕوایان پێنەهێنان، پەروەردگار پێغەمبەری سێیەمیشی بۆ ناردن و بە قسەیان نەكردن، پیاوێكی بڕوادار لەوسەری شارەوە هات و كەوتە ئامۆژگاری خەڵكەكە و ئەوانیش نەك هەر بڕوایان نەهێنا بەڵكو پەلاماریان داو شەهیدیان كرد.

بڕواداری شەهیدمان چووە بەهەشتەوە و بە ناز و نیعمەتی پەروەردگار شاد بوو، ئا لەو كاتەدا خۆزگەی خواست كە گەلەكەی ئەمەیان بزانیایە و بڕوایان بهێنایە، كە ئەمەش خەمخواردنی بانگەوازە، تەنانەت لە بەهەشتیشدا، قورئان دەفەرموێت:

﴿ وَجَاءَ مِنْ أَقْصَى الْمَدِينَةِ رَجُلٌ يَسْعَى قَالَ يَا قَوْمِ اتَّبِعُوا الْمُرْسَلِينَ (٢٠) اتَّبِعُوا مَنْ لَا يَسْأَلُكُمْ أَجْرًا وَهُمْ مُهْتَدُونَ (٢١) وَمَا لِيَ لَا أَعْبُدُ الَّذِي فَطَرَنِي وَإِلَيْهِ تُرْجَعُونَ (٢٢) أَأَتَّخِذُ مِنْ دُونِهِ آلِهَةً إِنْ يُرِدْنِ الرَّحْمَنُ بِضُرٍّ لَا تُغْنِ عَنِّي شَفَاعَتُهُمْ شَيْئًا وَلَا يُنْقِذُونِ (٢٣) إِنِّي إِذًا لَفِي ضَلَالٍ مُبِينٍ (٢٤) إِنِّي آمَنْتُ بِرَبِّكُمْ فَاسْمَعُونِ (٢٥) قِيلَ ادْخُلِ الْجَنَّةَ قَالَ يَا لَيْتَ قَوْمِي يَعْلَمُونَ (٢٦) بِمَا غَفَرَ لِي رَبِّي وَجَعَلَنِي مِنَ الْمُكْرَمِينَ (٢٧) ﴾ يس

شەهیدەکانی ئوحودیش خەمی دوای خۆیان بوو بۆیە داوایان کرد لە پەروەردگار کە بیانگێڕێتەوە بۆ دنیا تا لە پێناو خوادا شەهید ببنەوە و، هەواڵبدەن بە بڕواداران کەشەهیدی چ پلەو پایەیەکی بەرزە..

خوای پەروەردگاریش فەرمووی من لە جیاتی ئێوە هەواڵیان پێئەدەم، ئنجا ئایەتی ﴿ وَلَا تَحْسَبَنَّ الَّذِينَ قُتِلُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ أَمْوَاتًا بَلْ أَحْيَاءٌ عِنْدَ رَبِّهِمْ يُرْزَقُونَ (١٦٩) فَرِحِينَ بِمَا آتَاهُمُ اللَّهُ مِنْ فَضْلِهِ وَيَسْتَبْشِرُونَ بِالَّذِينَ لَمْ يَلْحَقُوا بِهِمْ مِنْ خَلْفِهِمْ أَلَّا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ (١٧٠) يَسْتَبْشِرُونَ بِنِعْمَةٍ مِنَ اللَّهِ وَفَضْلٍ وَأَنَّ اللَّهَ لَا يُضِيعُ أَجْرَ الْمُؤْمِنِينَ (١٧١) ﴾آل عمران هاتە خوارەوە.

واتە: هەرگیز وامەزانن ئەوانەی لە پێناو خوادا شەهید بوون، کوژراون و مردوون، نەخێر ئەوانە زیندوون و لای پەروەردگاریان لە ڕزق و ڕۆزی بەهرەوەرن.

زۆر دڵخۆش و شادمانن بەو بەخشش و زیادە فەزڵەی کە خوا پێی بەخشیوون، مژدەش دەدەن بەوانەی هێشتا بەوان نەگەیشتوون و شەهید نەبوون کە بێگومان هیچ ترس و بیمێکیان لەسەر نییە و هیچ غەم و پەژارەیەکیان بۆ پێش نایەت لە بەجێ هێشتنی دنیا.

مژدە ئەدەن بە ناز و نیعمەتانی تایبەتی و فەزڵ و ڕێزی بێ سنوور لەلایەن خوای میهرەبانەوە، بەڕاستی خواش پاداشتی ئیمانداران زایەناکات و ڕەنج بەخەسار نابن.

سووربوونی پێغەمبەر (د.خ) لەسەر بانگەوازکردن:

قورئـانی پـیرۆز باسـی سـووربوونی پێغەمبـەر (د.خ) دەکـات لەسـەر بانگـەواز و دەفەرموێت: ﴿ وَمَا أَكْثَرُ النَّاسِ وَلَوْ حَرَصْتَ بِمُؤْمِنِينَ ﴾ (١٠٣) یوسـف واتـە: زۆربـەی خەڵکی باوەڕدارنین، هەرچەندە تۆ زۆر بە پەرۆش بیت و هـەوڵ بـدەیت و تێبکۆشـیت. هەروەها دەفەرموێت ﴿ إِنْ تَحْرِصْ عَلَى هُدَاهُمْ فَإِنَّ اللَّهَ لَا يَهْدِي مَنْ يُضِلُّ وَمَا لَهُمْ مِنْ نَاصِرِينَ ﴾ (٣٧) النحل

واتە: خۆ ئەگەر تۆ سور بیت لەسەر هیدایەتدانی ئەوان، ئـەوە تـۆ ناتوانیـت چـونکە بەڕاستی خوا ڕێنموویی کەسێك ناکات کە خەڵك گومڕا بکات، ئەوانە لە قیيامەتـدا هـیچ جۆرە پشتیوانێکیان نییە.

هەروەها دەفەرموێت ﴿ فَلَعَلَّكَ بَاخِعٌ نَفْسَكَ عَلَى آثَارِهِمْ إِنْ لَمْ يُؤْمِنُوا بِهَذَا الْحَدِيثِ أَسَفًا ﴾ (٦) واتــە: لەوانەیــە خــۆت لــەناو بــەریت و، لــە خــەم و پــەژارەدا بمریــت لەسەرەنجامی خراپی ئەمانە کە باوەڕ ناهێنن بەم قورئانە..

بەڵێ ؛ خۆشەویست (د.خ) (حریص) ەو بـە پەرۆشـە و میهرەبانـە، بـۆ ڕزگـارکردنی ئادەمی لە ئاگری دۆزەخ ﴿ لَقَدْ جَاءَكُمْ رَسُولٌ مِنْ أَنْفُسِكُمْ عَزِيزٌ عَلَيْهِ مَا عَنِتُّمْ حَرِيصٌ عَلَيْكُمْ بِالْمُؤْمِنِينَ رَءُوفٌ رَحِيمٌ (١٢٨) ﴾ التوبة.

بانگەوازکردن لە هەموو کاتێکدا:

یەکەم: لەسەر گردی (صفا) وە:

سێ ساڵ بانگەوازی پێغەمبەر (د.خ) نهێنی بوو، تەنها بۆ ئەو کەسە بوو کە جێی متمانە بوو، تا ئایەتی ﴿ وَأَنْذِرْ عَشِيرَتَكَ الْأَقْرَبِينَ (٢١٤) ﴾ الشعراء، هاتە خوارەوە،کە ئەم فەرمانە درا بە خۆشەویست (د.خ) چووە سەرگردی (صفا) و بانگی کرد و

فەرمووی (ئەریٚ خێڵی بەنی فەهر، خێڵی بەنی عەدی و لقەکانی قورەیش) هەموو کۆبونەوە، ئەوکەسەش خۆی نەهاتایە کەسێکی دەنارد بزانیٚ چیە، ئەبو لەهەبیش هات..

خۆشەویست (د.خ) فەرمووی: (ئەگەر هەواڵتان بدەمیٚ چەند سوارێك لەودیو ئەو دۆڵەوە دەیانەوێت بدەن بەسەرتاندا، باوەڕم پێدەکەن؟؟ وتیان: بەڵیٚ، جگە لە ڕاستی هیچی ترمان لیٚ نەبینیویت، فەرمووی: من ئاگادارتان دەکەمەوە لە سزایەکی توند، ئەبو لەهەب وتی: ئەمڕۆش دەستت بە قوڕدا بچێت، بۆ ئەمە ئێمەت کۆکردۆتەوە؟ ئنجا ئەم ئایەتە هاتە خوارەوە کە وەڵامێك بوو بۆ ئەبو لەهەب ﴿ تَبَّتْ يَدَا أَبِي لَهَبٍ وَتَبَّ (١) مَا أَغْنَى عَنْهُ مَالُهُ وَمَا كَسَبَ (٢) سَيَصْلَى نَارًا ذَاتَ لَهَبٍ (٣) وَامْرَأَتُهُ حَمَّالَةَ الْحَطَبِ (٤) فِي جِيدِهَا حَبْلٌ مِنْ مَسَدٍ ﴾..

دووەم: بانگەواز کردن بە ڕێگاوە:

خۆشەویست (د.خ) تەنانەت بە ڕێگاشەوە بانگەوازی دەکرد، عبدالله کوڕی عەباس دەڵیٚ، ڕۆژیٚ لە دوای خۆشەویستەوە (د.خ) سواری وڵاخێك بوو بووم، فەرمووی:

(يا غلامُ، إني أعلِّمُك كلماتٍ: احفَظِ اللهَ يحفَظْك، احفَظِ اللهَ تجِدْه تُجاهَك، إذا سألْتَ فاسألِ اللهَ، وإذا استعَنْتَ فاستعِنْ باللهِ، واعلَمْ أنَّ الأمةَ لو اجتمعتْ على أن ينفعوك بشيءٍ، لم ينفعوك إلا بشيءٍ قد كتبه اللهُ لك، وإنِ اجتمعوا على أن يضُرُّوك بشيءٍ لم يضُروك إلا بشيءٍ قد كتبه اللهُ عليك، (رُفِعَتِ الأقلامُ وجَفَّتِ الصُّحُفَ) الراوي: عبدالله بن عباس المحدث: الترمذي - المصدر: سنن الترمذي - الصفحة أو الرقم:٢٥١٦خلاصة حكم المحدث: صحيح .

سێیەم: بانگەواز لە بازاڕدا:

خۆشەویست (د.خ) لەماڵەوە ولە لای کەعبە و لەماڵی ئەرقەم دا بانگەوازی دەکردو، هەریەوەشەوە نەدەوەستا،بەڵکو دەچوو بۆ بازاڕو بانگی دەکردن بۆ ئیسلامو دەیفەرموو خەڵکینە بڵێن: لا إله إلا الله سەرفراز دەبن، ئەبو جەهلیش خۆڵی پیا ئەپرژان و دەیووت: ئەمە سەرتان لێنەشێوێنێ، ئەمە ئەیەوێ واز لە خواکانتان بێنن و واز لە (لات و عوزا) بهێنن.

خۆشەویستیش گوێی پێ نەئەدا و ئاوڕی لێ نەئەدایەوە.

چوارەم: چوون بۆ ماڵان و خێمەکان:

خۆشەویست (د.خ) لە مەوسیمی حەجدا پێش کۆچکردن بۆ مەدینە دەچوو بۆ خێمەی ئەوانەی هاتبوون بۆ (منی) و بانگی دەکردن بۆ ئیسلام و دەیفەرموو (خەڵکینە بەڕاستی خوا فەرمانی پێداون کە بیپەرستن و هیچ شتێك نەکەن بە هاوەڵی) .

ئەبو لەهەبیش دەیوت: (خەڵکینە، بە ڕاستی ئەمە دەیەوێ واز لە ئاینی باو باپیران بهێنن) .

بەڵێ... خۆشەویست(د.خ) دە ساڵی ڕەبەق سەردانی ئەوانەی دەکرد کە دەهاتنە مەککەوە بۆ حەج و دەیفەرموو (کێ داڵدەم ئەدا، کێ یارمەتیم ئەدا؟ تا پەیامی پەروەردگارم بگەیەنم و پاداشتی بەهەشتی دەست بکەوێت) ..

کەس نەبوو سەری بخات، تەنانەت یەکێ کە دەگەڕایەوە لە مەککەوە بۆ میسر یان یەمەن، بە خزمەکانی دەووت وریابن غوڵامەکەی قوڕەیش سەرتان لێتێك نەدات.. تا خوای گەورە بە (انصار) ەکانی مەدینە سەریخست..

پێنجەم: سەردانی گەورە پیاوان:

عبدالەی کوڕی ئوبەی خزمەکانی لە مەدینە دەیانویست بیکەن بە فەرمانڕەوای خۆیان، کە خۆشەویست (د.خ) هاتە مەدینە، (عبداللە) ئەو وەزعەی لێ شێواو گەورەییەکەی لەدەست دەرچوو، بۆیە بە ڕووکەش مسوڵمان بوو، وە تا مردنیش هەر مونافیق بوو..

ڕۆژێك لە سەرەتای هاتنە مەدینە بە خۆشەویستیان وت: ئەگەر سەردانێکی عبداللەی کوڕی ئوبەیت بکردایە! خۆشەویستیش (د.خ) لەبەر دڵی هاوەڵانی و لەبەر خاتری بانگەوازەکە سەردانی کرد، کەچی ئەوەندە بێ ئەدەب بوو وتی (دوورکەوەرەوە لێم، بۆنی گوێدرێژەکەت ئازاری دام) یەکێ لە ئەنصاریش وتی (بەخوا گوێدرێژەکەی پێغەمبەر بۆنی خۆشترە لە تۆ) .. بوخاری.

جارێ پێغەمبەر (د.خ) لەلای کۆمەڵێك دابەزی کە مسوڵمان و کافر و جولەکەی تیا بوو، عبداللەی کوڕی ئوبەی مونافیق و عبداللەی کوڕی ڕەواحەش لەگەڵیان دانیشتبوو.. تۆز و خۆڵی وڵاخەکەی هات بەسەریانا و عبداللەی کوڕی ئوبەی دەم و لوتی خۆی گرت و وتی: تۆز و خۆڵ مەکە بەسەرمانا!

خۆشەویست (د.خ) سەلامی لێکردن و بانگیکردن بۆلای خوا و قورئانی بۆ خوێندن، عبداللەی کوڕی ئوبەی وتی (فڵان، چاکتر وانییە ئەگەر ئەوەی دەیڵێی هەقە، ئازارمان نەیەی لە مەجلیسەکانمانا و بگەڕێیتەوە ماڵەوە و کێ هات بۆلات قسەی بۆ بکەی) ؟.

عبداللەی کوڕی ڕەواحەش وتی: (وەرە بۆ ناو مەجلیسەکانمان ئێمە ئەوەمان پێخۆشە) موسلیم/ کتاب الجهاد والسیر

شەشەم: سەردانی ماڵی گەورە پیاوێکی جولەکە:

خۆشەویست (د.خ) لەگەڵ هاوەڵانیدا لە مەدینە چوون بۆ ماڵی گەورەیەکی جووەکان کە دەرسی دا ئەدان و مامۆستایان بوو، پێی فەرموون: ئەی کۆمەڵی جوولەکە مسوڵمان بن سەلامەت دەبن..وتیان: پێتراگەیاندین ئەی (ابا القاسم)

خۆشەویستیش (د.خ) فەرمووی: (منیش ئەوەم ئەویٚ کە پێتان ڕابگەیەنم)

حەوتەم: سەردانی نەخۆش:

منالێکی جوولەکە خزمەتی خۆشەویستی دەکرد نەخۆشکەوت، خۆشەویست (د.خ) هات سەردانی بکات، لە ژوور سەری دانیشت و فەرمووی: مسوڵمان ببە! منالەکەش سەیری باوکی کرد و باوکیشی وتی: کوڕم بە گوێی (ابو القاسم) بکە. منالەکەش مسوڵمان بوو، خۆشەویست (د.خ) کە گەڕایەوە فەرمووی (سوپاس بۆ ئەو خوایە کە لە ئاگر ڕزگاری کرد) بخاری (١٣٥٦).

هەشتەم: بانگەواز کردن لەسەر قەبران:

ئیمامی عەلی دەڵێت: جەنازەیەکمان بردبوو بۆ بەقیع، خۆشەویست (د.خ) هات پارچەدارێکی بەدەستەوە بوو، دانیشت و ئێمەش بەدەوریا دانیشتین و ڕەنگێکی هێنا و برد ئنجا فەرمووی (هیچ یەکێ نییە لە ئێوە مەگەر خواوەند پێشتر (لە عیلمی غەیبی خۆیدا) دەزانێت و نوسیویەتی کە جێگای بەهەشتە یان دۆزەخە و، دەزانێت بەختەوەرە یان بەدبەختە) بخاری.

نۆیەم: بانگهێشت کردنی خۆشەویستان:

خۆشەویست (د.خ) سووربوو لەسەر هیدایەتی هەموو کەسێك و هەموو ڕێگایەکی بۆ دەگرتە بەر، کاتێك (أبو طالب) ی مامی لەسەرەمەرگدا بوو خۆشەویست (د.خ) لە ژوور سەری زۆر هەوڵی لەگەڵدا کە تەنها بڵێ (لا إله إلا الله) تا لە قیامەتدا شایەتی بۆ بدات و فریای بکەوێ.. کەچی ئەبو جەهل کە لەوێدا بوو ساردی دەکردەوە و پێی دەووت: ئاخر چۆن واز لە ئاینی باو باپیرت دەهێنی.. بەڵێ. مامی مرد و شایەتمانی نەهێنا..

خۆشەویست (د.خ) مامی خۆش دەویست کە ئەو هەموو یارمەتییەی دابوو بۆ گەیاندنی بانگەوازەکەی، تەنانەت ئەو ساڵەی کە ئەو و خەدیجەی تیا مردن ناونرا ساڵی خەم..

خۆشەویست (د.خ) زۆر حەزی دەکرد کە ڕێی ڕاست بگرێ و ئیمان بێنێ بەڵام دیارە هیدایەت بەدەست خوایە و خۆشەویست (د.خ) تەنها ڕێنیشاندەرە، قورئان دەفەرموێ: ﴿ إِنَّكَ لَا تَهْدِي مَنْ أَحْبَبْتَ وَلَكِنَّ اللَّهَ يَهْدِي مَنْ يَشَاءُ وَهُوَ أَعْلَمُ بِالْمُهْتَدِينَ ﴾ (٥٦) القصص.

دەیەم: بانگەواز کردن پێش جەنگ:

عبداللەی کوڕی عەباس دەڵێت: خۆشەویست (د.خ) نەجەنگاوە لەگەڵ هیچ گەلێکدا هەتا لە پێشدا بانگی نەکردبن بۆ سەر ئیمان.. (ئیمام ئەحمەد) ٢٠٥٣

یانزەیەم: بانگهێشتی ئەوەی ویستی بیکوژێ:

جابر دەڵێت: لەگەڵ پێغەمبەردا بووین (د.خ) لە غەزای (ذات الرقاع) دا، گەیشتینە لای درەختێکی سێبەردار جێمان هێشت بۆ خۆشەویست (د.خ) و لەویا دابەزی و

شمشێرەکەی هەڵواسی و خەڵکەکەی تریش بڵاوەیان لێکرد بەو ناوەدا و دەچوونە ژێر سێبەری دار و درەختەوە.

جابر دەڵێت: خەومان لێکەوت، کابرایەکی دەشتەکی موشریك هات و شمشێرەکەی پێغەمبەری (د.خ) دەرهێنا و گرتی بەدەستیەوە و وتی بە پێغەمبەر (د.خ) : لێم دەترسی؟ خۆشەویست (د.خ) فەرمووی: نەخێر.

وتی: چی دەستم دەگرێ ئەگەر بتکوژم؟ فەرمووی: خوا... شمشێرەکە لەدەستی کەوتە خوارەوە و خۆشەویست هەڵی گرتەوە و فەرمووی: چی دەتپارێزێت لە من؟

کابرا وتی: مەردی خوا بە ڕەحمم پێ بکە، فەرمووی: شایەتی دەدەی جگە لە (الله) خودای تر نییە منیش پێغەمبەری خوام؟

کابرای دەشتەکی وتی: پەیمانت پێدەدەم شەڕت لەگەڵدا نەکەم و لە ناو کۆمەڵێکیشدا نەبم دژایەتی تۆ بکەن.. ئنجا خۆشەویست بەڕەڵای کرد و کابرا چووەوە بۆلای خزمانی و وتی: لای پیاوێك بووم باشترین مرۆڤە لە دنیادا.. (بوخاری) (ل ٤٦٠ گوڵاوی سەرمۆر).

دوانزەیەم: خۆشەویست و هیوای هیدایەتی نەوەی داهاتوو:

کاتێك خۆشەویست (د.خ) چوو بۆ تائیف و بانگیکردن بۆ ئیسلامەتی، بە بەردباران کردن وەڵامیان دایەوە، بۆیە لەژێر سێبەرێکدا پاڵی دا بە دیوارێکەوە و فەرمووی: (خوایە، شکاتی لاوازی و کەم و توانایی و بێ دەسەڵاتیم بەدەست خەڵکەوە لای تۆ دەکەم، ئەی بەبەزەیترینی هەموو بەبەزەییەکان، تۆ پەروەردگاری ژێر دەستە و چەوساوەکانی، تۆ خاوەنی منی، بە کێم دەسپێریت؟ بە دوورە کەسێك ئازارم بدات؟

یان بە دوژمنێك كارت داوەتە دەست؟ ئەگەر تۆ تورە نەبوبیت من باكم نییە، بەڵام بێ وەیی كردنی تۆ بۆ من دڵگوشادترە، پەنادەگرم بە نووری ڕووی پیرۆزی تۆ كە هەموو تاریكستانەكانی ڕووناك كردۆتەوە و، كاروباری دونیا و ئاخیرەتی لەسەر دامەزراوە لەوەی تورەیی خۆتم بەسەردا بباریٚنیت، یان خەشمت بمگرێ، ڕاز و نیاز هەر بۆ لای تۆیە هەتا ڕازی دەبیت، (ولاحول ولا قوة الا بك) ..

خۆشەویست (د.خ) لە باسی ئەم گەشتەیدا دەفەرموێ:بە كۆڵێ خەم و خەفەتەوە گەڕامەوە و لە (قرن الثعالب) نەبێ هۆشم نەهاتەوە، سەرم بەرزكردەوە بینیم هەورێك سێبەری بۆ كردووم، لێی ورد بوومەوە، سەیر ئەكەم جوبرائیلی تێدایە و بانگی لێكردم و فەرمووی خوای گەورە گوێی لە گوتەكانی گەلەكەت بوو كە پێیان وتی، ئەوە خودای گەورە فریشتەی بۆ ناردویت بۆ ئەوەی بە خواستی خۆت فەرمانی بە سەردا بدەیت، ئنجا فریشتەی شاخەكان بانگی كردم و سڵاوی لێكردم، پاشان فەرمووی: ئەی موحەممەد، ئەگەر دەتەوێت ئێستا ئەو دوو شاخەیان بە سەردا دەهێنمەوەو لە ناویان دەبەم..

بەڵێ خۆشەویست (د.خ) لەگەڵ ئەو هەموو ئازار و ئەشكەنجە و خەم و خەفەتەدا كە لە چەند لاوە برینداریان كردبوو.. لە جیاتی داوای لەناو بردنیان بكات فەرمووی (بەڵكو ئومێد دەكەم خوای گەورە لە پشتی ئەمانە نەوەیەك بخاتەوە بە تەنها خوای گەورە بپەرستێت هیچ هاوبەشێكی بۆ بڕیار نەدات) ..ل١٤٦گوڵاوی سەرمۆر.. (بوخاری) و (مسلم) .

دەڵێن ئەو شوێنەی پێغەمبەری خوا(د.خ) پشووی تیادا لە تائیف كراوە بەمزگەوت و حاجیان و عومرە كاران دەتوانن سەردانی بكەن ، بەتایبەت كە تائیف نزیكە لە مەككەوە .

سیانزەیەم: نامە ناردن بۆ پاشا و کاربەدەست:

خۆشەویست (د.خ) نامەی نارد بۆ پاشا و کاربەدەستانی زەمانی خۆی لەوانەش:

*نامە بۆ نەجاشی پادشای حەبەشە.

*نامە بۆ مەقۆقس پادشای میسر.

*نامە بۆ کیسرا پادشای فارسەکان.

*نامە بۆ قەیسەر پادشای ڕۆماکان.

*نامە بۆ (هوذە) کوڕی (عەلی) سەرۆکی یەمامە.

*نامە بۆ پادشای عومان.

کە ئەمەش سووربونی خۆشەویست (د.خ) دەگەیەنێ بۆ گەیاندنی پەیام و بانگەوازەکەی بە چوارقو ڕنەی دنیادا، مەگەر خوا نافەرموێ (وما أرسلناك الا رحمە للعالمین) .

چواردەیەم: دووبارە کردنەوەی ئامۆژگاری:

خۆشەویست (د.خ) ئەوەندە سوور بووە لەسەر گەیاندنی پەیامەکەی و تێگەیاندنی بەرامبەرەکەی، هەندێ جار فەرموودەیەکی دوو سێ جار دووبارە دەکردەوە، بۆ نموونە دەفەرموێ:

(واللە لایؤمن، واللە لایؤمن، واللە لایؤمن) بخاری واتە: بە خوا بڕوای نیە، بە خوا بڕوای نیە، بە خوا بڕوای نیە،وتیان: کێ ئەی پێغەمبەری خوا؟ فەرمووی: ئەو کەسەی کە دراوسێیەکەی ئەمین نەبێ لەشەڕی.

یان دەفەرموێ (الدین النصحیة) سێ جار، وتیان: بۆ کێ؟ فەرمووی: (للە ولکتابە ولأئمة المسلمین وعامتهم) ترمذي.

پانزەیەم: گۆڕینی پرسیار بۆ شتی بە سوود:

کابرایەك پرسیاری لە خۆشەویست (د.خ) کرد کەی قیامەت دێت؟

خۆشەویست (د.خ) فەرمووی: باشە چیت بۆ ئەو ڕۆژە ئامادە کردووە.

وتی:خۆشەویستی خوا و پێغەمبەرم بۆی ئامادە کردووە، خۆشەویست (د.خ) فەرمووی: تۆ لەگەڵ خۆشەویستاندایت..

شانزەیەم: بانگەواز و ئامۆژگاری لە سەرەمەرگدا:

خۆشەویست (د.خ) لە کاتی گیانەڵا و سەرەمەرگدا تا زمانی موبارەکی لە گۆ کەوت دەیفەرموو (الصلاة و ماملکت أیمانکم) ابن ماجە.. کە بەڕاستی ئەمەش گەورەترین سووربوون و بە پەرۆشی یە بۆ گەیاندنی پەیام و بانگەوازەکەی..

بە پەرۆشی پێشینان بۆ بانگەواز کردن

هەر لە زەمانی ئەبو بەکرەوە (خ.ر) ئەو بەرنامەیە پیادە دەکرا لە جەنگەکاندا کە لە پێشدا بانگیان بکەن بۆ ئیمان و ئیسلامەتی، چونکە ئیسلام حەز بە خوێنڕشتن ناکات و مەبەستی بانگەواز کردن و هیدایەتە..

دڵخۆش بوون بە مسوڵمانبوونی خەڵکی:

لە پێش جەنگێکدا ئەبو عوبەیدە نێرراوی ڕۆمەکانی بانگ کرد بۆ ئیسلام، ئەویش قەناعەتی کرد و مسوڵمان بوو، مسوڵمانان زۆریان پێخۆش بوو، تەوقەیان لەگەڵ کرد و دوعای خێریان بۆ کرد و پێیان وت (تۆ ئێستا زۆر بەرز و بە ڕێزیت لەلامان و ئەمڕۆ تۆ

وەکو برای دایك و باوکمانی) .ڕۆمەکەش وتی: بە ڕاستی وایە منیش ئەوەتان تیا دەبینم..

خالید پێی ناخۆش بوو جزیە وەرگرتن:

خالید سێ ئیختیاری بۆ گەلی (عدی) دانا، کە یا مسوڵمان ببن یان جزیە بدەن یان بجەنگن، ئەوانیش ڕازی بوون (جزیە) بدەن، خالید پێی ناخۆش بوو کە مسوڵمان نەبوون هەرچەند (جزیە) ش بدەن و وتی: (ئای بۆ ئێوە، بە ڕاستی کوفر بیابانی سەرگەردانییە و بێ عەقڵە ئەو کەسەی کە پیا بڕوات) .

ئافرەتان و بانگەواز:

(ئوم شورەیك) لە مەککە بە نهێنی بانگەوازی ژنانی دەکرد، لەگەڵ ئەوەشدا کە قورەیش دژایەتییەکی گەورەی ئیسلامیان دەکرد، پێیان زانی و گرتیان، هەڕەشەیان لێکرد و وتیان: ئەگەر لەبەر گەلەکەت نەبوایە خراپمان پێدەکردی، بەڵام ئەتدەینەوە دەست ئەوان چیت لەگەڵ ئەکەن با بیکەن.

(ئوم سولەیم) ئەوەندە خەمی بانگەوازەکەی بوو کە بڵاوبێتەوە و کەسێك زیاتر ئیمان بهێنێ، کاتێك (أبو طلحة) داوای کرد شووی پێبکات، پێی وت: بە مەرجێ شووت پێدەکەم کە مسوڵمان ببیت، ئەویش مسوڵمان بوو. لە سەدەکانی دواتریشدا (سیر توماس) – و – أرنولد دەڵێ: ژنانی مسوڵمان ڕۆڵی گرنگیان بینی لە مسوڵمانبونی فەرماندە مەغۆل و تەتەرەکاندا) ..

(الدعوة الي الاسلام / ص ٤٥٩) .

کۆیلەکان و بانگەواز کردن:

(داوتی) رائیدێکی ئینگلیز بوو بە نیوە دوورگەی عەرەب دا دەگەڕا، ڕێی کەوت لە پیاوێك کە کاتی خۆی فڕێندرا بوو وە لە (جدە) فرۆشرابوو، وە کرابوو بە کۆیلە و ئەچەوسێنرایەوە، پێی وت: تا ئێستاش ڕق و کینەت لەوانەیە کە تۆیان بەم دەردە برد؟

ئەویش وتی: یەك شت ئەوەی بیر بردومەتەوە، ئەویش ئەوەیە کە ئەو دوورکەوتنەوەیەم لە گەلەکەی خۆم وای کرد لە بت پەرستی و جەهالەت ڕزگارم ببێ و فێری ئاینی پیرۆزی ئیسلام ببم و لە وڵاتی پێغەمبەردا بم (د.خ) ، ئای چەند خۆشە لەززەتی ئیمان، بڕوام پێ بکە برادەری بە ڕێز ئەو خۆشییە ناتوانرێ وەسف بکرێ و دەربڕدرێت..

چەند حەز دەکەم کە خوا تۆش هیدایەت بدات بۆ ئەو بەرنامە ئاسمانیە، وە من دڵنیام کە خوا دەتپارێزێ لە تیاچوون تا دێیتە سەر ئەم ئاینە، بە ڕاستی چەند جوانە بە مسوڵمانی بتبینم و ببیت بە یەکێ لە ئێمە، هەرچەند دەشزانم کە ئەجەل بەدەست خوایە و هەرچی بوێ دەیکات..

بەڵێ، داوتی ویستی ڕقی هەستێنێ و دژی ئیسلام و مسوڵمانان بیجوڵێنێ و واز لە ئیسلام بهێنێ، کەچی ئەو لەگەڵ ئەو ستەمەشدا کە لێی کرا بوو کە ئیسلامیش دیارە پێی ڕازی نییە، هەوڵی دا ئەو پیاوە بیانیە بانگ بکات بەرەو ئیسلام! (الدعوة الي الاسلام/ص٣٨٥).

دروستکردنی مزگەوت بۆ بانگەواز کردن:

مسوڵمانان لە کۆن و نوێدا خەمی دروستکردنی مزگەوتیان بووە لەبەر پاداشتی گەورەی و لەبەر گەیاندنی بانگەواز بە خەڵکی..

دیاره که مزگەوت کاریگەری گەورەی هەیە لەسەر دامەزراوی مسوڵمانان و هێنانی خەڵکانی تریش بەرەوئیسلام، (رینان) که زانایەکی شوێنەوارناسی فەرەنسییە و نووسەریشە دەڵێ: (نەچوومەتە هیچ مزگەوتێکەوە و هەست و هۆشم بە توندی نەهەژا بێت، بە واتایەکی تر نەچومەتە هیچ مزگەوتێکەوە و داخم نەخواردبێت کە بۆچی مسوڵمان نیم) .

هەروەها توماس – و – أرنولد لە بارەی بە پەرۆشی مسوڵمانانی ئەفریقیاوە بۆ بڵاوکردنەوەی ئیسلام دەڵێت (هەر ئەوەندەی لە شارێکدا شەش مسوڵمان کۆببنەوە، لەوە کەمتر یان زیاتر، کە ویستبێتیان بمێننەوە بۆ ماوەیەك لەو ناوچەیە دا مزگەوتێکێکیان دروستکردووە و هەوڵیان داوە ئیسلام بڵاو بکەنەوە) .. الدعوة الي الاسلام/ص٢٧٦.

بڵاوبوونەوەی ئیسلام لە رێی بەندکراوێکەوە!

توماس – و – أرنولد لە پە ڕاوەکەی دا (الدعوة الي الاسلام/ ص٤٥٣) دەڵێت:

(تەنانەت بەندکراوی مسوڵمانیش لە بەندیخانەکەیدا بانگەوازی لە بیرنەچووە و فرسەتی هێناوە لە کاتی بەندکردنەکەی کە هاوەڵانی بەندیخانەی بانگبکات بۆ ئیسلام.. بۆ نمونە: لە سەدەی یانزەهەم دا مسوڵمانێك بە دیل گیرا و بە هۆی ئەوەوە ئیسلام بڵاو بۆوە لە ئەوروپای رۆژهەڵاتدا..

بانگەوازکردن لە بەر پەتی سێدارەدا:

لە هەمان پەڕاوی پێشوودا (ارنولد) دەڵێت (لە ئەفریقیا بەلجیکیەکان بڕیاری لە سێدارەدانییان دەرکرد بۆسەرکردەیەکی مسوڵمان، لە کاتی جێبەجێ کردنی بڕیارەکە

دا و لە دواساتەکانی ژیانی ئەو مسوڵمانەدا بانگەوازی لە یاد نەچوو، بەوەی کە کەوتە ئامۆژگاری کردنی ئەو قەشەیەی کە هاتبوو پێش لە سێدارە دانەکەی ئامۆژگاری ئاینی بکات، جا نەك هەر قسەی قەشەکە کاری لێنەکرد، بەڵکو ئەو کەوتە بانگکردنی بۆ ئیسلام.

بانگخوازێکی هیندی لە سەرەمەرگدا:

شێخ حەسەن علی کە بانگخوازێکی هیندی بوو لە دوا ساتەکانی ژیانی داو لەسەرە مەرگدا کە خەڵکێکی زۆر لە دەوری بوون گوێیان لێ بوو بە دەنگێکی نزم بە یەکێکی دەوت: واز لە دینەکەت بێنەو وەرە ببە بە ئیسلام.. لێیان پرسی ئەوە چی دەڵێی و خەریکی چیت، وتی: ئەوە گاورە و دەمەوێ ببێ بە مسوڵمان.. (الدعوة الي الاسلام / ص٣١٩) (الحرص علي هداية الناس) د.فضل إلهي

گەشتی تەوبەکاران

یەکەم: هونەرمەند (مەیار بیبلاوی)

هونەرمەند مەیار پاش دە ساڵ کارکردن لە بواری هونەری نواندن و پاش بەشداری کردن لە (١٥) فلیم و نزیکەی (٣٠) شانۆگەریدا، وازی لە هونەر هێنا و چووە ڕیزی هونەرمەندە باڵا پۆشەکانەوە..

ناوبراو لە بارەی گەشتی ئیمانیەوە دەڵێت: لە باوەشی دایك و باوکێکی میسری دا چاوم بە دنیا هەڵهێناوەو، باوکم ئەفسەر بوو، وە هەمیشە هانیان دەدام لەسەر نوێژ کردن و هەرگیز لە نوێژ دانەبڕاوم..

هەر لە منالّیمەوە حەزم بەدەرکەوتن کردووە لەسەر بنەمای (خالف تُعرف) ، ئەگەر هاوەلّانم لە زانکۆ جلی پۆشتەیان لەبەر کردبێت من جلی تەنگ و تەسك و تەنکم پۆشیوە بۆ ئەوەی زیاتر سەرنجی دەوروبەر بەلای خۆمدا ڕابکێشم..

ڕۆژێك دەرهێنەرێکی (إعلانات) لە زانکۆ کارتێکی دا بە من و هاو ڕێکەم و بە یەکەوە سەردانمان کرد و وردە وردە حەزم لەو کارە کرد و زۆر سەرکەوتوو بووم لەبەرهەمهێنانی (إعلانات) داو پارەی باشم دەستکەوت..

پاشان لە تەلەفیزیۆن کارم کرد و جارێکیان چل و سێ هەزار جونەیهم وەرگرت هەقی چەند مانگێك کارکردنم، بەڵام چونکە بێ بەرەکەت بوو هیچم بۆ نەمایەوە و خێرم لێ نەدی.. من ئاواتم ماددە نەبووە لە ژیانمدا و، هەمیشە حەزت کردووە لە ماڵ و مێردی خۆمدا منالّم پەروەردە بکەم، چونکە ئەوە بواری ڕاستەقینەی ئافرەتە کە ڕۆڵی گرنگی تیا ببینێ و لەم ژیانەدا خزمەتی خۆی پێشکەش بکات.

لەبەرئەوەی ئیتالّی و فەرەنسی و ئینگلیزی دەزانم و لە فلیمێکی بیانیشدا لەگەڵ دەرهێنەرێکی بیانیدا کارم کرد و لەوەدا بووم بەرە و عالەمیەت هەنگاو بنێم..

شووم کرد و لەسەر داوای مێردەکەم وازم لە بواری هونەر هێناو، هەرچەندە خۆم داپۆشیبوو بەڵام وازم هێنانەکەم لە قەناعەتەوە نەبوو، بۆیە زۆر بیرم دەکردەوە و وتاری (عمرو خالد) یش زۆر کاری تێکردم..

شەوێك لە خەومدا فەرموودەی (ثلاث مَن كُن فيه و جد حلاوة إلايمان... هتد) م بینی کە بەخەتی کوفی نوسرابوو زۆر کاری تێکردم کە خەبەرم بووەوە، کاتی بانگی بەیانی بوو، مێردەکەم بە دیار تەلەفیزیۆنەوە دانیشتبوو، ئەوەی سەیر بوو لەسەر شاشەی تەلەفیزیۆنەکەش هەمان فەرموودە نوسرابوو..

ئنجا گەڕامەوە خوا پەرستی ڕاستەقینە و بڕیارم دا کە بە ڕاستی بۆ خوا بژیم.. جامانای وانیە کە ئافرەت خۆی داپۆشیٚ لە ژیان دابڕیٚ، بە پێچەوانەوە لەو کاتەوە کە دەیەویٚ بۆ خوا بژی کاری ڕاستەقینەی دەست پێدەکات..

من بیرم دەکردەوە، باشە ئەگەر پەیڕەوی فەرمانی خوا و پێغەمبەر نەکەم، کە مردم چۆن ڕووم بێت لە قیامەتدا لە خزمەت خۆشەویست (د.خ) دا سەر هەڵبڕم و داوای ئاوی کەوسەری لێبکەم.. ئەگەر بە گوناهباری و سەرپێچیەوە بمرم وبڕۆم بەرەو لای خۆشەویست (د.خ) وەك بڕواداران، تا بەدەستی موبارەکی خۆی ئاوی کەوسەرم بداتیٚ، مەلائیکەتەکان دەمگێڕنەوە و پێی دەڵێن: تۆ نازانی دوای تۆ چی کردووە، ئەو لەڕێبازی تۆ لای داوە و، ئەوسا ئەویش دەڵیٚ: دەبا لەولاتر چیٚ... (سحقا، سحقا) ..

من لە ژیانمدا تووشی گەلێك ناڕەحەتی بووم و لە ژیانی هاوسەریمدا سەرنەکەوتووم‌و مێردەکەم ستەمی زۆری لێکردم..

ئێستاش لە (جمعية) کەی (زينب غزالي) دا کاردەکەم و خزمەت بە منداڵانی بێباوك دەکەم و ئەوەش بوەتە مایەی زیاتر دامەزراویم لەگەڵ خوشکانی مسوڵماندا

{لە بەرنامەی (مواجهات) کەناڵی فەزایی (إقرا) شەوی ٢/١-١-٢٠٠٣}

دووەم: جیرمان جاکسون

جیرمان جاکسۆن برای گۆرانیبێژی بەناوبانگ (مایکڵ جاکسۆن) ەو لەو کەسانەیە کە لە١٩٨٩ دا ئیسلامی ناسی و بۆتە مسوڵمان. ناوی گۆڕیوە بۆ (محمد عبدالعزيز) . ئەم خێزانە مۆسیقییە لە (فالیس) لە لۆس ئەنجلوس دەژین وە ئەو گەڕەکە بە دەوڵەمەندترین ناوچە دەژمێردرێت لە جیهاندا. جێرمن لەگەڵ خوشکەکانی لە کۆشکێك

دەژین کە بە زیاتر لە (١٥) سەیارەی پاسەوان شەوو ڕۆژ چاودێری و پارێزگاری دەکرێن. جێرمان بەم شێوەیە چیرۆکی مسوڵمانبوونیمان بۆ دەگێڕێتەوە:

لەساڵی ١٩٨٩ لەگەڵ خوشکەکەم بە سەفەرێکی سیاحی هاتین بۆ ڕۆژهەڵاتی ناوڕاست. لە بەحرێن بەخێرهاتنێکی گەرمیان لێکردین و، کۆمەڵێك منالی بەحرێنی پرسیاریان لێکردم کە لەسەر چ ئاینێکم؟ وتم مەسیحم. منیش وەك هەقێکی خۆم پرسیاری ئاینیانم لێکردن؟ بۆ ساتێك شەپۆلێکی ئارامی و بێدەنگی باڵی بەسەریاندا کێشاو ئینجا بەیەك دەنگ.. بەوەڵامێکی خوێن گەرمانەوە وتیان: مسوڵمانین... ئەو منالانە شانازیان بە ئیسلامەوە کرد.. لە ناخەوە هەژاندیانم.. هەر ئەمەش بوو هۆی یەکەم هەنگاوم بەرەو ئیسلام!

(قەنبەر عەلی) هاوڕێم بردمی بۆ (ڕیان) و لەوێ زیاتر شارەزای ئیسلام بووم ئنجا چووم بەرەو (مەککە) و یەکەم عومرەم بەجێهێنا.. هەستم کرد جارێکی تر لەدایك بوومەتەوە.. لە ئیسلامدا هەموو ئەو وەڵامانەم دەستکەوت کە لە مەسیحیەتدا نەمدەدۆزینەوە! تەنها ئیسلام ئەو وەڵامە قەناعەت پێکراوەی دامەوە کە تایبەتە بە لەدایکبوونی مەسیحەوە، من سەرم دەسوڕمێ (ئینجیل) لەلایەن گەلێ کەسەوە کۆکراوەتەوە و نوسراوەتەوە..

لە ماوەی مانەوەمدا لە (سعودیە) کاسێتێکی (کات ستیڤنس — یوسف ئیسلام) م کڕی و زۆر شتی لێوە فێربووم. ئەمریکا پڕوپاگەندەی دژ بە ئیسلام و مسوڵمانان بڵاودەکاتەوە، (هۆلیوود) یش دژ بە ئیسلام کاردەکات و مسوڵمانان بە تیرۆریست لە قەڵەم دەدا، ئەمە منی خەمبار کرد، بڕیارمدا ئەوپەڕی هەوڵبدەم بۆ دوور خستنەوەی خەیاڵە خراپەکان بەرامبەر ئیسلام. ڕاگەیاندنی ئەمریکی هەواڵی مسوڵمانبوونمی قۆستبۆوە (ڕاگەیاندنێك بناغەی (نفاق و ڕیا) بێت ئەبێ چۆن تەشویهم بکات!) نامەی هەڕەشە وەك باران دادەباری بەسەر خۆم و خێزانمدا! دڵە ڕاوکێیەکی زۆریان

خستبووە ناومانەوە! چ جۆرە هەڕەشەیەك! دەیانووت ژیانت لیّ دەکەینە دۆزەخ! تۆ ئیتر ناتوانیت لەگەلّ کۆمەلّ و کلتووری ئەمریکی بگونجێیت و بژیت! باوك و دایکمان ئێمەیان لەسەر ڕێزگرتنی هەموو ئاینێك پەروەردە کردووە بۆیە دایکم تەنها پرسیاری ئەوەی لێکردم کە ئەو بڕیارەم لەپڕ داوە یان دوای بیر کردنەوەیەکی زۆر؟!

کە هاتمەوە لە سعودیە گەلێك کتێبم دا بە مایکلّ جاکسۆنی برام، مێشکی بە پڕوپاگەندە پڕ بووبوو! بەلّام ئێستا تێڕوانینی بەرامبەر ئیسلام گۆڕاوەو هەربۆیەشە لەگەلّ بلیاردێری سعودی (وەلید بن تەلّال) لە زۆر کۆمپانیادا شەریکن. قورسترین بڕیارم ئەوەبوو کە واز لە هەموو ئەو شتانە بێنم کە ئیسلام قەدەغەی کردووە وەك عەرەق خواردنەوە..

کاردانەوەی خوشکەکەم (جانیت) لەسەر مسولّمان بوونم تەنها یەك شت بوو: چۆن مسولّمان چەند ژنێکی هەیە و جاری وا هەیە دەگاتە چوار! منیش بۆم ڕوون کردەوە.. ئەو ڕاستیەم بۆ باس کرد کە چۆن لە ڕۆژئاوادا پەیوەندییە ناشەرعیەکان و خیانەتی پیاوان زۆر ئاساییە! پیاوان لەگەلّ ئەوەی ژنیان هەیە چەندین پەیوەندی نادروستیان هەیە لەگەلّ چەند ئافرەتێکدا!؟ ئەمەش بووەتە هۆی پیسبوونی بینای ڕەوشت لە ڕۆژئاوادا.. ئیسلام تاکە پاسەوانە بۆ پاراستنی کۆمەلّ لە ڕووخان!..

لە (١٪) پیاوان لە جیهانی ئیسلامیدا لە یەك ژن زیاتریان هەیە و، ئافرەت لە ئیسلامدا وەك گولّێکی پارێزراوە لە هەموو چاوێکی چلّێس! لە کاتێکدا کۆمەلّی ڕۆژئاوا خالّی یە لەم تێڕوانینە ژیرانەیە!

پێوانەی (هۆلّیوود) بۆ هونەرمەندێك بریتییە لە مۆدێلی ئەو سەیارەیەی کە هەیەتی، ئەو چێشتخانەیەی کە دەچێت بۆی! میدیای ئەمریکی یەکێك لە زەوییەوە دەگەیەنێتە ئاسمان! (CNN) ی ئەمریکی زۆر زیاد دەنیّ بە هەوالّەکانییەوە، ئاگرێکی بچووك بکەوێتەوە لە دارستانێك لە فلۆریدا وای باس دەکات هەروەك هەموو جیهان گڕی

گرتبێت!! خۆم جارێك لە ئەفریقیا بووم لە شاری (ئۆكلاهۆما) بۆمبێك تەقیەوە، میدیای ئەمەریكی بێ هیچ بەڵگەیەك مسوڵمانانی تاوانبار كرد! دوایی مەسیحیەكانیش دەرچوون؟!

من حەوت كوڕ و دوو كچم هەیە و ئەوانیش وەك من مسوڵمان بوون. ژنەكەشم جارێ دیراسەی ئیسلام دەكات و پلانمان داناوە بەیەكەوە بچین بۆ (عومرە)..

ئامانجی خۆت دیاری بكە

هەر كۆمپانیایەك كە پێكدێت ئەگەر بیانەوێت بەرچاو ڕوون بن و داهاتوویەكی باشیان ببێت، دەبێت ئامانجی كۆمپانیاكە و بەرنامەی كاریان دیاری بكەن، بۆ نموونە كۆمپانیای سۆنی یابانی كە نزیكەی سی ساڵ لەمەوبەر دامەزرا ئامانجێكیان بۆخۆیان دیاری كرد كە ئەویش بریتی بوو لەوەی كە بەرهەمی یابانی ببێت بە مونافیسی ژمارە یەك لە بازاڕەكانی ئەمەریكادا و، پاش هەوڵ و زەحمەتی زۆر توانیان بچنە پێشەوە و ئامانجیان بهێننە دی..

دیاریكردنی ئامانج لە ژیاندا ئەوەندە گرنگە بۆیە لە ئەمەریكا هەفتانە وانەیەك دەوترێ بە قوتابی لە تەمەنی هەشت ساڵیەوە تاوەكو دوانزە ساڵی كە باس لە دیاریكردنی ئامانجی ژیان دەكات، دیارە منداڵێكی هەشت ساڵ هیچی وا نازانێ بەڵام بەیارمەتی مامۆستاكەی و باسكردنی بە بەردەوامی بۆ چوار ساڵ ئەوەی كە پەروەردە مەبەستێتی دەیهێنێتە دی كە لاوەكانیان ئامانج بۆ خۆیان دانێن.

جا هەرچەند باری كۆمەڵایەتیان شێواوە و (فوضى) ی جنسی هەیە بەڵام ئەو هەوڵەی باسمان كرد جێی سەرنجە لە ئیسلامدا و هەر لەسەرەتاوە گرنگی دراوە بەم لایەنە و قورئان و فەرموودە ئامانجی ژیانیان دیاری كردووە هەروەك قورئان

دەفەرموێ: ﴿ وَمَا خَلَقْتُ الْجِنَّ وَالْإِنْسَ إِلَّا لِيَعْبُدُونِ (٥٦) مَا أُرِيدُ مِنْهُمْ مِنْ رِزْقٍ وَمَا أُرِيدُ أَنْ يُطْعِمُونِ (٥٧) إِنَّ اللَّهَ هُوَ الرَّزَّاقُ ذُو الْقُوَّةِ الْمَتِينُ (٥٨) ﴾الذاريات.

ئەوانەی کە دوای موسا کەوتن لاو بوون قورئان دەفەرموێت ﴿ فَمَا آمَنَ لِمُوسَى إِلَّا ذُرِّيَّةٌ مِنْ قَوْمِهِ عَلَى خَوْفٍ مِنْ فِرْعَوْنَ وَمَلَئِهِمْ أَنْ يَفْتِنَهُمْ وَإِنَّ فِرْعَوْنَ لَعَالٍ فِي الْأَرْضِ وَإِنَّهُ لَمِنَ الْمُسْرِفِينَ ﴾ (٨٣) یونس واتە: سەرەنجام کەس باوەڕی نەهێنا بە موسا جگە لە چەند لاوێك چونکە زۆربەی خەڵکەکە دەترسان لەفیرعەون و دارودەستەکەی کە بەڵایان بەسەر بهێنن و تووشی ئازارو ئەشکەنجەیان بکەن، بە ڕاستی فیرعەون خۆی بە گەورە دەزانی لە زەویدا، بە ڕاستی ئەو لە سنوور لایدا بوو..

ئەوانەی کە بەستەم و کوفری گەلەکەیان ڕازی نەبوون کۆمەڵە لاوێك بوون و خوای گەورە (٣٠٩) ساڵ خەوی لێخستن ﴿ إِنَّهُمْ فِتْيَةٌ آمَنُوا بِرَبِّهِمْ وَزِدْنَاهُمْ هُدًى ﴾ (١٣) الكهف

هاوەڵانی خۆشەویستیش (د.خ) ئەبوبەکریان (٣٨) ساڵ بوو، پێیان دەوت شێخ و ئەوانی تریان زۆربەیان لەتەمەنی لاویدا بوون..

گەنج و لاو گرنگە بزانێ پەیامی ژیانی چیە و بەرەو کوێ دەڕوات، ئیسپانیا و ئەندەلوس هەشت سەد ساڵ بەدەست مسوڵمانانەوە بوو، پورتوغالیەکان دەیانویست مسوڵمانانی لێدەربکەن بۆیە سیخوڕیان دەنارد دیراسەی حاڵیان بکەن، سەرەتا کە هاتن بینیان لاوان سەرگەرمی قورئان و ڕەوشتی بەرز و سوارچاکین، زانیان کە جارێ هیچیان بۆ ناکرێ، پاش سەد ساڵی تر سیخوڕی تر هاتنەوە سەیریان کرد خەریکی زانست و زانیاری و هۆنراوە و بوارەکانی ژیانن، دیسان وەستانەوە و دوای چەندەها ساڵی تر، ئنجا جارێکی تر کە هاتنەوە سەیریان کرد لاوان سەرگەرداننن و بێ بەرنامەن لە ژیاندا زانیان کاتی خۆیەتی کە پەلاماری مسوڵمانان بدەن،پەلاماریان دان و بە یەکجاری مسوڵمانانیان لەو خاکە دەرکرد و زۆریان لێ کوشتن.

(صلاح الدين) یش زوڵم و ستەمی خاچپەرستان وای لێکرد کە سوێند بخوات ژیانی خۆی تەرخان بکات لە ڕێی خوادا و بۆ ئەمەش بەرنامەی ژیانی خۆی دیاری کرد و بە پەرۆشەوە کەوتە هەوڵ و خەبات، تەنانەت پێکەنینیان لێ نەئەدی چونکە ئەیوت:چۆن پێ بکەنم مزگەوتی ئەقسا کۆیلەو دەست بەسەر بێت..

تا ئەقسای ئازاد کرد ئەوەندە سەرقاڵ بوو نەی توانی بچێت بۆ حەج و، دوای جەنگی – حطین – ویستی بچێت وتیان ئەمساڵیش مەچۆ چونکە مەترسی خاچ پەرستان هەیە کە بێنەوە سەرمان، بەو جۆرە حەجی بۆ نەکرا تا وەفاتی کرد، لە سەرەمەرگی دا پێکەنی و وتی: ئەمڕۆ کاتی ئەوەیە صلاح الدین پێبکەنێت، سبەینێ دەگەمەوە بە پێغەمبەری خوا و پێی دەڵێم: من ڕێگای شەوڕەوی تۆم پاککردەوە لەدەست دوژمنان ئەی پێغەمبەری خوا..

بریا هەریەکەمان زوو بەرنامەی ژیانمان دیاری بکردایەو ئەوەندەی تەمەنمان ماوە بزانین چی دەکەین و بەرەو کوێ دەچین تاوەکو ئەو منداڵانەی ئەفلام کارتۆنەکەمان لێ نەیەت کە لە چوار ڕیانێکدا دەوەستێ و نازانێ بە کوێدا بڕوات، کە کەروێشکێك بەویادا تێدەپەڕێت و منداڵەکە پرسیاری لێدەکات کە بە کوێدا بڕوات و کام ڕێگایە بگرێتە بەر.

کەروێشکەکە دەڵێ: بۆ کوێ دەچیت؟؟

دەڵێ: نازانم، کەروێشکەکە دەڵێت: دەی کە نازانی بۆ کوێ دەچیت بە کوێدا دەڕۆی بڕۆ چیشت بەسەردێت گلەیی مەکەو تەنها لۆمەی خۆت بکە !

مارو پەیژەی دینداری

لە دینداریشدا ڕەنگە مەسەلەی مارو پەیژە ڕاست بێ ئەگەر بەو بارەدا سەیری بکەین کە هەندێ کار و کردەوە دانراوە بڕواداری پێ بەرز دەبێتەوە لە یەکەوە بۆ سەد واتە پەیژە یان قادرمەیە و سەردەکەوێ، لە هەمان کاتدا کار و کردەوەی وا هەیە وەك

مار و ئەژدیها ئەو کەسە قوت دەدا و دێتەوە سەر سفر یان ئاگرێکە و کار وکردەوەی دەسوتێنیٚ، جا ئاگا لەخۆ بوون و خۆ پاراستن لە قووتچون و سەرەنزیٚ بوون زۆر پێویستە بە تایبەتی لەم ڕۆژگاری فیتنەی ئاخر زەمانەدا.

پەیژەکان زۆرن:

یەکـەم: دەستنوێژشـتن پاکبوونەوەیـە لـە گونـاه، ڕۆژی پێـنج جـار هـەروەك لـە فـەرموودەدا هـاتووەو نوێـژیش پـاش پاکبوونـەوە بەدەسـتنوێژ بـۆ پایـە بـەرزی و بـۆ دوورکەوتنەوەیە لە گوناه و هەروەها بۆ یادکردنی خوایە..

دووەم: نوێژی جومعە گوناهی هەفتەکە دەبات و هەموو هەنگاوێك بۆ نوێژی جومعـە خێری یەك ساڵ ڕۆژوو شەونوێژی هەیە، هەروەك خۆشەویست (د.خ) دەفەرمویٚ:

(مـن غسـل يـوم الجمعـة واغتسـل،وبكر وابتكـر، ومشـي ولم يركـب ودنـا مـن الامـام فاستمع ولم يلـغ، كـان لـه بكـل خطـوة عمـل سـنة أجـر صـيامها وقيامهـا) ئەحمـەد بـە سەنەدی صحیح ڕیوایەتی کردووە..

سێهەم: ڕۆژووی ڕەمەزان و تەراویح پەیژەن بۆ سەرکەوتن و گوناهی پێشینە هەموو دەسڕێتەوە، هەروەك خۆشەویست (د.خ) دەفەرمویٚ (من قام رمضان ايمانـا واحتسـابا غُفر له ما تقدم من ذنبه) .

واتە: هەرکەسێك تەراویحی ڕەمەزان بکات و باوەڕی پێی هەبیٚ و لەبەر خـوا بیکـا و چاوەڕێی پاداشتی بێت، خوا لە گوناهەکانی لەوەو پێشی خۆش دەبێـت..ئەمـە بێجگـە لە شەوی قەدر کە لە دەشەوی دوایی ڕەمەزاندایە و خێری هەزار مانگی هەیە..

چوارەم: شەهیدیش لە ڕێی خوادا پەیژەیەکی گەورە و مەزنە کە هەموو گوناهەکان دەسڕێتەوە و پاداشتەکەی بەهەشتە.. خۆشەویست (د.خ) دەفەرموێ (یغفر للشهید کل ذنب الا الدَین) واتە شەهید هەموو گوناهێکی دەسڕێتەوە تەنها قەرزاری نەبێت..

پێنجەم:حەج و عومرەش گوناه ناهێڵن، خۆشەویست (د.خ) دەفەرموێت (العمرة الی العمرة کفارة لما بینهما، والحج المبرور لیس له جزاء الا الجنة) مسلم

واتە: عومرە بۆ عومرە گوناهی نێوانیان دەسڕێتەوە و حەجی دروستیش هەر بەهەشتە پاداشتی و بەس.

شەشەم: ڕۆژووی ڕۆژی (عەرەفە) ش گوناهی ساڵی پێش خۆی و پاش خۆی دەسڕێتەوە، پرسیار کرا لە خۆشەویست (د.خ) لە بارەی ڕۆژووی عەرەفەوە، فەرمووی (یُکفِر السنة الماضیة والباقیة) مسلم.

حەوتەم: ڕۆژووی ڕۆژی دەی موحەڕەمیش کە (عاشورا) یە گوناهی ساڵی ڕابردوو دەسڕێتەوە، کاتێ پرسیار کرا لە خۆشەویست (د.خ) لەبارەی ڕۆژی عاشوراوە فەرمووی (یُکفر السنة الماضیة) مسلم.

ئەمانەش هەمووی ڕەحمی خوان بۆ ئادەمیزاد کە بتوانێ زوو زوو خۆی پاك بکاتەوە و لاپەڕەی تازە هەڵبداتەوە و تێشووی چاك بخات بۆ سەفەری قیامەتی.

ئەو هۆکارانەی کردەوە دەفەوتێنن:

هەندێك کار وکردەوە هەیە کە دەبنە مایەی بە تاڵبوونەوەی کارە چاکەکان وەك:

یەکەم: هاوەڵدانان بۆ خوای پەروەردگار: قورئانی پیرۆز دەفەرموێت (لَئِنْ أَشْرَكْتَ لَيَحْبَطَنَّ عَمَلُكَ وَلَتَكُونَنَّ مِنَ الْخَاسِرِينَ (٦٥) الزمر

واتــە: ئەگــەر هــاوەڵ بــۆ خــوا دابنێــی ئــەوا کارەکانــت بــەتاڵ و پــووچ دەبنــەوە و خەسارەتمەند دەبیت.

دووەم: کارکردن بۆ دنیا نەك لەبەر خوا، قورئان دەفەرموێت ﴿ مَنْ كَانَ يُرِيدُ الْحَيَاةَ الدُّنْيَا وَزِينَتَهَا نُوَفِّ إِلَيْهِمْ أَعْمَالَهُمْ فِيهَا وَهُمْ فِيهَا لَا يُبْخَسُونَ (١٥) أُولَئِكَ الَّذِينَ لَيْسَ لَهُمْ فِي الْآخِرَةِ إِلَّا النَّارُ وَحَبِطَ مَا صَنَعُوا فِيهَا وَبَاطِلٌ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ (١٦) ﴾هود

واتــە: هەرکەســێك دنیــا و جــوانی دنیــای مەبەســت بێــت، هــەر لــە دنیــادا پاداشــتی کردەوەکانی وەردەگرێــت و لــە ئاخیرەتیشــدا هیچــی نــادرێتێ، مەگــەر ئــاگری دۆزەخ و کارەکانی هەموو بەتاڵ و پووچ دەبنەوە.

سێهەم:خۆ بە زلزانین و هەق پێشێل کردن:

پێغەمبەر (د.خ) دەفەرموێت (لايَدخل الجنة مَن كـان في قلبـه مثقـال ذرة مـن الكِبر) واتە: ناچێتە بەهەشتەوە ئەوەی تۆزقاڵێك خۆ بـە زلـزانین لـە دڵیـدا بێـت بەرامبـەر بـە هەق و ماف خەڵکی پێشێل بکات..

چوارەم: دووڕوویی، قورئان دەفەرموێت ﴿ وَيَقُولُ الَّذِينَ آمَنُوا أَهَؤُلَاءِ الَّذِينَ أَقْسَمُوا بِاللَّهِ جَهْدَ أَيْمَانِهِمْ إِنَّهُمْ لَمَعَكُمْ حَبِطَتْ أَعْمَالُهُمْ فَأَصْبَحُوا خَاسِرِينَ ﴾ (٥٣) المائده، واتـە: بڕواداران لە قیامەتدا دەڵێن: ئەو کەسانەی کەلە دنیادا سوێندی قورسیان دەخوارد کە لەگەڵ بڕواداراندان کار وکردەوەیان بەتاڵ بۆتەوە و خەسـارەتمەند بـوون بـە هـۆی دوو ڕوویيانەوە کە لە قیامەتدا پەردەی لەسەر لا دەدرێت و ڕوو زەرد و شەرمندەی دیـوانی خوان.

پێنجەم: منەت کردن، قورئان دەفەرموێت﴿ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تُبْطِلُوا صَدَقَاتِكُمْ بِالْمَنِّ وَالْأَذَى﴾ البقرة/ واتە: خێر و چاکەکانت بە هۆی منەتکردن و ئازاردانەوە بەتاڵ مەکەنەوە.

شەشەم: حەسوودی، پێغەمبەر (د.خ) دەفەرموێت (الحسد يأكل الحسنات كما تأكل النار الحطب) ئەبوداود. واتە: حەزکردن بە نەمانی ناز و نیعمەتی خەڵکی چاکەکانی مرۆڤ دەخوات هەروەك چۆن ئاگر دار دەخوات و دەیسوتێنێت.

حەوتەم: سێ لەناو بەری تر، خۆشەویست (د.خ) لەبارەیانەوە دەفەرموێت (ثلاث مهلكات، شح مطاع، وهوي متبع، واعجاب المرء بنفسه) واتە: سێ شت مرۆڤ دەفەوتێنێت، چرووکیەکی ملکەچ بۆ کراو، ئارەزوویەکی بە گوێ کراو، لە خۆ ڕازی بوون و لە خۆ بایی بوون.

دوا وتە

یەکەم/ زانای خۆراکی ئەمریکی (ئەندریا ویل) لێکۆڵینەوەی کرد لەسەر ئەو وتەیەی عائیشە کە دەڵێت ئێمە سێ هیلالمان دەدی (واتە هەشت هەفتە) وە ئاگر لەماڵماندا نە دەکرایەوە و لەسەر خورما و ئاو دەژیاین، ئەنجامی ئەم لێکۆڵینەوەیەی لە پەڕاوێکدا نووسی بەناوی (هەشت هەفتە بۆ گەیشتنە تەندروستیەکی زۆر باش) وە تیایدا باسی شێوازی خواردنی حەزرەتی کرد کە ئەو پەڕی تەندروستی تیایەو سەرنجامیش مسوڵمان بوو (بلا حدود ٢٠٠٢/١٢/٢٤ الطب الحديث و استخدام الغذاء) .

دووەم/ باڵوێزی ئیتاڵیا لە سعودیە (کاردیلی) یش مسوڵمان بوو، لە تەمەنی ٥٩ ساڵیدا، ناوبراو سی و سێ ساڵ لە بواری دیپلۆماسیدا کاری کردووەو دەڵێت (قەناعەتی تەواوم پەیدا کردووە بە ڕاستی و تەواوی پەیامی پیرۆزی ئیسلام، بەهۆی خوێندنەوەی قوڵی قورئانی پیرۆزەوە) ...

سێهەم: جل نمایشکەری یۆنانی (ماکلین سیکاروس) یش ڕۆژنامەنوسێکی جەزائیری پرسیاری نمایشکردنی پۆشاکی ئیسلامی لێکرد، ئەویش باسی ئیسلامی نەبیستبوو، بۆیە داوای لێکرد کە باسی ئیسلامی بۆ بکات، کاتێك لە گەورەیی ئیسلام شارەزا بوو مسوڵمان بوو مسوڵمانبوونی خۆی ڕاگەیاند..

چوارەم/ پرۆفیسۆر (زەغلول نەجار) دەڵێت پزیشکێکم بینی لە هامبۆرگ لە ئەڵمانیا بە خوێندنەوەی پەڕاوی پرۆفیسۆر (کیث مور) مسوڵمان بوو کە باسی کۆرپەلە ناسیەو ئاماژەشی تیایە بۆ ئیعجازی عیلمی قورئان لەو بوارەدا. بەڵێ ئەم ئاینە زیاتر لە هەموو کات توانای کەمەندکێش کردنی خەڵکی هەیە و مایەی سەرفرازی دنیا و قیامەتە، چونکە گشتگیرە و هیچ لایەنێکی فەرامۆش نەکردووە و بڕوای بە هەموو پێغەمبەرانە..

ڕۆژێك شێخ محمد عەبدە لە کۆڕێکدا کە گاور و جولەکەش ئامادە بوون تیایدا پرسیاری لێکرا لە بارەی چوونە بەهەشتەوە، ئەویش وتی ئەگەر جوولەکە بە ئیمانیان بە موسا بچنە بەهەشتەوە ئەوا ئێمەش ئیمانمان پێیەتی ودەچین، ئەگەر گاورەکانیش بە ئیمانیان بە عیسا بچنە بەهەشتەوە ئێمەش ئیمانمان پێیەتی و دەچین، بەڵام کە ئێمە بە ئیمانمان بە محمد بچینە بەهەشتەوە، ئەوا ئەوان هیچیان ناچنە بەهەشتەوە..

دەڵێن:ڕۆژێك خۆرو ڕەشەبا دەمەقاڵێیان دەبێت لەسەر ئەوەی کە کامیان دەتوانن پاڵتۆیەك بە پیاوێك لابەرن، خۆر لە پاڵ هەورێکدا خۆی دەشارێتەوە و ڕەشەباش گفەی دێت و هەرچی دەکات کابرا زیاتر پاڵتۆکە لە خۆیەوە دەپێچێت، ئنجا خۆر سەردەردەهێنێ و لەسەرخۆ و هێدی هێدی کەش و هەواکە گەرم دەکا و، تا کابرا ناچار دەکات پاڵتۆکە لەبەری دابکەنێت..بەڕاستی ڕەوشت و خووی خراپیش هەروایە و دەبێت بانگخوازان بە بەرنامەو بە ژیری و لەسەرخۆ پشت بەخوا هەوڵی گۆڕینی بدەن..

سەرچاوەکان

١. گولآوی سەرمۆر _المباركفوری

٢. الحرص على هداية الناس – فضل الهی

٣. گۆڤاری الايمان ژ ٢٠٠٢/١٢/١١

٤. نحو التفسير الموضوعی للقران – محمد الغزالی

٥. التوغل مسالك – الراشد

٦. الاعجاز الالهی فی أجهزة المناعة والمقاومة فی جسم الانسان –د. محمد السيد الارناؤوط

٧. الدعوة الى الاسلام – سير توماس أرنولد

٨. حدد غايتك – عمرو خالد

٩. برنامج بلا حدود (الطب الحديث واستخدام الاغذية) (المسيحية الصهيونية)

١٠. روائع من السيرة _عائض القرنی

١١. برنامج مواجهات قناة اقرأ.

بەرهەمەکانی نووسەر:

١- بەرەو پەروەردەی ئیسلامی

٢- بەرچاوڕوونی

٣- فەرهەنگی بانگخوازان

٤- لە خزمەت قورئاندا

٥- بەهاری دڵان

٦- ژیانەوە

٧- بەرەو ئیسلام

٨- رازی قورئانی

٩- هەزارویەك

١٠- هەزارو دوو

١١- زەوق و سەلیقەی بڕوادار

١٢- رامان لە قورئان

١٣- وەڵامە زانستیەکان (بەشی یەکەمی قورئان پارێزراوە)

بەرهەمەکانی نووسەر کە ئامادەن بۆ چاپ:

١-سلاّو لە فریشتەکان ، کەباسی دوا هەناسەی سالّحانە لەو کات وساتەی مالّئاوایی لە دونیا دەکەن .کەئەوەش دەبێت هەموومان کاری بۆبکەین و ، بترسین لەو رۆژەی لە بەر بارەگای پەروەردگاری جیهانیان رادەگیرێـین (أَلَا يَظُنُّ أُولَئِكَ أَنَّهُمْ مَبْعُوثُونَ (٤) لِيَوْمٍ عَظِيمٍ (٥) يَوْمَ يَقُومُ النَّاسُ لِرَبِّ الْعَالَمِينَ (٦)المطففين..

٢- کەشکۆلّ : کۆمەلّە بابەتێکی ئیمانیە .

٣-هەمەڕەنگ : ئەمیش کۆمەلّە بابەتێکی ئیمانیە..کە ئەمانە هـەموویانم لـە فـەیس بووك بلاّوکردۆتەوە.

٤- گەشـتی ژیـان :کەسـانێك هـەن دێنـە دونیـاوەو دەیـان سـالّ دەژیـن و کاتێـك مالّئاوایی دەکەن هیچی وایان نـەکردووە شـایانی بـاس بێـت و هیچیـان لـە ژیانـدا زیـاد نەکردووە ، دیارە کەسانێکیش هەن رۆلّی باش دەبینن و دەبنە سەرمەشق بۆ ئەوانـەی دەوروبەریان و نەوەکانی دوای خۆشیان ، مـن هـەولّم داوە تیشـك بخەمـە سـەر ژیـان و هەلّوێستی چەند کەسایەتیەك وەك (دکتۆر منیر غەزبان کەخزمەتێکی گەورەی بەژیانی سەروەرمان کرد، هەروەها چەند کەسایەتیەکی تری کوردوستان و ولاّتانی دەرەوە)کە پشت بەخوا دەبێتە مایەی بەرچاو رۆشنی وگەرموگوڕی زیاترلە دینداریدا ..

ئەو نووسینانەی بەندە رەنجی زیاتر لە چل سالّ تەمەنەو هـەموویان یـەکتری تـەواو دەکـەن و باسـەکان ئیمانیـات و قورئانیـات و باسـی بانگـەوازو ئیعجـازی قورئـان و فەرموودەیە .

سوپاس بۆخـوا خـەلّکانێکی زۆر سـوودیان لێبینیـوە، بـەهیوای دوعـای خێرتـان تـا بەیەککەیشتنەوەیەکی تر بەخواتان دەسپێرم..

ناومرۆك